

ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦ. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΑΡΣΕΝΗ

ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΙΜΩΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΓΚΡΙΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ

1894

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ ΑΡΙΘΜΟΣ 3.

1894

Πεζάρια Χειροποίητα

Ενδύματα άρωγών

κ̄ns Εθνικῆς Παιδείας

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Ἑορταὶ ἐπίσημοι.

25 Μαρτίου — Ἡ Ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.
23 Ἀπριλίου — Ἡ ἑορτὴ τοῦ Βασιλείως.

Ἑορταὶ Ἐρησκευτικά

καθ' ὅς δὲν ἐργάζονται ἐν τοῖς Δημοσίοις Γραφείοις

1. Νέον ἔτος. — 2. Θεοφάνεια. — 3. Εὐαγγελισμός. — 4. Μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ Σάββατον. — 5. Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα. — 6. Πεντηκοστή. — 7. Ἅγιος Γεώργιος. — 8. Ἀνάληψις. — 9. Ἅγιοι Ἀπόστολοι. — 10. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. — 11. Ἅγιος Δημήτριος. — 12. Αἱ δύο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

ΩΡΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1894

	ῥ. λ.	
Ἀρχὴ τοῦ ἔαρος	τῇ 8 Μαρτίου	4 34 μ. μ.
» » θέρους	» 10 Ἰουνίου	0 32 » »
» » φθινοπώρου	» 12 Σεβρίου	3 2 π. »
» » χειμῶνος	» 9 Δεβρίου	9 33 μ. »

Μέσου χρόνου Ἀθηνῶν

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΤΟΥ 1894

Ἰνδικτιῶνος ζ' — 7.	Νομικὸν Φάσκα Ἀπριλίου θ' — 9.
Ἡλίου κύκλοι ι' — 10.	Λατίνων Πάσχα Μαρτίου ιγ' — 13.
Σελήνης κύκλοι ια' — 11.	Τὸ Ἅγιον Πάσχα Ἀπριλίου ιε' — 17.
Σελήνης Θεμέλιον δ' — 4.	Ἡ Ἀνάληψις Μαΐου κς' — 26.
Κρεωφαγίας ἡμέραι νη' — 58.	Ἡ Πεντηκοστή Ἰουνίου ε' — 5.
Τὸ Τριῶδιον ἀρχεται Φεβρ στ' — 6.	Κυριακὴ τῶν Ἀγ. Πάντ. Ἰουν. ιε' — 12.
Ἑωθινὸν Ε' ἡχρος πλ. α'.	Ἡ Νηστεία τῶν Ἀγ. Ἀπ. ἡμ. ις' — 16.
Ἡ Ἀπόκρεως Φεβρουαρίου κ' — 20	Ἡ μνήμη αὐτῶν ἡμέρα Τετάρτη.
Ὁ Εὐαγγελ. τῇ Παρασκ. τῆς δ'. ἔβδομ.	Παραμονὴ τῶν Χριστογ. ἡμ Σάββατον,

ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ 1894

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ λάβωσι χώραν ἐν ὄλω τέσσαρες ἐκλείψεις, ἐξ ὧν δύο τοῦ Ἡλίου καὶ δύο τῆς σελήνης. 1ον) Μερικὴ ἐκλείψις τῆς Σελήνης τὴν 9 Μαρτίου, ἄρατος ἐν Ἑλλάδι. 2ον) Ὀλικὴ δακτυλοειδὴς ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου τὴν 25 Μαρτίου, ἄρατος ἐν Ἑλλάδι, ὁρατὴ δὲ ὡς μερικὴ περὶ τὸ τέλος αὐτῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου καὶ ὀλίγον μετ' αὐτὴν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς ἀνατολικωτέρας νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλαχοῦ. 3ον) Μερικὴ ἐκλείψις τῆς Σελήνης τὴν 3 Σεπτεμβρίου, ἐν μέρει ὁρατὴ ἐν Ἑλλάδι. 4ον) Ὀλικὴ ἐκλείψις τοῦ Ἡλίου τὴν 17 Σεπτεμβρίου, ἄρατος ἐν Ἑλλάδι, ὁρατὴ δὲ ὡς μερικὴ ἐν Αἰγύπτῳ, εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Κύπρου καὶ ἀλλαχοῦ.

Διάβασις τοῦ Ἑρμοῦ πρὸ τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου τὴν 29 Ὀκτωβρίου 1894

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἐγγύτερος τῶ Ἡλίου ἐκ τῶν γνωστῶν πλανητῶν Ἑρμῆς θὰ διέλθῃ καὶ πάλιν, ὡς καὶ κατὰ τὸ 1891, πρὸ τοῦ Ἡλιακοῦ δίσκου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο θὰ ᾔνε ἄρατος ἐν Ἑλλάδι, ὁρατὸν δὲ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ πλείστους τόπους τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

*Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10 καὶ ἡ νύξ ὥρας 14.

Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον.

N.	Π.	
† 13	1	Σάβ. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μνήμη Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
† 14	2	Κυρ. Προεόρτια Θεοφανείων, Σιλβέστρου Πάπα Ῥώμης.
15	3	Δευτ. Μαλαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.
16	4	Τρίτ. Ἡ Σύναξις τῶν 70 ἀποστ. καὶ Θεοκτίστου ὁσίου.
17	5	Τετ. Θεοπέμπτου καὶ Θεωνᾶ τῶν μαρτύρων καὶ Συγκλητικῆς τῆς ὁσίας. Παραμονὴ τῶν Θεοφανείων. Νηστεία, ἐν ἧ ἡμέρᾳ τύχη.
† 18	6	Πέμ. Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Ἀργία.
† 19	7	Παρ. Ἡ Σύναξις τοῦ προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
20	8	Σαβ. Δομνίκης τῆς ὁσίας, Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
† 21	9	Κυρ. Πολυεύκτου μάρτυρος.
22	10	Δευτ. Γρηγορίου ἐπισκ. Νύσης, Δομετιανοῦ Μελιτινῆς.
23	11	Τρίτ. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
24	12	Τετ. Τατιανῆς μάρτυρος.
25	13	Πέμ. Ἐρμούλου καὶ Στρατονικοῦ μαρτύρων.
26	14	Παρ. Τῶν ἐν Ῥαιθῶ καὶ Σινᾶ ἀναρεθέντων πατέρων καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων.
27	15	Σάβ. Παύλου τοῦ Θηβαίου καὶ Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου.
† 28	16	Κυρ. Προσκύνησις τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.
† 29	17	Δευτ. Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
† 30	18	Τρίτ. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου ἀρχιεπ. Ἀλεξ. Ἀργία.
31	19	Τετ. Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ Ἀρσενίου Κερκύρας.
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ		
† 1	20	Πέμ. Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου. Ἀργία.
2	21	Παρ. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Νεοφύτου Μαρτύρων.
3	22	Σάβ. Τιμοθέου τοῦ ἀποστ. καὶ Ἀναστ. τοῦ Πέρσου.
† 4	23	Κυρ. Κλήμεντος Ἀγκύρας καὶ Ἀγαθαγγέλου μαρτ. Νέα σελήνη ὥρα 4. λ. 40 π. μ.
5	24	Δευτ. Ξένης τῆς ὁσίας.
6	25	Τρίτ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπισκ. Κων/πόλεως. Ἀργία.
7	26	Τετ. Ξενοφώντος τοῦ ὁσίου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.
8	27	Πέμ. Ἀνακομιδῆ τῶν λειψάνων Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμου.
9	28	Παρ. Ἐφραίμ ὁσίου τοῦ Σύρου.
10	29	Σάβ. Ἀνακομιδῆ τοῦ λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφύρου.
† 11	30	Κυρ. Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀργία.
12	31	Δευτ. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 28. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 11 καὶ ἡ νύξ ὥρας 13.

Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Ἴχθῦς.

N.	Π.	
13	1	Τρίτ. Προεόρτια Ὑπαπαντῆς. Τρύφωνος Μάρτυρος.
14	2	Τετ. Ὑπαπαντῆ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία.
15	3	Πέμ. Συμεῶν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος.
16	4	Παρ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
17	5	Σάβ. Πολυεύκτου Κ)λεως. Ἀγάθης μάρτυρος.
Ἀρχεται τὸ Τριώδιον.		
18	6	Κυρ. ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ καὶ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ. Βουκόλου τοῦ ὁσίου ἐπισκόπου Σμύρνης. Φωτίου Κ)λεως.
19	7	Δευτ. Παρθενίου καὶ Λουκᾶ τοῦ ὁσίου.
Πανσέληνος ὥρ. 11, λ. 4. μ. μ.		
20	8	Τρίτ. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου καὶ Ζαχαρίου ὁσίου.
21	9	Τετ. Νικηφόρου μάρτυρος.
22	10	Πέμ. Χαραλάμπους ἱερομάρτυρος. Ἀργία.
23	11	Παρ. Βλασίου ἱερομάρτυρος καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης.
24	12	Σάβ. Μελετίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας.
25	13	Κυρ. ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ. Μαρτιανοῦ τοῦ ὁσίου.
26	14	Δευτ. Αὐξεντίου τοῦ ὁσίου.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 8, λ. 2. μ. μ.		
27	15	Τρίτ. Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου.
28	16	Τετ. Παμφίλου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

MARTIOS

1	17	Πέμ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος.
2	18	Παρ. Λέοντος Πάπα Ῥώμης.
3	19	Σάβ. ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟΝ. Ἀρχίππου τοῦ ἀποστόλου.
4	20	Κυρ. ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ. Λέοντος ἐπισκόπου Κατάνης.
5	21	Δευτ. Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλ. καὶ Εὐσταθίου ἐπισκ. Ἀντιοχείας.
6	22	Τρίτ. Ἡ εὗρεσις τῶν λειψάνων τῶν ἐν Εὐγενίαις μαρτύρων.
Νέα σελήνη ὥρ. 4, λ. 15. π. μ.		
7	23	Τετ. Πολυκάρπου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Σμύρνης.
8	24	Πέμ. Ἡ α' καὶ β' εὗρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
9	25	Παρ. Ταρασίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
10	26	Σάβ. Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης.
11	27	Κυρ. ΤΗΣ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
12	28	Δευτ. ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ. Βασιλείου ὁμολογητοῦ.

MARTIOS

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νύξ ὥρας 12.

Ὁ ἥλιος εἰς τὴν Κριόν.

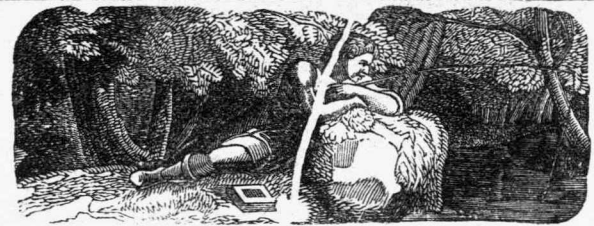
N.	Π.	
13	1	Τρίτ. Εὐδοκίας ὁσιομάρτυρος.
Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 9, λ. 4. π. μ.		
14	2	Τετ. Ἡσυχίου, Εὐθαλείας μάρτυρος.
15	3	Πέμ. Εὐτροπίου, Κλσονίκου καὶ Βασιλείου μαρτύρων.
16	4	Παρ. Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
17	5	Σάβ. ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ. Κόνωνος μάρτυρος.
18	6	Κυρ. ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων.
19	7	Δευτ. Καπίτωνος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
20	8	Τρίτ. Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Νικομηδείας.
Πανσέληνος ὥρ. 2, λ. 10. μ. μ.		
21	9	Τετ. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 μαρτύρων. Ἀργία.
22	10	Πέμ. Κοδράτου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Παρ. Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
24	12	Σάβ. Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ.
25	13	Κυρ. Β' ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ. Ἀνακομιδῆ λειψάνου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.
26	14	Δευτ. Βενεδίκτου τοῦ ὁσίου.
27	15	Τρίτ. Ἀγαπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 7 μαρτύρων.
28	16	Τετ. Σαβίνου μάρτ. καὶ Χριστοδοῦλου.
Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 7, λ. 15. μ. μ.		
29	17	Πέμ. Ἀλεξίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
30	18	Παρ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
31	19	Σάβ. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας μαρτύρων.
ΑΠΡΙΛΙΟΣ		
1	20	Κυρ. ΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ. Τῶν ἐν τῷ μονῆ τοῦ ἁγίου Σάββα πατέρων.
2	21	Δευτ. Ἰακώβου τοῦ ὁμολογητοῦ.
3	22	Τρίτ. Βασιλείου ἱερομάρτυρος.
4	23	Τετ. Νίκωνος ὁσιομάρτυρος καὶ τῶν 199 μαθητῶν αὐτοῦ.
5	24	Πέμ. Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου.
Νέα Σελήνη ὥρ. 4, λ. 8. π. μ.		
6	25	Παρ. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Ἀργία.
7	26	Σάβ. Ἡ Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
8	27	Κυρ. Δ'. ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ. Ματρώνης τῆς ὁσίας.
9	28	Δευτ. Ἰλαρίωνος τοῦ νέου.
10	29	Τρίτ. Μάρκου ἐπισκόπου Ἀρεθουσίαν, Κυρίλλου διακόνου.
11	30	Τετ. ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ. Ἰωάννου τοῦ συγγραφέως τῆς κλίμακος.
12	31	Πέμ. Ὑπατίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νύξ ὥρας 11.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ταῦρον.

N.	Π.	
† 13	1	Παρ. ΤΟΥ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ. Μαρίας ὁσίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	Σάβ. Τίτου ὁσίου τοῦ θαυματουργοῦ.
† 15	3	Κυρ. Ε΄ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ. Νικήτα τοῦ ὁσίου πατρὸς καὶ Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου.
16	4	Δευτ. Γεωργίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῶ.
17	5	Τρίτ. Κλαυδίου, Θεοδώρου καὶ ἄλλων 5 μαρτύρων.
18	6	Τετ. Εὐτυχίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
19	7	Πέμ. Καλλισπίου μάρτυρος, Γεωργ. ἐπισκ. Μυτιλήνης. Πανσέληνος ὥρ. 7, λ. 40. π. μ.
20	8	Παρ. Ἡρωδίωνος, Ἀγάθου, Ρούφου, Ἀσυγκρίτου, Φλέγοντος, Ἐρμοῦ τῶν Ἀποστόλων ἐκ τῶν 70.
† 21	9	Σάβ. ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ. Εὐτυχίου μάρτυρος.
† 22	10	Κυρ. ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ. Τερεντίου καὶ Πομπηίου μάρτυρος.
23	11	Δευτ. Ἀντίπα ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Περγάμου.
24	12	Τρίτ. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Παρίου.
25	13	Τετ. Μαρτίνου τοῦ ὁμολογητοῦ Πάπα Ῥώμης.
26	14	Πέμ. Ἀριστάρχου Πούδη καὶ Τροφίμου ἐκ τῶν 70.
27	15	Παρ. Κρήσκεντος μάρτυρος. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 1, λ. 15 π. μ.
† 28	16	Σάβ. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας τῶν αὐταδέλων.
† 29	17	Κυρ. ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ. Συμεὼν ἱερομάρτυρος τοῦ ἐν Περσίδι.
30	18	Δευτ. Ἰωάννου, μαθητοῦ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου. ΜΑΪΟΣ
1	19	Τρίτ. Παφνουτίου ἱερομάρτυρος.
2	20	Τετ. Θεοδώρου ὁσίου τοῦ Τριχινᾶ.
3	21	Πέμ. Ἰανουαρίου ἱερομάρτυρος καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.
4	22	Παρ. ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου. Νέα σελήνη ὥρ. λ. 45. π. μ.
† 5	23	Σάβ. Γεωργίου μεγαλομάρτυρος τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἀργία.
† 6	24	Κυρ. ΤΟΥ ΘΩΜΑ. Ἐλισάβετ τῆς ὁσ. καὶ θαυματουργοῦ.
7	25	Δευτ. Μάρκου τοῦ Ἀποστόλου.
8	26	Τρίτ. Βασιλέως ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ἀμασειας.
9	27	Τετ. Συμεὼν ἱερομάρτυρος.
10	28	Πέμ. τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων.
11	29	Παρ. Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάρτου τῶν Ἀποστόλων. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 18 μ. μ.
12	30	Σάβ. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

ΜΑΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14 καὶ ἡ νύξ ὥρας 10.
Ὁ ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους.

N.	Π.	
† 13	1	Κυρ. ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ. Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
14	2	Δευτ. Ἀνακομιδῆ λειψάνου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου.
15	3	Τρίτ. Τιμοθέου καὶ Μαύρας μαρτύρων.
16	4	Τετ. Πελαγίας μάρτυρος.
17	5	Πέμ. Εἰρήνης μεγαλομάρτυρος.
18	6	Παρ. Ἰώβ τοῦ δικαίου καὶ πολυάθλου.
19	7	Σάβ. Ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ Ἀκακίου τοῦ Κοδράτου μαρτύρων. Πανσέληνος ὥρ. 11, λ. 13 μ. μ.
† 20	8	Κυρ. ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΥΤΟΥ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Ἀρσενίου τοῦ Μεγ. Ἀργία.
21	9	Δευτ. Ἡσαίου τοῦ προφήτου καὶ Χριστοφόρου μάρτυρος.
22	10	Τρίτ. Σίμωνος ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
† 23	11	Τετ. ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ. Μωκίου ἱερέως.
24	12	Πέμ. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου καὶ Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
25	13	Παρ. τῶν ἐν Νικαίᾳ 318 πατέρων. Γλυκερίας μάρτυρος.
26	14	Σάβ. Ἰσιδώρου τοῦ ἐν Χίῳ μάρτυρος.
† 27	15	Κυρ. ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΟΣ. Παχωμίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀχιλλεῖου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 7, λ. 16 π. μ.
28	16	Δευτ. Θεοδώρου Ἁγιασμένου μαθητοῦ ὁσίου Παχωμίου.
29	17	Τρίτ. Ἀνδρονίκου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰουνίας.
30	18	Τετ. Πέτρου, Διονυσίου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
31	19	Πέμ. Πατρικίου ἱερομ. ἐπισκόπου Προύσης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. ΙΟΥΝΙΟΣ
1	20	Παρ. Θαλλαλαίου μάρτυρος.
† 2	21	Σάβ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστ. Ἀργία.
† 3	22	Κυρ. ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ. Βασιλίσκου μάρτυρος. Νέα Σελήνη ὥρ. 3, λ. 8. π. μ.
4	23	Δευτ. Μιχαήλ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Συνάδων.
5	24	Τρίτ. Συμεὼν τοῦ ἐν θαυμαστῷ ὄρει.
6	25	Τετ. Γ' εὐρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
† 7	26	Πέμ. ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ. Κάπρου τοῦ ἀποστ. ἐκ τῶν 70.
8	27	Παρ. Ἑλλαδίου ἱερομάρτυρος.
9	28	Σάβ. Εὐτυχοῦς ἐπισκόπου Μελιτινῆς.
† 10	29	Κυρ. Θεοδοσίας ἱερομάρτυρος. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 45. μ. μ.
11	30	Δευτ. Ἰσακίου ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Δαλματῶν.
12	31	Τρίτ. Ἐρμείου μάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 15 καὶ ἡ νύξ ὥρας 9.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Καρκῖνον.

N.	Π.	
13	1	Τετ. Ἰουστίνου μάρτυρος τοῦ φιλοσόφου.
14	2	Πέμ. Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
15	3	Παρ. Λουκιλλιανοῦ μάρτυρος.
16	4	Σάβ. ΤΩΝ ΚΕΚΟΙΜΗΜΕΝΩΝ. Μητροφάνους ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
† 17	5	Κυρ. ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ. Δωροθέου ἱερομάρ. ἐπισκ. Τύρου.
† 18	6	Δευτ. ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ. Ἰλαρίωνος τον νέου ἡγουμέ- νου μονῆς Δαλμάτων. Πανσέληνος ὥρ. 1, λ. 17. μ. μ.
19	7	Τρίτ. Θεοδότου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ἀγκύρας.
20	8	Τετ. Ἡ ἀνακομ. τοῦ λειψάνου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου.
21	9	Πέμ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
22	10	Παρ. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης μαρτύρων.
23	11	Σάβ. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν ἀποστόλων.
† 24	12	Κυρ. ΤΩΝ ἉΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ. Ὀνουφρίου καὶ Πέτρου τοῦ ἐν Ἀθῶν. Ἀρχεται ἡ Νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.
25	13	Δευτ. Ἀκυλίνης μάρτυρος.
26	14	Τρίτ. Ἐλισσαίου, προφήτου καὶ Μεθοδίου ἀρχιεπισκόπου. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 1. μ. μ.
27	15	Τετ. Ἀμῶς τοῦ προφήτου.
28	16	Πέμ. Τύχωνος ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος.
29	17	Παρ. Ἰσαύρου μάρτυρος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Μανουὴλ, Σαβέλ, καὶ Ἰσμαὴλ μαρτύρων.
30	18	Σάβ. Λεοντίου Μάρτυρος. ΙΟΥΛΙΟΣ
† 1	19	Κυρ. Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου.
2	20	Δευτ. Μεθοδίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Πατάρων.
3	21	Τρίτ. Ἰουλιανοῦ μάρτυρος τοῦ Ταρσεῶς. Νέα σελήνη ὥρ. 6, λ. 14. π. μ.
4	22	Τετ. Εὐσεβίου ἱερομάρτυρος.
5	23	Πέμ. Ἀγριππίνης μάρτυρος.
† 6	24	Παρ. Τὰ γενέθλια τοῦ προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάν- νου, Ἀργία.
7	25	Σάβ. Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
† 8	26	Κυρ. Δαβὶδ τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη.
9	27	Δευτ. Σαμψὼν ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 9, λ. 40 π. μ.
10	28	Τρίτ. Ἡ ἀνακομ. λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου Ἀναργύρων.
† 11	29	Τετ. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλων. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
† 12	30	Πέμ. Ἡ σύναξις τῶν 12 Ἀποστόλων. Ἀργία.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14 καὶ ἡ νύξ ὥρας 10.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα.

N.	Π.	
† 13	1	Παρ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύων. Ἀργία.
14	2	Σάβ. Ἡ ἐν Βλαχέρναις κατάθεσις τῆς εὐθῆτος τῆς Θεοτόκου.
† 15	3	Κυρ. Ἰακίνθου μάρ. καὶ Ἀνατολίτου ἀρχ. Κωνσταντινουπόλεως
16	4	Δευτ. Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
17	5	Τρίτ. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἀθῶν, Λαμπαδοῦ θαυματουργῶν. Πανσέληνος ὥρ. 3, λ. 2 μ. μ.
18	6	Τετ. Σισώη τοῦ μεγάλου.
19	7	Πέμ. Θωμᾶ τοῦ ἐν Μαλεῶ. Κυριακῆς τῆς μεγαλομάρτυρος.
20	8	Παρ. Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
21	9	Σάβ. Παγκρατίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ταυρομενίας.
† 22	10	Κυρ. Τῶν ἐν Νεαπόλει 45 μαρτύρων.
23	11	Δευτ. Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος.
24	12	Τρίτ. Πρόκλου καὶ Ἰλαρίου τῶν μαρτύρων.
25	13	Τετ. Ἡ σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ καὶ Στεφάνου τοῦ Σα- βαΐτου. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 11, λ. 3 μ. μ.
26	14	Πέμ. Ἀκύλα τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης.
27	15	Παρ. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων.
28	16	Σάβ. Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
† 29	17	Κυρ. Μαρίνης τῆς μεγαλομάρτυρος.
30	18	Δευτ. Αἰμιλιανοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος.
31	19	Τρίτ. Μακρίνης ἀδελφῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ Δίου τῶν ὁσίων. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
† 1	20	Τετ. Τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ Θεοσβίτου. Ἀργία. Νέα σελήνη ὥρ. 2, λ. 8 π. μ.
2	21	Πέμ. Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ συνασκητοῦ.
3	22	Παρ. Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς τῆς Μυροφόρου.
4	23	Σάβ. Φωκᾶ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
† 5	24	Κυρ. Χριστίνης τῆς μεγαλομάρτυρος.
6	25	Δευτ. Ἡ κοίμησις τῆς ἁγίας Ἄννης μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
7	26	Τρίτ. Ἐρμολάου ἱερ. καὶ Παρασκευῆς ὁσιομάρτυρος.
8	27	Τετ. Παντελεήμονος τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰαματ. Ἀργία. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 10, λ. 40 π. μ.
9	28	Πέμ. Προδρόμου, Νικάνορος, Παρμενᾶ ἀποστόλων.
10	29	Παρ. Καλλινίκου καὶ Θεοδότῃς τῶν μαρτύρων.
11	30	Σάβ. Σύλα, Σίλουανου, Κρήσκεντος, ἐκ τῶν 70 ἀποστόλων.
† 12	31	Κυρ. Εὐδοκίου δικαίου καὶ προέρτια τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νύξ ὥρας 11.
Ὁ ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον.

N.	Π.	
13	1	Δευτ. Ἡ πρόδοσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν 7 παιδῶν τῶν Μακαβαίων, Σολομονῆς καὶ Ἑλεαζάρου.
14	2	Τρίτ. Ἡ ἀνακομιδὴ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος.
15	3	Τετ. Ἰσαακίου Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν ὁσίων.
16	4	Πέμ. Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἑπτὰ ἁγίων παιδῶν. Πανσέληνος ὥρ. 11, λ. 10 μ. μ.
17	5	Παρ. Εὐσιγνίου μάρτυρος.
18	6	Σάβ. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
19	7	Κυρ. Δομετίου ἱερομάρτυρος.
20	8	Δευτ. Αἰμιλιανοῦ τοῦ ὁμολογητοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου.
21	9	Τρίτ. Ματθία τοῦ ἀποστόλου.
22	10	Τετ. Λαυρεντίου μάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου.
23	11	Πέμ. Εὐπλου τοῦ διακόνου καὶ μάρτυρος.
24	12	Παρ. Φωτίου καὶ Ἀνικήτου τῶν μαρτύρων. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 14 π. μ.
25	13	Σάβ. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως.
26	14	Κυρ. Μιχαίου τοῦ προφήτου.
27	15	Δευτ. Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
28	16	Τρίτ. Ἡ ἀνακομιδὴ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Διομήδους.
29	17	Τετ. Μύρωνος μάρτυρος.
30	18	Πέμ. Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν μαρτύρων. Νέα σελήνη ὥρ. 1, λ. 11 π. μ.
31	19	Παρ. Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 2593 μαρτύρων. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
+	20	Σάβ. Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
+	21	Κυρ. Θαδαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βάσσης μάρτυρος.
3	22	Δευτ. Ἀγαθονίου μάρτυρος.
4	23	Τρίτ. Λούπου μάρτυρος καὶ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῆς Θεοτόκου.
5	24	Τετ. Εὐτυχοῦς ἱερομάρτυρος μαθητοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
6	25	Πέμ. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ λειψάνου Βαρθολομαίου τοῦ ἀποστόλου.
7	26	Παρ. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας μαρτύρων. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 4 π. μ.
8	27	Σάβ. Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
+	28	Κυρ. Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος.
+	29	Δευτ. Ἡ ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἀργία.
+	30	Τρίτ. Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
41	31	Τετ. Ἡ κατάθεσις τῆς ζώνης τῆς Θεοτόκου.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 12 καὶ ἡ νύξ ὥρας 12.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Ζυγόν.

N.	Π.	
13	1	Πέμ. Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ μνήμη Συμεῶν τοῦ Στυλῆτου καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.
14	2	Παρ. Μάμαντος μάρτυρος καὶ Ἰωάννου τοῦ μνηστευτοῦ.
15	3	Σάβ. Ἀνθίμου ἱερομάρτυρος καὶ Θεοκτίστου τοῦ ὁσίου. Πανσέληνος ὥρ. 7, λ. 4 π. μ.
+	4	Κυρ. Βαβύλα ἱερομάρτυρος καὶ Μωϋσέως τοῦ προφήτου.
17	5	Δευτ. Ζαχαρίου τοῦ προφήτου πατρὸς τοῦ Προδρόμου.
18	6	Τρίτ. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θαύματος Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατήγου.
19	7	Τετ. Προεόρτια τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Σώζοντος μάρτυρος.
+	8	Πέμ. Τὰ γενέθλια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλυσις.
21	9	Παρ. Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, καὶ Σεβηριανοῦ τῶν μαρτύρων.
22	10	Σάβ. Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας μαρτύρων. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 15 μ. μ.
+	11	Κυρ. Θεοδώρας τῆς ὁσίας.
24	12	Δευτ. Αὐτονόμου ἱερομάρτυρος, καὶ ἀπόδοσις τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου.
25	13	Τρίτ. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Κορνηλίου τοῦ ἑκατοντάρχου.
+	14	Τετ. Ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀργία καὶ νηστεία.
27	15	Πέμ. Νικήτα μάρτυρος.
28	16	Παρ. Εὐφημίας τῆς μεγαλομάρτυρος.
29	17	Σάβ. Σοφία: μάρτυρος καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων. Νέα Σελήνη ὥρ. 0, λ. 21 π. μ.
+	18	Κυρ. Εὐμενίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκόπου Γορτύνης. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
1	19	Δευτ. Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων.
2	20	Τρίτ. Εὐσταθίου μεγαλομάρτυρος συμβίας καὶ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν.
3	21	Τετ. Κοδράτου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωῆ τοῦ προφήτου.
4	22	Πέμ. Φωκα ἱερομάρτυρος.
5	23	Παρ. Ἡ σύλληψις τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
6	24	Σάβ. Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 7, λ. 10 π. μ.
+	7	Κυρ. Εὐφροσύνης τῆς ὁσίας.
+	8	Δευτ. Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀργία.
9	27	Τρίτ. Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 49 μαρτύρων.
10	28	Τετ. Χαρίτωνες ὁμολογητοῦ καὶ Βαροῦχ τοῦ προφήτου.
11	29	Πέμ. Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.
12	30	Παρ. Γρηγορίου ἐπισκόπου Μεγάλης Ἀρμενίας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14 καὶ ἡ νύξ ὥρας 13.
 Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Σκορπίον.

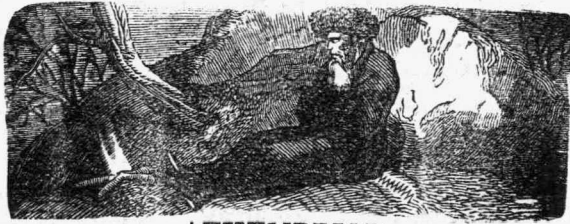
N.	Π.
13	1 Σάβ. Ἀνανίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ρωμανοῦ μελωδοῦ.
† 14	2 Κυρ. Κυπριανοῦ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰουστίνης τῆς Παρθένου. Πανσέληνος ὥρ. 7, λ. 40 μ. μ.
15	3 Δευτ. Διονυσίου ἱερομάρτυρος Ἀρειοπαγίτου.
16	4 Τρίτ. Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17	5 Τετ. Χαριτίνης μάρτυρος.
18	6 Πέμ. Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου.
19	7 Παρ. Σεργίου καὶ Βάκχου τῶν μαρτύρων.
20	8 Σάβ. Πελαγίας τῆς ὁσίας,
† 21	9 Κυρ. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἀνδρονικοῦ ὁσίου. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 14 μ. μ.
22	10 Δευτ. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
23	11 Τρίτ. Φιλίππου ἀποστόλου καὶ Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ.
24	12 Τετ. Πρόβου, ταραχῶν τῶν μαρτύρων.
25	13 Πέμ. Κάπρου, Παπύλου, Ἀγαθοδώρου, Ἀγαθονίκης μαρτύρων.
26	14 Παρ. Ναζαρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων, καὶ Κοσμᾶ τοῦ ποιητοῦ.
27	15 Σαβ. Λουκιανοῦ μάρτυρος.
† 28	16 Κυρ. Λουγγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου μάρτυρος. Νέα Σελήνη ὥρ. 8, λ. 10. π. μ.
29	17 Δευτ. Ὠσηῆ τοῦ προφήτου καὶ Ἀνδρέου ὁσιομάρτυρος.
30	18 Τρίτ. Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
31	19 Τετ. Ἰωῆλ τοῦ προφήτου καὶ Οὐαρίου μάρτυρος. NOEMBΡΙΟΣ
1	20 Πέμ. Ἀρτεμίου μάρτυρος, Γερασίμου τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος.
2	21 Παρ. Ἰλαρίωνος μεγάλου καὶ Σωκράτους πρεσβυτέρου.
3	22 Σαβ. Ἀθερχίου θαυματουργοῦ, τῶν ἐν Ἐφέσῳ 7 παιδῶν.
† 4	23 Κυρ. Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ ἀποστόλου.
5	24 Δευτ. Ἀρέθα μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 11, λ. 2. π. μ.
6	25 Τρίτ. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν Νοταρίων.
† 7	26 Τετ. Δημητρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος. Ἀργία.
8	27 Πέμ. Νέστορος μάρτυρος.
9	28 Παρ. Τερεντίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
10	29 Σαβ. Ἀναστασίας Ῥωμαίας τῆς ὁσιομάρτυρος.
† 11	30 Κυρ. Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας τῶν ἀδελφῶν μαρτύρων.
12	31 Δευτ. Στάχυος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποστόλων καὶ Ἐπιμάχου μάρτυρος.

NOEMBΡΙΟΣ

Ἐχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10 ἢ νύξ ὥρας 14.
 Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην.

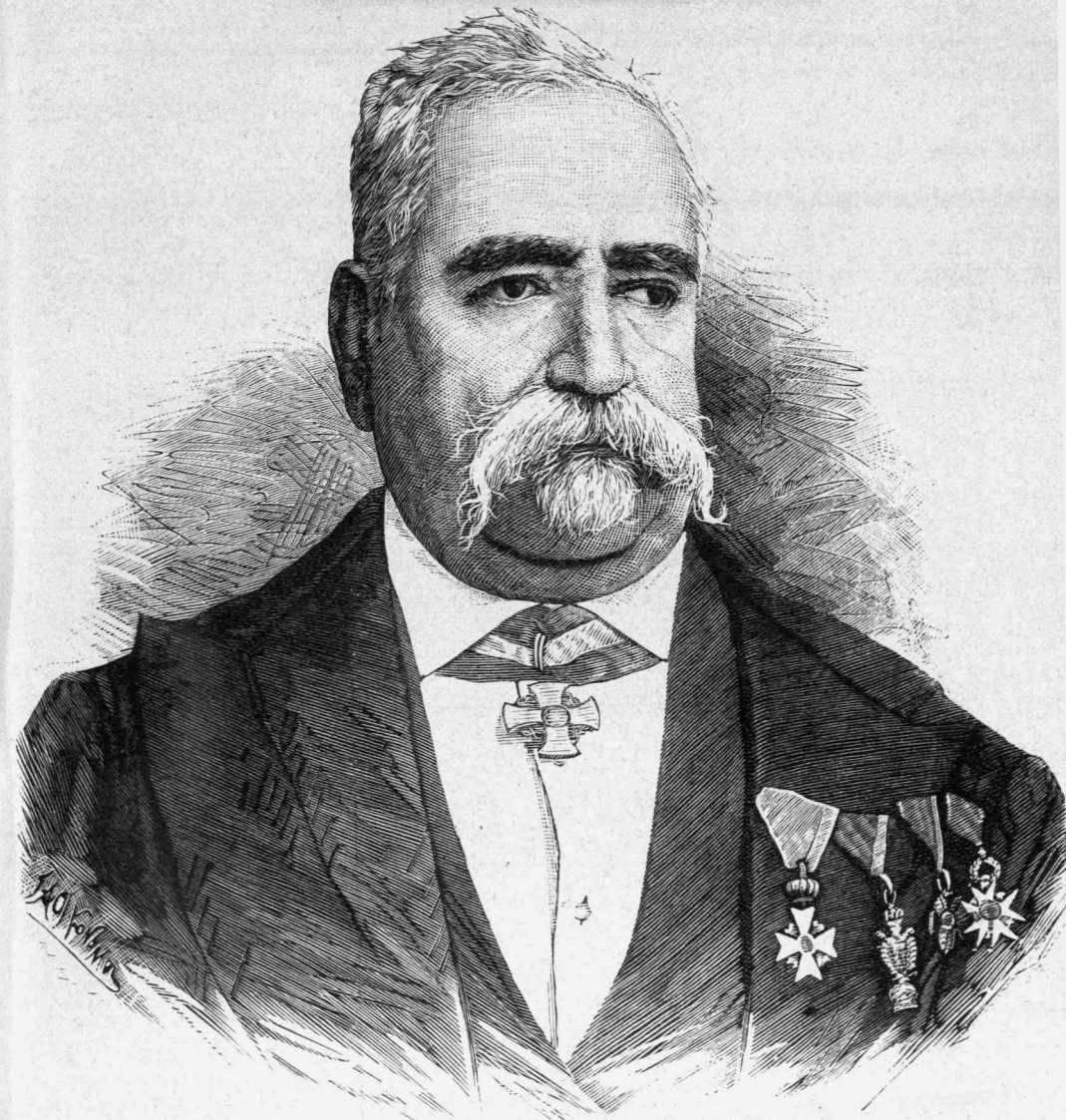
N.	Π.
13	1 Τρίτ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν θαυματ. Ἀναργύρων. Πανσέληνος ὥρ. 5, λ. 2. μ. μ.
14	2 Τετ. Ἀκινδόνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
15	3 Πέμ. Ἀκεφιμᾶ μάρ. κατάθεσις λειψ. Γεωργίου μεγαλμ.
16	4 Παρ. Ἰωαννικοῦ μεγαλμ. Νικάνδρου, Ἐρμαίου ἱερομ.
17	5 Σαβ. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης τῶν μαρτύρων.
† 18	6 Κυρ. Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
19	7 Δευτ. Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρ. Λαζάρου τοῦ θαυματουργοῦ.
† 20	8 Τρίτ. Ἡ σύναξις Μιχαήλ τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων. Ἀργία. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 6, λ. 42 π. μ.
21	9 Τετ. Ὀνησιφόρου, Πορφυρίου μαρτ. καὶ Ματρώνης ὁσίας.
22	10 Πέμ. Ὀλυμπᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ὁρέστου μάρτυρος.
23	11 Παρ. Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου μαρτύρων.
24	12 Σαβ. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος καὶ Νείλου τοῦ ὁσίου.
† 25	13 Κυρ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀργία.
† 26	14 Δευτ. Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου. Ἀργία καὶ ἰχθύος κατάλ.
27	15 Τρίτ. Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίδου τῶν μαρτύρων. Νέα Σελήνη ὥρ. 4, λ. 11 π. μ.
28	16 Τετ. Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ.
29	17 Πέμ. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐπισκ. Νεοκαισαρείας.
30	18 Παρ. Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ τῶν μαρτύρων. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1	19 Σάβ. Ἀβδίου τοῦ προφήτου καὶ Βαρλαάμ μάρτυρος.
† 2	20 Κυρ. Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ Πρόκλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
† 3	21 Δευτ. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
4	22 Τρίτ. Φιλήμονος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀποστόλων καὶ Κιλικίας μάρτυρος.
5	23 Τετ. Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Ἀκραγαντίου καὶ Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 7, λ. 20 μ. μ.
6	24 Πέμ. Κλήμεντος πάπα Ῥώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
† 7	25 Παρ. Αἰκατερίνης μεγαλομάρτυρος καὶ Μερκουρίου μάρτ. Ἀργία.
8	26 Σάβ. Ἀλυπίου καὶ Νίκωνος τῶν ὁσίων, καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνα.
† 9	27 Κυρ. Ἰακώβου Πέρσου μεγαλομάρτυρος.
10	28 Δευτ. Στεφάνου τοῦ νέου καὶ Εἰρηναίου μάρτυρος.
11	29 Τρίτ. Παρραμόνου καὶ Φιλουμένου τῶν μαρτύρων.
† 12	30 Τετ. Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου. Ἀργία. Πανσέληνος ὥρ. 10, λ. 8 μ. μ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

"Εχων ημέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 9 καὶ ἡ νύξ ὥρας 15.
Ὁ ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερω.

N.	Π.	
13	1	Πέμ. Ναοῦμ τοῦ προφήτου.
14	2	Παρ. Ἄβακοῦμ τοῦ προφήτου.
15	3	Σάβ. Σωφρονίου τοῦ προφήτου.
+	16	4 Κυρ. Βαρβάρας μεγαλομ. καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
+	17	5 Δευτ. Σάββα τοῦ Θεοφόρου καὶ ἡγιασμένου. Ἀργία.
+	18	6 Τρίτ. Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας. Ἀργία.
+	19	7 Τετ. Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων. Σελήνης τελευταῖον τέταρτον ὥρ. 1, λ. 7. μ. μ.
	20	8 Πέμ. Παταπίου τοῦ ὁσίου.
+	21	9 Παρ. Ἡ σύλληψις τῆς θεομήτορος Ἄννης. Ἀργία.
	22	10 Σάβ. Μηνᾶ, Ἐρμογένους καὶ Εὐγράφου μαρτύρων.
+	23	11 Κυρ. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
+	24	12 Δευτ. Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀργία.
	25	13 Τρίτ. Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
	26	14 Τετ. Θύρσου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
	27	15 Πέμ. Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος. Νεῖα Σελήνη ὥρ. 11, λ. 13 μ. μ.
	28	16 Παρ. Ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ Μαρίνου μάρτυρος.
	29	17 Σάβ. Δανιὴλ τοῦ προφήτου καὶ τῶν 3 παιδῶν, Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου.
+	30	18 Κυρ. Σεβαστιανοῦ, Ζωῆς καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς μαρτύρων.
	31	19 Δευτ. Βονιφατίου μάρτυρος.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ		
	1	20 Τρίτ. Προσεόρτια τῶν Χριστουγέννων καὶ μνήμη Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
	2	21 Τετ. Ἰουλιανῆς μάρτυρος.
	3	22 Πέμ. Ἀναστασίας μάρτυρος τῆς Φαρμακολυτρίας.
	4	23 Παρ. Τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρων. Σελήνης πρῶτον τέταρτον ὥρ. 5, λ. 0. μ. μ.
	5	24 Σάβ. Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ Εὐγενείας ὁσιομάρτυρος.
+	6	25 Κυρ. Ἡ κατὰ σάρκα Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀργία τριήμερος καὶ κατάλυσις εἰς πάντα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων.
	7	26 Δευτ. Ἡ σὺναξις τῆς Θεοτόκου καὶ Εὐθυμίου ἱερομ.
	8	27 Τρίτ. Στεφάνου ἀρχιδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος, Θεοδώρου Γραπτοῦ.
	9	28 Τετ. Τῶν ἐν Νικομηθεῖα δισμυρίων μαρτύρων.
	10	29 Πέμ. Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναireθέντων 14 χιλ. νηπίων.
	11	30 Παρ. Ἀνουσίας τῆς ὁσιομάρτυρος. Πανσέληνος ὥρ. 8, λ. 23 μ. μ.
	12	31 Σαβ. Μελάνης τῆς ὁσίας καὶ ἀπόδοσις τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1894

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ο ἐν ἀπέρχεται, τὸ ἕτερον ἔρχεται. Παρατηρεῖ τις τὰς τελευταίας ἀναλαμβάνας τοῦ πρώτου, ἐν ᾧ ἡ ἀμφιλύκη τοῦ δευτέρου ὑποφώσκει βροδίζουσα εἰς τὸν ὀρίζοντα τοῦ χρόνου. Πόσας ἐλπίδας, ὁποίας προσδοκίας ἐμπερικλείει ἡ ἡμέρα αὕτη, ὅποιαι δ' ἐκπληρώσεις πτόθων λαμβάνουσιν ὑπόστασιν, πραγματικότητα, τέρμα! Ἐγεύθη ἦδη ὅλος ὁ κόσμος

τὰς πικρίας, μέχρι τρυγὸς ἐξήντησε τὴν κύλικα τῶν ἀπολαύσεων, ἃς τῷ ἐπεφύλαττεν ὁ εἰς χρόνος, ἐν χαρμονῇ δὲ καὶ ἀνυπομόνῳ εὐθυμῷ ὑποδέχεται τὸν ἄλλον, πλήρης ἐλπίδων, ἀναμένων τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὀνείρων καὶ προσδοκιῶν του, ἃς παρεῖδε τὸ παρελθόν. Πάντοτε νέαι ἐλπίδες ἐξογκοῦσι τὴν καρδίαν, νέαι αἰσθήματα ἀνακινοῦνται ἐν αὐτῇ, ἰσχυρότερα προσδοκία ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὸν πρὸς τὸ ἄγνωστον πλοῦν, διότι ἐκ φύσεως ἐπλάσθη νὰ ἦνε τόσοσιν χιμαιροφιλὴς καὶ ν' ἀγαπᾷ τόσοσιν ν' αὐταπατάται. Εἶναι ἡ γλυκυτέρα ἡμέρα τοῦ ἔτους. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τῆς πρωίας, μὲ τὰ πρῶτα τῆς αὐγῆς βόδα ἕως τοῦ λυκαυγοῦς τὴν μελιχρὰν φωταύγειαν, ὅλος ὁ κόσμος δέχεται εὐχὰς ἀπὸ χεῖλη προσώπων ἀγαπητῶν, ἀπλῶς συμπαθῶν, ἀδιαφόρων καὶ πολλὰς ἐχθρῶν.

Δὲν ὑπάρχει κανεῖς, ὀσφδῆποτε στωϊκὸς καὶ ἀπαθὴς καὶ ἂν ἦνε, οἰανδῆποτε κανονικὴν καὶ ἐρημιτικὴν ζωὴν καὶ ἂν διάγη, ὅστις ἐν τῷ διαστήματι τῆς παρόδου ἐνὸς ὀλοκλήρου ἔτους, δὲν ὑπέστη μεταβολὴν τινα ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, δὲν ἐδοκίμασε σειρὰν τινα συγκινήσεων εὐφροσύνων ἢ ἀλγεινῶν, δὲν ἔσχε περιπέτειάν τινα, ἥτις ὑπὸ τὸν τύπον ἡδείας ἀνκμηθῆσεως, εἴτε πικρίας, θὰ δεσπόζῃ ἀείποτε τοῦ βίου του. Καὶ ὁμως

οἱ πάντες φαιδρῶς καὶ εὐθύμως πανηγυρίζουσι τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐτῶν, οἰανδῆποτε ἐπιβροχὴν καὶ ἂν ἔσχον ταῦτα ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν βασιλέων, ἡ τελευταῖα ἐκάστου ἔτους ἀποβάλλει πάντα πένθιμον χαρακτήρα ὑπὸ τὴν ἀγαλλίασιν καὶ τὰς ἐπευφημίας, αἵτινες συνοδεύουσι τὴν ἀνάβρῃσιν τοῦ διαδόχου του. Ὁ ἄκρατος πόθος τῆς μεταβολῆς, τῆς ποικιλίας, οἱ νέοι ἄπληστοι πόθοι, τὸ κράτος τοῦ νέου πυρετοῦ ὑψίστης ἀνυπομονησίας καταβάλλουσι πᾶν ἕτερον συναίσθημα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου. Διαβρέει ἐν μιᾷ στιγμῇ ἡ ζωὴ τοῦ παρελθόντος, ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ φαίνεται ὀλόκληρος αἰὼν, καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ μέλλοντος φωτίζουσι ὑπὸ τὰς γλυκυτέρας προσδοκίας καὶ τὴν πλέον μελαγχολικὴν ψυχὴν, τὴν μᾶλλον ἐσκοτισμένην διάνοιαν. Ὁ παρερχόμενος χρόνος θάπτεται εἰς τὸ μέγα κοιμητήριον τοῦ παρελθόντος, τὸ δὲ βλέμμα στρέφεται εἰς τὸ ἐπανατέλλον ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ, τὴν βροδίζουσαν ἀνατολὴν τοῦ μέλλοντος, σφριγῶσαν ἐκ ζωῆς, μεστήν ἐλπίδων, ἔμπλεων φαιδρότητος.

* * *

Ἡ ἑορτὴ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἡμέρας εἶναι ἀρχαιοτάτη. Οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων παραδέχονται, ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἐκ τῆς Ῥώμης. Μεταξὺ τῶν ἄλλων θεοτήτων, αἵτινες ἐτιμῶντο ἐν τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ πόλει, ὑπῆρχε καὶ τις ὀνομαζομένη Strenia. Ἡ θεὰ αὕτη προῖστατο τῶν εὐτυχῶν ἐκβάσεων, τῶν κερδῶν καὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν. Ὅταν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους, ἥτις ἀρχικῶς, παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπιπτε κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον, ὠρίσθη κατὰ τὰς καλλένδας τοῦ Ἰανουαρίου, τούτέστιν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ μηνὸς τούτου, εἰσήχθη δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ἔθος τοῦ νὰ ἐορτάζωσι τὴν ἐπάνοδον τῶν καλλενδῶν τούτων δι' ἐορτῶν, διασκεδάσεων καὶ ἀμοιβαίων εὐχῶν, μεθ' ὧν βραδύτερον ἐπεκράτησε τὸ ἔθιμον ν' ἀνταλλάσσωσι καὶ μικρὰ δῶρα, ἡ ἡμέρα αὕτη ἀφιερῶθη εἰς τὴν θεὰν Strenia, ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματός τῆς τὰ δῶρα ταῦτα ἐκλήθησαν Streunoe.

Κατὰ τὰς μαρτυρίας συγγραφέων τινῶν τὰ πρῶτα δῶρα τῶν Ῥωμαίων ἦσαν κλάδος ἐλαίας, ὃν ἔκοπτον ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὸν ναὸν τῆς θεᾶς ταύτης ἄλλους. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐξηκολούθησε, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, αἱ ἀμοιβαῖαι ἀνταλλαγῆαι, κατὰ τοὺς καλλένδας τοῦ Ἰανουαρίου ἀπηγορεύθησαν μεταξὺ τῶν πιστῶν. Ὁ λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως εἶναι εὐνόητος. Ἄν καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη ἦτον ἀθῶόν τι ἔθιμον, ἐκρίθη ὁμως ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, εἴτε διότι ἐθνικὸς λόγος καθιέρωσε

τὸ ἔθιμον τοῦτο, εἴτε διότι κινδυνώδεις προλήψεις ἀνεμιγνύοντο ἐν τῇ πράξει ταύτῃ, ἥτις ἀπλῶς ἐχρησίμευεν ὡς ἔνδειξις ἀμοιβαίας ἀγάπης.

Ὅποταν ὁμως ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα εἶδεν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἐκρατύνθη, ἀφόβως ἐπέτρεψε τὸ ἔθιμον τοῦτο, ἕκτοτε δὲ τὰ δῶρα ξένα παντὸς ἐθνισμοῦ, ἦσαν ἔνδειξις σεβασμοῦ, ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἔργα φιλανθρωπίας.

ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν τῆς ὥραιας ταύτης σκέψεως, τὰ δῶρα κατέστησαν οὕτως, κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς πίστεως ἰδίᾳ, τὸ μέσον ἀληθοῦς ἀνανεώσεως τῆς ἀδελφικῆς ἐλεημοσύνης μεταξὺ τῶν πιστῶν. Ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ἐδραλίωσιν τῆς φιλίας, εἰς τὴν διάχυσιν τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς εἰρήνης ἐν ταῖς καρδίαις. Ποσάκις δὲν εἶδε τις ἀδελφικωτάτην συμφιλίωσιν γενομένην κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἡμέραν. Ἡ ἀποστολὴ δώρου μετὰ τῆς χριστιανικῆς σημασίας αὐτοῦ κατατρέφει τὴν ἔχθραν, καταπαύει τὰς ἀντεγκδικήσεις καὶ ἐπιφέρει τὴν εὐλογητὴν ἐκείνην ὁμόνοιαν καὶ συμβίωσιν, ἥτις καὶ μόνη ἀληθῶς συντείνει πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς κοινωνίας. Ἡδὴ παρ' ἡμῖν ὁ μπουναμᾶς ἐμβάλλει τὸ πυρετὸν τῆς προσδοκίας καὶ τῆς ἀνυπομονησίας εἰς ὄλων τὰς κεφαλὰς, ἀπὸ τοῦ πολιοῦ γέροντος μέχρι τοῦ βουδαλοῦ νηπίου, ἀπὸ τῆς γραιας μάμμης, ἥτις θεωρεῖ αὐτὸν πολλὰκις ὡς ἐφιάλτην, μέχρι τῆς κόρης τῆς ὀποίας θωπεύει τοὺς πόθους ὡς ὄνειρον ἡδῦ.

* * *

Τὸ 1893 ἀθορύβως διαρρέυσαν, ἄμοιρον ἐκτάκτου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἔπεσεν ἡδὴ, ὡσεὶ σταγῶν εἰς τὸ χάος τῶν αἰώνων. Μετ' αἰσθηματοῦ ἀνακουφίσεως προπέμποντες τὸ 1893 καὶ μετ' εὐφροσύνης ὑποδεχόμενοι τὸ 1894, ἀπὸ θερμῆς καρδίας εὐχόμεθα, ἵνα τοῦτο ἀποβῇ διὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος αἴσιον καὶ εὐτυχές, διαψευσθῶσι δὲ αἱ δι' αὐτὸ ἀπαισιόδοξοι προβῆσεις καὶ οἱ κακοὶ οἰωνοί. Μὲ τὴν παρήγορον ταύτην ἐλπίδα καὶ πάλιν εὐχόμεθα, ἵνα τὰ δροσοστάλακτα ῥόδα τῆς ἀνατολῆς τοῦ νέου ἔτους τοῦ 1894 ἀποκομίσωσιν εἰς ὄλον τὸν κόσμον μίαν ἐπαγγελίαν χρυσῆς εὐδαιμονίας, μίαν ἐκπλήρωσιν γλυκείας προσδοκίας, ἐνὸς ὄνειρου τὴν ποθητὴν ἐνσάρκωσιν...

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ

ΑΡΧΗ ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΗΡΩΪΚΟΚΩΜΙΚΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ «Ο ΙΩΤΑΣ» ΗΤΟΙ «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΟΠΩΣ ΤΡΕΧΕΙ»

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ν ὄλθω δόξη καὶ τιμαῖς ἐν ᾧ ὁ Ἰώτας ἔζη ἠθέλησεν (ἄφ' οὐ συχνὰ συνείθισε νὰ παίζη μετὰ τῆς Μοίρας τῆς κακῆς) νὰ παίζη καὶ παιγνίδι πολὺ κινδυνωδέστερον ὧν εἶχε παίζει ἦδη. Ἄν δὲ αὐτὸ ἐκφράζεται μὲ μίαν λέξιν μόνον οὐχ ἤττον εἶναι ἄλυσος δυστυχῶν καὶ στόνων, διότι φέρει θλιβεροὺς καρποὺς μεταμελείας μεθ' οὗς ὁ τάφος φαίνεται Ἐδὲμ παρηγορίας. Ὁ φίλος νὰ ὑπανδρευθῇ ἠθέλησεν, ἢ μᾶλλον νὰ καθυπογυγναικωθῇ! Εἰς κοινωνίας σάλον οἱ ζῶντες ἐκλαμβάνουσι τὸν γάμον ὡς λιμένα καὶ πρὸς αὐτὸν ὀδεύουσι μὲ ἄρμενα σχισμένα διὸ ἀποκατάστασιν κοινῶς καλοῦσι τοῦτον, καὶ δι' αὐτοῦ θηρεύουσι τιμὰς βαθμοὺς καὶ πλοῦτον. Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ ἔχοντες πρὸς γάμον θυγατέρας τὰς θεωροῦσιν ὄνικοῦ φορτίου βαρυτέρας καὶ τίνι τρόπῳ δύνανται νὰ τὰς ξεφορτωθῶσιν νυχθημερὸν συσκέπτονται ἀπὸ τοιαύτην δόσιν ἀνοίας καὶ ἐγωϊσμοῦ πηγάζουν ἐν πρὸς ἓνα τὰ ζεύγη τὰ εἰρηνικὰ καὶ τρισευτυχισμένα, δι' ὧν παράγοντ' οἱ καλοὶ πολῖται εἰς τὰ κράτη ὁ πόθος πλούτου ἐξ ἐνός, ἐξ ἄλλου ἢ ἀπάτη ἀπλόνουσι τὰ δύκτια, πλὴν μὲ γελῶτων ἦχον κ' οἱ δὺω συλλαμβάνουσι γαλῆν ἐκ τῶν ὀνύχων.

Σ. Δ. Π. Σ. Εὐτυχῆσασα ἡ «Ποικίλη Στοά» εἰς τὸν τόμον τοῦ 1887 νὰ δημοσιεύσῃ δύο μεγάλα ἔργα ἐκ τοῦ μόνου ὑπολειφθέντος ἀνεκδότου ἐξόγου ποιήματος ὁ ΙΩΤΑΣ, τοῦ ἀειμνήστου Θεοδώρου Ὁρφανίδου, κοσμεῖ περιβλήπτως καὶ τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου διὰ τοῦ τελευταίου ἔργου, καθίσσον ἀτυχῶς οὐδὲν ἕτερον χειρόγραφον ἀνευρέθη. Καὶ ἡδὴ ἐκφράζομεν εὐγνώμονας εὐχαριστήσεις πρὸς τὴν εὐγενῆ οἰκογένειαν τοῦ Ἀδριό.

Ἄλλὰ ὁ Ἴώτας μας, ἀνὴρ σοφός, μὲ νοῦν, καὶ φρένας,
μὴ θέλων τὰς ἐλπίδας του νὰ ἴδῃ ψευδομένας,
καὶ πράγματος ἀκροσφαλοῦς γνωρίζων τοὺς κινδύνους,
ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τοὺς δυνατοὺς ἐκείνους,
τοὺς γνώμην ἔχοντας στερεῶν ἐπὶ σκοπῶν μεγάλων
ἀλλ' ἐνεργοῦντας ἐνταυτῷ ὑπὸ εὐθύνην ἄλλων.
Διὸ καὶ εἰς συμπόσιον πολυτελὲς καὶ μέγα
ἐκάλεσε τῶν φίλων του τὸ Ἄλφα καὶ Ὠμέγα.
Συγκροτησάντων εὐθυμον καὶ ἄδολον πεντάδα·
τούτέστι τὸν ἐν συμβουλαῖς σοφὸν Βρακιβελάδα,
Κυπρίδην τὸν ἠδυπαθῆ, καὶ Τράκαν τὸν ἀστεῖον,
Κρασοπινάκαν τὴν ψυχὴν χορῶν καὶ συμποσίων,
καὶ Ἀστακίδην τὸν φαγᾶν, ὅστις ἐν τῇ τραπέζῃ
ἤξευρε τοὺς ὀδόντας του στρατηγικῶς νὰ παίξῃ.

Εἰς κῆπον ἀνθηρότατον καὶ μεταξὺ βοδῶνων
ἔπου ἀντήχουν ἄσματα πτηνῶν καὶ ἀηδόνων
ἐστήθη τράπεζα λαμπρὰ ἀξία τοῦ Λουκούλλου
τὴν ὄρεξιν ἐγείρουσα παντός κοιλιδοῦλου.
Σκολόπακες, φασιανοί, καὶ πέρδικες καὶ νήσσαι,
ἀρώματα διέχεον, ἐντέχνως σκευασθεῖσαι,
καὶ ἔβλεπες ὡς φρούριον τὴν ἔφοδον προσμένον
Ἰνδίας ὄρνι ἐντραφῆ καὶ παραγεμισμένον·
ἐκεῖ βοφοὶ λευκόσαρκοι κ' ἐγγέλεις Κωπαΐδος,
ἐκεῖ λιπώδεις λάβρακες, καὶ τρύγλοι, καὶ πᾶν εἶδος
ἰχθύων, καὶ θαλασσιῶν, καὶ ἀστακῶν κοκκίνων
μαυρομυστάκων ἔκειτο τὴν ἄποψιν καλλύνον.
Παρέκειντο δ' ὄρεκτικά, ὅσα ποθοῦσι πάντες
Τριχίαι Λύσσης, χοίρινοι Βερονικοὶ ἀλάντες
ἐλαίαι, αὐγοτάραχον, νωπὸν χαβιάρι, γλῶσσα
κάππαρις, χοιρομήριον, ὀξύρυγχος, καὶ ὅσα
πρὸς ὄξιν τῆς κοιλίας μας ἐν τῇ αὐτῶν σοφία
τῶν πάλαι Δειπνοσοφιστῶν ἠγγόει ἢ χορεία.
Καὶ παρὰ πῆδακα φαιδρὸν οὐ τῆς τραπέζης πέραν
ἠδονικῶς ὀροσίζοντα τὴν περίξ ἀτμοσφαῖραν,
ἔπου τὸ κάλλος τῶν ἑπτὰ τῆς Ἰριδος χρωμάτων
ἀντανεκλάτο ἐπ' ἀγνῶν καὶ διαυγῶν ναμάτων,

ἔκειτο τάγμα φιαλῶν ἐν μέσῳ λευκοῦ πάγου
παρηγορία τρυφηλῆ διψῶντος οἰσοφάγου.
Διέπρεπον δὲ μεταξὺ τοῦ τάγματος ἐκείνου
ὁ μέλας Βορδιγάλειος καὶ ὁ λευκὸς τοῦ Ῥήνου
καὶ ὁ τῶν οἴνων ἔξοχος ἀφρώδης Καμπανίτης,
ὁ φίλος παντός ποιητοῦ, καὶ πάσης Ἀφροδίτης.

Ἐκόσμουν δὲ τὴν τράπεζαν ἐντὸς τριῶν ἀγγελίων
ἔργων τῆς Σιέβρης εὐχροα ἄνθη φυτῶν παντοίων.
Τὸ πρῶτον τούτων ἔφερεν ἐν μέσῳ γεγλυμμένον
χορὸν ἐρώτων φαιδρωπῶν καὶ βοδοβολουμένων.
Τὸ δεύτερον ἐβάσταζεν ὀμάς χρυσῶν σατύρων
ἔστεφον δὲ τὰ χεῖλη του ἐννεα καλογήρων
εἰκόνας, φίλων τοῦ σοφοῦ Λογιόλα, καὶ τὸ τρίτον
ἐρείδετο εἰς σύμπλεγμα τριῶν γυμνῶν Χαρίτων·
ἀφ' ἐνὸς δ' ἄκρου ἤστραπτε μέχρι σχεδὸν τοῦ ἄλλου
ἢ τράπεζα ἐκ πλησμονῆς ἀργύρου καὶ κρυστάλλου
χιβάδες δὲ χρυσόπλαστοι ἐξέθετον ὀπώρας
βοδάκινα καὶ σταφυλάς καὶ ἄπια τῆς ὥρας...

Εἰς τὴν τοιαύτην τράπεζαν ἐκάθησαν οἱ φίλοι
ὄξει ὀδόντας σεῖοντες καὶ σιωπῶντα χεῖλη·
κ' εἰς ταύτην ἀφ' οὗ ἔμετρησε τὸ πλάτος τῆς καὶ μῆκος
ὁ Ἀστακίδης ὄρωσε ὡς πεινασμένος λύκος.
Τὰ πάντα περιέβαλε τὸ ἄπληστον του ὄμμα,
τὰ πάντα ἐδοκίμαζε μὲ γυμνασμένον στόμα,
καὶ πνευστιῶν κατέπινεν, ἐβρόφα, καὶ ἐμάσσα
κ' ἴδρωνε κ' ἠγωνίζετο διότι σχεδὸν πᾶσα
ἢ τράπεζα ἀμείωτον παρίστα ἀφθονίαν
αὐτὸς δὲ ὁ τρισάθλιος κοιλίαν εἶχε μίαν.
Ὅταν δ' ἀπηύδησε—καθῶς μετὰ σφαγὴν ἀγρίαν
τροπαιοφόρος μαχητῆς πετᾷ τὴν πανοπλίαν,
κατέθεσε τὴν μάχαιραν καὶ τὴν περόνην στένων,
καὶ βλέμμα περιέφερε τρόπον τινὰ ἐμφαῖνον.
—«Τί νὰ σᾶς κάμω; ἤξευρα τί πρέπει, πλὴν ποῦ τόπος!»
τὸν Ἴώταν ἐγοήτευε τοῦ φίλου του ὁ τρόπος,
διὸ καὶ διὰ νεύματος εἰς τοὺς προσμεσιδιῶντας
ἐλάλει φίλους του, γελῶν, καὶ ζῶν τοὺς ὀδόντας.

Ὁ Ἀστακίδης εἰς θυμὸν γαστέρος χωνευούσης
ἀστεΐσμὸν ἀπηύθυνε κατὰ τῆς ἀπρακτοῦσης
τοῦ Τράκα ἰλαρότητος· ἐκεῖνος δ' ὡς ἐκ τούτου
ἤρξατο τὸ βαλάντιον τοῦ νοεροῦ του πλοῦτου
νὰ ἀσωτεύη ζωηρῶς, καὶ τούτου βοήθεια
ἐκορυφώθη ἢ χαρὰ φαιδρότης κ' εὐθυμία.

Καὶ τότε αἴφνης ἤλλαξεν ἢ ἀποψις ἢ πρώτη
αὐτὴν δὲ διεδέχθησαν γέλωσ, φωναί, καὶ κρότοι,
καὶ ἄσματα καὶ σκώμματα, καὶ εὐστοχοὶ προπόσεις,
αἵτινες τῆς φαιδρότητος δευτέρα ἦσαν δόσις.

Δὲν περιγράφ' ἢ ἄδακρυς καὶ ἰλαρὰ μου Μοῦσα
ὅπόσον εἶναι εὐχαρις νεότης εὐθυμοῦσα·
ποία ἀκτὶς μαγευτικὴ τὸ βλέμμα της καλλύνει,
καὶ κόσμιον ἐρύθημα ἔς τὰς παρειάς της χύνει,
ὅποιαν χάριν ἢ ψυχὴ δανεῖζει εἰς τὸ πνεῦμα,
καὶ πόσον ῥέει ἄφθονον τοῦ λόγου της τὸ ῥεῦμα.
Ὁ Ἰώτας, καὶ οἱ φίλοι του ἦσαν αὐτῆς ὁ τύπος,
αὐτῆς εἰκὼν κ' ἀντιγραφὴ λαλοῦσα πρωτοτύπως.

Ἄλλ' αἴφνης ἦθος σοβαρὸν ἀνέλαβ' ἢ μορφὴ του·
πληρώσας δὲ ποτήριον ἐξ οἴνου Καμπανίτου
Προσεῖπε πανηγυρικῶς.—Προπίνω ἐκ καρδίας
ἀπὲρ τῆς ἀφιλοκερδοῦς κ' εἰλικρινοῦς φιλίας,
ἣς τὴν γενναίαν συνδρομὴν ζητῶ πρὸ παντὸς ἄλλου
κ' ἐπικαλοῦμαι σήμερον ὑπὲρ σκοποῦ μεγάλου!...»—
— »Οὐρρρρρρρρ !! οἱ πέντε ἔκραζαν πανεύθυμοι συμπόται
κ' ἐξ ποτηρίων σύγκρουσις τρίγκ τράγκ, ἠκούσθη τότε·
ὡς δ' ἀπερῆφθησαν· — «Παιδιά ! ὁ Τράκας ἀνακράζει,
αστοίχημα βάλλω πῶς ἐδῶ ὁ φίλος ἐτοιμάζει
«συνωμοσίαν μυστικὴν κατὰ τῶν καθεστώτων,
καὶ θέλει εἰς τὰς φυλακὰς ἡμᾶς νὰ στείλλῃ πρῶτον . . .
— «Ἀφῆτε τοὺς ἀστεΐσμούς ! εἶπ' ὁ Βρακιθελάδας,
«τὸν βλέπω μελαγχολικὸν σχεδὸν τρεῖς ἑβδομάδας,
«καὶ κάτι τρέχει βέβαια !—«Τφῶντι τρέχει κάτι !
«ὁ Ἰώτας λέγει, καὶ αὐτὸ ὀλίγον μὲ ταραττεῖ.
«Τφῶντι τρέφω ἐν τῷ νῶ φρικτὴν συνωμοσίαν,
«ὅμως αὐτὴ δὲν ἀφορᾷ καμμίαν ἐξουσίαν

«διότι κατ' ἐμοῦ αὐτοῦ συνώμωσα, διότι
«ἔχω σκοπὸν νὰ νυμφευθῶ ! . . .» Καθὼς ὁπότε κρότοι
ἐγείρουν τὸν κοιμώμενον καὶ μὲ κραυγὴν ὀδύνης
ὡσάν ἐκ τάφου φάντασμα πηδᾷ ἀπὸ τῆς κλίνης
κινεῖται καὶ περιπατεῖ, ἀλλὰ εἰς ὕπνον ῥέπει,
ἔχ' ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ ποσῶς δὲν βλέπει.
Τοιουτοτρόπως ἔμειναν καὶ οἱ τοῦ Ἰώτα φίλοι
μόλις οἱ λόγοι ἔφυγον τὰ ῥόδινα του χεῖλη·
ἀκίνητοι τὸν ἔβλεπον μετὰ πνοῆς παυούσης
ὡς νὰ τοὺς ἀπελίθωσεν ἢ θεὰ τῆς Μεδοῦσης.

— «Ἐμέθυσε ! ἐφώνησε, πρῶτος ὁ Τράκας, βρέξε
«τὴν κεφαλὴν σου μὲ νερόν, καὶ εἰς τὴν κλίνην τρέξε».

— «Λαμπρὰ ἰδέα ! ἔκραξεν καὶ ὁ Κρασοπινάκας,
«ἄξια νὰ ἐγγαρχθῇ εἰς μαρμαρίνους πλάκας,
«φαντάσθητε τὸν Ἰώτα μας μὲ μίαν madame Iota ;»
ἐν τῷ δ' ἂν ἔχη στρογγυλὰ ἢ νύμφη τὸν ἠρώτα·

— «Εἰς θέμα τόσον σοβαρὸν μὴ περιττολογῆτε,
«ὁ Ἰώτας τοὺς διέκοψεν· ἂν δ' ἀληθῶς ποθῆτε
«τὸν φίλον σας εὐδαίμονα, καθεὶς ἄς μὴ διστάσῃ
«τὸ ζήτημα ὑπ' ἔποψιν γυμνῆν νὰ ἐξετάσῃ !»
— Naί ! μάλιστα ! ὑπὸ γυμνῆν ! ἀνέκραξ' ὁμοφώνως
«τῶν πέντε φίλων ὁ χορὸς μέγα γελῶν συγχρόνως
«καὶ μήπως ἐξετάζεται ἢ ὑπανδρεία ἄλλως
«απαρ' ὑπὸ ἔποψιν γυμνῆν ;»—Λανθάνεσθε μεγάλως
εἶπεν ὁ Τράκας ζωηρῶς, καὶ ὑπ' αὐτὴν ἀκόμη
τὴν ἔποψιν διαφωνεῖ ἢ ἰδικὴ μου γνώμη.

— «Πλὴν, φίλοι, δὲν σᾶς ἐννοῶ ὁ Ἰώτας εἶπε πάλιν,
«ἐρῆψατε τὸ πνεῦμά μου εἰς ταραχώδη ζάλην,
«εἶσθε κ' οἱ πέντε πρὸ πολλοῦ νομίζω νυμφευμένοι
«καὶ ἂν δὲν σφάλλω φαίνεσθε καταγοητευμένοι.
«Τοιούτους σᾶς νομίζουσι τοῦλάχιστον οἱ ἄλλοι,
«καὶ εἶδον ε' τῶν συζύγων σας τὸ βλέμμα, καὶ τὰ κάλλη,
«τὸ χάριεν μειδίαμα ἀκράτου εὐτυχίας,
«λοιπὸν πῶς φαίνεσθ' ἄσπονδοὶ ἐχθροὶ τῆς συζυγίας ;
«Πῶς ἀποτρέπετε ἐμὲ νὰ πράξω ὅτι πάντες
«ἐπράξατε, τὴν γνώμην σας καθόλου παραβάντες ;

«Μήπως εἰς τὴν σεμνὴν καὶ σεῖς δὲν θύετ' Ἀφροδίτην ;
 «ἢ μήπως καὶ μιμούμενοι τὸν πάλαι Συβριρίτην
 «τὸ σῦκον μ' ἐμποδίζετε ἀπλῶς νὰ δοκιμάσω
 «ὅπως τὴν βουλημίαν σας τὴν ἄπληστον χορτάσω ;
 α' Ἐπειτα τί νὰ σᾶς εἰπῶ ; πολὺν ἠσθάνθη κόρον
 ἀνὰ γίνωμαι τὸ ἔρμαιον τῶν γυναικοεμπόρων,
 «τῶν γραιῖδιων ποῦ πωλοῦν τὴν ἀρετὴν ἐν σκότει
 «καὶ τῆς μισθίου καλλονῆς πρὸς ἣν ὁ νοῦς τυφλώττει.
 α' Ἡσθάνθη ὅτι ἠθικὴν προδίδω καὶ θρησκείαν
 «ἐὰν εἰς ἄδην ὄν καλεῖ ὁ Κόσμος κοινωνίαν
 ἀγίνομαι πρόξενος ζωῆς εἰς ὁμοιά μου ὄντα,
 «ἄνευ ὀνόματος, τιμῆς, καὶ προστασίας ζῶντα,
 «ἢ τὰ ὅποια κάποτε μετ' εὐτυχῆ ἀπάτην
 «τραβῶ ὡς συναλλάγματα εἰς ἄλλου βλακὸς πλάτην·
 «ἠσθάνθη τέλος ἱερὰν ἀνάγκην κ' ἐγὼ πλέον,
 «μὲ ἐν ἀγνὸν μειδίημα ἀγγελικῶν χειλέων,
 «μ' ἐν φίλημα μεθυστικὸν ἀγάπης ἐγκαρδίον,
 «εἰς ἀληθῆ Παράδεισον νὰ πλανηθῶ τοῦ βίου» ! —

Εἶπε, καὶ συγκινήσεως πῦρ ἐνδομύχως καῖον
 τὰς παρειὰς του ἔθαψε μ' ἐρύθημα γενναῖον,
 πλὴν ζωηραὶ τὸ ἔσθυσαν εὐθὺς χειροκροτήσεις
 μεθ' ἄς ἐφώνησ' ὁ γελῶν Κυπρίδης ! — «Νὰ μᾶς ζήσης !
 «ὦ μετὰ τοὺς ἐπτὰ σοφοὺς σοφώτερε ! ὦ ζῶσα
 «τοῦ ὕμναίου ποιήσις ! ὦ τοῦ Σενέκα γλῶσσα ! »
 — Καὶ τοῦτον πάλιν παρωδῶν ἀπὸ τινος γωνίας
 ὁ Ἀστακίδης, ἔκραξε μετὰ φωνῆς ἀστείας !
 — « ὦ τερπνοκατασκευάστοι ἀλάντες τῆς Βερώνης,
 «ὦ χοιρομήριον ἠδύ, ὦ νέκταρ ποῦ φουσκόνεις ! »
 Τότε ἀντήχησε σφοδρὸς καὶ μανιώδης γέλως
 ὅστις ἀρχὴν μὲν ἔλαβεν ἀλλὰ δὲν εἶχε τέλος·
 ἐκάγχαζον δὲ μὲ λυγμοὺς καὶ ἀνοιγμένον στόμα
 οἱ ἐξ ἑταῖροι ἔχοντες τοῦ ἀστακοῦ τὸ χρῶμα,
 καὶ αἱ φωναὶ των σύμμικτοι μὲ πάταγον καὶ κτύπον
 ὡς κανιθάλων ἰαχαὶ ἀντήχουν εἰς τὸν κῆπον.

Ὁ πρῶτος ὅστις ἔσθυσε τοῦ γέλωτος τὰς δῆδας
 ἦτον ὁ πολυμήχανος ἀνὴρ Βρακιβελάδας·

οὗτος λαβὼν αὐτόκλητος προέδρου χαρακτῆρα
 ἐξέτειν' ἐπιτακτικῶς τὴν δεξιάν του χεῖρα,
 ἐν ᾧ μὲ τὴν ἀριστερὰν ἐν εἵδει κωδωνίου
 διὰ μαχαίρας ἔκρουε τὰ χεῖλη ποτηρίου.
 — «Σιγὴ ! ἀνέκραξε, σιγὴ ! ἀκούσατέ μου φίλοι !
 ὡς δ' ἔπαυσεν ὁ θόρυβος προσέθηκεν — ἀφείλει
 «πᾶς ὅστις φίλος λέγεται τὸν φίλον νὰ λατρεύῃ
 «ἐν χρείαις νὰ τὸν βοηθῆ καὶ νὰ τὸν συμβουλεύῃ.
 «Μετὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ μόνη ἀγνὴ κι' ἀγία
 «ὑπάρχει εἰς τὴν γῆν αὐτὴν ἢ ἄδολος φιλία,
 «καὶ δι' αὐτὸ εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τρόπον
 «ὥστε στραβά κουτσὰ πληροὶ τὰς χρείας τῶν ἀνθρώπων.
 «Εἶν' ἀληθὲς πῶς σήμερον εἰς φίλων μυριάδας
 «οὐδὲ κατ' ἔχνος ἀπαντᾶς Ὀρέστας καὶ Πυλάδας,
 «καὶ ἢ πρὸς Δάμωνα στοργὴ τοῦ ἀγαθοῦ Φυντία
 «μῦθος λογίζετ' ἄχαρις καλὸς διὰ σχολεῖα,
 «ἀλλὰ οὐχ' ἤττον θεωρεῖ ὡς γνήσιόν του φίλον
 «ὁ ὄνος τὴν ἀλώπεκα, κι' ὁ αἴλουρος τὸν σκύλον.
 «Λοιπὸν ἡμεῖς ὁμήλικες καὶ φίλοι τοῦ κύρ Ἰώτα,
 «ἂν ἀρνηθῶμεν εἰς αὐτὸν τὰ ἔξοχά μας φῶτα,
 «αλεγόμεθα ἐπίθουλοι· καὶ ἀπειρίαν στείραν
 «ἐὰν δὲν βοηθήσωμεν μὲ τὴν πολλὴν μας πείραν
 «φαινόμεθα χαιρέκακοι, καὶ μάλιστα εἰς θέμα
 «ἀντλοῦν τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ, καὶ θορυβοῦν τὸ αἶμα.
 «Ἐξ ἄλλου μέρους θεωρῶ τιμὴν μας ἐξαισίαν
 «πρὶν εἰς Ἀθήνας ἴδωμεν σοφῶν Ἀκαδημίαν
 «(ἀφ' οὗ δὲ καὶ πρὶν γεννηθῆ ἀπέθαν' ἡ Σιναία.)
 «ἡμεῖς εἰς ἐν συμπόσιον νὰ λύωμεν σπουδαῖα
 «ζητήματα, τῶν γνώσεων εὐρύνοντες τὰς ρύμας
 «πρὶν ξεμυτήσουν οἱ σοφοὶ ἀκαδημαῖκοί μας.
 «Ὅταν εἰς τὸν ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον ἀχμαῖα
 «καὶ γοητευτικὴ ἐμβῆ τοῦ γάμου ἢ ἰδέα,
 «κ' ἐκεῖνος ὅστις ἤξευρε τὴν τρίχα νὰ διχάσῃ
 «δύο γαδάρων ἄχυρα δὲν ἔξευρε νὰ μοιράσῃ.
 «Ὡς διὰ βράβδου μαγικῆς καθίστατ' αἰφνιδίως
 «ὁ ζωηρὸς βλακοειδὴς, ὁ νουνεχὴς γελοῖος.

«καὶ μὴ ποσῶς ἐκπλήττεσθε ! προέβλεψεν ἡ φύσις
 «εἰς ὄλας τὰς ὀδυνηράς καὶ τρομεράς παθήσεις
 «τὴν λώβην, φθίσειν καὶ λοιπὰς νὰ μᾶς ἀπομωραίνῃ
 «ὥστε ὁ πάσχων ἀπρακτεῖ ὡσὰν νὰ ὑγιαίνῃ.
 «καὶ εἰς τοῦ γάμου τὴν δεινὴν ἀσθένειαν ἐπίσης
 «ἐφάνη εὐεργετικὴ· διότι ὡς θελήσης
 «κατ' ἔθιμον κοινωνικὸν τὸν γάμον σου νὰ κάμῃς
 «τὰς νοεράς σου παρευθὺς ἐξασθενεῖ δυνάμεις
 «ὡστ' ἀγνοῶν τὸν κίνδυνον καὶ χείρων τετραπόδων
 «κατὰ πετρῶν κρημνίζεσαι ὡς ἐπὶ κλίνης ῥόδων.

«Τὴν πρὸς τὸν γάμον ὄρεξιν τὸ ποιητίζον πλήθος
 «*Μεγάλον τυφλοδόμαδον* ἀποκαλεῖ συνήθως
 «καὶ *τυφλοδόμαδον* θαρρῶ θὰ εἶπῃ ὅτι πρέπει
 «ἐπτάκις τις νὰ τυφλωθῇ καὶ πλέον νὰ μὴ βλέπῃ.
 «Καὶ ὄντως ! ἂν δὲν τυφλωθῇ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά
 «ἀδύνατον ἐπὶ τῆς γῆς νὰ γίνῃ συζυγία.

«Νοσεῖ λοιπόν, ὁ φίλος μας, νοσεῖ βαρεῖαν νόσον
 «Ζητεῖ ὁ νοῦς του βάλσαμον, καὶ ἡ ψυχὴ του ὄροσον.
 «Ἐσκέφθη δ' ὅτι φάρμακον ὑπάρχει ἐν καὶ μόνον·
 «ἂφ' οὐ ὑπάρχομεν κ' οἱ ἐξ φίλοι στενοὶ πρὸ χρόνων
 «κ' οἱ πέντε ἐκ τῶν ἐξ ἡμῶν εἶν' ἔγγαμοι, προτείνω
 «(ἀλλ' εἰς τὴν ἔγκρισιν ὑμῶν τὴν πρότασιν ἀφίνω)
 «καθεὶς μας νὰ διηγηθῇ τὸν γαμικὸν του βίον
 «ἐγείρων τὴν τρισέβαστον αὐλαίαν τῶν οἰκείων·
 «διότι εἶναι δυνατὸν ἐκ τούτου νὰ πηγᾶσῃ
 «διδασκαλία τις φαιδρὰ τὴν νόσον νὰ δαμάσῃ,
 «ἀλλ' ἂν μετὰ τὰς ἀληθεῖς τῶν πέντε διηγήσεις
 «ἡ τοῦ νοσοῦντος γαμικὴ διατηρεῖται κλίσις·
 «τότ' ἀδελφοί, τετέλεσται ! ὁ φίλος μας ὁ τάλας
 «ἐντὸς ὀλίγου θὰ ταφῇ εἰς νυμφικὰς ἀγκάλας».

Ὅπως ἐλάλησ' ὁ σοφὸς συμπότης· πρὶν δ' ἀκόμα
 ἡ τελευταία φράσις του ἐκπνεύσῃ εἰς τὸ στόμα
 ἐνθουσιώδης ἤχησεν ἐπιδοκιμασία.

— Ζήτω ἡ εἰλικρίνεια, καὶ ἡ φιλοσοφία !
 ὁ Τράκας ἀνεβόησε καυχάσας, καὶ ἀσμένως
 ἐκένωσαν τοὺς κήλικας κ' οἱ ἐξ ἐμῶν πυθμένους·

προσέθηκε δὲ σοβαρῶς. — «Θαυμάζω σε γεννάδα !
 «ἀρχιραβῖνε τῶν Μουσῶν σοφὲ Βρακιβελάδα.
 «Ἰησοῦίτου φυσικοῦ ὁ τίτλος σοὶ ἀνήκει
 «διότι εἶσαι πάντοτε ζῶσα πειθῶ καὶ νίκη·
 «τὰς ὁμοιοπαθητικὰς πιστεύων θεραπείας
 «τὴν συζυγίαν πολεμᾶς διὰ τῆς συζυγίας
 «καὶ ν' ἀποδείξῃς προσπαθεῖς θαρρῶ ἂν ὄχι ἄλλο
 «κἂν ὅτι ἀποκρούεται ὁ πάσσαλος πασσάλῳ».

Καὶ πρὸς τὸν φίλον του στραφεῖς φαιδρῶς ἐξεστηκότα,
 — «Εἶσ' ἀσθενὴς τοῦ Θανατᾶ εἶπε καλὲ μου Ἰώτα !
 «Κι' ἂφ' οὐ τοιοῦτον ἐν σοφὸν *κοινοῦλλον* σὲ κηρύττει
 «*Recipe matrimonis· pilulas guingue*· ἦτοι
 «ἐν φάρμακον ἡρωϊκόν . . . τῆς συνταγῆς δ' ὁ χάρτης
 «διαλαμβάνει ἐνταυτῷ τὸν *fiat lege artis*
 «ὥστε δὲν εἶναι κίνδυνος δι' ἀκρισίας λάθη
 «ἢ ἀπειρίαν τεχνικὴν ἢ ἠθικὴν νὰ πάθῃ».

— «*Exequatur !* ἔκραξεν ὁ κύρ Κρασοπινάκας,
 «καὶ ἄς ἀνοίξῃ τὴν σκηνὴν ὁ πνευματώδης Τράκας».

— «Εὐγνωμονῶ εἶπεν αὐτός, πλὴν κατὰ δυστυχίαν
 «φίλου δὲν σφετερίζομαι ποτὲ πρωτοβουλίαν,
 «τὸν λόγον ἔχει ὁ σοφὸς ἀνὴρ Βρακιβελάδας,
 «ἀνάψας πρότερον ἡμῶν τὰς νυμφικὰς λαμπάδας,
 «καὶ τοῦ φαρμάκου ἀληθῆς εὐρέτης· κ' ἐγώ, φίλοι,
 «θέλω ἀνοίξῃ τ' ἀψευδῆ συζυγικά μου χεῖλη
 «ὁ πάντων ὕστατος· ἀλλὰ συμπροσκαλῶ τὸν Ἰώτα
 «νὰ γίνῃ ὄλος προσοχὴ νὰ γίνῃ ὄλος ὦτα.

— «Τότε, λοιπόν, σιγήσατε ! εἶπ' ὁ Βρακιβελάδας·
 «θ' ἀναπολήσω, φίλοι μου, ἡμέρας ἀποφράδας,
 «καὶ περιστάσεις λυπηράς, ἀλλὰ θὰ προσπαθῆσω
 «νὰ καταστῶ εὐτράπελος, ἵνα μὴ σᾶς λυπήσω».
 Εἶπε κ' ἐκάθησ' ἱλαρῶς τῶν φίλων του πλησίον
 καὶ ἤρξατο ὡς ἔπεται τὸν γαμικὸν του βίον.

J. F. Armon

Ἡ «Ποικίλη Στοά» στολίζει τὰς σελίδας τοῦ παρόντος αὐτῆς τόμου δι' ὠραίας προσωπογραφίας τοῦ μεγατίμου καὶ φιλογενεστάτου ἀνδρός, τοῦ ἀληθοῦς ἀρωγοῦ τῆς Ἐθνικῆς παιδείας κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ὃν κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ παρελθόντος ἔτους αἱ Ἀθῆναι ἐξένισαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ὁ κ. Ζαφειρόπουλος εἶναι ὁ πρωτεύων Ἕλλην ἐν Μασσαλία, ὅπου τιμᾶται μεγάλως καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γάλλων, οἵτινες θεωροῦσιν αὐτόν, ὡς τὸν πρῶτον πολίτην τῆς πόλεως τῶν. Ἐν αὐτῇ εἶναι δημοτικώτατος διὰ τὰς παντοίας ἀγαθοεργίας του, δὲν ὑπάρχει δὲ καλύβη ἐν τῇ μᾶλλον ἀποκέντρῳ γωνίᾳ τῆς Μασσαλίας μὴ γινώσκουσα καὶ μὴ εὐλογοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπάτριδος καὶ ἐγκλείοντος εἰς τὰ στήθη αὐτοῦ ψυχὴν εὐφραينوμένην εἰς τὰς ἀρμονίας μεγάλης φιλάνθρωπίας κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου.

Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ διακούσας τὰ ἐγκύκλια αὐτοῦ μαθήματα ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ σχολῇ, μετέβη εἰς Μασσαλίαν, ἐνθα ἴδρυσεν μετὰ τοῦ κ. Ζαρίφη τὸν περίπυστον αὐτόθι μέγαν ἐμπορικὸν οἶκον «Ζαφειρόπουλος καὶ Ζαρίφης», οὗ αἱ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον καὶ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ὑπηρεσίαι εἰς οὐδένα διατελοῦσιν ἄγνωστοι. Ἐν Μασσαλίᾳ διαμένων καὶ ἐργαζόμενος ὁ κ. Ζαφειρόπουλος, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐλπισμόνῃσε τὸ ἔθνος αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδείσεως καὶ τῶν διαφόρων φιλάνθρωπικῶν ἰδρυμάτων τοῦ ὁποίου γενναιοτάτας συνεισέφερε πλειστάκις συνδρομὰς, δὲν παύει δὲ μεριμνῶν καὶ συντρέχων πολυτίμως αὐτά.

Ἡ πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων γενομένη χορηγία τοῦ κ. Ζαφειροπούλου, χάριν τῆς συντάξεως καὶ ἐκτυπώσεως γεωγραφικῶν πινάκων, εἶναι ἀληθῶς ἐκ τῶν σπανίων· πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις ἐδωρήθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐπὶ δεκαπενταετίαν δὲ ἦδη περίπου ἢ σπουδάζουσα ἑλληνικὴ νεολαία εὐεργετεῖται καὶ εὐλογεῖ τὸ ὄνομα τοῦ γενναίου χορηγοῦ.

Ὁ κ. Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἀπελθὼν τῆς πόλεως ἡμῶν, ἀπεκομίσαστο ἐντεῦθεν τὰς γλυκυτέρας ἐνδείξεις εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ εὐγενὲς ὄνομά του πάντων τῶν φιλάνθρωπικῶν καταστημάτων, τὰ ὅποια μετ' ἐνδιαφέροντος ἐπεσκέψατο καὶ εὐηργέτησε προσενεγκῶν χρηματικὰ ποσά. Ὁ διαπρεπὴς ὁμογενὴς ἀνῆκει εἰς τὴν τάξιν τῶν αἰσθανομένων, ὅτι ὑπάρχουσιν εὐτυχεῖς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς οὓς ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ συμφοραὶ δὲν συντελοῦσι μόνον εἰς τὸ νὰ ποικίλλωσι τὴν μονοτο-

νίαν τῆς εὐδαιμονίας τῶν, ἀναγινώσκοντες ἢ μανθάνοντες τὰς συμφορὰς τοῦ δυστυχοῦντος κόσμου, ἀλλὰ τῶν ἀναγνωριζόντων ὡς εὐτυχίαν τῶν τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν πρὸς τοὺς πάσχοντας. Οὕτως νομίζει τις ὅτι ἡ τύχη νύλόγησε τὸν ἄνδρα, διότι ἤθελε δι' αὐτοῦ νὰ μειδιᾷ πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, πρὸς τὴν δεομένην ἀναψυχῆς πέριξ τοῦ ἑλληνικῆν ἐθνικότητα. Ἀφθονία παραδειγμάτων, ἀπειρία εὐεργετηθέντων, σειρὰ γενναίων δωρεῶν πρὸς κοινωφελῆ καθιδρύματα, φιλεκπαιδευτικὰ σωματεῖα, Ἐθνικὰ καταστήματα, μαρτυροῦσι τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν ἀναθότητα τῆς ἐνθέρμου καρδίας, τῆς εἰθισμένης νὰ πάλῃ ἐν μεγαλουργαίαις, τοῦ πρωτεύοντος σήμερον ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς διασώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἐξόχου προστάτου τῶν γραμμάτων καὶ τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου.

Ἡ ζωὴ τοιούτων ἀνδρῶν εἶναι εὐεργέτημα εἰς τὸν κόσμον. Ἄν παρ' ἡμῖν ὁ πρὸς τὰ ὑψίστα ἀγαθὰ ζῆλος ἀπεσβέσθη καὶ τὸ ἰδεῶδες παραμένει τι ἄγνωστον, ἂν πολιτεία καὶ κοινωνία ἐξήλειψαν ἐκ τῆς ψυχῆς ἀγαθοῦ κόσμου ἰδανικώτερας προσδοκίας καὶ πόθους εὐγενεστέρους, εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς ἠθικῆς αὐτῆς σπεδόνος, ἀμόλυντος ἀπομένει ἡ βαθυτάτη πίστις καὶ ἡ ἀφελὴς ἀρετὴ τοῦ ἀπισμονημένου, τοῦ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ζῶντος Λαοῦ. Ἐκ τῆς καρδίας του ἀναβλαστάνουσιν ἀόρατοι πολλοὶ οἱ δίκαιοι, οἱ ἀφανεῖς, οἱ ἄγνωστοι, ἡ ἐλπίς τοῦ μέλλοντος τοῦ ἔθνους, καὶ ἐκ τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ γεννῶνται ἔτι οἱ ἄνδρες, οἵτινες παραλαβόντες ἐν τῇ γεννήσει ἀκόμῃ εἰς τὴν μεγάλῃν τῶν ψυχῶν τὸ ἀπόκρυφον ἐκεῖνο τῆς πατρίδος πίστεως καὶ ἀρετῆς, διατηροῦσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὸ τιμαλφὲς αὐτῆς κειμήλιον. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος θὰ ἦνε πάντοτε ἐνδοξον, ἐν ὅσῳ ἀντλεῖ παρηγορίαν ἐκ τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῆς ἱεράς πρὸς αὐτὸ ἀγάπης τῶν ἐν τῷ ἔξω κόσμῳ τέκνων αὐτοῦ. Δόξα εἰς τὸ εὐγενὲς ὄνομα τῶν.

ΟΛΙΓΑ ΔΑΚΡΥΑ ΕΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΚΑΜΑΡΑΝ

Ἐν ἀχμαΐᾳ καὶ σφριγώσῃ ζωῇ, εἰς τοὺς γλυκυτέρους χρόνους βίου εὐδαιμόνος, ἐν ᾧ πλήρης ἐλπίδων καὶ μετ' ἰδεῶδη καὶ ἀξιόζηλα αἰσθητά ἐσπευδεν εἰς τὸ στάδιον ἐκεῖνο, ἀφ' οὗ ἄρχεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ πυρετώδης ἀγὼν περὶ τῆς μελλούσης ἐν τῷ κοινωνικῷ κόσμῳ θέσεως, εὐθυμίας καὶ χαρίεις, ὑπέικων εἰς τὸ ἀδυσώπητον πεπτωμένον, ἐκκλινεν ἡρέμα πρὸς τὸν τάφον καὶ εἰς ὀλιγίστας ὥρας ἀ-

πέδιδε τὴν πρωίαν τῆς 2ας Ὀκτωβρίου τοῦ 1892, ὥραίας ἑαρινῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤλιος λαμπρὸς καὶ θαλπερὸς, μαλακὴ δὲ μαλακὴ αὔρα ἐθώπευε τὴν γελαστὴν φύσιν, τὸ σῶμα τὸ εἰς τὴν ἀσπλαγγνον γῆν. Ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ἴσως ἐν τοιαύτῃ τελευτῇ, διότι πρὶν ἢ τὴν γῆρας παγώσῃ τὴν θερμὴν καὶ πάλλουσαν καρδίαν του, τοσοῦτον ἑρατεινός, γόης, γλυκύτατος, συμπαθέστατος, ἀκτινοβολῶν εὐδαιμονίαν, ἐλπίδα καὶ ἔρωτα, μὲ ἀνοικτὰ τὰ χεῖλη εἰς τὸ μεῖδιμα τῆς χαρᾶς καὶ ψυχὴν δροσίζουσαν μὲ τὴν αὔραν τῆς παρηγορίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρυφῆς τῶν παλμῶν, τῶν τέρψεων καὶ τῶν ὀνείρων του, ἔκλειτε διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀπεχαιρέτα τὴν ζωὴν, ἔπαυε τοῦ νὰ πάσχη εἰς τὸν κόσμον τοῦ πόνου καὶ τῆς πικρίας, ἀποκοιμίζων ἄλλοῦ τὰς ὥραίας ἀναμνήσεις ἐπιζήλου νεότητος καὶ τὰς γλυκείας προσδοκίας τοῦ μέλλοντος. . . .

.. ..

*Ἴδου ὁ βίος! ὄνειρον, χαμόγελον ἡμέρας
ψιθύρισμα μονότονον, ἁσμάτιον ἑσπέρας,
χαρὰ καὶ δάκρυα ὁμοῦ, εὐθυμίας εἰρωνείας
ἐβρίσκουσα στὰ μνήματα γαλήνη κα' ἠσυχία.*

Ὅποτον ἀρμόζουσιν εἰς τὸ ἀλησμόνητον ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Καμάρα οἱ περιπαθεῖς οὗτοι στίχοι, οὓς ἔγραψεν εἰς στιγμὰς μελαγχολικῆς φιλοσοφίας, πολυκλαυστος ἐκ Λευκάδος ποιητῆς καὶ πολύτιμος συνεργάτης ἡμῶν, ἐν τῇ περικαλλεστέρα ἀνοιξίᾳ χρυσῆς ζωῆς τελευτήσας. Εἰς ὀλιγίστας ἀγωνιώδεις ὥρας διελύθησαν τόσαι ἐλπίδες, τόση γοητεία, ἐντὸς δὲ ἀνθοπλέκτου φερέτρου, ὅπερ περιστοίχιζον αἱ συμπάθειαι ὀλοκλήρου τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἀπεκοιμήθησαν ὅλα πρὸς τὸν τάφον. Εἰκοσιπέντε χρυσᾶ ἔτη νεότητος, ἀληθῆς περίσσεια ζωῆς, σφριγηλῆς ζωῆς, ἐκδηλουμένης θαυμάσιως καθ' ὅλα τὰ ὀλίγα δροσερὰ ἔτη τῆς ὑπαρξέως της διὰ τῆς γοητευτικωτέρας εἰκόνας, καρδίας, ἀγαθότητος, πνεύματος, ἀρτίας μορφώσεως, ζηλευτῆς εὐγενείας ἤθους καὶ ὑπεροχῆς ψυχῆς, χαρίσματα ἐν ὄλῳ ἑταίρου ἐν τῷ διπλωματικῷ σταδίῳ, ὅπερ ἐξ ἀληθοῦς ἔρωτος ἐνεκολπώθη, μετὰ λαμπρὰς ἐπιστημονικὰς ἐν Γαλλίᾳ σπουδὰς, συντρόφου ἐπεράστου, ἅπαντα, καθ' ὀλοκληρίαν μετὰ σπαρακτικὴν ἀγωνίαν ὀλιγίστων ὥρῶν, ἐκάλυπτεν ἀπόντος τὸ χῶμα καὶ συνέθαπτε σκληρῶς εἰς τοὺς κόλπους του ὁ τάφος. Καὶ ἀκόμη, ἐνῶ εἶχον μικρὰν δύναμιν οἱ γλυκεῖς ὀφθαλμοὶ του, ἵνα ἴδωσι μίαν ἔτι στιγμὴν τὸ ἄλγος, ὅπερ διήνοιγε εἰς τὴν ψυχὴν ἀτυχοῦς μητρὸς, εὐφιλήτων ἀδελφῶν ὁ ἄδικος ἀπὸ τοῦ Κόσμου ἀποχωρισμός του, ὁ Κ. Καμάρας, ἐνεθυμεῖτο τὸ ἄσυλον τῶν πασχόντων, ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ ὁποίου εὕρισκε παρήγορον σταθμὴν ἢ πάσχουσα ἀνθρωπότης, διὰ τελευταίας δ' ἐπιθυμίας συνέδεε τὸ ὄνομά του πρὸς εὐαγγελικωτάτην πράξιν, ἀνταξίαν τῶν εὐγενῶν παραδόσεων τῆς οἰκογενείας του. Ἐνῶ ὁ θάνατος ἀκάρδως δὲν τῷ ἐχάριζεν ὀλιγίστην ἀκόμη ζωὴν εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς ἐμερίμνα διὰ τὴν ζωὴν ἐκείνων, οἵτινες πάσχουσι καὶ φθίνουσιν ἐν σιγῇ, τῶν ἀποκλήρων τῆς μοίρας, τῶν βυθιζομένων ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς ἀνεχίας, τῶν πτωχῶν . . . Ἴδου ἡ ζωὴ του . . .

.. ..

Πολυαγαπημένε μας Κωνσταντίνε, δὲν ἐνόμιζομέν ποτε, ὅτι ἡ καρδία σου κουρασθεῖσα τόσον ἐνωρὶς νὰ ζῇ, θὰ ἐθραύετο διὰ μιᾶς, συμμιγνύουσα εἰς τόσον ὀλίγας στιγμὰς τὸν ἔσχατον αὐτῆς στεναγμὸν μετὰ τοῦ τελευταίου παλμοῦ της. Ἐκεῖ, εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ ἑδραίαν κατοικίαν Σου, εἰς τὴν παντοτεινὴν σκοτίαν τοῦ πάντοτε ἀνθοστεφοῦς τάφου σου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐσβέσθη ἡ γλυκεῖα ζωὴ σου, πίστευε, ὅτι δὲν θὰ λησμονηθῇ τ' ὄνομά Σου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς θρηγούντων τὴν ἀπώλειάν σου, ὅσω καὶ ἂν παρέρχεται ὁ χρόνος, ὁ συνήθως ἀπομακρύνων ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων τὰς ἐκλιπούσας εἰκόνας τῆς ζωῆς.

ΜΙΑ ΑΓΝΩΣΤΟΣ

«Εἶνε τὸ ἄσμα ἡ ἡγὼ γλυκείας ὀμιλίας
καὶ εἶνε μέλ' ἡδύτατον ἐντὸς πικρᾶς καρδίας».

Ἄννα.

ΥΜΒΟΥ' δίκην σκοτεινῆ, ἄδυτος καὶ
ἀνεξερευνητος ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη τῆς
βιβλιοθήκης μου, γωνία, ἀποφασίζω
ἅπαξ νὰ σε ἐγγίσω, νὰ ὑπανασύρω
τὴν καλύπτουσάν σε τῆς λήθης πλάκα,
νὰ ἐκλύσω τοὺς δεσμούς, οἵτινες συ-
σφίγγουσι τόσον χάρτην ἐκεῖ, νὰ ἐκ-
τινάξω τὸν ἐπισωρευθέντα κονιορτὸν
καὶ νὰ ἀποκαλύψω πεφιλημένον χει-
ρόγραφον φιλιτάτης χειρός! . . .

Μὲ ὅποιον παλμὸν σᾶς ἐπανα-
βλέπω, μὲ ὅποιαν συγκίνησιν σᾶς
ψαύω καὶ πῶς αἱ χεῖρές μου τρέ-
μουσιν ἐπὶ τῇ ἀφῆ ἀπαλοῦ, ἀλλ' ἐ-
φθαρμένου χάρτου, ὃν ἐμάρανεν ὡς
φῦλλα δένδρου ὁ χρόνος, ἀφ' ἧς ἐκείνη
ἀπελθοῦσα εἰς ἄλλην σφαῖραν ζωῆς
μοὶ τα ἀφῆκε τιμαλφὲς κτῆμα καὶ
ὄδουνηρὰν ἀνάμνησιν! . . .

Πῶς ἡδυνάμην ἐπὶ μακρότερον χρόνον νὰ ἀφήσω σιγῶσας τοσαύτας
ἐγκλειστους ἐκεῖ μελωδίας; Πῶς ἡδυνάμην νὰ μὴ δῶσω διέξοδον ἅπαξ
εἰς τὸ συμπεπιεσμένον ἐκεῖνο μύχιον ἄλγος, ὅπερ ἐκρήγνυται εἰς τηλι-
καύτας σπαραξικαρδίου ἐμμέτρου μέλους στοναχάς; . . .

Ἰερὸν καθήκον μοὶ ἐπέτασσε τὴν ἐκ τοῦ σκότους ἀνάληψίν των,
καθήκον πρὸς ἀγνὴν καὶ σεπτὴν σιανὴν ἀδελφῆς μεταστάσης ἐν πλη-
θούσῃ νεότητι, ἐν μέσῳ ροδίνης ἡοῦς βίου ἀγλαστάτου.

Ἄς σε ἀφήσω, Ἄννα μου γλυκεῖα, εἰς τοὺς ὡραίους στίχους, οἵτινες
κυλλονται ὡς φαληρικὰ κύματα ἡρέμα καὶ ἀρμονικὰ, νὰ εἴπῃς μόνῃ

τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰς βαθείας σου σκέψεις, διότι, εἰ καὶ νέα, ὑπὸ τὸ γλυπτὸν καὶ ὡς ἐλέφας σιλιπνὸν πάλλευκον μέτωπόν σου ὑπῆρχον αὐλακεςπεπειραμένου γήρατος, ὑπῆρχον κύτταρα προῶρου πολυμαθείας καὶ ἐμβριθείας . . .

Σὺ μόνη εἶπες τὸ ἄλγος σου, σὺ μόνη ἐν περικαλλεῖ γλώσση ψάλλε τὴν φύσιν ἣν ἠγάπησας, τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἔσκωψας, τὰς γυναῖκας, ἃς ἄκτειρας, τὸν τάφον, ὃν ἐπόθησας ! . . .

Καὶ ἤδη ὡς ἡ ἰδία εἶπες εἰς τοὺς «Λύρας Φθόγγους» :

«Τραγοῦδησε, τραγοῦδησε, εἶνε καιρὸς ἀκόμα,
 «Ἐνὸσφ ἔχεις καὶ φωνὴν καὶ ἔκφρασιν στὸ στόμα . . .
 «Τραγοῦδησε, τραγοῦδησε, ὡς τὸ ἀηδόνι ψάλλει,
 «Ὡς τραγουδοῦν τὰ κύματα σ' ὠραῖο περιγιάλι . . .

«Τραγοῦδησε ὅσον φωνὴ ὑπάρχει εἰς τὰ στήθη,
 «Δὲν ἔχει ὁ τάφος ἄσμαατα· ὁ τάφος ἔχει λήθη . . .
 «Τραγοῦδησε, τραγοῦδησε εἶνε καιρὸς ἀκόμα,
 «Πρὶν ἢ πνοή σου . . . φεῦ ! σβεσθῆ καὶ σὲ καλύψῃ χῶμα ! . . . »

Ὅποῖον ἄλγος ἐγκρύπτεται ἐντὸς αὐτῆς τῆς διηγετικῆς προαισθητικῆς τοῦ μοιραίου τέλους ! . . . Ἐβλεπεν ἑαυτὴν καθ' ἑκάστην φερομένην ἀκατασχέτως πρὸς τὸ ἰδεῶδες, ἰδεῶδες δὲ διὰ τοιαύτας εὐγενεῖς ὑπάρξεις πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ πρόστυχος φλοῖος τῆς γῆς, πᾶν ἄλλο ἢ αἱ ὁδοὶ τῶν μεγαλοπόλεων, τὸ Λουῆρον, τὸ Printemps καὶ τῆς Βιέννης τὸ Πράτερ μὲ τὸν ξανθὸν τῆς ζῦθον . . . Ἰδεῶδες καταντᾶ διὰ τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους νὰ ἦνε τὸ ἀόριστον, τὸ ἄπειρον, τὸ μηδέν, ὁ τάφος ! . . .

Μάτην ἄπαξ ἀποπτάσας θὰ μετακαλέσωμεν μὲ ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς τὰς προσφιλεῖς ταύτας ψυχάς, μάτην θὰ ψάλλωμεν πρὸς αὐτὰς τὰ ἴδια τῶν ἔπη καὶ θὰ ἀφήσωμεν νὰ ἀντηχήσῃ τὸ μελίρρυτον τῆς νεαρᾶς ποιητρίας :

Ἐξόπνα !

Ἄφες τὸν ὕπνον· ἄφες τον ! Ἐξόπνα μὴ κοιμᾶσαι !

Ὁ ὕπνος εἶνε θάνατος ἢ στιγμιαία λήθη . . .

Τὰ πάλλοντά μου στήθη

Ποθῶ νὰ ἀκροᾶσαι . . .

Ἐξόπνα ! . . . δὲς τὰ ἄστρα φαιδρὰ καὶ ἐνωμένα.

Πῶς φρίττουσι τὰ φύλλα, τὸ φίλημα τῆς δρόσου . . .

Μάτην τὸν ἀσπασμό σου

Προσμένω γὼ μὲ σένα ! . . .

Ἐξόπνα ! Καὶ ὁ ἥλιος κ' ἐκεῖνος δὲν κοιμᾶται,

Ἐκεῖ ὀπίσω τῶν βουνῶν προσμένει τὴν Σελήνην,

Κ' ἐκεῖ μέσ' τὴν γαλήνην

Ἡὼς ἀναρριχᾶται . . .

Ἐξόπνα ! . . . τῆς αὐγῆς τὸ ἄστρο φωτισμένο

Σπεύδει κρατοῦν τὸ κάτοπτρον τῆς ἀγλαοῦ μορφῆς σου . . .

Ἄχ ! μὴ ξυπνᾶς . . . κοιμήσου . . .

Κ' ἐγὼ θὰ σὲ προσμένω ! . . .

Ἡ ἀπαισιοδοξία καὶ τὸ πένθος ζωγραφίζεται εἰς ὅλους τοὺς στίχους τῆς. Βλέπει μαῦρα καὶ σκοτεινὰ τὰ πάντα. Πανταχοῦ συναντᾶ τὸν θάνατον καὶ τὴν φθίσιν . . .

Γιὰ δὲς ἡ γῆ ἐμαύρισε, σκοτεινίασε τὰστέρι,
 κ' ἔχασε τὰ θέληγτρα τῆς δρόσου τὸ ἀέρι.
 Τὰ ἄνθη ἐμαράνθησαν, ἐπέσανε τὰ φύλλα
 καὶ μόνη στὸ ξηρὸ κλαδί θρηνεῖ ἡ Φιλομήλα.
 Βορρᾶς ψυχρὸς ἐφύσησε . . . Εἶν' ὅλα μαραμμένα
 καὶ οἱ λυγμοὶ τὰ δάκρυα ἀντλοῦσιν ἕνα, ἕνα . . .

*
 **

Τὸ αὐτὸ πένθος καὶ ἡ αὐτὴ μελαγχολία συγκεκριαμμένα πολλάκις μὲ γλυκύπικρον μειδίωμα εἰρωνείας ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς πλείστοις ποιήμασι τῆς Ἄννης Φιλαδέλφειας, ὧν ἐλάχιστον ἀμητόν ἐκ πλουσιωτάτου ἀνθῶνος παρατιθέμεθα ὡδε :

Γιατί ;

Ἄν δὲν μ' ἀγαπᾶς
 γιατί ; γιατί ;
 γιατί μὲ ἀπατᾶς . . .
 γιατί αὐτὸ τὸ νάζι ;
 γιατί ; γιατί ;

Ἄφοῦ, νά ! . . . δὲν μὲ νοιάζει !
 μὰ γιατί ;

Ἄν δὲν μ' ἀγαπᾶς
 λοιπὸν γιατί,
 γιατί μὲ τριγυρνᾶς ;
 καὶ ξεροκοκκινίζεις ;
 γιατί ; γιατί ;
 γιατί νά με σκοτιζῆς ; . . .
 μὰ γιατί ;

Θέλω νὰ ξεύρω

Νὰ ξεύρω θέλω τὸ κῦμα
 τί λέγει κάτω στὸ γυαλό,
 κι' ἂν φέρω κεῖ τὸ βῆμα
 μ' ἐκεῖνο νὰ συνομιλῶ . . .

Νὰ ξεύρω ἂν ἡ καρδιά σου
 ἂν πάντα δι' ἐμὲ κτυπᾶ,
 κι' ἂν ἡ φλογερὰ ματιὰ σου
 ζητεῖ με μελαγχολικά . . .

Νὰ ξεύρω θέλω τὰ χεῖλη
 ἂν ψιθυρίζουν τι . . . Καὶ τί ;
 ἂν ἡ καρδιά σου μοὶ εἶπῃ «φίλει» !
 Νὰ ξεύρω νὰ δώσω φίλι ! . . .

Ἀθῆναι, 23 Ὀκτωβρίου 1885.

Φθινοπωρινός περίπατος

Γιὰ δὲς γιὰ δὲς τὰ τὰ πουλιὰ
πῶς φεύγουν τρομαγμένα,
κι' ἐκεῖ τῆς λίμνης τὰ νερά
κοιμοῦνται παγωμένα! . . .

Κύττα σκιὰ ἀπ' τὰ βουνὰ
φρικτὴ πῶς καταβαίνει . . .
καὶ τῆς νυκτὸς τὸ φοβερό
τὸ σκότος πῶς προβαίνει! . . .

Ἄχ! κύττα σύννεφα πυκνὰ
'στοῦ οὐρανοῦ τὸ ὄμμα,
ἴδε τὰ φύλλα τὰ ὠχρά,
πῶς πέφτουνε στὸ χῶμα! . . .

Εἰκὼν θανάτου φοβερὴ
ἴδε στὴν γῆ ἐπάνω!
Φθίνεις νεότης μου καὶ σὺ
κι' ἐγὼ θά . . . ἀποθάνω! . . .

Ἡ σιγὴ μου

Μὴ ἐρωτᾷς διατὶ κλαίω,
καὶ σθύννομαι καὶ ὠχρῶ
καὶ στένω καὶ ὄλη καίω; . . .
— Ἐγὼ σιγῶ . . .

Μὴ ἐρωτᾷς διατὶ τόσῳ
τὴν νύκτα τὴν ἐπιποθῶ,
τὴν ὑπαρξίν μου ν' ἀμαυρώσω;
— Οἴμοι! . . . σιγῶ!

Μὴ ἐρωτᾷς πῶς τὰς ἐσπέρας
μὲ ἀγρυπνίας τὰς περνῶ.
καὶ ἀτενίζω τοὺς ἀστέρας;
— Πάλιν σιγῶ! . . .

Ἄν ὅμως ἴνα εἰσδύσης
μὲ βλέμμα μελαγχολικὸ
στὰ στήθη μου ποθήσης,
— Ἐνῶ σιγῶ . . .

Ἄκουσον! φωνὴ γλυκεῖα,
ὡς ὄνειρον μεθυστικό,
θά σε εἶπῃ μὲ μαγεία:
— «Σὲ ἀγαπῶ»!

Ἄθῆναι Ὀκτώβριος 1885.

Εἰς τὸ Φάληρον

Ἦ Φάληρον 'στὸ κῦμά σου πῶς ἤθελα νὰ πέσω,
τὴν ὑπαρξίν μου στὰ νερά τὰ κρύα σου νὰ σθέσω!
Ἦ πέλαγος ἐλπίδας σὺ κατέπιες μυρίας . . .
ἀλλὰ ἐπίσης καὶ πολλὰς φρικτὰς ἀπελπισίας!

Ἄχ, ναί, ἡ φύσις δὲν πενθεῖ, δὲν θὰ πενήθησῃ ἐμένα
ἐὰν ριφθῶ εἰς τὰ ὑγρά, τὰ τοῦ πελάγους στήθη . . .
Θὰ μὲ καλύψουν κύματα καὶ ἡ ψυχρὰ ἡ λήθη!
ἢ γῆ ἀφίνει μνήμα ἐν' ἀλλὰ τὸ κῦμ' οὐδ' ἔνα! . . .

Φύλλα

Ἄκους; ὁ Θεὸς βροντᾷ! . . . τὰ κύματα βουχῶνται
Κι' οἱ ἄνεμοι ἀπαίσια στὰ δάση πῶς μυκῶνται!

Θαρρεῖς πῶς τρέμ' ἡ γῆ! . . .

Ἄλλὰ διατὶ ὠχρίσες; ὦ φίλη μου! φοβεῖσαι; . . .
Κοντὰ σου εἶμαι καὶ ἐσὺ κοντὰ μου εἶσαι! . . .

Ἄκουεις, τί βροντῆ! . . .

Ἄγάλι! ἀγάλια τὸ κουπὶ ἄς τὸ τραβοῦμε μόνου,
ἄς ἀντηχοῦν ἀπὸ παντοῦ οἱ τῆς θαλάσσης στόνοι . . .
Ἐσὺ μὴ δειλιᾷς! . . .

— Βρόντισε σύννεφο πυκνὸ! Βορρῆλὰ καὶ σὺ βουχῆσου! . . .

Ἦ, δὲν φοβοῦμαι τὴν βροντῆ, ἀφοῦ εἶμαι μαζῆ σου
νὰ λὲς πῶς μ' ἀγαπᾷς!

Φάληρον 23 Αὐγούστου 1885.

Ἦστατοι λυγμοὶ

Φάληρον 23 Αὐγούστου 1885

Ἦπνον δότε, δότε λήθην
νάρκην δότε! . . .
ἄχ! ὡς πότε
θὰ θρηγῶ; . . .

Θέλω λήθην, τοῦ θανάτου
ψυχρὸν δεῖπνον . . .
Νεκρὸν ὕπνον
δὸς Μορφεῦ!

Δότε δάκρυ διὰ νὰ κλαύσω,
νὰ θρηγῶσω
ν' ἀπαυδῆσω
νὰ πονῶ!

Σιγὴν δὸς μου, χωρὶς ὄναρ!
Ἐλθὲ κῦμα . . .
γενοῦ μνήμα!
Θνήττω, φεῦ! . . .

* * *

Κόρη ὡς Σοπενχάουερ, βυθισμένη πάντοτε εἰς σκέψεις, σύνοφρος καὶ ἐμβριθής, ἡ Ἄννα ἐμελέτα νυχθημερὸν καὶ ἀνεγίνωσκε πάσης ἐπιστήμης βιβλίον. Ἄν καὶ μόλις δεκαεπταετίς κατεῖχεν ἀπείρους γνώσεις. . . Εἰσ-ερχομένη εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἀπόντος τότε ἐν Γερμανίᾳ, ἀνεδίφει ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ τὰ ἐρρόφα κυριολεκτικῶς. Εἶχε διαβάσει τοὺς περισσοτέρους παλαιοὺς συγγραφεῖς, τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, τοὺς ποιητὰς Ἑλ-λάδος, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἤξευρε δὲ ἀπὸ στήθους τοὺς νεωτέρους τῶν Ἑλλήνων Παρνασσιδῶν, ὧν ὡς βασιλέα ἐθεώρει τὸν Παπαρρηγό-πουλον. Ἐπὶ τῶν περιθωρίων τῶν βιβλίων ἔκαμε σημειώσεις ἰδίως σκα-πτικὰς, μετὰ πικροῦ ἄλατος σαρκασμοῦ. Πολλὰ θαυμαστικά της εἶνε ἀληθῆ βέλη, διαπερῶντα τὸν ψυχρὸν χάρτην καὶ πλήττοντα τὸν ἀνα-

γνώστην. Καί αὐτὸ τὸ φοβερὸν βιβλίον τοῦ Βύχγκερ περὶ «ὕλης καὶ πνεύματος» δὲν εἶχεν ἐκφύγει τοὺς ἀναδιφητικούς ὀφθαλμούς της! . . . Καί τί δὲν εἶχεν ἀναγνώσει! Ἐκείνη ἡ κεφαλὴ της μὲ τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς καὶ τὴν κανονικωτάτην μορφήν ὑπὸ κόμην παμμέλαιναν καὶ βοστρυχώδη ὠμοίαζε πρὸς τὰ ingenia, ἅτινα ἔγραψεν ὁ μάγος Ῥαφαήλ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἐπιστήμης ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Βατικανοῦ . . .

Ὅταν ἀναγινώσκω τὸ ἀτημέλητον ὕφος της καὶ ἀναδιφῶ φυλλομετρῶν τὰ ἀσυνάρτητα καὶ φύρδην μίγδην ἀναμειγμένα τετράδια καὶ τὰς μυρίας σημειώσεις, στοχασμούς, στίχους, εὐφυολογίας καὶ χίλια δύο χαρίεντα λογίδια, τὰ ἐγκατεσπαρμένα ἐπὶ ἐκάστης γωνίας χάρτου ἢ φακέλλου, νομίζω ὅτι τὴν βλέπω ἀκόμη ἔμπροσθέν μου μὲ τὴν κόμην ἀτημέλητον, μὲ ὄψιν ὠχρὰν καὶ μὲ τὰς παλάμας ἐπὶ τῶν κροτάφων βεβουλισμένην, ὡς ἀρρενωπὸν τινα ἀμαζόνα τῆς γραφίδος, ὡς τινα Rosa Bonheur τῆς Ποιήσεως, ζητοῦσαν ἐν τῇ νευροπαθεῖ ἐκείνῃ ἐξεγέρσει νὰ συλλάβῃ μυστικὰς τινὰς ἀναλαμπὰς τοῦ ἀπειρου καὶ προσπαθοῦσαν ὡς ἐμπνευσμένην καὶ ἔνθουον Πυθίαν νὰ βίψῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἀνάρθρους καὶ σιбуλλικὰς ἐκμυστηρεύσεις τῆς παγκοσμίου ψυχῆς! . . . Τοιαῦται ὑπάρξεις δὲν εἶνε προσωρισμένα νὰ ζήσωσιν ἐπὶ πολὺ, τοιαῦτα νευροπαθῆ πλάσματα μαραίνονται καὶ τήκονται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς φλογός, ἣτις ὑπεκκαίει καὶ ὑποσκάπτει τὴν ὑγίειαν καὶ τὸ σῶμα διηνεκῶς! Ὁ ἐγκέφαλος φονεύει τὰ εὐφυᾶ καὶ ἐμβριθῆ παιδία· δὲν εἶνε δὲ πρόληψις ἀπλῆ τὸ λεγόμενον ὅτι οἱ μωροὶ καὶ οἱ κακοὶ εἶνε πάντοτε ὑγιεῖς καὶ μακρόβιοι. . .

Μεταξὺ μυρίων ἄλλων τοιαύτης βαθυτάτης μελαγχολίας ποιημάτων ἀντιγράφωμεν ᾧδε τὸ:

Παράπονον κόρης

Καὶ ἄνθισ' ἡ ἀμυδαλιά,
κι' ἀνθίσαν τὰ λουλούδια,
πάλι ἀρχίσαν τὰ πουλιά
τὰ χαρωπὰ τραγούδια.

Κι' ὁ ἥλιος ζωογονεῖ
τὸ δροσερὸ χορτάρι,
καὶ τὸ ἐσπέρας μας γλυκὺ
γεμίζει τὸ φεγγάρι

Τοῦ οὐρανοῦ τὸ γαλανὸ
πάλι γελά τὸ ὄμμα
—ἐκεῖνον ὅμως— ἄχ, νεκρὸν
τὸν φθεῖρει ψυχρὸν χῶμα! . . .

Τώρα π' ἀνθίζει ἡ μυρτιά
καὶ βγάξει ὁ κάμπος ἄνθη,
τώρα ποῦ ψάλλουν τὰ πουλιά,
ἐκεῖνος ἐμαράνθη! . . .

Τώρα ποῦ παίζ' ἡ χρυσαλὶς,
κι' ἡ κάμπη ἀναγεννᾶται,
ποῦ θάλλει κρῖνος εὐτυχής,
στὸ χῶμ' Αὐτὸς κοιμᾶται! . . .

Μὰ ὅταν πάλ' ἡ μυδαλιά
στὸ χρὸν' ἀνθίσ' ἐπάνω
καὶ ψάλλουν τρυφερὰ πουλιά . . .
κ' ἐγὼ θὰ ἀποθάω! . . .

Καὶ πράγματι ἀκριβῶς μετὰ ἐν ἔτος, ἀνθούσης ἔξωθεν τοῦ παραθύρου τῆς λευχειμωνούσης ἀμυδαλῆς, ἀφῆκε τὴν τελευταίαν πνοήν, ἡ γλυκεῖα καὶ ὠραία Ἄννετοῦλα! . . . Ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου κατὰ τὴν θαλερὰν ἀνοιξιν κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τὸν κάλαμον καὶ γράφουσα ἐπὶ τῶν γονάτων ἀκόμη, ὅπως ἐξέβλη τὸ πῦρ, ὅπερ τὴν εἶχεν ἤδη τέλειον κατακαύσει! . . .

* *
*

Τὸ δὲ περιεργον εἶνε ὅτι ἡ βρεμβώδης ἐκείνη νεᾶνις ὑπὸ τὸ βαθὺ πένθιμον καὶ ἀχανὲς βλέμμα, ὑπὸ τὸ σκεπτικὸν ἐκεῖνο μέτωπον ἔκρυπτε δηκτικώτατα βλέμματα σατύρου, τὰ δὲ χεῖλη, ἅτινα τόσον περιπαθῶς ἐθρήνουν καὶ τόσον ἀλγεινῶς ἐκελάδουν τὴν φθισιῶσαν φύσιν, ἔσκωπτον πικρῶς συσπώμενα εἰς βολταιρειοὺς σαρκασμοὺς πᾶν ὅ,τι γελοῖον ἤθελε προσπέσει ὑπὸ τὰ βλέμματά της . . . Ἄπειρα σατυρικά ποιήματα ἔχει γράψῃ διὰ φίλας, διὰ νέους καὶ νέας, συγγενεῖς καὶ ξένους. Πάντα ταῦτα εἶνε μεστὰ εὐφυΐας καὶ ἄλατος σπανίου. Ὑπεγράφετο δὲ μετὰ φιλοπαίγμονος ταπεινοφροσύνης «Ἐξαρχοπούλα», δανεισθεῖσα τοῦνομα παρὰ τοῦ γνωστοῦ ἐπὶ ποιητικῇ κενότητι καὶ λέξεων στόμφῳ ἄνευ ἰδεῶν Ἐξαρχοπούλου, τοῦ ποιήσαντος τὸ γνωστότατον:

«Ἀερ-μπαλέρ, ξιφῖρ-μπαλέρ, κι' ὁ Ἐξαρχόπουλος μπαλέρ»!

Θὰ ἦτο μακρὸν νὰ ἀντεγράφομεν πολλὰ τούτων. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς ὀλίγιστα, ὅπως ὁ ἀναγνώστης μὴ ἐκλάβῃ ὡς ὑπερβολὴν τὴν ἀνωτέρω περὶ αὐτῶν κολακευτικὴν κρίσιν ἀδελφοῦ ἐκ τοῦ ὁμαίμου ἐπιεικέστερον κρίνοντος.

B O N - T O N !

Ἄφιερῶται εἰς τοὺς νέους τῶν Ἀθηνῶν . . .

Στὸν περίπατο ἂν πηγαίνης νὰ κρατῆς πάντα τσιγάρο,
Ποῦρο φῖνο κι' ἂν δὲν ἔχῃς, τὸ στερεῖσαι ἀπ' τὸ φαγί.
Κάνει κρύο; ξεπαγιάζεις; —Νὰ μὴ βάλῃς τὸ ταμπάρο,
γιατί ἄλλως πῶς θὰ δεῖξῃς τὴν τουρνοῦρα τὴν κομψή;

Νὰ καπνίζῃς, νὰ συρίζῃς, νὰ γυρίζῃς τὸ μαστοῦνι!
Ἢ περισκελὶς σου φίλε, προσοχή, νᾶναι στενή,
Καὶ τὸ μῆκος νᾶρχετ' ἴσια νὰ σκεπάζῃ τὸ τακοῦνι.
Προσοχὴ δὲ τοῦ τσιγάρου ὁ καπνὸς μὴ σου χυθῇ!

Τὰ δὲ μάτια μὴ κυττάζου πρὸς τὸν δρόμον ποῦ πηγαίνεις . . .
μόνο γύρω νὰ τὰ στρέφῃς μὴ τυχὸν διαφύγῃ τι . . .
Ἄν πατήσης δὲ κανένα, μὴ τὸ σκότι σου πικραίνεις
τὸ pardon θὰ του πασάρῃς—τοῦ bon-ton εἶν' συμβουλή!

Στους χορούς ποτέ μη λείψης μέσ στη μέση κολοκύθι,
Εἰς τὸ θέατρον ἐπίσης . . . "Αχ, καυμένη, προσοχή!
Καὶ νὰ κάμης κομπλιμέντα ἐκὼν ἄκων, ἢ «εὐήθη»
Θὰ σ' ἀποκαλέσουν ὄλοι τοῦ συρμοῦ οἱ παστρικοί!

Εἰς τὸ Φάληρον 'κεῖ κάτω τακτικὸς πρέπει νὰ ἦσαι
κι' ὅταν πᾶς νὰ μὴ γυρίζῃς πρὸς τὸ κῦμα τῆς ἀκτῆς. . .
Μὴ, τῆς φύσεως τὰ κάλλη, μὴ θαυμάσῃς! — Θεωρεῖσαι
«Βλάξ καὶ βόιδι» καὶ ἄν θέλῃς ἔτι «μποῦφος ποιητής»! . . .

Στρέψε μόνον πρὸς τὸ πλῆθος μὲ μειδίαμα εἰρωνείας
μὲ τὴν ῥίνα ὑψωμένην καὶ τὸ σῶμα κορδωτό . . .
Γιὰ νὰ κρίνῃς ἐν ἀνέσει τὰς ἐκάστου ἐνδυμασίας
καὶ τὸ πρόσωπον καὶ σῶμα, ἂν τυχὸν κι' εἶνε στραβό . . .

'Εκαμάρωτες βαδίζων ; . . — τότε στρώσου στὸ τραπέζι
τοῦ Κατσιμπαλη, ὄχι ἄλλου, μὴ! . . Δὲν εἶν' εὐγενικό!
Μὴ ἀκοῦς—Θεὸς φυλάξοι!—Λίγη μουσικὴ ἂν παίξῃ . . .
Μόνο κτύπα τὸ τραπέζι νὰγκαρίζῃς : «Παρωτό»!

Καὶ νὰ ψάλλῃς, νὰ καγχάζῃς διὰ τὸν κάθε ποῦ διαβαίνει,
νὰ τα βρίσκῃς ὄλ' ἀστεία καὶ μὴ παύῃς νὰ γελάς.
Καὶ τῆ γλώσσά σου νὰ ἔχῃς πάντοτε ἀκονισμένη . . .
Κάθε πρέσβυ—ἂν δὲν γνωρίζῃς, τί μαυτό ;—νὰ χαιρετᾷς !

Διὰ νὰ λέγουν : «κύττα πρέσβυ ἐχειρέτισεν ἐκεῖνος!»
Καὶ τὸ στόμα τους θ' ἀνοίξουν χάσκοντες μιὰ σπιθαμῆ.
«Διπλωμάτης εἶνε τοῦτος . . . ἔχει chic . . . τί νέος φῖνος!»

'Ακολούθησον πλὴν, φίλε, τὴν παροῦσαν συμβουλήν!
Μὴ φοβῆσαι στήν 'Αθήνα γιὰ νὰ φθάσῃς στήν κρεμάλα! . . .

Δὰ caro γύρνα, μάτια μου, ἂν μοῦ ζητεῖς καὶ ἄλλα.

«Τίς εἶ ;» — ὁ χορευτής !

Μὲ καπέλλο ψιλὸ στὸ κεφάλι, . . . Πολυέλαιος λάμπει ἐπάνω . . .
μὲ μπαστοῦνι στὸ χέρι θρασὺ στριβιλλίζω ἐγὼ μὲ τὴν Πί . . .
Στοῦ σταδίου τὴν ὁδὸ τῆ μεγάλης Στο χορὸ μὲ αὐτὴν ἄς πεθάνω . . .
Τριγυρῶ ὄλη 'μέρα «τίς εἶ ;» καὶ αὐτὴ μὲ ἐμένα : «τίς εἶ ;»

Κουρασμένος εἰλπίδα 'πὸ κάτω, Στο σφά καθαλιέρ' ἀπλωμένοι
γύρε τώρα, ὦ μπάλλο μου, σύ, ἄλλοι παίζουν . . . κοιμοῦντ' οἱ μισοί!
ἄγρυπνος χορευτής σὲ φυλάττω Κοιμηθῆτε, συντρόφοι καυμένοι,
ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ νύκτα «τίς εἶ ;» Κι' ἀγρυπνοῦμε οἱ δύο μας : «Τίς εἶ ;»

Τ' εἶν' ὁ κόσμος γιὰ μὲ τὸ λεοντάρι;.. Μόνο ὅταν διαβαίνει ἐμπρὸς μου,
χαρά, ἄρθρα, κυρίαίς, κρασί, ἢ κακίστρα ἢ ἄπιστι Πί . . .
καθαλλιέροι μὲ ντάμα ζευγάρι Σὰν τὸ κῦμα βογγᾷ ὁ παλμός μου...
Κι' ὡς περιέργοι κρᾶζουν : «τίς εἶ ;»... Δὲν βρωτᾶω γιὰ 'κεινὴ «Τίς εἶ ;»

Κᾶπου, κᾶπου καμμιὰ μαυρομάτα, Κουρασμένος σ' ἐλπίδα 'πὸ κάτω,
—Ποῖς τὰ μάτια τὰ μαῦρα μισεῖ ; ἔλα τώρα, ὦ μπάλλο μου σύ . . .
Τοῦ σταδίου μοῦ κόβει τὴν στράτα ἄγρυπνος καθαλλιέρος φυλάττω,
Σὰν ἱππότης βρωτᾶω : «τίς εἶ ;» ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα . . . τίς εἶ ;»

'Εν πολλοῖς ἡ σάτυρα αὐτῆς πλησιάζει πρὸς τὸν ἤδη τέλειον παρεξηγη-
λημένον Σουρῆν, ὅστις τότε μόλις ἐπέτελλεν ὡς δειλὸς ἀστὴρ ἐν τῷ φι-
λολογικῷ μας ὀρίζοντι, ἐν δ' ἐτέροις καταφανῆς γίνεται ἢ ὑπὸ τῶν
ποιημάτων τοῦ Χριστοπούλου, τοῦ νεωτέρου 'Ανακρέοντος, ἐπιδρασις
ἐπὶ τῆς ζωηρᾶς καὶ σθεναρᾶς διανοίας τῆς.

Οὕτω τὸ κατωτέρω θὰ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἀντήχησε τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν
χορδῶν τῆς λύρας τοῦ περικλύτου ψάλτου τοῦ βακχικοῦ νάματος τῆς
Κύπριδος.

'Η ἀληθὴς εὐτυχία !

«Πῖνε, παίξε· θνητὸς ὁ βίος Ὁ θάνατος δ' ἀθάνατός ἐστιν,
ὀλίγος οὐπὲ γῆ χρόνος. ἦν ἅπαξ τις ἀποθάνῃ».

'Αφήσωμεν πλέον
τὸ μῖσος τὸ ζέον
καὶ τὰς κακίας
καὶ τὰ λοιπά,
οὐδεὶς κερδίζει,
καθὼς νομίζει,
ὅταν λυπητᾷ
βλέπων αὐτά !

Κᾶπου καὶ κᾶπου
νὰ σατυρίζῃς
ὅποιον γνωρίζῃς!
Σατυριστῆς
ἐὰν θέλῃς γεῖνε —
εἰς χλευή κλῖνε . . .
Τότε εἶσ' ἔξυπνος
καὶ εὐφυής !

Μάθε, ἀνθρώπε,
νὰ ἀπαγγέλλῃς
δύο τρεῖς λέξεις,
λόγια χρουσᾶ! . . .
Τὸ ἄλφα, βῆτα
ὡς τὸ 'Ωμέγα
θὰ δεῖξῃς μέγα
μυαλό μ' αὐτά !

Κλεῖτε τὰ μάτια,
στόμα βουβάσου,
ἐπὶ Πηγάσου
μὴ σεριανᾶς!
Τρῶγε καὶ πῖνε
μὴ παρᾶ ὄϊνε,
διὰ κανένα
μὴ χολοτσᾶς !

'Αφες τὰς ὀλίψεις,
τὰ ἐλεγεία
ταῖς πατεινάδαις
στὰ σκοτεινά! . . .
Αὐτὰ τὰ λέγουν
ὄλοι «βλακεία»! . . .
Σὲ περιπαίζουν
«κύρ ποιητά» !

Τύφλαις στήν κρίσι
σὴ σωφροσύνη . . .
Εἶνε ὀδύνη
αὐτὴ στήν ψυχῇ! . . .
Τρῶγε καὶ πῖνε
εἰς τοῦτο κλῖνε . . .
Αὐτ' εἶνε φίλε μου,
«καλὴ ζωὴ» !

Καὶ κατὰ μέρος
ἄφες τὰς λύρας—
τὰς κακομοίρας!
νὰ μὴ πεινᾶς . . .
Τῆ λῖρα μὲ ἰῶτα,
αὐτὸ κύττα πρῶτα
ἂν θέλῃς φίλε
νὰ ἐντροφᾶς.

Μούντζαις καὶ τύφλαις !
χόρευε, πήδα,
μόνη σ' ἐλπίδα,
νὰ ἦν' αὐτά.
Γιὰ «χρόνον φεῖδου»
Ψέλλιζε κᾶπου
τοῦ Θουκυδίδου
μια σειρά !

Ἡ μουσά μου ἢ τὸ πνεῦμα τῶν ποιητῶν

Τὸ «Génie».

Σ' αὐτὸ τὸ αἰνίγμα
ἐτριγυροῦσα
καὶ προσπαθοῦσα
γιὰ νὰ τὸ βρῶ:
ἀτί εἶνε «πνεῦμα»;
Νά! . . . ἓνα νεῦμα . . .
ἴσως τῆς Μούσης
εὐνοϊκό!

Καὶ δαιμονίζομαι
λυσσῶ, ἰδρόνω,
σκάζω, θυμῶνω,
εἶμαι τρελλή! . .
Ἄχ, τὴν κιθάρα
πέρνω στὸ τέλος
νὰ παίξω μέλος . .
—Σπάξ' ἢ χορδή! . . .

Μὰ ἄς ἀφήσωμε
τὰ κολοκῦθια
κι' ἄς 'ποῦν ἀλήθεια,
Πλὴν μὲ τιμῆ:
Πῶς δὲν ὑπάρχει,
πλέον ἀηδία
ἢ Μοῦσ' Ἥλυσία
καπελλωτή! !

Πολλοὶ ξαρχόπουλοι
τὸ τριγυροῦνε
καὶ τὸ ζητοῦνε
ἀλλὰ αὐτὴ — . . .
οἴμοι! τοῦ κάκου! . .
λόγια χαμένα . . .
ἄχ! σὲ κανένα
δὲν τὸ δωρεῖ!

Τρέμουν τὰ χεῖλη
τραυλιζ' ἢ γλῶσσα . .
Ποῦ νὰ πῶ ὅσα
πάσχω κακά! . .
Τὰ συναξήριά μου
ἀν δὲν ξεσχίσω,
θὰ ναυαγήσω
κι' ἐγὼ μαυτά! . .

Ἄμ τέτοιαις βρίσκεις
σὰν καὶ σὲ Μούσας
πιλοφορούσας
μὲ τὴν ὀκᾶν! . . .
ποῦχουν προτέρημα
σὰν τὸ πουλάκι
εἰς τὸ κλαδάκι
νά μας πετᾶν! . . .

Μάτην κτυπάω
Χορδαὶς κιθάρας,
Πλὴν κουταμάρας
παντοτεινά . . .
Μάτην τὴν πέννα
συχνοβουτάω,
σχίζω, πετάω
παληγοχαρτιά! . .

Ὡ Μοῦσα ἔλεος
Μέγαيرا, στείρα!
τὴν κακομοῖρα
δὲν με πονεῖς;
Θέλεις, εἰπέ μου,
νὰ ἀποθάνω
στὸ χάρτη ἐπάνω
τὸ ἐπιθυμεῖς; . . .

Φεῦ, τέτοιαις Μούσαις
εἰς τὰ Σεπόλια,
στὰ περιβόλια
βρίσκεις πολλαῖς!
Ταῖς λὲν «βρωμούσαις»
καὶ ταις γνωρίζουν
γιατὶ μυρίζουν
σὲ πέντ' ὄργαιας!

Κι' ὄλο ἀρχίζω
νὰ συλλαβίζω
ἀπ' τ' ἀἴλφα, βῆτα»
διὰ νὰ βρῶ,
τὴν λέξιν τάχα
ποῦ ὁμοιάζει
καὶ νὰ ταιριάξῃ
μὲ τὸ σκοπό!

Ἄχ, κύττα δάκρυα
γιὰ δὲς πῶς κλαίω!
Ἄχ! δὲς, σοῦ λέω,
Εἶσαι κουφή;
Τί σου ἐζήτησα;
Ἔνα σου νεῦμα!
Γιατ' εἶνε πνεῦμα
στὸν ποιητὴ!

Ἄφοῦ ταις γνωρίζω
τόσο καλὰ
σὰς ζωγραφίζω
ἔδω κάτω μιά . . .
ἔχει τὸ χροῶμα
σὰν καφετὶ
ἀλλὰ καὶ βροῶμα . .
ἐλεεινὴ!

Ἄλλην τσακίζω
ἄλλην σκοτόνω
τέλος φουσκώνω
κι' ἀπὸ θυμό,
καὶ καθυβρίζω
τὴν πτωχὴ Μοῦσα,
Συχὰ «βρω—Μοῦσα»
ἀποκαλῶ! !

Λοιπὸν βουθάσου!
μὴ με σκοτίζεις . .
μὴ πῶς νομιζεις
θὰ τρελλαθῶ; . .
ἄμ δέ! — τί ἰδέα!!
Μάθε το, φῶς μου,
Στὸ φῶς τοῦ κόσμου
δὲν τῶχω σκοπό!

Καὶ κάτωθεν πράγματι εἶχεν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐζωγραφησμένον τοιοῦτον δυσειδὲς ἔντομον, διότι πολλακίς ἐσυνείθιζε νὰ πληροῖ τὸ περιθώριον τῶν ποιημάτων μὲ λιβαν εὐφρεῖς γελοιογραφίας. Αὐτὴ ἡ σατυρικὴ παράστασις τῆς Μούσης καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ποιητῶν μᾶς ἀναπολεῖ τὴν σύγχρονόν μας ποιήσιν καὶ τοὺς πολυωνύμους σπιθαμιαίους καὶ παλαιαίους ποιητῆσκους, οἵτινες αὐτοχειροτόνητοι καὶ αὐτοστεφάνωτοι τοιοῦτοι, ἐξέρχονται ὡς βραψωδοὶ, τροβαδοῦροὶ τινες, αἱ λαλοβαρυπαρμελορρυθμοβάτιδες αὐταὶ λαμπουρίδες τοῦ συγχρόνου ἡμῶν φαλακροῦ καὶ ψιλῶ καὶ οὐδαμῶς ὑψηλοῦ Παρνασσοῦ, καὶ πλανῶνται ἀνά τὰς ὁδοὺς καὶ ἀνά τὰς κώμας τῆς Ἑλλάδος, τονίζοντες μέλη, ἄτινα προξενοῦσι μελώδεις ποιητικὸς πυρετούς . . . Ἡ ποιήσις των εἶνε πλῆθις ἀληθῆς τῆς φαιᾶς ὕλης τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὸ ταχύτερον ἢ ἱατρικὴ ἐπιστήμη φιλανθρώπως προσφερομένη ἀνάγκη τοὺς μὲν ἀτυχεῖς αὐτοὺς νὰ προστατεύῃ ὑπὸ στέγην ἀσφαλοῦς καὶ σωσιφρένου ἀσύλου, ἡμᾶς δὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ συγκινήσεις τόσοσ . . . στομαχικάς!

*
*

Ἡ δὲ γλῶσσα τῶν ποιημάτων αὐτῆς εἶνε τόσοσ βέουσα, τόσοσ γλαφυρά! Καὶ ὕστερον νὰ θέλωσιν ἔνιοι ἄμοιροι πάσης ποιητικῆς ἐμπνεύσεως νὰ δημιουργήσωσιν ἰδίαν γλῶσσαν, ἰδιώματα καὶ διαλέκτους ποιητικὰς, εἶδος κορακιστικῶν, ἄτινα νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὸ κοινὸν ὡς τι νόμισμα ἐξαναγκαστικῆς κυκλοφορίας! . . Ἄλλ' οἱ δάκτυλοι αὐτῶν οἱ ἀναιμικοὶ καὶ ἀσθενεῖς δὲν ἰσχύουσι νὰ κρούσωσιν εὐτόνως τὴν λύραν, συσπειροῦνται δ' οἱ σκόληκες καὶ τὰ ἔρπετά ταῦτα καὶ συσσωματοῦνται πυκνῶς ὁμοῦ, ὅπως ὄλοι, ὡς τεῖχος, παρουσιάσωσι μεῖζον μέτωπον πρὸς τὸ κοινόν. Ἐξέλεξαν δὲ καὶ ἡγέτην τὰ σαπρὰ ταῦτα μορμολύκεια τῆς πύτσεως, τὸν παρὰ τὸν Σηκουάναν τῆς χυδαίας ὑψηκάρηρον, ἀλλὰ κενὸν τὴν κεφαλὴν ἀψυχὸν ὑποφήτην, ὃν ὑψηλὴ ἀγχιστεία ἐπέβαλεν εἰς τὸ φιλολογεῖν κοινόν, αὐτὸν τὸν τολμησαντα νὰ ὀνομάσῃ τὸν Κοραῆν «ΚΤΗΝΟΣ» πρὸς τινὰ μνημονεύσαντα τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ἀναγεννητορος τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης! . . .

Μεγίστη εἶνε ὄντως ἡ ἀνεκτικότης τοῦ ἐλληνικοῦ δημοσίου πρὸς τόσοσ αὐθάδη ὕβριστήν τοῦ ἱερωτάτου τῶν ὀνομάτων τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας! . . .

Ζήτημα γλώσσης δὲν ὑπάρχει διὰ τὸν ἔχοντα αἴσθημα, ἔμπνευσιν καὶ νοῦν. Καὶ οἱ γλύπτει τῶν λέξεων καὶ τῶν φρασιδίων, καὶ οἱ διῦλισται τῶν κωνόπων, ὡς καὶ οἱ περιφρονηταὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ περικαλύμματος

τῶν ἰδεῶν, οἱ ἀπεσχοινισμένοι πάσῃ λογικῇ καὶ κοσμιότητι φιλολο-
γικῇ, ἐπινοοῦσι καὶ δημιουργοῦσι ζητήματα, οἱ μωροί, ὅπως ἀκούωνται
καὶ λόγος περὶ τούτων γίγνηται. . . Ἐὰν ζῶσι καὶ λαλῶσιν ἀκόμη,
τοῦτο συμβαίνει, διότι ὡς μύκητες παρασιτοῦσιν ἐν τοῖς δημοσιογραφι-
κοῖς γραφείοις, τοὺς δὲ στεφάνους, οὓς ἀρνεῖται αὐτοῖς ἡ μεγάλη κριτικὴ
καὶ τὸ κοινόν, ἀνταλλάσσουν ἀναφανδὸν πρὸς ἀλλήλους θυμιατίζον-
τες καθημερινῶς ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἐκ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων
των. . . Ἄλλὰ

«La festa dei baroni poco dura! . . .»

Τὰ «νησιώτικα γραμματάκια» ἀπεκάλυψαν τὴν λεοντὴν τοῦ ὄνου, ὁ
δὲ κόσμος ἀντὶ ἡδυμόλπων μελωδιῶν καὶ τερψιθύμων μελῶν ἤκουσε μετ'
ἐκπλήξεως δεινὸν καὶ φρικώδη ὄγκηθμόν! . . .

«Οὐ γὰρ οἱ παχεῖς, οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες — λέγει ὁ Σοφοκλῆς,
ἀσφαλέστατοι, ἀλλ' οἱ φοροῦντες εὐ κρατοῦσι πανταχοῦ». Ἄς μὴ
φοβερίζῃ λοιπὸν ὁ νέος οὗτος ἱππότης τῆς Μάγχης τοὺς ἀντιπάλους του
μὲ κουμπούραις καὶ πιστόλαις, ἅτινα ἀποτελοῦσι καὶ αὐτὰ μέρος τῆς
πανοπλίας τῶν χυδαίων. . . Ἡ φιλολογία καὶ τὸ πνεῦμα ἔχουσι πολλῶν
εὐγενέστερα ὅπλα ἀμύνης! . . .

* *

Τῇ ἐξήτησά ἀπαξ ἐκ Γερμανίας νὰ μοι συνθέσῃ ποιήμά τι διὰ τὴν
πρώτην Μαΐου, διότι τὴν ἡμέραν ταύτην αἰσθάνεται πλειότερον πάσης
ἄλλης ὁ ξενητευμένος Ἕλληνας. Ἡ Φύσις, αἱ ἀναμνήσεις, ἡ νεότης, ἡ
χαρὰ, αἱ ἐν ὑπαίθρῳ εὐθυμιοὶ διαχύσεις, τὰ πάντα συνδυάζει καὶ ἐγκλείει
ἐν ἑαυτῇ ἡ Πρωτομαγιά.

Τὴν ἡμέραν ταύτην ἔψαλε μὲ ἀθανάτους στίχους ὁ Παράσχος μετ' αὐ-
τόν δὲ πᾶς ὁ ἀποτολμῶν νὰ τὴν ὑμνήσῃ εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπεκφύγῃ
τὴν γόησσαν ἐπίδρασίν των, διὰ τοῦτο καὶ τὸ κατωτέρω ποιήμα τῆς
Ἄννης Φιλαδελφείας ἀποπνέει Παράσχειον ἔμπνευστιν.

Ἡ πρώτη Μαΐου

Δρέψατε ἄνθη, δρέψατε ἐπὶ παιδρῶν λειμώνων,
Τὰ ῥόδα, ἱά, λείρια καὶ κρίνα δροσερά!
Τώρα ὅπου καλύπτονται ὑπὸ αὐρῶν σταγόνων,
Δρέψατε ἄνθη, δρέψατε, ἄχ! ὁ καιρὸς περᾶ!
Κ' ἐκεῖνος μέγα δρέπανον κρατεῖ σφικτὰ στὴν χεῖρα
Κι' ἕκαστον ἄνθος μακρανθὲν καὶ μὴ, ὅλα τὰ τίπτει. . .
Δρέψατε, φίλοι νεαροί, εἶν' ἡ ζωὴ σας στεῖρα,
Καὶ τότε ἡ κυπάρισσος τὰ πάντα τὰ καλύπτει! . . .

Ἄκουσατε τ' ἀηδόνι, πῶς ψάλλει, πῶς μαγεύει!
Ἄκουτε φλοῖσθον ῥύακος κεῖ κάτω χαμηλά!
Εἰς δροσερὰ κυλίνεται καὶ διαυγὴ νερά! . . .
Γοργόν, γοργόν στὴν ἄβυσσον νὰ κυλισθῇ γυρεύει. . .
Δρέψατε! . . . Ἄλλοίμονον τί πλάνη, τί ἀπάτη!
Νομίζετε τὸν Μάιον αἰώνιος πῶς εἶνε;
Ἄν ἀενάως τῆς Κλωθοῦς δουλεύῃ ἡ Ἡλακάτη,
Κόπτει τὸ νῆμα ὁ θάνατος. . . μαραίνοντ' αἱ μυρσίναι! . . .

Τὰ κύματα ἐκπνέοντα φιλοῦν τὸ περιγιάλι,
Καὶ βρέχουσιν αὐτὸ μὲ ἄλμυρὰ νερά,
Ἐνῶ αἱ λέμβοι πλέουσιν μεσ' στὴν ὑγρὴ ἀγκάλῃ,
Ἄνοιξοι ὅσον κύκνοι μὲ ἀνοικτὰ πτερὰ!
Ὁ ἥλιος μὲ ὑστατον θερμὸν καὶ λάμπον βλέμμα
Προσεμειδία στὴν παιδρὰν καὶ πλήρη κάλλους φύσιν,
Κ' ἐκρύπτετο μεσ' στὰ βουνα τὰ κυανὰ ἡσέμα,
Ἐνῶ ὁ χρυσοῦς δίσκος του προσέκλινε στὴν δύσιν. . .

Τί εἶνε ὁ Μάιος; . . . σταυρός; — Μικρὸ ἐρημοκλήσσι;
Εἶνε ἀμίαντος βωμὸς ἐντὸς ναοῦ ἁγίου;
Μὴν εἶνε μνήματος χλωμὸ καὶ μαῦρο κυπαρίσσι;
Μὴν εἶνε σβύννουσα ἀκτίς τοῦ δύνοντος ἡλίου; . . .
ὦ Μάϊε! Εἶσαι καὶ σὺ τῶν μυστηρίων ἓνα!
Γιὰ δὲς τὰ ῥόδα ἐρυθρὰ ὡς τῆς αἰδοῦς τὸ χρῶμα
Ἐν τούτοις αὐριον πίπτουσιν ὠχρὰ καὶ μαραμμένα. . .
Εἰς τὸ τῆς ἔρημης τῆς γῆς ψυχρὸν καὶ μαῦρον χῶμα! . . .
Ἰδὲ, ἰδὲ καὶ ὁ Ζέφυρος ὁ δροσερὸς πῶς πνέει! . . .
Ἰδὲ τὸ κύμα χαρωπὸ πῶς σπεύδει πρὸς τὴν ἄκρη. . .
Καὶ φθάνει! . . . Οἴμοι! . . . πλὴν εὐθὺς στοὺς πόδας τῆς ἐκπνέει!
Ἰδὲ πλὴν καὶ τὸν οὐρανόν! . . . Κι' αὐτὸς θὰ χύνη δάκρυ!

Καὶ τί ἂν πνέῃ ὁ Ζέφυρος στοῦ Μάη τὴν ἀγκάλῃ;
Καὶ τί ἂν τᾶλση θάλλουσι γεμάτα ἀπὸ φύλλα;
Καὶ τὸ ἀηδόνι σήμερον μελωδικὰ ἂν ψάλλῃ; . . .
Καὶ τί ῥύαξ διαυγὴ ἂν ὕδατα ἐκύλα; . . .
Οἴμοι! τὸν Ζέφυρον αὐτὸν θὰ διαδεχθῇ βορρῆας,
Κι' αὐτὸ τὸ λείον πέλαγος θὰ τὸ ταραξῇ δίνη! . . .
Ἐνῶ λιμώττων παγετὸς ἔμπρὸς τοιαύτης θέας
Πυκνὰ δασῶν φυλλώματα, τὸ πᾶν, τὸ πᾶν θὰ φθίνη! . . .

Καὶ ἡ ὠραία ἀργυρᾶ καὶ ἄγρυπνος σελήνη,
Κι' αὐτὴ ὠχρὰ τὸ μέτωπον στὰ σύννεφα θὰ κλίνη! . . .

Ἐνῶ κεῖ ἄνω μέλανα τὰ νέφη θὰ καλύψουν,
 Φεῦ! τὸ ὠραῖον κυανοῦν, τοῦ οὐρανοῦ τὸ χρῶμα!
 Πυκνὰς σταγόνας παγεράς στὴν μαύρην γῆν θὰ ρίψουν,
 Στὸ μαῦρο καὶ κατάψυχρον, εἰς τὸ χλωμὸ τὸ χῶμα . . .
 Καὶ τότε ἐξυπνίσατε ὑπὸ ὀνείρων πλάνην,
 Κε' ἀπὸ πυκνὴν κυπάρισσον νὰ πλέξητε στεφάνην!
 Ναί, δὲν ὑπῆρξε, φεῦ! ποτέ τὸ ἔαρ . . . — Ἐπλανᾶσθε!
 Ἄν ὄχι, δώσατε λοιπὸν ὡς δείγμα μιὰ μυρσίνη,
 Ὅτι ὑπῆρξεν, ἔαρ, ἐστολισμένη φύσις! . . .
 Πλὴν ὄνειρα εἶνε ὄλα, χαρὰ, λύπη, ὀδύνη! . . .
 Καὶ δὲν μας μένουν ἐξ αὐτῶν ἢ ὀλίγαι . . . ἀναμνήσεις!

Δρέψατε, φίλοι, πλέξατε ἐν εὐσομον στεφάνι
 Τὸ γῆρας εἶνε τρομερόν, ἂν ἡ νεότης πλάνη!

«Εὐσπλαχνία, ἐπιφέρει ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς πρὸς με, διὰ τοῦτο τὸ νεογέννητον· εἶνε χολόν, τυφλόν, ἠκρωτηριασμένον . . . Ἄλλὰ μὴ φανῆς σὺ σκληροκάριος ὡς ὁ σιδηροκάριος ἐκεῖνος Σπαρτιάτης Λυκοῦργος, ὅστις τῷ ὄντι λύκου ἔργα ἔκαμνεν . . . Ἄν ἐκεῖνος ἔρριπτε τὰ ἄσχημα βρέφη ἐντὸς τοῦ Κεάδα, ἂν ἐκεῖνος ἐφόνευε τὰ νεογέννητα τῶν σπαρτιατίδων, σὺ ἔσο εὐσπλαγχνος διὰ τὸ νεογνὸν τῆς Μούσης μου! . . . Μὴ λάθης τὸ σφυρὶ (δηλ. τὰς γλωσσικὰς παρατηρήσεις τοῦ Κόντου) καὶ τὸ πελεκίσιον. Εἶνε θανατηφόρον αὐτὸ τὸ σφυρὶ διὰ τὰ βρέφη τῶν Μουσῶν.

Ὁ Κόντος δὲν εἶνε ποιητῆς, σὺ δὲ ἔτι ὀλιγώτερον . . . Ὅσο δι' ἐμὲ δὲν εἶμαι ἢ ἡ σὲ φιλοῦσα . . .

Ἐξαρχοπούλα».

*
 **

Καὶ νῦν φιλότατη ὑπαρξίς, πολῦτιμος Ἄννα, καιρὸς νὰ κλείσω πάλιν τὰς δέσμας τῶν χειρογράφων σου, νὰ τὰ παραδώσω εἰς τὴν λήθην, ἢν τόσον ἠγάπησας καὶ πρὸς ἣν τόσον προώρως μετέστης! . . .

Ἦδη ἀπέκτησας πλέον τὸ ψυχρὸν μνήμα, ὅπερ ζῶσα τοσοῦτον ἐπόθεις! Ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς μιαν γωνίαν τοῦ Νεκροταφείου ὑπὸ τινὰς ἰσχνὰς κυπαρίσσους καὶ μικρὰν τινα πεύκην ποσάκις δὲν ἤλθον νὰ βρέξω μὲ πικρὰ δάκρυα τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ὃν τόσον νέα μοιραίως ἐνοικεῖς! . . .

Ἦλθον ἐκεῖ καὶ σοὶ ἀνέγνωσα τοὺς γλυκεῖς καὶ ὀδυνηροὺς ἅμα στίχους σου, ἤλθον μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν πάροδον, ὅτε ἐν τῇ ξηνητείᾳ διαμένων δέν σε ἔβλεπον, δέν σε ἠκροώμην ἢ νοεῶς μόνον, ἐπέστρεψα ὁ δειλῆος ἀδελφός, οὐχὶ ὅπως σὲ ἀκούσω, οὐχὶ ὅπως σε θαυμάσω καὶ σε χειροκροτήσω, οὐδὲ ὅπως σὲ συγχαρῶ διὰ τὸ πνεῦμά σου, πλὴν, φεῦ!

ἵνα ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ λίθου θρηνήσω τὴν ἀπώλειαν τοιαύτης μουσολήπτου διανοίας, τόσον ἰσχυροῦ καὶ εὐαίσθητου καρδίας! . . .

Καὶ εἶχε τόσην ἀνάγκην ἡ πατρίς μας παρηγόρου βαψωδοῦ! Καὶ εἶχον τόσον ἀνάγκην αἱ Ἑλληνίδες λύρας ἐμπνευσμένης καὶ περιπαθοῦς! Ὅ,τι ἔγραψεν ἡ Ἄννα Φιλαδελφείως, ὅ,τι ἐποίησεν δὲν εἶνε ἢ ἡ ὑποφαινομένη ἡώς, ὁ ὑπανατέλλων ἐωςφόρος αἰγλήεντος καὶ ἐκλάμπρου βίου . . .

Ἡ κριτικὴ δὲν δύναται νὰ εὖρη εἰμὴ ψυχλὰ ἐκ τοῖς παιδικαῖς τούτοις στόνοις, ἐν ταῖς στοναχαῖς νεάνιδος δεκαπενταετίδος!

Ἡ ξηρὰ αὕτη καὶ ἀτειρὴς γραῦς, ἡ Κριτικὴ, ἄς μὴ θίξῃ λοιπὸν τοὺς μόλις διανοιχθέντας κλάυκας νεανικωτάτης ψυχῆς, διότι ὑπὸ τοὺς ὀσπεῶδεις δακτύλους τῆς τὰ ἀπαλὰ φύλλα θὰ θρυμματισθῶσι καὶ εἰς λεπτὴν κόκκιν θὰ καταρρεύσωσιν! . . .

Ὁ ἐγκέφαλος ἀκόμη κατὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν διατελεῖ ἐν τῇ ἀναπτύξει, αἱ ἰδέαι ζυμοῦνται, τὸ πνεῦμα ὀργᾶ καὶ ὁ νοῦς ἐξελίσσεται . . . Τοὺς ὠραιότατους καρπούς θὰ ἔδρεπε σήμερον ἐὰν ἔζη ἡ συμπαθὴς καὶ γλυκεῖα Ἀθηναῖς ποιήτρια! . . .

Ἐγὼ δὲν ἐπετέλεσα ἢ καθήκον πρὸς τὴν ἱερὰν σκιάν τῆς. Πάντοτε ὀσάκις μετέβην πρὸς τὴν ὑπόγειόν τῆς οἴκησιν καὶ ἔθεσα τὰ χεῖλη ἐπὶ τῆς πλακῆς τοῦ τάφου ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα τὴν φωνὴν τῆς νὰ μοὶ ψιθυρίζῃ ἔσωθεν: «Τὰ χειρόγραφα μου! τὰ χειρόγραφα μου!»

ὦ, ναὶ! τὰ χειρόγραφα σου δὲν τὰ ἀφήκα νὰ φθαρῶσιν, οὐδὲ τὰ ἐλησμόνησα ποτέ, ἀλλὰ ποῦ πλέον ἡ σπινθηροβόλος διάνοιά σου, ποῦ ἢ δεξιὰ ἐκείνη ἐν τῷ μέτρῳ χεῖρ, ὅπως διαρρυθμίση, καλλωπίση, εὐπρεπίση καὶ τελειοποιήση τὸν πλούσιον τοῦτον ποιητικὸν τάπητα, ὃν ἐν στιγμαῖς ἐνθέου οἴστρου συνέλαβες καὶ ἐξύφανες.

ὦ κοινὴ αὐτάδελφος Ἄννης κεφαλή!

Εἶνε δεινὸν νὰ ἐγκαταλείπη τις θνησκῶν τὸ φῶς, τὴν ζωὴν, τὸν ἥλιον, ἀλλ' εἶνε ἔτι δεινότερον καὶ φορικτὸν νὰ φεύγῃ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ τελειώσῃ ἐν μέγα ἔργον, μιαν συγγραφὴν, ἐμπνευσμένην τινα σελίδα . . .

Εἶχε δίκαιον ὁ Δίκηνος ἀποθνήσκων νὰ μὴ ἐνθυμηθῇ καὶ κλαύσῃ τίποτε ἄλλο ἢ τὰ βιβλία του καὶ νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις λέξεσι:

«τὰ βιβλία μου τὰ βιβλία μου»!

Ἀθήνησι, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1893. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18ῃ Μαΐου 1893.

Φίλε Κύριε Ἀρσένη,

Ὅταν τῇ Ὑμετέρᾳ εὐμενεῖ προσκλήσει ἔπεμψα διὰ τὸ περισπούδαστον Ἡμερολόγιόν Σας τοῦ 1891 ἐντυπώσεις τινὰς εἰκοσαήμερου πλοῦ ἀνὰ τὰς Νοτίους Σποράδας, ὑπεσχέθην Ὑμῖν νὰ συμπληρώσω ταύτας εἰς ἕτερον ἔτος διὰ τῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Ῥόδῳ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας διαμονῆς μου, ἐντυπώσεων.

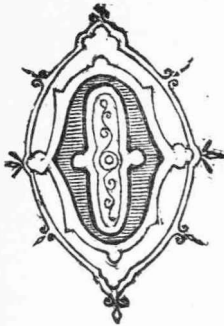
Πράττω ἤδη τοῦτο εὐχαρίστως, χαίρων μεγάλως, ὅτι εἰσφέρω πενιχρὰν συμβολήν, εἰς τὴν Φιλολογικὴν καὶ Λογογραφικὴν ἀνθοδέσμην, ἣν τόσῳ λαμπρὰν καὶ τόσον ἀποπνεύσαν ἄρωμα, προσφέρει τοῖς πολλοῖς αὐτῆς ἀναγνώσταις τὸ ἀληθῶς ἐξάαιρετον ὑμῶν δημοσίευμα, ἡ «Ποικίλη Στοά».

Δέξασθε τὴν βεβαίωσιν τῆς διακεκριμένης πρὸς Ὑμᾶς ὑπολήψεως καὶ τῶν φιλικῶν αἰσθημάτων μου,

Ὅλος Ὑμέτερος

Ἐμμανουὴλ Σ. Λυκούδης.

Ρ Ο Δ Ο Σ

ΤΑΝ μὲ ἀφύπνισαν αἱ τέσσαρες διπλαῖ κρούσεις τοῦ κώδωνος τῆς Σαλαμίνιας, σημαίνοντος πρὸς ἐναλλαγὴν τῆς τετραωρίας, ἦτον ἡ τετάρτη ὥρα τῆς πρωΐας τῆς 23 Αὐγούστου 1878.

Ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ὀλίγοι ἔτι ἀστέρες ἔρριπτον ἀτόνους, ὠχρὰς τὰς τελευταίας αὐτῶν μαρμαρυγὰς, ἐνῶ ἤδη ἐπορφυροῦτο ὁ ὀρίζων ὑπερβεν τῶν ὀρέων τῆς Καραμανίας, ἄτινα μὲν διεφάνιντο ἀπώτατα, ὡς ἀραιά, μολυβδόχους νεφέλη.

Ἐγγύτερον ἡμῶν ὑπερύψηλος κῶνος ἐφάνετο ἀναδυόμενος οὐχὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς λευκῆς πρωϊνῆς ομίχλης, ἣτις, κατὰ τὰ χθαμαλότερα αὐτοῦ μέρη, ἐκάλυπτεν ἔτι τὸν ὀρίζοντα.

Καὶ δεικνύων τὸν ὑπερύψηλον κῶνον, «ἡ Ῥόδος» μοι εἶπεν ὁ ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστής.

"Ω! Πόσας αναμνήσεις ἐκλάμπρου μεγαλείου ἤγειρεν ἐν ἔμοι τῆς καλλιμόρφου νήσου τὸ ποιητικὸν ὄνομα.

Σχεδὸν ἀπὸ τῆς κοιτίδος τὸ ἤκουσα τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἀπωτάτην παιδικὴν ἡλικίαν, ὑπὸ τὸ μονότονον μέλος τοῦ δημώδους ᾄσματος, πολὺ τότε τοῦ συρμοῦ,

Κάτου στῆ 'Ρόδο, στῆ 'Ροδοπούλα,
Τοῦρκος ἀγάπησε μιὰ Ρωμηοπούλα.

Ἐκτοτε πολλὰ ἤκουσα, πολλὰ ἀνέγνωσα περὶ τῆς καλλίστης νήσου, τῆς Pulherima κατὰ Πλίνιον, ἥτις τρεῖς κατὰ τὴν παρέλασιν τῶν αἰῶνων ἐφώτισε διὰ τῆς λάμψεώς της τὸν κόσμον. Ὅταν, πρὶν ἔτι κτισθῆ ἡ ὁμώνυμος αὐτῇ πόλις, ἀπώκιζε τὸν γνωστὸν κόσμον διὰ τῶν στόλων της, ἐπὶ τῆς ἐξόχου ἀκμῆς της, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τελευταῖον κατὰ τὴν μακρὰν ἐποποιίαν τῆς κυριαρχίας τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν.

Ὀφιοῦσα καὶ Τελχινίς καὶ Αἰθραία καὶ Τρινάκρια καὶ Πελαγία καὶ Ὀλύεσσα καὶ Κορυμβία καὶ Ποήεσσα καὶ Ἀταβυρία καὶ Μακαρία ὠνομάσθη πρότερον, δεικνύουσα διὰ τῆς πληθύος τῶν ὀνομάτων τούτων πόσον ἡ ἀρχαία ποίησις ἠσχολήθη περὶ αὐτῆς.

'Ρόδος ὠνομάσθη κατὰ τοὺς πλείστους, ἀπὸ τῆς πληθύος τῶν ἀγρίων βόδων, αἵτινες κατακαλύπτουσιν αὐτήν, ὅπερ κατ' αὐτοὺς προφαίνει καὶ τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου παρατηρούμενον ἄνθος, τὸ ὁποῖον ὑπολαμβάνουσι βόδον.

Μετὰ λύπης ἀδυνατῶ νὰ ἀκολουθῆσω τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην τὴν τόσον ποιητικὴν, τὴν τόσον εὐώδη, διότι οὐδεὶς σήμερον, ἀμφισβητεῖ ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τῆς 'Ρόδου νομισμάτων ἀνάγλυφον ἄνθος εἶναι οὐχὶ τὸ βόδον, ἀλλὰ τὸ ἄνθος τῆς ροιᾶς.

Ὑπερισχύει δὲ σήμερον ἐτυμολογία, ἐξομοιοῦσα τὴν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος τῆς 'Ρόδου πρὸς τὸ ἄλλο αὐτῆς ὄνομα Ὀφιοῦσα, διότι χαλδαῖστί Ἰαρὸδ καὶ φοινικιστὶ βόδ, σημαίνει ὄφιν, δράκοντα.

Ἀπαισία ἢ ἀντίθεσις δὲν τὸ ἀρνοῦμαι· ἀλλὰ μὴ καὶ σήμερον ὑπὸ τὰ ἀρωματώδη φυλλώματα τῶν ἀγρίων βόδων, ἅτινα καλύπτουσι τὰς κλιτύας τῆς νήσου, ἀνάριθμοι δὲν ὑφέρπουσιν οἱ ὄφεις;

Ἀνεπλέομεν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Καρπάθου, καθ' ἃ δὲ ἐφαίνετο μόλις μετὰ μίαν περίπου ὥραν θὰ προσηγγίζομεν τὴν νῆσον κατὰ τὴν νοτιοτάτην αὐτῆς ἄκρην τὸ Πρασονῆσι, ἢ Πανὸς ἀκρωτήριον κατὰ Πτολεμαῖον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεστρεφόμην μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ποιητικωτάτης τῶν νήσων.

Ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι τῆς ἀρχαιότητος διηγωνίσθησαν τίς πλειότερον νὰ ἐξάρη τὰς καλλονάς της, τὸ μεγαλεῖόν της.

Ἵδατογεννῆς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀνέθορον, ὡς φέρουσιν αἱ παραδόσεις, ἃς πρῶτος διετύπωσεν ὁ γλυκὺς τῶν Ὀλυμπιακῶν ῥόδων ποιητῆς¹, καὶ ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ πανταχοῦ τῆς νήσου, μέχρι τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν ἀπολιθώματα μαλακίων

Φαντεῖ δ' ἀνθρώπων παλαιαί

'Ρήσιες, οὐπω, ὅτε

Χθόνα δατέοντο Ζεὺς τε καὶ Ἀθάνατοι,

Φανεραὶ ἐν πελάγει,

'Ρόδον ἔμεν ποντίω.

'Αλμυροῖς δ' ἐν βένθεσι νᾶσον κεκρύφθαι.

Βλάστε μὲν ἐξ ἄλλος ὑγράς

Νᾶσος . . .

Καὶ ὁ Πλίνιος² δὲ τὴν αὐτὴν ἱστορεῖ τῆς 'Ρόδου ἀπὸ τῆς θαλάσσης γένεσιν. Claree jampridem insulae, Delos et Rhodos memoriae produntur enatae ;³

Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἀμμιανὸς Μαρκελῖνος καὶ ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης ἐν τῷ 'Ροδιακῷ αὐτοῦ ἀναφέρουσι. Ὁ τελευταῖος οὕτως λέγει. «Τὴν δε τὴν νῆσον, οὖσαν ὑπὸ τῇ θαλάττῃ καὶ κεκρυμμένην, Ἥλιφ δῶρον ἀνεῖσαν θεοί».

Πρὸ ἔτι τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἔκλαμπρος φέρεται ἡ δόξα καὶ ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν 'Ροδίων, πολὺ πρὶν συνοικισθῆ ἢ καὶ σήμερον σωζομένη ὁμώνυμος τῆς 'Ρόδου πόλις.

«Ἰστοροῦσι», λέγει ὁ Στράβων «καὶ ταῦτα περὶ τῶν 'Ροδίων, ὅτι οὐ μόνον, ἀφ' οὗ χρόνου συνήκησαν τὴν νῦν πόλιν εὐτύχουν κατὰ θάλατταν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς Ὀλυμπιακῆς θέσεως συχνοῖς ἔτεσιν ἔπλεον πόρρω τῆς οἰκείας, ἀφοῦ καὶ μέχρις Ἰθρηίας ἔπλευσαν».

Ἄλλὰ πολλοὺς πρὸ τοῦ Στράβωνος αἰῶνας ὁ τυφλὸς τῆς Ἰωνίας ποιητῆς λέγει περὶ τῆς 'Ρόδου, ἀφηγούμενος τὴν εἰς αὐτὴν φυγὴν τοῦ Τληπολέμου

¹ Πινδ. Ὀδ. Ὀλυμ. VII 62 ἐπομ..

² Hist. nat. I II, C, LXXXIX.

³ Hist. nat. I, II, c. LXXIX.

Αὐτὰρ ὄγ' ἐς Ῥόδον ἴεν ἀλύμενος, ἄλγεα πάσχω
 Τριχθὰ δ' ὄκηθεν καταφυλαδόν, ἣδ' ἐφίληθεν
 Ἐκ Διὸς ὅστε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσει
 Καὶ σμιν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κροίῳ.

Ἄπο δὲ τῆς γραφικωτάτης ταύτης τοῦ Ὀμήρου ἐκφράσεως, ὅτι ὁ Ζεὺς κατέχευε τὸν πλοῦτον ἐπὶ τῆς Ῥόδου, ἐνεπνεύσθη ὁ Πίνδαρος τὸν περὶ τῆς χρυσῆς βροχῆς καταπεσοῦσης ἐπὶ τῆς Ῥόδου χαριέστατον μῦθον

Κείνοισι μὲν ξαν-
 θὰν ἀγαγὼν νεφέλαν
 πολὺν ὕσε χρυσόν.

*
 * *

Εἶχεν ἤδη ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος καὶ μόνος ἔτι διεφαίνετο ὁ μεγαλοπρεπὴς καὶ ὑπερύψηλος κῶνος ἐξ ὅλης τῆς νήσου, ὡς ἀπὸ τοῦ μακρόθεν θεωμένου πλοίου αἱ κορυφαὶ μόναι τῶν ἰστών.

Ῥίπτω βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ ἀναγινώσκω παρὰ τὴν ὑψηλοτέραν τῆς νήσου κορυφήν, τὴν σημειουμένην σχεδὸν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς νήσου, τὸ ὄνομα Ἀτάβυρον.

Τὸ Ἀτάβυρον, τὸ ἰσοῦπὸς πρὸς τὸν Παρνασσὸν ὄρος, τὸ ὑπὲρ τὰ χίλια ἐξακόσια μέτρα ἐγεῖρον τὴν ὑπερήφανον κορυφήν του, ἀγέρωχον, μονῆρες, ἀπεσπασμένον παντὸς δεσμοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῆς νήσου ὀρέων, νάνων μὴ ὑπερβαίνοντων τὸ ἀνάστημα ἐξακοσίων μέτρων.

Μεθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ ὕψος δὲν στέφουσι τοῦ Ἀταβύρου τὴν κορυφήν πυκναὶ νεφῶν τολύπαι. Ὅχι. Ἡ κατατομή του παρίστατο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἐπὶ οὐρανοῦ ἀδιασπᾶστος κυανοῦ, κυανοῦ βαθέος καὶ ὁμῶς ἀργυρολαμποῦς, ὑγροῦ, ἀνεκφράστου διὰ τοῦ χρωστῆρος, ἀνερμηνεύτου διὰ τῆς γραφίδος.

Διότι ἐν Ῥόδῳ τῆς ἀτμοσφαιρας ἡ διαύγεια ὑπερβαίνει τὴν τοῦ ἀπτικοῦ ὀρίζοντος, τὰ δὲ νέφη, ἀνωμαλῆαι ἐφήμεροι, ἐπὶ τινὰς μόνον χειμερινὰς ἡμέρας διαθέουσι τῆς εὐδαίμονος νήσου τὸν ὀρίζοντα.

Διὰ τοῦτο φαινήν ὀνομάζουσι τὴν Ῥόδον οἱ Λατίνοι ποιηταί. Πρὸς τὸν Πλίνιον, «Laudabunt alii claram Rhodon», λέγει καὶ ὁ Ὁράτιος¹ καὶ «Claramque relinquit Sole Rhodon ὁ Martialis. Τούτου ἕνεκα εἰς τὸν Ἥλιον (Ἀπόλλωνα), εἶχον ἀφιερῶσει τὴν νήσον αὐτῶν οἱ Ῥόδιοι.

Ἄποιοι ἀτελεύτητον πανόραμα, ὁποῖον ἐκπαγλὸν θέαμα ἐξελλίσσεται

¹ 4. I. ὠδ. 7η.

ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς κορυφῆς ἐκείνης τοῦ Ἀταβύρου, μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ὑπὸ τοιαύτην κυανόχρυσον διαφάνειαν, τοῦ ὀφθαλμοῦ δυναμένου ἐλευθέρως νὰ πλανᾶται ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Δικίας καὶ τῆς Καρίας μέχρις αὐτῶν τῶν ἀκτῶν τῆς Κρήτης. Ὁ κ. Guérin τῆς παρ' ἡμῶν γαλλικῆς σχολῆς ἀρχαῖος τρόφιμος, ἀνελθὼν ἐπ' αὐτῆς, στείραν ἀποφαίνεται τὴν ἔκφρασιν, ὅπως ἀναπαραστήσῃ τοῦ θεάματος τὸ μεγαλεῖον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀταβύρου ἔτι καὶ νῦν σώζονται κατ' αὐτόν, τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, ὃν ἤγειρεν ὁ τῆς πατρίδος φυγὰς Κρῆς Ἀλθαιμένης, ὁ τοῦ Μίνως ἕγγονος.

Φεύγων οὗτος τὸν χρησμόν, ὅστις εἶχε προείπει εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Κατρέα, ὅτι θὰ φονευθῇ ὑπὸ τινος τῶν υἱῶν του ἔφερεν ἐκεῖ τὸ πλάγιον βῆμα του, χωρὶς νὰ ἀποφύγῃ τὸ μοιραῖον, συμπλακείς μετὰ ἔτη πολλά πρὸς ἄγνωστον ὁ δύσμοιρος, ὅστις ἦτο αὐτὸς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐλθὼν εἰς Ῥόδον διὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὸ τέκνον του. Τοῦ μοιραίου τὸ ἀνέκκλητον διδάσκει ὁ θλιβερός μῦθος, ὡς ἔτι καὶ σήμερον ἡ δημῶδης μῦσα τῶν ἀπογόνων του Κρητῶν

«Τὸ γράφει ἡ μοῖρα στὸ χαρτί, πελέκι δὲν τὸ κόβει».

Ἐν τῇ ἰδρύσει τοῦ ναοῦ τούτου ἐκεῖ ἐπάνω, ὅπου μονῆρης ἀνάσσει ὁ ἀετός, διαφαίνεται τοῦ ἐκουσίου ἐξορίστου ὁ καυστικός πόνος, τῆς πικρᾶς νοσταλγίας ἢ βιβρώσκουσα δόνη.

Ἐπὶ δὲ ὄρους Ἀταβύρου», λέγει Διόδωρος¹ ὁ Σικελιώτης «Διὸς ἱερὸν ἰδρύσατο τοῦ προσαγορευομένου Ἀταβυρίου, κείμενον ἐπὶ τινος ὑψηλῆς ἄκρας, ἀφ' ἧς ἔστιν ἀφορᾶν τὴν Κρήτην».

Καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος δὲ πρὸς τὴν αὐτὴν συμπίπτει ψυχολογικὴν περὶ τοῦ ταλαιπώρου ἐξορίστου κρίσιν. «Ἀναθὰς δὲ ὁ Ἀλθαιμένης τὸ Ἀταβύριον καλούμενον ὄρος, ἐθεάσατο τὰς πέριξ νήσους. Κατιδὼν δὲ καὶ Κρήτην καὶ τῶν πατρῶων ὑπομνησθεὶς θεῶν, ἰδρύετο βωμὸν Ἀταβυρίου Διός».

Τὴν Κρήτην ἐνεθυμεῖτο καὶ τὴν Κρήτην ἤθελε νὰ βλέπῃ. Ποσάκις μετὰ τὴν εἰς τὸν πατρῶον θεὸν θυσίαν, μονῆρης καθήμενος ἐπὶ τῆς δυσπροσίτου ταύτης κορυφῆς, ἐθύθιζε ῥεμβόν, περιδάκρυ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἀχανῆ τῆς Μεσογείου ἕκτασιν, μακράν, πολὺ μακράν, ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἰδη, ὡς νεφέλη κυανῆ, με ἀείποτε λευκὴν τὴν κορυφήν, μόλις διεφαίνεται ἐν τῷ ἀπωτάτῳ ὀρίζοντι, συγχεομένη μετὰ τῶν θαλασσίων ἀτμῶν,

¹ Βιβλ. XIV. — Κεφ. 11.

ἀμυδρὰ ὡς ὄπτασία, ὡς ἀμυδρὰ καὶ ἀπώταται ἦσαν τοῦ ἐξορίστου αἱ ἐλπίδες ὅτι θὰ ἐπάτει ποτὲ καὶ πάλιν τῆς πατρίδος τὸ χῶμα!

Μοῦ περισφίγγει τὴν ψυχὴν τοῦ μυθικοῦ, τοῦ ἀνυπάρχοντος ἴσως τούτου ἥρωος ἢ ὀδύνης, διότι βλέπω ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ὡς ἐν συμβολισμῷ τόσους ἥρωας νωπῶν χθεσινῶν ἀγώνων τῆς μαρτυρικῆς Ἡρώιδος, οἵτινες μακρὰν τῆς Κρήτης ἔκλεισαν καὶ αὐτοὶ τὰ πεπονημένα τὰ δακρυπότιστα βλέφαρα, χωρὶς νὰ ἴδουν χωρὶς νὰ ἐλπίζουν κἄν τὴν ἀνάστασίν τῆς.

Ἀπὸ τῆς παλαιτάτης ἐκείνης ἐποχῆς τῆς κρυπτομένης εἰς τὴν ὀμίχλην τοῦ μύθου, τοῦ θεοῦ ἢ λατρείας δὲν ἔπαυσε ἐπὶ τῆς μεμονωμένης ταύτης κορυφῆς τῆς τόσον ἐγγὺς τῷ οὐρανῷ. Ὅταν δὲ ἐξέπνευσε τοῦ Διὸς ἢ λατρεία, ἐν αὐτοῖς τοῦ καοῦ αὐτοῦ τοῖς ἐρειπίοις ἠγέρθη καίσκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἠρειπωμένος σήμερον, ἀσκεπὴς ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν αἰπόλος μετὰ τῶν αἰγῶν του ἀναρριχᾶται τὰς ὑψηλὰς δειράδας, εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ διασκελίζων τὰ ἐρείπια καὶ πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἦν σχεδὸν ἀπέσβεσεν ὁ χρόνος, καίει λίθον ἐπὶ τετραυσμῆνης πλακῶς, μόνος ἐκεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ.

*
**

Ἦδη ἐφθάσαμεν τὸ Πρασονῆσι, τὴν νοτιοτάτην τῆς νήσου ἄκραν, καὶ ἀνερχόμενοι παρεπλέομεν τὴν νῆσον κατὰ μῆκος, παραλλήλως τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς ἀκτῶν.

Ὑπὸ τὴν ἀπώγειον ριπήν ἐλαφροῦ σκείρωνος ἢ Σαλαμινία ἀνεπέτασε τὰ πλεῖστα τῶν ἰστίων, ταχύνουσα τὴν πορείαν. Καὶ οἱ ὀρμίσκοι καὶ αἱ νησιῶδες παρήλαυον ἐνώπιον ἡμῶν φεύγουσαι, ἔρημοι ἀκτὰ ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ὁποίων ἐνόητε διεφαίνοντο τὰ ἐρείπια σκοπιᾶς, (βίγλα) τῶν Ῥοδίων Ἰπποτῶν, ἀφ' ἧς ἠρεύων ποτὲ τὸν ὑποπτον ὀρίζοντα.

Ἦδη ἐπλησιάζομεν προεξοχὴν τινα τῆς νήσου, περὶ τὸ μέσον τοῦ μῆκους αὐτῆς τολμηρῶς βαίνουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐπὶ τινος ὑψώματος περὶ τὰ ἑκατὸν μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἶδομεν κατεριμμένον φρούριον καὶ κάτωθεν μέχρι τῆς ἀκτῆς οἰκίας τινος, ἐρείπια τὰς πλείστας, ἐρήμους. Πτωχόν, ἐγκαταλελειμμένον σχεδὸν χωρίον, τοῦ ὁποίου μὲν τριάκοντα οἰκίαι προέδιδον τὴν ἐνοίκισιν ἀνθρώπων. Ἐν τῷ λιμένι τῷ κενῷ ἐσάλειον ἀλιευτικαὶ τινες λέμβοι καὶ εἰς τροχαντήρ, ὅστις ὕψωσε τὴν ἐθνικὴν μας σημαίαν καὶ μᾶς ἐχαιρέτησε διὰ τριῶν ὑποστολῶν.

Τίς θὰ τὸ πιστεῦση; Ἡ πολίχνη οὕτη ἢ τοπεινὴ καὶ μὲν ὀλίγως προδι-

δουσα τὴν ὑπαρξίν ἀνθρώπων, ἢ πολίχνη μὲ τὸν ἔρημον λιμένα, ἦτο ἡ Λίνδος.

Φέρει καὶ σήμερον ἔτι τὸ αὐτὸ ὄνομα, μόνον αὐτὸ περισώσασα διὰ τῶν αἰώνων, ἐν τῷ μέσῳ τήσης φθορᾶς ἢ ἐκπεσοῦσα, οἰοεὶ πρὸς χλεύην, πρὸς ἐμπαιγμὸν τῆς ἐσσεὶ οἰχομένης δόξης τῆς.

Ἡ Λίνδος! Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐρήμου λιμένος πρὸ τοῦ ὁποίου σαθρὸν ἐφόλιον, ἤλθειε διὰ κοντοῦ ὀκτάποδας, ἀναπαρίστων διὰ τῆς φαντασίας, ἐκπλέοντα τὸν Τληπόλεμον, στρατεύοντα ἐπὶ τὴν Τροίαν.

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης, ἧς τε μέγας τε,
Ἐκ Ῥόδου ἐνεία νῆας ἄγειν Ῥοδίων ἀγερώχων,
οἱ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διὰ τρίχα κοσμηθέντες
Λίνδον, Ἰηλυσὸν τε καὶ ἀργυρόντα Κάμειρον.

Ἐκ τοῦ ἐρήμου τούτου λιμένος ἐξέπλευσαν αἱ πανίσχυροι ἀποικίαι, αἵτινες ἀπόκισαν τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ Ῥόδην, τὴν Παρθενώπην, τὴν σημερινὴν Νεάπολιν, τὴν Ῥοδανουσίαν εἰς τὰς γαλλικὰς ἀκτὰς, τὴν Σύβαριν, τὰς Γυμνησίας ἢ Βαλαερίδας.

Αὐτὴν τὴν ταπεινὴν πολίχνην εἶχον μητέρα οἱ Σόλοι ἐν Κιλικίᾳ, αἱ Γάγαι ἐν Λυκίᾳ, ἢ Γέλα ἐν Σικελίᾳ¹.

Καὶ κατόπιν τήσης δόξης τοιαύτη ἐπεφυλάσσετο τύχη εἰς τὴν πατριδα τῶν φιλοσόφων καὶ καλλιτεχνῶν.

«Ἀνεζήτησα», λέγει ὁ Guerin «ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς νεκροπόλεως ταύτης τὸν τάφον τοῦ σοφοῦ Κλεοβούλου, ἀλλὰ μάτην καὶ οἱ τάφοι, τὰ σήματα ταῦτα τῆς φθορᾶς, ὑφίστανται καὶ αὐτοὶ τῆς φθορᾶς τὸν ἡμαρμένον νόμον, ὡς λέγει ὁ Γιουβενάλης Quando quidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris».

Ἐπὶ τοῦ τάφου, ὃν μάτην ἀνεζήτησεν ὁ φιλάρχαιος Γαλάτης εἶχον χαράξει οἱ Λίνδιοι τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν.

Ἄνδρα σόφον Κλεόβουλον ἀποφθίμενον καταπενηθεῖ
Ἦδε πάτρα Λίνδος, πόντῳ ἀγαλλομένη.

Ἡ φράσις αὕτη πόντῳ ἀγαλλομένη, κυματοχαρῆς δηλαδὴ καὶ πλεῖσται ἄλλαι, ἐξ ἴσου γραφικαὶ ῥήσεις, καταδεικνύουν πόσον ἐπήροντο διὰ τὴν ναυτικὴν αὐτῶν ἐπίδοσιν.— Ἐλεγον ἐν παραδείγματι «Ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι δέκα ναῦς» καὶ τὴν στιγμὴν τοῦ καταποντισμοῦ ἐν δεινῇ τρικυμίᾳ, ἀτάρακτος ἀγέρωχος ὁ Λίνδιος κυβερνήτης

ἀλλ', ὦ Ποτειδάν, ἴσθι ὅτι ὀρθὰν τὰν ναῦν καταδύσω.

¹ Θουκυδ. VI. 4. Ἡρόδ. VII. 153.

Τῆς ἀκροπόλεως τῆς Λίνδου τὰ ἐρείπια καλύπτουσιν ἕτερα τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς. Ὅποῖος ἦτο ὁ ναὸς οὗτος δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναθημάτων. Πλὴν τοῦ μαρμαρίνου ἀγάλματος τῆς Θεᾶς, ἔργου τοῦ Διπᾶνου καὶ τοῦ Σκύλλιδος, ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀμάσιος, τοῦ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως δωρηθέντα ἀγάλματα¹ καὶ πάντα τὰ ἔξοχα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς ἔργα, ἅτινα² ὁ Μάρκελλος ἀπεκόμισεν ἐκ Συρακουσῶν.

Ἐκεῖ κατὰ τὸν Ἀθηναῖον ἔβλεπέ τις πινακοθήκην ἔργων τοῦ Παρασίου, ἐκεῖ ἦτο τοῦ Ζευξίδος ὁ Ἡρακλῆς, ἐκεῖ τοῦ Βοηθίου οἱ ἐξ ἀργύρου ἀνδριάντες.

Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς ἦτο λελαξευμένη χρυσοῖς γράμμασι ἡ ὁδόγη τοῦ Πινδάρου ὠδή εἰς Διαγόραν τὸν Ῥόδιον, ἡ ἀρχομένη διὰ τῶν στίχων

Φιάλαν ὡς εἴ τις ἀ-
φνειᾶς ἀπὸ χειρὸς ἐλὼν . . .

Ἄλλ' ἡ Λίνδος δὲν ὑπάρχει πλέον, διότι παρῳδεῖ τὴν ὑπαρξίν τῆς τὸ ταπεινὸν τὸ φυτοζωῶν σήμερον χωρίον, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῆς πόλεως, ἧτις ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ῥοδίων ἱπποτῶν ἀνέδωκε τὰς τελευταίας αὐτῆς ἀναλαμπάς.

Ἔδει τοιαῦται πόλεις νὰ θνήσκωσι τέλειον. Νὰ τὰς ἀνοικοδομῇ τις διὰ τῶν ἀναμνήσεων ἐν τῷ μέσῳ ἀρχαίων ἐρείπλων, ἅτινα στέφει ἡ ἀγριοσυκὴ, ἐν τῷ μέσῳ τεθραυσμένων μαρμάρων, ἅτινα καλύπτει ἡ ἀκαλήφη. Κάμηλοι καὶ ποίμνια νέμονται ἐν τῇ σιγῇ τῆς ἐρημίας τὴν γῆν, ὅπου ἠγείροντο ποτὲ αἱ Σάρδεις, ἡ Βαβυλών. Ἐν τῇ ἐρημώσει ταύτῃ ἐπιπλέει ἡ μνήμη τοῦ μεγαλείου των περισσώτερον ζῶσα, ἢ ἂν ῥυπαρὰ χωρία, συνοικισμοὶ φθισιῶντες ἤθελον παρῳδεῖ τῶν ἐνδόξων πόλεων τὰ ὀνόματα.

* *

Ἦδη ἀναπλέοντες τὴν νῆσον ἐφθάσαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν πρὸς τὴν βορείαν τῆς νήσου ἄκραν, ἔνθα, βλέπουσα πρὸς ἀνατολὰς ἀνελίσσεται ἡ πόλις τῆς Ῥόδου, ἣν ἔπηξαν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 93ης Ὀλυμπιάδος (408 π. χ.) μέτοικοι ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαίων τῆς νήσου πόλεως τῆς Ἰαλυσοῦ, τῆς Καμάρου καὶ τῆς Λίνδου.

Μακρόθεν μᾶς ἐξέπληξεν ἡ πληθὺς τῶν ἀνεμομύλων, οἵτινες φαιδροὶ ἐκίνουν τὰς λευκάς αὐτῶν πτέρυγας ἔξωθεν τῆς πόλεως καὶ τῶν προα-

¹ Ἡροδ. I. II. 182.

² Πλούταρχος ἐν βίῳ Μαρκέλλου C. XLII.

στείων, ἐξικινούμενοι μέχρι τῆς ἀμμώδους παραλίας, ἐν μέσῳ καταφύτου χλιαμαλῆς πεδιάδος, ἐν ᾗ ἀραιοὶ ἀναθρόσκουσι φοίνικες, πλαισιούμενοι εἰς τὸ διαυγὲς κυανῶν τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ ἀνεμόμυλοι οὗτοι οὐδὲν ἔχουν κοινὸν πρὸς τὴν ἀλευροποιίαν. Εἶναι ἀπλῶς μηχαναὶ πρὸς ἀντλησιν ὕδατος καὶ ἄρδουσιν τῶν κήπων, τὴν χρῆσιν τῶν ὁποίων διευκολύνει ἡ κανονικότης τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καθ' ἐκάστην προσπνεόντων ἀνέμων.

Ἡ τουρκικὴ πόλις, ἐν ᾗ κατοικοῦσι καὶ οἱ Ἰσραηλίται περικλείεται ἐντὸς τῶν φρουρίων, ἅτινα ἠγέρθησαν ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν. Ὁ δὲ χριστιανικὸς πληθυσμὸς εἶναι συνωκισμένος εἰς τὰ προάστεια ἢ μαράσια, τὰ ὁποῖα ἀπλοῦνται ἔξωθεν τῶν τειχῶν φαιδρὰ εἶναι δὲ ταῦτα τὸ Νέο Μαράσι ἢ Νεοχώρι, ἡ ἔδρα τῶν προξένων, τῶν ὁποίων αἱ σημαῖαι κυματίζουσι ἐπὶ ὑψηλῶν ἰστῶν ἐστημένων ἐντὸς τῶν κήπων, τὸ κάτω Μαράσι καὶ τὸ ἐπάνω Μαράσι.

Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις πρὸ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀγκυροβολίας, μοὶ ὑπέμνησαν τὴν ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Ῥοδίων ἱπποτῶν κυριαρχίαν, διότι πρῶτον εἰς τὸ ἄκρον τῆς προκυμαλίας ἐγείρεται τὸ ἐπιβάλλον φρούριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐκτισμένον ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τῶν σκελῶν τοῦ στομίου τοῦ παλαιοῦ λιμένος, τοῦ ὀνομαζομένου ἔτι τῶν ἱπποτῶν, ἢ Μανδράκι. Ἐντὸς αὐτοῦ ἐσάλευε τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μας ἡ φυλακὴ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ, τὸ Τάλια, γνωστὸν διὰ τὰς μετὰ τοῦ Ἰντζεδὶν κατὰ τοῦ Ἀρκαδίου καὶ τῆς Ἐνώσεως συγκρούσεις του, εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κρήτης. Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν εἰσῆλθομεν εἰς τὸν λιμένα τοῦτον, διότι τῆς Σαλαμινίας ἐχούσης ἱκανῶν ποδῶν καταβύθισιν κάτω τῆς ἰσάλου, ὁ εἰς τὸν λιμένα τοῦτον, κατακεχωσμένος καὶ ἀβαθῆ, εἴσπλους ἦν ἐπικίνδυνος. Διὰ τοῦτο ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν μέγαν ἐμπορικὸν λιμένα, τοῦ ὁποῖου τὴν εἴσοδον δύο ἐκατέρωθεν προστατεύουσι φρούρια ἔνθεν μὲν τὸ τετράγωνον φρούριον τοῦ Ἀγίου Μιχαὴλ μὲ τοὺς τέσσαρας χαριεστάτους πυργίσκους του, ἐτέρωθεν δὲ τὸ ῥῆθὲν φρούριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ὅπερ καὶ τὸν ἕτερον προστατεύει λιμένα.

Οὗτοι εἶναι σήμερον οἱ δύο ἐν χρήσει λιμένες, εἰς οὓς μικρὰ τινα πλοιάρια εὖρομεν ἠγκυροβολημένα. Καὶ ἐν τῇ συγκροίσει τῇ θλιβερᾷ ἀναθρόσκουσι καὶ πάλιν αὐτόματοι τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου αἱ ἀναμνήσεις φέρουσαι τὸν ἐπισκοποῦντα τὴν σημερινὴν ἔκπτωσιν πρὸς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπῆρχον ἀλιμένες¹ τοσοῦτοι καὶ τηλικούτοι, προβλήσι λίθοις, εἰς τὸ πέλαγος ἐξανεστηκότες, οἱ μὲν τοὺς ἀπὸ Καρίας, οἱ δὲ τοὺς ἀπὸ Ἰωνίας

¹ Ἀριστείδου τοῦ ῥήτορος 43ος λόγος Ροδιακός. Ἐκδοσις Dindorf, σελ. 797.

δεχόμενοι, οί δὲ τοὺς ἀπὸ Αἰγύπτου καὶ Κύπρου καὶ Φοινίκης, ὡσπερ ἄλλος ἄλλη πόλει πεποιημένος εἰς ὑποδοχὴν».

*
**

Ἄμα τῇ ἐλευθέρᾳ κοινωνίᾳ ἀνήλθον ἐπὶ τῆς Σαλαμινίας ἐν στολῇ πρῶτον ὁ λιμενάρχης καὶ εἶτα ὁ ἡμέτερος πρόξενος κύριος Διονύσιος Βιτάλης, ἀληθής, ἔνθους τοῦ ἑλληνισμοῦ ἱεραπόστολος, τοῦ τύπου τοῦ ὁποίου ἂν εἴχομεν ἀριθμὸν τινα προξένων, ἀλλοῖα θὰ ἦτο σήμερον ἢ θέσις τοῦ ὑποδοῦλου Γένους.

Μετ' αὐτοῦ ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀξιοθέατα.

Πλὴν ὀλίγων συντριμμάτων ἐνεπιγράφων λίθων, τίποτε δὲν ἀπομένει ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλληνίδος πόλεως. Ἀπειροπληθῆ ὄμως ἀνὰ πᾶν ἀπαντῶνται βῆμα τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἤγειρεν ἡ κυριαρχία τῶν Ῥοδίων Ἴπποτῶν σωζόμενα οὕτως ἄρτια κατὰ τὸ πλεῖστον, ὥστε νομίζει τις, ὅτι χθὲς ἐκυριάρχουν εἰσέτι τῆς νήσου οὗτοι, ὅτι δὲν παρήλθον τέσσαρες σχεδὸν αἰῶνες, ἀφ' ἧς ὁ τελευταῖος τῶν Μαγιστῶν τοῦ Τάγματος τούτου Vilier de l'Île Adam παρέδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους τὰς κλεῖδας τῶν φρουρῶν. Τόμοι ὀλόκληροι δὲν ἀρκοῦσι διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν μνημείων τούτων, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων καταπλήσσοσι διὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῶν καλλονῆς, μίγματος ἀρμονικοῦ τοῦ Ἀραβικοῦ καὶ τοῦ Γοθικοῦ βυθμοῦ. Διὰ τοῦτο διὰ βραχείων θέλω ἀναφέρει τινα τούτων.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον πρὸς τὸν Διοικητὴν ἐπίσκεψιν ἀπεβιβάσθημεν πρὸ τῆς πύλης Τερσανὲ Καποῦ, ἧτις ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἴπποτῶν ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου Παύλου, ἢ τοῦ Ἀμποάζ.

Παρὰ τὴν πύλην ταύτην εἶναι ἐκτισμένος ὁ πύργος τοῦ Ἀγίου Μιχαήλ, εἰς τὴν μετώπην τοῦ ὁποίου εἶναι ἐντετειχισμένον ἀνάγλυφον εἰκονίζον τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, κρατοῦντα βρομφαίαν ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τὸ Εὐαγγέλιον. Κάτωθεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐμβλημάτων τοῦ Τάγματος εἶναι γεγλυμμένα τοῦ Πάππα Ἰουλίου II τὰ ἐμβλήματα, ἢ τιὰρα ὑπὲρ τὰς χιαστὶ διασταυρουμένας ὑπερμεγέθεις κλεῖδας, μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς.

Divo Paulo conventus sancti
Joannis hospitalis Petrus d'Aubussonius.

Τὴν πύλην ταύτην καὶ τὸν πύργον ἤρξατο ἐγείρων ὁ Μεγίστωρ τοῦ τάγματος d'Aubusson, ἢ ἐποχὴ τοῦ ὁποίου ἐσημείωσε τὸ ἀπώγειον

τῆς ἀκμῆς τῆς Ῥόδου ὑπὸ τοὺς Ἰωαννίτας, ἐπεραίωσε δὲ ὁ Μαγίστωρ Emery d'Amboise.

Δεξιὰ ἡμῶν ἦτο ὁ ναύσταθμος ἐν ᾧ ἐπήγγυον δύο λέμβους. Νωχελῆς κατέπιπτεν ἡ σφύρα πέντε ἢ ἕξ ἐργατῶν οὔτινες προσήλουν ἐπὶ τῆς τρόπιδος τοὺς νομεῖς τῶν δύο πλοιαρίων.

Αὐτὸς οὗτος εἶναι ὁ ναύσταθμος, ὃν ἐσχεδίασεν ὁ καὶ τοῦ ἀρχαίου ναυστάθμου τοῦ Πειραιῶς ἐπὶ Περικλέους ἀρχιτέκτων Ἰππόδαμος ὁ Μιλήσιος ¹.

Ἄποια ζωή, ὁποῖος θόρυβος ἐν τῷ σιωπηλῷ σήμερον τούτῳ, τῷ ἐρημωμένῳ ναυστάθμῳ, ὅταν παρεσκευάζε τοὺς στόλους τοὺς πανισχύρους, οὔτινες ἐμάχοντο πρὸς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὔτινες ἐπέβαλον εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥόδου καὶ αὐτὴν τὴν ναυτικὴν νομοθεσίαν των. Ἐν τούτῳ τῷ μεγαλοπρεπεῖ ναυστάθμῳ, μετὰ τὰ ἐργαστάσια του, τοὺς νεωσοίκους του, τὰ ὄπλουργεῖα του παρεσκευάζοντο τὰ τελειότατα πολεμικὰ μέσα δι' ὧν οἱ Ῥόδιοι ἠμβλυναν τὴν δύναμιν Δημομητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ. Ἐκεῖ ἡ τέχνη τῶν πολεμικῶν ἔργων εἶχεν ἀνέλθει εἰς ἀκμὴν ἄγνωστον εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ τὴν μυστικότητα τῶν ἐν αὐτῷ τελομένων ἐξησφάλιζε ποινὴ θανάτου κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελε πατήσῃ τὸν οὐδὸν τῶν μυστικῶν συνεργείων. «Θαυμαστὴ δὲ καὶ ἡ εὐνομία καὶ ἡ ἐπιμέλεια,» λέγει ὁ Στράβων, «περὶ τε τὴν ἄλλην πολιτείαν καὶ τὴν περὶ τὰ ναυτικά, ἀφ' ἧς ἐθαλασσοκράτησε πολὺν χρόνον. Τὰ περὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας δὲ καὶ τὰς ὀργανοποιίας καὶ θησαυροὺς ὄπλων τε καὶ τῶν ἄλλων ἐσπούδασται διαφερόντως. Τῶν δὲ ναυστάθμων τινα καὶ κρυπτὰ ἦν καὶ ἀπόρητα τοῖς πολλοῖς· τῷ δὲ κατοπτεύσαντι καὶ παρελθόντι εἴσω ὤριστο θάνατος ἢ ζήμια». — Καὶ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ ὑμνεῖ τὸ ναυτικὸν τῶν Ῥοδίων μεγαλεῖον. «Ἐπικείμενα δὲ τοῖς λιμέσι τὰ νεώρια... Τριήρεις δὲ ἐπὶ τούτοις ὑπῆρχον ἰδεῖν δικρότους καὶ τρικρότους καὶ εἰς ἑπτὰ καὶ εἰς ἑννέα στοίχους, τὰς μὲν πλοῖμους, τὰς δ' ἀποκειμένας ὡσπερ ἐν ταμείῳ...»

*
**

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Διοικητοῦ περιῆλθον τὴν ἀγοράν. Πτωχὴ πενιχρά, μετὰ βυραρὰ ὀθωμανικὰ καφφενεῖα, μετὰ Ἰουδαϊκὰ βροποπωλεῖα, παρὰ δὲ τὴν παραλιακὴν ὁδὸν μετὰ διάφορα ἀντικείμενα ξυλογλυπτικῆς, προΐοντα τῆς βιομηχανίας τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Ῥόδου καθειργμένων, ἐκτεθειμένα ἐν ὑπαίθρῳ χαμαί.

¹ Στραβ. Γεωγρ. XIV 2.

Δύστηνος ἐκπεσοῦσα Ῥόδος! Τίς ἤξεύρει τὸν χῶρον τοῦτον, ἐφ' οὗ ἡ σήμερον ἀγορά, τίνα ἐκόσμου ἐκ τῶν τρισχιλίων ἀγαμάτων, δι' ὧν ἦτο καταστόλιστος ἡ ἀφνειὰ πόλις; τίς οἶδε, ἂν ἐκεῖ ὅπου πηγνυται σήμερον τὰ καφφενεῖα τὰ ἐλεεινά, τοῦ φηισικοῦ ἐμπορίου τὰ ξύλινα παραπετήγματα, οἱ εὐρωτιῶντες ὀθωμανικοὶ οἴκοι, δὲν ἦσαν τὰ θέατρα, τὰ γυμνάσια, αἱ σχολαὶ τῆς φιλοσοφίας. Ἴσως ἐκεῖ ἐπήγνυτο τι τῶν ἱερῶν τοῦ Ἥλιου, τῆς Ἰσιδος, τοῦ Σωτήρος Διός, τῆς Ἀρτέμιδος, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἦτο πινακοθήκη ἔργων τοῦ Ἀπελλοῦ, τοῦ Ζεύξιδος τοῦ Πρωτογένους, ὅπου εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου, ἠδύνατό τις νὰ θαυμάσῃ τὸν Μελέαγρον, τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Περσέα τοῦ Ζεύξιδος, τοῦ Ἀπελλοῦ τὸν Μένανδρον, τοῦ Πρωτογένους τὸν Φιλίσκον, τὴν Κυδίππην, Τληπόλεμον τὸν τραγικόν, Ἀντίγονον τὸν βασιλέα, τὸν Ἀθλητήν.

Ἴσως πατῶ τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἦτο ποτὲ τοῦ Βάκχου τὸ ἱερόν, ἐν ᾧ ὁ Πρωτογένης εἶχε στήσει τὸν πίνακά του τὸν εἰκονίζοντα στύλον, πέρδικα ἐπὶ τοῦ κινοκράνου καὶ σάτυρον ἐπεριδόμενον ἐπ' αὐτοῦ περὶ οὗ λέγει ὁ Στράβων, ὅτι αἱ τιθασαὶ πέρδικες κομιζόμεναι ἐκεῖ ὀχλαγῶγον πρὸ τῆς θεᾶς τοῦ ὁμοιώματος αὐτῶν¹.

Ἴσως ἐκεῖ ἀνέκειτο τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου τὸ περίκλυτον ἔργον, ὁ Ἰάλυσος περὶ οὗ λέγει ὁ Πλούταρχος² «Ἐτυχε γὰρ αὐτοῖς ὁ Πρωτογένης, γράφων τὴν περὶ τὸν Ἰάλυσον διάθεσιν, καὶ τὸν πίνακα, μικρὸν ἀπολείποντα τοῦ τέλους ἔχειν ἔλαβεν ὁ Δημήτριος. Περμψάντων δὲ κήρυκα τῶν Ῥοδίων καὶ δεομένων φείσασθαι καὶ μὴ διαφθεῖραι τὸ ἔργον, ἀπεκρίνατο τὰς τοῦ πατρὸς εἰκόνας ἐμπρῆσαι μᾶλλον ἢ τέχνης πόνον τοιοῦτον.»

Τίνες ἄραγε ἦσαν ἐγκατεσπαρμένοι ἐκεῖ ἐκ τῶν ἑκατὸν κολοσσῶν, μικροτέρων μὲν ἀσυγκρίτως τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Κολοσσῶ τοῦ Ἥλιου, ἐνὸς τῶν ἐπτὰ τοῦ κόσμου θαυμάτων, ἀλλὰ περὶ ὧν ἐν τούτοις λέγει ὁ Πλίνιος, ὅτι ἤρκει εἷς καὶ μόνος ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ καταστήσῃ περίβλεπτον πόλιν τινα. «Sed ubicumque singuli fuissent, nobilitaturi locum».

Ἄλλ' ἐφύγομεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τοῦ παρελθόντος τὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἐπανήλθομεν εἰς τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς Πύλης τῆς Ἀγορᾶς (Παζάρ Καποῦ).—Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαία πύλη τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, ἣν ἤγειρεν ὁ Μαγίστωρ d' Aubusson, ὡς προφαίνει ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφή

¹ Γεωγρ. XIV. 2.

² Ἐν βίῳ Δημητρίου. XXII.

Reverendus D. F. D' Aubussonius Rhodi magnus Magister hanc portam et turres condidit, magisterii anno primo, 1477.

Τῆς ἐπιγραφῆς ὑπέρκεινται γλυπτὰ τὰ ἐμβλήματα τοῦ τάγματος καὶ τοῦ Μαγίστορος τὰ οἰκόσημα ἑκατέρωθεν τριῶν ἀναγλύφων, ὧν τὸ κεντρικὸν παριστᾷ τὴν Ἀγίαν Αἰκατερίνην, τὸ ἐκ δεξιῶν τὸν ἅγιον Ἰωάννην, τοῦ Τάγματος τὸν προστάτην, καὶ τὸ ἐξ ἀριστερῶν τὸν ἅγιον Πέτρον.

* *

Διὰ τῆς ἐπιτελίδος τῆς Σαλαμινίας μετέβημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐπιθαλασίου φρουρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπερ προανέφερα.

Τὸ φρούριον τοῦτο, κτίσμα τοῦ ἔτους 1464 ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Μαγίστορος Πέτρου Ραῦμόνδου Ζακόστα, καλεῖται δὲ σήμερον ὑπὸ τῶν Τούρκων πύργος τῶν Ἀράβων. Ἡ μὲν βᾶσις αὐτοῦ ἐκτισμένη ἐπὶ βράχων, οἵτινες μόλις ὑπερφύονται τῆς θαλάσσης εἶναι σχήματος πολυγώνου, καταλήγουσα εἰς ἐπάλξεις δεσποζούσας τῆς πόλεως καὶ τοῦ πελάγους. Ἐπὶ τῆς προσόψεως δὲ ἐφ' ἧς ἡ πύλη τοῦ φρουρίου, εἶναι λελαξευμένα τὰ ἐμβλήματα τοῦ τάγματος, τὰ οἰκόσημα Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, Δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, ὅστις εἰσέφερε πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου δέκα χιλιάδας σκούδων καὶ τὰ τοῦ Μαγίστορος Ζακόστα. Ὑπὲρ ταῦτα δὲ εἶναι ἔτι ἐστημένος ἀνδριάς τοῦ ἁγίου Νικολάου, μὲ τρίγωνικὴν μῆτραν καθολικοῦ ἐπισκόπου, ἔχων τεθραυσμένας ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. Τοῦ πολυγώνου τούτου ὑπέρκειται κυλινδρικός πύργος καταλήγων εἰς ἑτέρας ὑπερκειμένας τῶν πρώτων ἐπάλξεις καὶ ἄνωθεν τούτου ἕτερος ὀκτάγωνος μικρός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου σήμερον εἶναι τοποθετημένος περιστροφικὸς φάρος ἰσχυροῦ φωτός.—Δύο ἀπὸ θαλάσσης ἐφόδους τῶν Τούρκων λυσσῶδεις ἀπέκρουσε τὸ φρούριον τοῦτο· τεθραυσμένα δὲ πυροβόλα, φέροντα τὰ ἐμβλήματα τῶν διαφόρων ἐθνῶν, (γλωσσῶν), ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο τὸ Τάγμα, διαφόρους δὲ χρονολογίας ἀπὸ τοῦ 1482—1507 καὶ ἄμετρος ἀριθμὸς βλημάτων, σιδηρῶν καὶ λιθίνων, πανταχοῦ τοῦ φρουρίου ἐγκατεσπαρμένων, παρίστανται ἔτι καὶ σήμερον μάρτυρες τῶν ἀπὸ τοῦ φρουρίου τούτου ἡρώϊκων ἀγῶνων τῶν ἱπποτῶν κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἦδη πρὶν σημειώσω ἀραιὰς τινὰς ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς ὁδοῦ τῶν ἱπποτῶν, τοῦ νοσοκομείου, καὶ τοῦ ἀνακτόρου τῶν μεγάλων Μαγιστῶρων ἐντυπώσεις μου, χαράσσω ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν περιβαλλόντων τὴν πόλιν φρουρίων, ἅτινα αὐτοὶ οἱ ἱππόται ἤγειραν καὶ ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε κατέκτησαν τὴν

Ῥόδον καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους, μέχρι τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1523 ὅτε ὁ τελευταῖος τῶν Μαγιστῶρων Vilier de l'île Adam παρέδωκε ταῦτα εἰς τοὺς Τούρκους, διεξήγαγον ἀγῶνας ἡρωϊκούς, ἀληθεῖς ἐποποιίας ἀξίας Ὁμήρου ὑμνητοῦ.

Τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Ῥόδου, τὸ περικλεῖον τὴν πόλιν, ἔχει σχῆμα ἀκανονίστου πολυγώνου τεραστίου πάχους ἐξικνουμένου μέχρι εἴκοσι δύο μέτρων καὶ στεφομένου ὑπὸ προπετάσματος ὕψους δύο μέτρων. Οἱ διάφοροι δὲ αὐτοῦ προμαχῶνες ἔφερον τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο τὸ στρατιωτικὸν ἅμα καὶ μοναχικὸν τοῦτο τάγμα, ἦτοι τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Προβηγκίας κλπ. Οὕτω ἐφ' ἐκάστου προμαχῶνος πρὸς τῆ σημαία τοῦ Τάγματος ἐκυμάτιζε καὶ ἡ τοῦ οἰκείου ἔθνους σημαία.

Ἔτι καὶ σήμερον ἰκανὰ πυροβόλα, ἄλλα ὀρθὰ ἐπὶ τῶν κιλιδιάντων αὐτῶν, ἄλλα ἐρριμένα κατὰ γῆς, ὑπομνησκούν τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην ἐποχὴν. Τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν πυροβόλων τοῦ φρουρίου, μνημεῖα ἔξοχα τῆς πολεμικῆς τέχνης τῶν χρόνων ἐκείνων, μὲ ποικιλίας γλυφάς, ἀπεστάλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅπως μεταβληθῶσιν εἰς χάλκινα νομίσματα. Δὲν θὰ εἶχον λόγους ἐπαρκεῖς, ὅπως στιγματίσω τὴν βαρβαρότητα ταύτην, ἂν δὲν μὲ ἐκώλυεν ἡ ἀνάμνησις ὅτι καὶ πλεῖστα πυροβόλα τοῦ ἡμετέρου Ἀγῶνος, ἔχοντα τὴν ἡρωϊκὴν ἱστορίαν των κυλισθέντα ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἐπωλήθησαν ἐπὶ δημοπρασίας, ὡς ὀρείχαλκος!

Ὁ Rottiers ἱστορεῖ, ὅτι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1825 ἐπίσκεψιν τῆς Ῥόδου, εὔρεν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων πυροβόλα ὀπισθογεμῆ, ὧν περιγράφει τὸν χειρισμὸν, χυθέντα ἐν ἔτει 1470, ἅτινα ἐπιτυχῶς ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ῥόδιοι ἰππότες κατὰ τὴν τρομερὰν ἐν ἔτει 1480 πολιορκίαν τῆς Ῥόδου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Τὸ πρῶτον ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Rottiers ἔμαθον ὅτι τὰ ὀπισθογεμῆ πυροβόλα τῶν τελευταίων χρόνων εἶναι ἐπανάληψις ἐφευρέσεως, ἧτις ἐφηρμόσθη πρὸ τεσσάρων αἰώνων.

* *

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ἰπποτῶν ἴσταμαι πρὸς στιγμὴν πρὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ τεμένου, τὸ ὁποῖον συναντᾷ ἀμέσως ὁ ἀποβιβαζόμενος εἰς τὸν ἐμπορικὸν λιμένα.

Ὅπως ὅλα σχεδὸν τὰ τεμένη ἦτο πρὶν χριστιανικὸς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, ὁ πρῶτος κτισθεὶς ὑπὸ τῶν ἰπποτῶν

ἐπὶ Μαγίστορος τοῦ Helion de Villeneuve, τοῦ ἐπικληθέντος εὐτυχοῦ Κυβερνήτου (Felix Gouvernator). Ὑπὸ τοὺς ὑπογεῖους θόλους τοῦ ναοῦ τούτου ἀναπαύονται τὰ λείψανα πολλῶν Μαγιστῶρων, Προεστώτων καὶ ἄλλων τοῦ Τάγματος ἀξιωματικῶν, ὧν ὁ χρόνος καὶ πρὸ πάντων ὁ φανατισμὸς ἐξήλειψε τὰ οἰκόσημα καὶ τὰ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ἐπιταφίων πλακῶν.

Ἀριστερὰ τῶ εἰσίδντι εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἰπποτῶν εὗρηται τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Τάγματος. Ἡ ἐξωτερικὴ του πρόσοψις δὲν προδίδει τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ. Ἡ θύρα μόνον αὐτοῦ ἐκ ξύλου γλυπτοῦ συκομορίας ἀναλλοιώτου ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ χρόνου ἐπιρροίας φέρει καλλιτεχνικώτατα γεγλυμένα τὰ οἰκόσημα τοῦ Μαγίστορος Viliers de l'île-Adam καὶ τὸ ὁμοίωμα τοῦ προστάτου τοῦ τάγματος Εὐαγγελιστοῦ, μὲ τὸ ἀπαραίτητον σύμβολον αὐτοῦ ἀρνίον κρατούμενον ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, οὗ τὴν μορφήν συναντᾷ τις ὑπερθεὶν πάσης Πύλης, παντὸς προμαχῶνος, ὡς εἰς τὰ ἐνετικά κτίρια, τὸν πτερωτὸν ἔοντα. Τὰ ποικίλα τῆς Πύλης ταύτης, ὡς καὶ ἐτέρας ὀπισθίας τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἐξόχου ξυλογλυπτικῆς τέχνης.

Ἀλλὰ τὸ θαυμασιότερον ἐν τῇ κτιρίῳ τούτῳ εἶναι ἡ μακρὰ στοά, ἧτις πρόκειται τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ, μεγαλοπρεπῆς, ἀχανῆς, στεφομένη ὑπὸ πληθὺς τόξων, ἐπερειδομένων ἐπὶ κιονίσκων ἄνωθεν τῶν ὁποίων φέροντα ἐντὸς γλυπτῶν θυρεῶν ποικίλα ἐμβλήματα καὶ οἰκόσημα. Ἐν τῇ οἰκοδομήματι τούτῳ προφανῶς ἐπικρατεῖ ἡ Ἀραβικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, διότι προσομοιάζει τὰ ἀραβικὰ τεμένη τοῦ Καΐρου, ἢ τοὺς ἀπεράντους ἐκείνους ξενῶνας τῶν караβανίων τοὺς ἐπιλεγόμενους караβαν-σεράγ. Αἱ αἰθουσαι του εὐρεῖαι, σιωπηλαί, διατηροῦνται σῶαι, ἀναμιμνήσκουσαι πόσαι ἡρωϊκαὶ ψυχαὶ ἰπποτῶν, τραυματαῖαι τῶν ἐνδόξων μαχῶν κατὰ τὰς δύο τρομερὰς πολιορκίας παρέδωκαν ἐν αὐταῖς τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Κύριον. Κάτωθεν τῶν αἰθουσῶν τούτων ὑπάρχουσι ἀποθῆκαι θολωταί, ὀπλοστάσια ἐνθα ἀπεταμιεύετο ποικίλον πολεμικὸν ὕλικόν. Καὶ σήμερον δὲ οἱ Τοῦρκοι εἰς τοῦτο προσωρίζουσι ταύτας· ἐν τῇ μέσῳ δὲ συγχρόνων ὄπλων ἀνευρίσκει τις ἔτι ξίφη καὶ μακρὰς σπάθας τῶν ἰπποτῶν καὶ θώρακας ἀλυσσιδωτοὺς καὶ κράνη βαρέα. Ἡ θεὰ δὲ τῶν ἀντικειμένων τούτων μοι ἀνεπαρέστησε πλείοτερον ζῶσαν τὴν ἐποποιίαν τοῦ ἡρωϊκοῦ Τάγματος ἢ τὰ κτιστὰ μνημεῖα, ἅτινα κατέλιπον ἐν τῇ νήσῳ.

* *

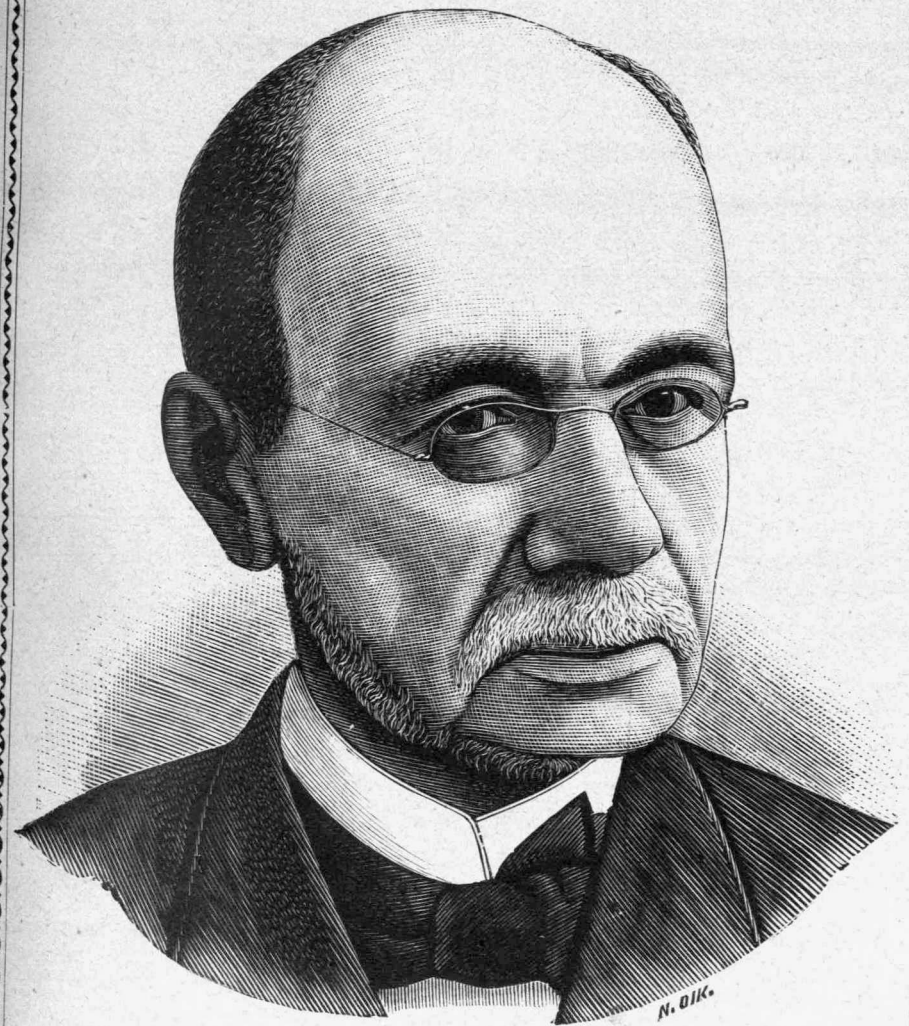
Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ μετὰγει τὴν ψυχὴν ζωηρότερον εἰς ἀναπαράστασιν

της εποχής, καθ' ἣν ἐκράτει τῆς Ῥόδου τὸ ἐνδοξον Τάγμα εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν Ἱπποτῶν, ἧτις χάρις εἰς τὴν νωχελῆ τῶν Τούρκων ἀδράνειαν παρέμεινεν ἄθικτος, ἀναλλοίωτος, οἷα ἦτο πρὸ τεσσάρων αἰώνων, ὅτε συνεκέντρον ἐκεῖ τὸ ἄνθος τοῦ Τάγματος, τὰς loges τῶν διαφόρων γλωσσῶν, τὰ προεστῆα των (Prieurs) τοὺς οἴκους τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν ἀξιωματικῶν. Τίποτε δὲν μετεβλήθη ἔκτοτε· παραμένουσι δὲ ἀκέραιαι αἱ οἰκοδομαὶ πᾶσαι μὲ τὰ γωνιώδη παράθυρα τὰ γοθικά, μὲ τὰ θλώμενα τόξα τῶν θόλων, μὲ τὰς ποικίλας καὶ ἀπαραμίλλους γλυφὰς τῶν θυρῶν, μὲ τὰς μαρμαρίνους ἐπὶ τῶν τοίχων ὑδρορροὰς ἐν χαριεστάτοις σχήμασι θηρίων καὶ ἰδίᾳ κεφαλῶν κροκοδείλων, μὲ τοὺς πυργίσκους των τοὺς πολυσχήμους, μὲ τὰς ἐπιγραφάς, τὰ ἐμβλήματα, τὰ οἰκόσημα. Μεταξὺ τούτων διέκρινε τὰ οἰκόσημα τοῦ μεγάλου Μαγίστορος Jean de Lastic, τοῦ ὁποῦο ἡ οἰκογένεια ἀποκατέστη βραδύτερον ἐν τῷ δουκάτῳ τῆς Νάξου, ἧς ἀπόγονος σήμερον εἶναι ὁ ἐν Νάξῳ εὐπατρίδης κύριος δὲ Λαστίκ, ὑποπρόξενος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ἄλλὰ ἡ ἐντύπωσις ἡ ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν Ἱπποτῶν δὲν εἶναι ἐπίσης ἰσχυρὰ ἐν ἡμέρᾳ, ὅσον ἐν νυκτί. Τὴν ἡμέραν αἱ ῥυπαραὶ ὀθωμανικαὶ ἢ ἰσραηλιτικαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες φωτοζωοῦσιν ἐντὸς τῶν ἐνδοξῶν μεγάρων, αἱ ὑπ' αὐτῶν ῥιπτόμεναι ἀκαθαρσίαι ἐν τῇ ὁδῷ, τῶν ῥακενδύτων ὀθωμανοπαίδων τὰ παίγνια καὶ οἱ θόρυβοι, ἢ πρὸ τῶν θυρῶν θεὰ γέροντος ὀθωμανοῦ ἀνακεκλιμένου καὶ καπνίζοντος νωχελῶς τὴν καπνοσύριγγα, λυποῦσι τὴν ψυχὴν διὰ τῆς σκληρᾶς ἀντιθέσεως.

Τὴν νύκτα ὅμως, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Πανσελήνου, ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐρημίᾳ τῆς ὁδοῦ μετάγεσαι εἰς τὸ παρελθὸν ὀπισθοδρομικῶς τέσσαρας ἢ πέντε αἰῶνας καὶ νομίζεις ὅτι αἱ ὅπλα τῶν Ἱπποτῶν θὰ σπινθηροβολήσωσιν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, ὅτι ὁ σιδηρόφρακτος Ἱππότης θὰ ἀφιππεύσῃ πρὸ ταύτης τῆς σκοτεινῆς πύλης, ἧτις θὰ ἀναπετασθῇ, ὅπως δεχθῶσι τοῦτον οἱ Ἱπποκόμοι καὶ οἱ ἀκόλουθοι· ὅτι θὰ ἀκούσῃς τὰς πολεμικὰς σάλπιγγας νὰ σημάνωσι συναγυρμὸν ἐπὶ ἐπικειμένη ἐφόδῳ τοῦ Σολεϊμάν, ὅτι θὰ ἐνωτισθῆς τοὺς παιᾶνας τοῦ Τάγματος, ψαλλομένους εἰς ποικίλας γλώσσας, θούρια ἅμα καὶ ὕμνους, ὅπως στρατιῶται ἅμα καὶ μοναχοὶ ἦσαν οἱ Ἰωαννίται Ἱππόται.

ᾠ! Πόσον ἐπιβάλλουσι τὴν ὄραν ταύτην, τὰ ἐμβλήματα καὶ αὐταὶ αἱ ὑπὸ τῆς σελήνης τὸ φέγγος ὄραται ὑπερήφανοι ῥήσεις, δι' ἐπιβλητικῶν γοθικῶν χαρακτήρων λαξευμέναι ὡς π. χ. αἱ ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ προεστείου, κύκλῳ τῶν τριῶν κρίνων *Voluntas dei est ἢ ἡ ἑτέρα Mon joie saint Denis*.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐν οἰκίᾳ τινι ταύτης τῆς ὁδοῦ εὑρηται τοιχογραφία ζωηρότατα χρωματισμένη, παριστώσα τὸν ἵππότην Θεόδοτον Γοζὸν (Dieudonné de Gozon) φονεύοντα ὑπερμέγεθες θηρίον διὰ τῆς λόγχης, ἣτις τεθραυσμένη ἔχει ἐμπηχθῆ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ τέρατος, ἐνῶ ὁ ἵππότης εἶναι ἐρριμένος χαμαί, εἷς τῶν κυνῶν αὐτοῦ νεκρὸς καὶ ὁ ἵππος του φεύγει περὶτρομος. Τὸ τέρας τοῦτο κατὰ τὴν παράδοσιν ἐρήμονε τὴν νῆσον χωρὶς οὐδεὶς νὰ δυνηθῆ νὰ τὸ βλάψῃ, ὅτε ὁ ἵππότης οὗτος, ὅστις κατόπιν ἀνῆλθε εἰς τοῦ μεγάλου Μαγίστορος τὸ ἀξίωμα, ἀφοῦ ἤσκησε τὸν ἵππον του ἀπέναντι ξυλίνου ὁμοιώματος τοῦ θηρίου, διὰ νὰ μὴ πτοηθῆ, κατώρθωσε νὰ τὸ φονεύσῃ¹.

Ὡς ἐν τῷ τοιχογραφημάτι τούτῳ εἰκονίζεται τὸ θηρίον, δὲν ἔχει τίποτε τὸ μυθικὸν καὶ τερατώδες· εἶναι ἀπλοῦς κροκόδειλος περὶ τοῦ ὁποίου πάντες πιθανότατον κρίνουσι², ὅτι ἀπέβη ἐπὶ τῆς νήσου διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ ἐνοῦντος αὐτὴν μετὰ τῆς μικρασιατικῆς ἀκτῆς. Τὴν ἀλήθειαν ἄλλως τοῦ ἄθλου τούτου, λέγουν, ἀποδεικνύει ὅτι ἀναγράφεται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τάφου τοῦ ἵππότη. Ἀλλὰ τὸν Raoul Rochette³ σκανδαλίζει ἡ ἀναλογία τῆς παραδόσεως ταύτης πρὸς τοὺς παλαιτάτους μύθους, περὶ δράκόντων, οἵτινες ἐρήμοναν τὴν νῆσον. — Καὶ δὲν ἔχει νομίζω ἄδικον νὰ σκανδαλίζεται, διότι κατὰ διαβολικὴν σύμπτωσιν, ὡς καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἱστορεῖ «Πάλαι τῆς Ῥοδίας γῆς ἀνεΐσης ὄφεις ὑπερμεγέθεις συνέβη πολλοὺς τῶν ἐγχωρίων διαφθαρεῖναι. Δι' ὅπερ οἱ περιλειφθέντες ἔπεμψαν εἰς Δῆλον τοὺς ἐρωτήσοντας περὶ τῆς τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆς. Τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος προστάξαντος αὐτοῖς παραλαβεῖν Φόρβαντα καὶ τῶν Ῥοδίων μεταπεμψαμένων αὐτὸν κατὰ τὴν μαντείαν ὁ Φόρβας ἀνεΐλε τοὺς ὄφεις». Ἀλλὰ δὲν πρέπει ἐκ τῆς συμπτώσεως ταύτης νὰ γίνεταί τις σφόδρα πυρρωνιστής· διότι, ἂν ὁ Φόρβας εἶναι μυθολογικὸς ἦρωας, ὁ Dieudonné de Gozon εἶναι πρόσωπον ἱστορικόν, ἐποχῆς οὐχὶ πολὺ ἀφ' ἡμῶν ἀφισταμένης.

*
**

Παρὰ τὸ ἀνάκτορον τῶν Μαγιστόρων εὑρηται ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν Ῥοδίων ἵπποτῶν, φυσικῶς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τιμώ-

¹ Δεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς πάλης ταύτης εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης παρὰ τῷ Vertot. Histoire des Chevaliers hospitaliers. tom. II liv. V.

² Guerin, Voyage dans l'île de Rhodes.—Lacroix. Univers. Iles de Grèce. p. 105.

³ Histoire critique des Colonies Grecques, t. 1. p. 339.

μενος, ὃν ὁ Σολεϊμάν μετέβαλεν εἰς τέμενος ἅμα τῇ κατακτῆσει. — Οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του λαμπρότητος διασώζει, ἐξοφανισθέντος τοῦ παγκάλου αὐτοῦ κόσμου, διότι, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Hammer¹, ἅμα τῇ ἀλώσει τῆς Ῥόδου οἱ Τούρκοι ἀπέξεσαν τὰς τοιχογραφίας, ἔθραυσαν τὰ ἔκλαμπρα ἀγάλματα τῶν ἁγίων, ἀνέτρεψαν τὰς Ἀγίας Τραπεζάς, ἤνοιξαν τοὺς τάφους τῶν μεγάλων Μαγιστόρων, ἔσυραν ἐν τῷ βορβόρῳ τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ διήρπασαν τὰ τιμαλφῆ ἀναθήματα. Ἐνὸς μόνου τάφου ἐφείσθησαν τοῦ τοῦ Μαγίστορος, Carreti, διότι εὕρισκόμενος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ναοῦ, ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς λίθος προσκυνήματος εἰς τὸ νέον θρησκευμα. Σῶζεται δὲ ἔτι καλυπτόμενος ὑπὸ λαουριῶν ἀποκρυπτόντων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν.

Rus et ill. D. F. Fabricius de Careato, magnus Rhodi magister urbis instaurator et ad publicam utilitatem per septenium rector hic jacet, 1524.

Παραλείπω τὴν μνηεῖαν πλείστων ἄλλων μνημείων, ὧν ἡ περιγραφὴ ἄνευ ἐπισκέψεως αὐτῶν ἢ τοῦλάχιστον πινάκων βοηθητικῶν ἀτελεῖ δύναται νὰ παράσχη περὶ αὐτῶν ἰδέαν καὶ χαράσσω ὀλίγας γραμμὰς περὶ τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μεγάλων Μαγιστόρων.

Κεῖται τοῦτο δεξιὰ τῷ τέρματι τῆς ὁδοῦ τῶν ἵπποτῶν ἐξ ὧν δὲ τῶν μνημείων τοῦ Τάγματος τῶν Ῥοδίων ἵπποτῶν τοῦτο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐρειπωμένον.

Δύο αἷτια φαίνεται συνετέλεσαν εἰς τὴν πληρεστέραν αὐτοῦ κατερείπωσιν. Ἀφ' ἐνὸς ὁ δεινὸς βομβαρδισμὸς, ὃν ὑπέστη κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν ἔτει 1522 πολιορκίαν, τοῦ ὁποῖου τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν μαρτυροῦσιν πλείσται λίθιναι σφαῖραι ὑπερβαίνουσαι τὸ μέτρον κατὰ τὴν διάμετρον, βλήματα τῶν ὀλμων, οὓς εἶχε στήσει ἄντικρυ τοῦ ἀνακτόρου ὁ Σολεϊμάν, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ σεισμοί, ἐξ ὧν καταστρεπτικότερος ὑπῆρξε διὰ τὸ ἐτοιμόρροπον ἀνάκτορον ὁ τοῦ 1851.

Τὰ ἰσόγαια διαμερίσματα σώζονται ἄθικτα χρησιμεύοντα σήμερον ὡς ἀποθήκαι· καὶ τινὰ δὲ ὑπερκείμενα δώματα εἶναι ἔτι κατοικήσιμα. Ἀλλ' ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου τῶν μεγάλων Μαγιστόρων καὶ αἱ παρακείμεναι ταύτη εἶναι ἐρειπωμέναι. Τὴν ὄροφὴν ἰδίως κατέρριψαν αἱ βόμβαι τοῦ Σολεϊμάν ἀφεῖσαι μόνον τὸν σκελετὸν αὐτῆς, δοκοὺς ὀριζοντίους. Δύο δὲ κίονες ἰωνικοῦ βυθμοῦ, ἐφ' ὧν ἐπηρείδοντο τὰ τόξα τοῦ θόλου τῆς μεγάλης αἰθούσης παραμένουσιν ἔτι ὀρθοί, ἄνευ σκοποῦ, μόνα λείψανα τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ πλοῦτου τοῦ ἀνακτόρου, ὧν ἐφείσθη ἡ φθορά.

¹ Hammer. Histoire des Ottomans t. V. p. 39.

Τοὺς τοίχους ἐκόσμου ἄλλοτε ὠραῖαι τοιχογραφίαι μαχῶν καὶ θρησκευτικῶν πρὸ πάντων ὑποθέσεων, τὰς ὁποίας πείσμων ἐπ' αἰῶνας καταλειβομένη ἐξήλειψεν ἡ βροχὴ, ἀφεῖσα ἐνιαχοῦ ἀπροσδιόριστους χρωματισμούς, ἐνῶ λειψῆνες καὶ ἄλλα παράσιτα φυτὰ, τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ἐρειπίων φίλοι ἀχώριστοι, καλύπτουσι διὰ πρασινομέλανος χρωματισμοῦ τοῦ ἔσαι οἰχομένου μεγαλείου τὰ κλονιζόμενα ἐρείπια.

Ἐποίων ἐκλάμπρων τελετῶν ὑπῆρξε μάρτυς ἡ αἴθουσα αὕτη ὁποῖαι ἀποφάσεις ἡρώϊσμου καὶ θυσιῶν ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοὺς ἐρειπωμένους ἐκείνους θόλους! Ἐκεῖ συνήρχοντο πρὸ τῶν Μαγιστόρων, οἵτινες δέκα ὀκτὼ ὑπημείφθησαν ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τούτῳ, τῶν διαφόρων ἐθνῶν οἱ προεστοὶ καὶ ἡ ἱεραρχία τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος, ἐκεῖ πάνοπλοι οἱ ὑπερήφανοι ἵπποται, περιβεβλημένοι τοὺς θώρακας τοὺς βαρεῖς, τὰ κράνη τὰ ἀπαστράπτοντα, τὰς μακρὰς σπάθας μὲ τὴν λαβὴν ἐν σχήματι σταυροῦ κρατοῦντες τὰς μακρὰς λόγχας, ἐνῶ ἔξωθεν ἐχρεμέτιζον σιδηρόφρακτοι ἵπποι.

Καὶ ἀνεθίουν ἐν τῇ φαντασίᾳ μου οἱ ἄτρομοι ἵπποται καὶ ἐπύκνουν τοὺς στοίχους αὐτῶν λαμπροὶ ἐντὸς τῶν ἐρήμων αἰθουσῶν. Ἀλλ' ἔρριψα τὸ βλέμμα χαμαὶ καὶ εἶδον πρασίνην σαύραν, ἣτις μὲ προσέβλεπε μὲ τοὺς μικροὺς ἀηδεῖς ὀφθαλμούς της καὶ ἀνερριχήθη βραδέως τὸν τοῖχον· ἀνέβλεψα καὶ εἶδον ἐπὶ τῶν σκελετωδῶν τῆς στέγης δοκῶν κορώνην, ἣτις ἔκρωζε θλιβερῶς. Τὰ ἔρπετὰ καὶ τὰ πτηνὰ τὰ δυσόλιωνα ἔστησαν τὰς φωλεὰς αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τόσο μεγαλείου. Καὶ εἰς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνης προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπὶ κατακείμενου μαρμάρου ἡ ἐξῆς τοῦ προφητάνακτος ῥῆσις «Nisi dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam.» (Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν εἰς μάτην ἠγγρύπησεν ὁ φυλάσσων¹.) Ποῦ ἄρα γε τοῦ ἀνακτόρου ἦτο ἐντετειχισμένη ἡ ῥῆσις αὕτη; καὶ μόνῃ ἡ βαθεῖα πρὸς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ὑψίστου πίστις ὑπηγόρευσε τὴν χάραξιν αὐτῆς ἐκεῖ, ἣ ἐνεῖχε θλιβερὸν προαίσθημα τῆς μοιραίας τύχης, ἣτις ἀνέμενε τὴν φαεινὴν Ῥόδον, περισφιγγομένην ὑπὸ τῶν ἀναριθμητῶν δυνάμεων τῶν ἀπίστων; Ἀγνοῶ, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις ἰδέαν, πόσον βαθεῖαν χαράσσει τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν ματαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ἰσχύος καὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ προφητεία αὕτη, ἔρριμένη ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ ἐπισφραγιζομένη ὑπὸ τῆς ἐπισήμου σιγῆς τῶν ἐρειπίων. Ἄν ὁ τελευταῖος τῶν Μαγιστόρων Vilier de l'Île Adam, λέγει ὁ Rottiers, ἀποχαιρετῶν τὸ ἀνάκτορον του καὶ κα-

¹ ΤΚς' (CXXVI) ὠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν.

ταλείπων εἰς τοὺς Τούρκους τὴν Ῥόδον, ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου τὸ βλέμμα, θὰ διεΐδεν ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, καὶ κύπτων μετὰ ταπεινώσεως ἐνεφορήθη βεβαίως ὑπὸ παρηγόρου ἐγκαρτερήσεως πρὸ τῆς ἀμετακλήτου ἐπιταγῆς τοῦ Παντοδυνάμου.

*
**

Ἐκ τοῦ Νεοχωρίου, ὅπου ἐπὶ τινὰς ἡμέρας παρέμεινα ἐν τῷ μικρῷ μὲν, ἀλλὰ καθαρῷ καὶ φαιδρῷ ξενοδοχείῳ τῆς κυρίας Χρυσῆς, τὸ ὅποιον περιβάλλει ὠραῖος κήπος, ἐξέδραμον ἐπὶ διήμερον εἰς τὰ χωρία Κρεμαστή, Βιλλανόθα, Θεολόγον καὶ Καλαθάρδα, ὅπου καὶ διενυκτέρευσα.

Ἡ φύσις δὲν διαψεύδει καὶ σήμερον τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν παρουσιάζουσα ποῦ μὲν τοπεῖα κατάφορτα φυτικῆς θαυσιλείας, ποῦ δὲ λεπτὴν γῆν, ἐν ᾗ φύονται θύμποι, ἐρεΐκαι, ἀλάδανοι καὶ ἄλλοι θάμνοι διαχέοντες τὸ ἀβρὸν ἄρωμά των ὑπὸ τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας, ἐνῶ τοὺς πολυπληθεῖς διασταυρούμενους χειμάρρους πλαισιοῦσι πυκνὰ ἠθισμένων βόσδοαφνῶν, καὶ λύγων φυλλώματα.

Ἄλλ' ἡ ζωὴ καὶ ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς πληθυσμοῖς παρουσιάζει τὴν αὐτὴν τῆς καταπτώσεως εἰκόνα, εἴαν καὶ ἐν τῇ πόλει χωρία πτωχὰ, ὀλιγάνθρωπα, ἀγροὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκαλλιέργητοι, ἔρημοι χειρῶν.

Εἰς Καλαθάρδα μόνον εἶδον ποιὰν τινὰ ζωὴν. Μοὶ ἐφάνη τὸ χωρίον ἤττον δυστυχές, ἤττον πιεζόμενον ὑπὸ τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἀρπαγῆς. Αἱ μικραὶ οἰκίαι, ἐν τῷ μέσῳ κηπαρίων εἶχον φαιδροτέραν τὴν ὄψιν. Ἴσως συνέτεινεν εἰς τὴν τοιαύτην ἐντύπωσίν μου καὶ ὅτι ἐπανηγύριζε τὸ χωρίον, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐπὶ τίνι ἑορτῇ. Τὴν ἐσπέραν ἐστήθησαν χοροὶ, ἐχόρευον δὲ νέοι καὶ νεάνιδες κρατούμενοι ἐναλλάξ ἀπὸ τῶν χειρῶν πλέγδην καὶ ἀποτελοῦντες κύκλον, χορὸν πολὺ ὁμοιάζοντα τοὺς κρητικούς, ἐνῶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου ἔκαιε πυρὰ ἐκ βήτηνης καὶ μονόφθαλμος Ὀρφεὺς, καθήμενος ὀκλαδὸν ἔκρουε τὴν λύραν, ὑφιστάμενος περιοδικὰς ἐκλείψεις ὑπὸ τὰς τολύπας τοῦ μέλανος καπνοῦ τῆς βήτηνης.

Ὁ σύρων ἐκάστοτε τὸν χορὸν ἀπηύθυνε δίστιχον πρὸς τὴν παρ' αὐτῷ νεάνιδα ὑπὸ μελωδίαν μονότονον, ὁμοιόμορφον, κλαυθμηράν, τὸ ὅποιον ἔπειτα ὅλοι ἐπανελάμβανον ἐν χορῷ ἡρμοσμένον πρὸς ὀρχήστραν, τὴν λύραν τοῦ μονοφθάλμου Ὀρφέως. Πολλοὶ κατὰ τοὺς χοροὺς τούτους ἐκδηλοῦσι τὰ αἰσθητά των καὶ πολλῶν γάμων τοὺς ἀνεπιστήμους ἀρραβῶνας ἀποτελοῦν οὔτοι, χοροὶ φαιδροί, τοὺς ὁποίους βέβαια δὲν θὰ εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ χορεύσουν ὅσοι ὑπέστησαν ἄπαξ τὸν χορὸν τοῦ Ἡσαΐα.

Εἰς ὠραῖος καὶ εὐσταλῆς χωρικὸς ἀπηύθυνεν ἐν παραδείγματι πρὸς τὴν

παρ' αὐτῷ καλὴν κόρην τὸ ἐξῆς δίστιχον ἐνέχον καὶ ἀβρὰν πρὸς τὸν ξένον, δὲν ὑπελάμβανον πρόξενον, περιποίησιν

Στ' ὄμορφον κουτελάκιν σου
στεφάνιν θεὸν νὰ βάνω
τὸν Ἑλληνα τὸν Κούσουλαν
κουμπάρων θὰν τὸν κάνω

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνας ὁ Κούσουλας (πρόξενος) ἀνεχώρησε τὴν ἐπιούσαν λίαν πρῶτὴ καὶ δὲν δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἂν τοῦ καλοῦ χωρικοῦ ὁ πόθος ἀντήχησεν εἰς τῆς κόρης τὴν καρδίαν. Βεβαίως δὲ δὲν θὰ ἔλειψεν ὁ παρὰ νυμφος ὁ ὁποῖος νὰ σταυρώσῃ ἐπὶ τῶν παιδικῶν κεφαλῶν των τοὺς στεφάνους.

Διενυκτέρευσα εἰς φιλόξενον τοῦ χωρίου οἶκον. Μετὰ κατέπληξε δὲ ἡ διακόσμησις τῶν τοίχων δι' ἀτελευτήτων σειρῶν ληγύθων, ἐξ ὀπτῆς γῆς, παρατεταγμένων ἐπὶ σανίδων καὶ διὰ παροψίδων διατρίτων ἀνηρημένων ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἄλλοτε ἐκόσμουν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς οἰκίας τῶν Ῥοδίων χωρικῶν τὰ προϊόντα τῆς ἀγγειοπλαστικῆς τῆς Λίνδου, τέχνης ἐκλειπούσης ἀντικείμενα, ὧν οἱ ζωροὶ χρωματισμοὶ καὶ ἡ μυστηριώδης μίλτωσις προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν. Ἄλλὰ ταῦτα καταστάνα σήμερον ἀντικείμενα ἐμπορίας διαφερούσης κοσμοῦσι τοὺς πλουσίους εὐρωπαϊκῶν πόλεων οἴκους τιμώμενα καὶ ἀντὶ δεκάδων λιρῶν τινά.

Ἐπανήλθομεν εἰς τὸ Νέο Μαράσι διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἦτο μεσημβρία ὅτε ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸ χωρίον Βιλλανόθα. Ἀφόρητος, ἀσφυκτικὴ ἦτο ἡ θερμότης· περιέρρυτοι ὑπὸ ἰδρωτὸς οἱ ἡμίονοι ἔρεγγον θορυβῶδῶς διὰ μέσου τῶν σακκιδίων, δι' ὧν οἱ ἡμιονηγοὶ εἶχον φράξει τὸ στόμα των καὶ τοὺς βῶθωνας πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀφορήτων ἐπιδρομῶν τῶν μυιῶν καὶ μόλις ἔσυρον τοὺς τρέμοντας πόδας των, ἐνῶ ἡμᾶς δυσπνοικῆ συνεῖχε στενοχωρία καὶ ἔφλεγε τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἀφορήτου θερμότητος, ἣν ὀρατὴν ἀνέδιδε τὸ ἔδαφος, ὡς στίλβουσαν ὑποτρέμουσαν λαμπηρόνα, ὁποῖαν τις παρατηρεῖ ἐπὶ τῶν χωνευομένων μετάλλων.

Ἄλλ' ἡ ὄσσις, ἀληθῆς ὄσσις δὲν ἦτο μακράν. Συστὰς ὑψικύμων καὶ βαθυσκυίων πλατάνων, περιέβαλε διὰ πρασίνου θόλου ἡμικυκλικὴν ἔκτασιν λιθόστρωτον, κτίσμα τῶν Ὀθωμανῶν, παρεμπερῆ πρὸς μικράν πλατεῖαν, ἐνῶ ἄφθονον, ψυχρότατον παφλάζον ὕδωρ διήκε διὰ κτιστῆς αὐλακῆς, μέρος δὲ αὐτοῦ ἐξεχύνετο ἀπὸ τοῦ στόματος εὐρέως κρουνοῦ κρήνης τουρκικῆς. Ἐχουν μέγα δίκαιον οἱ Τούρκοι ὅπου συναντῶσιν ὕδωρ ἐν τῇ ἐρημίᾳ νὰ θεωρῶσι πρᾶξιν εὐποιίας, ψυχικῆς, τὴν φύτευσιν πλατά-

νων, τὴν ἀνέγερσιν κρήνης. Ὀλίγη σκιά καὶ ὀλίγο νερὸ εἰς τὸν ταιπωρημένον ὄδοιπὸρον εἶναι ἀνακουφιστικότερον τῆς εἰς τὸν πεινῶντα διδομένης τροφῆς.

Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ὑπὸ τὸν πράσινον ἐκεῖνον θόλον ἐπὶ τινὰς ὥρας ἀνάπαυσιν. Κισσοί, ἀγριάμπελοι καὶ ἄλλα ἀναρριχτικὰ φυτά, παντοίων εἰδῶν περιπλοκάδες, ἀνερριχῶντο ἐπὶ τῶν πλατάνων καὶ ἐπλαῦντο ἐπ' αὐτῶν καὶ διεσταυροῦντο καὶ συνεπλέκοντο καὶ μεταπηδῶντα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον ἢ ἀπετέλουν τόξα, ἅτινα ἐλίκνιζεν ἢ αὔρα, ἢ ἠωροῦντο ἠρτημένα μέχρις οὗ συναντῶντα ἕτερον κλάδον τὸν ἐναγκαλισθῶσι καὶ ὑφάνωσιν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ μείζονος σφρίγους τὴν παρασιτικὴν αὐτῶν ὑπαρξίν. Καὶ ἐνῶ ἐνάρκονεν ἡμᾶς ὁ μεσημβρινὸς ὕπνος, ἐκελάριζον τὰ διαυγῆ νερὰ καὶ ἑτερέτιζον ἐπὶ τῶν κορμῶν ἀκίνητοι, ἀπειράριθμοι λεγεῶνες τεττίγων. Ὡ τῆς νωχελοῦς ἠδουπαθείας τοῦ ἀλησμονήτου τοπείου! Τὰ φύλλα μόλις ὑπέτρεμον ὑπὸ τὸ φίλημα λεπτοτάτης αὔρας, ἣτις κατήρχετο τῆς χαράδρας τῆς ἀποληγούσης εἰς τῶν πλατάνων τὴν συστάδα. Τὰ πτηνὰ ἐσίγων ναρκωμένα τὸ πᾶν ἐκοιμᾶτο. Μόνα ἐκινουῦντο καὶ διεσταυροῦντο ἄνωθεν τῶν κελαιζόντων ὑδάτων ποικιλόχρωμα ὑμενόπτερα καὶ χρυσαλίδες μὲ τὰς βελουδίνους τὰς χρυσιζούσας πτέρυγας καὶ μόνοι ἠκούοντο οἱ ἀκούραστοι τοῦ θερινοῦ θάλπου ὑμνηταί. Τοὺς ἀγαπῶ τοὺς μονοτόνους ἀοιδούς, τοὺς ὁποίους ἐδόξασεν ὁ Ἀνακρέων, ὡς τοὺς ἠγάπησαν οἱ γλυκύτατοι ἡμῶν πρόγονοι.

Μακαρίζομέν' σε τέττιξ
 "Ὅτι δενδρέων ἐπ' ἄκρων
 Ὀλίγην δρόσον πεπωκῶς
 Βασιλεὺς ὅπως ἀεΐεις

 Θέρεος γλυκὺς προφήτης,
 Φιλέουσι μὲν σε Μοῦσαι
 Φιλέει δὲ Φοῖβος αὐτὸς
 Λιγηρὴν δ' ἔδωκεν οἴμην.
 Τὸ δὲ γῆρας οὐ σε τείρει
 Σοφέ, γηγενής, φίλυμε
 Ἀπαθής, ἀνεμόσαρκε
 Σχεδὸν εἶ θεοῖς ὅμοιος

Ἄλλ' ἂν αἰσθάνομαι τοῦ Ἀνακρέοντος τὸν ὑπὲρ τῶν τεττίγων ἐνθουσιασμόν δὲν δύναμαι καλῶς νὰ ἐννοήσω κατὰ πόσον εἶναι κολακευτικὴ πρὸς τοὺς πολιτικούς ῥήτορας ἢ παρομοιώσις τοῦ Ὀμήρου ὅταν παρα-

βάλλει τοὺς ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην ῥήτορας τῆς Τροίας πρὸς τέττιγας!

Γῆραι δὲ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἄλλ' ἀγορηταὶ
 Ἐσθλοί, τεττίγεσιν εἰοκότες, οἳ τε καθ' ὕλην
 δενδρέω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριέσσαν ἰεῖσιν.

Ῥήτορες τῶν ὁποίων ἢ εὐγλωττία νὰ ἀνκαλῆ εἰς τὴν μνήμην τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος! Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι κατὰ παράδοξον πνευματιστικὴν ὑποβολὴν ἢ ψυχὴ τοῦ Ὀμήρου εἶχε παραστῆ ἔκτοτε εἰς τινὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς ἡμετέρας βουλῆς.

Διελθὼν δύο ἡμέρας εἰς τὰ σύσκια καὶ κατάφυτα Τριάντα, τὴν Κηφισίαν τῆς Ῥόδου, ἀσυγκρίτως ὅμως φαιδρότερα καὶ ὀροσερώτερα ταύτης, μὲ τὰς λαμπρὰς ἐπαύλεις των, ὧν πολλαὶ εἶναι ἐκτισμέναι ὑπὸ τῶν ἵπποτῶν, ἄλλας δὲ ἡγειραν ὁμογενεῖς ἐξ Αἰγύπτου, οἵτινες παραθερίζουν ἐν Ῥόδῳ, κατέλιπον ἔπειτα τὴν καλλίστην μεγαλόνησον, τὴν παλαιὰν τῶν θαλασσῶν κυρίαρχον, ὑπόδουλον, φθισιῶσαν.

Ἐπιφυλάσσει ἄρα γε αὐτῇ ὁ Θεὸς ἐν προσεχεῖ μέλλοντι τὴν ἐλευθερίαν, τὴν μετὰ τῆς μητρὸς ἔνωσιν;

Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι ὅπως τὴν μεγαλομάρτυρα Κρήτην ἢ Ἀλβιῶν, οὕτω καὶ τὴν φαινήν Ῥόδον ἑτέρα ἐποφθαλιμῆ προστάτις, ἥς ἢ μὴ λανθάνουσα κατὰ τοῦτο πολιτικὴ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας καὶ τῶν προξενικῶν ἀρχῶν ἐκάστοτε, ἀποδεικνύει ὅτι διαθρύπτουσιν αὐτῆς τὸν ἐγωϊσμόν αἱ παραδόσεις τοῦ d'Aubusson, τοῦ d'Emery, d'Amboige καὶ τοῦ Uilers de l'île Adam, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἄλλη τις σκέψις, ἣτις ἂν δὲν ἐνέχη τόσην ποιήσιν, ὅσην αἱ γαλατικαὶ παραδόσεις τοῦ ἵπποτικοῦ τάγματος, φαίνεται ὅμως πολὺ πρακτικῆ· ὅτι Ῥόδος καὶ Συρία θὰ ἀπετέλουν ἄξιον καθ' ὅλα ἀντιστάθμισμα τῆς Κύπρου καὶ τῆς Αἰγύπτου. Δύσμοιρος νῆσος!

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΔΙΠΛΗ ΨΥΧΗ

Δὲν ξέρω ἀπὸ ποῖα τάχα θύρα
 νὰ μπῆκα μέσα στη ζωὴ;
 Ἄνισως Πρόνοια ἀνίσως Μοῖρα
 μοῦ φύσησε ζωῆς πνοή.

Ἄλλ' εἴτε Πρόνοια κ' εἴτε Μοῖρα,
 ἓνα μονάχα ξέρω, αὐτό:
 Ἐέρω διπλῆ ψυχὴ πῶς πῆρα,
 καὶ πῶς διπλῆ ψυχὴ κρατῶ.

1893.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ἡ Φύσις

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΚΑΙΤΕ

Φύσις! — Ὑπ' αὐτῆς περιβαλλόμεθα, ὑπ' αὐτῆς περιπτυσσόμεθα, ἀνίκανοι, ὅπως ἐξέλθωμεν ἐξ αὐτῆς, καὶ ἐνταυτῷ ἀνίκανοι, ὅπως εἰσδύσωμεν βαθύτερον ἐν αὐτῇ. Ἀκλήτους καὶ ἀνουθετήτους παρασύρει ἡμᾶς εἰς τοὺς στροβίλους τοῦ χοροῦ τῆς καὶ ὠθεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πρόσω μέχρις οὗ ἀποκάμωμεν καὶ ἐκπέσωμεν τῶν βραχιόνων αὐτῆς. —

Αὕτη δημιουργεῖ διηλεκτῶς νέας μορφάς. Τὸ ὑπάρχον δὲν ὑπῆρξέ ποτε, τὸ ὑπάρξαν δὲν ἐπανέρχεται. Τὰ πάντα εἶνε νέα καὶ ὅμως τὰ πάντα εἶνε αὐτὰ τὰ παλαιά! —

Φαίνεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς εἶνε ἡ ἀτομικότης, ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν λογίζεται τὰ ἄτομα. Πλάττει συνεχῶς καὶ καταστρέφει συνεχῶς τὸ δ' ἐργαστήριον αὐτῆς εἶνε ἀπρόσβατον. —

Τὰ πάντα εἶνε τέκνα αὐτῆς ἐν οἷς ζῆ, — ἡ δὲ μήτηρ ποῦ εἶνε;

— Ἡ φύσις εἶνε ἡ μόνη τεχνίτις. Ἐκ τῆς ἀπλουστάτης ὕλης παράγει τὰ μᾶλλον ἀντίθετα, καὶ ἄνευ ἐνδείξεως κοπώσεως ἀφικνεῖται εἰς τὴν μεγίστην τελειότητα, εἰς τὸν ἀκριθέστατον ὄρισμόν. Πάντα τὰ δημιουργήματα αὐτῆς περιβάλλονταί τι τὸ μαλθακόν, ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἔχει χαρακτῆρα ἰδιάζοντα, ἕκαστον τῶν φαινομένων αὐτῆς ἀποτελεῖ ἰδέαν ὅλως κεχωρισμένην, καὶ ἐν τούτοις τὰ πάντα ἀποτελοῦσι σύνολον ἐναρμόνιον. —

Ὑπάρχει ἐν αὐτῇ αἰώνιος ζωὴ, διηλεκτὴς γέννησις καὶ ἀεικινήσια, καὶ μόλι ταῦτα δὲν προχωρεῖ. Μεταμορφοῦται ἐς αἰὲ καὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀναπαύεται. Δὲν ἔχει ἰδέαν τῆς ἡρεμίας καὶ καταρᾶται τὴν στασιμότητα. Εἶνε στερεά, τὸ βῆμα αὐτῆς μεμετρίμενον, αἱ ἐξαιρέσεις αὐτῆς σπάνιαι καὶ οἱ νόμοι αὐτῆς ἀμετάβλητοι! —

Ἐπιτρέπει παντὶ παιδίῳ, ἵνα παίζη μετ' αὐτῆς, παντὶ μωρῷ, ἵνα κρῖνη αὐτήν, ἄλλοις δὲ μυρίοις, ἵνα διέρχωνται δι' αὐτῆς ὡς ἡλίθιοι καὶ ἀναίσθητοι, μηδὲν βλέποντες, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι χαίρεται καὶ πάντας χρησιμοποιεῖ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτῆς. —

Ὑπακούομεν εἰς τοὺς νόμους αὐτῆς καὶ ὅταν ἀντιτασσώμεθα εἰς αὐτούς, συμπράττομεν μετ' αὐτῆς καὶ ὅταν θέλωμεν ν' ἀντιπράξωμεν εἰς αὐτήν. Πᾶν ὅτι παρέχει, καθιστᾶ εὐεργέτημα, καθιστῶσα αὐτὸ πρότε-

τερον ἀπαραίτητον. Βραδύνει, ἵνα ποθήσωμεν αὐτήν, σπεύδει ἵνα μὴ φέρη κόρον. —

Δὲν ἔχει οὔτε φωνήν, οὔτε λαλίαν, ἀλλὰ πλάττει γλώσσας καὶ καρδίας, δι' ὧν αἰσθάνεται καὶ ὁμιλεῖ. Ἡ δὲ κορωνὴς αὐτῆς εἶνε ὁ Ἔρωσ, καὶ μόνον δι' αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν εἰς αὐτήν. — Αὕτη διὰ βαθέων χασμάτων διαχωρίζει πάντα τὰ ὄντα, καὶ πάντα ἐπιθυμεῖ νὰ καταβροχθίσῃ. Τὰ πάντα ἀπεμόνωσεν, ἵνα τὰ πάντα συνενώσῃ. Δι' ὀλίγων βροφῆσεων ἐκ τοῦ κυπέλλου τοῦ ἔρωτος ὀλόκληρος βίος πολύπονος ἀμοίβεται. —

Ἡ φύσις εἶνε τὸ πᾶν. Ἀμοίβει αὐτὴ ἑαυτήν καὶ τιμωρεῖ αὐτὴ ἑαυτήν, χαίρεται μόνη τῆς καὶ βασανίζεται μόνη τῆς. Εἶνε σκληρὰ καὶ γλυκεῖα, ἐρασμία καὶ φοβερά, ἀδύνατος καὶ πανίσχυρος! — Τὰ πάντα ἐνέχονται πάντοτε ἐν αὐτῇ. Ἄγνοεῖ τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον· τὸ παρὸν εἶνε δι' αὐτὴν αἰωνιότης. — Εἶνε ἀγαθὴ. Δοξάζω αὐτήν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς. Εἶνε σοφὴ καὶ σιωπηλὴ. Δὲν ἀφραπάζεται παρ' αὐτῆς οὐδεμία ἐξήγησις, δὲν ἀφαιρεῖται βία ἀπ' αὐτῆς δῶρον, ὅπερ αὐτὴ ἐκουσίως δὲν παραχωρεῖ. Εἶνε πανούργος, ἀλλ' ἐπὶ καλῷ, καὶ κρεῖττον εἶνε νὰ μὴ πατηρῶμεν ποτὲ τὴν πανουργίαν αὐτῆς. —

Εἶνε τελεία καὶ μόλον τοῦτο πάντοτε ἀτελεύτητος. Ὅπως ἐνεργεῖ, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἐς αἰὲ. Εἰς ἕκαστον παρουσιάζεται ὑπὸ ἴδιαν μορφῆν. Ὑποκρύπτεται ὑπὸ μυρίας ὀνομασίας καὶ ὄρους, ἀλλὰ εἶνε πάντοτε ἡ αὐτή. —

Αὕτη μὲ εἰσήγαγεν· αὐτὴ δὲ μέλλει νὰ μὲ ἐξαγάγῃ. Ἐμπιστεύομαι εἰς αὐτήν. Ἄς διαθέτῃ τὰ ἐμὰ κατὰ βούλησιν· βεβαίως δὲν θὰ μισήσῃ αὐτὴ τὸ πλάσμα αὐτῆς! —

Δὲν εἶμαι ἐγώ, ὅστις ὠμίλησα περὶ αὐτῆς—οὐχί! — Ὅτι εἶνε ἀληθές, καὶ ὅτι εἶνε ψευδές, τὰ πάντα αὐτὴ τὰ εἶπε. Δι' ἅπαντα αὐτὴ φέρει τὴν αἰτίαν, εἰς αὐτὴν δ' ἀνήκει ἡ ἀξία!

Ἀπρίλιος 1893.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΕ ΧΕΛΔΡΑΪΧ

Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ

ΠΟ δεκαπενθημερίας ο Γεώργιος Πίζης είχεν έρωτευθῆ με τὰ σωστά του τὴν κυρίαν Κουνελῆ.

Τὴν συνήντα δις τῆς ἐβδομάδος, τὴν μὲν τετάρτην εἰς τὴν συναναστροφὴν τοῦ κ. Πονδελίτου, τὸ δὲ σάββατον εἰς τοῦ κ. Σεραλῶνῃ, δύο οἰκοδεσποτῶν ἐκ τῶν πλουσιωτάτων καὶ φιλοφρονεστάτων τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ έρωτευμένος μας ἦτο πολὺ καλοκαμωμένος· εἶχεν εἰλικρινές καὶ εὐθυμον πρόσωπον, ὀφθαλμούς ζωηροτάτους, μύστακα μέλανα, γενειάδα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Ἐρρίκου Δ' καὶ κόμην ἐν χρῶ κεκαρμένην· ἀδύνατον ἦτο νὰ καθήσῃ εἰς μίαν θέσιν, ἀεικίνητος καὶ πολὺ εὐαρέστου συντροφιάς, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔκαμνε τοὺς κ. κ. Πονδελίτην καὶ Σεραλῶνῃ νὰ μὴ εἰμποροῦν νὰ κάμουν χωρὶς αὐτόν.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι κατήγετο ἐξ ἀρίστης παλαιᾶς οἰκογενείας καὶ ὅτι κατεῖχεν ἀρκούντως στρογγυλὴν περιουσίαν· εἰς τὰ προτερήματα ταῦτα ἤνου καὶ τὸ τάλαντον τῆς ζωγραφικῆς, έρασιτέχνης ὢν ἄριστος τῆς ὥραίας αὐτῆς τέχνης. Διεκρίνετο κυρίως εἰς τὴν λεγομένην *νεκρὰν φύσιν*, καὶ τὰ έστιατήρια τῶν φίλων του ἐκοσμοῦντο ὑπὸ ἔργων τοῦ χρωστήρου του, ἔργα κάλλιστα, κατὰ τὴν ὁμολογίαν πάντων.

Ἡ κυρία Κουνελῆ δὲ ἦτο εὐτραφῆς ξανθῆ, με ῥοδίλους παρειάς, με δροσερὰ χεῖλη καὶ με λεπτὴν ῥίνα. Καλλονὴ εἰκαιοκταέτις ἢ τριακονταέτις. Ἐπεδείκνυνεν, εἰς τὰς έσπερίδας εἰς ἃς μετέβαινε φοροῦσα ἐν-

δυμασίας μετὰ χάριτος ἐκτετραχλισμένας, λευκότατον καὶ παχύτατον λαιμόν καὶ ὤμους στρογγύλους, ἔμπροσθεν δέ, ἀρκετὸν μέρος δύο προεξοχῶν, γναφalonάστων καὶ στερεωτάτων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἰχνογραφεῖτο τὸ ὀρεκτικώτατον δέλτα τοῦ κόσμου· προσθέσατε εἰς τοῦτο παλλεύκους καὶ παχουλοὺς βραχίονας μετὰ ἀγκῶνων με λακκίσκους, ἀνάστημα ὠραῖον, καίτοι βραχὺ ὀλίγον, ἰσχία προτεταμένα καὶ εὐκίνητα, χεῖρας ἐξαισίας καὶ πόδας λεπτοὺς.

Ὀρεκτικώτατον κομμάτι.

Δυστυχῶς, εὐρίσκετο ὁ κ. Κουνελῆς.

Ἦτο ἡλικίας τριάκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν, ὑψηλὸς πολὺ, με ξανθὰς φαβορίτσας, με μεγάλους ὀδόντας καὶ ἓνας ζηλότυπος!

Ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν.

Πρὸς τὸ παρὸν εἰργάζετο εἰς σπουδαῖον σύγγραμμα ἐν ᾧ ἐπραγματεύετο περὶ τῶν ἡλιακῶν ὠρολογίων κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ πεπολιτισμένος κόσμος πολὺ ἤθελεν ὠφελῆθῆ ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων του προερχομένων ἐκ τῶν σπουδαίων μελετῶν του.

Ὁ κ. Πίζης παντοῖα ἐσκέπτετο ἵνα κατορθώσῃ νὰ τύχῃ τῶν εὐνοιῶν τῆς πεφλημένης του.

Ἐσπέραν τινὰ καθ' ἣν ἐχόρευε τὸν στροβίλον μετὰ τῆς χαριέσεως κυρίας Κουνελῆ, ἥς ἡ έσθῆς, μᾶλλον ἀνοικτῆ τοῦ συνήθους καὶ χρώματος κυανοῦ, ἀπεκάλυπτεν ἔτι μᾶλλον τὴν λευκότητα τοῦ δέρματος, τὰ κάλλη τῆς προῦκάλεσαν πλείοτερον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νέου έρωτολήπτου.

Μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ πλέον ἑαυτόν, εἶπεν αἰφνιδίως εἰς τὴν συγχορευτριά του.

— Ἄχ! κυρία, ὅσον περισσότερον σᾶς παρατηρῶ, τόσον περισσότερον ἐκπλήττομαι δι' ἐν πρᾶγμα!

— Δι' ἐν πρᾶγμα, κύριε Γεώργιε!

Καὶ ἡ κυρία Κουνελῆ ἔχαμῆλωσε τοὺς ὀφθαλμούς, ὥσει διὰ νὰ τῷ ὑποδείξῃ ὅτι οὐχὶ ἐν μόνον πρᾶγμα, ἀλλὰ δύο ἠδύναντο κάλλιστα νὰ προκαλέσωσι.... τὴν ἐκπληξίν του.

Πράγματι, ἡ κίνησις τοῦ στροβίλου παρῆγεν ἐκεῖ ἀσυνήθη καὶ χαριστάτην ἐμφύχωσιν! Αἱ δύο ἐκεῖνα ὀρεκτικαὶ σφαῖραι, έσειόντο, ἐκινούντο, διὰ τρόπου ὅστις ἠδύνατο νὰ ἐνθουσιάσῃ καὶ ὀδοηκοντούτῃ μοναχόν.

Ὁ Γεώργιος ἐμειδίασε καὶ ἀπεκρίθη πρὸς τὴν συγχορευτριά του·

— Ἐκπλήττομαι, κυρία, διότι ὑπανδρεύθητε τὸν κ. Κουνελῆ.

— Πῶς! κύριε! δι' αὐτό; εἶπεν ἡ κυρία Κουνελῆ, ἥτις ἄλλου εἶδους φιλοφρόνησιν ἀνέμενε.

— Θεέ μου, κυρία, είπεν ὁ Γεώργιος, γνωρίζετε τὸν σύζυγόν σας καὶ εἰξεύρετε πολὺ καλλίτερα ἀπ' ἐμὲ ἂν κατέχη ὅ,τι χρειάζεσθε, συμφωνῶ. Ἀλλὰ σεῖς τὸναντίον δὲν ἠρμόζατε δι' αὐτόν, κατὰ τὴν γνώμην μου.

— Καὶ πῶς ;

— Ἀπλούστατον. Ὁ κ. Κουνελῆς εἶναι ἀρχαιολόγος, ἂν δὲν ἀπατώμαι ;

— Ἀληθῶς.

— Αἴ ! λοιπόν, κυρία, δι' αὐτὴν τὴν τάξιν τῶν σοφῶν, φρονῶ ὅτι ἀρμόζουσι γυναῖκες ἰσχυαὶ καὶ ὑψηλαί, πράγμα τὸ ὅποιον ποσῶς δὲν εἶσθε, ἂν πιστεύσω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου !

— Βεβαίως, πρέπει νὰ πιστεύσητε, ἀπεκρίθη εὐθύμως ἡ κυρία Κουνελῆ. Ἀλλ' ἐξηγήσατέ μου, παρακαλῶ, διατὶ ἡ σύζυγος ἐνός ἀρχαιολόγου πρέπει νὰ ᾖ ὅπως λέγετε ;

— Διότι τότε εἰμπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῆ παντοιοτρόπως παρὰ τοῦ συζύγου της. Πρῶτον, διὰ νὰ μετρᾷ τὰ μνημεῖα...

Ἐνταῦθα ἡ κυρία Κουνελῆ ἐξέπεμψε καγχασμὸν ὅστις, εὐτυχῶς, ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ θορύβου τοῦ χοροῦ.

— Εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ὁ σύζυγός μου δὲν ἐσυλλογίσθη νὰ μὲ χρησιμοποιήσῃ μέχρι τοῦδε, εἶπε.

— Πείθουμαι, ἐξηκολούθησε ὁ Γεώργιος προσκλίνων σοβαρότατα. Ἐκτὸς τούτου, διότι δὲν εἶναι μόνον αὐτό, γυνὴ τοῦ εἴδους περὶ οὗ ὀμιλῶ δὲν ἀποτρέπει οὐδαμῶς τὸν σύζυγόν της ἐκ τῶν σοφῶν ἐνασχολήσεών του. Τὸ ἀνάστημά της τῷ ὑπενθυμίζει, τὸναντίον, τὰς λεπτὰς καὶ εὐθείας στήλας του αἰ ὁποῖαι εἶναι ἡ δόξα τοῦ γοθικοῦ εἴδους ! Τὸ χρῶμά της εἶναι μαῦρον, ἐν ᾧ σεῖς, κυρία, ἀδιακόπως ἀπασχολεῖτε τὸν σύζυγόν σας, εἶμαι βέβαιος, μὲ τοὺς γαλακτώδεις ὤμους σας καὶ μὲ τὴν ὠραίαν κεφαλὴν σας.

— Μά, κύριε Γεώργιε, εἰς ποίαν τάξιν συζύγων ἤμην λοιπὸν προωρισμένη ;

— Εἰς τὴν τῶν ζωγράφων τῆς νεκρᾶς φύσεως, κυρία !

— Ἄ ! καλὰ, πολὺ καλὰ, πρέεβλεπα αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν !

— Μὲ συγχωρεῖτε. Ἐχω τοὺς λόγους μου !

— Ἀλήθεια ; Εἶμαι περίεργος νὰ τοὺς μάθω.

— Κυρία, ὅ,τι λείπει εἰς ἡμᾶς τοὺς εὐσυνειδήτους καλλιτέχνας, εἶναι πρότυπον τὸ ὅποιον νὰ μὴ μεταβάλληται, πρότυπον τὸ ὅποιον νὰ μὲνῃ πάντοτε οἷον κατ' ἀρχὰς τὸ εἶδομεν, πρότυπον τὸ ὅποιον νὰ μὲνῃ σή-

μερον ὅ,τι ἦτο καὶ χθές. Ποῦ νὰ τὸ εὐρωμεν ; Οὐδὲν διαρκεῖ ! Ὁ χαλκὸς ἀμαυροῦται, οἱ ἰχθεῖς στρέφονται ὡς οἱ βουλευταί, οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἄνθη μαραίνονται !

— Καὶ εἰς τί ἐγὼ εἰμπορῶ ν' ἀντικαταστήσω τὰ μεταβλητὰ αὐτὰ πρότυπα ;

— Εἰς τί, κυρία ; Ἀλλὰ τὴν τόσον ἐφήμερον δροσερότητα τῶν πασχαλεῶν καὶ τῶν ῥόδων, μήπως δὲν τὴν κατέχητε σεῖς διαρκῶς ; Τὸ χνοῶδες τοῦ ῥοδακίνου, τὸ ὅποιον τόσον ταχέως ἐξαλείφεται, δὲν εὐρίσκεται πάντοτε ἐπὶ τῶν λεπτῶν παρειῶν σας ; Τὰ χεῖλη σας ἔχουν τὴν λάμψιν τῆς παιωνίας, οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ σας ἔχουν τὸ κυανοῦν τῶν κληματίδων ! Αἱ δύο λευκαὶ τρυγόνες αἰ ῥιγοῦσαι ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸ ῥάμφος ἔχουσαι ὑπὸ τὴν πτέρυγα, ὡσεὶ λικνιζόμεναι ἐντὸς μεθυστικοῦ ὄνειρου ; Ἄγνωσῶ, ἀλλά, μὰ τὴν πίστιν μου ! πολὺ εὐχαρίστως θὰ τὰς ἔτρωγα.

— Αἴ ! λοιπόν, κύριε Γεώργιε !... εἶπεν ἡ κυρία Κουνελῆ, ἥς οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξήστραπτον ὡς ἀδάμαντες.

— Μοὶ εἶπατε νὰ ἐξηγηθῶ, κυρία. Ἀλλὰ δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη.

— Εἶναι δυνατόν ;

— Κυρία, ὑπάρχουν εἰς τὴν καλλιτεχνίαν χαραὶ ἄγνωστοι εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν νομισματολογίαν ! Τὸ πρότυπον δὲν εἶναι τίποτε ! τὸ πᾶν, εἶναι τὸ ἔργον ! Τὸ νὰ βλέπη τις τὸ ὄνειρόν του ἐμψυχούμενον ὑπὸ τοὺς δακτύλους του· νὰ φρίσση ὁ ἴδιος εἰς τὸν πυρετὸν τῆς συλλήψεώς του· νὰ σοφίζηται διὰ νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν του !... Ἄ ! κυρία, κυρία ! Τὸ πανὶ εἶναι διαφανὲς μόνον, εἰς τὸ ὅποιον ὁ καλλιτέχνης εἰσδύει, ἐν ᾧ ῥίπτει ἀφθόνως τὴν ποιήσιν του καὶ τὴν ἔκστασίν του !... Ἴδου πῶς ἐννοῶ ἐγὼ τὴν νεκρὰν φύσιν !

— Καὶ ἐγὼ ἐπ' ἴσης ! ὑπετονθόρυσεν ἡ κυρία Κουνελῆ, παρασυρθεῖσα ἀκουσίως αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ συγχορευτοῦ της.

— Καὶ σεῖς ἐπ' ἴσης ! εἶπεν ὁ Γεώργιος, θλίβων αὐτὴν μέχρις ἀποπνιγμοῦ.

Ὁ στρόβιλος ἐτελείωσε.

Ζωηρὰ ὁμίλια συνήφθη τότε παρευθὺς μεταξὺ τοῦ κ. καὶ τῆς κυρίας Κουνελῆ. Ὁ σύζυγος διέστειλεν εἰς ἄκρον τοὺς ὀφθαλμούς, ἐχασμᾶτο, ἐν ᾧ ἡ σύζυγός του τῷ ἐλάλει μετὰ προφανοῦς θέρμης, προσπαθοῦσα νὰ τὸν πείσῃ περὶ ὧσων τῷ ἔλεγεν.

Ἐπὶ τέλους ὁ κ. Κουνελῆς μετέβη πρὸς τὸν Γεώργιον, πρὸς ὃν εἶπεν, ἀναζητῶν τὰς λέξεις, μετὰ πασιδῆλου στενοχωρίας.

— Κύριε Πίζη, ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σας, κύριε Κουνελῆ, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος χαιρετίζων αὐτόν.

— Ὅχι δι' ἐμέ, κύριε, ἀλλὰ διὰ τὴν σύζυγόν μου.

— Χαίρω τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον θὰ δυνηθῶ νὰ φανῶ χρήσιμος πρὸς τὴν κυρίαν Κουνελῆ.

— Ἴδού περὶ τίνος πρόκειται· ἡ σύζυγός μου πολὺ θὰ γυμναστῆται ἂν συγκατατίθεσθε νὰ ἐκτελέσῃτε μίαν εἰκόνα διὰ τὸ ἐστιατήριόν της. Τὸ ὠραῖον τάλαντόν σας τὴν κατέθελε, καὶ μ' ἐπεφόρτισε νὰ σᾶς κοινοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν της.

— Σᾶς εὐχαριστῶ μυριάκις, κύριε. Ἡ κυρία σύζυγός σας εἶναι πάρα πολὺ ἐπιεικής. Εὐαρεστηθῆτε νὰ πιστεύσῃτε, ὅτι εἰς ἄκρον κολακεύομαι ἐπὶ τῇ προτάσει σας.

— Καὶ τὴν ὅποιαν ἀποδέχεσθε;

— Καὶ τὴν ὅποιαν ἀποδέχομαι.

— Ἀλλά... (ἐνταῦθα ὁ ἀρχαιολόγος ἐβράδυνεν ὀλίγον) ὑπάρχει εἰς ὄρος, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ.

— Ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ;

— Θὰ θυμώσῃτε, ἀναμφιβόλως! ἀλλ' εἰξέυρετε, ὅτι αἱ γυναῖκες ἔχουν ἐνίοτε μερικὰς ἰδιοτρόπους ἰδέας.

— Σᾶς ὁμολογῶ, κύριε, ὅτι διεγείρατε παραδόξως τὴν περιέργειάν μου, καὶ ὅτι ἀνυπομονῶ...

— Ἴδού. Ἡ σύζυγός μου θέλει νὰ σᾶς δώσῃ αὐτὴ ἡ ἴδια τὰ ἀντικείμενα τὰ ὅποια θὰ σᾶς χρησιμεύσουν ὡς πρότυπα.

— Ἄ! μπά! εἶπεν ὁ ζωγράφος, μόλις καταστέλλων μεγίστην ἐπιθυμίαν ἵνα καγγάσῃ.

— Μάλιστα. Διίσχυρίζεται ὅτι θὰ ἦναι καλλίτερον. Ὑποθέτει, ὅτι δυνατὸν νὰ κάμητε κακὴν ἐκλογήν, ἐν ᾧ ὅταν αὐτὴ θὰ σᾶς τὰ φέρῃ δὲν θὰ ὑπάρχῃ οὐδεμίαν ἀντίρρησης.

— Μὰ τὴν πίστιν μου, κύριε, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἀλλόκοτος αὐτὴ ἡ ἰδιοτροπία, δέχομαι, ἐν τούτοις, εὐχαρίστως.

— Τότε, σύμφωνοι;

— Ἐντελῶς.

— Καὶ πότε ἀρχίζομεν;

— Ὅταν θελήσῃ ἡ κυρία Κουνελῆ.

— Θέλετε αὔριον τὴν πρωΐαν;

— Θαυμάσια! διενόηθη ὁ Γεώργιος, ὠραῖα ἦλθον τὰ πράγματα.

Καὶ προσέθετο ὑψηλοφώνως.

— Ἔστω, αὔριον τὴν πρωΐαν.

— Τότε, εἰς τὰς δέκα, σᾶς φέρω τὴν σύζυγόν μου.

— Ὅρίστε; εἶπεν ὁ Γεώργιος, μὴ προΐδων τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο συμβάν.

— Εἰς τὰς δέκα, αὔριον.

— Ναί, καλῶς ἤκουσα. Ἀλλὰ δὲν εἶπετε ὅτι θὰ μοι φέρετε τὴν κυρίαν σύζυγόν σας;

— Βεβαίως, τὸ εἶπον.

— Σᾶς προειδοποιῶ ὅτι δὲν ἀφίνω νὰ εἰσέλθῃ κάνεις εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἐργασίας μου.

— Ἀληθὲς λοιπὸν εἶναι; Ἡ σύζυγός μου μὲ εἶχε προειδοποιήσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπίστευον.

— Μπά! ἡ κυρία Κουνελῆ ἐγνώριζεν αὐτὴν τὴν λεπτομέρειαν;

— Προφανῶς, ἀφ' οὗ μοι εἶπε· «Θὰ εἰσέλθω, ἐγώ, διότι θέλω νὰ «συμφωνήσω μὲ τὸν κ. Πίζην περὶ τῆς εἰκόνας. Ἀλλὰ σὺ θὰ μείνης «εἰς τὴν αἴθουσαν».

— Μάλιστα, ἔτσι ἀκριβῶς.

— Καὶ δὲν μοι λέγετε, θ' ἀργήσῃτε!

— Πιθανόν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἐργάζομαι δι' ἰδιαιτέρου τρόπου. Διὰ τοῦτο, ἐκτελῶ ἐν μέρος κατὰ πρῶτον, δεύτερον ἄλλο, ἔπειτα τρίτον, καὶ ἐφεξῆς μέχρις ἀποπερατώσεως.

— Μήπως θὰ ἦμαι ἠναγκασμένος νὰ ἔρχωμαι καθ' ἐκάστην;

— Εἶναι ἐπάναγκες.

— Καὶ αἱ ἐργασίαι μου!

— Δὲν μ' ἐννοεῖτε. Μόνον διὰ τὴν τακτοποίησιν χρειάζομαι τὴν κυρίαν σύζυγόν σας· κατόπιν θὰ ἦσθε ἐλεύθερος.

— Ἄ! πολὺ καλὰ! πολὺ καλὰ! θὰ ἦναι ὑπόθεσις ὀλίγων λεπτῶν, καθ' ἐκάστην πρωΐαν;

— Μὲ συγχωρεῖτε, ὑπόθεσις ἡμισείας ὥρας, σχεδόν.

— Ἡμισείας ὥρας !

— Τοῦλάχιστον. Συλλογισθῆτε δά, συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε, ἐν ᾧ ὄλα φαίνονται τακτοποιημένα, νὰ ἔξαναρχίζω. Διαρκεῖ περισσότερο ! Καὶ δὲν ὑπολογίζω καὶ τὰς ἐπεξεργασίας !

— Ἄς εἶναι καὶ ἡμισεῖαν ὥραν !

— Κύριε Κουνελῆ, εἶπεν ὁ Γεώργιος θλίβων μετὰ διαχύσεως τὰς χεῖρας αὐτοῦ, θὰ μείνητε εὐχαριστημένος, σὰς τὸ ἐγγυῶμαι.

— Ὡ ! ἐγώ, δὲν ἐννοῶ τίποτε ἀπὸ αὐτά. Προσπαθήσατε μᾶλλον ν' ἀρέσθητε εἰς τὴν σύζυγόν μου, εἶναι τὸ οὐσιώδες. Ἐς αὔριον— Ἐς αὔριον.

Ὁ Γεώργιος δὲν ἐκοιμήθη κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην.

Ἠγέρθη ἅμα τῇ ἑφ, ἐπεμελήθη δεκάκις τῆς ἐνδυμασίας του, ἔχυσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πλείστα φιαλίδια εὐωδιαζόντων ὑγρῶν, ἐδοκίμασε τέσσαρα εἶδη κομώσεως καὶ ἀνέμενε μετὰ παλλούσης καρδίας ἐξ ἀνυπομονησίας.

Τὴν δεκάτην, ὅπως εἶχον συμφωνήσῃ τὴν προτεραίαν, ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Κουνελῆ ἀφίκοντο.

Ἡ κυρία Κουνελῆ ἔφερεν ἐνδυμασίαν ἀμαυροῦ χρώματος καὶ ἄνευ κοσμήματος, ἐνδυμασίαν ἐπισκέψεως· πῖλος τοῦ εἶδους Μασκότ ἐκόσμηε τὴν κατὰ τὸ ἥμισυ λελυμένην κόμην της.

— Μὲ συγχωρεῖτε διὰ τὸ ἀτημέλητον τῆς ἐνδυμασίας μου, εἶπε πρὸς τὸν Γεώργιον, φλογερῶς παρατηροῦντα αὐτὴν ὀλόκληρον, ἀλλὰ μόλις ἐξήλθον τοῦ λουτροῦ μου καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ σὰς κάμω νὰ περιμεινῆτε περισσότερον.

Ἀφῆκαν τὸν κ. Κουνελῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἐργασίας του.

Ὁ Γεώργιος ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς κυρίας Κουνελῆ. Ἄνεδίδετο ἐκ τῆς νεαρᾶς γυναικὸς δροσερὸς καὶ εὐώδης ὑγρασμὸς πληρῶν πόθων τὸν νοῦν τοῦ ζωγράφου.

— Ὡ ! εἶσθε θεῖα ! ἐψιθύρισεν ἐλκῶν εἰς εὐρὺ διβάνιον τὴν ὥραϊαν ἐπισκέπτριά του, ἥτις τῷ ἀπεκρίθη πανούργως.

— Ἄς ἴδωμεν ὀλίγον τί ἀξίζει τὸ σύστημά σας ;

Ἡ ἐσθῆς ἦτο ἀπλῆ, ἀλλ' εἶχε μεγαλοπρεπῆ τρίχαπτα καὶ βατίσταν λεπτοτάτην καὶ διαφανεστάτην, ὑφ' ἧς ὁ Γεώργιος ἐμάντευε τὸσον ἡδέα, τὸσον ἀγνά, τὸσον βίγηλὰ πρότυπα ! . . .

Ὁ κ. Κουνελῆς, ἀπὸ τριάκοντα καὶ πέντε λεπτῶν, ἐφυλλολόγει τὸ λεύκωμα τοῦ μουσείου τῆς Δρέσδης.

— Οὐδέποτε θὰ ὑπέθετον ὅτι ἐχρειάζετο τὸσον χρονικὸν διάστημα

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΟΤΗΣ ΒΟΤΣΑΡΗΣ

Ἀντιστράτηγος

διὰ τὴν τακτοποίησιν μερικῶν πραγμάτων! ἔλεγε μεμψιμοίρωσ, ἐν ᾧ ἔβλεπε μηχανικῶς τὴν διάσθημον Παναγίαν τοῦ Ῥαφαήλ! "Ἄν ἐπρόκειτο περὶ πράγματος αὐτοῦ τοῦ εἴδους, πολὺ καλὰ, ἀλλὰ περὶ νεκρᾶς φύσεως! Τί διάβολο νὰ κάμουν ἐκεῖ;

Ἡ συζυγικὴ ζηλοτυπία ἐξηγέρθη!

Ἠγέρθη, προὐχώρησε μέχρι τῆς θύρας τοῦ δωματίου καὶ ἔτεινε τὸ οὖς.

Ῥμίλου χαμηλοφώνως, ἀλλ' εἶχεν ὀξεῖαν τὴν ἀκοὴν καὶ ἤκουσε μετὰ τινων λεπτῶν προσοχὴν.

— "ὦ! τί ώραῖα μῆλα! ἔλεγεν ὁ Γεώργιος. Τί ἀπαλὰ ποῦ εἶναι! τί ἄσπρα!

— Κάμνετε κατάχρησιν, ἀληθῶς! εἶπεν ἡρέμα ἡ φωνὴ τῆς κυρίας Κουνελῆ. Τελειώσατε! Εἰζεύρετε πολὺ καλὰ ὅτι μὲ περιμένουν!

— Ἀκόμη μίαν στιγμὴν!

— Τί περισσότερο θὰ τὰ κάμετε;

— Πρέπει νὰ ἦναι κανεὶς ζωγράφος διὰ νὰ ἀρέσκηται τοιοῦτοτρόπως νὰ βλέπῃ μῆλα! διελογίσθη ὁ κ. Κουνελῆς σείων τὴν κεφαλὴν μὲ ὕφος οἴκτου.

— Μὰ εἶσθε τρελλός! ἐψέλλιζεν ἡ κυρία Κουνελῆ. Δὲν θὰ σᾶς τὰ φέρω αὔριον, διὰ νὰ σᾶς τιμωρήσω!

— "Ἄ! μπά! ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος, σᾶς προκαλῶ νὰ τὰ ἀφήσητε εἰς τὴν οἰκίαν σας, αὐτὰ! Καὶ ἀνεκάγχασαν ὀπισθεν τῆς θύρας.

— Τί ἀνοησῖαι! εἶπεν ὁ σύζυγος ὑψῶν τοὺς ὤμους, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὸ λεύκωμα τῆς Δρέσδης.

Ἐπὶ τέλους, ἡ κυρία Κουνελῆ καὶ ὁ Γεώργιος εἰσήλθον εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Θέλετε νὰ ἴδῃτε τὴν πρώτην τακτοποίησίν μας; ἠρώτησεν ὁ ζωγράφος τὸν ἐξαίρετον σύζυγον.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη οὗτος.

Τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ εἶδεν εἰκοσάδα ἀντικειμένων τεθειμένων ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης. Ἐν τῷ μέσῳ εὕρισκοντο πλεῖστα μῆλα, ἅτινα αὐθωρεὶ παρατήρησε. — "Ἄ! ἄ! εἶπε σκαρδα-

μύσων τούς ὀφθαλμούς, νά λοιπόν τὰ μῆλα τῆς συζύγου μου!

— Τὰ μῆλα τῆς Κυρίας! ἐπανελάθεν ὁ Γεώργιος, λίαν ἐστενοχωρημένος, ἐν ᾧ ἡ συνένοχος του ἤρρυθρα.

— Αἶ! ναι, βέβαια! ἐκεῖνα τὰ ὅποια σᾶς διεσκέδαζον πρὸ ὀλίγου εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε σᾶς ἤκουα μέχρι τῆς αἰθούσης.

— Μήπως μᾶς ἐλέγχητε; εἶπεν ὁ Γεώργιος, ἀνήσυχος καὶ ἐστενοχωρημένος.

— Ποσῶς, ἀγαπητέ μου φίλε, ποσῶς! ἀπεκρίθη παραχρῆμα ὁ κ. Κουνελῆς, φοβηθεὶς μὴ προσέβαλε τὸ εὐερέθιστον τοῦ ζωγράφου. Ἐν τούτοις, μοῦ ἐφάνη ὀλίγον παιδαριῶδες, νὰ καγχάζητε διὰ τόσον μικρὰ πράγματα!

— Δὲν ἐνόησεν! ἐψιθύρισεν ἡ κ. Κουνελῆ πρὸς τὸν Γεώργιον, ὅστις, ἐνθαρρυνθεὶς, ἀπεκρίθη.

— Λόγω τιμῆς, ἂν ἦσθε καὶ σεῖς παρών, θὰ ἐγελάτε περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς.

— Δυνατόν· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἔχασα τὸν καιρόν μου. Εἰς τὸ ἐξῆς, ἂν σᾶς ἀρέσκη, ἡ σύζυγός μου θὰ ἔρχηται μόνη.

— Πῶς; ... Θέλετε; — Ἐπὶ τέλους, δὲν μὲ χρειάζεσθε, αἶ;

— ὦ! κύριε; εἶπεν ὁ Γεώργιος, πολὺ θὰ λυπηθῶ ἂν σᾶς στενοχωρήσω εἰς ὀτιδήποτε πρᾶγμα!

— Εὐχαριστῶ. Σύμφωναι, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχαιολόγος, καὶ προσέθετο χαμηλοφώνως.

— Μίαν συμβουλήν. Ἄν παίξητε ἀκόμη μὲ τὰ μῆλα τῆς συζύγου μου, προσέξατε μὴ σᾶς πέσουν, διότι θὰ χαλάσουν. Προσέξατε πρὸ πάντων εἰς τὴν ἄκραν, εἶναι τὸ μᾶλλον εὐθραυστον!

— Μείνατε ἡσυχος, ἀπεκρίθη ὁ ζωγράφος μεθ' ὑψίστης ἀπαθείας. Ἀλλως τε, θὰ μείνωσι πάντοτε ἄθικτα εἰς τὴν εἰκόνα μου.

— Ἀλήθεια! εἶπεν ὁ κ. Κουνελῆς, λαμβάνων τὸν βραχίονα τῆς συζύγου του. Δὲν τὸ εἶχα συλλογισθῆ!

(Μίμησις)

ΤΣΑΚΠΙΝΗΣ

Ο ΗΛΙΟΣ ΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Μ' ἀρέσει ἡ αὐγή, τὸ δειλινό,
μ' ἀρέσει τὸ φεγγάρι,
μὰ βρίσκω κι' ἄλλη χάρι
στὸν ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ, στὸ φῶς νὰ τριγυρνῶ.

Ἄχ! εἶνε τότε βασιλιάς,
ποῦ ὅλη τῆ γῆ τοξεύει
καὶ ὅλα κυριεύει
τοῦ σταφυλιοῦ μας ὁ Θεός, ὁ δράκος τῆς ἐλιᾶς.

Πῶς λάμπει ὁ Παρθενῶν ἐκεῖ!
πῆρε τοῦ ἥλιου χρῶμα
κ' ἡ πέτρ' αὐτῆ ἀκόμα
καὶ καίει σὰν νὰ ἔζησε μὲ φλόγα μυστική.

Πῶς λάμπει ὁ Σαρωνικὸς
Εἶνε τὸ φῶς νομίζεις
τῆς Δόξης, ποῦ ἀντικρύζεις,
ποῦ, καθὼς πέρασ' ἄφησε καιρὸς ἡρωϊκός.

Κ' ἡ ζέστη ἀπάνω μου αὐτῆ,
κ' ἡ φλόγα ποῦ ἀναπνέω,
θαρρῶ πῶς κόσμος νέο
νὰ ξανακάμῃ, σὰν κι' αὐτὸν ποῦ σβύστηκε, ζητεῖ.
1893.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἰπῆρα, θερμαίνω τὴν ὀχειὰ μέσα 'ς τὴν ἀγκαλιά μου,
Κ' ἐκείνη, πῶχει νὰ κερνᾷ, φαρμάκι ἀπὸ τῆ φύσι,
Ἐκρυψε τὸ φαρμάκι τῆς εἰς τὰ χαιδέματά μου,
Καὶ μῶγλυψε τὸ πρόσωπο γιὰ νὰ μ'εὐχαριστήσῃ.

Ἐθέρμανα τὸν ἄνθρωπο, τὸ πλάσμα ποῦ μοῦ μοιάζει
Ἰπεινοῦσε, καὶ 'ς τὸ στόμα μου ἔφαγε τὸ ψωμί μου
Κ' ἐκεῖνος, ποῦ δὲν εἶν' ὀχειὰ, τὰ στήθη μοῦ σπαράζει,
Χύνει χολή σ' τὰ σπλάχνα μου, φαρμάκι 'ς τὴν ψυχὴ μου.

Ζάκυνθος Ἰούλιος 1893.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΟΚΗΣ

ΜΟΛΠΑΙ ΚΑΡΔΙΑΣ ΑΓΑΠΩΣΗΣ

(Α ΤΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΣ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑΣ)

5 Δεκεμβρίου 18....

ώραιότερα, θελκτικώτερα, μαγικώτερα, θειότερα έσπέρα του βίου μου ύπηρξεν ή τής χθές. Καί αυτήν δέν ήτο δυνατόν νά τήν όφείλω παρά μόνον εις . . . **σέ.**

Ναί! εις **Σέ.** Η άπάντησίς σου έπέφερεν έν έμοί ό,τι ό κόσμος όλος θά ήδυνάται. Χαρά άνέκφραστος

κατεπλημύρησε τήν καρδίαν μου καί κόσμοι θελκτικώτατοι άπεκαλύφθησαν πρό έμοϋ.

Μόλις τήν έλαβον, τήν ήνοιξα τρέμων, πυρέσσων σχεδόν, ζητῶν νά μαντευσω άν ένέκλειε τόν ούρανόν δι' έμέ ή τόν άδην, άφοϋ δέ τήν άνέγνωσα άπαξ, δίς, τρίς, τετράκις, μεθύων έξ άγαλλιάσεως, μειδιῶν κατά μόνας, βαδιζων άνω καί κάτω, κατακυριευμένος όλος ύπό σοϋ, μόνης σοϋ, πάντοτε σοϋ, ήρπασα τήν βάρβδον μου, έφόρεσα τόν πιλόν μου καί έξήλθον.

Είς τήν αυλήν μας τά φύλλα τῶν δένδρων έψιθυρίζον. Πάντοτε ψιθυροι τοιοϋτοι είνε δι' έμέ θελκτικοί. Άλλά τήν έσπέραν τής χθές με κατεκλήλησαν ως Μουσική Όρφείως. Ουδέποτε ή Άττική άτμόσφαιρα μου έφάνη διαυγεστέρα, ουδέποτε ή ύπέρ τήν Άκρόπολιν Σελήνη μυστηριωδεστέρα καί γλυκυτέρα, ουδέποτε συμπαθέστερα τά άθηναιικά άστρα.

Άλλά τά πάντα έσθνον καί ώχρίων πρό μιās μορφής, ήτις κατηύγαζε τούς όφθαλμούς μου, ήτις ήμαύρωνε πρό έμοϋ όλας τās λάμψεις καί τās καλλονάς εξαισίας έσπέρας.

Νά σοι όνομάσω τήν μορφήν ταύτην ;

Δέν είνε περιττόν ;

Μία καί μόνη, τὸ γνωρίζεις, ήδύνατο νά ήνε :

Η ιδιική σου.

7 Ιανουαρίου 18....

Χθές, έσπέρας, σέ ήκουσα καί ψιθυρίζουσιν έν τῷ σκότει. Δέν σ'

έβλεπα, αλλά σ' έγνώρισα από τήν φωνήν σου τήν θελκτικήν. Καί ιστάμενος άόρατος όλίγον άπωτέρω καί προσέχων μή φωραθῶ καί από σέ αυτήν, έπροσπάθουν νά φωτίσω με τὸ πῦρ τῶν όφθαλμῶν μου τά πέριξ καί άντικρύ μου πυκνά σκότη, δια νά ιδῶ τά χείλη, από τά όποια ήκούσθη ή τόσον γλυκεία μολπή.

Ω έρωσ, έρωσ ! ποῖα θαυμάσια τελείς ! "Όταν εκείνη ήνε όπωςδῆποτε πλησίον μου, έστω καί μέσα εις βαθειαν νύκτα, περιφρονῶ τὸ φῶς !

Μή άνατείλης ποτέ σελήνη !

Μή φανήτε ποτέ, εις τόν ούρανόν, μαρμαρυγαί τῶν άστρων !

Μή άνάψητέ ποτε φῶτα τῶν αίθουσῶν !

Άλλοι άς σās ζητήσουν. Έγῶ ουδὲ σās ένθυμοϋμαι.

Είς έμέ άρκοϋν *έκείνης* οί όφθαλμοί.

12 Ιανουαρίου 18....

Ουδέποτε έγεινα τόσον φιλόζωος όσον μετά τήν πρός σέ άφοσίωσίν μου, μόνον δέ άν (καί εις τήν ιδέαν αυτήν τὸ πᾶν νεκροϋται πρό έμοϋ) μόνον, σέ βεβαιῶ, άν άνεξιχνιάστος Θεία βουλή έκαμνε νά σβύνη ή ιδιική σου πνοή, μόνον τότε θά έλεγα ίκετικῶς πρός τόν Θεόν «Θεέ μου, λυπήσου με ! μαζή μ' αυτήν κάμε νά σβύσω κ' έγῶ. Δέν τήν θέλω, δέν τήν ποθῶ τήν γήν χωρίς εκείνην, ουδ' έχει θελήγητρα χωρίς αυτήν δι' έμέ ή ζωή. "Ηλιος, ό όποιος δέν φωτίζει τούς όφθαλμούς της, χλόη ή όποια, μάτην περιμένει τά βήματά της, αύρα, ή όποια δέν δύναται πλέον νά πνήη εις τήν κόμην της, τὸ πᾶν τέλος, άφοϋ εκείνη φεύγει, δέν μοι άρέσει, Θεέ ! Προτιμῶ μαζή της τόν θάνατον, τὸ σκότος του τάφου αυτό, καί άν μ' αγαπās, πάτερ μου, άν με πονής, ό τελευταίος παλμός τής καρδιάς της κάμε νά ήνε τελευταίος καί τής ιδιικής μου ζωής».

Καί μελαγχολία τις τότε άπλοϋται επ' έμέ, καί νομιζω ότι σέ χάνω, καί αισθάνομαι τήν έπιθυμίαν νά έλθω πλησίον σου, νά σ' έναγκαλισθῶ, νά σε διαμφισθητήσω πρός τόν θάνατον καί νά ειπω πρός τόν Θεόν «ῶ ! άφησέ μας, άφησέ μας, πατέρα μου ! άφησέ μας καί τούς δύο μαζή ! Είμεθα τόσον νέοι άκόμη ! με τόσας έλπίδας, με τόσους βεμβασμούς, με τόσα όνειρα, με τόσην άγάπην ! Καί τά ύπόπτερα εκείνα βήματα, τά λάμποντα όμματα, τά μειδιῶντα χείλη, τά ύπανεγειρόμενα στήθη, νά εκλίπουν όλα αυτά, Θεέ μου, νά μαρανθούν, νά καταρρεύσουν, ν' άφανισθούν ! "Ω ! μή ! άφησέ μας νά ζῶμεν, ν' αγαπῶμεθα, νά σέ ύμνῶμεν,

νά σ' εὐλογῶμεν· βοήθησέ μας νά ἐνώσωμεν τὸν βίον μας, νά συναρμώσωμεν τὰς ὑπάρξεις μας, νά συμπλέξωμεν τὰς τύχας μας, καὶ νά αἰσθανθῶμεν ὅλα τὰ θέληγτρα τὰ ὁποῖα δοκιμάζουν καρδίαι ἀγαπώμεναι ὅταν ἐνώνωνται μὲ τὸν ἱερώτερον καὶ τὸν θελκτικώτερον τῶν δεσμῶν. Εὐδόκησον, Πλάστα μας, νά στέψης μὲ τὰ ἄνθη τῆς εὐτυχίας τὴν συμβίωσίν μας, νά χύσης ἀρρήτους εὐωδίας περὶξ μας, νά σκορπίσης ἄστρα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας· κάμε μικρὰ χαριτωμένα παιδάκια νά κελαδήσουν τριγύρω μας ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ οἴκου μας καὶ νά ἐνώνωμεν εἰς τὰ στοματάκιά των τὰ φιλήματατά μας, καὶ χάρισέ μας, ὦ ! χάρισέ μας, Θεέ μου, μακρὰς ἡμέρας, τὰς ὁποίας δὲν θὰ καταχρασθῶμεν, ἀλλὰ θὰ διέλθωμεν ἐν πίστει, ἐν εὐσεβείᾳ, ἐν ἐλπίδι, ἐν ἀγάπῃ, ἐν στοργῇ.

Καὶ πιστεύω τότε ὅτι ὁ Θεὸς μ' ἀκούει, καὶ τὸν εὐχαριστῶ ἐκ μέρους μου καὶ ἐκ μέρους σου, καὶ ἐπαναπαύομαι ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ ἀγάπη μας θὰ στεφθῇ ὑπὸ ἐνώσεως ἱερᾶς, καὶ κόσμος παραδείσιος ἀποκαλύπτεται τότε ἐνώπιόν μου, καὶ σκιρτᾷ ἐν ἀγαλλιάσει ἡ καρδία μου καὶ ἡ φαντασία μου ἀναπλάττει τὰ θελκτικώτερα ὄνειρα καὶ λησμονῶ τὸ πᾶν διὰ ν' ἀφοσιῶμαι μόνον εἰς σέ καὶ ἐπιφαίνεται πρὸ ἐμοῦ καὶ νομίζω ὅτι σ' ἀκούω λέγουσαν «εἶμαι ἰδική σου» καὶ ἀκουμβᾷς τὴν κεφαλὴν σου ἐπὶ τοῦ ὤμου μου καὶ αἱ τρίχες τῆς κόμης σου ἄπτονται τοῦ μετώπου μου καὶ κύπτω κ' ἐγὼ τότε καὶ ζητῶ τὰ χεῖλη σου καὶ ἐνοῦνται αἱ πνοαὶ μας καὶ μένομεν ἐκεῖ ἐν ἐκστάσει καὶ τρυφῇ οὐρανίων κόσμων ἐν μέθῃ ἔρωτος καὶ ἀγάπης, καὶ συνεχίζεται ἀκόμη ἡ σκηνογραφία καὶ σὲ βλέπω μὲ μικρὸν ἄγγελον εἰς τὴν ἀγκάλην καὶ μοι τὸν ἐπίδεικνύεις μειδιῶσα καὶ μοι τὸν παρουσιάζεις νά τὸν ἀσπασθῶ, καὶ ἀντὶ ἐνός δίδω ἐγὼ τὸ φίλημα διπλοῦν, ἐν εἰς τὸ μικρὸν καὶ ἕτερον εἰς ἐκείνην, ἥτις τὸ κρατεῖ, καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν βέμβην καὶ τὴν ὄνειροπόλησιν, μίᾳ φωνῇ μυστηριώδους καὶ ἐπίσημος ὡς νά μᾶς λέγῃ ἄνωθεν «Θαρρεῖτε ! καρδίαι, αἱ ὁποῖαι τόσον ἀγνῶς καὶ θερμῶς ἀγαπᾶσθε, θὰ πληρωθῶσιν οἱ πόθοι σας !»

17 Μαρτίου 18..

Ἐξακολουθῶ ἀκόμη νά βροφῶ ἀπλήστως ὅλην τὴν θεσπεσίαν ἡδονὴν, δι' ἧς σήμερον κατεπλημύρησας ὅλην μου τὴν ψυχὴν.

Κάθημαι νά γράψω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι. Ἀναμνήσεις, οἷαι αἱ τῆς πρῶτης ταύτης, δὲν σχηματίζονται διὰ ν' ἀφανισθῶν, ἀλλὰ διὰ νά δεσπόζουν ὀλοκλήρου τοῦ βίου μας.

Αἰσθάνομαι ἀκόμη ὅτι εὐρίσκομαι πρὸ τῆς μαγείας τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὅτι ἐνωτίζομαι τὴν ἡδύμολπον φωνὴν σου, ὅτι ἔχω τὴν χεῖρά σου ἐντὸς τῆς ἰδικῆς μου, ὅτι βλέπω τὰς παρειὰς σου χρωματισμένας μὲ ἄνθη ὠραιότερα ἀπὸ ὅλα τοῦ βοτανικοῦ κήπου, ὅτι ἀπολαύω τὸν ἀφελῆ καὶ γλυκὺν γέλωτά σου, τὸ σεμνὸν καὶ ἐρωτύλον βλέμμα σου, καὶ τὰς εὐφυεῖς καὶ θελκτικὰς χαριτολογίας σου, καὶ θέλω τὸ πᾶν νά λησμονῶ, διὰ νά ἐνθυμοῦμαι μόνον σέ.

Καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μαγικοῦ κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον μὲ λικνίζεις, αἱ ἐξῆς σκέψεις φωτοβολοῦν πρὸ ἐμοῦ.

Ἐπάρχει τι ἀμιλλώμενον πρὸς τὸ ἄπειρον· ὁ πρὸς σέ ἔρωσ μου.

Ἐπάρχει τι φωτεινότερον δι' ἐμέ καὶ προσφιλέστερον τῶν ἄστρον. Τὸ βλέμμα σου.

Ἐπάρχει τι γλυκύτερον δι' ἐμέ τοῦ μέλιτος. Τὸ φίλημά σου.

Ἐπάρχει τι εὐωδέστερον δι' ἐμέ τοῦ κρίνου. Ἡ πνοή σου. Καὶ θελκτικώτερον τοῦ βόδου. Τὰ χεῖλη σου.

Ἐπάρχει τι ἡδύμολπότερον δι' ἐμέ καὶ ἄσματος τῶν χερουβεῖμ. Τὸ ἰδικόν σου ἄσμα.

Ἐπάρχει τι φαιδρότερον δι' ἐμέ ἢ ὅλα τοῦ κόσμου αἰχαραί. Ὁ γέλωσ σου.

Ἐπάρχει τι πολυτιμότερον δι' ἐμέ καὶ τῶν πετερύγων αὐτῶν τῶν ἀγγέλων. Ἡ κόμη σου.

Ἐπάρχει τι μᾶλλον ὑπόπτερον καὶ αὐτῆς τῆς ἐαρινῆς αὔρας. Τὸ βᾶδισμά σου. Καὶ χαριέστερον καὶ αὐτῶν τῶν χαρίτων. Τὸ πκράστημά σου.

Κάλλιον ὁ βραχίλιος σου ὑπὸ τὸν ἰδικόν μου παρά ἐν σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρά μου.

Κάλλιον ἐν φίλημά σου ἐπὶ τοῦ μετώπου μου ἢ ἐν στέμμα ἐπ' αὐτοῦ.

Χαῖρε, χαῖρε, κόρη προσφιλῆς ! Ἄν ὁ ἔρωσ μου ἔκαμε ν' ἀναθάλη τὸ μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη σου, ὁ ἰδικός σου ἔκαμε κάτι περισσότερον δι' ἐμέ Μοὶ ἠνοιξεν ἀπὸ τοῦδε τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ.

Εὐτυχίαί των ἀγγέλων ! Δὲν σᾶς ζηλεύω ! Μὲ φθάνει εἰς ἄγγελος, ὁ ἰδικός μου. Ἀντικρῦ τῆς ὅταν εἶμαι, δὲν ἔχω νά ποθῆσω ἄλλο τι. Καὶ αὐτὸ τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον ἐν ὥρᾳ νυκτός τὴν περιβάλλει, εἶνε δι' ἐμέ προσφιλέστερον τοῦ φωτός.

Θεέ ! Σὲ λατρεύω. Ἄλλ' ἢ θερμότερα λατρεία, τὴν ὁποῖαν σοῦ προσφέρω, εἶναι ὁ ἔρωσ μου πρὸς ἐκείνην. Ἀφότου τὴν ἡγάπησα, τοῦ παραδείσου σου τὰ θέληγτρα δὲν εἶναι πλέον μυστήρια δι' ἐμέ.

Ἰούλιος 1893.

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΝΘΟΣ

Τ' ἄνθ' ἡ Νεότης ἀγαπᾷ
Χαίρ' ἡ καρδία της, κτυπᾷ,
Ὅποταν ἄνθη βλέπῃ·
Πρέπουσι τ' ἄνθη εἰς αὐτήν,
Ὡς πρέπ' ἡ δάφν' εἰς ποιητήν,
Εἰς ἄνθος, ἄνθος πρέπει...
Πάμπολλοι νέ' εἰς ἐξοχὴν
Μ' εὐθυμοσάτην τὴν ψυχὴν
Συμπαιζουσι, γελῶσι·
Τὸ ἔαρ περίξ των γελᾷ,
Κ' εἰς χλόης στρώματ' ἀπαλὰ
Ἵμνοῦντές το σκιρτώσι!
Ἐμπρός των κῆποι ἀνθηροί,
Καὶ οὐς οὐδεὶς ἐπιτηρεῖ,
Ἴδου ἠνεωγμένοι!
Κῆποι ἀπέραντοι, κ' ἐκεῖ
Φαιδρότης, τέρψις κατοικεῖ,
Τοῖς νεύει, τοὺς προσμένει.
Σμῆνος ἐδῶ ψυχῶν πετᾷ,
Καὶ τὰς ψυχὰς των χαίρετᾷ.
Ναί, σμῆνος χρυσαλίδων
Καὶ κοῦφον κ' εὐθυμον περᾷ
Μὲ κοῦφα, λάμποντα πτερά,
Καθὼς τὰ τῶν ἐλπίδων...
Ἡ τρυφερὰ ἀμυδαλῆ
Ἄγνους παλμούς των προκαλεῖ
Μὲ τ' ἄνθη της τὰ πρῶτα,
Τὰ χιονόλευκα, λεπτὰ,
Τ' ἀγαπητὰ καὶ ποθητὰ,
Ὡς τ' Οὐρανοῦ τὰ φῶτα!
Ἐκεῖ τοῖς ψάλλ' ἡ ἠδὼν
Περιπαθῶν στροφὰς ψῶδων,
Κρυμμέν' εἰς τοὺς ῥοδῶνας,
Καὶ τοῦ Ζεφύρου ἡ πνοὴ
᾿Ωδὴν ἀντίμολπον θροεῖ,
Λυγίζουσα τοὺς κλώνας.
Παρέχει ῥύαξ διαυγῆς
Διὰ χροώδους ῥέων γῆς
Γλυκὺ τοῖς κελαρύζει,

Κ' εἰς κόσμων ἄλλων Οὐρανοῦς
Μ' ὄνειρους γόητας, τερπνοῦς
Τοὺς ὑπόθαυκαλίζει!
Ἄλλ' αἴφνης! παίγνιον κοινὸν
Διὰ πολλῶν φαιδρῶν φωνῶν
Προτείνουσιν ἐκεῖνοι·
Τ' ἄνθη νὰ δρέψωσιν εὐθὺς
Καὶ τότε τ' ἄνθος του καθεὶς
Πρὸς ἄλλου νὰ συγκρίνῃ!
Νὰ ἴδωσι ποῖος αὐτῶν
Θὰ δρέψῃ ἄνθος ἐκλεκτόν,
Τίς κάλλιον, τίς χεῖρον...
Νὰ μάθῃ πᾶς ὁ ἄγνοεῖ·
Ἡ τύχη ποῖον εὖσοεῖ,
Πρὸς ποῖον εἶναι εἶρων.
Ποῖος θὰ λάβῃ τι καλόν,
Τίς χαριέστερον πολλῶν
Τίς τ' ἄνθος τῶν ἀνθέων.
Κ' ἐκ πάντων τίς θὰ εὐρεθῇ
Ἐν τέλει νὰ ἀξιωθῇ
Καὶ τοῦ χειρίστου πλέον.
Εἰς σύνθημά τι παρευθὺς
Ὅρμα τῶν νέων ἡ πληθὺς
Λοιπὸν ἐπὶ τὴν λείαν
Καὶ δρέπουσιν ἐκλεκτικῶς
Οἱ πάντες καὶ ἀρπακτικῶς
Ἄνθῶν ἀφθονίαν!
Ὅ,τι ὄραϊον καὶ ἀθρόν,
Ὅ,τι ἐξέχον καὶ λαμπρόν,
Ἡρπάγη παραχρῆμα...
Ἄλλ' εἰς ἐν μέσφ πάντων, τίς;
—Ἄπλοῦς τις μόνον ποιητῆς
Δὲν ἔσπευδε τὸ βῆμα.
« Δρέπετε, δρέπετε » φωνεῖ
« Μετ' ἐκλογῆς ἐν ἡδονῇ,
Τὰ κάλλιστα οἱ ἄλλοι! »
« Λάβετε ὅ,τι ἀρεστόν
« Λάβετε ὅ,τι θαυμαστόν
Καθεὶς, μικροί, μεγάλοι!

« Ὅ,τ' εἰς ἐμὲ ὑπολειφθῆ
« Ὡς τελευταῖον κ' εὐρεθῆ,
Εἶν' ἄνθος μου ἐκεῖνο,
« Ὅ ἀγαπῶ καὶ μ' ἀγαπᾷ
« Καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ λοιπὰ
Μονώτατον προκρίνω. »
Μόλις τὸν λόγον του εἰπὼν,
Ζητεῖ κ' ἐκεῖνος τι λοιπόν,
Τί βλέπει εἰς γωνίαν;
Οὐδέν, οὐδέν πολυτελές...
Ἄπλοῦν' τι ὄλος ἀφελές:
Ἐν ἄνθος: Ἄκακίαν! ... »
« Ἄνθος μου, χαῖρε, ποθητόν,
Τῷ λέγει, τρίς ἀγαπητόν,
Κ' ἂν παρηγωνισμένον.

1893.

« Ὡς τ' ἄριστον σὲ θεωρῶ,
« Καὶ εἰς τὸ στῆθος σὲ φορῶ:
« Νὰ ἦσ' εὐλογημένον!
« Ἄν ἄλλα λάμψιν, καλλονὴν
« Καὶ θέλγητρα καὶ ἡδονὴν,
« Ὑπόσχονται παντοῖαν,
« Ὑπόσχεσαι, ἐλπίς μου σύ,
« Χαρὰ μου μόνη περισσή,
« Ἄγνῃν εὐδαιμονίαν! »
Τὸ ὄνομά σου τὸ γλυκὺ
Μέν' εἰς τὰ στήθη μου ἐκεῖ:
Ἐπιγραφὴ βαθεῖα...
Σὺ τῆς καρδίας στολισμός,
Λαμπρός μου σὺ ἀστερισμός,
Ἵπάρχεις, Ἄκακία!

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Οἱ κατωτέρω στίχοι μετεφράσθησαν εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν ὑπὸ λογίου φιλοῦ ἀνευ ἀξιώσεων. Τοὺς μετέφρασε περιπατῶν πλήρης ῥέμβης διὰ μέσου τῆς ξανθῆς αὐτῆς φαντασμογορίας, σείς δὲ φίλτατοι ἀναγνώσται, ὁπότεν φέρετε τὸ ὄνειρόν Σας πρὸς τὰ Ἐκεῖ, ἂν δὲν ἔχητε τί ἄλλο καλλίτερον νὰ πράξητε ἢ λόγους τρυφεροῦς ν' ἀπευθύνετε εἰς κατένα, τότε ψιθυρίσατε τοὺς στίχους τούτους, οἵτινες ἂν δὲν ἦσαν εἰς πλήρη ἀρμονίαν πρὸς ὅ,τι ἔβλεπεν ἢ μάλλον ἐρέμβαζεν, ἐνέχουσιν ὅμως ὄλην τὴν Ποίησιν τῆς νυκτός, ὅλον τὸ μυστήριον τοῦ Οὐρανοῦ, ὄλην τοῦ φωτός τὴν λάμψιν...

Μιὰ βραδυὰ σελήνης ἀγνῆς καὶ αὔρας μαλακῆς
Μιὰ βραδυὰ Ἀπριλιάτικη, λεπτὴ καὶ ξανθὴ σὰν κι' ἐσένα
Μοῦ ἔλεγες, ἀγάπη μου, ἀδελφοῦλά μου, ἐσὺ
Καὶ τὰ γόνατά μου παραλοῦσαν ἀργὰ ἀργὰ:

Ἐμπορεῖς ν' ἀγαπᾷς δυὸ χρόνια, Θεέ μου,
Κι' ἀπὸ τότε τόσα νὰ μαρανθοῦν ῥόδα
Χωρὶς νὰ φυτρώσῃ μέσα Σου ὁ πόθος τοῦ χωρισμοῦ!
Καὶ ὅμως σὰν βλέπω τί εὐτυχεῖς ποῦ εἴμαστε, τρέμα
Παράξενο μοῦ φαίνεται τόσο διαρκῆς συμφωνία!
Ξεύρω τί εἶναι ἡ ἀδύναταις καρδιαῖς τῶν ἀνθρώπων
Καὶ συλλογίζομαι ἂν καὶ αὔριο θᾶχῳ τῆ δικῆ σου.

Μὰ ὅσο ἀντηχοῦσαν μέσα μου οἱ λόγοι Σου αὐτοὶ
Ἐγὼ ἐκύτταξα τοὺς κήπους τῆς νύχτας ν' ἀνθίζουν.
Τὰ ἄστρα ἀνοιγαν σὰ λουλούδια
Κι' ἡ λάμψις τους ἐξέφευγε σὰν τᾶρωμα ποῦ φτερουγίζει.

Ὁ νοῦς μου, σὰν σὲ ὄνειρος ἀνέβαινε στὸ ἄπειρο
Καὶ ἐσκεπτόμουν ἐμπρὸς στὸ μυστήριον τοῦ οὐρανοῦ.
Μπορεῖ κανεὶς, ἀγάπη μου, νὰ ζήσει χωρὶς ἀστερία,
Ἄγάπη μου, ἔμπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς τὰ μάτια Σου.

1893

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΑΔΙΑΘΕΣΙΑΙ

Ἡ Δασκάλα

κυρά Γιάννενα ἡ πλύντρια εἶχε πολὺ μεγάλην πελατεῖαν. Τὰ καλλίτερα σπίτια τὴν ἐζητοῦσαν, αὐτὴ δὲ εἶχεν ὀρίσει εἰς τὸ καθὲν τὰς ἡμέρας του. Ἡ γειτόνισσας τὴν ἔλεγαν διαβολογυναῖκα, ἐπιτηδεῖαν πολὺ, κολακιάραν καὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι περισσότερη δουλειὰ ἔκαμνον ἢ κολακείαις τῆς παρὰ τὰ χέριά της. Τοῦτο ὅμως ἦτο ἀδιάφορον εἰς αὐτὴν, ἡ ὁποία κατώρθωνε διὰ τῆς ἐργασίας της νὰ ἐπαρκῆ εἰς ὅλας τοῦ οἴκου της τὰς ἀνάγκας, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ἀμαξηλάτης σύζυγός της μέθυσος καὶ βέμπελος ὅσῳ πέρνει, ἀντὶ νὰ συνεισφέρῃ καὶ αὐτὸς διὰ τὰ οἰκιακὰ ἐξοδα ἐζήτει πολὺ συχνὰ ψιλὰ ἀπὸ τὴν πολῦτιμον συμβίαν του.

Ἐν τούτοις ὅλα ἐπῆγαιναν καλά, διότι ἡ κυρά Γιάννενα ἤξευρε καὶ νὰ φιλοσοφῆ ὀλίγον καὶ ἔλεγε πολὺ συχνὰ: πόσο θὰ ζήσωμε γιὰ νὰ χάνωμε καιρὸ καὶ σὲ σεκλέτια. Ἐν μόνον ὄνειρον καὶ μίαν ἐπιθυμίαν εἶχε, νὰ ἴδῃ τὴν Μαρίκαν της, τὸ χαριτωμένο αὐτὸ πλάσμα ποῦ ἡ φύσις δὲν εἶχε γεννήσει παρόμοιον κατὰ τὴν ἰδέαν της, τελειοφοίτον τοῦ Ἄρσακείου, δασκάλαν πρωτοβάθμιον. Ἡ ἐπιθυμία της δὲν ἦτο δυσκατόρθωτος. Ἡ βιομηχανία εἶχεν ἤδη ἀναπτυχθῆ ἐπαρκῶς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ ἐν τῇ ὁδῷ Πανεπιστημίου μεγάλη φάμπρικα παρήγε κατ' ἔτος οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ἀριθμὸν διδασκαλισσῶν.

Ἡ κυρά Γιάννενα ἄλλως τε κατέβαλλε τακτικώτατα τὰ διδάκτρα καὶ οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον νὰ ματαιωθῆ ἡ χρυσὴ της ἐλπίς.

Ἡ Μαρίκα εἶχε διανύσει αἰσίως δέκα ἑννέα ἔτη, ὅταν προσήλθεν εἰς τὰς ἐξετάσεις, τὰς πρὸς ἀπόκτησιν πτυχίου. Ἡ κυρά Γιάννενα μὲ τὰ ἑορτινὰ της ἐνδύματα παρέστη εἰς τὴν πνευματικὴν δοκιμασίαν τῆς χαϊδεμένης της, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε συστήσει, μὲ τὴν γλῶσσαν ποῦ ἐκείνη μόνον ἤξευρε, τὴν τύχην αὐτῆς εἰς τοὺς ἐξεταστάς, οὓς ἐγνώριζεν ὄχι μόνον, κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἐσώρουχα.

Τὸ πτυχίον τὸ πολῦτιμον ἀπεκτήθη, ἡ Μαρίκα ἐχειροτονήθη διδασκάλισσα καὶ ἡ «Νέα Ἐφημερίς» ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπομένην τρία διάφορα, τὸ μὲν μὲ ἀστεριῶσκον κάτωθεν, τὰ δὲ ἄλλα ἄνευ διακριτικοῦ τινος ση-

μείου, δι' ὧν ἀνηγγέλλετο εἰς τὸ Πανελλήνιον τὸ εὐφρόσυνον καὶ μεγίστου ἐνδιαφέροντος γεγονός.

Πάντοτε ὅμως ἡ ἀπὸ τῶν ὀνείρων εἰς τὴν πραγματικότητα μετάστασις παρουσιάζει πικρίας, δυσχερείας, ἀπογοητεύσεις.

Ἡ κυρά Γιάννενα ἐξηκολούθει νὰ ἦνε ἡ μήτηρ τῆς Μαρίκας, ἀλλ' ἡ Μαρίκα δὲν ἦτο πλέον ἡ θυγάτηρ τῆς κυρᾶς Γιάννενας. Τί κοινὸν μεταξὺ σκάφης καὶ σάπωνος καὶ λογιότητος καὶ πτυχίου;

Ἡ Μαρίκα ἦτο νέα ἀνεπτυγμένη, εἶχε λάβει πιστοποιητικὸν ὅτι γνωρίζει ἑλληνικά, μαθηματικά, λατινικά, γαλλικά, ἱερά, ἱστορίαν, γεωγραφίαν, οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἰχνογραφίαν, φωνητικὴν μουσικὴν πῶς λοιπὸν θὰ συνεβιβάζετο μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς γνώσεις της νὰ λέγηται κόρη τῆς κυρᾶς Γιάννενας, τῆς πλύστρας; Κάτω τὰ σκαφίδια κάτω τὰ ξενοδουλέματα.

Ἄλλ' ἡ κυρά Γιάννενα δὲν ἤκουεν ἀπὸ αὐτὰ καὶ δὲν κατωρθώθη νὰ πεισθῆ εἰμὴ ἀπὸ τὴν ἀκατανίκητον ἐκείνην δύναμιν, ὑπ' ἧς οὐδεὶς ἕσως ὑπάρχει ὁ μὴ πειθόμενος, ἀπὸ τὰ νεῦρα τῆς Μαρίκας.

Ἡ σκάφη ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῆς κυρᾶς Γιάννενας, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ ἐπιτηδεύτης της νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τοὺς σκοπούς, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκε, τοῦλάχιστον ὅταν δὲν ὑπῆρχον νεῦρα εἰς τὸ μέσον. Ὁ τότε ὑπουργὸς τῆς Παιδείας παραβλέψας 163 συστάσεις, αἵτινες τῷ εἶχον γίνει παρ' 162 βουλευτῶν καὶ ἐνὸς ἀποτυχόντος ὑποψηφίου ἐξ Ἀττικῆς διὰ τὴν θέσιν τῆς διδασκαλίσσης δήμου τινος τῆς Κορινθίας, προὔτιμησε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν γλυκόλογον πλύντριάν του καὶ διώρισε τὴν Μαρίκαν της πρὸς μεγάλην εὐτυχίαν τῆς σεβαστῆς μητρὸς της καὶ σκανδαλώδη ἀποτυχίαν τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας.

Ὅλα ἠτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν καὶ ἡ Μαρίκα μετὰ τῆς μητρὸς της ἐγκατέλιπον τὸ κλασικὸν Ἄστυ, ἀφοῦ πρῶτον ἡ τρυφερὰ κόρη ὠχρὰ καὶ συγκεκινημένη ἀπεχαιρέτησεν ἐν τῷ σταθμῷ Πελοποννήσου τὸν ἐκλεκτὸν τῆς τόσον καλλιεργημένης καρδίας της, μυροβόλον λιμοκοντόρον.

Ἡ ζωὴ ἐν τῷ ἀγροίκῳ ἐκείνῳ δήμῳ τῆς Κορινθίας δὲν ἐφαίνετο κ' ἐκτάκτως εὐχάριστος οὔτε εἰς τὴν νεαρὰν διδασκάλισσαν, οὔτε εἰς τὴν πολυμήχανον μητέρα της, ἧτις εἰθισμένη εἰς τὴν ἐργασίαν, ἤρξατο ἤδη νὰ πάσχῃ ἐν τῇ πλήρει ἀδρανεῖα, εἰς ἣν ἡ ὑψηλὴ τῆς θυγατρὸς της θέσις τὴν εἶχε καταδικάσει.

Παιδιά ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀπετέλουν τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνυπόδητον ποίμνιον τῆς Μαρίκας, ἧτις ὠδήγει αὐτὸ οὐχὶ μετ' ἐκτάκτου ζήλου εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ φωτός.

Ἐν τῇ μοναξίᾳ καὶ τῇ ἀφορήτῳ πλήξει ἡ Μαρίκα εὔρεν ἐπὶ τέλους μικρὰν ἀνακούφισιν εἰς τὴν γνωριμίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Δημάρχου, εἰκοσαετοῦς νεανίου, ὅστις ἀποπερατώσας τὰς σπουδὰς του ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολεῖν τῆς Κορίνθου εἶχε προορισθῆ καὶ ὡς πολιτικὸς διάδοχος τοῦ πατρὸς του.

Οἱ δύο γνώριμοι μετ' οὐ πολὺ ἠννόησαν, ὅτι ὁ εἷς εἶχε γεννηθῆ διὰ τὸν ἕτερον καὶ ἀφῆθησαν τελείως εἰς τῆς καρδίας των τὸ κράτος.

Ἄλλὰ ἡ τόσῃ ῥωμαντικῇ αὐτῇ ὑπόθεσις ταχέως ἐγένετο γνωστὴ ἀνὰ τὸ χωρίον. Οἱ γονεῖς ἔπαυσαν ν' ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐλάμβανον χώραν δαιμονικαῖ σκηναί, τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καλοῦσιν ἐρωτικὰς συνεντεύξεις, ὁ δὲ κ. Δημάρχος ἔλαβε πάντα τὰ δυνατὰ μέτρα ἵνα σώσῃ τὸν υἱὸν του ἐκ τοῦ ἀνιάτου γάμου, ὑφ' οὗ ἠπειλεῖτο· εἰς μάτην ὅμως· ὁ μὲν υἱὸς ἐγίνωσκε κάλλιον ν' ἀγαπᾷ ἢ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς πατρικὰς παροτρύνσεις, ὁ δὲ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, παρ' οὗ εἶχε ζητηθῆ ἡ ἀπόλυσις τῆς Μαρίας, ἐκώφευεν εἰσηγήσει τοῦ κυβερνητικοῦ ἐκ Κορινθίας βουλευτοῦ, οὗ ἀντίθετος ἐτύγχανεν ὁ πατὴρ τοῦ ἐρῶντος νεανίου κ. Δημάρχος.

Εἰς τοιοῦτον εὐρίσκοντο τὰ πράγματα σημεῖον, ὅτε αἴφνης πρῶταν τινα ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίον ἡ εἰδῆσις, ὅτι ἐπειδὴ ἡ τιμὴ τοῦ ἄρτου εἶχεν ὑπερμέτρως ὑψωθῆ, ἐπαύθη τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἐκλήθη νὰ σχηματίσῃ νέον τοιοῦτον ὁ φίλος τῷ Δημάρχῳ πολιτικὸς ἀρχηγός. Ὁ κ. Δημάρχος δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀναπνεύσῃ καὶν ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτῳ μεταβολῇ καὶ ἡ Μαρίκα εἶχεν ἀπολυθῆ τῆς ὑπηρεσίας, ἀναγκασθεῖσα μάλιστα, εἰς ἐπίμετρον τοῦ μεγάλου κακοῦ, ν' ἀπέλθῃ αὐθημερόν τοῦ τόπου, ἐνθα κατὰ πρῶτον ἐδίδαξεν, ἀλλ' ὄχι ἴσως καὶ κατὰ πρῶτον ἠγάπησεν. Ἐν Ἀθήναις ὁ βίος κατέστη στενόχωρος. Ἡ κυρὰ Γιάννενα καιρίως τρωθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποτυχιῶν ἐν ταῖς προσδοκίαις τῆς, ἔπαθε τὴν ὑγείαν καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν μπουγάδαν τῆς. Πτώχεια δὲ καὶ θλίψις ἐβασίλευεν ἕκτοτε εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον τῆς, τὸν τόσον φαιδρὸν ἄλλοτε καὶ ἡ ζωὴ τῶν δύο γυναικῶν διέρρεε πλήρης πικριῶν ὑπὸ τὴν σκέπην μόνῃς τῆς φιλανθρωπίας.

Ὅσοι ἔμαθον τὴν μικρὰν αὐτὴν ἱστορίαν, ἦν τόσον ἀτέχνως ἔγραψα εὐρίσκουσιν ἴσως πλείστας ὄσας ἄλλας ἵνα τὴν παρομοιάσωσιν.

Ἡ μεγαλομανία, ἡ πρὸς τ' ἀκατόρθωτα τάσις, ἡ ἀνώμαλος τῆς οἰκογενείας ἐξέλιξις κατέστησαν ἀτυχῶς παρ' ἡμῶν κανὼν ἐν τῇ κοινωνικῇ

διαίτη. Τὸ ἐπάγγελμα τῶν γονέων τὸ ἀσφαλίσαν εἰς αὐτοὺς ἔντιμον καὶ ἄνετον βίον καὶ τὸ ὁποῖον φυσικῶς προώρισται νὰ τελειοποιηθῆ εἰς χεῖρας τῶν τέκνων πρὸς ὄφελος καὶ αὐτῶν καὶ τῆς κοινωνίας, ἐγκαταλιμπάνηται συνήθως ὡς βάρβαρον καὶ ἀνάρμοστον. Τὰ κτήματά μας καταστρέφονται, τὰ κεφάλαιά μας σπαταλῶνται κακῆν κακῶς, ἢ ἐν τινι ἐργασίᾳ κτηθεῖσα φήμη περιφρονεῖται καὶ ὅλοι ἀτενίζομεν πρὸς τὸν αἰθέριον τῶν γραμμάτων κόσμον, χωρὶς, πλὴν τῶν ἄλλων, νὰ σκεπτόμεθα ὅτι πάντοτε καὶ ὅπουδῆποτε ἡ μεγάλη συρροὴ καὶ συνώττισις ἐπιφέρει τὴν ἀσφύξιν.

Διὰ τῆς Μεθόδου τοῦ Αὐτοθαυμασμοῦ

Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν ἔτυχε νὰ θαυμάσῃ ἑαυτόν; Οἱ δικηγόροι, οἱ ἰατροί, οἱ πολιτευόμενοι, οἱ στρατιωτικοί, οἱ θεολόγοι, οἱ ἔμποροι, οἱ ἐργάται, αἱ κόραι, αἱ δέσποιναι, ὅλοι ὅλοι καὶ ὅλαι ὅλαι θὰ ἔχουν νὰ ἐνθυμηθοῦν περιστάσεις, καθ' ἃς ἐθαύμασαν ἑαυτοὺς. Ἐκ τῶν δικηγόρων ἕκαστος θὰ συνέπεσέ ποτε νὰ σκεφθῆ ὅτι ἂν ἡ δεῖνα ὑπόθεσις δὲν ἦτο εἰς αὐτόν ἐμπεπιστευμένη θ' ἀπώλετο, ἐκ τῶν ἰατρῶν, ὅτι ἄνευ τῆς ἐκτάκτου διαγνωστικῆς ἱκανότητός του ὁ τάδε ἀσθεὴς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ θεραπευθῆ, ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ὅτι μόνος αὐτὸς ἐφάνη γνωρίζων τὸ ἔργον του εἰς ἕκτακτόν τινα περίστασιν, ἐκ τῶν πολιτευομένων ὅτι ἔσωσεν ἐν ὁποιοδῆποτε ζήτημα διὰ τῆς ἀγορεύσεως ἢ τῆς σιγῆς του, ἐκ τῶν θεολόγων ὅτι τῷ συνέβη ποτε νὰ διδάξῃ καὶ κάτι τὸ ὁποῖον πράγματι ἐπρέσβευε. Ποία δὲ παρακαλῶ ἐξ ὑμῶν, κυρίαι μου, δὲν ἔτυχέ ποτε νὰ θαυμάσητε τὴν μορφήν σας πρὸ τοῦ κατόπτρου, νὰ σκεφθῆτε ὅτι οἰκοκυρὰ ὡς σεῖς δὲν ὑπάρχει ἄλλη, ὅτι σύζυγος ἢ μήτηρ ἢ καὶ πενθερά, ὡς σεῖς εἶνε κτῆμα δυσεύρετον;

Αὐτὸς ὁ ἐνδόμυχος αὐτοθαυμασμός εἶνε μία τῶν κοινοτέρων ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. Ἄλλ' ὅταν ἐξωτερικεύηται, ὅταν ἐκδηλῶται προφορικῶς ἢ ἐγγράφως, ὅταν τὸ ὑποκειμενόν σας, τὸ ὁποῖον θαυμάζετε ἀποπειρᾶσθε νὰ τὸ ὑμνήσητε σεῖς αὐτοὶ καὶ τὸ ἐπίδειξητε εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸ ἐπιβάλητε εἰς αὐτόν, τότε αὐτὴ ἢ προσπάθειά σας καταντᾷ μία μέθοδος, μία μέθοδος μικρὸν διαφέρουσα τῆς μεθόδου τοῦ πορτοφολίου.

Ἄτυχῶς δὲ ἀπὸ τινος ἡ μέθοδος αὕτη ἤρξατο διαδιδόμενη παρ' ἡμῶν. Ἄτομα αὐτοθαυμαζόμενα ἐκτρέπονται εἰς τὰς ἀθαδεστέρας τῶν ἀξιώσεων καὶ ὑποστηρίζουσιν αὐτὰς διασαλπίζοντα τὰ ἔξοχα προτερήματά των, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐπιτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ των. Διότι αἱ κοινωνίαι

ένιοτε ομοιάζουν τα μικρά παιδιά, τα όποια ζαρόνουν όταν κτυπήση τις δυνατά τον πόδα του κατά γης ενώπιόν των. "Όταν παραστή τις πρό αυτών κτυπών μετά πατάγου τα προτερήματά του, ύποχωροῦν, παύει νά λειτουργῇ ἡ κρίσις των καί ἀνοίγουν πρός τόν θορυβοῦντα τόν δρόμον δν ἐπιθυμεῖ.

Ποσάκις δὲν ἠκούσατε αὐτοθαυμαζομένους, ποσάκις δὲν εἶδατε αὐτούς, μὲ τὰς ἀξιώσεις τῶν ὁποίων ἐγελάσατε ἄλλοτε, πολὺ ὑπεράνω ἐκείνων, οὐς σεῖς πράγματι ἐκρίνετε ἀξιούς θαυμασμοῦ; Ποσάκις δ' ἐπὶ τέλους δὲν κατηντήσατε καὶ σεῖς αὐτοὶ νά πιστεῦσητε εἰς τὸ τάλαντον τῶν ἐπιτηδείων τούτων αὐτοθαυμαστῶν;

Τὸ φαινόμενον εἶνε λίαν περιέργον, ἀλλ' ὄχι καὶ ὄλως ἀκίνδυνον. Ἡ κοινωνία, παρ' ἧς ἡ ἐργασία, ἡ εὐφυΐα, ἡ ἀξία ὑποχωροῦσι πρό τῆς θρασυτήτος τοῦ αὐτοθαυμασμοῦ εἶνε καταδικασμένη νά διέλθῃ ὄλα τῆς ἐκλύσεως τὰ στάδια καὶ μόνον διὰ βιαίου τινος κλονισμοῦ ν' ἀνακύψῃ.

Οἱ αὐτοθαυμασταὶ εἰσὶ συνήθως μισάνθρωπα καὶ θρασυδείλα ὄντα. Τὰ πάντα τολμῶσιν, ἀλλὰ τρέμουσι καὶ πρό αὐτῆς τῆς σκιάς των. Ἐπαγγέλλονται τὸν φίλον πρός πάντας, ἀλλ' οὐδένα ἀνέχονται, οὐδένα συμπαθοῦσι, πρός οὐδένα διάκεινται πράγματι φιλίως. Ἐν ᾧ τοὺς βλέπετε νά σᾶς θωπεύωσιν, αἰσθάνεσθε τὰ δείγματα τῶν ὀδόντων των ἐπὶ τῆς σαρκός σας. Ἐὰν τοὺς βράπισητε σπεύδουσι ν' ἀσπασθῶσι τοὺς πόδας σας, ἐὰν τοὺς ἀσπασθῆτε σπεύδουσι νά σᾶς βράπισωσι. Μισοῦσιν ὄλον τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐπιθυμοῦν οὐδεὶς νά τοὺς μισῇ.

Ἡ κολακεία, ἡ εὐτέλεια, ἡ ἀναίδεια εἰσὶ τὰ κυριώτερα μέσα, δι' ὧν ὑποβοηθοῦσι τὸν διὰ τῶν κραυγῶν τοῦ αὐτοθαυμασμοῦ των ἐπιδικώμενον σκοπόν.

Ὁ τύπος τοῖς χρησιμεύει συνηθέστατα ὡς φωτογραφικὴ μηχανὴ τοῦ εἰδώλου των. Γράφουσιν ἰδίᾳ χειρὶ ἄρθρα, ἐν οἷς ἀφ' ἐνὸς ἐξαιρεται ἡ ἔκτακτος ἰκανότης των, ἡ ἔκτακτος ἐπίδοσις των εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἡ ἔκτακτος μετριοφροσύνη των, ἀφ' ἐτέρου δὲ καλεῖται τὸ φιλόμουσον κοινόν, εἴτε ὡς πόλιτεία, εἴτε ὡς κοινωνία, νά ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως καὶ ἀναβιβάσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ περιθλεπτα σημεῖα, ἀφ' ὧν μόνον δύνανται νά δράσωσιν ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτοῦ.

Οἱ τύποι οὗτοι τοῦ τύπου οὐδενὸς βεβαίως ἐξ ὑμῶν διαφεύγουσι τὴν προσοχὴν. Δυσπιστεῖτε πρός αὐτοὺς κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξοικειοῦσθε πρός τοὺς χαρακτήρας των, πιστεύετε εἰς τὴν μορφήν των, ἀνέχθητε τὰς ἀξιώσεις των καὶ χωρὶς κἂν νά ἐννοήσητε πῶς σᾶς ἀρπάξουν

διὰ τῆς μεθόδου των τὴν ἐμπιστοσύνην σας, ὅπως ἄλλοι διὰ τῆς ἰδικῆς των μεθόδου τὸ βαλάντιόν σας.

Ἡ Μουσικὴ

Καλημέρα, Λουλοῦ μου, καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι κατάφορη μὲ τετραδία;

— Καλῶς τὴν Παναγιωτίτσα μου. Ἐρχομαι ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς. Μὰ μὴ βρωῶς, καυμένη ἡ δασκάλισσά μου ἡ κ. Πρίτσχεν εἶχε σήμερα ἓνα συνάχι φοβερὸ καὶ μὲ τὸ βάντισμα τῶν πτερνισμάτων τῆς μου ἔσθυνε ὄλη τὴ φλόγα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐτραγουδοῦσα τὸ ψυχὴ μου ἐκεῖνο κομμάτι, τὰ μπιχλιμπιδία τοῦ Φάστου.

— Τί εἶνε αὐτὰ τὰ μπιχλιμπιδία τοῦ Φάστου;

— Οὐ, καυμένη, ἐννοῶ εἶσαι τῆς σχολῆς τοῦ Κόντου. Νά, ἔτσι μεταφράζουν οἱ ποιηταὶ μας εἰς τὴν δημοτικὴν, ἡ ὁποία καθὼς λέγουν εἶνε ζωντανή, τὰ bijoux τοῦ Faust.

— Ἄ, κατάλαβα. Μὰ, σὲ δύο μῆνας ποῦ ἄρχισες μαθήματα τραγουδεῖς τόσῃ δύσκολα κομμάτια; Γιατί αὐτό, καθὼς ἀκούω, καὶ στὸ θέατρο ἀκόμη καμμιὰ δὲν τὸ καταφέρνει. Μπράβο, Λουλουκάκι μου, πάντα ἔλεγα πῶς εἶται σπῖρτο μοναχό.

— Δὲν προσδεύω ὅμως τὸ ἴδιο εἰς ὄλα· ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν μουσικὴν. Φαντάσου ποῦ ἡ κ. Πρίτσχεν ποτὲ δὲν μου εὗρηκε λάθος νά διορθώσῃ. Ἀλήθεια ὅμως καὶ ἡ μαμὰ τῆς ἔκαμε καλὰ παζάρια· τῆς εἶπεν ὅτι ἐννοεῖ εἰς 5 μῆνας νά ἔχω τελειοποιηθῇ καὶ μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν μόνον ἤρχισα· γιατί ὁ μπαμπᾶς ἔλεγεν ὅτι τὸ μανάβικο δὲν ἔκαμε πλέον λαμπραῖς δουλειαῖς καὶ ἤθελε νά μὴ αὐξήσωμεν τὰ ἐξοδά μας.

— Μὰ τί πέντε μῆνες; σὺ βλέπω πῶς ἐτελειοποιήθης σὲ δύο μόνον. Δὲν ξεύρεις ὅμως, Λουλούκα μου, τί γλύκα ποῦ ἔχω κ' ἐγὼ τὸ πιάνο μου καὶ ὄλοι μας στὸ σπῖτι. Ὁ μπαμπᾶς τὸ βράδυ ποῦ ἔρχεται κουρασμένος ἀπὸ τὴ δουλειὰ δὲν προφθάνει νά μᾶς πῆ καλησπέρα καὶ μὲ καθίζει στὸ πιάνο νά τοῦ παίζω τὴν Μαρούλα καὶ τὸ Νάνι Νάνι.

— Καλὲ τί θὰ πῆ! Ἡ μουσικὴ καὶ τὰ θηρία ἀκόμη ἐξημερόνει, πολὺ περισσότερο τοὺς γονεῖς μας, οἱ ὁποῖοι ὅσῳ ἄξεστοι καὶ πρόστυχοι καὶ ἂν ἦνε, εἶνε ἐπὶ τέλους ἄνθρωποι.

— Ἀλλὰ τώρα σᾶς ἐτοιμάζω μίαν Surprise· ἐκομποζάρια μίαν πόλκα τρέλλα· ξέρω λαμπρά καὶ κομποζάρω, ἀλλὰ δυσκολεύομαι νά γράφω τὰς συνθέσεις μου· μου ὑπεσχέθη ὅμως ὁ ἀρχιμουσικὸς τοῦ Ἰπ-

πικου, ὅτι θὰ μοῦ τὴν γράψῃ αὐτὸς τὴν πόλκα μου· καὶ τότε πιά θὰ σέ κάμω νὰ ζηλεύῃς· καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ τύπος θ' ἀναστατωθῇ.

— Καὶ τί τάχα τόσῳ δύσκολο πρᾶγμα νομίζεις τὴν σύνθεσιν· ἐγὼ συνθέτω δεκαπέντε τραγουδία τὴν ἡμέραν· ἀρκεῖ νὰ θελήσω.

— Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον· γι' αὐτό, καυμένη σκάζω, ὅταν ἀκούω πῶς σπουδάζουν χρόνια στὸ Ὁδεῖον καὶ πῶς πηγαίνουν στὴν Εὐρώπην νὰ τελειοποιηθοῦν. Πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ξερὸ κεφάλι αὐτὸς ὁ κόσμος. Ἡ μουσικὴ εἶνε φυσικὸν προτέρημα· ἀρκεῖ νὰ μάθῃ κάνεις τὰ πρῶτα βήματα, καὶ ἔπειτα, ἂν ἔχῃ κλίσιν, πέρνει μόνος του κατήφορο.

— Βέβαια· ἔτσι εἶνε. Ἀλλὰ τὸ πιάνο, καυμένη, κατήντησε πρόστυχο πλέον. Ὅπου περάσῃς πιάνο ἀκοῦς. Ἐγὼ ἂν καταφέρω τὸν μπαμπᾶ θ' ἀρχίσω μαντολίνο. Εἶνε πολὺ τῆς μόδας τώρα στὴν ἀριστοκρατία. Πολλὰ ὅμως εἶπαμε στὸ δρόμο. Πότε θὰ ἔλθῃς μιὰ ἀπογευματινὴ νὰ τὰ τελειώσωμεν σπῆτι μου· σ' ἔχω τόσῳ ἐπιθυμήσει, Λουλούκα μου.

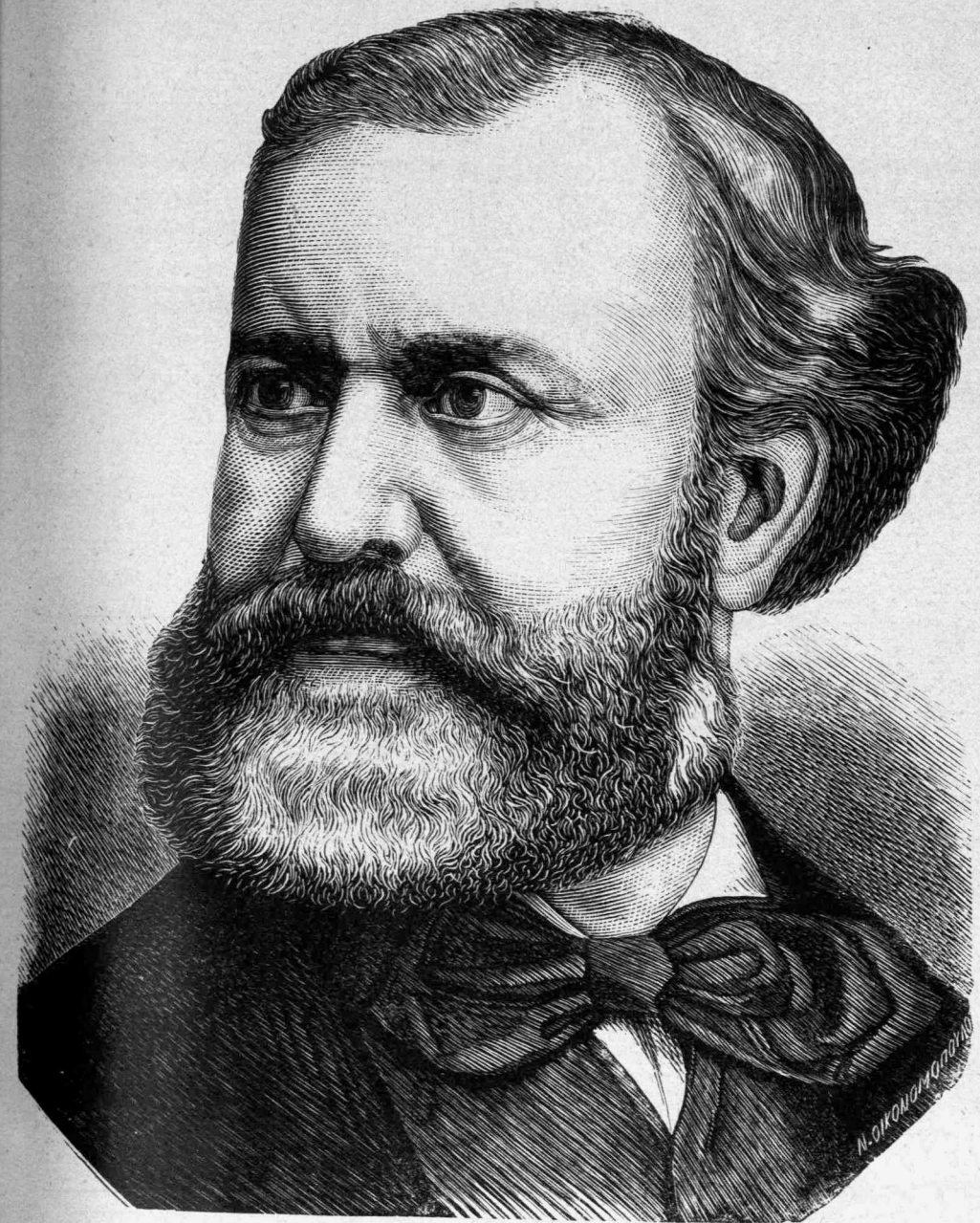
— Θὰ ἔλθω χωρὶς ἄλλο. Au revoir!

— Au plaisir.

Ὁ διάλογος οὗτος συνήφθη πρὸ τῶν παραθύρων ἐνὸς ὑπογείου τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοικεῖ φίλος μου τις ἄγγλος, ἀνταποκριτὴς ἡμερίδων, ἔχων τὸ ἀτύχημα νὰ ἐννοῇ τὰς νεωτέρας ἑλληνικάς, τούτέστι καὶ τὴν καθαρεύουσαν, καὶ τὴν μιγάδα καὶ τὴν δημοτικὴν. Εὐρίσκετο κατὰ τύχην ἐγγὺς τοῦ παραθύρου καὶ δὲν τῷ διέφυγεν οὐδὲ λέξις ἐκ τοῦ ἀφελοῦς διαλόγου τῶν τρυφερῶν φίλων. Ὅτε ἡμέραν τινα μοι ἐπανέλαβεν ὅ,τι ἤκουσε «τώρα ἐννοῶ, προσέθηκε, διατὶ κάνεις σας ἐν Ἑλλάδι δὲν γνωρίζει μουσικὴν».

Ἐπιστημονικὴ Συζήτησις

Η συζήτησις ἐν γένει, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἢ ἐπιστημονικῇ, σκοπὸν ἔχει νὰ διαφωτίξῃ τὸ ἐφ' οὗ διεξάγεται θέμα καὶ καταλήγῃ εἰς συμπέρασμα περιέχον τὴν ἀλήθειαν ἢ τοῦλάχιστον προσεγγίζον πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Παρ' ὑμῖν ὅμως πᾶσα συζήτησις καὶ ἰδίᾳ ἢ ἐπιστημονικῇ ἐκτυλίσσειται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ ἐδάφους κατεσπιλωμένου ὑπὸ τῆς βρωμεροτέρας ὕλης τοῦ ἑλληνικοῦ ὕβρεολογίου, καταλήγει δὲ συνήθως εἰς περιπλοκὴν τοῦ ἀνατεμνομένου ζητήματος καὶ εἰς τὴν πεποίτησιν παρὰ τοῖς μακρόθεν θεωμένοις τὸν ἀγῶνα, ὅτι ἐκατέρωθεν οἱ διεξαγόντες αὐτόν, ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἔλεξαν.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΚΟΥΝΩ

Ἴδου καὶ δείγματα ἐλληνικῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἐν βραχυτάτῃ περιλήψει : «Ὁ κ. Τάδε ἐξέδωκε πρό τινος μελέτην περὶ κλπ. Ἡ ἐπιπολαιότης μετὰ τῆς θρασύτητος συνδέονται ἐν αὐτῇ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ὁ κ. Τάδε δὲν ἔπραξεν ἄλλο τι ἢ νὰ συρράψῃ διάφορα τεμάχια ξένων συγγραφῶν, ὧν τὴν γλῶσσαν ἀγνοεῖ καὶ συνεπῶς παραμορφώνει τὰ νοήματα. Ἀλλοίμονον εἰς τὴν ἐπιστήμην ὅταν τολμῶσι νὰ παρίστανται ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς συγγραφεῖς τοιοῦτου εἶδους. Ὁ ἔχων τὴν ὑπομονὴν νὰ διεξέλθῃ τὴν μελέτην τοῦ κ. Τάδε θὰ προσκρούῃ διαρκῶς κατὰ πασσάλων ἀμαθείας, μωρίας, ἀναιδείας, ἐστὶν ὅτε καὶ παραφροσύνης».

Ἐπεταὶ ἡ παράθεσις διαφόρων τεμαχίων ἐκ ξένων συγγραμμάτων, ἅτινα ἠγνόησεν ὅλως διαφόρως ὁ κ. Τάδε παρ' ὅ,τι μεταφράζει αὐτὰ ὁ ἐπικριτής.

Ἀπάντησις τοῦ κ. Τάδε :

«Δὲν προσῆκεν εἰς ἡμᾶς ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἡμετέρας μελέτης λίβελλον τοῦ κ. Δεῖνα. Ἄλλ' ἡ παρ' αὐτοῦ κακόπιστος παραμόρφωσις τοῦ ἡμετέρου ἔργου δυνατὸν ν' ἀπατήσῃ τοὺς ἀπλουστέρους καὶ ἰδοῦ διατὶ ἀξιοῦμεν τὸν κ. Δεῖνα τῆς τιμῆς ν' ἀνασκευάσωμεν τὰς μωρίας του.

Ἡ ἀνατροφή ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὸν παρακολουθήσωμεν εἰς τὰς θύρας του, ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι μετ' ἀηθίας λαμβάνομεν τὸν κάλαμον, προκειμένου νὰ συζητήσωμεν πρὸς ἄνθρωπον χυδαῖον, ἀγράμματον, ψεύστην, μωρόν, κακόπιστον, ἄγνωστον ὅλως καὶ εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν».

Ἐπεταὶ ἡ παράθεσις διαφόρων τεμαχίων ξένων συγγραμμάτων, ἅτινα περιλαμβάνονται ἐν ἀτυχεῖ μεταφράσει καὶ ὡς ἴδια δῆθεν ἐργασία εἰς τὴν μελέτην τοῦ κ. Δεῖνα πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἰδοῦσαν τὸ φῶς καὶ εἰς ὅλως διάφορον τοῦ προκειμένου θέμα ἀφορῶσαν.

Καὶ ἡ συζήτησις ἔληξε.

Ἀληθὲς εἶνε ὅτι σπανίως παρουσιάζονται παρ' ἡμῶν συζητηταὶ ἐπὶ θεμάτων ἐπιστημονικῶν. Ἡ πλειονότης τῶν ἐλλήνων ἐπιστημόνων ἀγαπῶσι τὴν ἐπιστήμην των ὅσον καὶ οἱ ἀραπατζῆδες τὰ κάρβυρα των. Καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ κάρβυρον εἰσὶ μέσα βιοποριστικά.

Ὡς ἐκ τούτου ὀλίγοι εἰσὶν οἱ παρακολουθοῦντες τὰς προόδους τοῦ κλάδου των ἢ προσπαθοῦντες τοῦλάχιστον νὰ διατηρῶσι τὰ ἐπιστημονικὰ ἐφόδια, ὧν ποτε ἐγένοντο κάτοχοι. Οἱ πολλοὶ ὅταν ἀναγκασθῶσι νὰ ἐξέλθωσι τῆς πεπατημένης ὁδοῦ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος,

ἵνα γράψωσιν ἢ συζητήσωσιν τι σχετικὸν πρὸς τὴν εἰδικότητά των, καταφεύγουσιν εἰς ἀλλοτρίας ἐπιστημονικὰς ἀποθήκας καὶ λαμβάνοντες ἐκεῖθεν ὅ,τι καὶ ὅπως δυνήθῳσι τὸ μεταπωλοῦσιν ὡς ἴδιον κτῆμα, χωρὶς νὰ σκεφθῶσιν ὅτι δυνατὸν ποτέ τις τῶν ἀντιζήλων νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν μέθοδόν των. Ἡ ὑπόπτου καλοηθείας ἐπιστημονικὴ αὐτῆ ἐργασία δύναται ἀκριθέστερον νὰ κληθῆ μεταπρατικὴ. Ὅταν δὲ οἱ ἐπιστήμονες εἰσὶ μεταπράται, φυσικὸν εἶνε καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ συζήτησις νὰ ποικίληται δι' ὕβρεων καὶ νὰ τελευτᾷ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἕτερον τῶν μετασχόντων αὐτῆς μερῶν ξένον ὕλικόν μετεχειρίσθη ἢ κακομετεχειρίσθη πρὸς ἀπόκτησιν φήμης ἐπιστημονικῆς.

Ποιητὰς

Αναμφισβήτητον εἶνε ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα ἐπανάστασις δεινὴ ἐξεβράγη ἐν τῷ ποιητικῷ τῆς Ἑλλάδος κόσμῳ, ἐπανάστασις ἣτις παρέσυρεν ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ ὀρμῇ τῆς θρόνους ποιητικούς ἀσαλεύτους νομιζομένους.

Ἄλλ' ἡ ἐανάστασις αὕτη ἐπῆλθεν ὅλως ἀπροσδοκῆτως. Τίποτε δὲν προσεήμανε τὴν ἔλευσίν τῆς. Οἱ δεκαπεντασύλλαβοι ποιηταὶ ἔψαλλον ἐπευφημούμενοι μετ' ἴσης ἐπιτυχίας τὰ κατορθώματα τῆς πατρίδος καὶ τὸν ἔρωτα τῶν συγχρόνων των. Τὸ κοπτερόν καὶ λιγερόν σπαθί μου καὶ τὸ παιδί μὲ τὴν φαρέτραν ἦσαν τὰ συνήθως ἐμπνέοντα αὐτοὺς εἰς ἀμετρήτους δεκαπεντασυλλάβους, οἵτινες ἐνεθουσίων τὸν λαὸν καὶ παρέσυρον εἰς οἰκτρὰς ἀπομιμήσεις τοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων μάλλον εὐφραντάστους.

Δὲν ἀπητεῖτο τότε καὶ μεγάλη δυσχέρεια ἵνα παραστῆ τις πρὸ τοῦ δημοσίου ὡς ποιητῆς. Μία ἰδέα ὅποιαδήποτε ἢ καὶ ἀπλῶς ἀπόπειρα ἰδέας εἰς δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταληκτοὺς ἐκφραζομένη παρεῖχεν ἀκόπως τὸ ποιητικὸν δῖπλωμα. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν ποιητικῶν πραγμάτων, ὀμαλή, εἰρηνικὴ, ἐδραία. Ἄλλ' αἰφνης πολέμιος δεινὸς ἀνέκυψεν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καὶ τῶν δεκαπεντασυλλάβων τὸ κράτος ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀγῶνος στιγμῆς ἐκλονίσθη.

Μεταξὺ τῶν πρώτων συνωμοτῶν ἀπεπειράθη νὰ καταλεχθῶ καὶ ἐγώ. Μίαν ἑαρινὴν πρωίαν πρὸ δώδεκα ἢ δεκατριῶν ἑτῶν τρέμοντες ἐκ τῆς συγκινήσεως ἐβρίψαμεν μετὰ τοῦ Γεωργίου Δροσίνῃ εἰς τι τῶν ἐν Ἀθῆναις γραμματοκιθωτίων ἀνὰ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν «Ραμπαγᾶν» ἀπευθυνομένην. Ἡ τοῦ Δροσίνῃ περιεῖχε τὸ ποιημάτιόν του τὸ «Λάθος

τοῦ Θεοῦ», ἡ δὲ ἰδικὴ μου τετράστιχον ἐπίγραμμα εἰς ποιητὴν. Τὸ «Λάθος τοῦ Θεοῦ» ἐδημοσιεύθη μετ' ἐπαίνων ἐν τῷ «Ραμπαγᾶ», τὸ δὲ ἐμὸν τετράστιχον ἀπερρίφθη ἐξ ἴσου μετ' ἐπαίνων. Ἄλλ' ἵνα σᾶς γνωρίσω τὰ ποιητικὰ μου χάλια θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ τὸ ἐξαγάγω τοῦ ἔρμαρίου μου, νὰ τὸ ξεσκονίσω καὶ σᾶς τὸ παρουσιάσω.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ Εἰς ΠΟΙΗΤΗΝ

*Στραβὰ φορῶντας πέθανε καπέλλο λυγδιασμένο
Λεπτὸ ποτὲ ἢ τσέπη του δὲν εἶδε τσακισμένο
Ἐνόμιζε ἢ ποίησι πῶς εἶν' στραβὴ λυγδιάρα
θεὸς σχωρὲς' τον πίστευε τὴν ποίησι γαιδάρα.*

Ὅμολογῶ ὅτι αἰσθάνομαι καὶ θὰ αἰσθάνωμαι ἐφόσον ζῶ ἀμείωτον τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἶσθημα πρὸς τοὺς τότε συντάκτας τοῦ εὐφυστάτου φύλλου, ὅτι διὰ τῆς δικαίας κρίσεώς των μὲ ἀπέτρεψαν τοῦ κινδύνου νὰ χρησιμοποιηθῆ ποτε εἰς λ/σμόν μου τὸ ἀβροπέεστατον πρωτόλειον τῆς μουσῆς μου.

Ὁ Δροσίνῃς ὅμως παρωτρύνθη εἰς τὸν ἄχαριν ἀγῶνα, εἰς ὃν εὗρισκε συναθλητὰς τὸν Νίκον Καμπᾶν καὶ τὸν Κωστὴν Παλαμᾶν. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι νεανίσκοι ὡσεὶ εἶχεν ἐπιφυτῆσει αὐτοῖς νέον ποιήσεως πνεῦμα, παρουσίασαν ἔργα μὲ νέας ἰδέας, μὲ νέαν στιχουργίαν, μὲ νέαν καλαισθησίαν, ἐξήγειρον ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δημοσίου καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπήλειψαν ἀπὸ τῆς μνήμης ἡμῶν τοὺς μετὰ τὴν σιγὴν τοῦ Ζαλοκώστα καὶ τῶν ὁμοτίμων αὐτῷ στεφανωθέντας στιχοπαραγωγούς.

Ἔως ἐδῶ τὰ πράγματα ἦσαν εὐχάριστα. Ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ καυχῆθῆ, ὅτι δὲν ὑστέρησε τῶν πεπολιτισμένων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν οὐδὲ κατὰ τὴν ποιότητα τῆς νεωτέρας ποιητικῆς ἐσοδείας.

Ἄλλὰ—αὐτὸς ὁ ἀλλὰ ἐπιπίπτει πάντοτε σχεδὸν ἀπηγῆς ἐπὶ πάσης εὐτυχοῦς παρ' ἡμῖν τάσεως—ἡ ἀπομίμησις δὲν ἐβράδυνε νὰ λάβῃ πάλιν ἀπελπιστικὰς διαστάσεις.

Εἶδετε κατὰ τὸ θέρος πῶς μόλις ὁ πρῶτος λεμοναδοπώλης στήσει τὸ παράπηγμά του ἐν τῇ δενδροστοιχίᾳ τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας φυτρῶν ἄμέσως δέκα ἢ δεκαπέντε παρόμοια λεμοναδοποιεῖα εἰς τὸ πλευρόν του, οὕτω καὶ παρὰ τοὺς τρεῖς πρωτεργάτας τῆς ποιητικῆς ἀνακαινίσεως ἤρξαντο τασσόμενοι ἀνὰ δεκάδας οἱ φιλόδοξοι ἀπομιμηταί. Ἄδιάφορον ἂν εἶχον ἢ δὲν εἶχον μέσα των τὸν ποιητικὸν σπινθῆρα, ἀδιάφορον ἂν ἦσαν ἢ δὲν ἦσαν κάτοχοι τῶν ἀπολύτως τουλάχιστον

ἀναγκαίων γνώσεων ἵνα δύνανται νὰ γράψωσιν, ὅ,τι ἡ ἄμουσος μουσά των τοῖς ἐνέπνεεν. Ἐκεῖνοι προσεπάθουν νὰ συντομεύωσιν ὡς οἶόν τε τὴν πρὸς τὴν φήμην ἄγουσαν καὶ ἤρξαντο φιλοδωροῦντες εἰς τὸ δημόσιον τὰ ἀνούσια μαγειρεύματά των, ὅτε μὲν εἰς ἔμμετρον λόγον, ὅτε δὲ εἰς πεζὸν ὑπὸ τύπον δῆθεν διηγημάτων.

Τὸ menu των εἶνε συνήθως ἀγγλικώτατον· μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ *μπιφτέκ ρόσμπιφ* ἢ *ρόύμστεκ* περιέχει στερεοτύπως μάτια, χεῖλια καὶ μαλλιά.

Διὰ τὰς ἀνορθογραφίας των τὴν εὐθύνην φέρει ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἥς κατὰ προτίμησιν χρῶνται, καὶ ἥτις δὲν ἀνέχεται κανόνας καὶ περιορισμούς γραμματικούς, διὰ τὴν γυμνότητα τῶν ἰδεῶν των πταλεῖ ἡ ἀναισθησία τοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποῖον δὲν τὰς ἐνδύει διὰ τῆς ἰδικῆς του φαντασίας.

Ἡ ψύχωσις αὕτη ἡ καταλαβοῦσα οὐχὶ μικρὰν μερίδα τῆς νεολαίας μας ἠῤῥησε καταπληκτικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμελῶν καὶ ἀνεπιδέκτων πάσης μαθήσεως μαθητῶν τῶν γυμνασίων, ἔδωκε δὲ δυνάμεις νέας εἰς τὴν κατακλύζουσαν τὴν χώραν ἡμῶν ἡμιμάθειαν.

Νέος κόσμος αὐθαδῶν πανσόφων ἐδημιουργήθη κατὰ τὰς σκέψεις τοῦ ὁποίου οὐδὲν μὴ ἀπ' αὐτοῦ ἀπορρέον εἶνε ἄξιον προσοχῆς καὶ θαυμασμοῦ.

Μόνα τὰ μαλλιά, τὰ μάτια, καὶ τὰ χεῖλια, τὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα τῶν στίχων του δέον νὰ ἐλκύωσι τὴν προσοχὴν, τὸν ἔπαινον καὶ τὸ βαλάντιον τοῦ δημοσίου, μόνα τὰ διαφοράκιά του, τὰ ὅποια κατορθώνει νὰ κακογράφη εἰς καμμίαν ἐφημερίδα εἶνε ἐργασία δημοσιογραφικὴ τῆς προκοπῆς, μόνα τὰ μὲ ἀξιώσεις διηγημάτων ἀνοστολογήματά του ἐνδεικνύουν πρόσοδον φιλολογικὴν.

Ὁ κόσμος αὐτὸς ὁ περίεργος μοι ἐνθυμίζει τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁσάκις τὸ ἐσκούσαμεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον μετ' ἄλλων συμμαθητῶν, συνηρχόμεθα εἰς τινος ἐξ ἡμῶν τὸν οἶκον καὶ ἐκεῖ ἰδρῦομεν βασιλείον τέλειον, μὲ θρόνον, μὲ ὑπουργούς, μὲ ἀντιπροσώπους ξένων δυνάμεων, ὑπὸ τὸ βάρος δὲ ὄλων αὐτῶν τῶν ὑψηλῶν ἀξιωματίων, τὰ ὅποια ἐφιλοδωροῦμεν εἰς ἑαυτοὺς χωρὶς νὰ ἔχωμεν νὰ δώσωμεν λ/σμὸν εἰς κανένα, ἐφουσκάναμεν ὡς χριστουγεννιάτικοι κούρκοι.

Καὶ ὅμως εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τῆς ἀνοχῆς, εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἐν ἣ ἡ κοινὴ γνώμη λουφάζει εἰς τὸν λάρυγγα τῶν ἀτόμων, μὴ τολμῶσα νὰ ἐξέλθῃ τῆς κρύπτῆς τῆς, εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἐν ἣ τὰ πάντα δι' ὄλους καὶ ὄλοι διὰ τίποτε, ὁ φουσκωμένος αὐτὸς κόσμος τῶν παιδιῶν ζῆ, παίζει εἰς βᾶρος τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους κινήσεως, αὐξάνει ὅση μέραι καὶ πληθύνεται.

Εἶνε περιττὸν ἴσως νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι πλὴν τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ Δροσίνη ὀφείλει τις νὰ ἐξαιρέσῃ ἐκ τῆς πληθῶρας τῶν ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ παραδερομένων ἀτυχῶν πλασμάτων καὶ ἑτέρας τινας εὐτυχεῖς ἐμφανίσεις ποιητικῆς ἰδιοφυίας, ἥτις ἐπιμελῶς καλλιεργούμενη ἤθελεν ἀναμφιβόλως τιμῆσαι καὶ τοὺς κατόχους αὐτῆς καὶ τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν. Μεγαλητέρα πεποίθησις εἰς τὴν μελέτην ἢ εἰς τὸ ἕκτακτον τοῦ ἰδίου πνεύματος, ἰδοὺ ἡ μόνη εἰλικρινῆς συμβουλὴ ἦν δύναται τις ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτούς.

Ἄλλὰ δὲν νομίζετε, ὅτι αἱ ἐξαιρέσεις αὗται ἀδικοῦνται, ὅτι ἡ μετὰ τῶν ὀλίγων ὀρίμων ἀνάμιξις τόσων ἀώρων ποιητικῶν καρπῶν φθείρει καὶ ἐξευτελίζει τὸ εὐγενὲς προῖόν, διαθέτει δὲ ψυχρῶς τὴν κοινωνίαν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀξίους ἐνθαῤῥύνσεως καὶ τιμῆς καὶ ἐπαναφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ πρῶην καθεστὸς, καθ' ὃ πᾶς ὁ χαράττων ἢ παραχαράττων στίχους ἐπὶ τοῦ χάρτου εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ θεωρῆται καὶ ἔθεωρεῖτο ποιητῆς;

Κριτικοὶ

Τοῦ γένους τῶν κριτικῶν δύο μέχρι πρό τινας εἶδη ἦσαν παρ' ἡμῖν γνωστά. Οἱ ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου σοφολογιώτατοι, οἱ διοριζόμενοι ἵνα κρίνωσι τὰ εἰς ὑπὸ φιλομούσων ὁμογενῶν ἰδρυομένους ποιητικούς διαγωνισμούς ἀποστελλόμενα ἔργα, καὶ οἱ ἐν τοῖς διαγωνισμοῖς τούτοις ἀποτυγχάνοντες, οἵτινες τὴν ἐπομένῃ τῆς ἀποτυχίας των παρίσταντο ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ συνήγοροι τῆς ἀτυχησάσης φυλλάδος των καὶ ἐπικριταὶ τῆς κρίσεως τῶν κριτῶν.

Ἦδη ὅμως ἔχομεν καὶ τρίτον εἶδος, τοὺς κριτικούς τοῦ θεάτρου. Καὶ τῶν μὲν δύο πρώτων ἡ ὑπαρξὶς ἐδικαιολογεῖτο πληρέστατα, διότι ἦσαν δημιουργήματα τῆς ἀνάγκης. Οἱ διαγωνισμοὶ ἀπῆλθον κριτάς, ἄνευ τοιούτων θὰ ἐματαιοῦντο ἢ εἰλικρινῆς δὲ ὁμολογία ὅτι ἐστερούμεθα κριτῶν ἤθελεν ἀφεύκτως ταπεινώσει ἡμᾶς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Οἱ ἀποτυγχάνοντες πάλιν ποιηταὶ ἐπιέζοντο ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ των νὰ ρῆξωσι κραυγὴν διαμαρτυρίας ἐπὶ τῇ ἀτυχεῖ κατ' αὐτοὺς τοῦ ἀγῶνος ἐκβάσει καὶ ἀποδείξωσι τὴν πλάνην τῶν κριτῶν.

Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ θεατρικοὶ κριταί, παρακαλῶ ὑπὸ τίνος λόγου ἐπεβλήθησαν ἡμῖν καὶ πῶς ἐξηγεῖται ἡ σύγχρονος αὐτῶν μετὰ τῶν κωμειδύλων ἐμφάνισις;

Ὁμολογῶ, ὅτι κ' ἐγὼ οὐδεμίαν θετικὴν ἐξήγησιν δύναμαι νὰ δώσω

εἰς τοῦτο. Βλέπω μόνον ὅτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν κριτικῶν καθίσταται λίαν ὀχληρὸν, ὅτι δὲν σᾶς ἀφίνει νὰ γελάσητε μὲ τὴν καρδιά σας εἰς τὸ θέατρον τοῦ Κορομηλά καὶ τοῦ Κόκκου, ὅτι δὲν σᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἴπητε ὅτι σᾶς ἤρεσε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ τραγουδάκι, αὐτὴ ἢ ἐκεῖνη ἢ εὐφυολογία. Τὴν ἐπομένην τῆς παραστάσεως θὰ ψάλλῃ μέγαν ἀφορισμὸν κατὰ παντός δόντος δειγμάτα, ὅτι διαφόρως αὐτοῦ ἀντελήφθη τοῦ παιχθέντος ἔργου.

Τὸ εἶδος τῶν θεατρικῶν κριτικῶν συνίσταται κυρίως ἐξ ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὸ κατώφλιον τῆς πατρίδας. Ποῦ εἶδον τὸ θέατρον, ποῦ τὸ ἐμελέτησαν, ποῦ ἔμαθον νὰ ψυχολογῶσιν ἐπ' αὐτοῦ, ἄγνωστον. Ἴσως ἐν ὁράμασι.

Ἄν τοὺς ἐρωτήσητε πῶς συνέπεσε νὰ καταντήσουν κριτικοί, συνήθως δὲν καταδέχονται ν' ἀπαντήσουν, ἀλλ' ἂν ἀνοίξωσι τὸ στόμα των θὰ μάθῃτε ὅτι παιδιόθεν ἡ ζωὴ των ξεφυλλίζεται ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅτι εἶδον ὄλους τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους, ὅτι ἐμελέτησαν τὰ ἔργα τοῦ Ἀντώνη ἢ τοῦ Μανωλάκη, ὅτι ἐνετρύφησαν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Λεκατσᾶ ἢ ἄλλου τινος ἴσης ἀπαγγελτικῆς δυνάμεως ἠθοποιοῦ, ὅτι ἐξώδευσαν χρήματα πολλὰ εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ἐν Ἀθήναις καφὲ σαντάν καὶ γαλλικὰ κωμειδύλλια, ἄλλοι δὲ ὅτι καὶ κόπους πολλοὺς κατέβαλον διὰ νὰ μάθουν τὸ βιολί ἢ τὸ λαγούτο.

Ὅλα αὐτὰ ὅμως, καὶ οἱ φιλότιμοι ἠθοποιοί, οὓς παρηκολούθησαν καὶ τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἐμελέτησαν καὶ τὰ γαλλικὰ τραγουδάκια τὰ ὅποια ἤκουσαν ἢ τὰ κομματάκια, τὰ ὅποια ἐκτελοῦν εἰς τὸ βιολί ἢ τὸ λαγούτο δὲν πείθουν οὐδένα ὅτι δεδικαιολογημένη εἶνε ἡ κριτικὴ των ὑπόστασις.

Ἀκόμη δὲ περισσότερον τρίβετε τοὺς ὀφθαλμοὺς σας, ὅταν σᾶς ἀπαγορεύουν νὰ ἐκφράσητε καὶ σεῖς τὴν ἄνευ οὐδεμιᾶς κριτικῆς ἀξιώσεως γνώμην σας καὶ φωνάζουν δυνατὰ, δυνατὰ : μὴ θίγε, βέβηλε, ὅτι δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ θίξης· μὴ ἐπέμβαινε εἰς ὑποθέσεις ξένας· εἰς ἡμᾶς μόνους ἀνήκει ἡ ἀνεύρεσις τῆς καλλιτεχνικῆς ἀληθείας.

Πολὺ καλὰ, σιωπῶμεν. Ἀλλὰ τόσον καιρὸν ποῦ ἐκρύπτεσθε, βρὲ χριστιανοί! Διατί ἀφήσατε τόσα ἔργα ἑλληνικῆς καὶ ξένης γραφίδος νὰ φανοῦν καὶ ζήσουν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῶν Ἀθηνῶν χωρὶς νὰ τὰ ἀνασκαλεύσητε μὲ τὸ μαγικὸν δακτυλάκι σας, ἀλλὰ ἐπεριμένετε τὰ ἑλληνικὰ κωμειδύλλια διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσητε τὴν τέχνην σας; Μήπως ἐπειδὴ αὐτὰ μᾶς κἀμνον νὰ γελῶμεν πάρα πολὺ, ἐνομίσατε ὅτι σᾶς ἔπρεπε νὰ συνδέσητε μαζῇ των τὴν τύχην σας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ

Μοῦ λέγει χθὲς ἡ Φρόσω : ἓνα ὄνειρο ἀπόψε
 Εἶδα τόσον θλιβερό,
 Ποῦ ἀνατριχῶ ἀκόμα καὶ στιγμὴ ἀπὸ τὸ νοῦ μου
 Νὰ τὸ βγάλω δὲν ἔμπορῶ.

Εἶδα ἓνα μαῦρο μνημῆμα καὶ νεκρὸ θαμμένο μέσα
 Μὲ τὰ χέρια σταυρωτά,
 Καὶ ὀλόγυρα τοῦ τάφου ἄνθη σπάνια κι' ὠραῖα
 Μαραμμένα καὶ κυρτά.

Ἐκατάλαβα, τῆς εἶπα, ἡ καρδιά Σου εἶν' ὁ τάφος,
 Ἐγὼ εἶμαι ὁ νεκρός,
 Καὶ τὰ μαραμμένα τάνθη ἢ χρυσαῖς ἐλπίδες ποῦχα
 Πρὶν γιὰ σένα ὁ μωρός.

(1892)

ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΛΑΦΦΩΝ

ΛΑΖΑΡΟΣ ΛΑΖΑΡΕΒΙΤΣ

Τὸ πρῶτον ἤδη πολυτίμως τιμᾶται ἡ «Ποικίλη Στοά» διὰ τῆς περιγραφῆς συνεργασίας τοῦ τοσοῦτον συμπαθοῦς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον Λογίου ξένου κ. Βλάδαν Γεώργεβιτς πρέσβειος τῆς Σερβίας ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἔγκριτος διπλωμάτης καὶ Φιλελληνικώτατος ἀνὴρ εἶναι ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Λογίων τῆς πατρίδος Του, ἔδρασε δὲ πάντοτε ἐν Σερβίᾳ ὅσον ὀλιγιστοὶ ἄνδρες. Ἐλάχιστοι ἠργάσθησαν ὑπὲρ τοῦ Στρατοῦ ἢ τῆς Διοικήσεως, συνέγραψαν ἢ ἀνεμίχθησαν εἰς κοινοφελῆ ἔργα, ὡς ὁ εὐγενέστατος οὗτος φίλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ὅστις, ἐνταῦθα ἀντιπροσωπεύων ἐξόχως τὴν συμπαθῆ εἰς ἡμᾶς πατρίδα του, ἰδίαν δὲ ἀγάπην τρέφων πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους, ἦν χειρίζεται μετ' ἰδίας δεξιότητος καὶ χάριτος, ἡσυχολήθη περιβλέπτως, ὅπως γνωρίσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κοινόν, ὅτι ἡ γνώσις τῆς γραμματολογίας τοῦ Σερβικοῦ Ἔθνους ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ μελέτη αὐτοῦ διὰ τῆς μελέτης ἐνὸς τῶν μᾶλλον ἐνδόξων ποιητῶν του, τοῦ **Λαζάρου Λαζαρεβιτς**, ἀπειτέλει ῥεῖα

σύσφιγγεν τῶν δεσμῶν, τῶν ἐνούνητων τοὺς δύο ἀδελφούς Λαούς.

Ὁ κ. Βλάδα Γεώργεβιτς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Λογιῶν καὶ πολυμαθεστέρων Συγγραφέων τοῦ Σερβικοῦ Ἔθνους καὶ ὡς ἐπιστήμων ἱατρῶς, καὶ ὡς ὑπουργός, βουλευτὴς διαπρέψας, ἐγκλείει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀληθῶς ποιητικωτάτην ψυχὴν του τὰ εὐγενέστερα πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος αἰσθήματα, πάντοτε δ' ἐν ἰδίῳ ἐνθουσιασμῷ ἀσχολούμενος, ἀκουράστως διαθέτει τὸν ἐλεύθερον χρόνον του πρὸς στεροτέραν γλωσσολογίαν ἀμφοτέρων τῶν λαῶν ἡμῶν, μετ' ἀκραιφνοῦς πόθου ἀρεσκόμενος εἰς τὴν τελειότεραν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ζωηρῶς παρακολουθῶν τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἢ γλωσσολογίαν διὰ τῶν ὠραίων αὐτοῦ μελετῶν καὶ μεταφράσεων ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ τοὺς δοκιμοτέρους τῶν παρ' ἡμῖν ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Ὁ Σέρβος ποιητὴς **Λάζαρος Λαζάρεβιτς**, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἐπιχαρίτως διὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρασσοῦ» ὠραίου αὐτοῦ ἀναγνώσματος ἐγνώρισεν ἤδη εἰς τὸ Κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ὁ λόγιος πρεσβευτὴς κ. Βλάδα Γεώργεβιτς δὲν ὑπῆρξε πολυγράφος. Ἐγραψεν ἐνὸς μόλις μόνον διηγήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὅμως εἶνε καὶ μικρὸν φιλολογικὸν κόσμημα. Ὁ κ. Γεώργεβιτς διὰ τῶν μέχρι τοῦδε μελετῶν του ἔταξε τ' ὄρομα τοῦ **Λαζάρεβιτς** παραλλήλως πρὸς τὸ τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Δάντη, τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἐν τῇ σειρά τῶν Τουργένιεφ καὶ τοῦ Ταλστόη, φρονῶν δικαίως, ὅτι ἂν ἔθνικος ποιητὴς καλεῖται ἐκεῖνος, ὅστις κατῴρθωσε τὰ περικλείουσα εἰς τὰ ἔργα του ὅσον ὅσον τε μείζον μέρος τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους εἰς τ' ὁποῖον ἀνήκει—ὁ Λάζαρος Λαζάρεβιτς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς.

Κρίτων ὁ διακεκριμένος Λόγιος κ. Γεώργεβιτς τὰ διηγήματα τοῦ **Λαζάρεβιτς** ἐκφράζεται ὅτι «Ταῦτα δὲν εἶναι μόνον δημιουργήματα τῆς ποιητικῆς φαντασίας, ἀλλ' ἀποτελέσματα ἀκριβοῦς παρατηρήσεως, σοβαρᾶς σπουδῆς, βαθείας ψυχολογικῆς ἀναλύσεως. Ὁ **Λαζάρεβιτς** δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐκτάκτων ῥομαντικῶν ὑποθέσεων καὶ χαρακτήρων· αὐτὸς ἄπτεται τῆς πλήρους ζωῆς τοῦ Λαοῦ· γλωσσολογίαν καὶ κρατῆ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς γραφῆς, διὰ τῆς λεπτῆς ψυχολογικῆς ἐξηγήσεως πασῶν τῶν κινήσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ τὸ ὅλον εἶναι διῶφασμένον διὰ συμπαθοῦς λεπτοῦ συναίσθηματος. Αἱ εἰκόνας αὐτοῦ δὲν εἶναι μόνον φωτογραφίαι τοῦ βίου πισταὶ ἀλλ' ἄψυχοι, ἀλλ' εἶναι δαιμονίου ζωγράφου ἀπεικάσματα, ἐν τοῖς ὁποίοις εὐρίσκειται ὄχι μόνον ἢ ὁμοιο-

γραφία, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ ἢ ψυχικὴ τοῦ πρωτοτύπου. Ὁ Λαζάρεβιτς εἶναι πραγματιστὴς ἐν τῇ καλλιτερίᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Ὅχι μόνον δὲν ἐκλέγει προστόχους ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ μετ' εὐλαβείας ἐκτρέπεται τῆς ὁδοῦ αὐτῶν. Οἱ Ἑθνικοὶ αὐτοῦ τύποι εἶναι ἀνθρωποεὐχάριστοι, τοὺς ὁποίους εἰσέτι δὲν ἤρξατο τὰ διαβιβρώσκη τὸ διεφθαρμένον τοῦ αἰῶρος πνεῦμα. Αὐτοὶ εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἀληθοῦς ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας.»

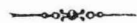
Οὕτω ὁ διαπρεπὴς Λόγιος ἤγειρε μόνον μίαν πτυχὴν τῆς Σερβικῆς φιλολογίας καὶ ἀπεκάλυψε πρὸ τοῦ φιλολογικοῦ μικροκόσμου πρωτότυπον ξένην μεγαλοφυΐαν, εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀκμὴν θερισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ θανάτου, τὸν **Λ. Λαζάρεβιτς**, τοσοῦτον λαμπρῶς ἀπειχορίσαντα τὰ αἰσθήματα τοῦ μόνου κατὰ δεκάδας ἐνιαυτῶν ἀριθμοῦντος τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὴν πνευματικὴν του ἀνάπτυξιν Σερβικοῦ Λαοῦ, μετ' οὗ εὐγενεῖς μᾶς συνδέουσι δεσμοί.

Ὁ κ. Γεώργεβιτς τὰ διηγήματα τοῦ **Λαζάρεβιτς** μετέφρασεν εἰς δημῶδες ἰδιῶμα, ὅπως οὕτω μὴ ἀπολεσθῇ ἢ χάρις καὶ ἢ ἀφέλεια, ἣτις χαρακτηρίζει τὰ ἀπλὰ τὸ ὕψος ἀλλ' ἐξόχως ζωγραφίζοντα τὴν ψυχὴν τοῦ Σερβικοῦ Λαοῦ, πλήρη δὲ βαθυτάτης ψυχολογικῆς ἀληθείας **Διηγήματα** τοῦ ἐπισημοτάτου συγγραφέως τῆς Σερβίας, τοῦ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, μετὰ σπανιωτάτης καλαισθησίας ἐκλέξαντος ἴδια θέματα, καὶ διασώσαντος τοὺς ἀληθεστέρους Ἑθνικοὺς Τύπους, ἐν οἷς συγκεντροῦνται τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα, αἱ γλυκύτεραι παραδόσεις, τ' ἀπλὰ, ἀλλὰ μεγάλως ἐρριζωμένα ἔθιμα, τῶν ὁποίων τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ἐπίδρασις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶρος δὲν ἔθιξαν, δὲν μετηλλοίωσαν, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν φυσικὴν σφραγίδα ἐπὶ αἰῶνας.

Ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τούτων τοῦ μεγάλου Σέρβου Συγγραφέως, ἐν διήγημα «**Ὅλ' αὐτὰ ὁ Λαὸς θὰ τὰ χρυσώσῃ,**» εὐηρεστήθη ὁ κ. **Βλάδα Γεώργεβιτς** τοσοῦτον εὐγενῶς καὶ διὰ γράμματος, ὅπερ ἀληθῶς παρέχει εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον τὴν εὐγενεστέραν ἐκτίμησιν καὶ τιμὴν, ἢ ἀποστείλῃ εἰς στολισμὸν ἀληθῆ τοῦ παρόντος τόμου τῆς «**Ποικίλης Στοᾶς**». Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σπανίως ἐτιμήθησαν διὰ τοιούτων ἐκλεκτῶν μεταφράσεων καὶ εἰς τὸν κλάδον τοῦ διηγήματος ἰδίως, σπανίως ἐξελέχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τοιοῦτος ἔθνικος χαρακτηρισμὸς Λαοῦ ὀλοκλήρου ὑπὸ τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ποιήσεως.

Πρὸς τὸν συμπαθέστατον Λόγιον ξένον καὶ δημοσίᾳ ἀποτέμμενον εὐγνώμονα εὐχαριστήσεις διὰ τὴν ἐξόχως τιμῶσαν ἡμᾶς ἐνθάρρυν-

οίν του, τοσοῦτον δ' ἐξαιρέτως λαμπρύνουσαν διὰ τῆς ὑψηλῆς συμπράξεώς του φιλολογικόν ἔργον, ὅπερ ἐν δικαίᾳ φιλοδοξίᾳ συγκαταλέγει τὸ εὐγενές ὄνομά του μεταξὺ τῶν προσφιλεστέρων συνεργατῶν Του.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Ἀπριλίου 1893.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Τὴν ἐπιστολὴν Ὑμῶν τῆς 11ης Μαρτίου λαβὼν τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μου διὰ τὴν δευτέραν ἐκδρομὴν μου εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἠναγκάσθη νὰ παρακαλέσω τὸν γραμμικτῆα τῆς Πρεσβείας μου Κύριον Ἀποστόλοβιτς νὰ εἰδοποιήσῃ Ὑμᾶς, ὅτι μόνον μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ ἤμπορέσω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἔξοχον τιμὴν, τὴν ὁποίαν μοι περιποιήσατε, προσκαλοῦντές με νὰ συνεργασθῶ εἰς τὸ παρ' Ὑμῶν Διευθυνόμενον διαπρεπέστατον Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον ἢ «Ποικίλη Στοά».

Λυποῦμαι πολὺ Ἀξιότιμε Κύριε, ὅτι ἀκόμη δὲν ἔχω τόσας γνώσεις τῆς θαυμασίου γλώσσης Ὑμῶν, διὰ ν' ἀπαντήσω ἀξιοπρεπῶς εἰς τὴν ἀληθῶς ὠραιοτάτην ἐπιστολὴν σας. Ἐπίσης λυποῦμαι, ὅτι εὐρίσκομαι πρὸς τὸ παρὸν ἀρκετὰ ἀπησχολημένος, ὥστε νὰ μὴ ἔχω ἐλεύθερον καιρὸν διὰ νὰ γράψω ἰδιαίτερον Μελέτην διὰ τὸ σπουδαῖον ὑμῶν ἔργον, ὡς ἐπεθύμουν. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐξεφράσατε τὴν προθυμίαν νὰ δεχθῆτε καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ μετάφρασιν τινος τῶν Διηγημάτων τοῦ Σέρβου Ποιητοῦ Α. Κ. Λαζάρεβιτς, λαμβάνω τὴν τιμὴν, νὰ πέμψω πρὸς Ὑμᾶς ἐν ἐξ αὐτῶν, ἐντελῶς ἀνέκδοτον, τ' ὁποῖον ἐπιγράφεται «Ὁ Λαὸς θὰ τὰ χρυσώσῃ», ἐλπίζων, ὅτι θὰ ᾔνε ἄξιον τῆς τιμῆς νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν «Ποικίλην Στοάν».

Ἐκφράζων ὑμῖν μυρίας εὐχαριστήσεις διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ προσενεχθεῖσαν τιμὴν, καὶ ἐπιθυμῶν τὰ ἄριστα διὰ τὴν ἀξιόλογον φιλολογικὴν ἐργασίαν ὑμῶν, διατελῶ μετὰ πάσης ἐξόχου τιμῆς.

Βλάδαν Γεώργεβιτς

Τῷ κ. κ. Ἰωάννῃ Ἀρσένῃ
Διευθυντῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου
ἢ «Ποικίλη Στοά».

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

— Πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων ἀπαραίτητα εἰσὶν τρία τινά· ἐπάγγελμα, συμπάθεια καὶ διάθεσις.

— Ἐκαστον ἄτομον ἀποτελεῖ τὸ κάτοπτρον τοῦ κόσμου.

— Αἱ γυναῖκες ἐπίσης ἐπίφοβοι, ὅπως καὶ τὰ ὄπλα· ὅπως ἐκεῖνα καὶ αὐτὰ δολοφονοῦσιν.

— Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους εἶναι ἡ μεγαλητέρα ἰσχὺς πρὸς πειθαρχίαν.

— Τὸ ἐν παντὶ ὠραῖον εἶναι πάντοτε αὐστηρόν.

ΟΛ' ΑΥΤΑ Ο ΛΑΟΣ ΘΑ ΤΑ ΧΡΥΣΩΣΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΛΑΖΑΡΟΥ Κ. ΛΑΖΑΡΕΒΙΤΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ ΕΚ ΤΟΥ ΣΕΡΒΙΚΟΥ

ΥΠΟ

ΒΛΑΔΑΝΟΥ ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ

ΒΡΑΔΥΑΣΣΕ πλέον, καὶ τὸ ἀτμόπλοιον ἀκόμα δὲν ἦλθεν. Ὁ κόσμος ὁ ὁποῖος ἐπερίμενεν, ἄρχισε νὰ σκορπίζεται. Ἐφυγε καὶ ὁ λοῦστρος μὲ ταῖς σκληραῖς φραντσούλαις καὶ ἡ κυρία τοῦ ἐπάρχου μὲ τὸ μπαγιάτικο τὸ πρόσωπο. Ἐφυγαν καὶ οἱ δύο μαθητευόμενοι μὲ τὸ Μάρκο τὸν μαραγκόν, ἀφοῦ μάλωσαν μὲ τὸν ξενοδόχον, ἐπειδὴ τοὺς ἔδωσε μπύραν ἢ ὅποια ἦτον ἀνοιγμένη ἀπὸ τὴν περασμένη τετάρτη. Κίνησαν καὶ οἱ ἀμσξάδες, δεχόμενοι ν' ἀμαξηλατήσουν διὰ σαράντα λεπτὰ ἕως εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἔφυγαν πεζοὶ «χάριν ὀρέξεως» καὶ διὰ νὰ «ξετινάξουν ὀλίγο τὰ ποδάρια», καὶ ἔφυγαν μὲ τὸ ραβδί ἄνω ἔς τοὺς ὄμους καὶ μὲ τ' ἀριστερὸ μεγάλο δάχτυλο εἰς τὴν τσέπη τοῦ γελεκιοῦ. Οὐδὲ ἡ κυρία τοῦ Μαρτίκου τοῦ ἐμπόρου ἐκάθησεν εἰς τὴν ἄμαξαν· καὶ αὐτὴ κίνησε πεζὴ μὲ τὴν μικρὴ συντροφιά της, γυρίζοντας τὴν πλάτην εἰς ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους ὠμιλοῦσε, ὅχι ἀπὸ ἀπροσεξίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃ τὸ τεπελίκι της, τὸ ὁποῖον ἄστραπτε μὲ τόσην ἀθωότητα ὅταν νὰ ἐξάνθησε τὸ Ζαΐετσαρ, καὶ ὅταν νὰ τρέχῃ ἔς τὸ Κνιάζεβατς ποταμὸς ἀπὸ γάλα.

Ὁ ἥλιος εἰς τὴ μεγάλη πεδιάδα τὴν ἀπὸ πέρα τοῦ ποταμιοῦ τῆς Σάβας εἶχε χαθῆ, καὶ μόνον ἀπ' ἐπάν' ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου ἔχθη, ἐξαιπλώνονταν εἰς τὸν οὐρανὸν μεγάλες λαμπρὲς ἀχτῖδες, ὡσάν νὰ ἴσκηωσεν ἐκεῖ κανεὶς ἓνα μεγάλο χέρι μὲ τὰ δάχτυλα πρὸς τὰ ἄνω—σωστὰ καθὼς τὸ κάμνουν οἱ καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ ζωγράφοι. Τὸ νερὸ τῆς Σάβας εἶχε τόσο ἄλιγοστέψη, ὥστε παντοῦ ἤμποροῦσαν νὰ τὴν περάσουν, καὶ

ὁ ποταμὸς ἔτρεχε νυσταγμένα καὶ ἰσιστρέφωντας ἀπ' ἐπάνω του τὸ φῶς τὸ κόκκινο τῶν μικρῶν συννέφων.

Ἐπιπλέον ὕστερ' ἀπεσύρθηκε καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος. Ἐκτὸς τῶν ὑπηρετῶν τῆς ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας, εἰς τὸ περιγιάλι ἔμειναν μόνον δύο ἄνθρωποι, ὁ ἓνας μὲ φέσι καὶ μὲ μπουτούρι, ὁ ἄλλος μὲ χλαμύδα στρατιωτικὴν καὶ μὲ σπερούνια. Ἐκεῖνος μὲ τὸ φέσι, ὁ Μπλάγιοις, χαλκωματᾶς, ὄλην τὴν ἡμέραν ἀνυπόμονος, ἐπήγαιεν ἄνω-κάτω κάθε στιγμὴ ῥωτοῦσε κανέναν καὶ τι· ἐστρυφογύριζεν ὀλονὲν ὡσάν νὰ τὸν ἔτρωγεν ὅλο τὸ κορμὶ καὶ δὲν ἤξευρεν ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχινήσῃ νὰ ζύνεται· ἐσυχνοπήγαιεν εἰς τὸ καπελῆρὸ καὶ πάλι τρεχάλα ἐβγαίνεν ἀπ' αὐτό, σκιαγμένος νὰ μὴ ἀργήσῃ, καὶ στρέφωντας τὸ βλέμμα του μακριὰ πέρα τῆς Σάβας. Τὸ καθαρὸ ξουραφισμένο πρόσωπό του, μὲ τῆς σούφραις τῆς ἐλαφραῖς ὡσάν τὰ σύννεφα τὰ μικρὰ ἔς τὸ ἰκχυλιμπάρι, μὲ τὰ ἄσπρα τὰ τσουλούφια καὶ τὰ ἄσπρα τὰ μουστάκια, ἦταν εἰς μεγάλην ἀντίθεσι μ' ἐκεῖνα τὰ μικρὰ τὰ γαλανὰ καὶ ζωηρά του ἴματα, τὰ ὁποῖα μὲ μεγάλην πεποιθήσιν ἐπηδοῦσαν ἀπ' ἓνα πρᾶγμα εἰς ἄλλο. Τὸ τσιμποῦκι του δὲν τὸ ἐβγανεν ἀπὸ τὸ στόμα, ἀναύωντας κάθε νέον λουῶ εἰς τὸν τιναχμένο σωρό. Κάθε στιγμὴ ῥωτοῦσε τοὺς ὑπηρετάς καὶ τὸν πράκτορα: Τί δὲν ἔρχεται τὸ ἀτμόπλοιο; Νὰ μὴ ἔχουν κανένα τηλεγράφημα; Νὰ μὴ σέρνῃ κανένα φορτωμένο πλοῖον; Εἰς ὅλ' αὐτὰ τὰ ῥωτήματα ἀπαντοῦσαν οἱ ὑπηρετῆται καὶ ὁ πράκτορας μὲ τὸ φυσικὸν ἀφεντηλίκι τῶν ξένων, πολὺ λακωνικὰ καὶ ἀπότομα.

Ὁ λοχαγὸς πάλι, τὸ ὄνομα Θανάσιος Ἰέλιτσιτς, ἐστάθηκεν ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς ἓνα καὶ τὸν ἴδιον τόπον, στηριγμένος εἰς τὸ σπαθὶ του. Τὸ πρόσωπό του ἦτο γυρμένο κατὰ τὸ μέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὸ ἀτμόπλοιο, καὶ τὰ μάτια του πλανοῦνταν γύρω ἔς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὡσάν ὁ φαγωμένος ἄξων εἰς τὸ παξιμάδι τοῦ τροχοῦ. Τὸ πρόσωπό του δὲν εἶχεν ἐκείνην τὴν ἥρωϊκὴν ὄψιν, τὴν ὁποίαν βλέπουμε κάποτε ἔς τοὺς ἠπαρμένους ἀντισυνταγματάρχας, καὶ πάλιν αὐτὸ τὸ πρόσωπο ὑπενθύμιζε τῆ ζέστη τὴν πνιχτικὴν κατόπιν τῆς ὁποίας σηκώνεται ἡ θύελλα καὶ πέρνει τὰ κεραμίδια ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ τῆς σκούφιας ἀπὸ τὰ κεφάλια. Τὰ μικρὰ, γεμάτα, ἀπὸ τὰ δύο τὰ μέρη κομμένα μουστάκια, ἡ μικρὰ, ἀλλ' ὀλίγο παχειὰ μύτη, τὰ μέτρια ξανθὰ ἴματα, τὰ σπανὰ τὰ φρύδια, τὸ στρογγυλὸ ξουραφισμένο πηγούνι, καὶ τὰ καθαρὰ, κίτρινα ἀλλὰ καὶ σαρκωμένα μάγουλά του, τὸ μικρὸ στόμα μὲ ἐμπιστευτικὸν τὸν περιγύρο, τὰ μεγάλα χέρια, ἡ βρωμιάρικη στολή, τὸ πουκάμισο τὸ ἄσπρο ὡσάν τὸ χιόνι, καὶ τὸ σπαθὶ τὸ καθαρὸ ὡσάν τὸ γάλα—ὅλ' αὐτὰ

ἐφανερώσαν ἓναν κύριον, ἀλλὰ καὶ χωριάτην, ἓναν ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον περιμένεις νὰ ζεύρῃ νὰ διευθύνῃ τὸν τετράχορον καὶ νὰ τρώγῃ στρείδια, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἐπαραξενεύεσο, ἐὰν ἐγύριζε τὴν πλάτην εἰς τὰς κυρίας, ἂν ἐσφογγίζε τὴν μύτην μὲ τὸ χειρόμακτρον, ἢ ἂν ἔτρωγε τὰ λοκούμια μὲ τὸ πειροῦνι.

Αὐτὸς λοιπὸν ἔστεκεν καὶ ὁ χαλκωματᾶς ἐστρυφογύριζεν ὀλονέν. Ἐπὶ τέλους, ὅτε ἐνύκτωσε πρὸ τοῦ ἔλθῃ τὸ ἀτμόπλοιο, καὶ δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ἰδῇ τινὰς οὔτε τὸ χρυσάφι εἰς τὸ καπέλλο τοῦ πράκτορος, καὶ οἱ δύο αὐτοὶ λυπημένοι ἐκίνησαν κατὰ τὸ καπελῆρ.

— Δὲν ἔρχεται, καὶ δὲν ἔρχεται—εἶπεν ὁ χαλκωματᾶς θυμωμένος ὡσάν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον δὲν τρέχει τὸ χαρτί.

— Δὲν ἔρχεται—λέγει καὶ ὁ ἀξιωματικὸς, ἀλλ' ἤσυχος ὡς ἓνας ὑπάλληλος ὁ ὁποῖος ἠξεύρει ὅτι μετὰ πέντε χρόνια τὸν περιμένει ὁ προβιθασμός.

— Διὰ τί, Θεέ μου—λέγει πάλιν ὁ χαλκωματᾶς—Μήπως... ἀλλὰ... μάλιστα... ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν Τοῦρκοι... καὶ ἔπειτα ἐν ἀτμόπλοιοι δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ πυροβολήσουν;

Ὁ λοχαγὸς σιωπᾷ.

— Καὶ ποιὸν περιμένετε ἐσεῖς;—Ἐρώτησε πάλιν ὁ Μπλάγιοις.

— Τὴν γυναῖκά μου.

— Ἐγὼ περιμένω τὸ γυιό μου. Εἶναι πληγωμένος—ἐδῶ αὐτὸς ἐτρόμαξεν ὀλίγο, ἄρχισε νὰ τινάζῃ τὸν γεμάτο τὸ λουῶ, τὸν ἐγέμισεν πάλιν, καὶ ἀναύωντας, εἶπεν ἀπὸ τὸ τσιμποῦκι ἀπάνω:—Ἀλλὰ ἐλαφρά, πολὺ ἐλαφρά. Μοῦ ἔγραψεν ὁ σύντροφός του ὁ Ἰόλης. Ἐδῶ, κι' ἐδῶ—Αὐτὸς ἔδειξε μὲ τὸ χέρι, ἀλλὰ πολὺ ἀπροσδιόριστα, πρῶτα ἔς τὸν ὄμο τὸν ἀριστερὸ καὶ ἔπειτα εἰς ὀλόκληρο τὸ δεξιὸ ποδάρι—Εἶναι μόνον ἐλαφροξυσμένος. Τὸν ἀπόλυσαν ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο διὰ νὰ ἔλθῃ ὀλίγο ἔς τὸ σπίτι, καὶ ἔπειτα πάλιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ... ἔτσι καὶ πρέπει... Πρέπει νὰ τοὺς διώξωμε τοὺς σκύλους... Μόνον ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ...

— Καὶ τί εἶναι ὁ γυιός σας;—Εἶπεν ὁ λοχαγὸς, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ χαλκωματᾶ.

— Ὁ γυιός μου; Χαλκωματᾶς. Ἐγὼ νὰ ἰδῆτε πῶς αὐτὸς ἐργάζεται! Τὸ χέρι του εἶναι ἐδῶ τόσον χονδρὸ ὅσο τὸ ποδάρι μου ἐδῶ. Εἰς αὐτὴν τὴν στενοχωριὰ ἐγὼ ἐπούλησα ὅλα ὅσα εἶχα—τί τὰ χρειάζομαι; Ἄφῃσα μόνον τὰ ἐργαλεῖα. Ἐν ὅσῳ ἔχομε τὰ ἐργαλεῖα, καὶ τὰ χέρια τὰ δικά του, θὰ ἔχομε ψωμί, καὶ ἂν ἤμεθα ὄχι δύο, ἀλλὰ δέκα.

— 'Ηξεύρω, ήξεύρω—είπεν ὁ λοχαγός— ἀλλὰ τί εἶναι αὐτός εἰς τὸ στράτευμα ;

— Εἰς τὸ στράτευμα ; Εἶναι 'ς τὸ πεζικό. Μάλιστα εἶναι πεζός. 'Εγὼ τοῦ λέγω πάντοτε : Σὺ, ἀδελφέ, ἔπρεπε νὰ πᾶς εἰς τὸ πυροβολικό. 'Εσὺ 'μπορεῖς νὰ σύρῃς μόνος σου ἓνα κανόνι. Καὶ ἔπειτα ὅταν βροντήσῃ τὸ πυροβόλο, εἶναι χαρὰ νὰ τὸ ἀκούσῃ τις. 'Αλλὰ αὐτός θέλει εἰς τὸ πεζικό. Λέγει : Αὐτὸ μόνον ἀξίζει, θέλεις εἰς διάστημα βολιοῦ, θέλεις ἀπ' τὸ λαιμό. Εἶναι φόβος νὰ τὸν κυττάξῃ τινὰς ὅταν θυμῶνῃ. 'Οπου κτυπήσῃ αὐτός, χόρτο δὲν φυτρώνει.

— Ποῦ καὶ πότε τὸν πληγώσαν ;

— Μὰ τὸν Θεὸ δὲν ήξεύρω. Δὲν ήξεύρω... ἄδικα 'ρωτᾷς... 'Αλήθεια μούγραψεν ὁ σύντροφός του 'Ιόλης, ἀλλὰ τὸ 'λησμόνησα... Παράξενα τὰ ὀνόματα ἐκεῖ. 'Ιδοὺ τὸ γράμμα... Εἰς δύο μάχαις... Εἰς δύο.—

Αὐτὸς ἔβγαλε ἓνα πολυδιπλωμένο καὶ πολυλερωμένο γράμμα ἀπὸ τὸ μιτάνι καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὸν λοχαγόν, ὁ ὁποῖος τὸ πῆρε καὶ κίνησεν πρὸς τὸ καπελῆθ' διὰ νὰ τὸ διαβάσῃ 'ς τὸ φῶς.

'Εμπῆκαν εἰς τὸ καπελῆθ' μὲ τὰ μακριὰ καὶ λιγδωμένα τραπέζια, μὲ τοὺς καπνισμένους τοίχους καὶ μὲ τὸ βολόγι τὸ πτυσμένον ἀπὸ τῆς μύγαις. Εἰς τὴν θύραν ἀπὸ τὴν ὁποίαν 'θγαίνουσι εἰς τὴν αὐλὴν ἦτο γραμμένο τὸ ἀναπόφευκτο «Εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος» καὶ ἀπὸ κάτω ἂ'Ο Σρέμτσεβιτς 'Ηλίας 14 γρο: ἀπ' τὸ φακί.» 'Απὸ τὸ ταβάνι ἦτο κρεμασμένη μιὰ λάμπα, ἡ ὁποία μόλις ἐπρόφτανε νὰ δώσῃ ὀλίγο φῶς ἀπὸ τὸ γυαλί τῆς τὸ κατάμαυρο. Εἰς τὴ μέσην ἔστεκε μιὰ ξύλινη καρέκλα μ' ἀχυρένιο κάθισμα καὶ μ' ἓνα σπασμένο ποδᾶρι, τὸ ὁποῖον ἦτο τόσο ζωγραφικὰ 'ξαπλωμένο 'σάν νὰ ἤθελε νὰ φωτογραφηθῇ.

'Ο λοχαγὸς ἐκάθησεν εἰς τὸ μακρὸ θρανίον πλησίον εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὸ καταλερωμένο γράμμα. 'Ο Μπλάγοιες πρῶτα ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖνη τὴν καρέκλα ὑβρίζοντας αὐτὴν θέλει ἐδῶ αὐτὸ τὸ «βρωμοκάθισμα». 'Επειτα παρακάθησεν ἄντικρυ 'ς τὸν λοχαγόν, ἐγύρισεν ὀπίσω τὸ μανίκι τοῦ μιτανιοῦ, καὶ, θέλωντας ν' ἀκουμπήσῃ μὲ τοὺς ἀγκῶνας εἰς τὸ τραπέζι, ἐκύτταξεν ἄν εἶναι καθαρὸ, ἀλλ' ἀπεσύρθηκεν ὅταν εἶδε μιὰ μεγάλη κόκκινη λερωματιὰ ἀπὸ λίγδα.

— 'Ε, σὺ, βρέ ! Αὐτὸ εἶναι πλέον ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ ! Βλέπεις ἐκεῖ, παρ' ὀλίγο θὰ ἐχαλοῦσα τὸ μιτάνι μου ! 'Ακοῦς βρέ, ἔλα 'δῶ, σφούγγιξ' αὐτό.

'Απὸ κάποια σκοτεινὴ γωνιὰν ἐβγήκεν ἓνα λερωμένο πλάσμα.

— Διὰ τί εἶναι 'δῶ αὐτὴ ἡ λίγδα ; τί λὲς γαιδοῦρι ;—

— 'Αμ' καπελῆθ' εἶναι κύρ Μπλάγοιες—εἶπε τὸ λερωμένο πλάσμα μὲ τόση βεβαιότητα, ὥστε ὁ Μπλάγοιες ἀγρίεψε :

— Βλέπεις ἐκεῖ ! «Καπελῆθ' εἶναι» ! Σὺ μου εἶσαι πολὺ σοφός ! Μήπως τὰ καπελῆθ' εἶναι διὰ τοὺς χοίρους ;

'Ο ἀναγνώστης θὰ ἔχῃ μεγάλο λάθος, ἂν στοχασθῇ ὅτι ὁ Μπλάγοιες εἶναι κανένας καυγατζῆς—Θεὸς νὰ φυλάξῃ ! Αὐτὸν τώρα τὸν ἔπιασεν ἡ θέρμη τῆς ἀνυπομονησίας καὶ ζητεῖ δουληά. Τώρα ἦτον αὐτὸς ἔτοιμος νὰ κτυπηθῇ μὲ ὅποιον θέλεις, ἢ νὰ τὸν δειρῇ κανένας, μόνον νὰ περάσῃ ὁ καιρός. 'Εκτὸς τούτου αὐτὸς οὔτε ὠμίλεισε πάρα πολὺ, καὶ ἂν αὐτὸς ἀπόψε προσβάλλῃ καθ' ἓναν ὅποιον ἀπαντήσῃ, αὐτὸ ἦτο μόνον ἀπελπιστικὴ δοκιμὴ διὰ νὰ διώξῃ τὰ βάσανά του.

Διὰ τοῦτο τᾶβαλε πάλι μὲ τὸ λοχαγόν.

— Εἶδατ' ἐκεῖνον μὲ τὸ ποδᾶρι ;—

— Ποιὸν μὲ τὸ ποδᾶρι ;—

— 'Εκεῖνον χωρὶς ποδᾶρι ;—

— Ποιὸν χωρὶς ποδᾶρι ;—

— Μὰ ἐκεῖνον μὲ τὰ δεκανίκια.—

— Ποιὸν μὲ δεκανίκια ;—

— 'Εκεῖνον ποῦ τοῦ ἔκοψαν οἱ γιατροὶ τὸ ποδᾶρι ;—

— Διὰ τί τοῦ ἔκοψαν τὸ ποδᾶρι ;—

— Εἶπαν ὅτι θ' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πληγὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν εἰς τὸ 'Γάβορ, ἂν δὲν τοῦ κόψουν τὸ ποδᾶρι, καὶ τὸ ἔκοψαν, καὶ τώρα πηγαίνει χωρὶς ποδᾶρι... Πῶς 'Σεῖς νὰ μὴ 'ξεύρετε ἐκεῖνον μὲ τὸ ποδᾶρι ;—

— Δὲν τὸν 'ξεύρω—εἶπεν ὁ λοχαγός—δὲν τὸν εἶδα.—

— Καὶ ὀλονὲν ζητιανεύει πλησίον τῆς ἐκκλησίας.—

— Χμ !

— "Αχ Θεέ μου !—'Ο Μπλάγοιες ἐτρεμούλιαξε—Μόνον τόσο μικρὸ κούτσουρο τοῦ ἔμεινεν. Καλλίτερα θὰ ἦτο ν' ἀπέθαινε. Καὶ αὐτὸς τίποτα, ζῆ. 'Ακόμα καπνίζει. Δὲν τὸν βλέπτει, λέγει, τίποτε.

— 'Εννοεῖται.—

— Μόνον δὲν μ' ἀρέζει ὅπου ζητᾷ ἐλεημοσύνην.—

— 'Αμ' πρέπει νὰ τρώγῃ.—

— 'Ηξεύρω. 'Αλλ' ἀφοῦ αὐτὸς ἔχασε τὸ ποδᾶρι του εἰς τὸν πόλεμον πρέπει νὰ τοῦ τὸ πληρώσουν. Νὰ τοῦ εἰποῦν εὐγενικὰ : Πάρε, ἀδελφέ, σὺ δι' ἐμᾶς ἔχυσες τὸ αἷμά σου, καὶ τέτοια πράγματα... 'Ο ἄνθρωπος, ὅπως κῆν ἦναι, ἔχασε, πῶς νὰ τὸ εἰπῶ... Αὐτὸ εἶναι φανερόν... 'Εχασε

τὸ ποδᾶρι του καὶ πηγαίνει μὲ τὰ δεκανίκια. Τώρα πρέπει αὐτὸς νὰ φάη καὶ νὰ πιῇ... Κάποτε θέλει καὶ ἓνα λουᾶ καπνόν... Ἄνθρωπος εἶναι.—

Ὁ λοχαγὸς ἐκατάλαβε πῶς ἦτο ἀρμόδιος νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὸν χαλκωματᾶν τὴν θέσιν ἐνὸς ἀπομάχου.

— Εἶναι πολὺ καλὸ ἀπ' αὐτὸν ὅτι ἠσακατεύτηκε διὰ τὴν πατρίδα. Ἄλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἤμπορεῖ τώρα αὐτὸς νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν κάμουν γεροισιαστή. Βλέπετε : Καθ' ἓνας, ὁ ὁποῖος ἔχουσε τὸ αἷμα του διὰ τὴ χώρα του, πρέπει νὰ λογαριάζεται πολὺ εὐτυχῆς, διότι ἔκαμε τὸ χρέος του πρὸς τὴν μάνα, τὴν πατρίδα. Καθ' ἓνας χρωστᾷ εἰς τὴν χώρα του, καὶ αὐτὴ δὲν χρωστᾷ εἰς κανένα τίποτε.

— Ἔ, ζεύρω κι' ἐγὼ αὐταῖς ταῖς φιλοσοφίαις σας. Ἐεύρω ἐγὼ, ἂν θέλῃς καὶ τὸ ἀγῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ». Ἄλλὰ, δῶσε μου σὺ, ἀδελφέ, τίποτα διὰ τὸ ἀδηνανὸ τὸ στομάχι. Βλέπετε, πῶς νὰ τὸ εἰπῶ... Τρομάζει ὁ ἄνθρωπος ὅταν τὸ ἰδῇ. Ἐὼς ἐδῶ κομμένο, καὶ ὁ ἄνθρωπος θέλει ψωμί. Καὶ τώρα νὰ πάγῃ νὰ ζητιανεύῃ ; Τί νὰ κάμῃ ; Δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὀργώσῃ οὐδὲ νὰ σκάψῃ. Ἄλλὰ καὶ μὲ τὴ ζητιανιὰ ποιὸς ἔξυρει πόσο θὰ ἔχῃ. Βρέ, νὰ ἔχω ἐγὼ τὴν ἐξουσίαν, ἐγὼ θὰ ἤξευρα τί θὰ κάμω. Ἦθελα νὰ πάω ἀπὸ τὸ ἓνα σπίτι ἔς τὸ ἄλλο. Μπαίνω μέσα, ὁ νοικοκύρης κάθεται καὶ τρώγει πῆτα μὲ καρύδια. « Ἄ, σὺ τρώγεις πῆτα ; » — « Τρώγω » — « Εἶναι τὸ αἷμα εὐθυνότερον ἀπὸ τὴν πῆτα ; Ποῦ εἶναι πῆτα διὰ ἐκεῖνον μὲ τὸ ποδᾶρι ; » — « Τί μὲ μέλει δι' αὐτόν ! » — « Ἄ, δὲ σὲ μέλει ; » Ἔτσι ; Πολὺ καλά. Φέρ' ἐδῶ τοὺς γιατροὺς ! Ἐναν, δύο, πέντε ὅσοι χρειάζονται. Ἐλάτε, κόψετε. Ἐδῶ νὰ τοῦ κόψετε τὸ ποδᾶρι. Ὅχι, ὄχι, δὲν ἐρωτῶ ἐγὼ ἂν πρέπει, ἐσὺ μόνον νὰ κόψῃς. Ἔτσι. Βλέπετε τώρα πῶς τοῦ εἶναι ἐκεῖνου ; Ἄ, ἄματια μου ; —

Ὁ λοχαγὸς ἐκατάλαβεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ συζητήσῃ διὰ πράγματα ἕψηλότερα μὲ τὸν Μπλάγοιεν, καὶ ἤρχισε πολὺ χαμηλότερα.

— Ἔτσι εἶναι, ἔτσι. Ἄλλὰ ὅταν τελειώσῃ ὁ πόλεμος ὅλοι αὐτοὶ θὰ λαμβάνουν σύνταξιν ἀπὸ τὸ ταμεῖο τοῦ κράτους. Μένετε ἡσυχος !

— Αὐτὸ πρέπει, Κύριέ μου. Μόνον νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ σύνταξις τόση ὥστε νὰ μὴ ζητοῦν ἐλεημοσύνην ἐμπρὸς εἰς τῆς ἐκκλησίαις καὶ εἰς τὰ πανηγύρια. Ἄκουσ ἐκεῖ, νὰ χάσῃ κανένας τὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο διὰ ἐμένα, καὶ ἐγὼ... Καὶ ἔπειτα ἓνα κράτος... Τί εἶναι αὐτό ; Ἄκούσετε ; Σφυρίζει μου φαίνεται ; —

— Ὅχι, δὲν σφυρίζει—εἶπεν ὁ λοχαγός.

— Μὰ πῶς δὲν σφυρίζει ! Ὁ Θεὸς μὲ ἴσῃς !

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΙΝΣΚΗΣ

Ὁ Μπλάγοιες ἐβγήκε τρεχάλα ἔξω· καὶ ὕστερ' ἀπὸ ἄλγον ἐγύρισε λυπημένος.

— Πρέπει νὰ ἐσφύριξε κανένας διὰ νὰ φωνάξῃ τοὺς σκύλους. Καὶ ἔπειτα ὑπάρχουν καὶ κατεργάρηδες, οἱ ὅποιοι σφυρίζουν εἰς τὰ κλειδιά. Πρὸ ὀλίγου, ὅταν ἔφυγεν ὁ Σρέτας διὰ τὸ Βελιγράδι, ἐκεῖνος ὁ κατεργάρης τοῦ Μίτσιο ἐκρύφθηκεν ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὸν στάτη καὶ ἐσφύριξε μὲ τὸ κλειδί. "Ολοὶ πετάχθηκαν, καὶ αὐτὸς ὁ Νομάρχης. "Ἐπειτα ἐπέστρεψαν μαζῇ μὲ τὸν κύριον νομάρχην. Ὑβρίζουν ἐκεῖνον ὁ ὅποτος ἐσφύριξε, καὶ ὁ νομάρχης ὑβρίζει, ἀλλὰ δὲν ἤξευραν ποιὸς ἦτο. "Ἐτσι... "Ἀχ, Θέε μου, διὰ τί ν' ἀργήσῃ τόσο; Αὐτὸ καμμιά φορὰ δὲν ἦτο. "Ἀκοῦς σύ, βρέ! "Ἐ, παιδί, ἔλα ὀῶ!—

— Ἐκεῖνο τὸ λερωμένο πλάσμα ἐβγήκε πάλιν ἀπὸ τῆ γωνιά του.

— Ἄργησεν ἀκόμα καμμιά φορὰ τὸ ἀτμόπλοιον τόσο;—

— Δὲν ἔξέρω—εἶπε τὸ πλάσμα.

— Δὲν ἔξέρεις, βλάκα, ἀμ' τί ἔξέρεις τότε; Τί ἔχεις διὰ πιστό;—

— Ἄπ' ὅλα ἔχουμεν—εἶπε τὸ πλάσμα μ' ἓνα κουτὸ χαμῶγελο.

— Πίνετε Ὅεις ρακί;—ἐρώτησεν ὁ Μπλάγοιες τὸν λοχαγόν.

— Ὅχι.—

— Καὶ ἐγὼ ἀπὸ χάσι 'σε φούσκωσι, ἀλλὰ τί νὰ κάμω τώρα;—Ἐσιώπησε καὶ ἀκούει.

— Ὅχι... Φέρε μου ρακί. Δὲν ἠμπορῶ πλέον οὔδε νὰ καπνίσω. Μαύρισε καὶ ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὸν καπνὸ. Φτυοῦ! Τί ρακί εἶναι αὐτό; Οὔφ νὰ χαθῇ!—

Ὅταν ἤπιε τὸ ρακί του, τὰ μάτια του ἔλαβαν ὀλίγο νέαν ζωὴν, καὶ ὅλη ἡ ὄψις του πῆρε κάποιαν ἀποφασιστικότητα.

— Καὶ αὐτὸ τὸ λένε ἀτμόπλοιο. Τάχατες πηγαίνει ὀγληγορότερα ἀπὸ τ' ἀμάξι. Νὰ καθαλήκευε κανένας τὸ κάθε φορμί, ποῦ θὰ ἦτο τώρα; Καὶ τί λέτε μὲ καλὸ ἄλογο;—

Ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἵππικοῦ ἀγαποῦν νὰ ὀμιλοῦν διὰ τὰ ἄλογα καὶ ἄς ἦναι καὶ μὲ τῆς καλογρηαῖς. Καὶ τοῦ λοχαγοῦ μας τὰ ῥάτια ἄστραψαν εὐθύς. Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶχε 'ς τὸν νοῦν του κανένα ἀράπικο ἄλογο ὅταν εἶπε:

— Εἰς ὄχτῳ ὦραις.

— Εἰς ὄχτῳ μὰ τὴν πίστιν—εἶπεν ὁ Μπλάγοιες εἰς τὸν ὅποιον ἐσύμφερνεν ὁ μεροληπτικὸς λογαριασμὸς τοῦ λοχαγοῦ—καὶ αὐτὸ τί ὦρα εἶναι; "Ἐ, νὰ τὰ ἤξευρα ἐγώ... Ἄλλὰ πάλι δὲν θὰ τολμοῦσα νὰ τὸν βάλω εἰς ἀμάξι... Ἄλήθεια ὁ σύντροφός του ὁ Ἰόλες λέει πῶς εἶναι

ἀλαφρά πληγωμένος, πολὺ ἀλαφρά... Ἀλλὰ ἤξευρετε, πληγὴ εἶναι αὐτή. Χωρὶς αὐτό, εἰς ἓν ἀμάξι. "Ἄχ, τί φοράδα ποῦ εἶχεν ὁ μάστωράς μου! "Ε, σύ, νυχτερίδα! Φέρε κόμα ρακί! Φοράδα ἴσ' ἔλαφίνα. Καὶ μόνον σγούφτει τὸ κεφάλι...—

Ἐδῶ ὁ Μπλάγοιες ἔκαμε μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι ὅπως θὰ ἔκαμνεν ἓν ἄλογο μὲ σπασμένο τὸ λαιμό.

— Ἄμ' δὲν ἔχεις σὺ καλλίτερο ρακί; "Ε, σύ, βαθρακάκι! Νὰ εἰπῆς εἰς τὸν κύρ Δαθὶδ ὅτι ἐγὼ ζητῶ ρακί. Ἄπὸ τὸ καλὸ, νὰ εἰπῆς, διὰ τὸν κύρ Μπλάγοιες». Ἔτσι σγούφτει τὸ κεφάλι. Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος χέρια. Νὰ σπάσουν τραβῶντας. Αὐτὴ ὅταν τρέχη, μόνον ἔτσι τὸ βάνει τὸ κεφάλι—αὐτὸς ἔβαλε τὸ κεφάλι μέσα ἔς τὰ πόδια του—καὶ ἐγὼ κράτα, κράτα... Εἰς τὸ τέλος, ὅταν δὲν βλέπω καμμιὰν ἄλλην βοήθειαν ἐγὼ τὴν γυρίζω ἄσε κανένα φράκτην ἢ χορταποθήκην ἢ πρὸς κανένα τοῖχον ὅπου προσφάσω. Τίποτ' αὐτὴ δὲν βλέπει, ὅταν πάρῃ τὸ δρόμο. "Ὅταν αὐτὴ κτυπήσῃ πουθενὰ μὲ τὸ κεφάλι της, ἐγὼ θαρρῶ ὅτι ἐχάθηκε καὶ αὐτὴ, καὶ ἐγὼ, καὶ τὸ ἀμάξι, ὅλα! Τὸ ἐναντίο. Τίποτε. Καὶ ἔπειτα ἀκόμα εἶναι ἡσυχὴ ἴσ' ἂν τὸ ἄρνι. Ἀλλὰ κανένας ἄλλος δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὴν καταφέρῃ καθὼς ἐγὼ. Μιὰ φορὰ πῆγεν ὁ κάλφας Βίδακος εἰς τὸ περιγιάλι τῆς Σάβας νὰ φορτώσῃ τὸ χάλκωμα. Αὐτὴ μόνον ἔκαμε ἔτσι—ὁ Μπλάγοιες πάλι ἔβαλε τὸ κεφάλι μέσα ἔς τὰ ποδάρια μὲ τὸ πωγῶνι ἐμπρὸς ὡς ἂν νὰ εἶχε τὸ γκέμι ἔς τὸ στόμα. — Ὁ Βίδακος ἄφησε τὰ χαλινάρια καὶ πλάγιασεν εἰς τ' ἀμάξι, καὶ αὐτὴ τρέχα ἔσ' ἄτι χανδάκια, τρέχα, τρέχα... ἢ καμπάνα! Δὲν ἔκαμπάνισεν; Νὰ πληρώσω!—

Αὐτὸς ἔτρεξεν πάλιν ἔξω, ἀλλὰ ὅταν ἐπέστρεψεν ἢ ἀνυπομονησὰ εἶχε χαθῆ ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, εἰς τὰ μάτια του ἦτο κάποιον κουτοχαραρὰ ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὰ τὰ μάτια ἔτρεχε πλέον τὸ ρακί, ὅπως λένε ἔς τὴν πατρίδα μου.

— Μωρὲ τί ἄλογο, θέλω νὰ εἰπῶ φοράδα. Ὁ μάστωράς μου ἔβαλε μιὰ φορὰ ἓνα κιβῶτι, νὰ τόσο, δὲν ἔξέρω τί ἤθελε μ' αὐτό. Αὐτὴ μόνον πῆρε τὸ γκέμι ἔς τὰ δόντια της, καὶ ἔτσι! Πῶς πηλαλοῦσεν ἔτσι ἦλθεν ἔς τὴν αὐλήν. Τ' ἀμάξι πιάσθηκεν εἰς τὴν θύρα καὶ ἔμειναν ἐκεῖ οἱ πῆσινοι τροχοί, μαζῆ μὲ τὸν μάστωρα καὶ τὸ κιβῶτι ἔς τὸ κεφάλι του. Οἱ μῆπροστινοὶ τροχοὶ εἰς τὴν αὐλήν, ἢ φοράδα μῆπρὸς ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ ἐμεῖς ξεκαρδισθήκαμεν ἀπὸ τὰ... ἀπὸ τὰ... τί ἔχουν αὐτὰ τὰ σπύρτα;.. Φέρε μου μιὰ φωτιά!—

Ὁ λοχαγὸς δὲν ἐπρόσεχε περσότερον. Ἡ σκέψεις του ἦταν μακριὰ—

εἰς τὴν Κνιαζέβτσαν. Ἐκεῖ ἦταν ἡ γυναῖκά του, ἔς τὴν μητέρα της, περιμένον νὰ λυθῆ. Ἀλλὰ τώρα εἶναι καὶ οἱ Κιρκέζοι ἐκεῖ. Φοβεροὶ συνδυασμοὶ ἄστραπταν εἰς τὸ κεφάλι τοῦ λοχαγοῦ. "Ὀλαὶς ἢ βαρβαρότητες, τὰς ὁποίας ἔπραξαν αὐτοὶ οἱ φίλτατοι τῆς Εὐρώπης, ζωγραφίζονταν μὲ ζωηρὰ χρώματα εἰς τῆς σκέψεις του. Ἐπάνω ἀπ' ὅλας ἔστεκεν ἢ ἀπελπιστικὴ ἀβεβαιότης, ἐπειδὴ, ἀφοῦ ἐπῆγεν εἰς τὸν πόλεμον, μόνον δύο γράμματα ἔλαβεν ἀπὸ τὴν γυναῖκά του. Καὶ εἰς τὰ δύο ἔγραφεν ὅτι θὰ ἔλθῃ ἄμα λυθῆ καὶ ἠμπορέσῃ νὰ σηκωθῇ. Ἀπὸ τὸ τελευταῖον γράμμα πέρασαν πέντε ὀδομάδες, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ οἱ Τοῦρκοι πῆραν τὴν Τρεσιμπάμπα, καὶ οἱ Κιρκέζοι ξεθεμελιόνουν τὸ σπίτι του, ἀναοῦν τὸ κρεββάτι, εἰς τὸ ὅποιο πιθανῶς ἢ γυναῖκά του ἀκόμα κίτεται. Καὶ μ' ὅλ' αὐτὰ—ἰδοὺ τὴν περιμένει. Ὑπάρχει ἔς τὸν ἄνθρωπον μιὰ χορδὴ, ψεύτικη ἴσ' ἢ τύχη, καὶ πάλι τὴν λέν τὸ «προαίσθημα». Καθ' ἓνας ποῦ παίξει ἔς τὸ λαχεῖον ἔχει τὸ προαίσθημα ὅτι θὰ κερδῆσῃ, καὶ ὅταν περάσῃ ἢ κλήρωσις, καὶ δὲν ἐκέρδησε τίποτε, ποτὲ δὲν θαυμάζει πῶς τὸν γέλασε τὸ προαίσθημα. Ἀλλὰ μιὰ φορὰ μόνον νὰ ἔλθῃ ἢ τυφλὴ τύχη, θὰ εἰπῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον πῶς τὸ ἤξευρε ὅτι θὰ κερδῆσῃ. Ἔτσι καὶ ὁ λοχαγὸς Θανάσιος ἔρχεται διὰ τρίτην φορὰν ἀπὸ τὴν στάσιν του νὰ περιμένῃ τὸ ἀτμόπλοιο, ἂν καὶ μὲ πολλὰς τῆς δυσκολίας ἔπερνε τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν φρούραρχον, ἀλλὰ πάντοτε τοῦ φαίνεται ὅτι σήμερον δὲν θὰ τὸν γελᾶσῃ τὸ προαίσθημα. Τώρα ἄρχισε πλέον κι' αὐτὸς νὰ πιστεῖται ὅτι τὸ ἀτμόπλοιο δὲν θὰ ἔλθῃ. Ἐγένεον κι' αὐτὸς ἀνυπόμονος ἴσ' ὡς ὁ Μπλάγοιες. Ἐκοσκίνιζε τὰς σκέψεις του διὰ νὰ ἔγιάτῃ τῆς μαύραις. Τοῦ φαίνεται ἴσ' ἂν νὰ ἦτο ἔς τὴν Κνιαζέβτσαν ποῦ γεννήθηκεν. Ἐμπῆκεν εἰς τὸ σπίτι του, ἐκάθησεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν καρυδιὰ τὴν ὁποίαν ἐφύτεψαν ὅταν ὁ λοχαγὸς ἐγεννήθη, καὶ ἢ ὁποία τώρα εἶχεν εἰς τὴν περιφέρειαν κατὰξέρα κλαδιά. Ἐκεῖ ἔθαψε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του, αὐτοῦ εἰς τὴν γειτονίαν ἀγάπησεν ἓνα κορίτσι, αὐτοῦ κοντὰ εἰς τὸ πρῶτον σπίτι πῆγε ἔς τὸν κουμπάρον μὲ τὸ λεμόνι νὰ τὸν προσκαλέσῃ ἔς τὴν ἀρραβῶνα. "ὦ, πόσον ἀγαποῦσεν ἐκεῖ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὸ παλῆ φορεματοφυλάκι, καὶ τὰ ἀσημένια τὰ ζάρφια, ἀρπαγμένα ἀπὸ κανέναν Πασσὰν εἰς τὴν πρώτην μας ἐπανάστασιν, καὶ τὰ σπασμένα τὰ ποδάρια τοῦ μινδερλικιοῦ, τὰ ὁποῖα ἔστεκαν εἰς τὸ ὑπόγειον, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου μὲ τὴν δίπτερη μύτη ἴσ' ἂν δύο σαλιάγκους, καὶ τὸ φουστάνι μὲ τὸ ὅποιον ἢ μητέρα του στεφανώθηκε, καὶ ἴσ' ἂν αὐτὰ... τὸ χαριτωμένο, γλυκὸ καὶ παχουλὸ πρόσωπο τῆς γυναῖκάς του, ἢ ἴσ' ἂν τροπιασμένη ἐλπίδα ὅτι

κι' αὐτὸς θὰ εἶναι πατέρας... καί... ὄχι! 'Αδύνατον... "Ἄς εἶναι καὶ Τούρκοι, δὲν εἶναι θηρία!—

Αὐτὸς ἔτριψε τὸ μέτωπό του διὰ νὰ διώξῃ αὐταὶς τῆς σκέψης.

— Ὁ μάλιστα ἐπιθυμοῦσε, ὁ Θεὸς τὸ ξεύρει πόσο, νὰ κάμῃ ἢ φεράδα του μικρὸ—ἐξακολουθοῦσεν ὁ Μπλάγοιες καὶ ὄλονεν ἐκύτταζεν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ποῦ ἐκάθητο ὁ λοχαγὸς εἰς τὴν ἀρχὴν—ἐννοεῖται. Αὐτὸ δὲν ἦταν ἄλογο, αὐτὸ ἦταν δράκος. 'Αλλά... "Ἐτσι...—

Ὁ λοχαγὸς τὸν ἄκουγε σὰν τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ ὥρολογιοῦ. Οὐδὲ αὐτό, οὐδὲ ὁ Μπλάγοιες τὸν ἐμπόδιζαν νὰ παρακολουθῆσῃ τὰς σκέψεις του.

Πάλιν εὐρέθηκεν ἐκεῖ. Πάλιν κατακαίουν τὰ σπίτια, πάλιν βλέπει εἰς τὰς ὁδοὺς κολοθωμένους νεκρούς...

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα πλάγιασεν ὁ λοχαγὸς εἰς τὸ θρανίον κοντὰ 'ς τὸ παράθυρο, καὶ ἔρριξεν ἕνα βλέμμα ἀκόμα εἰς τὴν λάμπαν, ἢ ὅποια κόμα λιγώτερα φώτιζε καὶ περισσότερα βρομοῦσε—καὶ εἰς τὸν Μπλάγοιες, ὁ ὅποιος ἐρροχάλιζε μὲ τὸ κεφάλι 'ς τὰ ποδάρια καὶ μὲ τὰ ξαπλωμένα χέρια σὰν νὰ κρατοῦσε ἀκόμα τὰ χαλινάρια.

Τοῦ κάκου ὁ λοχαγὸς ἐπροσπαθοῦσε νὰ κλείσῃ τὰ 'μάτια—τὸν ὕπνον τὸν 'πῆραν οἱ Κιρκίτσι. Μόλις κατὰ τὸ ξημέρωμα 'σὰν νὰ τὸν ἔπιασεν ὀλίγον ὁ ὕπνος, ἀλλὰ τότε ἀκούσθησαν εἰς τὴν σιγαλὴν τὴν νύχταν οἱ σύμμετροι ἤχοι τῶν στρεφομένων τροχῶν τοῦ ἀτμοπλοίου, καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὴν πρῦμῃ καταμετροῦσαν τὸ βάθος τοῦ νεροῦ. "Ἐπειτα ἡ σφυρίκτρα ἄρχισε νὰ ξυπνίξῃ τοὺς ἀποκοιμισμένους ὑπηρέτας τοῦ σταθμοῦ. Ὁ λοχαγὸς ἐπετάχτηκε. Τὸ σπαθὶ του ἔπεσε μὲ θόρυβον χάμω. Ὁ Μπλάγοιες ἐξύπνησεν, ἀλλὰ μόνον ἐτράβιξε καλλίτερα τὰ χαλινάρια, εἶπε «τώρα θὰ σὲ δεῖξω βρέ» καὶ πάλιν ἀπεκοιμήθηκεν.

Ὁ λοχαγὸς ἐβγήκε τρεχάλα ἔξω 'ς τὴν δροσερὰ πρωΐαν. Μόλις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀνασαινῇ. Ἀπερίγραπτος φόβος τὸν ἔπιασεν. Τρεχάλα 'πῆγε ὡς εἰς τὴν ἀποθάβραν, ἔπιασε τὸ παλαμάρι τὸ ὅποιον εἶχαν ῥίξῃ ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιο, καὶ ἄρχισε νὰ τὸ τραβᾷ. Εἰς τὴν στιγμὴν ὅπου ἤθελε νὰ δέσῃ τὸ παλαμάρι, εἶδεν ἐπάνω 'ς τὸ ἀτμόπλοιο μιὰ γυναῖκα ἢ ὅποια κρατοῦσεν ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς ἕνα φασκιωμένο παιδί. Ὁ λοχαγὸς ἔρριξε τὸ παλαμάρι εἰς τοὺς ὑπηρέτας, οἱ ὅποιοι μὲ θαῦμα ἐκύτταζαν τί κάμνει αὐτός, καὶ τόσο ἐσάστισεν, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσῃ 'ς τὸν ποταμόν. Καὶ ὅταν ἡ γυναῖκα του τοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν λαιμόν, καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ παιδί, πρῶτο τὰ δάκρυα καὶ ἔπειτα τὰ φιλήματα ἔπεφτα εἰς τὸ παχουλὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὅποιον δὲν

ἐδυστροποῦσε πρὸς τὸν πατέρα του, ἂν καὶ πρώτη φορὰ τὸν ἔβλεπε.

Ἡ γυναῖκα ἐκλαιγεν, αὐτὸ ἐννοεῖται. Καὶ ἡ γραῖα ἢ ὅποια τὴν ἀκολουθοῦσεν ἐκλαιγεν, χωρὶς αὐτὸ δὲν γίνεταί. Τέλος καὶ τὸ μικρὸ ἄρχισε νὰ λεπτοκλαίῃ.

Αὐτοὶ πέρασαν ὀγγίγωρα τὸ γεφύρι καὶ παραμέρισαν διὰ ν' ἀνοίξουν ὁδὸν διὰ τοὺς ἄλλους ἐπιβάτας, οἱ ὅποιοι σπρώχονταν μαζῇ μὲ τὰ πράγματά των, ἐπειδὴ ἀκόμα δὲν εἶχε ἔλθῃ οὐδ' ἕνας χαμάλης οὐδ' ἕνας ἀμαξᾶς.

Ὁ λοχαγὸς εἶχε πολλὰ νὰ 'ρωτήσῃ τὴν γυναῖκά του, ἀλλὰ κόμα δὲν ἤμποροῦσε νὰ προφέρῃ ἕναν λόγον. Τέλος ἔλυσε ἡ γλῶσσα του καὶ εἶπε.

— Τὸ λοιπὸν ἐγλύττωσε τὸ κεφάλι σου ;—

Αὐτὸς τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸν βραχίονα καὶ τὴν ἔσφιξε δυνατὰ σὰν νὰ ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ ὅτι εἶναι ζωντανή.

— Καὶ αὐτὸς ὁ μικρός. Σὺ, σὺ, στρατιῶτά μου! Καὶ ἐγὼ ὁ καυμένος τί δὲν ἐσκέφθηκα. "Ἄχ, Θεέ μου, Θεέ μου!—

Αὐτὸς ἐσφούγγισε τὸ πρόσωπό του μὲ τὸ μανίκι καὶ κρατῶντας τὸ παιδί 'ς τὴν ἀγκαλιὰ τῆς εἶπε :

— "Ἡξευρα ὅτι θὰ ἐλθῆς σήμερα. "Ἡμουν βέβαιος. Καὶ ἡ μητέρα ;— Μόλις τώρα εἶδεν αὐτὸς τὴν γραῖαν καὶ τῆς ἐφίλησε τὸ χέρι.

— Δόξα σοι ὁ Θεὸς ὅπου εἴστε ζωντανοὶ καὶ καλά!—

Ἡ γραῖα ἄρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ.

— Μακρὰ εἶναι τὸ καλὸ ἀπ' ἐμᾶς. Ἐχάσαμε καὶ τὸ σπίτι καὶ ὄλα'

Ὁ λοχαγὸς αἰσθάνθη σὰν νὰ τὸν ἔπιασε ἕνα παγωμένο χέρι ἀπὸ τὴν καρδιάν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ χέρι εὐθὺς τὸν ἀπόλυσεν, ἐπειδὴ εἶδεν εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἕναν ἄνθρωπον εἰς τὸ γεφύρι, μὲ φορέματα ἀπλοῦ στρατιώτου, χωρὶς τὸ δεξιὸ τὸ ποδᾶρι, καὶ χωρὶς τ' ἀριστερὸ τὸ χέρι.

— Σώπα—εἶπεν ὁ λοχαγὸς με φρίκην εἰς τὸ πρόσωπό του. Παρέδωσε τὸ παιδί 'ς τὴν γυναῖκά του καὶ ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ τὸν κολοθωμένον. Τὸν ἔπιασεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἀμασχάλην καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ περάσῃ ἀπ' ἕνα ἴγκαρσινὸ δοκάρι.

— Μήπως εἶσαι σὺ παλληκάρι μου ὁ γιὸς τοῦ Μπλάγοιες ;—

— Μάλιστα κύριε λοχαγέ!—Εἶπεν ὁ στρατιώτης, ἐμάζεψε τὸ ἕνα τὸ ποδᾶρι μὲ τὸ δεκανίκι καὶ ἔβαλε τὸ χέρι του εἰς τὸ καπέλλο διὰ νὰ χαιρετήσῃ στρατιωτικὰ. Ἀλλὰ τὸ δεκανίκι τὸν ἐπρόδωσε, καὶ αὐτὸς θὰ ἔπεφτεν ἂν δὲν ἐπιάνετο ἀπὸ μίαν κυρίαν ἢ ὅποια κρατοῦσε δισάκκι καὶ ἕνα σκυλί, καὶ ἡ ὅποια ἐξεφώνησε καὶ ἐπήδησε 'ς τὴν ἄλλη τὴν μεριά.

— Ὁ πατέρας σου εἶναι ἐδῶ. Στάσου νὰ τοῦ εἰπῶ.

Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ πρῶτ', οἱ ἐπιβάται ἐστέκοντο ἀκόμα εἰς τὸ περιγιάλι, καὶ ἔστρεψαν ὅλοι τὴν προσοχὴν τους εἰς αὐτὴν τὴν σκηνήν.

Ὁ λοχαγὸς ἔτρεξεν εἰς τὸ καπελῆθ' διὰ νὰ ξυπνήσῃ τὸν Μπλάγοιεν. Ὁ κόσμος ἐχωρίσθηκεν εἰς δύο διὰ νὰ ἀφήσῃ δρόμον εἰς τὸν ἀπόμαχον, ἕναν πολὺ εὐμορφον, ἰσχυρὸν νέον, μὲ ἀνδρικό πρόσωπο καὶ μὲ θλυθερὸ χαμῶγελον εἰς τὸ στόμα. Ὅλα τὰ εἶχεν αὐτός, καὶ τὰ νειάτα, καὶ τὴν ὀμμορφάδα, καὶ τὴν ὑγίειαν, καὶ πάλι δὲν εἶχε τίποτα. Τὸ ὄλον ὠμοιάζεν σὰν ἕνα πολύτιμον ἀλλὰ σπασμένο φουρφουρένιο ἀγγεῖον.

Αὐτὸς ἐκίνησε σιγὰ ἐμπρός. Ὅπισω ἤπηγαιναν ἡ κυρία τοῦ λοχαγοῦ μὲ τὴν μητέρα της καὶ τὸ παιδί της, καὶ ὁ ἄλλος ὁ κόσμος σὰν μιὰ ἐπίσημη λιτανειά.

Εἰς αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ ξεσκουφιασμένος Μπλάγοιὸς ἐβγήκεν τρεχάλα ἀπὸ τὸ καπελῆθ'.

Ὁ λοχαγὸς ἐπετάχθηκεν καὶ τὸν ἔπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι.

— Στάσου. Αὐτὸς εἶναι πολὺ βαριά πληγωμένος, πολὺ βαριά!—

— Πῶς βαριά; Ποιὸς τὸ λέγει αὐτό; Ἴδου τὸ γράμμα... Ὁ σύντροφός του... ὁ Ἰόλης...—

Κυττάζοντας μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα ἔς ὅλα τὰ μέρη, αὐτὸς ἐπέρασε τὸν ἀπόμαχον καὶ ἵσταμάτησεν ἐκεῖ ποῦ δὲν ἦτο πλέον κανένας.

— Καὶ ποῦ εἶναι;—

— Ἀφέντη—ξεφώνησεν ὁ στρατιώτης τρυφερά στρέφοντας μὲ τὸ ἕνα τὸ ποδάρι καὶ στηρίζοντας τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ δεκανίκι.

— Πατέρα ἐδῶ εἶμαι!—

Ὁ Μπλάγοιὸς ἔστρεψεν ὀγκλίγωρα σὰν ἡ ἀστραπή. Ἐστάθηκεν ἐμπρός ἀπὸ τὸ γιοῦ του, τὸν κυττάζει, καὶ ἔπειτα ἔπεσε χάμω σὰν ἕνα ξύλο.

Κανεὶς δὲν ἐστοχάσθηκε νὰ πάη ἔς τὴν δουλειά του. Ὅλοι ἔτρεξαν νὰ τοὺς βοηθήσουν. Ἐρριζαν νερὸ ἔς τὸ πρόσωπο τοῦ Μπλάγοιῦ. Ἡ κυρία μὲ τὸ δισάκκι καὶ μὲ τὸ σκυλί τοῦ ἔβαλε μιὰ φιάλη μὲ μύρισμα ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν μύτην. Ὁγκλίγωρα τὸν ἤφεραν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ αὐτὸς ἐσηκώθηκεν εἰς τὰ ποδάρια. Πρῶτον ἐσφούγγισε τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, καὶ ἔπειτα ἀγκάλιασε τὸ γιοῦ του, ἀλλὰ τόσο σφικτὰ σὰν νὰ φοβεῖτο ὅτι θὰ τοῦ φύγῃ.

Πολὺν καιρὸν δὲν τὸν ἄφησε. Ὅταν τὸν ἀπόλυσε, τὸν κύτταξε ὄλο ἔς τὰ μάτια, δὲν ἐτολμοῦσε νὰ κυττάξῃ κάτω ὅπου ἄλλοτε ἦτο τὸ ποδάρι.

— Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦ γλύτωσες τὴν ζωὴν. Ὅλα θὰ γένουν καλά.

Αὐτὸ ἐδῶ—καὶ μὲ τὸ χέρι ἔδειξε τὸ δεκανίκι—αὐτὸ ὁ λαὸς θὰ τὸ χρυσώσῃ. Δὲν εἶναι ἔτσι ἀδέλφια;—

Ὅλοι τὸ βεβαίωσαν καὶ ἠπητάχθησαν πρὸς αὐτούς.

— Ἴδου ἐγὼ—εἶπεν ὁ λοχαγὸς—ἐγὼ πρῶτος δίδω—αὐτὸς ἄρχισε νὰ ζητῇ εἰς ὅλαις τῆς τσέπαις, ἀλλὰ ἔβρηκεν μόνον ὀλίγα λεπτὰ—ἐγὼ δίδω τ' ὠρολόγι μὲ τὴν ἀλυσίδα.—

— Εὐχαριστῶ κύριε λοχαγέ—εἶπεν ὁ στρατιώτης χαιρετίζοντας τὸν ἀξιωματικὸν στρατιωτικὰ—Πάρε, πατέρα, ἐγὼ δὲν ἔχω τ' ἄλλο τὸ χέρι.

— Ἐγὼ σοῦ δίδω τὸν λουλᾶν μου τὸν κιχλιμπαρένιον. Ἀξίζει δύο φλουριά—εἶπεν ὁ Στέφανος ὁ μαθητευόμενος.

— Εὐχαριστῶ ἀδέλφια. Κράτα πατέρα.—

— Ἴδου νὰ ἔχῃς καὶ διὰ τὸν καπνὸν—εἶπεν ὁ Μαρίγκος ὁ ἔμπορος καὶ τοῦ ἔδωσε κάμποσα φλουριά.

Ὁ στρατιώτης μὲ πολλὰς τῆς δυσκολαίς, στηριζόμενος εἰς τὸ δεκανίκι, ἔβγαλε τὸ καπέλλο του καὶ τὸ πρότεινεν εἰς τὸν ἔμπορον νὰ βάλῃ μέσα τὰ χρήματα.

— Εὐχαριστῶ ἀδέλφια, κράτα πατέρα!

Ὁ Μπλάγοιὸς ἐπῆρε τὸ καπέλλο καὶ ἔβαλε μέσα τ' ὠρολόγι, τὸν λουλᾶ καὶ τὰ φλουριά. Οἱ ἄνθρωποι ἔβαναν καθένας κάτι τί εἰς τὸ καπέλλο. Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν ἦταν καὶ πολλοὶ Ῥῶσσοι μὲ τὴν μεγάλην τὴν καρδιά τους, καὶ ἔδιδαν ἄφθονα.

Ὁ στρατιώτης ὁλονὲν ἔλεγεν «εὐχαριστῶ ἀδέλφια, εὐχαριστῶ ἀδέλφια» ἀλλὰ ἡ φωνὴ του μετ' ὀλίγον ἐβράχυναξε καὶ ἐπνίχθη. Αὐταὶ αἱ δύο λέξεις ὁλονὲν περισσότερο ἄρχισαν νὰ ὠμοιάζουσιν μὲ τὰ ζητουιάρικα τὰ λόγια τῶν τυφλῶν εἰς τὰ πανηγύρια, καὶ ὁ καυμένος πρῶτην φορὰν ἐκατάλαθεν ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι πλέον τίποτε ἄλλο παρὰ ζητουιάρης—καὶ μεγάλα δάκρυα ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια του.

— Βλέπεις ἐκεῖ—εἶπεν ὁ Μπλάγοιὸς—διὰ τέτοιο τιποτένιο πρᾶγμα νὰ κλάψῃ! Τί εἶναι; Ἐνα ποδάρι! Καὶ τί μ' αὐτό; Ὅλ' αὐτὰ πάλι θά...—μετ' ὀλίγου ἤθελε νὰ εἰπῇ «θὰ φυτρώσουν», ἀλλὰ τὸ κράτησεν ἐγκαίρως—ὄλ' αὐτὰ... θά... Ἄμ' δὲν σοῦ εἶπα ὅτι ὅλα αὐτὰ ὁ λαὸς θὰ τὰ χρυσώσῃ;—

Ἐδῶ διὰ μιᾶς ἄρχισε καὶ αὐτὸς νὰ κλαίγῃ μὲ πνίξιμο.

— Τί τὰ θέλω ὄλ' αὐτὰ;

— Καὶ αὐτὸς ἔβριξε χάμω τὸ καπέλλο μὲ τὰ δῶρα, καὶ σὰν τρελὸς ἐκύτταξε τὸν Οὐρανόν, σὰν νὰ ἐπερίμενε ἀπ' ἐπάνω τὴν ἀπάντησιν.

— Νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ—εἶπεν ἡ κυρία τοῦ λοχαγοῦ—Ἐδῶ εἶναι

μεγάλη άτυχία, και έμεις—αυτή εκύτταξε και τὰ δυὸ τὰ ποδάρια τοῦ ἀνδρός της και τὸ παχουλὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ της—έμεις εἴμεσθα δόξα νάχη ὁ Θεὸς πολὺ εὐτυχεῖς!

Τότε ἤγγαν τὸν Μπλάγοιεν, τὸν γιόν του και τὰ δῶρα μ' ἐν ἀμάξει εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἄνθρωποι μὲ καλὴν καρδιὰν τοὺς εἶδαν ἀκόμη ὀλίγον καιρόν, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρόν ὅλα μαραίνονται, και ὁ ἐνθουσιασμός, και ἡ ἀγάπη, και τὸ καθήκον, και ἡ ἐλεημοσύνη, και δὲν ἤμπορεῖς νὰ τοὺς γνωρίσης ὡσάν τὸ μαῦρο τ' ἄλογο τοῦ Τοπούζοβιτς, τὸ ὅποιο κάποτε ἐκέρδαινε τὰ πρῶτα βραβεῖα εἰς τὸν ἵππόδρομον και τώρα γειρίζει τὸ μαγγανοπήγαδον.

*
* *

Ὁ λοχαγὸς ἔκτισε πάλι σπίτι εἰς τὸν ἴδιον τόπον εἰς τὴν Κνιαζέβ-τσαν. Ἀλήθεια τὸ σκέπασε, καθὼς τὸ λέγουν μὲ χαρτιά, ἀλλὰ ἡ γυναῖκά του εἶναι χαριτωμένη, τὸ παιδί του εἶναι καλὰ και τὸν ἀρπάζει πλέον ἀπὸ τὰ μουστάκια.

Ὁ Μπλάγοιες ὠμιλοῦσεν ἀκόμα κάμποσον καιρόν «Ὁλ' αὐτὰ ὁ λαὸς θὰ τὰ χρυσώσῃ» ἔπειτα τὰ γύρισεν εἰς τὸ «Ὁ Θεὸς θὰ σ' τὰ πληρώσῃ» και τέλος—ἔγεινε μεθύστακας, και ἀπέθανεν. Ὁ γιός του λαμβάνει κάτι τι ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῶν ἀπομάχων και ζητιανεύει...

Δώσετέ του κάτι τι—ἂν ἀγαπᾶτε.

Ἀδὲρ εἶναι ἡ συνεισφορά μου.

(Ἐκ τοῦ Σερβικοῦ).

ΒΛΑΔΑΝ ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΒΟΤΑΝΙΑ

Σῦρε, καλότυχο πουλί, στήν ἄγρια λαγκαδιά και ψάξε τὰ χαράγματα πρὸ τοῦ τ' ἀστέρι σβύση νὰ βρῆς τ' ἀγαποδότανο, ἴσως και μ' ἀγαπήσῃ ἡ κόρη ποῦ ἐγεννήθηκε μ' ἀνέσπλαγχνη καρδιά.

*Ἄν ἴσως ὅμως δὲν τὸ βρῆς στήν ἄγρια λαγκαδιά τότε νὰ ψάξῃς στὸ βουνὸ πρὸ τοῦ γυρίσης πίσω νὰ βρῆς τὸ λησμοδότανο, ἴσως και λησμονήσω τὴν κόρη ποῦ ἐγεννήθηκε μ' ἀνέσπλαγχνη καρδιά.

Και τὸ πουλάκι μ' ἄκουσε κι' ἀμέσως στὸ φτερό, πετᾷ σὲ κάμπους και βουνὰ μὲ τ' ἄλλα χελιδόνια....
*Ἄχ! Ἀπὸ τότε, ἀγάπη μου, πέρασαν τόσα χρόνια και ἄκόμα δὲν ἐγύρισε κι' ἀδίκως καρτερῶ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ

- Ὑπάρχουσι κράτη ἔνδοξα ἐν τῇ καταπτώσει των.
- Οὐδὲν ἀνωφελές, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ τις νὰ τὸ χρησιμοποίησῃ.
- Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, μὴ θεωροῦντες, ὅτι ἔκαμαν καλὴν ἀγοράν, ἐὰν δὲν κλέψουν τὸν ἔμπορον.
- Ἐξίσου Βασιλεῖς και Λαὸς πρέπει νὰ ἐξαγοράζωσι τὴν πείραν.
- Ὁ πολιτισμὸς ἀναπτύσσει τὰς ἀνάγκας ταχύτερον ἢ τὰ μέσα τῆς θεραπείας.
- Πρέπει ν' ἀγαπᾷ τις τοὺς φίλους του, ὅπως οἱ ἀληθεῖς ἐρασιτέχναι τὰς εἰκόνας.
- Πᾶσα μήτηρ δύναται και πρέπει νὰ ἦνε ὡς ἀνοχόμος, περιποιουμένη τὰ τέκνα της ὡς πνευματικὰ ἄνθη, καθιστῶσα αὐτὰ διὰ τῆς ἀγαθῆς μερίμνης της πράγματι ἐράσματα.
- Μία καλὴ μήτηρ ἀξίζει δι' ἑκατὸν καλοὺς διδασκάλους.
- Οἱ μικρῶν ιδεῶν ἄνθρωποι εἶναι ἐπίμονοι, καθόσον δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ὑψηλότερας ιδέας.
- Ὁ μαντεύων τὰς γυναῖκας εἶναι ὁ ἀσπονδότερος αὐτῶν ἐχθρός.
- Τὸ παρελθὸν εἶναι πηγὴ διδασκαλίας και ζωῆς.
- «Ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου και ὁ νόμος τοῦ ἐπιτηδειοτέρου» κατὰ τινα διάσημον νομικὸν εἶνε οἱ διέποντες σήμερον τὸν κόσμον.
- Ματαιῶς κοπιᾶζει ὁ ζητῶν νὰ συμβουλευσῇ ἀνοήτους: Αὐτοὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἄλλου μεταχειρίζονται μόνον διὰ νὰ τελειοποιήσωσι τὴν μωρίαν των.
- Ὁ μεγαλήτερος κλέπτης τοῦ κόσμου εἶναι τὸ κακὸν βιβλίον, διότι μᾶς κλέπτει τὸν καιρόν.
- Ὁ Ἀλφόνσος Κὰρ ἔγραψεν: «Εἶναι σημειώσεως ἄξιον, ὅτι τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας των, τούτέστιν ἡ ἐπιρροή των καταπαύει καθ' ἣν στιγμὴν τοῖς ἔρχεται τὸ λογικόν».
- Σπουδάσετε μετὰ προσοχῆς τοὺς πάντας: Και ὁ μετρίας διανοητικῆς καταστάσεως ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ Γκαίτε, ἔχει τι νὰ διδάξῃ εἰς σοφόν. Τί ἀληθέστερον τούτου;
- Ὅπου ἐνυπάρχει ἀγάπη, ἐμφωλεῖται ἡ εὐδαιμονία.
- Ἀπαιτεῖται μεγίστη πείρα, ἵνα ἐννοήσῃ τις τὴν Μουσικὴν, τὴν Ζωγραφικὴν και τὰς Γυναῖκας.
- Ἄμα ὁ τεχνίτης ἀποβλέπει εἰς τὸ χρῆμα, ἀπόλλυται πᾶσα καλαισθησία.
- Ἡ φύσις, δίδει τὴν μεγαλοφυΐαν, ἡ κοινωνία τὸ πνεῦμα και ἡ σπουδὴ τὸ αἶσθημα.
- Εἶναι σπουδαῖον κατόρθωμα, σπουδαιότερον ἢ ὅσον φαντάζεται τις, τὸ νὰ μεταβληθῇ τις ἢ εἰς τίμιον ἢ εἰς κακοῦργον ἄνθρωπον.
- Ἡ εἰλικρινὴς φιλία τρέφεται δι' ἀναμνήσεων, ἢ συμφεροντολογικῆ δι' ἐλπίδων.

ΨΥΧΗ

Εἶν' ἡ ψυχὴ μου πεταλοῦδα
καθὼς τὴν πλάσανε οἱ Θεοί,
γύρω στὰ κάλλη φτερουγίζει
ὡς ποῦ μιὰ μέρα νὰ καῖ.

Θὰ γίνῃ ἀλήθεια πεταλοῦδα
ὅταν δὲν θάξω πιὰ προῆ
γύρω στὸ φῶς θὰ φτερουγίζῃ
ὡς ποῦ μιὰν ὥρα νὰ καῖ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

- Ὁ ἔρωσ εἰκοσαετοῦς ἡλικίας ἔχει ὄλην τὴν ἀπλότητα τῆς πίστεως.
- Τὸ μέγεθος τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων μετρεῖται ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως ἐξ ἧς παράγεται.
- Ἡ ἠδυπάθεια εἶναι φλόξ περὶ ἣν ἵπταται μέχρις οὗ καταστραφῇ.
- Οἱ ἀγαπῶντες ἢ περὶ οὐδενὸς ἀμφιβόλλουσιν ἢ περὶ πάντων.
- Ἡ ἀναπόλησις εἶναι τὸ λυκόφως τῆς καρδίας.
- Ἐν τῷ ἔρωτι ὁ εἰδικὸς κῶδιξ τῶν γυναικῶν εἶναι ἡ τιμιότης.
- Ἐφόσον γηράσκουσιν αἱ ἀναμνήσεις λαμβάνουσι χαρακτηριστῆρα ὄνειρου καὶ ἐπὶ τέλους ἀμφιβάλλει τις, εἰς ἔξησεν ἐν ἡδονῇ ἢ ἐν θλίψει.
- Δὲν ἀποβάλλεται ὁ ἔρωσ ἐκ τῆς καρδίας δι' ἀπλῆς τύψεως συνειδότης.
- Εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἐν καὶ ἐν κάμνουν δύο, εἰς τὸν ἔρωτα ἐν καὶ ἐν κάμνει πάλιν ἐν.
- Οἱ λόγοι τοῦ ἔρωτος εἶναι περωτὰ βέλη, παράγοντα πληγὰς ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξ ὧν διὰ νὰ ἰαθῇ, ἀνάγκη ἄλλων τοιούτων.
- Ἡ ζωὴ ὑποχρεοῖ ἀπαύστως εἰς δάκρυα ἐκ συμπαθείας μᾶλλον ἢ ἐξ αἰσθήματος.
- Ὁ ἀληθὴς ἔρωσ εἶνε πτηνὸν ἰδιότροπον, κελαδεῖ καθ' ὠρισμένας ὥρας καὶ κάμνει τὴν φωλεάν του ἐπὶ ἐνὸς μόνον δένδρου.
- Ἡ καρδία τῶν γυναικῶν ὁμοιάζει τὰς ἰσπανικὰς οἰκίας, αἵτινες ἔχουσι πολλὰς θύρας καὶ ὀλίγον φωτισμόν. Εὐκόλωτερον νὰ εἰσέλθῃ τις ἢ ν' ἀναγνώσῃ ἐν αὐτῇ.
- Αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουσι φίλας, ἔχουσι ἀντεραστρίας.
- Ὅταν ἡ γυνὴ κακολογῇ τὸν ἔρωτα καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων περιφρονῇ τὴν δημοσίαν ἐκτίμησιν, ἐνδείξις, ὅτι ἡ μὲν γυνὴ ἀπώλεσε τὰ θέληγῆτρά της καὶ ὁ ἀνὴρ τὸ ἐπιστημονικὸν τάλαντον.
- Αἱ ὥραιαι γυναῖκες εἰσὶν ὅπως αἱ διοικήσεις· ἔχουσι πάντοτε καὶ τοὺς τακτικούς καὶ τοὺς ὑπεραρίθμους ὑπαλλήλους των, συνήθως δὲ διορίζουσι αὐτοὺς συγχρόνως.
- Ὁ ἔρωσ, καὶ τοι ἐρειδόμενος ἐπὶ ὁμοίας καὶ διηνεκοῦς βάσεως, μεταβάλλει μορφήν ταχύτερον παντὸς ἄλλου αἰσθήματος.

Ἐν Ἀθήναις (Καλλιθέα) τῇ 23ῃ Σεπτεμβρίου 1893.

Φίλιτάτε μοι Κύριε,

Εὐχαρίστως ἐκ τῆς ὑμετέρας ἐπιστολῆς μαθάνω, ὅτι συνεχίζετε τὴν ἐκδοσιν τῆς «Ποικίλης Στοᾶς», ἣτις ὑπὸ τὴν Ἑμετέραν ἐπιτυχῇ Διευθύνειν διήνυσεν ἄριστα τὸν μέχρι τοῦδε βίον της, ἐξυπηρετοῦσα τὴν νεωτέραν ἐλληνικὴν φιλολογίαν καὶ διὰ τοῦτο τυγχάνουσα ἀξία τῆς ὑποστηρίξεως παντὸς δυναμένου.

Ἀσχολούμενος εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὑπὸ τὰ πιεστήρια εὐρισκομένου ἤδη Δικαστικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς «Νομικῆς Βιβλιοθήκης», ἐστερούμην τοῦ προσήκοντος χρόνου, ὅπως παρασκευάσω τι, ἀντάξιον διὰ τὴν «Ποικίλην Στοάν». Ἄς πέμπω ἐν τούτοις ὀλίγας γραμμάς, ὅπως μὴ ὑστερήσω εἰς τὴν ὑμετέραν φιλόφρονον πρόκλησιν, ἐπὶ θέματος, ξηροῦ πιθανὸν διὰ τοὺς πολλούς, οὐχὶ ὅμως ἴσως ἄνευ ἐνδιαφέροντος τινος διὰ τοὺς λάτρεις τῆς ἀρχαίας φιλολογίας τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι αὐταὶ κριθήσονται ἐπιεικῶς καὶ μᾶλλον ὡς μαρτυροῦσαι τὴν ἐπιθυμίαν μου, ὅπως μὴ ἀρνηθῶ τὴν μικρὰν συνδρομήν μου εἰς τὸ μετὰ μικρὰν διακοπὴν συνεχιζόμενον ὠραῖον ὑμῶν ἔργον.

Μετὰ πάσης ὑπολήψεως

Γεώργιος Ν. Φιλάρετος

Κύριον Ἰωάννην Ἀρσένην

Διευθυντὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου

ἢ «Ποικίλη Στοὰ»

ΟΙ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΑΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΤΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

«...Ἐρυμὰ τε χώρας, καὶ πόλεως σωτήριον
ἔχοιτ' ἂν οἶον οὐτις ἀνθρώπων ἔχει...»

Δισχύλος.

ΕΠΙ τοῦ Δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ ὅλων μὲν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ἐλάχιστα ἐν τῷ σκότει τῶν αἰώνων μαθάνομεν· περὶ τῶν σπαρτιατικῶν ὅμως καὶ τῶν ἀττικῶν δικαστηρίων εὐρίσκομεν πληροφορίας ἱκανὰς καὶ λίαν ἐνδιαφερούσας πάντα ἐρευνητὴν τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου, εὐκόλως ἐξ αὐτῶν δυνάμενον νὰ ἐξακριβώσῃ, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν σπουδαιότερων τῶν σήμερον ἐν ἰσχύϊ πρὸς ὀργάνωσιν δικαστηρίων θεσμῶν, ἢ ἐν σπέρματι ὑπῆρχον ἐν τῇ

ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ νομοθεσίᾳ ἢ καὶ τινες αὐτῶν κανονικῶς ἐκτοτε ἐλει-

τούργουν, — π. χ. ὁ περὶ προσόντων τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων, ὁ περὶ ἰσοβιότητος τῶν δικαστῶν καὶ περὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀποχωρήσεως αὐτῶν εἴτ' ἕνεκα παραπτωμάτων, εἴτε καὶ ἕνεκα γήρωσ ἢ διαρκῶν νοσημάτων, ὁ περὶ ἐνόρκων δικαστῶν, ὁ περὶ τῶν περιοδευόντων εἰρηνοποιῶν, ὁ περὶ τῆς δημοσιότητος τῶν συνεδριάσεων καὶ τόσοι ἄλλοι.

Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως περὶ τῆς μελέτης πάντων τούτων δεδικοιολογημένως αὐξάνει διὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν, ἐφ' ὧν ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν οἱ θεσμοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ νεωτέρου δικαίου ἀνεγράφησαν καὶ εἰς τοὺς συνταγματικούς χάρτας ὡς θεμελιώδεις νόμοι πάσης εὐνομουμένης πολιτείας.

Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐν Ἀθήναις σεμνοῦ δικαστηρίου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου διεξήχθησαν αἱ διασημότεραι τῶν δικῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος—ἀπὸ τῆς τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ὀρέστου μέχρι τῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου,—οἱ Ἐφέται καὶ ἡ Ἡλιαία, ἡ ἐν Σπάρτῃ Γερουσία μετὰ τῶν Ἐφόρων τῆς καὶ ἡ Ἀλία προκαλοῦσι συνεχῶς τὸν θαυμασμόν πάντων, καὶ αὐτῶν τῶν οὐδέποτε ἐπισκεφθέντων τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ὑπὸ τὸν γλαυκὸν ὅμως ἑλληνικὸν ὀρίζοντα ἀτενίζων σχεδὸν καθ' ἑκάστην τὸν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἱερὸν λόφον Ἀθηναῖος, καὶ ὁ τὴν Σπάρτην κατοικῶν νεώτερος Ἕλλην καθήκον ἔχουσι νὰ γινώσκωσιν ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις τὸν μηχανισμόν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν δικαστικῶν ἐκείνων σωμάτων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δεδικοιολογημένως ἐπιτρέπεται, νομίζομεν, νὰ καυχῆθῶσιν, ὅτι εὐτυχῆσαντες νὰ πατῶσι τὴν αὐτὴν γῆν, ἣν οἱ ἱδρυταὶ τῶν ἀθανάτων ἱστορικῶν ἐκείνων μνημεῖων, δύνανται διὰ τῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς μελέτης αὐτῶν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διαφώτισιν πολλῶν θεσμῶν, οὓς παρανοοῦσιν ἐνίοτε οἱ μακρόθεν ἐρευνητῆς αὐτοῦς, μάλιστα δὲ ὅσοι, ὑπὸ γλωσσικὴν μᾶλλον ἔποψιν ἐργαζόμενοι, δὲν συμπίπτει νὰ ἔχωσι καὶ γνώσεις τοῦ νεωτέρου δικαίου πρὸς σύγκρισιν τῶν πάλαι πρὸς τὰ νῦν ἰσχύοντα.

Ἄτυχῶς τὸ σχολαστικὸν καὶ ἱκανῶς ἀτελὲς σύστημα τῆς παρ' ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως ῥίπτει εἰς τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἡμιμαθεῖς ἐν μεγάλῃ ποσότητι, διατηροῦντας ἐξ ὄλου τοῦ θησαυροῦ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων μόνον τὴν πρὸς τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν ἀπέχθειαν! Τὰ βάρη δὲ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ βίου ἐκείνων τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες, ἔχοντες τὸν πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν ζῆλον, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιδοθῶσι εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κλάδου τῶν, ἐὰν ἢ εἶχον τὰ μέσα ἢ ἱκανῶς ἐνισχύοντο ὑπὸ τοῦ κοινού, καὶ ἢ ἐπὶ τὰ ἐπουσιδῶδη ἐνασχόλησις τῶν ἐχόντων μὲν τὰ ἐφόδια, στερουμένων δὲ τοῦ προσήκοντος ζήλου

κρατοῦσι διὰ τοὺς πολλοὺς κεχωσμένον τὸν θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ὑπὸ τὸν παχὺν κονιορτὸν τῶν βιβλιοθηκῶν.

Καὶ τὰ μὲν λοιπὰ δυσκόλως θεραπεύονται· σχετικὴ δὲ τις βελτίωσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ, ἐὰν οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς ἀπεδείκνυον διὰ τῶν πραγμάτων τὴν ὀφειλομένην ἀγάπην πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν θεσμῶν καὶ δὴ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον, διότι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκδρομῆς καὶ ἐκ τῆς συγκριτικῆς μελέτης, ἔστωσαν βέβαιοι, ὅτι ἀείποτε μεγάλας θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ὠφελείας εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν οὐ μόνον ὑπὸ ἱστορικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔτι ἔποψιν. Ὑπάρχουσι θεσμοί, —κατὰ τὸν Ayrault,—πρὸς ποταμοὺς ὁμοιάζοντες καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοηθῶσιν, ἐὰν μὴ προσηκόντως ἐρευνηθῇ ἡ πηγὴ αὐτῶν. Ἡμεῖς ὅμως προσθέτομεν, ὅτι ἐὰν οἱ νομοθέται τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, πρὶν ἢ καταρτίσωσι τὰ νομοσχεδία τῶν, εἶχον ἐπαρκῶς διδαχθῇ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Θεόφραστον, τὸν Δημοσθένην, τὸν Ἰσοκράτην ἢ καὶ αὐτὸν τὸν Πλούταρχον, θὰ ἠδύναντο νὰ ρυθίσθῶσιν ἐκείθεν πολυάκις βοήθειαν παμμεγίστην πρὸς θεμελιώσιν νομικῶν οἰκοδομημάτων, ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς ἀσαλεύτου τῶν προπατόρων ἡμῶν λογικῆς καὶ τῆς σοφῆς τῶν αἰώνων πείρας.

Μεταξὺ ἀπειρίας παραδειγμάτων, ἅτινα προχείρως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ αναφέρωμεν, μνημονεύομεν ἐν συντομίᾳ, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῶν ὀρίων τοῦ ἡμετέρου διὰ τὴν «Ποικίλην Στοάν» ἀρθριδίου, βραχεῖα τινὰ περὶ προσόντων κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πρὸς διορισμὸν Ἀρεοπαγιτῶν καὶ περὶ τῶν λόγων τῆς παύσεως ἢ καὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀποχωρήσεως αὐτῶν, ἐν τοῖς ὁποίοις εὐκόλως δύναται τις νὰ διακρίνῃ οὐ μόνον τὴν θεμελιώδη περὶ δικαστικῆς ἰσοβιότητος διάταξιν τοῦ συντάγματος, ἀλλὰ καὶ τὰς βάσεις τοῦ νόμου ΥΜΓ' τῆς 29 Ἰουνίου 1871 περὶ ἀποχωρήσεως τῶν ἰσοβίων δικαστῶν, εἰ καὶ ἡ αἰτιολογικὴ τοῦ νομοσχεδίου ἐκθεσις πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι οἱ εἰσηγηταὶ αὐτοῦ μόνον τὸν γαλλικὸν νόμον τῆς 16 Ἰουνίου 1824 καὶ τὸν πρῶσιον νόμον τῆς 7ης Μαΐου 1851 εἶχον ὑπ' ὄψει τῶν, τοῦτο δὲ διότι ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας οἱ νομοθέται ἡμῶν ἀσχολοῦνται πλειότερον εἰς τὴν ἄκοπον μετάφρασιν ἀλλοδαπῶν νόμων ἢ εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ εἰς τὴν ἐπισταμένην μελέτην τῶν ἐθνικῶν κειμηλίων, ἅτινα διετήρησαν εὐτυχῶς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας οἱ ἀθάνατοι συγγραφεῖς καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης διδάσκαλοι.

Οἱ Ἀρεοπαγιταὶ κατὰ τὸ Ἀττικὸν Δίκαιον ἐξελέγοντο ἐκ τῶν προϋπηρετησάντων Ἀρχόντων, ἐὰν εἶχε λήξει ἢ ὑπηρεσία αὐτῶν καὶ ἀφοῦ

προηγουμένως ἔδιδον εὐθύνας περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξουσίας των ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης ἀρχῆς, ἀπεδεικνύετο δ' ἐπισήμως, ὅτι διεχειρίσθησαν αὐτὴν εὐσυνειδήτως καὶ ἀνεπιλήπτως. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἄρχοντες κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξελέγοντο, ἀπὸ δὲ τοῦ Κλεισθένους ἐκληροῦντο ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν εὐπατριδῶν, ἐὰν εἶχον ὀδοκιμασμένην πολιτείαν καὶ ὠρισμένα προσόντα.

Κατὰ τινὰς οὐχὶ οἱ 9 Ἄρχοντες, ἀλλὰ μόνον οἱ 6 Θεσμοθέται ἔθεωροῦντο ἔχοντες τὰ πρὸς διορισμὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀρεοπαγίτου προσόντα. Ἡ ὀλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου δὲν ἤρκειτο εἰς τὴν βεβαίωσιν περὶ τῆς τυπικῆς ὑπάρξεως τῶν προσόντων· ἀλλ' αὐτὴ αὐτῇ, πρὶν ἢ ἀναγνωρῆσαι τινὰ ἐκ τῶν ὑποψηφίων ὡς ἄξιον τῆς ὑψίστης τοῦ Ἀρεοπαγίτου θέσεως, ἠρεῦνα καὶ ἀνέκριεν, ἐὰν συνυπῆρχον εἰς αὐτὸν καὶ τὰ ἠθικὰ ἐφόδια ὑπὸ κοινωνικῆν ἔποψιν· οὕτω δὲ μόνον οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν καὶ οἱ σωφροσύνην ἔν τε τῷ ἰδιωτικῷ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ ἀποδείξαντες ἠδύνατο νὰ λάβωσι θέσιν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ Ἀττικῷ δικαστηρίῳ.

Οἱ Ἀρεοπαγιταὶ ἦσαν ἰσοῦχοι· ἀλλὰ βεβαίως ἢ ἀσπίς τῆς ἰσοουότητος δὲν ἐκάλυπτε τυραννίσκους ἀλαθήτους· διότι καὶ οὗτοι ἐπαύοντο διὰ μεγάλα ἁμαρτήματα. «... Ἡ δὲ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἦν ἀδιάδοχος· εἰ μὴ γὰρ τις ἤμαρτε μεγάλως, καὶ ἐξεβάλλετο».

Εἰς τὴν ὀλομέλειαν τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐδόθη τὸ δικαίωμα τοῦ ἐξελέγειν τὴν διαγωγὴν τῶν ἰδίων μελῶν καὶ ἀποβάλλειν τοὺς κακοὺς· ὅθεν, καὶ ἐὰν μετὰ τὴν προσεκτικὴν δοκιμασίαν συνέβαινε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον ἐμπαθὴς δικαστής, ἢ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἐπίδρασις ἤρκει, κατὰ τὸν Ἰσοκράτην, πρὸς μετριασμὸν τῶν ἰδίων του παθῶν καὶ πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶν του ἔξεων, διότι ἄλλως ἀπεπέμπετο. Ὁ Ἀθηναῖος ἰστορεῖ, ὅτι Ἀρεοπαγίτην, ἐν καπηλείῳ ἀριστήσαντα ἐκώλυσαν νάναβῆ εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον. Ἄλλος δὲ Ἀρεοπαγίτης ἐπαύθη, —ὡς διηγεῖται ὁ Ἑλλάδιος, —ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι, διαρκούσης τῆς συνεδριάσεως, ἀπέπνιξε πτηνόν, ὅπερ εἶχεν ἐκεῖ προσφύγει, φεῦγον τὴν δόξιν ἱέρακος, ἢ παύθη δὲ ἵνα μὴ ἐδρεύωσιν ἐν αὐτῷ ἄνθρωποι ἀσυμπαθεῖς καὶ ἀνοικτίρμονες. Τοσαύτη αὐστηρότης περὶ τὰ ἦθη τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ὑπῆρχεν, ὥστε οὐ μόνον ἀπηγορεύετο αὐτοῖς ἢ συγγραφὴ κωμωδίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ γέλως ἐν ὥρᾳ συνεδριάσεως ἔθεωρεῖτο ἀνάρμοστος.

Ὑπάρχουσιν οἱ φρονοῦντες, ὅτι ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου περὶ παύσεως Ἀρεοπαγίτου ἦτο ἐκκλητῆα ἐνώπιον τῆς Ἡλιαίας.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποχωρήσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἰσοῦχων ἕνεκα γήρωσ ἢ διαρκῶν νοσημάτων κατενοήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους,

ὅστις διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς ἐν πᾶσι διορατικότητος αὐτοῦ σαφῶς ἐξήγησεν, ὅτι «ἔστι γὰρ, ὡς περ καὶ σώματος, καὶ διανοίας γῆρας».

Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τοῦ Α. Π. ἔμεινε πάντοτε ἀσαφές. Νομίζουσιν ὅμως τινές, ὅτι ἐν ὄλῳ ἦσαν 52.— Τὴν προεδρείαν, ἢ ὡς τότε ἔλεγον, τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου εἶχον οἱ Ἄρχοντες, ὠρισμένοι πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν φύσιν τῶν δικῶν, οἵτινες ἐνίοτε ἐνήργουν καὶ εἰσαγγελικὰ καθήκοντα. Κατὰ τὴν μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἢ προεδρεία ἀνετίθετο εἰς τὸν καλούμενον Ἐπιστάτην.

Διὰ προσωπικοῦ, ἐκλεγομένου μετὰ τήσεως προσοχῆς, ὁ Ἄρειος Πάγος, ἐγένετο κατὰ τὸν Αἰσχύλον «ἔρυμά τε χώρας, καὶ πόλεως σωτήριον, οἷον οὐδεὶς ἀνθρώπων ἔχει οὐτ' ἐν Σκύθῃσιν, οὔτε Πέλοπος ἐν τόποις».

Ἀρκοῦσι, νομίζομεν, καὶ τὰ βραχέα ταῦτα πρὸς παρόρμησιν μὲν εἰς μελέτας τῆς πολιτικῆς ἀρχαιολογίας καὶ πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἱστορίας τοῦ σφόδρα παρ' ἡμῖν παραμεληθέντος ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου, ὅπερ παραδόξως οὐδὲ διδάσκεται καὶ ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς ἀπόδειξιν δὲ, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν νεωτέρων καὶ ἐν ἰσχύϊ νῦν θεσμῶν ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ὅτι δὲ οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν νεωτέρων νόμων, καὶ αὐτοὶ οἱ νομοθέται, πολλὰ δύνανται νὰ διδαχθῶσιν καὶ νῦν ἔτι ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οὓς διὰ παντὸς ἀπεχαιρέτησαν ἀτυχῶς κατὰ τὸ τέρμα τοῦ μαθητικοῦ αὐτῶν βίου χάρις εἰς τὸ ξηρόν καὶ σχολαστικόν ὕφος τῶν διδασκάλων, διατηρήσαντες τὴν οὐχὶ εὐάρεστον ἀνάμνησιν τῶν ὑπερσυντελικῶν καὶ τῶν μετ' ὀλίγον μελλόντων, τῶν εὐκτικῶν καὶ τῶν ἀπαρεμφάτων!

Ἐν Καλλιθέᾳ (Ἀθηνῶν) τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1893.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

ΟΙ ΟΝΕΙΡΟΚΡΙΤΑΙ

(ΜΥΘΟΣ)

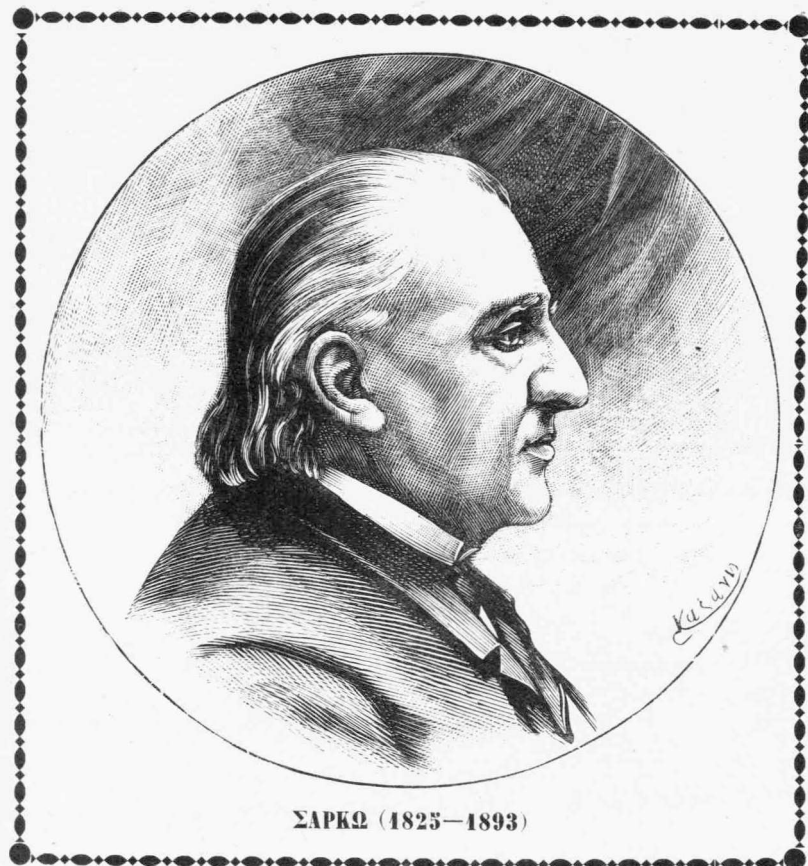
*Βασιλεὺς τις τῆς Αἰγύπτου ἐκ τῶν μυθιστορικῶν
εἶδεν ὄνειρον κακόν :*
*Εἶδεν ὅτι τῶν ὀδόντων αἰφριδίως ἐστερήθη,
καὶ ὁ τάλας ἐφοβήθη.*

*Προσκαλεῖ λοιπὸν ἀμέσως ἕνα τῶν ὀνομαστῶν
καὶ σοφῶν ἐξηγητῶν,
καὶ τῷ λέγει τίνα πρέπει ν' ἀπορεῖμῃ σημασίαν
εἰς τοιαύτην ὀπτασίαν.*

Καὶ ἐκεῖνος, τρέμων ὄλος, «Βασιλεῦ, τῷ ἀπεκρίθη,
 φεῦ, τὸ μέλλον πένθους βρίθει!
 Δὲν θὰ διαμεινῆς χαίρων ἐπὶ πλεῖστον ἔτι χρόνον!
 Δυστυχία, δυστυχία εἰς τὸν ἱερόν σου θρόνον,
 εἰς τὸν θρόνον τὸν κλειρόν!
 Ὁ Θεὸς θὰ σὲ στερήσῃ πάντων σου τῶν συγγενῶν!»
 Ἐκπληκτος ἐπὶ τοιαύτῃ ὁ μονάρχης ἐξηγήσει
 θλιβεται, δακρῦει, φρίσσει.
 Πλὴν, ἐκ τούτων τῶν παθῶν,
 μετ' ὀλίγον συνελθὼν,
 ὄλος πῦρ καὶ ἀπειλή
 τοὺς μαστιγωτὰς καλεῖ,
 καὶ εἰς τὸν ὄνειροκρίτην ἐπιβάλλει τιμωρίαν
 φοβερὰν καὶ ἀπαισίαν!...

Ἐπειτα καλεῖ ἀμέσως ἄλλον ἐκ τῶν θαυμαστῶν
 καὶ σοφῶν ἐξηγητῶν,
 καὶ τὸ ὄνειρον τῷ λέγει, καὶ ζητεῖ τὴν σημασίαν
 τοῦ ὄνειρου τὴν βαθεῖαν.
 «Βασιλεῦ, τῷ λέγει τότε ὁ ἐξηγητὴς ὁ νέος,
 εἶσαι ὑγιῆς, ἀκμαῖος,
 καὶ τοιοῦτος θέλεις μείνῃ ἐπὶ πλεῖστον ἔτι χρόνον!
 Εὐτυχία, εὐτυχία εἰς τὸν ἱερόν σου θρόνον,
 εἰς τὸν θρόνον τὸν κλειρόν!
 Σὺ πλείοτερον θὰ ζήσῃς πάντων σου τῶν συγγενῶν!»
 Πρὶν ὁ λόγος τελειώσῃ, ἕξαλλος ὑπὸ χαρᾶς
 κατασπάζεται τὸν μάντιν ὁ μονάρχης παραχρῆμα,
 καὶ ὡς ἀμοιβὴν τῷ στέλλει πλείστας ὄσας προσφορὰς
 καὶ ἀνδράποδα καὶ χρῆμα.—
 Καὶ οἱ δὴ ὄνειροκρίται
 τὴν αὐτὴν, ὡς ἐννοεῖτε,
 ἔδωκαν εἰς τὸν μονάρχην τῆς Αἰγύπτου ἐρμηνείαν·
 ἀλλ' ὁ μὲν τῷ εἶπε λόγον ἔχοντα φιλανθρωπίας,
 ὁ δὲ ἄλλος δυστυχῶς
 τῷ ἀνέπτυξ' ἐρμηνείαν διδασκαλικήν, ἀγρίαν,
 καὶ τὴν ἔπαθ' ὁ πτωχός!

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΛΑΒΗΣ

ΣΑΡΚΩ (1825—1893)

Τὴν πρωΐαν τῆς 4/16 Αὐγούστου τοῦ πρὸ μικροῦ δύσαντος ἔτους τοῦ 1893 ἐν Παρισίοις ἀπέθνησκε, μετ' ἀγωνίαν ὀλιγίστων στιγμῶν, ἐν ὄλῃ τῇ ἐκλάμψει τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματός του, ὁ ἔξοχος Καθηγητὴς Σ α ρ κ ῶ. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ Γαλλικὸν Ἔθνος ἀπεστερήθη περικλεεστάτων Ἀνδρῶν. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σαρκῶ ἡ Ἱατρικὴ Ἐπιστήμη ἀπώλεσεν ἓνα ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ εὐγενεστέρων αὐτῆς ἀντιπροσώπων, ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἀληθῶς ὑπῆρξε μεγάλη ἀπώλεια ὄχι μόνον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει, ἥτις οὔτε πατρίδα ἔχει, οὔτε ἔθνισμόν.

Ὁ περικλεῆς Γάλλος Νευρολόγος Charcot (Jean Mardin), οὗ ἡ διανοητικὴ σκαπάνη ἐξέχωσε τοσοῦτους τεθαμμένους θησαυροὺς γνώσεων, ἔφερε δὲ φῶς εἰς τὸ χάος, ὅπου ἕμενον ἐν σκοτίᾳ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἐπιστημόνων, ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τὴν 29ην Νοεμβρίου 1825 ἐξ οἰκογενείας ἐντίμου μὲν τεχνίτου ἀλλὰ μικρᾶς περιουσίας. Αὐτὸς οὗτος μὴ κρύπτων τὴν καταγωγὴν του ταύτην, ἀλλὰ σεμνυνό-

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΣΕΝΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ

9

Ἐκδόσεις Ἰκ τῶν Καταστημάτων Ἀνίστη Κωνσταντινουπόλεως.

μενος ἐπ' αὐτῇ, διηγείτο πολλάκις, ὅτι ὁ πατήρ του μὴ δυνάμενος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δαπάνας τῆς εὐπρεποῦς ἀποκαταστάσεως τῶν τριῶν υἱῶν του εἶπεν αὐτοῖς ἡμέραν τινά. «Δὲν δύναμαι νὰ ἐκπαιδεύσω πάντας ὑμᾶς, ἐκεῖνος ὅστις διὰ τῆς ἐπιμελείας του θέλει δειχθῆ ὑπέρτερος κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους, θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς σπουδὰς του· ὁ ἕτερος θὰ γείνη στρατιώτης καὶ ὁ τρίτος ἀμαξηγὸς ὡς ἐγώ.» Οὕτω καὶ ἐγένετο· ὁ διάσημος Καθηγητῆς ὑπερτερῆσας τοὺς δύο ἄλλους ἀδελφούς κατὰ τὴν πρόοδον ἀπεστάλη εἰς τὸ Λύκειον Saint-Louis. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων, τῷ 1848 ἐγένετο ἐσωτερικὸς Ἱατρός τῶν Νοσοκομείων, τῷ δὲ 1853 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς. Τῷ 1872 διωρίσθη Καθηγητῆς τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας ἐν τῇ Ἱατρ. Σχολῇ τῶν Παρισίων, εἰς τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο παρέμεινε μέχρι τοῦ 1881 ὅτε ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Μόλις ἐν ἔτει 1882 ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐπὶ τόσα ἔτη ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν του, ἰδρυθεῖσας χάριν αὐτοῦ ἐν τῇ Σαλπετρίερῃ ἰδίᾳ ἔδρας κλινικῆς τῶν νευρικῶν νοσημάτων. Ἡ ἴδρυσις αὕτη ἦτον ἐπίσημος ἀναγνώρισις, καίπερ ὀλίγον βραδέως γενομένη, διδασκαλίας ζωηρᾶς, καρποφόρου καὶ τιμώσης τὴν Γαλλικὴν ἐπιστήμην. Ἐν ἔτει 1883 ἐγένετο μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ J. Cloquet.

Ἐκτοτε ἄρχειται ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις τοῦ Σ α ρ κ ῶ, καθ' ἣν πολλὰς ἐπινοήσας μεθόδους καὶ διαφωτίσας σκοτεινὰ τῆς Ἱατρικῆς σημεῖα, περιέβαλλε τ' ὄνομά του διὰ παγκοσμίου ἐπιστημονικοῦ κύρους καὶ ἀπέβη διὰ μὲν τὴν Γαλλίαν ἐπιστημονικὴ δόξα ὑπέροχος, διὰ δὲ τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων, ἧς ἀπὸ τριακονταετίας ἀπετέλει μέρος, προσωπικότης ἐκ τῶν μᾶλλον περιθλέπτων καὶ δυσαναπληρώτων, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει εἰς τῶν μεγαλοφυστέρων καὶ εὐεργετικωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς μας. Προνομιούχος ὑπαρξίς, εἰς ἀληθῆς ἥρωος τῆς ἐρεῦνης, ἐξακοντίζων ἰσχυρὸν τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης εἰς τὰ βάθη τοῦ σώματος καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, συμπληρωτῆς τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐχρησίμευσεν ὡς ἡ μεγαλητέρα αὐθεντία ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὰ νευρικὰ νοσήματα, ἐσημείωσε δὲ ἐπιφανεῖς σταθμοὺς ἐκτάκτου τῆς ἐπιστήμης προόδου. Εἰς τὸν Σ α ρ κ ῶ ὀφείλεται καὶ ἡ εἰς τὴν ἐπιστήμην εἰσαγωγὴ τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἣν ἐπισήμως ἐποίησε διὰ τῆς περιφήμου αὐτοῦ ἀνακοινώσεως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν.

*
* *

Εἰς προχείρους γραμμὰς ἀδύνατον νὰ ἱστορηθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ δύναμις καὶ ἀξία τοῦ τοσοῦτον ἐνδόξως κρατήσαντος τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὰ νευρικὰ νοσήματα καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ΣΑΡΚΩ, διότι εἶναι μέγα ἔργον ἡ μελέτη τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ ἐξόχου Ἀνδρός, οὗ τὰ δημιουργήματα τοῦ μεγάλου πνεύματός του θέλουσι παραμείνει ὅποια οὗτος ἀληθῶς διέπρασεν αὐτά, μαρτυροῦντα πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ μέγεθος τοῦ Ἔργου του καὶ τὴν αἴγλην τοῦ ἐφεξῆς ἀθανάτου ὀνόματός του.

ΒΑΣΙΛΕΜΜΑ

Ὅταν ὁ ἥλιος ἀρχινᾷ 'ς τὴ δύσι του νὰ γέρῃ
χιλίας καινούργιαις ὠμορφιαῖς καὶ χιλίας χάρες παίρνει.

Τὴν ὥρα, φῶς μου, ποῦ ἀρχινᾷς νὰ ἐτοιμασθῆς νὰ φύγῃς
χιλίας καινούργιαις ὠμορφιαῖς 'ς τὰ μάτια μου ξανοίγεις.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἀρχινᾷ νὰ γέρῃ πρὸς τὴ δύσι
πάντα κυττᾶ τὴν ὄψι του μὲ νέφη νὰ στολίσῃ.

Τὴν ὥρα ποῦ ἐτοιμάζεσαι καὶ μὲ γλυκοκυττάξεις
μὲ βέλο ἀραχνούφαντο τὴν ὄψι σου σκεπάζεις.

Ὅταν ὁ ἥλιος 'ς τὸ βουνὸ νὰ βασιλεύῃ ἀρχίζῃ
τῆς πειὸ γλυκειαῖς ἀκτῖνες του 'ς ὅλη τὴ γῆ σκορπίζει.

Τὴν ὥρα ποῦ καμαρωτῆ τὸ χέρι σου μοῦ δίνεις
τὰ πειὸ γλυκὰ φιλάκια σου γιὰ ἐνθύμησι μ' ἀφήνεις

Ὅταν ὁ ἥλιος χάνεται καὶ κρύβεται 'ς τὴ δύσι
ἢ μαύρη νύκτ' ἀπλόνεται τὸν κόσμον νὰ μαυρίσῃ.

Τὴν ὥρα ποῦ μὲ χαιρετᾷς καὶ φεύγεις πρὸς τὸ βράδυ
μέσ' 'ς τὴν καρδιά μου ἀπλόνεται ἀπελπισιδᾶς σκοτάδι.

Ὁ ἥλιος αὔριο τὴν αὐγὴ 'ς τὸν κόσμον θὰ προβάλλῃ
ἥλιε μου σύ, γλυκόλογι, πότε θε νᾶλθῃς πάλι ;

Νοέμβριος 1893.

ἸΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ.

Η ΠΛΕΞΙΔΑ ΤΗΣ

Γ' είχα γείρη στην άγκαλιά της και την φιλούσα και με φιλούσε. Είτανε τόσο εύτυχημένη κι' όμως γύρευε ν' ακούη λόγια αγάπης ακόμα. Είμωνα τόσο εύτυχημένος και δέ χόρταινα τή φωνή της που μόλεγε λιγωμένη από έρωτα.

— Πές μου, κ'άνα λογάκι, . . . έτσι όμορφο και γλυκό σαν αυτό τὸ φιλάκι που σου δίνω τώρα . . . έλα . . . μά! . . .

Τὸ περιβόλι πράσινο, πράσινο έπλεε ὄλο στὸ φῶς τοῦ φεγγαριου· τὰ λιγοστά αστέρια άπάνω, τὰ βουνά κι' ὁ κάμπος κάτω άποκοιμοῦνταν μέσα σέ διάφανο φωτεινὸ άτμό. Οί γρύλλοι, οί ακρίδες, κανέννας τσίτσι-

κας τρελλός κάπου κάπου παράστεκαν τήν αγάπην μας με τὸ σκοπό τους γύρω μας, κι' οί καλαμιές ψιθύριζαν λόγια, λόγια με τ' άεράκι τῆς νύχτας. Καί μέσα στή μαγική νυχτερινή ὥρα, και μέσα στῆς νειότης τήν τρέλλα και μέσα στῶν φιλιῶν της τ' άπαλό. . . μά . . . μά . . . ἡ πλεξίδα της ἡ μαλακή και φαρδεια πλεξίδα της περιχυμένη στὸ φῶς τοῦ φεγγαριου με τῆ μεταξωτῆ φριούγκα της και τ' άσπρο της άγριολουλουδο μπερδεῦονταν, πλέκουνταν ανάμεσα στα φιλιά και στην άγκαλιά . . . Σιμώσαμε στην έρημικώτερη γωνιά τοῦ κήπου· οί καλαμιές άράδιαζαν ακόμη λόγια, λόγια, τὸ χορταράκι άπλώνουνταν τόσο άπαλό και γείραμε. Μᾶς συνεπήρε τὸ μεθύσι· ένωσα τὰ χερίά της πιὸ σφιχτά στὸ λαιμό μου, ένωσα τὰ φιλιά μου πιὸ ζεστά στα χειλάκια της· ένωσα τῆ φωνή της πιὸ μαργιόλικη, και τὰ λόγια της πιὸ πλάνα.

— Πές μου κ'άνα λογάκι . . . έτσι όμορφο και γλυκό σαν αυτό τὸ φιλάκι που σου δίνω τώρα, νά, . . . μά . . . μά . . .

Κι' ἡ μεθυμένη μου ψυχῆ τήν εἶπε τότες :

"Ακου . . . φεύγω, πάω στὸν οὐρανὸ ψηλά, ψηλά· ψηλότερα κι' από τοῦ Γαλαξία τ' αστέρια ακόμα· έγιναι ποιητής. Φωτισμένοι άπειροί ἡλιοι με πολύχρωμες άναλαμπές με θαμβόνουν τὰ μάτια· διαβαίνουν άπ' έμπρός μου φτερωτοί, φτερωτός κι' εγὼ άνεβαίνω . . . άνεβαίνω. Άγγελουδία με χρυσά φτερά μου ψιθυρίζουν τρελλά λογάκια στ' αυτιά μου· με τριγυρίζει ένα φωτισμένο στεφάνι όμορφότερο από τήν αύγούλα τοῦ βουνου μας· μ' άποκοιμάει μιὰ μουσική άχ . . . γλυκύτερη από τὰ φιλιά σου. Δέ θυμάμαι τίποτις πιά από τῆ γῆ κάτω. "Όλα τὰ λησμονῶ· τὸ περιβολάκι μας, τὸ χορταράκι έσένα, κ' έσένα ακόμη

ζεστόχασα. Ρίχνω τὰ μάτια και τὸ νοῦ μου στή γῆ· ὦ! πόσο μικρούλα ξανοίγει με τὸ μικρότερο φεγγάρι της. Κακομοίρα γῆ! "Ένας κόκκος με φαίνεσαι. Πῶνε άπ' έδῶ άπάνω ἡ δόξα σου, τὰ πλούτη σου, οί καημοί σου, τὰ δάκρυά σου, τὰ γέλια σου, τὰ πάθη σου, οί έφημερίδες σου! . . . τίποτις, τίποτις . . . Με κάνεις νά γελῶ που σε θυμάμαι· ὄχι δέν εἶσαι σύ που σου πότισα ὀλίγο χῶμά σου κι' εγὼ με τὸ αἷμά μου και τὸν ἴδρωτά μου. Μὰ στάσου . . . Πῶς μεγαλώνεις έτσι στα μάτια μου· νά τὰ βουνά σου, οί κάμποι σου, ἡ θάλασσά σου, οί άνθρωποι που κατασυντρίβονται που πλανοῦν, και πλανοῦνται, που γεννιῶνται και γηράζουν, που γελοῦν και κλαίνε. "Αχ! πονῶ νά σε βλέπω έτσι· μου ξεφεύγει ένα δάκρυ. Μὰ για δές· ὦ! δέ μπορῶ νά κρατηθῶ· τὸ περιβολάκι μας· το παραθυράκι σου· πῶς κάθεσαι έτσι άχνῆ και λυπημένη, αγάπη μου! . . . Τὸ φεγγάρι σου φωτίζει θλιβερὰ τὰ δακρυσμένα μάτια σου· αυτά τὰ μάτια π' αγαπῶ δέν έχουν γαλανὸ χρῶμα πιά· τὰ θολώνει ποτάμι από δάκρυα. Κι' αυτά τὰ χρυσόφτερα άγγελουδία, αυτοί οί φωτισμένοι ἡλιοι· ὄχι δέ τὰ θέλω· εἶναι ξένα, ξένα αυτά. "Α! τί γυρεύω έδῶ άπάνω εγὼ; . . .

Γιά δές ἡ πλεξίδα σου· πῶς ξεφεύγει στα άπαλά σου στήθεια· ἡ μικρούλα φριούγκα της ξεγλυστρά άπάνω στή τριανταφυλλιά τοῦ παραθυριου σου· τὰ δάχτυλά σου τήν ξεπλέκουν· τὸ έρημο φεγγάρι σε φωτίζει πλουσιώτερα από ὄλους τοὺς ἡλιους· τί όμορφη που εἶσαι αυτοῦ· αυτοῦ· στάσου νά σε κοιτάξω ακόμα. Πῶς θαμπόνουν τὰ μάτια μου. Άπό τῆ λυμένη πλεξίδα σου άπάνω στή τριανταφυλλιά σου ξεπετιῶνται πιὸ καλοκαμωμένοι άγγελιοι και φτερουγίζουν γύρω σου. Φῶς, φῶς από τὰ μάτια σου με χτυπᾶ κατάμματα. Τώρα δέ θά κοιτάξω, δέ θά ξανοίξω τοὺς ἡλιους και τ' αστέρια που κυλοῦν μαγικώτερα στα πόδια μου· κοιτάζω έσένα, αγάπη μου, και κλαίω, κλαίω. "Ένα άγγελουδι με λυπάται και με σιμόνει :

— Τ' έχεις και κλαῖς ;

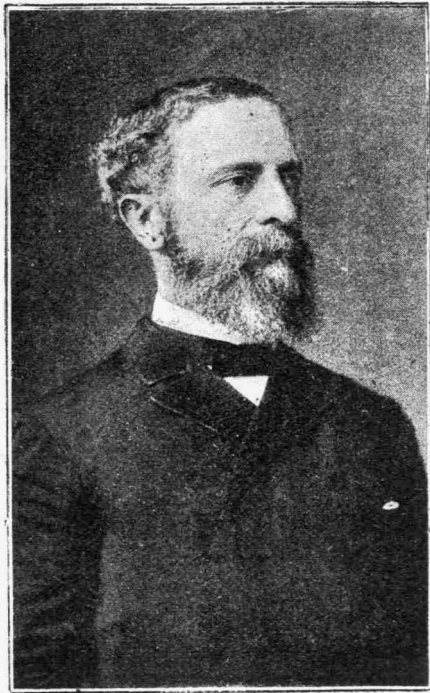
— Θέλω νά πάω στή πατρίδα μου . . . άφήστε με.

Μέ λυπάται τ' άγγελουδι και με παίρνει στα φτερά του· δέ κοιτάζω τίποτις πιά δλόγυρά μου· ἄς χύνουν οί ἡλιοι φωτινιώτερες άναλαμπές, ἄς κυλοῦν στα πόδια μου μαγευτικώτερα τ' άστρα, κι' ἄς τραγουδοῦν γλυκύτερα τ' άγγελουδία· εγὼ έσένα θέλω . . . έσένα, αγάπη μου. Τι όμορφος ἡλιος που εἶσαι· τί φῶς, τί όνειρα τί μάγια που έχει ἡ πλεξίδα σου. Για δέςπέφτω στην άγκαλιά σου πάλε· πέρινα μου θυλιὰ με τὰ χερία σου στὸ λαιμό μου· κόλλησε σφιχτά τὰ χειλάκια σου με τὰ δικά μου· άφησε τῆ πλεξίδα σου νά με χαϊδέυῃ άπαλά, γλυκά, μαγευμένα και νά με δέση άλάκερο στην άγκαλιά σου, φίλησε με πάλε! . . .

Οί καλαμιές άράδιαζαν ακόμα λόγια, λόγια κι' ἡ φωνή της άκούστηκε σβυσμένη, λιγωμένη :

— Φτάνει πιά, φτάνει πιά δέ θέλω άλλα . . . κοιμήσου! . . .

ΜΠΟΕΜ

Τιμόλεων Σ. Φιλημώνα

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΦΙΛΗΜΩΝ

Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ὄνομα, ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἐπώνυμον, ἀρχαίου *Ἑλληνος κεφαλή. Προέχον καὶ ὑψηλὸν μέτωπον· ἐπιστέφουσα τοῦτο λευ-

κόφαιος οὐλὴ κόμη. ῥίς εὐθεῖα, ὄνειροπόλος καὶ παρατηρητικὸς ὀφθαλμός, ὡς πλαίσιον δὲ τοῦ προσώπου μέτριος κανονικὸς μιξοπόλιος πώγων. Στέρνα εὐρέα, κορμὸς δ' εὐσωμος, εὐλύγιστος καὶ εὐθυτενής· τοιαύτη ἢ φυσιογνωμία τοῦ ἀνδρός, γνωστὴ εἰς ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, ὧν ἐπ' ἐσχάτων ἦτο ὁ δημοτικὸς ἄρχων, καὶ αἱ ἀπεικονίζουσαι αὐτὴν γενναίαι ἐξ ἀπόπτου αὐταὶ γραμμαὶ θὰ ἦσαν παντάπασι περιτταί, εἰ μὴ ἐπρόκειτο μετὰ τοῦ ὄλου τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» καὶ αἱ σελίδες αὐταὶ νὰ ὑπερβῶσι τὰ στενὰ τοῦ ἄστεως ὄρια.

Φιλόφρων, εὐπροσῆγορος, ὁμιλητικὸς. Φιλόκαλος τὴν περιβολὴν, ἐράσμιος τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους, ἐπιστάμενος τὴν τοῦ κατακτᾶν τέχνην, μὲ μειδιάμα ἐπαγωγὸν διπλωμάτου, μὲ γλυκείαν φωνὴν μεταλλικῶν καὶ ποικιλοβάθμων ἤχων, μὲ συνομιλίαν τέρπουσαν καὶ διδακτικὴν. Ἴδου ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ, ὅταν ἔχῃ καιρὸν νὰ δέχεται.

Παρέκαμψεν ἤδη ἐν τῷ πλῶ τοῦ βίου τὸ ἀκρωτήριο τῶν δώδεκα ὀλυμπιάδων καὶ ἵνα ἀκριβολογήσωμεν, διότι εἰς τὴν ἡλικίαν του δὲν ἀγαποῦν πλέον τὰ περίπου, ἄγει ἡλικίαν ἐτῶν 61. Οὐχ ἦττον παρὰ τοὺς μεγάλους μόχθους, δι' ὧν διήνησε τὰ 61 ἔτη, ἄτινα βασταάζει ἀκόπως ἐπὶ τῶν πλατέων ὤμων αὐτοῦ, δὲν ἔχει ποσῶς τὸ ὕφος γέροντος, ὅστις ἀγνοεῖ τὴν ζωὴν καὶ παραγνωρίζει τὰ θέλητρά της.

Γέννημα θρέμμα τῶν Ἀθηνῶν. Υἱὸς πατρὸς καταλιπόντος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ τόπου ἱστορίαν τοῦ τόπου καὶ ἔντιμον ὄνομα, ἀναχθέντος δὲ διὰ τῶν γενναίων προτερημάτων καὶ τῶν δαφιλῶν προσόντων αὐτοῦ εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῆς ἀραιᾶς μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἰσχυρᾶς δὲ τὸ σθένος, τὴν δυνάμιν καὶ τὸ κῦρος φάλαγγος ἐκείνης τῶν δημοσιογράφων, οἵτινες ἐκλείσαν τὴν σημαίαν τοῦ τύπου κατὰ τοὺς τότε καιροὺς, τοὺς, ἂν μὴ πλέον τουρκομάχους, οὐχ ἦττον ὅμως ἡρωϊκοὺς.

Εἰς τῶν πρώτων διδασκτῶν τοῦ πανεπιστημίου καὶ εὐθαλεστέρων βλαστῶν τοῦ ἐθνικοῦ φυτωρίου τούτου, ὅπερ εἰ καὶ ἀρτισύστατον τότε, οὐδαμῶς ἀπελείπετο τοῦ τῆς σήμερον οὔτε κατὰ τοὺς διδάσκοντας ἐν αὐτῷ, οὔτε κατὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γαλουχομένους τροφίμους.

Νεώτατος ἐτι ἐθήτευσεν ἐν τῇ ἐφημερίδι, ἣν ἔγραφε καὶ διηύθυνεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπὸ τὸ ἔμπειρον τούτου καὶ πλήρες στοργῆς ὄμμα. Ἀπετέλει δὲ ὁ «Αἰὼν» μετὰ τῆς «Ἀθηνᾶς» καὶ τῆς «Ἐλπίδος» τὴν ζηλωτὴν τριάδα τοῦ τότε τύπου. Ἐκ τοῦ ὅτι δὲ ἐδιδάχθη τὴν τέχνην τοῦ δημοσιογράφου ἐν τῇ αὐστηρᾷ καὶ πεφωτισμένῃ ταύτῃ σχολῇ πλεονεκτεῖ ἀπάντων ἐκείνων, ὅσοι εἴτε ἐξ ἐπαγγέλματος εἴτε ἀπλῶς ὡς ἐρασιτέχνηαι ἐδημοσιογράφησαν ἔκτοτε μέχρι σήμερον.

Ἡτύχησε προσέτι νὰ γράφῃ ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς οἱ πολιτευόμενοι ἐκτὸς τῆς βουλῆς, διὰ τοῦ τύπου, ὅστις ὀνομάσθη μὲν μόνον ἔπειτα τετάρτη ἐξουσία τῆς πολιτείας, πράγματι ὅμως τότε ἦτο τοιαύτη, ἦσαν ὑπέροχοι καὶ ἐκ τῶν παραδόσεων αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς παιδείας. Ἐπειδὴ δὲ κρατεροὶ ἐπέκειντο ἀνταγωνισταί, ἠναγκάζετο φιλοτίμως πρὸς ἀξιόμαχον προπαρασκευῆν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τοῦ πατρικοῦ οἴκου του ὡς πολιτικοῦ

κέντρου θαμιζομένου υπό τῶν μεγαλοψύχων καὶ ἀφελῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνεβάλετο οὐχ ἥττον πρὸς τελειοτέραν αὐτοῦ διαμόρφωσιν. Καὶ ἦσαν οἱ τότε δημοσιογράφοι, πολιτευταί, σθεναροὶ ἐπιβάλλοντες εἰς τε τὴν κυβέρνησιν, εἰς τε τὴν βασιλείαν καὶ τὸν λαόν.

Διὰ τῆς ἐπιδείξιου καὶ μακρᾶς ἀσκήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ δημοσιογραφικῇ τακτικῇ κατέστη ἀπαράμιλλος εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐναντίους ἰδίᾳ ἐπίθεσιν. Καὶ ὅτε οἱ παλαιμαχοὶ δημοσιογράφοι ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον κατέλιπον ἀνεπιστρεπτὴ τὴν κοινὴν παλαίστραν, ἐν ἧ τούτους εἶχε προφθάσει καὶ ἀντιμετωπίσει νεώτατος ὁ Τιμολέων Φιλήμων, οὗτος ἀνὴρ ἦδη τέλειος, ἀπέβη ὁ τύπος τοῦ δημοσιογράφου ἐκ τε τῆς αἴγλης, ἣν προσέδιδον αὐτῷ οἱ προηγωνισμένοι ἀγῶνες, ἐκ τε τῆς εὐρείας μαθησεώς του καὶ τῆς γνώσεως τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ἣν ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ αὐτῷ πατὴρ χρηματίσας καὶ ἱστορικός τῆς ἐπαναστάσεως.

Δὲν κατέχει δὲ μόνον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ· εἶνε ἐπίσης ἐξοχος γνώστης, ἅτε ἐγκύβιας ἐν αὐτῇ ἰδιαιτάτα καὶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, καὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν, κατανοῶν ὀρθῶς τὰ ἀπ' αὐτῆς διδάγματα, ἅτινα ὅτε μὲν ἔγραφεν, ἐζωοποιεῖ διὰ τῆς εὐφυοῦς ἀναλύσεώς του καὶ τῆς ἀπαστραπτούσης φαντασίας αὐτοῦ ἐν ἄρθροις, εἰς ἃ κατηνάλισκεν ἀφειδῶς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, νῦν δὲ ὅτε μόνον ἡμιλεῖ, παρέχει εἰς κύρωσιν καὶ ἐγγύην τῆς κριτικῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐκάστοτε παρόντων πραγμάτων. Καὶ καθίσταται ἡ πολιτικὴ μετ' αὐτοῦ συζήτησις τὰ μάλιστα τερπνὴ σπουδὴ, μάλιστα ποικίλη καὶ γόνιμος.

Περιττὴ ἐνταῦθα λεπτομερὴς βιογραφία ἀνδρὸς γνωστοῦ εἰς τὸ πανελληνιον. Μετέσχεν ἐνεργῶς καὶ ἐπιφανῶς πάντων τῶν πολιτικῶν γεγονότων τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ παρόντος αἰῶνος. Εὐρέθη αἴφνης μὲ δλόκληρον τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ σφρίγος τῶν τριάκοντα ἐτῶν του ἐν μέσῳ τῆς πολιτικῆς ζυμώσεως, ἣν εἶχον ὑπεκκαύσει τὰ λάθη τοῦ βασιλέως Ὁθωνος καὶ αἱ διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ περὶ ἀκράτου συντάγματος, πρὸς δ ὅμως δὲν ἦτο εἰσέτι ἀρκοῦντως ὄριμος, καὶ ἐρρίφθη ἀκάθεκτος εἰς τὸ μέσον αὐτῆς, ἐγένετο αὐθορμήτως ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ ἀπολογητὴς αὐτῆς ἐν τῷ τύπῳ, μέγα δὲ μέρος τῆς λαϊκῆς ἐκείνης ἐξεργάσεως ἐπετεύχθη διὰ τοῦ Αἰῶνος. Ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ δὲ τούτῳ ἀγῶνι ὑπέστη ἐν τοῖς πρώτοις πολλὰ διὰ τὰς φιλελευθέρους ἰδέας αὐτοῦ, ἀπέτισε μάλιστα τὸ φιλελεύθερον αὐτοῦ καὶ δι' εἰρκτῆς, χωρὶς ὅμως ἐν τῇ θλίψει τῶν δυσἀρέστων ἐκείνων στιγμῶν τῆς καταδρομῆς νὰ ἐγκαταλίπη αὐτὸν οὔτε ἡ ὑπομονὴ οὔτε τὸ θάρρος.

Ὁ βίος αὐτοῦ τῷ ὄντι ἐγένετο μακρὰ πάλη. Προσέκειτο δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα τοσοῦτον, ὥστε ἤθελεν ἐκάστοτε ν' ἀναλαμβάνῃ αὐτὸν ὀλόκληρον. Ἡ πολυμαθεὶα αὐτοῦ, ἡ δραστηριότης, ἡ θαυμασιὰ δύναμις πρὸς ἐργασίαν, τὸ δημοσιογραφικὸν αὐτοῦ κῦρος, ἐνόμιζεν, ἴσως οὐχὶ ἀδίκως, ὅτι ἠδύνατο ν' ἀρκέσῃ πρὸς ὅλας τὰς ἐφόδους, οὐδ' ἔστεργε συμβοηθῶς εἰς τοὺς ἀγῶνας, οὓς ἐπεφύλαττεν εἰς μόνον τὸν ἑαυτὸν του. Ὀλίγον ζηλότυπος διὰ τὴν ἀνάμιξιν τῶν ἄλλων, ἀπώθει μᾶλλον ἢ ἐνεθάρρυνε

τοὺς ἐρχομένους, ὅπως συναγωνισθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἴσου. Ἠγάπα νὰ πληροῖ τὴν σκηνὴν, καὶ νὰ ἐπισπᾶται μόνος τὰς ἐπευφημίας. Ἐὰν δ' ἦτο τοῦτο ἀδυναμία, ἦτο ὅμως συγγνωστὴ παρ' ἀνθρώπῳ, ὅστις δὲν ζητεῖ ἄλλην ἀμοιβὴν τῶν προσπαθειῶν του ἢ τὴν τιμὴν, ἣν δρέπουσιν οἱ ὑπερμαχοῦντες τῶν δικαιοτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἰδεῶν καὶ ἀγῶνων.

Ἀκούσατε αὐτοῦ ὑπεραμυνομένου ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ἐφημερίδος του τῆς καθολικῆς ψήφου, ἧτις εἶνε τὸ ἄριστον θεμέλιον τῆς τάξεως, ἡ ἀσφαλεστάτη ἐγγύη τῆς δημοσίας εἰρήνης. Ἀκούσατε αὐτοῦ ὑποστηρίζοντος ὅτι τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους τυγχάνουσιν ἀπαραράγραπτα, ὅτι καὶ ἐν ληθαργῶσι πρὸς καιρὸν, διαμένουσιν ὅμως ἱερά καὶ ἀπαραβίαστα. Ἀκούσατε αὐτοῦ ὑπεραπολογουμένου τῶν λαϊκῶν ἀρετῶν, δεικνύοντος δὲ τὴν ζωὴν τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας, τὸ ὕψος τοῦ φρονήματος, τὸ εὐγενὲς τοῦ αἰσθήματος, τὰ γενναῖα ἐνστικτα καὶ τὸ πῦρ τοῦ πατριωτισμοῦ, ὅπερ διαφλέγει τὰς λαϊκὰς τάξεις.

Ἡ γλῶσσα ἡν ὑποίαν χειρίζεται εἶνε ἀξία τοῦ πλουσίου καὶ ἰσχυροῦ πνεύματός του, ἀκριβής, ὀρθή, διαυγής, σθεναρά. Ἡ δὲ φρξσις του εὐστροφος ἅμα καὶ ἰσχυρά, θερμή, ποικιλόχρωμος, ζῶσα, μεθ' ἐκπληττούσης ἐτοιμότητος διατυπουμένη πλήρης ἀπροσδοκῆτου, διερμηνεύει μετὰ θαυμαστῆς περισσείας ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῆς φαντασίας του. Ἀτυχῶς ἐνίοτε ἐγένετο τόσον μακρηγόρος ὅσον καὶ λεπτολόγος ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ θέματος του. Ἀλλὰ τίς ποτε κατηγόρησε τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων λακωνισμόν; Εὐτυχῶς ὅμως ἔχει ἀξιόλογον ἀντιστήκωμα, τὸ δῶρον τῆς διαυγείας, ἀνεκτίμητον ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ ἀσάφεια καὶ τὸ σκοτεινὸν τῆς φράσεως λογίζονται ἔστιν ὅτε ὡς ἐμβρίθεια καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς σοφία.

Ὁ Τιμολέων Φιλήμων εἶχεν ἐν ἰδεῶδες, τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὴν ἡγάπα ἰδανικῶς διὰ τὰς ἀρετάς, ἃς πάντες οἱ γενναῖοι πολῖται νομίζουσιν ὅτι ἔχει. Ἀλλ' οὐδέποτε ὑπετύπωνεν οὐδὲ συνέλαβε σχέδιον δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, καὶ ἐὰν ἡ φαντασία του κατῆλθέ ποτε τυχὸν ἀπὸ τὰς αἰθερίους σφαίρας καὶ τὰ γαλήνια ὕψη τῶν ἀορίστων θεωρημάτων εἰς ἃ ἐπλανᾶτο ὑπεράνω τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ πολιτικοῦ βίου, οὔτε κυβερνήτας θὰ εὕρισκεν ἵνα διαπιστεύσῃ τὴν δημοκρατίαν αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε λαόν, δυνάμενον νὰ τὴν ἐνοήσῃ καὶ νὰ τὴν ἀσπασθῇ. Ἡ δημοκρατία τῶν πτερωτῶν τούτων πνευμάτων δὲν εἶνε ἡ ποίημα· τὴν ὄνειροπολοῦσιν ἢ τὴν ψάλλουσιν, ἀλλ' οὐδέποτε τὴν πραγματοποιοῦσιν.

Ὁ Λουδοβίκος XIV ἔλεγε περὶ Φενελῶνος ποτέ. C' est le plus bel esprit mais le plus chimérique de mon royaume. Θὰ ἦτο πολὺ τολμηρὸν ἄρα γε νὰ ἔκαμνέ τις ἀνάλογόν τινα παραλληλισμόν;

Παράδοξος ἡ ἐμαρμένην τοῦ ἀνδρὸς τούτου· ἦτο πεπρικοισμένος φύσει τε καὶ μαθήσει διὰ τῶν μᾶλλον διαφόρων καὶ μᾶλλον σπανίων προτερημάτων, ἔστερεῖτο ὅμως τοῦ μόνου, ὅπερ ἠδύνατο νὰ θέσῃ αὐτὰ εἰς ἐνεργεῖαν ὠφελίμως, τῆς πολιτικῆς πρακτικότητος. Οὐδεὶς τῷ ὄντι ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ εἶχε κληθῆ εἴτε ὑπὸ τῆς φύσεως εἴτε ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐφ' ὕψηλότερας καὶ βεβαιοτέρας τύχας. Καίτοι δὲ κατέσχεν ὕψηλο-

τάτην τάξιν ἐν τῷ συγχρόνῳ τύπῳ, καίτοι ἦτο δημοτικὸς σύμβουλος διηνεκῶς καὶ πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τρὶς ἀντιπρόσωπος, ἀπαξ δὲ τέλος δήμαρχος, ἠδύνατο πάντως νὰ διαδραματίσῃ σημαντικώτερον ἔτι πρόσωπον, ἐὰν βάσκανος μοῖρα ἐπολέμει αὐτὸν ἦττον ἐμμόνως.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀγωνιστῶν, ἡ κομίσασα εἰς τὸν ἐκλεκτὸν ἀνακτατῆς Ἑλλάδος τὸ ἐθνικὸν στέμμα εἶχε συμπαραλάβει αὐτὸν ἀντὶ γραμματέως. Ἦτο δὲ καταλληλοτάτη ἡ ἐκλογὴ ὁ Τιμολέων Φιλήμων τυγχάνων εἰς τὸ μεταίχιμον τῶν δύο γενεῶν μετέιχε τῶν ἀρετῶν ἀμφοτέρων. Ἦτο ἐπομένως ὁ πρῶτος Ἕλληνας τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς γενεᾶς μεθ' ἧς ἐμελλε νὰ συμπράξῃ.

Ἀπροσφυῆς εἰς τὸ δρᾶττεσθαι ἐντέχνως τῶν ἐφισταμένων εὐκαιριῶν, ἴσως δὲ καὶ ἐνεργῶν ἀκαίρως ἐνίστε, ἀνέκοψε πολλάκις τὸν δρόμον του καὶ ἀπώλεσε κατακτηθὲν ἔδαφος. Ἡ ἰδιοφυῆς περιέργος αὕτη πρὸς ἐπισφαλῆ διαβήματα προδιάθεσις, συνδυαζομένη μετὰ τῆς πρὸς τὰς ἀλλοτρίους γνώμας ὑπεροφίας, ἀπέλυσε ἐπ' αὐτὸν ἀτυχήματα καὶ παρέδωκεν ἐπὶ τέλει εἰς τὴν ἀπομόνωσιν ὑφ' ἣν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Νὰ ὑποθέσωμεν ἄρα γε ὅτι ἐγκαρτερεῖ εἰς αὐτὴν φιλοσόφως; Ἴσως ἄλλὰ καὶ ἐὰν ἐν συνειδήσει τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς βαρέως τὰ παρόντα φέρῃ, καὶ ἂν διακαίεται νὰ μεταλλάξῃ αὐτά, ἐλάχιστοι φαίνονται ἐν τοῖς σημερινοῖς καιροῖς οἱ διατεθειμένοι νὰ ζευχθῶσιν ὀπίσω τοῦ ἄρματός του.

Δὲν εἴμεθα ἐξ ἐπαγγέλματος πανηγυρισταί, ἵνα ἀποκρῦψωμεν τὰ σκιερὰ τῆς εἰκόνης μέρη.

Ἐν τῷ «Αἰῶνι» μετέπεσε πολλάκις ἀπὸ ἐτέρας εἰς ἐτέραν γνώμην.

Καὶ ἐν τῇ Βουλῇ δὲ ἤρχετο ἀποτόμως εἰς διαμάχην πρὸς τὰ κοινοβουλευτικὰ κόμματα, ἅτινα ἐνόουν τὴν πολιτικὴν ἄλλως ἢ ὡς αὐτὸς ἐφρόνει. Ἦσαν δὲ ὡς εἶκός αὐ τοῦ «Αἰῶνος» μεταλλαγαὶ ἀντανάκλασις τῶν πολιτικῶν τοῦ Φιλήμονος μεταπτώσεων.

Ἐνίστε, δσάκις ἰδίως ἡ ῥῆξις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἡγήτορας τῶν κρατουσῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ μερίδων, ἐλάμβανε χώραν τῇ ἐπιούσῃ τῆς συγκροτήσεως νέας κυβερνήσεως, ἐθεωρεῖτο αὕτη προερχομένη ἐκ χόλου ψευθείσης φιλοδοξίας. Πρὸς τοῦτο ὅμως νομίζομεν ἠλαύνετο ἀπὸ κρείττονος μᾶλλον αἰτίας. Ἐὰν ὁ Φιλήμων εἶχε μόνον τὴν καθαρῶς ἐγωϊστικὴν ἐπιθυμίαν ὑπουργικοῦ ἀξιώματος, ἤρκει νὰ περιέμενεν, ἐν οἷῳ δῆποτε κόμματι προέκρινε νὰ ταχθῇ, τὴν σειράν του καὶ θὰ ἐπετύγχανε βέβαια τοῦ σκοποῦ ὡς τόσοι ἄλλοι οὔτε πολιτικῶς οὔτε κοινωνικῶς παρεσκευασμένοι καὶ ὄρμιοι ὅσον αὐτός. Ἄλλ' εἶχε τὴν ψυχὴν ὑπερτέραν τοιοῦτου ὑπολογισμοῦ. Ἐλεγεν ἴσως καθ' ἑαυτὸν ὅτι φατρίαί, αἵτινες καὶ τοὺς ἀνδρας παρεγνώριζον καὶ τὰς περιστάσεις, δὲν ἦσαν κατάλληλοι νὰ κυβερνήσωσι τὸν λαόν· ἐπειδὴ δὲ ἡ χρηστότης του ἦτο ἀνένδοτος, διύστατο πρὸς αὐτάς. Καὶ προετίμα μᾶλλον ῥῆξιν κεκηρυγμένην καὶ ἀπροκάλυπτον ἢ ἔνσυχον ἀμοιβαιότητα καὶ ἀλληλεγγύην.

Τοῦτο δ' ἐτύγχανε καὶ ἡ τιμὴ του καὶ ἡ ἄδυναμία του. Οἱ μεμονωμένοι οὐδέποτε θριαμβεύουσιν εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς ἀμηγύρεις, οὐδέ

ὅταν ἀκόμη ἔχωσι δίκαιον. Μόλις ἀκροῶνται αὐτῶν ὀμιλούντων, οὐδέποτε ἐπικροτοῦσιν. Ἀτμόσφαιρα πάγου καὶ ὑποψίας τοὺς περιβάλλει καὶ ἂν κατὰ περίπτωσιν ἀπετόλμων νὰ ψιθυρίσωσιν ὅτι ἔχουσιν δίκαιον, κινδυνεύουσι ν' ἀκούσωσιν. «Ἄφετε αὐτούς, εἶνε φιλόδοξοι, ἀπειθάρχητοι, χαλεπαίνοντες, δὲν ἠξέουρον τί θέλουσιν.» Τὸ Εὐαγγέλιον ἄλλως τὸ εἶπε πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν: Οὐαὶ τοῖς μεμονωμένοις.

Ὁ Φιλήμων ἦτο περὶ πλέον εἰς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὧν ἡ ὑψηλόφρων διάθεσις ἐπιβάλλεται σπανίως εἰς τὴν δικαίαν τοῦ πλήθους ἐκτίμησιν. Μὲ τὸν ὑπερήφανον χαρακτῆρά του, μὲ τὸ λεπτόν καὶ ἀριστοκρατικὸν πνεῦμά του, μὲ τὸ εὐθὺ καὶ αὐστηρὸν ὕψος του, καίπερ στρατιώτης ἄνευ ἴσου τοῦ λαικοῦ ἀγῶνος, δὲν ἦτο διὰ τὴν δημοτικότητα προσφυῆς. Ἀπέβλεπε πολὺ ὑψηλά, ἐνῶ οἱ εὐνοούμενοι τοῦ πλήθους κύπτουσι συχνότατα παραπολὺ χαμηλά.

Ὁ λόγος τῆς Ἀττικῆς ἔστειλε τρὶς αὐτὸν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὸ Βουλευτήριον· ἀλλ' αἴφνης ἡμέραν τινὰ ἐκλογῆς αἱ ψῆφοι ἔφυγον δίκην παλιρροίας τὴν κἀλην του καὶ ἡ ἔμπωτις αὕτη θὰ ἐγένετο βεβαίως αὐτῷ πικρά. Ἄνδρες οἷος ὁ Φιλήμων ἔχουσι πάντοτε ἐνδοδειγμένην τὴν θέσιν των εἰς τὸ κοινοβούλιον. Καὶ ἐν ἄλλῃ πολιτείᾳ θὰ ἦσαν ἀείποτε περιβεβλημένοι τὸ ἀξίωμα τοῦτο.

Μετὰ τὴν ἔμπωτιν ἐπέρχεται πλημμυρίς· καὶ αἱ ψῆφοι τοῦ λαοῦ ἐπανεληθοῦσαι πρὸς αὐτόν, τὸν ἀνήγαγον πανηγυρικῶς εἰς τὴν δημαρχίαν μετὰ λήθην ἐπτὰ ἐτῶν. Ὁ χρόνος καὶ αἱ δοκιμασίαι εἶχον παραγάγει τὸ ἔργον των· ἡ ἡλικία μετὰ τῆς πείρας τῶν περιστάσεων τῷ ἔδωκεν καιρὸν νὰ σκεφθῇ καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἀφ' οὗ ἐμελέτησε τόσον τὰς θεωρίας. Παρητηρήθη τῷ ὄντι ὅτι ἡ εὐγλωττία του εἶχε πρᾶυνθῆ, χωρὶς ὅμως ἡ καρδία του νὰ γηράσῃ. Εἶχε διατηρήσει τὰ ῥητορικὰ δῶρα, ἀλλ' ὁ λόγος εἶχεν ἀποβάλλει τὸ ὄρμιον καὶ βίαιον καὶ τὸν φιλόμαχον τόνον, ὅστις ἄλλοτε εἶχεν ἐπεγεῖρει τόσας θυέλλας.

Δὲν ὑπάρχει στήθος, ἔλεγεν εὐφυῆς κριτικός, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ εὐρύνηται, ἵνα δεχθῇ παράσημον. Ὁ Φιλήμων συνέστελλε τούναντίον τὸν πλατὺν θώρακά του, δσάκις προέβλεπεν ὅτι σταυρός τις ἤρχετο νὰ κρεμασθῇ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἦτο ἡ διάθεσις αὕτη ἐπαινετὴ μᾶλλον ἄρνησις, μᾶλλον ἀδιαφορία εἰλικρινῆς πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ Κωλέττης ὠνόμαζε μεπχιμπίδια ἢ ἄρνησις πεφυσιωμένη ἐκ ματαιότητος ἢ προσπεποιημένη ἀδιαφορία. Νύκτα τινὰ φθινοπωρινὴν συμπεριπατῶν μετ' αὐτοῦ καὶ βλέπων ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας, τὸν ἠρώτησα περὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων ἀστέρων, οἵτινες ἔλκουσι τὰς μαρμαρυγὰς αὐτῶν ἐκ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοὺς ὁποίους διανέμουσιν οἱ ὑπουργικοὶ παραμάγειροι. Μοὶ ἀπήντησε συμφῶνως πρὸς τὰς γνωστὰς ἀρχάς του. Ἐλυπεῖτο ὅμως ὀλίγον δι' ἐν μόνον παράσημον, ἐκεῖνο, ὅπερ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα ὀνομάζουσι «l' étoile des braves», τὸν τῶν ἀνδρείων ἀστέρα· οὐχὶ ὅτι καὶ τοῦτο δὲν ἠτιμάσθη ἐπὶ ἀναξίων στηθῶν, ἀλλὰ διότι τοῦλάχιστον καὶ καταγωγῆν ἔχει ἐνδοξον, δημιουργηθὲν ὑπὸ τοῦ μεγάλου τῶν Γάλλων καίσαρος

καὶ ἱστορίαν ἐνδοξοτέραν, χρησιμεύσαν ὡς ἡ ὑψίστη ἀνταμοιβὴ τῶν ὑπὲρ τῆς γαλλικῆς πατρίδος λεοντοκάρδως ἀμυναμένων.

Ἐκ καθήκοντος πρὸς τὰς σβεννουμένας πολιτικὰς ὑπεροχὰς καὶ ἄλλας περιφανεῖς τοῦ τόπου προσωπικότητας ἐγένετο πολλάκις ὁ ἀντάξιός καὶ εὐγλωττός ἐρμηνεύς τοῦ πέθαντος, ὅπερ τοιοῦτων ἀνδρῶν ἡ ἀπώλεια ἔφερεν εἰς τὸ ἔθνος καὶ παρῶρμα ἐκεῖ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ νεκροτάφειου βαθμίδων ἢ πρὸ τοῦ τάφου τοὺς προπέμποντας εἰς τὸν θαυμασμόν, εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ εἰς τὴν ἀμιλλαν. Ἡτύχησα νὰ ἀκούσω ὁμιλοῦντα τὸν ἄνδρα δις τὸ πρῶτον ἡμῶν παιδίον, ἀπεχαιρέτιζε δὲ νεκρὸν φιλέλληνα δημοσιογράφον ἐξ Ἀλβιῶνος· τὸ δεύτερον ἦτο μικρὸν μετὰ τὴν ἐκ Παρισίων ἐπιστροφὴν μου· συνητηθήμεν πρὸ τοῦ Κορκίδου, τοῦ κρητικῶ ἑκτοντος σαβανωμένου ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας. Ἐγὼ κληθεὶς ὑπὸ τῶν παρεπιδημούντων συμπατριωτῶν του ὄπλαρχηγῶν ἐξ-ἄμμου τὴν ἠρωϊκὴν νῆσον, ἥτις εἰξεύρει πάντοτε νὰ γεννᾷ ἀνδρείους, αὐτὸς ἦτο δῆμαρχος καὶ ἤρχετο ὡς τοιοῦτος νὰ παραλάβῃ καὶ παραδώσῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀθηναϊκῆς νεκροπόλεως τὸν νεκρὸν τοῦ ἐνδόξου στρατιώτου, τοῦ ἥρωος μαχητοῦ· ἀλλ' ὁ Φιλῆμων καὶ ἰδιωτικῶν ἀρετῶν δὲν ἀπήξιωσεν ἐνίοτε νὰ γίνῃ ὁ ἐπαινήτης. Νομίζομεν ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν συγχρόνων ὁ σεμνότερος τῶν ἐπικηδεῶν ρητόρων, ἔχων πάντοτε τὸν διπλοῦν σκοπὸν νὰ τιμᾷ μὲν τοὺς θνήσκοντας ἀλλ' ἄμα καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς ζῶντας. Πάντως δὲ οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς τοιμῶντας νὰ ὑμῶσιν ἀτέχνως ἀρετὰς ἀνυπάρχτους μετὰ τινος λυρισμοῦ κωμικοῦ ἐπὶ ζημίᾳ κυρίως τῶν ὑμνουμένων.

Ἐκ παιδῶν ἀγαπήσας περιπαθῶς τὰ βιβλία, διεφύλαξεν ἀμέριστον τὴν πρὸς αὐτὰ ἀρχικὴν του κλίσιν. Καὶ σήμερον δ' ὅτε φαίνεται ὀριστικῶς ἐγκαταλειπὸν τὸν «Αἰῶνα», τὸν κλασικὸν αὐτὸν κλητὰ του, διαμένει ὅμως πιστὸς εἰς ἐκεῖνον. Ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὴν ἑτέραν τῶν ἐθνικῶν βιβλιοθηκῶν τὴν ὁποῖαν φιλοξενεῖ πενιχρῶς ἡ Βουλὴ, καὶ ἥτις θὰ μείνῃ τὸ κάλλιστον μνημεῖον αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἧς, ζῶντος αὐτοῦ ἀποζῶσιν ἄλλοι, διαγίει ὡς ἄλλος φαῦστος τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἐν μέσῳ τῆς ἰδίης του βιβλιοθήκης, ἣν δὲν παρέρχεται ἡμέρα χωρὶς νὰ πλουτίσῃ διὰ χρησίου βιβλίου οὐχὶ ἐκ περισσεύματος ἀγοραζομένου. Ἐν ἡμέραις εὐπορίας παρωχημένης ἦτο τῶν μεγάλων βιβλιοπωλείων γενναῖος ἀγοραστής· σήμερον μόνον τὰ ἐν τῇ ὁδῷ Σταδίου φορητὰ παλαιοπωλεῖα θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον πελάτην των. Καὶ δύναται τις νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ἄνδρα μὲ μίαν καὶ μόνην λέξιν : φιλόβιβλος μέχρι θανάτου.

Πολλάκις ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἀηδιῶν καὶ ἀπογοητεύσεων καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ καμάτου ἐζήτει ἀνακούφισιν καὶ ἀναψυχὴν εἰς τὴν ἀναδίφησιν τόμων ἀτελευτήτων καὶ εἶνε ἐπομένως πολὺ φυτικὸν ὅτι ἐμποιεῖ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ διαλεγόμενους τὴν ἐντύπωσιν ἀνδρὸς κεκτημένου παντοδαπῶν γνώσεων πληθός, ἀνδρὸς ὅστις ἔχει σταχυολογήσει καὶ τὰ μᾶλλον κονιορτώδη χειρόγραφα. Δὲν ὑπάρχει Ἑλληὴν μείζονος καὶ ποιικιλωτέρας

εὐρμαθείας ἄνευ σχολαστικότητος, οὐδὲ εἶνε εὐκόλον νὰ φωραθῇ πάσχω ἐντελῆ ἄγνοιαν οἰαςδῆποτε τάξεως γνώσεων. Ὑπῆρξε πάντοτε, πρόκειται δὲ καὶ νῦν, πρότυπον μοναδικῆς ὄλως φιλοπονίας· τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ τὴν σημαντικὴν ποσότητα τῆς παραχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐργασίας.

Ὅμοιος πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους ἐκείνους πολιτευτὰς τῆς Δύσεως, οἵτινες ἔτχιν ἐμπέσωσιν εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς λαϊκῆς ψήφου, ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς φίλας αὐτῶν σπουδὰς, νῦν ὅτε ἀναγκάζεται νὰ ἀπέχη τῆς πολιτικῆς δράσεως, συγγράφει βιβλία. Ἀφοῦ ἐδημοσίευσεν τὸν «Δῆμαρχον,» ἤδη ἐκπονεῖ τὸ «Δημοτικὸν συμβούλιον». Ἐὰν δὲν κατῶρθωσεν κατὰ τὰ τέσσαρα ἔτη τῆς ἐν τῷ δήμῳ ἀρχῆς αὐτοῦ νὰ προικίσῃ τὴν πόλιν μὲ διαυγῆς καὶ ἀφθονον ὕδωρ, ἄνευ τοῦ ὁποῖου αἱ Ἀθῆναι θὰ μείνουν κωμόπολις, ἐὰν δὲν κατῶρθωσεν νὰ ῥυμοτομήσῃ τὰς δύο γηγενεστέραις συνοικίαις τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες ἀντὶ ὕδωρ διαρρέονται ὑπὸ βορβορωδῶν βυακίων, ἐὰν δὲν κατῶρθωσεν νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ἀστους τοῦ ἀπτικωτάτου κονιορτοῦ καὶ νὰ στρώσῃ τρεῖς περιπάτους, ἵνα μὴ πληγῶνωσιν αἱ Ἀθίδες τοὺς ἀβροὺς πόδας των, κατῶρθωσεν ὅμως νὰ προικίσῃ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν διὰ τοῦ «Δημάρχου» του, νὰ ἐξάρῃ τὸ γόητρον τοῦ ὁμωνύμου ἀξιώματος ὅπερ εἶχεν ἐκπέσει, καθορίσῃ δὲ σαφῶς τὰ ἀδιάγνωστα καταστάνα δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ ὀλιγορηθέντος, ἔστιν δ' ὅτε καὶ ὑβρισθέντος θεσμοῦ, οὕτω δ' ἀναστήσῃ τὸ σεμνὸν καὶ ἀρχαιοπρεπὲς ὄνομα τοῦ Δήμου.

Ὁ Τιμολέων Φιλῆμων εἶνε υἱὸς τῶν γραμμάτων. Εἰς αὐτὰ ὀφείλει τοὺς θριάμβους, τὰς ἐπιτυχίας, τὰς νίκαις αὐτοῦ. Αὐτὰ τὸν ἐμόρφωσαν, τὸν ὠδήγησαν, τὸν ἐκράτουναν, τὸν ἐνεψύχωσαν, τὸν ἐμεγάλυναν, τὸν ἀνέδειξαν. Ὅστις τὸν ἀνέγνωσε καὶ ὅστις τὸν ἀναγνώσῃ, ἐννοεῖ παρευθὺς ὅτι οὐδέποτε ἔπαυσεν οὐδὲ εἰς τὰς κρισιμωτάτας τῶν ἀγῶνων τροπὰς οὐδὲ εἰς τὰς δεινοτάτας τῶν περιπετειῶν του νὰ τοῖς ἀνήκῃ καὶ οἰκνῶποτε ἐν τῇ πολιτικῇ ἢ ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ ἐπιτυχίαν του εἰς τὰ γράμματα ὀφείλει, διὸ καὶ ὅτε πάντα τὰ ἄλλα ἀπῆλθησαν καὶ παρερρύθησαν, αὐτὰ ἀπέμειναν ἡ μόνῃ λατρεία του, ὁ μυχαίτατος καὶ ἀκοίμητος αὐτοῦ ἔρω.

Ἡ προέχουσα ιδιότης ὑπ' ἣν τυγχάνει γνωστὸς εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ δὲν εἶνε οὔτε ἡ τοῦ βουλευτοῦ οὔτε ἡ τοῦ δημάρχου, ἀλλὰ ἡ τοῦ συντάκτου καὶ διευθυντοῦ τοῦ «Αἰῶνος»· αὕτη ἀποτελεῖ τὸν μέγιστον τίτλον του. Τὸν τίτλον τοῦτον θεωροῦσιν τινες ἴσως ἀνεπαρκῆ. Ὁ Φιλῆμων, δύναται ἴσως νὰ εἴπωσι, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ δημοσιογράφος, ἀλλὰ καὶ ὁ Prévost-Paradol οὐδὲν πλέον ἦτο, ὅτε ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του, μετώπου τριάκοντα πέντε μόνον ἐτῶν, τὸν ἐκ δάφνης στέφανον τῆς ἀθανασίας, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου αὐτοῦ καὶ θελκτικὸν πνεύματος διατηρεῖται ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μεταγενεστέρων ὡς ἡ δημοφιλεστάτη καὶ ἡ μᾶλλον ἀσπᾶσιος ἐξ ὅσων τὸ μεγαλῶνυμον αὐτὸ σωματεῖον ἐνήργησεν ἀφ' ἱκανοῦ ἤδη χρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὁ διάσημος δημοσιογράφος Saint Marc Girardin ἐκλεχθεὶς ἀκαδημαϊκὸς καὶ προσφωνῶν τοὺς τριάκοντα ἐννεὰ συναδέλφους αὐτοῦ ὠνόμασεν ἑαυτὸν διὰ τῶν πρώτων δύο λέξεων τοῦ εἰσιτηρίου λόγου του : ἄπλοῦν δημοσιογράφον.

Ἐὰν ἄλλως τε ἀπαιτεῖται πνεῦμα, ἵνα γράψῃ τις ἐντὸς τοῦ σπουδα-
στηρίου του μὲ ἡσυχον νοῦν μελέτην ἱστορικὴν, μυθιστοριαν ἢ ποίημα,
δὲν ἀπαιτεῖται ἄρα σημαντικώτερα ἴσως ποσότης πνεύματος, ἵνα σιτίζῃ
τις καὶ διατρέφῃ καθ' ἐκάστην φύλλον παμφάγον ὡς τὸν «Αἰῶνα», ἵνα
διατηρῇ ἄσβεστον τὸ ἐνδιαφέρον πλῆθους ἀναγνωστῶν ἀπαιτητικῶν καὶ
δυσκόλων, διότι τότε ἦσαν πλέον ἐκλεκτικοὶ ἢ νῦν, ἵνα ἐκθέτῃ καὶ κρίνῃ
πάντα τὰ γινόμενα, τὰ συστήματα καὶ τὰς αἰφνιδίας ἀνελιξεις τῶν προ-
σώπων καὶ τῶν πραγμάτων; Ὁ ποιητής, ὁ μυθιστοριογράφος, ὁ ἱστο-
ρικός, ὁ φιλόλογος, ὁ ῥήτωρ χρῆζουσι περιοδικοῦ οὔτως εἰπεῖν πνεύματος,
ἐνῶ οἱ συγγραφεῖς ἐφημερίδος, οἱ σεβόμενοι, ἔννοῶ καὶ τοὺς ἀναγνώστας
καὶ ἑαυτοὺς, δέον νὰ ἔχωσι πνεῦμα καθ' ἐκάστην ἐσπέραν καὶ καθ' ἐκάστην
πρωίαν, ἵνα ἐπεξεργάζωνται τὴν ποικιλιωτάτην ὕλην δεξιῶς καὶ μετὰ
οἰκειότητος πρὸς τὰ μᾶλλον ἀπρόοπτα ἀντικείμενα. Καὶ πιστευσάτε το,
πρέπει νὰ ἔχῃ τις οὐ τὴν τυχοῦσαν δύναμιν, ὅπως βασιτάσῃ τὸ ἐπιμο-
χθον τοῦτο καὶ κολοσσαῖον ἔργον ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη χωρὶς νὰ συγ-
καμθῇ ὑπὸ τὸ βάρος αὐτοῦ.

Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ζῶμεν, εἶνε ἥκιστα εὐκαιροὶ, ἥκιστα εὐμενεῖς πρὸς
τὰς ἰδανικὰς ἐπανορθώσεις, ἃς οἰκοδομοῦσιν εὐκόλως τὰ ὄνειρα, ἀλλ' εἰς
ἃς ἡ πραγματικότης παρέχει δυσκόλως βάρη. Ἡ πολιτεία ἡμῶν ὡς ἐκ
τῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ τῶν κλίσεων τῆς ἀπὸ εἴκοσι ἰδίως ἐτῶν διεπού-
σης τάξεως, ἀποφεύγει ἐπιμελῶς τοὺς κήπους τοῦ Ἀκαδήμου, καίτοι
πολλάκις εὐγενῆ πνεύματα -πεχείρησαν νὰ ὀδηγήσωσιν ἐκεῖσε αὐτήν.
Ἄλλ' αὕτη προτιμᾷ νὰ ἦνε χυδαία ἀγορὰ ἐν τῇ φωνασκοῦσιν, ἐν τῇ βα-
ναύσως διαγκωνίζονται καὶ ὅπου χαμαίζηλοι χαρακτῆρες ἐν τῷ βορβόρῳ
συμφύρονται, καὶ ἀποκτηνοῦσιν ἀλλήλους· τὸ δὲ πνεῦμα ὅπερ εἶνε φῶς
καὶ ἐλευθερία δὲν δύναται ὑφ' οἷον δῆποτε τύπον καὶ ἂν ἐμφανισθῇ, νὰ
διεισδύσῃ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς λαβυρίνθους τῶν ταπεινῶν συμφερόντων, οὐδὲ
νὰ κατασκηνώσῃ ὅπου μαίνονται καὶ βρυχῶνται πάθη ἀνελεύθερα.

Ἵπάρχουσιν ἐν μέσῳ τῆς τύρβης ταύτης ἀρχαιοπρεπεῖς ψυχαὶ ἀντε-
χόμεναι ἰσχυρῶς τοῦ ἰδανικοῦ, ὥστε ν' ἀντίσχωσι πρὸς τὸ θέαμα τῆς
θορυβώδους αὐτῆς ἀκοσμίας καὶ ὅστινες βαυκαλιζονται ὑπὸ τῆς ἐλ-
πίδος νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ ἀγνόν καὶ εὐγενές ὄνειρόν των, ὅταν ἡ
ἐπιδρομὴ παρέλθῃ. Δὲν ἐπιθυμῶ ν' ἀποθαρρύνω τοὺς ἀγαθοὺς αὐτοὺς
πατριώτας, ἀλλὰ δὲν δύναμαι καὶ νὰ μὴ ἐκτείνω τὴν χεῖρα, ἵνα τοῖς
δείξω, ὡς θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπιδείξω αὐτοῖς καὶ ἄλλους, τὸν ἄνδρα τοῦ-
τον, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον εὐγλωττος καὶ ὁ μᾶλλον ἀτρόμητος ἀπόστο-
λος τῆς εὐγενοῦς καὶ φιλελευθέρου συνταγματικῆς πολιτείας, ὅστις διὰ
τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν γνώσεων αὐτοῦ
ἠδύνατο ν' ἀξιοῖ ὅτι ἦτο εἰς τῶν κεκλημένων ν' ἀποκαταστήσωσι τὸν ἀτ-
τικισμὸν ἐν ἡμῖν. Ἄς προσβλέψωσι πρὸς αὐτὸν καὶ χωρὶς νὰ τὸν ἐρω-
τήσωσι τί φρονεῖ περὶ τῆς ἀποστολῆς του, θὰ δυναθῶσι ν' ἀναγνώσωσιν
εἰς τὸν ὄξυν ἦχον τοῦ λόγου του, εἰς τὴν βαρύθυμον χειρονομίαν του, εἰς
τὸ περιαλγὲς νεῦμα, δι' ὧν συνοδεύει τὴν ἔκφρασιν προσφιλῶν ματαιω-

θέντων πόθων του, καὶ ἐπὶ τῆς κατηφοῦς ὄψεώς του τὴν φοβερὰν ρῆσιν
τοῦ Δάντου· ἄφετε τὴν ἐλπίδα.

Ὁ Τιμολέων Φιλήμων ὁ συναθροίζων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τόσα δῶρα
τοῦ πνεύματος, τόσα τοῦ θάρρους εἶδη, φιλόσοφος, εἰσάρετος διαλεκτικός,
ἄμα δὲ τοῦ καλάμου ἄριστος μαχητῆς εἶνε σήμερον ὁ μᾶλλον μεμονωμέ-
νος, ὁ μᾶλλον ἀνίσχυρος τῶν πολιτικῶν. Εἰργάσθη πλειότερον παντὸς ἄλλο-
ἐκ τῶν συγχρόνων πολιτευτῶν, ἵνα ἰδρῶσῃ τὸ διέπον ἡμᾶς σύνταγμα, ἵνα
διαδῶσῃ τὰς φιλελευθέρους ἰδέας γενεᾶς, ἥτις ἔζη πρὸ εἴκοσι ἀκόμη
ἐτῶν ὀλόκληρος, ἀλλ' ἄφ' ἧς φεῦ! φαίνεται χωρίζων ἡμᾶς αἰὼν, ἵνα
συντρίψῃ τὰ ἔθνοφθόρα προσωπικὰ κόμματα καὶ τοὺς ἄνδρας, ὅστινες πα-
ρεκώλυνον τὸ συνταγματικὸν ἡμῶν καθεστὸς ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ τοιοῦτον.
Ἦδη διάγει βίον ἀπομάχου ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἧς εἶνε εἰς τῶν δημιουργῶν,
μόνον καὶ μόνον διότι ἐμμένει πιστὸς εἰς τὰς φιλελευθέρους ἀρχάς, ἃς
ἐπηγγέλετο ἔκπαλαι καὶ εἰς ἃς ἀφιέρωσεν ἑαυτόν.

Γεώργιος Ν. Καλλισπέρης

ΤΟ ΜΑΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΗΛΙΑΣ

(Παράδοσις τῆς νήσου Μήλου)

Ἐνα ποτάμι μιὰ φορὰ ἔπλημμύρισε καὶ ἔχυθη
ἔς ὠραῖο περβολάκι,
καὶ κάθε ῥίζα καὶ κλαρὶ ἐφθάνθη καὶ ἀναστῆθη
ἀπ' τὸ πολὺ νεράκι.

Μονάχα μιὰ ἀπ' τῆς μιλιαῖς, ποῦ ἦταν φυτεμένη
παράμερα μονάχη,
Ἐκεῖνη δὲν ἐφθάνθηκε, καί, καταμαραμμένη,
ἔφαινόταν κἄτι νάχη.

«Τί νάχη ἢ μιλίτσα μου, τῆς εἶπε τὸ ποτάμι,
καὶ μαραμμένη στέκει,
Ἐάν τὸ καλάμι τὸ ξερό, τὸ ἄμοιρο καλάμι,
ποῦ στέκεται παρέκει;»

«Τί νάχω, εἶπεν ἢ μιλιά, τί νάχω ἢ καυμένη!
Δὲν ἔπερασαν δυὸ χρόνια,
Ἐποῦ ἔκθισαν ἔς τὴ ῥίζα μου δυὸ νεοὶ ἔζηλεμένοι,
δυὸ ἔμορφα τρυγόνια.

»Καὶ ὠρκίσθηκαν νὰ ζήσουνε Ἐάν δυὸ περισσότερα
πιστά, ἀδερφωμένοι
καὶ τώρα . . . τὰ πουλιά μου δὲν πῶς εἶνε ἔς τὰ μαχαίρια,
πῶς ζοῦνε χωρὶς ἐν οἱ!»

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ

Γ. Μ. Βιζυίνος

ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΝ ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΩ

Ο ΑΤΥΧΗΣΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Ἀγαπητέ μοι κ. Ἀρσένη

Εἶχετε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μὲ παρακαλέσητε νὰ σᾶς στείλω γραμμὰς τινὰς διὰ τὸ ἀληθῶς ὠραῖόν σας ἔργον, τὴν «*Ποικίλην Στοάν*», εἶχετε ὅμως καὶ τὴν ἔδικον σκέψιν νὰ μοὶ υποδείξητε καὶ τὸ θέμα. Διατί, φίλτατε, νὰ μοὶ ὑπενθυμίσης ἀλγεινὴν ὁδὸν τῆς ψυχῆς μου. Ὀλιθεράν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπέκλωσεν ἡ μοῖρα ἐν τῇ ἐκπληρώσει καθήκοντος φιλικῆς καὶ ὑποχρεώσεως ἱεράς; Ἡ τοῦλάχιστον νομίζεις ὅτι τοιοῦτοτρόπως θὰ κινήσω τὴν συμπάθειαν τῶν ἀναγνώστων μου πρὸς ἓνα ἄνθρωπον, ὅστις ἀπλοῦστατα ὑπῆρξε φιλόσοφος καὶ ποιητής—τί σχολαστικὸί τίτλοι—καὶ τώρα εἶναι παράφρων κεκλεισμένος ἐν φρενοκομείῳ χωρὶς κανεὶς δι' αὐτὸν νὰ ἐρωτᾷ;

Γ. Μ. ΒΙΖΥΙΝΟΣ! Πρὸ δέκα καὶ πλέον ἐτῶν ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς κόσμος διεσάλπιζε τὸ ὄνομα τοῦ νεαροῦ ἐκ Θράκης φοιτητοῦ τῆς φιλοσοφίας, τοῦ Γεωργίου Βιζυινοῦ, καὶ τοῦτο διότι ἐνθουσιωδῶς οἱ εἰσηγηταὶ δύο ποιητικῶν διαγωνισμῶν ἀπὸ τοῦ βήματος ἑλλανοδίκου ἐβράβευσαν δύο ποιήματά του, ἅτινα αὐτοῖς ἀπέστειλε, τὸν «*Βασιλέα Κόδρον*» καὶ ταῖς «*Ἄρες-Μάρες-Κουκουράρες*». Θερμότεραι καὶ μᾶλλον ἐνθαρρυντικαὶ κρίσεις σπανιώτατα εἰς ἑλληνικὰ διαγωνίσματα ἀπηγγέθησαν. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ εὐρίσκει ἡχώ εἰς ποικίλα εὐρωπαϊκὰ περιοδικὰ καὶ ἡ Madame Adam ἐν τῇ Nonvelle Revue ἀπεδέξατο μετὰ χαρᾶς νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ὠραῖόν του διήγημα «*La peché de ma mère*» ἀκριβοτηρῶσασα μάλιστα αὐτό. Δύο-τρία φιλοσοφικά του ἔργα ὑπερεπηθέθησαν ὡσαύτως ἐν Εὐρώπῃ, τὸ δὲ πολύκροτον σύγγραμμά του ἡ «*Φιλοσοφία παρὰ Πλωτίνῳ*» ἔτυχεν ἐκτενῶν ἀναλύσεων συμπαθητικωτάτων παρὰ πολλῶν εὐρωπαϊῶν σοφῶν. Μετὰ ἔτη ἄρκετὰ ὁ Βιζυηνὸς ἐπιστρέφει ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀθήνας καὶ ἀναγορεύεται ὑφηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Τότε ἀπὸ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου «*Παρνασσοῦ*» εἰς δύο συνεχεῖς ἐσπερίδας ἀπήγγειλε τὰ δύο μεγάλα του ποιήματα, τὴν «*Μητέρα τῶν Ἐφτά*» καὶ τὴν «*Κόδρον τοῦ Πύργου*». Ἀπειροσ κόσμος, ὅλον τὸ high life τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας κατεχειροκρότει τὸν ἐστεμμένον ποιητὴν καὶ τὴν ἐπομένην ἡ «*Νέα Ἐφημερίς*» εἰς ἔκτακτα διπλᾶ φύλλα ἐξετύπου τὰ δύο ἐκεῖνα ποιήματα. Σιγῇ ἐπῆλθε κατόπιν καὶ μόνον ὅταν ὁ ποιητὴς ἐξέδωκεν ἐν Λονδίῳ τὰς «*Ἀτθίδας Ἀῦρας*», πολλοὶ δὲ ξένοι καὶ τῆς ἡμετέρας φιλολογίας ἐρευνηταὶ μετέφραζον συνεχῶς πλείστας αὐτοῦ ποιήσεις, μόνον τότε τὸ ὄνομα τοῦ Βιζυινοῦ συνεκέντρωσε καὶ πάλιν τῶν πολλῶν τὰς ποικίλας κρίσεις. Ἄλλ' ἡ λήθη ἐπῆλθε ψυχρὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, ὅστις καὶ ξένος ἐν Ἀθήναις ἦτο καὶ τῆς πολιτικῆς ἄμοιρος καὶ σωματικὴν κατασκευὴν εἶχεν ὀλοτελῶς παράξενον. Ὁ ἴδιος ἦτον ἀπογοητευμένος ὡς ὑφηγητὴς, εἰς τὸν ἐπιστημονικόν του ἀγῶνα παλαιῶν πρὸς φαῦλον κομματισμὸν καὶ τερατώδεις ἀξιώσεις καθηγησίας. Καὶ ἡ πτωχεῖα . . . ὧ ἦτο τὸ ἀφορητότερον, ὅπερ τῷ προσεπῆλθε. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1892 μιᾷ ἐσπέρᾳ διεδόθη ἀφνης, ὅτι ὁ ποιητὴς παρεφρόνησεν. Ἀγάπη, οἶκτος ἐξηγέρθησαν ἀμέσως ἀνὰ τὴν κλασικὴν πόλιν, ἀλλὰ φεῦ! ἵνα καλύψωσι μὲ τοιοῦτον ἐπιτύμβιον τὸ ἀλησμόνητον ὄνομά του εἰς τοῦ χρόνου τὸ ἀχανές!

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν θὰ ἱστορήσω τὸν λιγύμολλον ψάλτην, τὸν ἐμπνευσμένον ποιητὴν, οὔτε τὸν βαθὺν φιλόσοφον καὶ καλλιτέχνην λογογράφον, ἀλλὰ τὸν ἐκρυθμον νοῦν, τὴν σκελετώδη φαντασίαν, τὸν παράφρονα Βι-

ζυγνόν, καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ τῆς ἀτυχίας του θὰ παραθέσω μερικάς ποιητικὰς ἀναλαμπὰς καὶ φωτογραφικὰς ὄψεις τοῦ ἐρειπίου τούτου, ὅσας ἐφείσθη ἡ μανία νὰ συντρίψῃ, μερικά του ποιήματα, ἅτινα ἐξέλεξα ἐν τῷ φρενοκομείῳ ἐκ τοῦ σημειωματαρίου του. Μὴ ἀπορήσητε διόλου δι' αὐτό. Ὁ ποιητικὸς νοῦς τοῦ Βιζυγνοῦ ἔχει ἀναλαμπὰς καὶ εἰς τῆς παραφροσύνης ἀκόμη τὸν σάλον. Μόνον θὰ παρακαλέσω τὸν ἀναγνώστην μου νὰ μὲ παρακολουθήσῃ εἰς τὸ βουνὸν τοῦ Δαφνίου ἐνῶ ὠδήγουν αὐτὸν ἀτημέλητον, μὲ ἐξημμένην τὴν φαντασίαν, περιδεῆ καὶ φοροῦντα τὸ ἠριθμημένον ἔνδυμα ἐνός φρενοκομείου καὶ ἀκαταπαύστως χειρονομοῦντα. Ἄν συμπιθῆσῃ δι' ὅσα θ' ἀναγνώσῃ, ἅς ἐνθυμηθῇ «τὸ γλυκὸ φωνο κουδοῖνι, τοῦ Σαίξπηρου, τὸ βραχνό, παράτονο καὶ ραϊσμένο», ἵνα πεισθῇ ὅτι εἶνε ἀληθεστάτη ἢ παρομοίωσις. Τούλάχιστον ὁ ἰδικὸς μου νοῦς ἀμέσως αὐτὴν ἀνεμνήσθη, μόλις ἀνεπόλησε τὰς θλιβεράς τῆς συνεντεύξεώς μας στιγμὰς καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐκύλισεν ἀκόμη ἐν δάκρυ διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τὸν ὅποιον εἶχε θαυμάσῃ ὁ νοῦς μου καὶ ἀγαπήσῃ ἡ καρδίᾳ μου. Θὰ διηγηθῶ ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἀλλὰ συντόμως τὴν συνδιάλεξίν μας ἐκείνην.

II

Θέμα τῆς διαλέξεώς μας ἦτον ἡ σύγχρονος φιλολογία. Ἐζήτηει νὰ μοὶ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ ποιητὴς γεννᾶται ὡς τοιοῦτος, ὅτι εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ κοινωνικοῦ ἐδάφους ὁ ἐκλεκτός, ὁ πολῦτιμος, ἀλλὰ καὶ τὸ πόρισμα τῆς συγχρόνου διανοητικῆς ἐργασίας. Ὅτι δὲν ἐννοεῖ ποιητὴν κανένα ἂν δὲν εἶνε ἐκ φύσεως τοιοῦτος ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ἐννοεῖ ποιητὴν, τὸν μὴ φιλοσοφοῦντα, τὸν μὴ κάτοχον ὄλου τοῦ διανοητικοῦ πορίσματος τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας, τὸν μὴ ἐγκυκλοπαιδικόν. Εἶνε, μοὶ λέγει, βαρὺ τὸ ὄνομα τοῦ Ταῖν, ἀλλ' ἐν τῇ σχετικῇ του θεωρίᾳ ὅτι ὁ ποιητὴς εἶνε ὁ καρπὸς μόνον τοῦ milieu ἐν ᾧ ζῇ, σφάλλεται. Ὅλίγα μεγάλα πνεύματα παρεγνωρίσθησαν ἀκριβῶς διότι δὲν ἀνήκον εἰς τὴν ἐποχὴν των; Ἡ Γεωργία Σάνδη ἀδικῶς κατηράτο τὴν ἐποχὴν τῆς, ἥτις μὴπω ἀνανήψασα ἐκ τῆς Ἀναγεννήσεως, τόσον παρεγνώριζε τὸν χρωστῆρα τοῦ Εὐγενίου Δελλακροῶ; Ἄ! ὁ ποιητὴς πρῶτον γεννᾶται, ἀλλ' εἶτα διαμορφοῦται, ἀγράμματος εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Εἶνε δὲ γεννημένος ὡς τοιοῦτος ὁ ποιητὴς, καὶ ὄχι πλάσμα τῆς ἐποχῆς του.

— Πολὺ καλὰ, τῷ λέγω. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται καὶ ἂν ἔλειπεν ἢ ἐμπνεύσει τῆς ἐποχῆς του π. χ. ἡ Λάουρα ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁ Πετράρχης, οὔτε ὁ Δάντης θὰ ἔγραφεν ἄλλο τι ἀπὸ τὴν «Κόλασιν»

ἂν ἔλειπεν ἡ Βεατρίκη. Τί ἄλλο εἶνε αὐταὶ αἱ ἐμπνεύσεις παρὰ τὸ milieu τοῦ Ταῖν;

— Ὑποθέτω φίλε μου, μοὶ λέγει, ὅτι θὰ ἦτο πολὺ ἀνάξιος λόγος ὁ γάλλος φιλόσοφος ἂν ἔφερε τοιαῦτα παραδείγματα εἰς ὑποστήριξιν τῶν θεωριῶν του. Θὰ σὲ προτρέψω μόνον ν' ἀναγνώσῃ τὰς Souvenirs Dramatiques τοῦ Δουμᾶ. Ἐκεῖ θὰ πεισθῆς, ὅτι ὁ Μολιέρος, ὁ Ρακίνας, ὁ Βολταῖρος ἐνεπνεύσθησαν πράγματι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Clairon τῆς Bijart τῆς Champselῆ ἀλλ' ὁ Σαίξπηρ; Ἐρωτᾷ, ὁ Δουμᾶς, πῶς διέπλασεν ὁ Σαίξπηρ τοὺς θαυμασιωτέρους γυναικίους τύπους, τὴν Μιράνδα, τὴν Ἴμογένη καὶ τὴν Κορδηλίαν καὶ πῶς ἀνέλιξεν ὅλην ἐκείνην τὴν περιπάθειαν τῆς Δεισδαιμόνας καὶ τῆς Ἰουλιέττας; Ὁ Δουμᾶς ἐξηγεῖ τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι οἱ χαρακτήρες τῶν μεγάλων ποιητῶν εἶναι πάντοτε ἀνδρικοί καὶ ὁ Σαίξπηρ μόνον τὴν διάνοιάν του εἶχε κάτοπτρον τῶν χαρακτήρων, οὓς ἐφαντάσθη μὲ τόσην δύναμιν ἔρωτος καὶ ποιήσεως. Καὶ δι' αὐτὸ περὶ αὐτοῦ ἐλέχθη ὅτι ἀποκόψας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῶν ἀγγέλων τὰς πτέρυγας ἐπαρουσίασεν αὐτοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους! Ναὶ φίλε μου! Ὁ ποιητὴς ἐγκυμονεῖται ὑφ' ὀλοκλήρων αἰώνων καὶ γεννᾶται εὐγενῆς βλαστὸς ἐκ Θείας Προνοίας. Οὐδὲν ἐν αὐτῷ εἶναι ἀντικειμενικόν, ὅλος ὁ ἰδανικὸς κόσμος εἶνε ἐντὸς αὐτῶν καὶ σπινθὴρ ὡς ἄνασμα μόνον χρησιμεύει πᾶσα ἄλλη Βεατρίκη.

Θὰ ἀφήσω τὸν λαθύρινθον τῶν θεωριῶν εἰς ὃν ἐρρίφθημεν καὶ θὰ συνεχίσω τὸν λόγον του εἰς τὸ περὶ τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς φιλολογίας θέμα του.

— Ἀπελπίζονται πολλοί, μοὶ λέγει, ὅτι ἡ ποίησις μόλις πτερυγίζει παρ' ἡμῖν. Ἐγὼ ἀπεναντίας, θὰ μὲ πιστεύσῃς, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Πέντε—δέκα ἔτη δὲν κρίνουσι ποτὲ μίαν ἐποχὴν, οὔτε οἱ προκροῦσται τῆς ποιήσεως ὅσον πολλοὶ καὶ ἂν ὦσι, χαρακτηρίζουσι ποτὲ μίαν φιλολογικὴν περίοδον. Ὁ φιλοσοφῆσας ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ καλαισθητικοῦ πνεύματος τῆς νέας γενεᾶς καὶ τῆς γλωσσικῆς διαμορφώσεώς τῆς, θὰ ἦνε πολὺ ἀστεῖος ἂν δὲν εὕρη καμμίαν πρόδοον. Θὰ τὸν συνεβούλευον τότε νὰ ἀφήσῃ τὰς διόπτρας τῆς προκαταλήψεως ὡς μόνον του φάρμακον.

Ἐν τούτῳ τεταραγμένος ὁ Βιζυγνὸς ἔρχεται ἀνελίσσων τὴν καλαισθητικὴν δύναμιν ὅλης τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φαντασίας, ἀπὸ τοῦ Χριστοπούλου καὶ Βηλλαρᾶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

— Ἀλλὰ, μοὶ λέγει, ὑπὸ τὰς συνθήκας καὶ τοὺς κοινωνικοὺς δρους ὑφ' οὓς διεμορφώθη ἡ κοινὴ εὐχαρίστησις καὶ σκέψις, ἡ πνευματικὴ ἐρ-

γασία παρ' ἡμῖν ὀλίγιστα ἀμείβεται. Ἄλλως τε καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς ἀναδείξεως ἑνὸς ἀληθοῦς ποιητοῦ κατήντησε ζήτημα ἀγοραῖον, διασαλπίσεως καὶ ρεκλάμας. Ἡ ἐκτίμησις ἐπέρχεται ἢ ἀργὰ ἢ πλατωνικώτατα. Καὶ ὅμως ὁ ἀληθὴς ποιητὴς ὁ ζῶν εἰς τὸν ἰδανικόν, τὸν αἰθέριον κόσμον εἶνε τόσοσιν ξένος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτὰς τῆς κοινω- νίας μας, τόσοσιν ξένος!

Ἄχ! διατὶ ὁ λόγος νὰ καταντήσῃ εἰς προσωπικόν του ζήτημα καὶ νὰ θιχθῇ ἢ παράττος τῆς αὐτοσυνειδησίας του χορδῆ, νὰ ῥιφθῶσιν αἱ σκέψεις του εἰς τὸ διανοητικὸν χάος τῶν ἠλλοιωμένων ἐγκεφαλικῶν του μορίων, τῶν παθολογικῶν, τῶν ἐκφυλισθέντων. . . Μοὶ ἐφάνη ἢ ὄψις του ὡς νὰ παρεμορφώθη παραχρῆμα καὶ τετανικῶς ἐν σπασμῶ ὑψῶν τὰς χεῖρας του μοὶ κατεστρώννυε ὅλα τὰ χρυσᾶ του ὄνειρα, τὰ ῥόδινα παραπλανήματα τῆς παραπλήγος φαντασίας του, τὰ παράλογα, τὰ τρελλὰ. Τοὺς ἀμυθῆτους θησαυροὺς του καὶ τὰς ἐκτρόχους σκέψεις του, ἵνα συζεύξῃ τοὺς πλανήτας ὑπὸ τὴν μυστηριώδη δύναμιν, ἣν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐφεύρε, καὶ νὰ ἐκδώσῃ τὰ συγγράμματά του τὰ μεγάλα, τὰ πρωτοφανῆ, τὰ θαυμαστά του ποιήματα. Ὡ καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ὥραν ἦτο τρελλός, ἦτο τρελλός! Κατόπιν μείνας σιωπηλὸς ἐπὶ πολ- λὴν ὥραν:

— Θὰ σοὶ ἀναγνώσω, μοὶ λέγει, ἐν νέον ποίημά μου *legende* πρὸς αὐτὴν φτώχεια ποῦ ποτὲ δὲν πεθαίνει». Ἄκουσέ το· θὰ σοὶ ἀρέσῃ;

ΜΟΝΟ Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΔΕΝ ΠΕΘΑΙΝΕΙ

LEGENDE

I

Φτώχεια φτώχεια ἐντὸς τοῦ κόσμου
φτώχεια πίσω, φτώχεια ἔμπρὸς μου
δαιωνισμένο φᾶσμα
κάθε τοῦ θεοῦ μου πλάσμα
τὸ κρατεῖς σφιχτὰ στὰ βρόγια.

Μὲ τὴν Εὔα γεννημένη
μόνο ἢ φτώχεια δὲν πεθαίνει
Μίδαι· πάμπλουτοι καὶ Κροῖσοι
τοὺς ἐπῆρε ὁ χάρος πάγει . . .
μὰ τὴν φτώχεια παιὶς θὰ φάγῃ
ὀάνατος νὰ ξεψυχῆσῃ;

— Ἄχ! ἀλλοίμονον, παιδιὰ μου
κανεὶς θάνατος σιμά μου
δὲν ἔχει δυναμοσύνη
καὶ τὴν φτώχεια δὲν ὀρίζει
ἴδω καὶ ἔκει καθὼς θερίζει
νὰ ξεκάμῃ καὶ μ' ἐκείνη.

II

Τὸ γιατί τὸ λέει ἢ ἀλήθεια
ποῦνε μέσ στὰ παραμύθια.
Εἶνε χίλια μύρια χρόνια
κ' ἦτανε στὴν γῆ χολέρα
καὶ ὁ Χάρος μιὰν ἡμέρα
μέσ' στὴν παγονιὰ στὰ χιόνια

III

μὲ τὸ κοπερὸ δρεπάνι
νὰ χωθῇ κρυφὰ προφθάνει
ἔμπρὸς στῆς φτώχειας τὸ μιντέρι
σοβαρῶς καὶ μετὰ τρόπου
τάχατες σπουδαίου ἀνθρώπου
καὶ τ' ἀλύπητο τῆς δίδει χέρι

Μὲ συμπάθειο ὦ κυρά μου
σὲ καλῶ 'στ' ἀρχοντικά μου.
Ὁ ἀφέντης ποῦ μὲ στέλλει
τὴν ἀνάπαυσί σου θέλει
ἀπ' τοὺς κόπους κ' ἀπ' τὴν πείνα
σῶταξε γλυκὸ καὶ μέλι.

Γρηᾶ φτώχεια μὴ δακρύζης
μὲ θυμᾶται, μὲ γνωρίζεις
Νιὰ μὲ κάλλη μ' ἐξυπνάδα
εἶχες κρᾶνοιχτη τὴν θύρα
νᾶμῆθ ὁ νιὸς ποῦφερνε γύρω
διὰ σὲ στὴν πατινάδα

Τῶχει ἢ νιότη, τῶχ' ἢ φτώχεια
σᾶν φυσοῦν τ' ἀνεμοβρόχια
χάρισμα κρασί νὰ πίνῃ
καὶ ὡς ποῦν' γερῇ ἀκόμα
μὲ τὸν ἔραστή στὸ στρῶμα
νὰ ζεσταίνεται κ' ἐκείνη

— Ἄχ! ἢ φτώχεια ἀναστενάζει
καὶ τὸ δάκρυ τῆς σταλάζει
ἄφες με 'στὴν προτευχὴν μου
γιὰ νὰ σώσω τὴν ψυχὴν μου
τῆς νεότητος τὰ λάθη
εἶνε στὴν ψυχὴν μου πάθη

Τὴν λιγὸλεπτή σου 'σχόλη
πέρνα τὴν στὸ περιβόλι
στὴν ἐφτάκαλη μηλιὰ μου
φάγε μῆλα πῶχ' ἐπάνω
ὡς κ' ἐγὼ ταχειὰ νὰ κάνω
τῆς ψυχῆς τὴν λιτανειὰ μου

Ποῦ ὁ χάρος νὰ τὸ ξέρῃ
ἢ μηλιὰ ποῦ πᾶ νὰ εὔρη
ἀπ' τὴν φτώχεια μαγεμένη
ὅποιος γιὰ καρπὸ ξακόνει
σὲ παγίδα τὸν τσακόνει
καὶ κρεμαῖτ' αὐτοῦ καὶ μένει

Κι' ὅπως τὰ παιδιὰ γιὰ μῆλα
κρεμασμένα σᾶν τὰ ξυλα
τᾶπιανε ἢ γρηᾶ στὰ χέρια
μὲ ραβδί καὶ πάτα πίτα
τὰ χτυποῦσε στὰ γεμάτα
ἀπαλά τους κολομέρια

Ἔτσι καὶ τὸν χάρο βρῆκε
κρεμαστὸ καὶ τὸν ἀφῆκε
νὰ κουνιέται δέκα χρόνια
μ' ὅλα του τὰ παρακάλια
— ὦ τοῦ ἄμοιρου τὰ χάλια—
τὸν κρατοῦσε γιὰ αἰώνια

Μὰ στὴν ὕστερη τὴν ὥρα
ὅπου δὲν ἔμπορῶσ' ἢ χώρα
τοὺς ἀνθρώπους νὰ χορτάσῃ
—ἀποῦ πλέον δὲν πεθαίνουν—
στῆς γρηᾶς τῆς φτώχειας μπαίνουν
τὸν παπποῦ νὰ ξεκρεμάσῃ.

Μὰ ἢ φτώχεια — Αὐτὴν τὴν χάρι
κράζει, δὲν τοῦ τῆνε κάνω
γιατὶ στοίχημα τὸ βᾶνω
σᾶν λυθῇ θὲ νὰ μὲ πάρῃ.

Ὅχι ἀγάπη τῆς ψυχῆς μου
ὁ Θεὸς ἐγγυητὴς μου
—λέγει αὐτὸς ποῦ λέγουν χάρο—
ὡς τὴν ὕστερη τοῦ κόσμου
θᾶτε ἀφέντιτα ἔμπρὸς μου
καὶ ὅσω ζῶ δὲν θὰ σὲ πάρω

— Ὑποσχέσεις ἰγὼ δὲν πέρνω
συμβολαιογράφο φέρνω
καλαμάρι, χάρτη, πέννα
γράψε το ὑπόγραφέ το
πῶς ποτέ σου ἀπὸ φέτο
δὲν θὲ νὰ θερίσης ἴμένα.

Κι' ἀπὸ τότε ἀπ' ἄκρη σᾶκρη
τρέχει τῶν φτωχῶν τὸ δάκρυ.
Κάθε μιὰ ψυχὴ πεθαίνει
μὰ τὴν φτώχεια σκέπει χάρος
νὰ τῆς μπῆ δὲν ἔχει θάρρος
καὶ ἔτσι ἀθάνατη ἀπομένει!

Μόλις ἀπετελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ποιήματός του, ὅπερ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔχει ποιήσει.

— Ἴδου λοιπόν, μοὶ λέγει, αὐτὴ εἶνε παράδοσις καὶ πρέπει νὰ φυλαχθῆ. Ὅλαι αἱ παρόμοιαι πρέπει νὰ ἐκσκαφῶσιν ὡς αἱ ἀρχαιότητες τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν. Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν εἶχον ἀνεκαθεν. Παραδόσεις, ἔθιμα, παραμῦθια, γνωμικὰ εἶνε αἱ βάσεις ἐνὸς μεγάλου ἐθνικοῦ ποιητοῦ. Ὅ,τι ἐπιτελοῦσιν οἱ αἰῶνες, δὲν τὸ γενεᾶ ἢ στιγμὴ καὶ ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς αἰσθάνεται καὶ σκέπτεται ὅπως ὄλον τὸ ἔθνος. Αὐτὸ ἐπρέσβευεν ὁ Γκαῖτε, ὁ Σίλλερ καὶ ὁ Οὐγκώ. Ἀνέγνωσες «τὸν Κωσταρτίνου Παλαιολόγου μου»;»

— Πολλάκις μάλιστα.

— Σὲ ἤρεσε;

— Ὑπερβολικά.

— Ξεύρεις λοιπόν; Πέρυσι κάποιος ἐκ τῶν λογιωτάτων ἐν Ἀθήναις μοὶ ἔκαμε πλαγίως παρατήρησιν διατὶ ἐδημοσίευσα ποίημα ἔχων ὑπόθεσιν «τὸ συναζάρι τοῦ Ἀ. Κασσιανοῦ» καὶ ἕτερον «τὸ Σεῖτὰρ ἀείρτησι». Ὁ περὶ οὗ λόγος κύριος ἐθαύμασε, μοὶ εἶπε, τὸν «Παλαιολόγου» μου, ἀλλ' ἂν ἤθελε νὰ τῷ εἶπω τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς παρατηρήσεώς του ἔπρεπε νὰ μὴ τὸν θαυμάσῃ. Τῷ ἀπήντησα, ὅτι θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ συζητήσω ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἂν ἔχῃ τὴν καλωσύνην νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου μου καὶ θὰ τῷ ἐπιδείξω τόμους ὄλους ποιημάτων ἐπὶ παραδόσεων καὶ παροιμιῶν τῶν κλασικωτέρων ποιητῶν. Νὰ ἦγε ἄρα γε ὁ ἐλληνικὸς λαὸς τόσο ρωμαντικὸς; Ἀποθαυμάζουν καὶ ἐκτιμῶσι μόνον τὰ ρωμαντικά. Ὁ βραβευθεὶς «Κόδρος» μου, μὰ τὴν ἀλήθειαν, μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχει τόσα ἐλαττώματα, ὥστε πρέπει νὰ τὸν ἀποκηρύξω. Εὐτύχημα δι' ἐμὲ ἦτον, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς βραβεύσεώς του ἀπήντησα εἰς τοὺς ἐπικριτὰς συναγωνιστὰς μου, ὅτι ὅσα μὲν ἐκαῖνοι κατηγόρησαν εἶνε κλασικῶν ποιητῶν μιμήσεις, ὅσα δὲ αὐτοὶ δὲν εὗρον προθύμως, τὰ ἐπέδειξα ὡς ἐσφαλμένα. Δὲν ἔκαμα καλὰ; Μοὶ ὑπερεπηγήθη ἐκτὸς ἄλλων καὶ ἡ «Κατάρτος κόρη» ἀλλὰ τόσον ὑπολείπεται τῆς Παράφρονος.

Καὶ μὲ ἀπήγγειλε τὴν πρώτην στροφὴν:

Λυστᾶ καταγιγίς εἰς ἀγρίους δρυμοὺς
καὶ θύελλα μαύρη μαστίζει τὰ ὄρη
μὲ κόμην λυτὴν ἢ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὺς
προβαίν' ἢ Κατάρτος κόρη.
Κρυμνῶδης βραχέθρων ρωγμῇ
τὸν ἄσκοπον δρόμον τῆς κόπτει
σφοδρὰ τῶν χειμάρρων ὀρυθ
τὴν τόλμην τῆς σκώπτει.

Ἄ! Ἄν ἐβλεπες, φίλε μου, πόσον θὰ ὠχρία ἢ στροφή αὐτὴ ὅταν ὁ μακαρίτης Σαῖντ-Γιέρ μοὶ ἔθλιβε θερμῶς τὴν χεῖρα καὶ μετέφραζε καὶ ἐσχολίαζε τὴν «Παράφρονα». Γνωρίζεις τὰ ἀνέκδοτα παιδικὰ ποιήματα, ἅτινα κατήρτισα κατὰ παράδειγμα ἀγγλῶν καὶ γερμανῶν ποιητῶν μετὰ σχετικῶν εἰκόνων πρὸς βαθμιαίαν τοῦ νοῦ ἀνάπτυξιν ἀπὸ βρεφικῆς ἡλικίας μέχρι τῆς γυμνασιακῆς μορφώσεως. Ὑποθέτεις ὅτι θὰ εὗρω ἐκδότην; Ἀπατάσαι. Ἄν ἐξέδιδον τὰ «Ἀπόκρυφα» καμμιαῖς μεγαλοπόλεως ἢ κανὲν μυθιστορικὸν ἐξάμβλωμα, τότε ναί. . .

— Νὰ τὰ ἐκδώσῃτε ὁ ἴδιος.

— Διατὶ ὄχι! Καὶ κατόπιν παρουσιάζεται π. χ. ὁ κ. Φασουλίδης, κλέπτει ἐκ τῆς ἐκδόσεώς μου ὅσα τὴν στιγμὴν ἐκείνην θελήσῃ, παρεμβάλλει μερικὰ ἄλλα τοῦ Ζαλακώστα, τοῦ Τανταλίδου καὶ ἰδοὺ μία νέα εὐθνητοτάτη ἐκδοσις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρθολογία». Σᾶς ἀρέσει; Τοῦτο καλεῖται πνευματικὴ ἰδιοκτησία ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ τώρα διὰ τῶν ἀπειραρίθμων χρημάτων μου, διὰ τῆς βασιλικῆς μου δυνάμεως θὰ ριζώσω φραγμοὺς εἰς τοὺς λωποδύτας, θὰ κλονίσω, θά. . . θά. . .

Ἡ σειρὰ τοῦ λόγου του μετετρέπη καὶ αὖθις. Ἡ μεγαλομανία παρεζάλισεν ἐξαίφνης τὸν ἀτυχῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σφρονοστερίας τοῦ λόγου του ρύμης.

Πλὴν ἀπὸ τοῦ ἀρκετὰ μακροῦ μας περιπάτου ἀνὰ τὸ βουνόν, τὸ λευκὸν κατάστημα ἦτο ἤδη πρὸ ἡμῶν καὶ ὁ περίπατος ἀρκετὰ μᾶς εἶχε κουράσῃ. Εἰς τὴν ὄψιν του περιελοῦσθην ἀσυνήθη ψυχρότητα. Μόλις εἰσλήθομεν εἰς τὸ πρῶτον βῆμα:

— Βιζυηνέ, Βιζυηνέ! φωνεῖ ὑψηλὸς νέος, ἰσχνός, μὲ γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν, τὸν ὁποῖον ἀμέσως ἀνεγνώρισκ. Ἦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως τῆς βασιλίσσης, ὁ ἀτυχὴς Ζαχρηῆστος, παραφρονήσας μόλις ἐξ Ἀγγλίας εἶχεν ἐπιστρέψῃ καὶ ἀναγορευθῆ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὑφηγητῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου. Ἀμέσως δὲ διὰ σπασμωδικῆς κινήσεως τὸν σῦρει ἐκ τῆς χειρός.

Βιζυηνέ. Νὰ τί ἀνεκάλυφα, τὸ ποτήρι μου! Δὲν σοὶ εἶπα τὸ πρῶτ',

τί υπέφερα τὴν νύκτα μὲ δίχως ποτήρι; Τὸ εἶχεν ὁ Ράμφος μέσα εἰς τὴν τσέπη του. Ὡς παντοπόλης ποῦ ἦτο «ἀξέχαστη παληὰ ἀγάπη».

Καὶ διὰ ἡμικυκλικῆς περιστροφῆς τῶν δακτύλων υπεδήλου τὰς λωποδυτικὰς τοῦ συντρόφου του διαθέσεις κατὰ γελοῖον τρόπον.

Τώρα τί τιμωρίαν νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως; Μήπως δὲν ἦτο δυνατὸν καὶ ν' ἀποθάνω ἐκ δίψης καὶ νὰ εἶχεν αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὁ κύριος αὐτὸς ἐκ προμελέτης μακρᾶς καὶ μοχθηρᾶς ψυχῆς του; Ἀνέγνωσες τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν καὶ τὴν Ποινικὴν νομοθεσίαν... ἅ, αὐτὸ θὰ τὸ χαρακτηρίσω ἐγκλημα καὶ κρατῶ τὸ ποτήρι ὡς σῶμα τοῦ ἐγκλήματος *corpus delicti*, σῶμα τοῦ ἐγκλήματος!

Καὶ δι' ἀποτόμου ἀποστροφῆς ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ παρακειμένου καθίσματος κλαίων παιδαριωδῶς. Ὁ Βιζυηνὸς μὲ ἀφίνει ἀμέσως, εὕρισκε τὸν λωποδυτήσαντα τὸ ποτήρι, καὶ τὸν συμβουλεύει πατρικῶς νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὴν πράξιν του αὐτὴν ὡς ἀντικειμένην εἰς τοὺς θεμελιώδεις ὅρους τῆς κοινωνικῆς διαθίσεως. Εἰς ὅλα ταῦτα ἐγὼ ἔστην τηρῶν. Κατόπιν ἐπιστρέφει καὶ δεικνύων τὸν κλαίοντα.

Εἶνε τρελλός, μοὶ λέγει, πόσον τὸν λυποῦμαι. Ἄλλ' ἢ τρέλλα αὐτὴ εἶνε περαστική. Δὲν ἔχει οὐδεμίαν ὀργανικὴν βλάβην ὁ ἐγκεφαλός του. Νεύρωσις, ἀπλὴ νεύρωσις!

Καὶ πηγαίνει ἵνα τὸν παρηγορήσῃ. Πῶς ἐγνώριζε τοὺς ἱατρικοὺς ὅρους, ἔστω καὶ συγκεχυμένους, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ. Ἐφριζα μόνον ὅταν ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν παρουσιάζεται ἄλλος κύριος χαμογελῶν μὲ συμπαθῆ φυσιογνωμίαν καὶ μὲ χαιρετᾶ.

Εἴσθε φίλος τοῦ Βιζυηνοῦ, μοὶ λέγει;

— Μάλιστα, ἀπήντησα.

— Τὸν καῦμένο, πῶς τὸν λυποῦμαι. Μᾶς λέγει ἱστορίας, ποιήματα, χίλια δύο καλὰ πράγματα καὶ μᾶς ἐξηγεῖ τὸ κάθε τί μὲ τὸ νὺ καὶ μὲ τὸ σίγμα, ἔχει ὅμως τὸ κακὸ νὰ νομίζῃ ὅτι εἶνε αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς, ὅτι ἔχει ταμίαν τὸν κ. Συγγρόν καὶ ἀμάξια καὶ ὑπηρέτας... ἀφοῦ εἴσθε φίλος του δὲν τῷ κάμνετε μίαν χάριν; Νὰ τὸν πάρητε αὔριον μαζὴ σας καὶ νὰ ὑπάγητε εἰς τὸ παλάτι, ἵνα πεισθῇ, ὅτι δὲν εἶνε αὐτὸς βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Γεώργιος, νὰ τὸν πᾶτε εἰς τὸν κ. Συγγρόν, νὰ τὸν πῆτε νὰ εὔρη τὰ ἀμάξια του καὶ ἅμα ἴδῃ ὅτι τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔχει, θὰ ἡσυχάσῃ. Αὐτὸς δὲν εἶνε τρελλός. Διατί δὲν τὸν παίρνετε; Τί ἀμαρτία, τέτοιος ἄνθρωπος νὰ ἦνε κλεισμένος ἴσταν τρελλός, τέτοιος φιλόσοφος!

Ἐφριζα εἰς τὸν συλλογισμόν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ὅστις ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ παράφρων.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βιζυηνὸς εἶχεν ἔλθη.

— Τὸν ἔπεισα, μοὶ λέγει, τοῦ νὰ παύσῃ νὰ κλαίῃ καὶ ἡσύχασε.

Πλὴν ἡ νύξ εἶχεν ἐπέλθῃ. Ἦτον ὥρα ν' ἀναχωρήσω. Τὸν ἡσπάσθη ὑποσχόμενος ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ τὸν ἐπανεύρω. Ἐκεῖνος διεμαρτύρητο ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ μαζὴ μου καὶ δὲν μὲ ἀφῆκε παρ' ὅταν ἔλαβε τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ ἔλθω νὰ τὸν παραλάβω. Ἡ συνέντευξις μου αὕτη ἐτελείωσεν οὕτω.

III

Προσεπάθησα νὰ μνημονεύσω ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου ἐκείνην εἰς τὸ φρενοκομεῖον συνέβη. Εἶνε ἀληθές ὅτι οὔτε σειρὰ λόγου, οὔτε σειρὰ ἰδεῶν ἐτηρήθη, ἀλλ' ὁ τίτλος τῶν γραμμῶν τούτων «Σελίδες ἐν Φρενοκομείῳ» καὶ ὁ σκοπός μου, ἵνα οὐδὲν παραλλάξω, νομίζω ὅτι δικαιούσι τὴν ἄτακτον ὕλην, ἣν παρέθηκα. Θὰ τελειώσω μόνον τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀτυχοῦς μου φίλου, παραθέτων τὸ πρῶτόν του ποίημα, ὅπερ ἔγραψεν ἅμα ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀποπνέον στυγνὴν μελαγχολίαν, βεμβώδη, παθητικωτάτην, παραθέτω ὀλόκληρον, ὁ δ' ἀναγνώστης θὰ συγκινηθῇ καὶ θὰ κλαύσῃ διὰ τὸ λυγρὸν παράπονόν του, ἀτυχοῦς ἔρωτος ποιητικῆς καρδίας. Ἐν μόνον ἐν τῷ πόνῳ τῆς καρδίας του παθεῖ ὁ ποιητής, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ξανθὴν καὶ γαλανὴν του, νὰ ἡσυχάσῃ πλέον καὶ ν' ἀναπαυθῇ, ἀπηυδηκῶς παρὰ τὸν σταυρὸν τοῦ τάφου τῆς. Ἄρα γε δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ «ἡσυχάσῃ»;

ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΜΟΙ

Σὰν μ' ἀρπάχθηκε ἡ χαρὰ
ποῦ ἔχαιρόμουν μιὰ φορά,
ἔτσι σὲ μιὰν ὄρα,
μεσ' σ' αὐτὴ τὴν χώρα,
ὅλα ἀλλάξαν τώρα!

Καὶ ἀπὸ τότε ποῦ θρηνῶ,
τὸ ξανθὸ καὶ γαλανὸ
καὶ οὐράνιον φῶς μου
μετεβλήθη ἐντός μου,
καὶ ὁ ρυθμὸς τοῦ κόσμου.

Νεῖοι καὶ νεαῖς ποῦ περπατοῦν
καὶ φαῖδρά μὲ χαιρετοῦν,
ἢ φαιδρότητα θὰ λείψῃ
ἅμα ἰδοῦνε νὰ προκύψῃ
ἢ ἰδική μου θλίψι.

Ὡς καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ
ποῦ ἔχουν εὐθυμὴ καρδίαν
κάμνουν πρόσωπο θλιμμένο
σὰν μὲ βλέπουν νὰ διαβαίνω
τὸν ὄφρανεμένο.

Εἰς τὸν πρῖνο, ἴς τὴν ἐλθῆ,
τὰ γλυκόφωνα πουλιὰ,
ποῦνε γὰ νὰ κελαϊδοῦνε
καὶ τὸν ἴτσιο μου νὰ ἰδοῦνε,
σιωποῦνε.

Καὶ ὁ γαλάζιος οὐρανός,
σὰν τὸν βλέπω, ὄφρανος
ὄψι στρέφει·
φῶς τὰ ὠραῖα του νέφη
δὲν τὰ στέφει.

Και ἡ θάλασσα ἡ πλατειά,
δίχως μάτια, δίχως φτιά,
ὅταν νοιώσῃ στὸ ἀργό μου βῆμα,
ἡσυχάζει πιά τὸ κύμα,
σὰν νὰ κλαίῃ!
"Αχ, τί κρῖμα!

'Στὸ λειβάδι τὸ βαθύ
ἡ φωνή μου ν' ἀκουσθῆ,
τὰ φαιδρὰ τὰ πεταλούδια,
παραιτοῦνε τὰ λουλούδια
τὰ τραγούδια!

Και τὸ ρυάκι, ποῦ λαλεῖ
παραμύθια καὶ πλαλεῖ
'στὴν σκιάν μου, σὰν διαβαίνει,
σιωπᾶ καὶ μένει
καὶ δὲν κρένει.

Και τὸ ἀγέρι τὸ φαιδρὸ
εἰς τὸ φύλλωμα τὸ ἀδρὸ
σὰν μὲ νοιώσῃ,
δὲν μπορεῖ πλέον νὰ δώσῃ
ἀρωμάδα τόση.

Τὸν σταυρὸ τὸν ἀψηλὸ
ἀγκαλιὰ γλυκοφιλῶ,
τὸ μυριάκριθο ὄνομά της!
Καὶ ἀπ' τὰ χώματά της
ἡ φωνή της ἡ χρυσῆ
μου φωνάζει «ἔλα καὶ σὺ
δίπλα 'ς τὸ ξανθὸ παιδί σου
καὶ κοιμήσου!»

Νοέμβριος 1893

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
—
Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Ποτὲ τὸ πόσο σ' ἀγαπῶ,
Δὲν θὰ μπορέσω νὰ σοῦ πῶ.
Μὲ φύλλα ἢ ἄστρα δὲν μετριέται,
Μὲ θάλασσα δὲν ἀπαντιέται.

Μόν' θὰν τὸ μάθῃς μιὰ φορὰ,
"Ὅταν σ' ἀφήκῃ ἡ χιρὰ.
Νοῦ ἢ ζωὴ σὰν λησμονήσω
Σὰν τρελλαθῶ ἢ σὰν θὰ σβύσω.

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΣ

Μόν' ὁ ἄγιος βορηᾶς
κρῦος, μελανῆς θωρειᾶς,
καθβαλάρης πάνω 'ς τ' ἄτι
μου σφυρίζει 'ς τ' αὐτὶ κᾶτι
καὶ διατάττει:

«Κι' ἂν σὲ ἰδῶ βασιλεῖά, ἀετό,
εἰς τὸν μαῦρο κόσμον αὐτό,
τὴν χαρὰ σου στερημένος,
εἶσαι ξένος!

»Βάλ' τὸ στέμμα κατὰ γῆ.
δὲν εἶνε χαρὰς πηγῆ!
Σκῆπτρο τὸ κρατοῦν καὶ οἱ λῦκοι,
"Ὅχι ἀνάκτορα καὶ οἶκοι,
γῆ σοῦ ἀνήκει!»

Μέσ' 'ς τὰ στήθια ἡ συμφορὰ
σὰν τὸ κύμα πλημμυρᾶ.
σέρνω τὸ βαρὺ μου βῆμα
σ' ἓνα μνημα.

Η ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ

I

ΤΟ ἐν Μιλάνῳ κατὰ τὰς Ἀπόκρως. Ἐκτη ὥρα ἐσήμαινε εἰς τὸ ὥρολόγιον τοῦ θόλου. Εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα μεγάρου τινὸς ἐκτισμένου εἰς μίαν τῶν ὠραιότερων συνοικιῶν τῆς πόλεως, μία γυνὴ ἐξηπλωμένη ἐπὶ κλιντῆρος ἄφινε δύο θαλαμηπόλους νὰ στολίζωσι τὴν κόμην αὐτῆς· ἡ γυνὴ αὕτη θὰ ἦτο εἰκοσιπενταετής· ἦτο μελάγχρους, εὐμορφος, χαρίεσσα, κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην εὐρίσκετο εἰς τὸν παροξυσμὸν φοβερᾶς δυσθυμίας.

— Τί ἀτυχία! Ἐλεγε μὲ πείσμα τὸ ὁποῖον ἐνόησε ἔφθανε μέχρις ὀργῆς, καταστρέφουσα διὰ κινήματος ἰδιοτρόπου τὴν κοπιώδη ἐργασίαν τῶν θαλαμηπόλων της. Τί τυραννία! ὅποια καταπίσεις! Νὰ μὲ ἀναγκάζουν νὰ παρουσιασθῶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀπόψε ἐξ ἀπροόπτου, ἀφοῦ μοι ἔδωκαν ἀναβολὴν μέχρι τῆς ἐρχομένης Πέμπτης! Ἐπεθύμουν νὰ ἔβαλλε πῦρ ὁ Σατανᾶς εἰς τὴν Σκάλαν, καὶ νὰ στείλῃ διευθυντὴν καὶ ἐπιμελητὴν νὰ ψηθῶν μαζῇ εἰς τὴν κόλασιν! Per Bacco! Ἐχω καταρροὴν, εἶμαι ἀσθενὴς ἐγώ! Δὲν θὰ περνοῦσα τὴν βραδυάν μου εἰς τὸν χθεσινὸν χορὸν τῶν μετεμφισμένων, ἐὰν κτεδέχοντο νὰ μὲ εἰδοποιήσουν ὅτι θὰ ἔψαλλον σήμερον! Αὐτὸ εἶναι ἐπιβουλὴ! χαμερπῆς προδοσία! Νὰ μοῦ ἐπιβάλλουν πρόστιμον ἐὰν προσποιηθῶ τὴν ἀδιάθετον! νὰ μὲ ἀπειλοῦν ὅτι θὰ διαλύσουν τὴν συμφωνίαν μας, ὅποταν ἐγὼ προσγευμαζόμεν ἐπὶ ἐξ ὥρας τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἐνὸς ἤδη μηνός, ὅποια ἀγένεια! "Ω! impressario, impressario maledetto!

Ἄφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἡ σινιόρα κατηύνασε τὴν παραφορὰν

Σ Δ Η Σ. Μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης τὸ ἡμέτερον ἔργον συγκαταλέγει ἐν τῷ κύκλῳ τῶν εὐγενῶς πάντοτε διὰ τῆς ἐκλεκτῆς αὐτῶν συνεργασίας τιμησασῶν τὴν «Ποικίλην Στοᾶν» εὐπαιδεύτων Κυριῶν, τὸ ὄνομα τῆς ἐκ Φθιώτιδος ὠραιᾶς κόρης Παρασκευῆς Παπακώστα. Ἡ καλαισθητὸς ἡμῶν συνεργάτις καὶ ἄρστα μεμορφωμένη δεσποινίς, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἀσχολεῖται εἰς ποικίλας μεταφράσεις ἔργων σπουδαίων ξένων συγγραφέων ἐνταύτῃ δὲ καλλίστων πρωτοτύπων ἔργων, τὸ πρῶτον ἦδη διὰ τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» παρέχει δημοσιεύματά της. Χαίρομεν μεγάλως διότι ἡ ἡμετέρα ἐπιμονή, ἡδυνήθη νὰ παράσῃ ἐλάχιστον θάρρος εἰς τὴν ὑπὸ ἀληθῆ μετριοφροσύνην καὶ τὴν ἀβόρητον γλυκύτητα σεμνότητος, ἐγκρηπτομένην ἐν ποιητικῇ ἐξάρσει ἐπὶ ζῆλον μόρφωσιν καὶ μάθησιν τῆς ἐξαιρετοῦ δεσποινίδος Η. Παπακώστα.

της ὀργῆς της, ἔστη αἴφνης, παρατηροῦσα, ὅτι κουράζεται εἰς μάτην, καὶ ῥήξασα ἀπελπιν λαρυγγισμὸν πρὸς τὴν ὀροφὴν ὡς διὰ τὴν ἴδην ἂν ὁ λάρυγξ αὐτῆς ἀντείχεν, ἐξέσπασεν εἰς νευρικὸν γέλωτα, ἐνώπιον τῶν ὑπηρετριῶν της, καὶ ἐπανεπέσεν εἰς σιγὴν ἐπίσης παράδοξον ὅσον καὶ ἡ φλυαρία της.

— Ζερμπίνα ! εἶπεν ἀποτόμως εἰς τὴν μίαν τῶν ὑπηρετριῶν της, ἐὰν ἐγκατελείπομεν τὸ Μιλάνον στὴ στιγμῇ, χωρὶς τύμπανα καὶ σάλπιγγας, καὶ ἂν ἐφεύγομεν διὰ Νεάπολιν ἀντὶ τὴν ὑπάγωμεν εἰς τὴν Σκάλαν ; . . . θὰ ἦτον ὥραϊο παιγνίδι ἀποκρηάτικο, εἰξέυρεις ; καὶ ὁ διευθυντὴς μας θὰ εὐρίσκετο φροβερὰ περιπεπλεγμένους.

— Δὲν τὸ σκέπτεσθε αὐτὸ ποῦ λέτε, σινιόρα, εἶπε μὲ οἰκειότητα ἢ ἀκόλουθος. Θὰ ἔστελλον ὅλους τοὺς κλητῆρας τῆς ἀστυνομίας εἰς τὰ ἴχνη μας, καὶ θὰ μᾶς ἐπανεφέρον εἰς τὸ θέατρον μὲ συνοδίαν.

— Χά ! χά ! χά ! θὰ ἦτον ἀστεῖον μὰ τὴν πίστιν μου ! δυστυχῶς ὅμως εἶναι ἀδύνατον . . . Ἐμπρός ! Θὰ ψάλλω τὴν Mascherata, καλὰ κακά, ἐξηκολούθησεν ἡ αἰοδός, ἐγειρομένη, μὲ ἦθος βασιλίσσης καταπιεζομένης ὑπὸ τῶν μεγαλείων της.

Καὶ τοποθετηθεῖσα μετὰ καρτερίας φιλαρέσκου, πρὸ τοῦ κατόπτρου της, ἠ:οιμάζετο νὰ διορθώσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν κόμην της, ὅτε, μικρὸς κωδωνισμὸς τῇ ἀνήγγειλε ἐπίσκεψιν, ἣν οὐδέποτε ἐφαντάζετο.

— Δὲνδέχομαι κανένα Ζερμπίνα, εἶπε ζωηρῶς ἐκτός . . . ἤξέυρεις μικροῦλα.

— Ἐκτός τῶν κυριῶν οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸν στολισμὸν τῆς κυρίας . . . ἀπήντησεν ἡ θαλαμηπόλος μὲ εὐφυΐαν. Μείνατε ἥσυχος, δὲν θὰ δεχθῶ παρὰ αὐτούς . . .

Ἐτρεξε ν' ἀνοίξῃ, καὶ ἐπέστρεψε κατεπτοημένη.

— Σινιόρα εἶναι μία ὥραϊα κυρία, ἡ ὁποία θὰ ἦναι τὸ ἑλιγότερον πριγκηπέσσα, καὶ ἡ ὁποία ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ σᾶς ὀμιλήσῃ ἰδιαιτέρως διὰ σπουδαίαν ὑπόθεσιν.

— Ἄ ! Dio mio ! Τί σημαίνει αὐτό ; Τέλος ἄς ἴδωμεν τὴν ὥραϊαν κυρίαν· ἄφησέ με μόνην μετ' αὐτῆς.

Ἡ θαλαμηπόλος ἀπεσῦρθη ἀφοῦ ὠδήγησε τὴν ἐπισκέπτριαν, καὶ ἡ αἰοδὸς εὐρέθη οὐχὶ ἄνευ ἐνδομύχου δειλίας ἀπέναντι γυναικὸς ἀκόμη ὥραιότερας ἢ αὐτῆς ἢ ἰδία, ἣτις ἦνου πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικοὺς τρόπους, ἐν θάρρος παραπλήσιον τόλμῃ.

II

— Ἐχω τῷ ὄντι τὴν τιμὴν νὰ εὐρίσκωμαι παρὰ τῇ σινιόρα Ἄντωνίνῃ ;

— Τὴν βλέπετε πρὸ ὑμῶν κυρία.

— Εἶσθε ἡ prima donna, ἡ ὁποία ἔφθασε πρὸ μηνὸς ἐκ Βενετίας, καὶ θὰ παρουσιασθῆτε ἀπόψε εἰς τὴν Ὀπεραν, εἰς τὴν Mascherata ;

— Ἀλλοίμονον ! Ἀληθῶς κυρία !

— Διατὶ τὸ λέγετε μὲ τόσην λύπην σινιόρα ;

— Διατὶ μοὶ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ μ' ἐρωτᾶτε κυρία ;— Ἡ ὥραϊα γυνὴ παρεκάλεσε τὴν αἰοδὸν νὰ καθήσῃ, καὶ ἔλαβε θέσιν πλησίον της μὲ τὴν μεγαλειτέραν εὐκολίαν.

— Σινιόρα ἔρχομαι νὰ σᾶς κάμω μίαν παράδοξον ἐξομολόγησιν, καὶ νὰ σᾶς ζητήσω κἄτι τι ἀκόμη παραδοξώτερον, εἶπε χαμηλοῦσα τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἄς ἴδωμεν πρῶτον τὴν ἐξομολόγησιν σᾶς παρακαλῶ, διότι ἐλπίζω ὅτι τὸ ὄνομά σας θὰ ἦναι ἡ πρώτη σας λέξις· θὰ ἐννοῆτε κυρία, ὅπως ἀνυπομονῶ νὰ σᾶς γνωρίσω.

— Ναὶ τὸ ἐννοῶ, σινιόρα, ἐν τούτοις δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Ἐὰν μὲ ἀκούσῃτε ἐπὶ τινος στιγμᾶς, θὰ αἰσθανθῆτε, ὅτι, ὁ πρῶτος ὄρος τοῦ διαθήματός μου εἶναι νὰ μείνω ἄγνωστος . . .

— Ἄγνωστος ! ἔστω ! σᾶς ἀκούω εἶπεν ἡ Ἄντωνίνῃ.

— Εἶμαι γυνὴ τοῦ κόσμου, σινιόρα, πολὺ ὑψηλῆς τάξεως καὶ ἴσως θὰ κατείχετε κάλλιον ἐμοῦ τὴν θέσιν μου, ὅπως θὰ ἠδυνάμην ἐξ ἄλλου ν' ἀναπληρώσω τὴν ἰδικὴν σας κάλλιον ὑμῶν· διότι μοὶ φαίνεται ὅτι εἶσθε πεπροικισμένη ὑπὸ θαυμασίας ψυχραιμίας, ἣτις θὰ ἐξησφάλιζε τὴν ἡσυχίαν σας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω ρομαντικὸ κεφάλι τὸ ὅπολον θὰ συνεφώνει πληρέστατα μὲ ἄλλου εἶδους βίον. Ἄλλ' ἡ τύχη δικαίως ἢ ἀδίκως μᾶς ἔθεσεν ἐπὶ δύο διαφόρων θεάτρων. Ἐμὲ εἰς τὸ τῶν αἰθουσῶν, ὑμᾶς εἰς τὸ τῆς Ὀπερας. Δὲν ἀπόκειται εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ ἔργον τῆς τύχης, καὶ ὀφείλομεν τοῦλάχιστον κατ' ἐπιφάνειαν νὰ μένωμεν ἐκάστη ὅπου εἴμεθα. Μόνον, ἐπιτρέπεται ἴσως, ἅπαξ ἐν παρόδῳ νὰ ὑποδυθῶμεν ἢ μίαν τὸ πρόσωπον τῆς ἄλλης· ἂν καὶ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς προτείνω νὰ παίξῃτε τὸ ἰδικόν μου παρ' ἐμοί, σᾶς ζητῶ τὴν χάριν, νὰ σᾶς ἀναπληρώσω σήμερον εἰς τὴν Σκάλαν . . .

— Εἰς τὴν Σκάλαν ! νὰ μὲ ἀναπληρώσῃτε ! ἀπήντησεν ἡ αἰοδὸς κατὰπληκτος. Καὶ νομίζουσα ὅτι δὲν τὴν ἠγνόησε καλῶς, τὴν παρεκάλεσε νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ.

— Ζητῶ ὡς χάριν, ὑπέλαθεν ἡ ἀριστοκρατίς, ὡς μέγα ἀγαθόν, σινιόρα, τὴν τιμὴν ν' ἀνέλθω ἀπόψε ἀνθ' ὑμῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μεγάλου θεάτρου, νὰ ψάλλω τὸ μέρος σας εἰς τὴν Mascherata, νὰ ἦμαι

τέλος ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ εἴσθε καθ' ὅλην σας τὴν ζωὴν . . .

— Τὴν εὐτυχίαν! ἐστέναξεν ἡ Ἀντωνίνη εἰρωνικῶς· εἶθε νὰ ἐλέγητε ἀλήθειαν κυρία, θὰ ἐλυπούμην ὀλιγώτερον, μὴ δυναμένη νὰ ἐκλάβω ὡς σπουδαίαν μίαν ἀστείότητα, τῆς ὁποίας σὰς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐξηγήσητε τὸν σκοπὸν . . .

— Διόλου δὲν ἀστείζομαι! ἀπήντησεν ἐξημμένη ἡ νέα γυνή. Ἀκούσατέ με μέχρι τέλους κυρία, καὶ θὰ ἐννοήσητε τὸ πάθος μου ἢ τὴν τρέλλαν μου. Ἄφ' ὅτου εἶμαι ἐλευθέρα καὶ διατρέχω τὰς πρωτευούσας ὡς βασιλίτσα τῶν αἰθουσῶν, ἐξήντησα πάσας τὰς συγκινήσεις, ἃς δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ κόσμος ἐν τῇ ψυχῇ, πάσας τὰς ἡδονὰς ἃς ἐπιφυλάσσει διὰ τὸ πνεῦμα, ὅλους τοὺς θριάμβους οὓς παρέχει εἰς τὴν φιλαυτίαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν εἶμαι τοῦ συρμοῦ καθ' ὅλην τὴν *Εὐρώπην*, καὶ ἀναισθητῶ πρὸς ὅλας τὰς τέρψεις ὅπως καὶ τοὺς κινδύνους, τῆς τόσον ἐπιφθόνου ταύτης καταστάσεως. Μία μόνη συγκίνησις μοὶ εἶναι ἄγνωστος, μία μόνη δόξα μοὶ λείπει, καὶ μὲ καθιστᾷ ζηλότυπον . . . Τὴν δόξαν ταύτην καὶ τὴν συγκίνησιν, τὰς ὠνειρευόμεν ἔνιστε, ἐν ἀπαστραπτούσῃ αἰθούσῃ, ὅτε ὀρθία πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, συνεκίνουν διὰ τῆς φωνῆς μου ἐν πλήθος εὐγενῶν, ὅτε ὅλοι μ' ἐχειροκρότουν, ὅτε ὅλα τὰ στόματα μοὶ ἐφώναζον εὐγε! Ἡ δόξα καὶ ἡ συγκίνησις αὕτη σινιόρα, εἶναι ἡ δόξα καὶ ἡ συγκίνησις τοῦ θεάτρου. Μὴ μειδιάτε ποσῶς ἀπὸ ἐκπληξίν ἢ οἴκτον, διότι θὰ σὰς εἶπω ἐν πρᾶγμα· ἡ δὲν ἠσθάνθητε ποτὲ τὴν τέρψιν περὶ ἧς σὰς ὀμιλῶ, καὶ τότε ἐγὼ ἔχω τὴν κλίσιν τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἔχητε, ἢ ἠσθάνθητε τὴν τέρψιν ταύτην πρὶν τὴν περιφρονήσητε, καὶ τότε δὲν θὰ ἔχητε τὸν ἐγωϊσμὸν νὰ μοὶ ἀρνηθῆτε μέρος αὐτῆς . . . — Ἡ ἄγνωστος προέφερε τοὺς λόγους τούτους μὲ τόσῃν ἔμπνευσιν, ὥστε ἡ ἰδιότροπος Ἀντωνίνη ἔπαυσε νὰ μειδιᾷ ἵνα τὴν θυμάσῃ ἐν σιγῇ . . .

— Κυρία, εἶπε σοβαρῶς, μετὰ μακρὰν σιωπὴν, ἐὰν ἠγνόουν τὰς συγκινήσεις ἃς τόσον καλῶς ἐκτιμᾶτε, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον ὀμιλεῖτε περὶ αὐτῶν ἤρκει ὅπως μὲ κάμη νὰ τὰς ἐννοήσω. Σὰς ὁμολογῶ λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς σὰς ἀκούω μετὰ σοβαρότητος, καὶ ὅτι τὸ διάθημα ὑμῶν ἐνῶ μοὶ περιποιεῖ τιμὴν, μοὶ ἐμπνέει ἐνταῦτῃ τὸ συμπαθέστερον ἐνδιαφέρον. Ἄλλ' ὀφείλω νὰ σὰς εἶπω ὅτι ἐδώσατε εἰς τὸ πάθος ὑμῶν τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα, ὀνομάσασα τοῦτο παραφροσύνην, καὶ ὅτι ὅσον παράδοξος καὶ ἂν σὰς φανῇ ἢ λογικὴ ἐν τῷ στόματί μου, ἀπαντῶσα εἰς ὑμᾶς μὲ δύο λέξεις αὐτῆς, θὰ σὰς ἀποδείξω τὸ ἀδύνατον τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὀνείρου σας . . .

— Τὸ ἀδύνατον τοῦτο θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς ἀρνήσεώς σας; διέκοψε ζωηρῶς ἡ ἀριστοκρατίς. Σὰς προσφέρω Ἀντωνίνη, διὰ δύο ὥρας τῆς ζωῆς σας μίαν περιουσίαν, ἥτις θὰ σὰς ἐξασφαλίσῃ πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἰδικῆς μου.

— Θ' ἀποθάνω αἰδώς, κυρία, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ἡ prima donna καὶ σὰς βεβαιῶ, προσέθηκε μειδιῶσα ὅτι θὰ εἶχον πλείστους λόγους, ὅπως παραδεχθῶ τὴν αἴτησιν ὑμῶν.

— Τότε εἶναι ὑπόθεσις τετελεσμένη, ἀπήντησεν ἀποφασιστικῶς ἡ κυρία ἐγειρομένη τοῦ ἀνακλίντρου.

Ἡ ἠθοποιὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ μειδιάμα διὰ τὴν τόσῃν ἐμπιστοσύνην, ἐνόμισε δ' ὅτι θὰ ἐτάρασσε τὴν ἀπρόοπτον ἀντικαταστάτην τῆς ἐρωτῶσα αὐτὴν ἂν ἐγνώριζε τὸ μέρος τῆς. Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἡ γυνὴ τοῦ κόσμου διηυθύνθη πρὸς τὸ κλειδοκύμβalon, ἐδοκίμασε δύο τρεῖς κλίμακας ὡς τελεία μουσικός, καὶ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ ἐντόνως ἐκ στήθους, τὰ κυριώτερα μέρη τῆς *Mascherata* . . . Ἡ Ἀντωνίνη, ἥτις προεγυμνάζετο πρὸ μηνός, δὲν θὰ τὸ ἐψάλλε ἀκριβέστερον, καὶ ἡ κυρία τοῦ κόσμου ἐκέκτητο τόσον λαμπρὰν φωνήν, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ πάθῃ ἡ φιλοτιμία τῆς ἠθοποιῦ . . .

— Ἀλλὰ Dio vero! ἀνέκραξε, λησμονοῦσα ἑαυτὴν ὅπως χειροκροτήσῃ, ποῦ εὔρετε τὴν φωνὴν καὶ τὴν μέθοδον ταύτην κυρία, καὶ ἐμάθατε τὸ τόσον δύσκολον τοῦτο μέρος;

— Βλέπετε λοιπὸν καλῶς ὅτι τὸ εἰξεύρω, ἐπανέλαβεν ἡ ἄγνωστος ἀφίνουσα τὸ κλειδοκύμβalon. Θὰ τὸ εἶπω οὕτω, χωρὶς νὰ προσκόψω ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, σὰς ὀρκίζομαι δὲ ὅτι δὲν θὰ γείνω πρόσκομμα εἰς τὴν παράστασιν τῆς ἐσπέρας ταύτης.

Ἡ Ἀντωνίνη ἔμεινεν ἄφωνος, ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειρευέτο.

— Ἀπὸ τριῶν ἐβδομάδων, ἀφ' ὅτου ἡ *Mascherata* ἀνηγγέλθη εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου, ὑπέλαβεν ἡ νέα γυνή, ὠπλισμένη μὲ τὴν ἀπόφασιν ἣν πρὸ ὀλίγου σὰς ἀνέφερον, ἐμελέτησα τὸ μέρος σας ἐπὶ δέκα ὥρας καθ' ἡμέραν. Εὐρον διὰ τὰ ἐν χορῷ τεμάχια ὡς καὶ διὰ τὰ χορικὰ ὑποχρεωτικούς ἐρασιτέχνas, οἱ ὅποιοι μὲ προεγυμνάζον χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσι, καὶ δὲν μοὶ ὑπολείπεται ἀπολύτως ἄλλο τι παρὰ τὸ ἐνδυμά σας, ὅπως σὰς ἀντικαταστήσω ἀτιμωρητί. Ἄλλως τε προεἶδον τὰ πάντα καὶ τὸ σχέδιόν μου εἶναι πλήρες. Δὲν ἐξέλεξα ἀσκόπως τὸ θέατρον τοῦ Μιλάνου καὶ τὴν κωμῳδίαν *Mascherata*. Πρῶτον ἡ πόλις αὕτη εἰς ἣν διὰ πρώτην φοράν κατοικῶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς *Εὐρώπης*, ἔθνα εἶμαι ὀλιγώτερον γνωστὴ. Ἐπειτα ἡ *Mascherata*, εἶναι παράστα-

σις τῶν Ἀπόκρεω, ἥς τὸ πρωτεῦον πρόσωπον παίζεται ὑπὸ ἡμιπροσωπίδα, μόνον δ' εἶς τὴν τελευταίαν πράξιν πρέπει ν' ἀποκαλυφθῆ τις πρὸς στιγμήν· θὰ ἤμην δυστυχῆς, ἂν κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην μὲ ἀνεγνώριζέ τις τῶν σπανίων φίλων μου. Δοκιμάζω τὴν τύχην ἐπὶ τέλους, καὶ ἐμπιστεύομαι εἰς τὴν τύχην τῶν τολμηρῶν. Ὡς πρὸς ὑμᾶς, ἂν ὁ impressario καὶ τὸ κοινὸν ὑποπτευθῶσιν ὅτι τοὺς ἐνεπαίξατε, θὰ ἐξωφλήσητε τὴν ὑποχρέωσιν ψάλλουσα καλλίτερον ἐμοῦ εἰς τὴν δευτέραν παράστασιν, καὶ θὰ γελάσωμεν ἐκάστη χωριστά, εἰς λογαριασμὸν καὶ τῶν δύο . . . Εἶναι ἀληθές ὅτι ἔχω κόμην καστανὴν σεῖς δὲ μέλαιναν, ὀφθαλμοὺς κυανοὺς ἐνῶ σεῖς τοὺς ἔχετε μαρῦους, καὶ χρῶμα τόσον ὠχρὸν ὅσον τὸ ἰδικόν σας εἶναι ῥόδινον, ἀλλ' αἱ μικραὶ αὐταὶ διαφοραὶ διαφεύγουσι τὴν παρατηρητικότητα τῶν θεατῶν. Ἄλλως εἴμεθα σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ ἀναστήματος καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι τὸ πᾶν θὰ ἐξηγηθῆ διὰ τῆς γοητείας τῆς σκηνης. Λέγονται τόσα πράγματα ἀσήμαντα μὲ μεγάλας λέξεις, καὶ οἱ ἐκλεκτότεροι διοπτρισταὶ τῶν θεωρείων ἀρέσκονται τόσον καὶ ἀπατῶνται . . .

Ὅσον οἱ παθητικοὶ λόγοι τῆς γυναικὸς εἶχον προσελκύσει τὴν προσοχὴν τῆς Ἀντωνίνης, τόσον οἱ εὐφυεῖς ἀστεῖσμοί της τὴν ἐδεδέασαν.

Πονηρὰ ἐκ φύσεως καὶ φιλοπαίγμων, ἀξία νὰ διαπράξῃ πᾶσαν τρέλλαν, ἔχουσαν τὸν διπλοῦν τοῦτον χαρακτήρα, ὠμολόγησε φαιδρῶς εἰς τὴν δευτεραγωνίστριάν της, ὅτι, θὰ ἠσθάνετο μεγάλην στενοχωρίαν, ἐὰν ἔπαιζε τὴν ἐσπέραν ταύτην· ἔπειτα χωρὶς νὰ σκεφθῆ πλέον τὰς συνεπειὰς τῆς πράξεώς της, ἐνέδυσσε γελῶσα διὰ τῶν ἰδίων της χειρῶν τὴν ἀριστοκράτιδα τὸ θεατρικόν της ἔνδυμα.

III

Τὴν ἐπαύριον δὲν ὠμίλου ἐν Μιλάνῳ, παρὰ διὰ τὴν λαμπρὰν παράστασιν τῆς Ἀντωνίνης. Οὐδέποτε φωνὴ τόσον ὠραία εἶχεν ἀντηχήσει εἰς τὸ Μέγα Θέατρον, καὶ οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ παρόμοιον θρίαμβον.

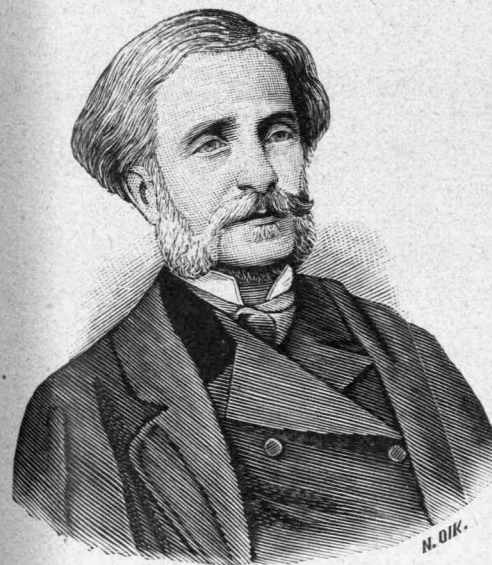
Ἐφ' ὅσον ἡ ἠθοποιὸς ἔπαιζεν ὑπὸ τὴν προσωπίδα, ἐπευφήμουν ἐνθουσιωδῶς πάντα φθόγγον ἐξερχόμενον ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἄλλ' ὅταν τὰ θέλητρα τοῦ κάλλους της, προσετέθησαν εἰς τὴν μαγείαν τῆς φωνῆς της, ἡ αἴθουσα ὀλόκληρος ἠγέρθη ὡς εἰς ἄνθρωπος, καὶ βροχὴ ἀνθοδουσμῶν ἐκάλυψε τοὺς πόδας τῆς prima dona . . .

Πεσοῦσης τῆς σκηνης, ἅπαντες οἱ θεαταὶ συνέρρευσαν πρὸς τὸ θεωρεῖον της, ὅπου μετὰ μεγάλης λύπης ἔμαθον τὴν αἰφνιδίαν ἀναχώρησίν της.

ΛΑΖΑΡΟΣ Δ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΑΛΒΟΔΑ ΣΟΥΤΣΟΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΣΟΥΤΣΟΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

Διωργανίσθησαν διασκεδάσεις ἐν τῷ ἄμα πρὸς τιμὴν τῆς μετριοφροσύνης αὐτῆς, πολλοὶ κῶμοι ἐψάλησαν ὑπὸ τὰ παράθυρά της, καὶ τρεῖς μονομαχίαι προέκειτο νὰ λάθωσι χώραν, μεταξὺ νέων ἐρωτευθέντων τὴν φωνὴν καὶ τὴν χάριν της.

I V

Ἐνῶ αἱ θορυβῶδεις αὐταὶ σκηναὶ ἐτάρασσον τὴν πόλιν, σκηνὴ ἄλλου εἶδους συνέβαινε ἐν τῷ θαλάμῳ τῆς ἠθοποιῦ. Πλησίον τῆς κόρης τοῦ θεάτρου, ἦς τὸ πρόσωπον ἐπλημμύρου δάκρυα, ἐκάθητο ἡ εὐτυχῆς ἀριστοκρατίς παρηγοροῦσα αὐτήν.

— Τί ἄφρων ποῦ εἶμαι καὶ τί σκληρὰ ποῦ εἶσθε! ἐφώναζεν ἡ Ἀντωνίνη ἢ ματαία ἰδιοτροπία σας, καὶ ἡ ἀνόητος συμπεριφορὰ μου διὰ νὰ σᾶς ὑποχρεώσω, κατέστρεψαν διὰ παντός τὸ μέλλον μου! Τίνοι τρόπῳ νὰ παρουσιασθῶ μεθ' ὑμᾶς εἰς ἐν θέατρον τὸ ὅποῖον ἐμαγεύσατε! Ποία φωνὴ δύναται νὰ ἔχη τὴν ἀξίωσιν, καὶ μόνον νὰ ἐνθυμίζῃ τὴν ἰδικήν σας, καὶ ποία καλλονὴ θὰ τολμήσῃ νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ τόσα ὑμῶν θέλγητρα; Ἀλλοίμονον! Τὸ πᾶν θὰ ἐφανερῶτο δι' ἐνὸς βλέμματος! Θὰ γείνω γελοία μὲ τὴν πρώτην λέξιν, θὰ συριχθῶ εἰς πρῶτον κίνημα, καὶ δὲν μοὶ μένει πλέον ὅπως ἀποφύγω τὸ ὄνειδος τοῦτο, ἢ ἡ ἀναχώρησίς μου ἐξ Ἰταλίας. Καὶ τότε ἀκόμη ἡ ἀνάμνησίς σας θὰ μὲ ἀκολουθῇ παντοῦ, καὶ θὰ παραλύῃ καὶ τὰς πλέον γενναίας μου προσπαθείας. . . Θεέ μου! Θεέ μου! τί τρελλὴ ἦμην καὶ τί δυστυχῆς εἶμαι!

Ἐφ' ὅσον ἡ ἀθῶα αὐτουργὸς ὄλης αὐτῆς τῆς θλίψεως, ἐζήτει νὰ τὴν καταπραύνη, ἡ Ζερμπίνα ἐκόμιζεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπιστολάς, ἃς ἀπέθετεν ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης. Ἡ ἠθοποιὸς ἔσχε τὴν ἰδέαν ν' ἀνοίξῃ τινὰς ἐξ αὐτῶν χάριν διασκεδάσεως, καὶ τὰς ἀπέρριψε μεθ' ἀπλοικῆς μαγίας, εὐροῦσα ἐν αὐταῖς ἐκφράσεις ἔρωτος.

— Λάβετε κυρία! εἶπεν εἰρωνικῶς, χαίρετε διὰ τὸν θρίαμβόν Σας! Ἰδοὺ νέου εἶδους φιλοφρονήσεις αἱ ὁποῖαι πέμπονται πρὸς ὑμᾶς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου. . . Ἐρριψε τὴν δέσμην τῶν ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν εἰς τὰ γόνατα τῆς νέας γυναίκος, ἥτις δὲν ἀντέσχεν εἰς τὴν περιέργειαν ν' ἀναγνώσῃ μερικὰς, καὶ ἡ ὁποία αἴφνης ἔστη, ἀκουσίως ἐκφράζουσα χαρὰν.

— Γελάτε! εἶπεν ἡ Ἀντωνίνη ἀποστρέφουσα μὲ ὀργὴν τὸ πρόσωπον.

— Ναί, ἀπεκρίθη, ἡ κυρία, γελῶ ἀκουσίως μου, διότι εὐρον εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τούτων, περίστασιν ἐκ τῶν σπανίων, ὅπως ἐκδικηθῆτε.

— Νὰ ἐκδικηθῶ! ἴδωμεν! ἐφώναζεν ἡ αἰοδός, ἥτις ἀμέσως ἤρπασε τὸ ἐπιστόλιον, καὶ ἀνέγνωσεν ἀπλήστως καὶ μεγαλοφῶνως τὰς ἀκούθους γραμμὰς.

«Θεία Ἀντωνίνη! Εἶσθε ἡ γυνὴ ἣν ὠνειρεύθητε! Θέλετε νὰ μοιρα-
σθῆτε μετ' ἐμοῦ, τὸ ὄνομά μου, τὴν θέσιν μου, καὶ τὸ ἐκ διακοσίων
χιλιάδων λιβρῶν εἰσόδημά μου; Ἀνέλθετε εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ἄμα-
ξαν ἢ ὅποια θὰ σταθῆ ἀπόψε πρὸ τοῦ μεγάρου σας, καὶ ἀναχωρήσατε
διὰ τὴν Αὐλὴν τοῦ Βερολίνου, μετὰ τοῦ

Βαρόνου Δὲ Γκρότσχεν».

— Διὰ μερικὰ πράγματα ἡ δυστυχία εἶναι καλὴ! Εἶπεν ἡ ἀριστο-
κρατίας εἰς τὴν κωμῶδόν. Διατείνεσθε σινιόρα, ὅτι κατέστρεψα τὸ μέλ-
λον σας. Τὸ ἐπιστόλιον τοῦτο, ὅπερ σᾶς παραχωρῶ, θὰ ἐπανορθώσῃ τὸ
σφάλμα μου καὶ τὰς ἀπωλείας σας. Ἀναχωρήσατε ἀπόψε μετὰ τὸν Βα-
ρόνον Γκρότσχεν ἀντ' ἐμοῦ, ὅπως τὸν εἴλκυσα ἐγὼ χθὲς ἀνθ' ὑμῶν. Ἀντὶ
τῆς ψευδοῦς Ἀντωνίνης ἢ Αὐτοῦ Ἐξοχότου θὰ ἦναι λίαν εὐτυχῆς νυμ-
φευομένη τὴν ἀληθῆ, ἂν δὲ ἡ ἀναγνώρισις παρουσιάσῃ δυσκολίας τινὰς
ἀναμνήσθητι τί σᾶς εἶπον περὶ τῆς γοητείας τῆς σκηνῆς! Ὁμιλήσασα
οὕτω ἡ ἄγνωστος κυρία, ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τῆς ἠθοποιοῦ, καὶ τὴν ἀφῆκε
τόσον παρηγορημένην, ὥστε ἤρχισε τὰς σκέψεις της διὰ καγχασμοῦ. . .

Ἡ δευτέρα παράστασις τῆς Mascherata, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη
τὴν ἐπαύριον, καθόσον ὁ impressario τῆς Σκάλας ἔμαθε μετ' ἀπελπι-
σίας ὅτι ἡ περίφημος αἰοδὸς του ἀπήχθη ὑπὸ τινος Γερμανοῦ Βαρόνου. . .

V

Τὸν παρελθόντα χειμῶνα, εἰς μίαν αἴθουσαν τοῦ προαστείου τοῦ
Ἀγίου Γερμανοῦ, δύο καλλοναὶ τοῦ συρμοῦ ἀνηγγέλθησαν ταυτοχρόνως.
Ἡ μία ἦτο ἡ Βαρόνη Ἀντωνίνη Δὲ Γκρότσχεν, ἡ ἄλλη ἡ περίφημος
καὶ ὠραία μαρκησία Δὲ Σαίλν Γ. . . Ἡ τε ἀληθὴς καὶ ψευδὴς Ἀντωνίνη
ὀπισθοχώρησαν ἐξ ἐκπλήξεως ἀναγνωρίσασαι ἀλλήλας, καὶ ἡ δευτέρα
συνεχάρη τὴν πρῶτην διὰ βλέμματος, ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ μεγαλοπρεποῦς
τεσσαρακονταετοῦς διπλωμάτου, ὅστις τῇ προσέφερε τὴν χεῖρα. Ἀμ-
φότεροι διαιμοιράσθησαν τὰ «εὐγε» ἀκροατηρίου καταβελχθέντος, ψάλ-
λουσαι μαζῇ τὴν μεγάλην διωδίαν τῆς Νόρμας καὶ ἡ πρῶτην αἰοδὸς
ἔκαμε τὴν ἀριστοκρατίδα νὰ γελάσῃ μέχρι δακρύων, ὅταν τῇ διηγήθῃ
τὰ θεατικὰ καθεκαστα τῆς ἐκδικήσεώς της καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς
γοητείας τῆς σκηνῆς ἐπὶ τοῦ ἐρωτευμένου βαρόνου. . .

Ἐπὶ τέλους, ὠρκίσθησαν ἀμφοτέρωι νὰ τηρηθῆ ἡ περιπέτεια αὕτη
ἀπαραδιάστως μυστικῇ, καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πρῶτην ἠθοποιὸς διέπραξεν
ἀπερισκεψίας, αἵτινες κατέστησαν εἰς ἡμᾶς γνωστὴν τὴν ἱστορίαν ταύτην.

Ἀθῆναι 1/8 98

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΘΕΜ. ΠΑΠΠΑΚΩΣΤΑ

Η ΝΕΓΡΟΝΙΑ¹

Τῷ ἀγαπητῷ φίλῳ Ἰουλίῳ Φ. Μερκάτη

ΙΑ βραδυά, ἀπὸ ταῖς ὑστεραῖς τοῦ θεριστιοῦ τοῦ
1891, ἔγραφα εἰς τὸ εἰσόγειο δωμάτιο τῆς εἰς
τὴν Μητρόπολιν οἰκίας μας, τὸ ὅποιον κάποτε
μοῦ ἐχρησίμευεν ὡς πρόχειρο γραφεῖο. Καὶ ἔγρα-
φα, μετ' ὅλη τὴν ἀνυπόφορη ζέστη τῆς βραδυᾶς
ἐκείνης, ἐπειδὴ ἐβιαζόμουν ν' ἀποτελειώσω ἕνα
γράμμα πολὺ κατεπειθόν, τὸ ὅποιον, ὁ ἄνθρωπός μας, εἰδοποιημένος ἀπὸ
βραδυοῦ ἐμελλε νὰ φέρῃ τὸ πρῶτὸν πολὺ ἐνωρὶς εἰς τὸ ταχυδρομεῖο.

Ὅσοι γνωρίζουν τὸ σπίτι μας, τοῦλάχιστον ἐξωτερικῶς, θὰ ἐνθυμοῦν-
ται, ὅτι τὸ εἰσόγειο δωμάτιο, ποῦ ἀναφέρω, ἔχει ἕνα μόνον παράθυρο,
τὸ ὅποιον, φραγμένον μετὰ σιδερένια ῥαβδία, κλειέται, ἀπάνου ἀπὸ τῆς μέσης,
μετὰ κερφοτῆ, ἀκίνητη ξυλινὴ κίγκλιδα (γρίλια), εἰς τρόπον ὥστε, με-
τρίου ἀναστήματος ἄνθρωπος, ἐὰν θελήσῃ νὰ κυττάξῃ μέσα, δὲν θὰ ἠμ-
πορέσῃ νὰ δεῖξῃ ἀπὸ τὸ κορμὶ του παρὰ ἕως εἰς τὸν λαιμὸν. Ἐξακο-
λουθοῦσα νὰ γράψω, ὅταν ἐνόμισα ὅτι ἀγροίκησα ἐπάνωθι μου μιὰ χα-
μηλὴ φωνὴ ἀνθρώπου, ἡ ὅποια δὲν ἐνόησα τί εἶπε. Βυθισμένος, ὡς
ἤμουνα εἰς τὸ γράψιμό μου, ἡ φωνὴ ἐκείνη ἔξαφνα μετὰ ἐτάραξε, καὶ
παραίτησα ἀθελήτα τὸ κοντύλι. Ἀσήκωσα τὰ μάτια εἰς τὸ παρά-
θυρο, ἐπειδὴ ἀπὸ κεῖ μοῦ ἐφάνη πῶς ἐρχότου ἡ φωνή, καὶ ἐδιάκρινα,
πίσω ἀπὸ τὰ σίδηρα, ἕνα πρόσωπο ἀνθρώπου, εἰς ἐμὲ ἀγνώστου, ὁ
ὅποιος, πρὶν τὸν ἐρωτήσω τί θέλει:

— Μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, ἀφέντη; μοῦ εἶπε.

— Τί θέλεις; — τοῦ ἀποκρίθηκα — λέγε λοιπὸν γλήγορα, καὶ μὴ με
χασομερᾶς, γιατί ἔχω, καθὼς βλέπεις, ἔργασια. . .

— Ἦθελα νὰ σοῦ πῶ ἀπὸ κοντὰ μπορεῖς μιὰ στιγμή νὰ μ' ἀνοιξῆς;

— Δὲ μοῦ λὲς — τοῦ κάνω — ἀπ' αὐτοῦ, χωρὶς νὰ μ' ἀσηκῶνης;

— Δὲν ἔχω, ἀφέντη, μόνον νὰ σοῦ πῶ, ἔχω καὶ κάτι νὰ σοῦ δώσω. . .

— Νὰ μοῦ δώσης;

— Ναισκε.

¹ Νεγρονία ὀνομάζουν ἐδῶ εἰς τὴν Ζάκυνθο, ἕνα εἶδος γαρουφαλιᾶς, τῆς ὁποίας
τὰ ἄνθη (νεγρόνια) εἶνε μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ κοινὰ γαρούφαλα.

— Καμμία, τάχα ἐπιστολή, ποῦ σοῦ ἐδῶκαν γιὰ 'μέ; . . Αἶ, τότε πέρασέ τ' ἄπο τὸ παραθύρι . . . πέταξέ τ' ἔνε μέσα.

— "Ὅσκι . . . εἶνε πράμμα, ποῦ δὲν περνάει ἀπὸ τὰ σίδερα.

Νὰ θέλῃ—ἐσκέφθηκα— νὰ ἔμβῃ, χωρὶς νὰ 'ξέρω τί ἦτον ἐκεῖνο τὸ πράγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐχωροῦσε ν' ἀπεράσῃ ἀπὸ τὰ σίδερα τοῦ παραθυριοῦ, ἐνῶ εἰμποροῦσα, ἂν ἤθελα, νὰ τὸ μάθω, — μ' ἔκαμε γιὰ μίαν στιγμὴ νὰ ὑποφιασθῶ, πῶς ἦτο πρόφασις νὰ μὲ πλησιάσῃ — δὲν εἶξερα γιὰ ποῖον σκοπὸν — καὶ νὰ αἰσθανθῶ — ἐντρέπομαι, ποῦ τὸ λέγω — ἕναν κάποιον φόβον, μ' ὄλον, ποῦ ἡ νύκτα δὲν ἦτον πολὺ προχωρημένη, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔλειπαν ν' ἀπερνοῦνε ἀπὸ τὸ σπῆτι. Μὰ ἡ περιέργεια, τὴν ὁποία μοῦ ἐπροξένησε τὸ ἄγνωστο ἐκεῖνο πρόσωπο, ἐνίκησε κάθε δισταγμὸν μου, καὶ ἀτηκώθηκα ἀποφασισμένος ν' ἀνοιξῶ εἰς τὸν ὑποπτο, νυκτερινὸ ἐπισκέπτη μου, κρατῶντας—ἀνόητη προφύλαξι—ὀπίσω ἀπὸ τὴν βράχι μου τὸ περίστροφο, τὸ ὁποῖον—μὴ γελάσετε—ἤμουνα ἀμφίβολος ἂν ἦτον ἀδειανὸ ἢ γεμισμένο. Καὶ διευθυνθεὶς πρὸς τὴ θύρα τῆς ἐμβασίας, τὴν ἀνοιξά.

Ὁ ἄγνωστος ἐμβήκεν. Ἡ φυσιογνωμία του μοῦ ἐπροξένησε μᾶλλον συμπάθεια παρὰ φόβον. Ἦτον ἀναστήματος μετρίου, μεσόκοπος, λιγνὸς καὶ πτωχικὰ ἐνδυμένος. Κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη του ἐκρατοῦσε ἕνα βαρὺ φορτίον. Ἦταν ἕνα κασιτέρινο ἀγγεῖο, τενεκές, νομιζῶ, πετρελαίου, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρχε φυτευμένη μίαν νεγρονιά, ποῦ εἶχεν — ἐνθυμοῦμαι — ἕνα—δύο νεγρόνια ἀνοικτά.

— Ἐξέρω, ἀφέντη, πῶς σ' ἀρέσουνε πολὺ τὰ ἄνθη . . . εἶπεν ὁ ἄγνωστος, ἀπιθώνοντας τὸ φορτίον του ἐπάνω εἰς μίαν καρέκλα.

— Εἶνε ἀλήθεια, καὶ νὰ ἡ ἀπόδειξις — τὸν διέκοψα — δείχνωντάς του ἐν' ἀγγεῖο γεμάτο ἀπὸ μανόλιας, νεγρόνια, γαρούφαλα κάθε λογῆς, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστειλε καθημερινῶς ἡ ἀρραβωνιαστικία μου.

— Καὶ σῶφερα — ἐξακολούθησε — ἐτούτη τὴν νεγρονιά γιὰ νὰ τὴν ἀγοράσῃς . . . Κράτησέ τ' ἄφέντη, καὶ δόσε μου ὅ,τι σὲ φωτίσει ὁ Θεός, γιὰτ' ἔχω μεγάλη χρεία . . .

— Ἐχω, καυμένη, ἔλλειψι ἀπὸ τόπο, καὶ δὲν εἶξέρω ποῦ νὰ τὴν ἀπιθώσω μὰ, ἀφοῦ, καθὼς μοῦ λές, ἔχεις χρεία, νὰ λάβω δύο δραχμαῖς — δὲν ἔχω 'ς τὴν ἀλήθεια περισσότερο, ἐτούτη τὴ στιγμὴ—οἰκονόμησε τὴν περιστάσιν σου, καὶ πάρε τὴν νεγρονιά σου 'πίσω. Καὶ γιὰ νὰ μὴν προσβάλλω τὴ φιλοτιμία του, — ὅταν εὐκολυθῆς, μοῦ ταῖς ἐπιστρέφεις — ἐπρόσθεσα.

Ὁ ἄγνωστος, λαμβάνοντας τὸ δίδραχμο, μὲ εὐχαρίστησε· ἐκαληνύκτισε καὶ ἐκίνησε γιὰ νὰ φύγῃ.

— Αἶ, καὶ τὴ νεγρονιά δὲν τὴν παίρνεις; τοῦ ἐφώναξα. Μάθε πῶς ἐγὼ δὲν δανείζω μὲ ἐνέχυρο — ἐπρόσθεσα χαμογελῶντας.

— Δὲ θὰ γυρίσω, ἀφέντη, ἀμέσως εἰς τὸ σπῆτι — μοῦ ἀποκρίθηκε — ἂς μείνῃ ἀπόψε ἐδῶ, ἂν δὲν σοῦ φέρνῃ βάρος, καὶ αὔριο τὴν αὐγοῦλα ἔρχομαι καὶ τὴν παίρνω.

— Καλὰ, ὅπως θέλεις· ἄφησέ τ' ἄφέντη, ἂς μείνῃ.

— Σ' ἀφίνω τὴν καληνύχτα — μοῦ εἶπε.

— Καληνύχτα — τοῦ ἀποκρίθηκα — καὶ τὸν ἄκουσα ποῦ ἔκλεισε τὴ θύρα.

— Ὅταν ἔφυγε, ἐδόθηκα εἰς ταῖς ἀκόλουθαις σκέψαις: Νὰ εἶχε πραγματικῶς ἀνάγκη αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; ἢ σπρωγμένος ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ κρασιοῦ ἢ τοῦ παιγνιδιοῦ ἔκλειψεν ἀπὸ τὸ σπῆτι του, ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλο, ἐκεῖνη τὴ νεγρονιά, γιὰ νὰ ἡμπορέσῃ, πουλῶντάς τ' ἄφέντη, νὰ παῖξῃ ἢ νὰ μεθύσῃ 'ς ἐκείνην κρασοπουλειό, ὅπου φίλοι ὅμοιοί του, περιμένουν τὸ δίδραχμο γιὰ νὰ πσιῦνε εἰς ὑγείαν τοῦ κουτοῦ, ποῦ θὰ τὸ ἔδινε; Καὶ ἐτούτῃ ἡ σκέψιν μ' ἔκανε νὰ μετανοήσω γιὰ τὴ γενναιότητά μου. Ἄλλὰ πάλι, ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εὐρισκότου πραγματικῶς 'ς ἐπερίστασι, καὶ, ἐντρέπόμενος νὰ ζητήσῃ ἐλεημοσύνην, ἐπῆρε τὴ νεγρονιά, — μὴ ἔχωντας τίποτε ἄλλο, — γιὰ νὰ προμηθευθῇ, πουλῶντάς τ' ἄφέντη, τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν του; Καὶ μὲ τὸν στοχασμὸν τοῦτον, ὁ ὁποῖος μὲ ἔπειθε περισσότερο, καὶ μὲ τὴ γλυκεῖα εὐχαρίστησι, ποῦ αἰσθανότου ἡ ψυχὴ μου, γιὰ τὸ καλὸ, ποῦ ἐνόμιζα πῶς ἔπραξα, ἐτελειώσα τὴν ἐπιστολή, ποῦ εἶχα διακόψει, ἔσβυσα τὸ φῶς, ἀνέβηκα νὰ πλαγιάσω.

* *

Ἦλθε καὶ ἡ ἡμέρα, ἦλθε καὶ ἡ ἄλλη· ἀπέρασαν ἄλλαις τρεῖς — τέσσαρες, καὶ ἡ νεγρονιά ἔμεινε ἀκόμη εἰς τὸ σπῆτι μου. Οὔτε ὁ ἄγνωστος, οὔτε ἄλλος κανεὶς, ἦλθεν ἀπ' ὄνομά του, νὰ τὴν ζητήσῃ. Εἶπα ὅτι εἶχεν ἔλθει καὶ ἡ ἕκτη ἡμέρα, ἀλλὰ δὲν εἶχε περάσει ἐντελῶς, ὅταν τὸ ἀπόγειμα αὐτῆς τῆς ἰδίας ἡμέρας, ἐτοιμάσθηκα, κατὰ τὸ συνηθισμένο, νὰ εὐγῶ περίπατο. Ἐκοψα ἕνα νεγρόνιον ἀπὸ τὴ νεγρονιά, ποῦ ἦτον ἀνοικτὸ ἀπὸ τὴν αὐγὴν, τὸ ἔβαλα εἰς τὸν κόρφο μου, καὶ εὐγῆκα· ἀλλ' ἀντὶ νὰ πάρω, ὡς σχεδὸν πάντοτε, τὸν παράλιον δρόμο, ἐτράβηξα τὸ δρόμο τῆς Ἁγίας Τριάδος, μὲ τὴν ἰδέαν νὰ κάμω τὸν περίπατόν μου εἰς τὸ Κρουνέρι. Εἶχα μόλις φθάσει εἰς ταῖς Φυλακαῖς, ὅταν ἄκουσα, ἄλιγα βήματα ὀπίσω μου, πατήματα ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἄν νεκρικὸ ψάλσιμον, ἐνῶ μίαν ὀσμὴν βαρεῖαν ἀπὸ λιθάνι ἐκτύπησε τὸ ρουθοῦνι μου. Ἐστράφηκα, καὶ εἶδα νὰ προχωρῇ σιγὰ μίαν κηδεῖαν, συγ-

κείμενη από σαράντα — πενήντα ανθρώπους, ανάμεσα εις τούς όποιους έξεΐχε και έδιακρινότου τ' όσπρο — καθώς, μου έφάνη — κιβούρι τοϋ 'πεθαμμένου. Έσταμάτησα διά ν' απεράσουν. 'Η πένθιμος συνοδεία είχε φθάσει πλησίον μου. Τ' νεκρικό κιβώτιο, άπλούστατο, γυμν' από κάθε στόλισμα, με λευκό, ταπεινό ύφασμα ένδυμένον, έφερεν, εις τή θέσι τής κεφαλής, ένα στεφάνι από άνθη πλαστά, γνώρισμα πώς ό νεκρός ή ή νεκρή, ήτον άγαμος. 'Αμέσως ξοπίσω, ακολουθοϋσεν άνθρωπος, — ό πλησιέστερος βεβαίως συγγενής τοϋ αποθαμμένου ή τής αποθαμμένης, — ό όποϊός, άν και είχε τ' κεφάλι σκυμμένο προς τή γή, και τ' περιλαίμιο τοϋ ένδύματός του σηκωμένο, έως σχεδόν τ' αυτιά, — και δέν ειμ'όρεια έπομένως νά ιδ'ω καλά τ' ό πρόσωπό του, μου έφάνη — ήτον ίσως άπάτη ιδική μου — πώς είχε μία κάποια όμοιότητα με τόν άνθρωπο τής νεγρονιάς. 'Η όψι τοϋ δυστυχισμένου εκείνου, ποϋ κάθε τόσο έπλησίαζε τ' ό μαντήλι εις τ' μάτια, για νά σφογγίση τ' δάκρυά του, με έσυγκίνησε και μου έπροξένησε λύπη, αλλά εις τόν ίδιον καιρό εκίνησε τήν περιέργειά μου. 'Ανακατώθηκα με εκείνους, ποϋ ακολουθοϋσαν. 'Η κηδεία έδιευθυνότου εις 'Αγίαν Παρασκευήν. 'Επειτα από όλίγα λεπτά, ανέβαινα κ' έγώ με τούς άλλους, τόν ανώμαλο και άνηφορικό δρόμο, ποϋ όδηγεΐ εις τ' μικρό της κοιμητήριον. 'Εφθάσαμεν εις τήν εκκλησίαν. Τ' κιβούρι έτοποθετήθη καταμεσής. 'Εγώ έλαβα θέσι εις ένα στασίδι άγνάνια από τόν λυπημένον, ό όποϊός εις όλη τή διάρκεια τής νεκρώσιμης ακολουθίας, δέν άσήκωσε τ' μάτια. 'Ηλθεν ή στιγμή τοϋ άσπασμοϋ. . . 'Ο λυπημένος, όδηγούμενος από δύο άλλους, όί όποϊοί τόν έκρατοϋσαν από τ' χέρια, έπλησίασε τ' νεκρικό κιβώτιο για νά τ' άσπασή. Δέν περιγράφω τή στιγμή εκείνη τοϋ αιώνιου άποχωρισμοϋ. 'Οποϊος εύρέθη εις τή θέσι τοϋ δυστυχισμένου εκείνου, ειμ'ορει νά έννοήση τόν πόνο τής καρδιάς του, επειδή θά τόν αισθάνθη. 'Ασπασθήκαμεν όλοι με τή σειρά μας, και έσυνηροφείσαμε τόν αποθαμμένο εις τόν τάφον, εις τ' χείλος τοϋ όποιου άπίθωσαν, επάνω εις ένα μικρό ύψωμα από σβώλους και χ'ώματα, τ' κιβούρι, για νά τοϋ 'περάσουν άποκάτου τ' σχοινιά, με τ' όποϊα έμελλε νά τ' καταβιάσουν. Τ' είχα πλησίον μου' εάν άπλωνα τ' χέρι ειμ'οροϋσα νά τ' γγίξω. 'Ο παπ'άς άπήγγειλε τ' «αίωνία σου ή μνήμη» τ' όποϊον επανάλαβαν, εν χορ'φ, όλοι. Τ' νεκρικό κιβώτιο, είδα σιγά — σιγά νά σέρνεται προς τ' λάκκο. Τή στιγμή εκείνη, — δέν ειξέρω πώς — ένθυμήθηκα τ' νεγρόνι. Τ' εύγαλα βιαστικά από τόν κόρφο μου, και τ' 'πέρασα εις τή στενή χρυση ταινία, με τήν όποιαν έσχηματιζότου ό σταυρός τοϋ σκεπάσμα-

τος. 'Ο λυπημένος, ό όποϊός εκύτταζε πάντοτε προς τή γή, είδε, φαίνεται, τ' χέρι, ποϋ άπερνοϋσεν εις τ' σταυρό τ' νεγρόνι, και άσήκωσεν, εις τόν ίδιον καιρό, τ' μάτια.

Τόν άνεγνώρισα. 'Ητον ό άνθρωπος τής νεγρονιάς, ό όποϊός, συγκινημένος και άφωνος, μου έπιασε και μου έσφιξε τ' χέρι. Χωρίς νά γνωρίζω τόν δεσμόν τής συγγενείας, ό όποϊός έδενε τόν άνθρωπον εκείνον με τόν αποθαμμένο, έτραύλισα όλίγαις λέξαις παρηγορίας, από εκείναις, ποϋ λέγουν εις παρόμοιαις περιστασις, ταις όποιαις, δέν ειξέρω, άν ταις άκουσεν. 'Από κάποιον ποϋ ήτον πλησίον μου, έμαθα πώς ή αποθαμμένη, εύμορφη και τρυφερή κόρη δεκαξή, έως δεκαπτά χρονών, ήτον θυγατέρα του. 'Από τόν πατέρα τόν ίδιον έμαθα άργότερα, όταν επιστρέψαμεν εις τ' σπίτι, όπου κ' έγώ με τούς άλλους τόν έσυνηροφείσαμε, ταις λεπτομέρειαις τής ασθeneίας και τοϋ θανάτου της. 'Ητον άρρώστη από καμμιά δωδεκαριά σχεδόν ήμέραις: μου είπε πώς από ταις αρχαίς τής ασθeneίας της, μη έχοντας τ' μέσα, επειδή από πολύν καιρό δέν έργαζότου, άρχισε 'λίγο-λίγο νά πουλή ό,τι είχεν εις τ' σπίτι. Πέντ', έξη 'μέραις, πριν τοϋ θανάτου της, ό γιατρός ήλθε πάλι: είδε τήν άρρώστη, και είπε πώς ήταν άνάγκη μεγάλη νά της δώσουν τ' γιατρικό, ποϋ είχε γράψει, και τ' όποϊο δέν είχαν νά της αγοράσουν. Τ' σπίτι είχε πλειό έρημώσει από τ' πράγματά του. 'Ο δύστυχος πατέρας, έστριψε — μου είπε — γύρω του τ' μάτι και δέν άπάντησε άλλο από τή νεγρονιά. Αυτή μόνη έμενεν εκεί μέσα: αλλά δέν έτολμοϋσε νά τήν πουλήση, γιατί ήταν τ' ακριβώτερο αντικείμενο τής άρρώστημένης. Τήν έκαμάρωνε, — μου έλεγε κλαίοντας — τήν έλάτρευε, και τώρα ποϋ μου ήτον άρρώστη, μάς έρωτοϋσε άν τήν έποτίσαμε, και τήν εκύτταζε από τ' κρεβάτι με τ' σθυμμένο ματάκι της, και μάς ζητοϋσε κάθε νεγρόνι, ποϋ άνοιγε, νά της τ' δίνουμε, και τ' έφύλαε εις τ' προσκέφαλό της! 'Αλλά ό γιατρός είχεν είπη, πώς ήτον άνάγκη μεγάλη για τ' γιατρικό, από τ' όποϊο όί δύστυχοί γονέοι ήλπίζαν τή γιατρεία τοϋ παιδιοϋ τους.

— 'Η νύχτα έσίμωνα, επροχωροϋσε, και ή βετσίετα έμενε άκόμη, έδ'ω 'ς τήν τσέπη μου — έξακολουθοϋσε νά λέγη — και δέν έπαυε νά κλαίη ό κακοροζικός πατέρας. 'Επρόσεχα νά ιδ'ω άν με κυττάξη. . . δέ μ' έβάσταινε ή καρδιά μου νάν τ' αποφασίσω, γιατί δέν ήθελα νά μου πικραθή. . . Μά τί έπρεπε νά γείνη; διακονία νά ζητήσω, δέν είμ' άφέντη, μαθημένος: και από τ' άλλο μέρος δέν πιστεύουσε όί άνθρωποι εις τήν περίστασι τοϋ άλλου. Τούς νομίζουσε όλους κατεργαρέους, και

δὲ γνωρίζουνε, ἢ δὲ θέλουνε νὰ ξεχωρίσουνε ἐκείνους, ποῦ 'ς τ' ἀληθινὰ ὑποφέρουνε. Εἶχα πάρει πλειά τὴν ἀπόφασι. Ἐκείνη τῆ στιγμὴ εἶχε στρέψει ἐκείνη πλευρὸ. Δὲν μὲ ἔθλεπε . . . Ἀρπάζω, σὰν κλέφτης τὴ νεγρονιά — κ' ἐδῶ τὸ παράπονο τοῦ ἔπνιξε τὴ φωνή — ποῦ τὴν εἶχε μὲ τὰ ἴδια τὰ χερᾶκια τῆς φυτεμμένη ἢ Τασία μου — καὶ σοῦ τὴ φέρνω 'ς τ' ἀρχοντικὸ γιὰ νὰ τὴν ἀγοράσης. Καὶ ἀπὸ τότες δὲν τὴν ξαναζήτησε, γιὰτὶ ἀπὸ ὦραν τὴν ὦρα ἐχειροτέρευε τὸ παιδί μου! Καὶ τῶρ', ἀφέντη, κράτησέ τηνε, ἂν ἀγαπᾷς βλέπωντάς τηνε, ἐγὼ, θὰ μοῦ ξανάφτη τὸν καὺμό . . . Γιατὶ νὰ τὴν ἔχω, ἀφοῦ ἔχασα ἐγὼ ἐκείνη;

Ἐτούτη ἢ διήγησι κατελύπησε τὴν καρδία μου· δὲν εἰζέρω πῶς ἐκρατήθηκα ἀπὸ τὸ νὰ κλάψω, τόσον ἤμουν συγκινημένος, ἀλλὰ δὲν εἰμπόρεσα νὰ πνύξω ἓνα εἶδος ἀγανακτήσεως, ποῦ αἰσθάνθηκα ἐναντίον τοῦ δυστυχισμένου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶχε μᾶλλον ἀνάγκη ἀπὸ τὴν συμπάθεια καὶ τὴν παρηγοριά μου.

— Σκληρὲ! καὶ δὲν μοῦ ἔλεγεσ τὴν περίστασι; τοῦ λέγω — μὴ σκεπτόμενος πῶς μὲ τὴν ἐπίπληξι ποῦ τοῦ ἔκανα, ἐφαρμάκωνα περισσότερο τὴν πληγὴ του. Γιατὶ ἠθέλησες, ἐμὲ ἀθῶον, νὰ μὲ συμπεριλάβης, χωρὶς νὰ θέλω, χωρὶς νὰ ἔξέρω, συνένοχο εἰς μίαν τόσο ἀπάνθρωπη πράξι; Ἀλλὰ πάλι τὴ νεγρονιά μὴπως ἐγὼ ἤθελα νὰ τὴν κρατήσω; Ἐσὺ ἤθελες νὰ τὴν ἀφήσης, μόνον, ποῦ σοῦ εἶπα νὰ τὴν πάρης. Καὶ τοῦτα ἔλεγα, 'σὰν νὰ ἤθελα νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυτό μου, καὶ ν' ἀθωωθῶ ἐμπρός 'ς τῆς ἀποθαμμένης κόρης τῆ σια, ἢ ὁποῖα ἐνόμιζα, πῶς ἐτριγύριζε ἀκόμη εἰς τὸ σπίτι.

— Μά, ἀφέντη μου, μὴ συγχίζεσαι· μὴ λυπᾶσαι· τοῦ λόγου σου δὲν ἔχεις κἀνένα φταίξιμο, μοῦ ἔλεγεν ὁ δυστυχῆς, γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ. Μάλιστα σοῦ εἶμαι ὑπόχρεως, καὶ ἔχω ἐτούτη τὴν παρηγορία, πῶς ἢ Τασία μου, ἂν τῆς ἔλειψε, πρὶν κλείσῃ τὰ μάτια ἢ ἀγαπημένη τῆς νεγρονιά, ἐπῆρε κοντὰ τῆς εἰς τὸν τάφο ἓνα ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆς . . . Καὶ τέτοια λέγωντας, μοῦ ἄρπαξε τὸ χέρι καὶ τὸ ἐσίμωσε εἰς τὰ χεῖλη γιὰ νὰ τὸ ἀσπασθῇ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐγκαίρως τὸ ἀπόσυρα.

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγην ὦραν, ἀποχαιρέτησα τοὺς λυπημένους, καὶ ἀναχώρησα.

* *

Ἐπίστρεψα εἰς τὸ σπίτι. Ἄνοιξα τὸ γραφεῖο. Τὸ βλέμμα μου ἔπαισεν ἀμέσως εἰς τὴ νεγρονιά. Ἦτον ἀκόμη ἐκεῖ ἀπὸ ἕξι ἡμέραις. Τῆς ἔχυσα ἓνα ποτήρι νερὸ καὶ τὴν ἐχάιδευσά με ἐκείνη τῆ στοργή, ποῦ θὰ αἰσθανόμουν γιὰ μίαν ὄρφανή. Ἐνόμιζα πῶς εἰς τὰ μικρὰ τῆς κλωνάρια

ἦλθε νὰ κρυφθῇ ἢ ψυχὴ τῆς 'πεθαμμένης, καὶ ἔγυρα τὸ αὐτὶ μὴπως ἀκούσω κἀνένα ψυθύρισμα.

Ἐτοιμάσθηκα νὰ πλαγιάσω. Ἡ νεγρονιά, ἢ κηδεῖα, τὸ κοιμητήριον, ἢ 'πεθαμμένη, ἢ διήγησι τοῦ δυστυχισμένου πατέρα, δὲν ἔφευγαν ἀπὸ τὴ φαντασία μου. Μὲ αὐταῖς ταῖς ἐντύπωσιν, ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ. Καὶ ἀποκοιμήθηκα. Εἰς τ' ὄνειρό μου εἶδα μίαν παρθένα, ὀλόλευκα ἐνδυμένη, μὲ ξέπλεκα χρυσᾶ μαλλιά, ποῦ ἐκυμάτιζαν εἰς τοὺς κεροπλασμένους ὤμους τῆς, ἢ ὁποῖα μοῦ ἔδειχνε ἓνα ἄνθος κόκκινο, 'σὰν νεγρόνι, ποῦ κρατοῦσε εἰς τὸ χέρι, καὶ μοῦ χαμογελοῦσε . . .

Τὴν αὐγὴ, μόλις ἀσηκώθηκα καὶ ἐνδύθηκα, ἐδιτάξα νὰ ἔλθῃ ἐν' ἀμάξι. Ἐπῆρα μαζῆ μου τὴ νεγρονιά καὶ δύο κομμάτια σανίδι, μὲ τὰ ὁποῖα ἐσχημάτησα ἓνα σταυρό. Ἐφώναξα τοῦ ἀμαξηλάτη: Εἰς τὸν Ἐσταυρωμένο. Εἰς ὀλίγα λεπτὰ εὐρισκόμουν εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Ἐγονάτισα καὶ ἀσπάσθηκα τὸν νεοσκαμμένον τάφο. Ἐφύτρεψα ἐκεῖ τὴ νεγρονιά καὶ σιμά τῆς τὸν ἀχρωμάτιστο, ξύλινο σταυρό, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐχάραξα μὲ τὸ κονδουλομάχαιρο:

«**Τασία Γρυφάλη, 1891**»

* *

Ἐπίστρεψα ἔπειτα ἀπὸ ὀκτὼ ἡμέραις εἰς Ἀγίαν Παρασκευὴν. Ἡ νεγρονιά δὲν εἰμποροῦσε νὰ ζήσῃ. Εἶχε μαραθῆ, ὡς ἐμαράθηκεν ἡ κόρη, ποῦ τὴν εἶχε φυτεμμένη.

Ζάκυνθος, Ἰούλιος 1893.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΠΙΚΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

— Εἶναι πικρὰ τὰ τραγουδάκια γαλανῆ
 Ποῦ ἔγραψα μακρὰ ἀπὸ σένα μόνος
 Γιατὶ τὰ γέννησε καρδιά ὅπου ποιεῖ
 Γιατὶ τὰ μύρωσε τὸ δάκρυ καὶ ὁ πόνος!

ΔΑΚΡΥ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥ

Εἶδα 'ς τὸν ὕπνον μου πῶς πέθανες τραλλῆ
 Κ' ἔχυσα δάκρυα πικρὰ φαρμακωμένα,
 Ευπνάω τότε ἀλλὰ κλαίω πειρὸ πολὺ
 Γιατὶ ἐζούσες ἀλλὰ ὄχι δι' ἐμένα.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΤΣΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Απάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐθνῶν ἡ Ἱστορία μνημονεύει μετ' ἐπαίνων τῶν ἡρωϊκῶν ἔργων τῶν εὐκλεῶς ὑπὲρ Πατρίδος ἀγωνισαμένων, καὶ βεβαίως ἀγήρωσι εἶναι ἡ δόξα τῶν Ἄνδρῶν, ὅσοι ἐκ κινδύνων ἔσωσαν ἢ ἐμεγάλυναν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἢ ὑπὲρ ταύτης τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἐθυσίασαν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας δὲν πρέπει ἐν ἥσσοι μοίρᾳ νὰ τάζωμεν τοὺς ἄνδρας, ὅσοι ἐκ διακαοῦς κατεχόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Προόδου μερίμνης, ὑπὲρ αὐτῆς καθ' ὅλον τὸν βίον εἰργάσθησαν, οἵτινες μακρὰν τοῦ πατρῶου ἐδάφους ἢ ἐν κακουχίαις καὶ στερήσεσι διαβιοῦντες, ἢ ἐν μέσῳ ὕλικῶν ἀπολαύσεων καὶ ἀνέσεως βιωτικῆς διαιωόμενοι, οὐδέποτε τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἐπελάθοντο, ἀλλὰ δραστηρίως καὶ πεφωτισμένως ἐργαζόμενοι συνέλεξαν πλοῦτον ἄφθονον ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ, ὅπως τοῦτον ἀνάθημα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος προσφέρωσι, πάντοτε ἀκοίμητον τηροῦντες τὸ πῦρ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης των. Ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἢ χώρα ἡμῶν, καταπεπονημένη καὶ ἐξαντληθεῖσα ἐκ τοῦ μακροῦ ὑπὲρ δουλείας ἀγῶνος, δὲν ἤθελε δυναθῆναι νὰ ἐπουλώσῃ τὰς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων καταστροφῶν πληγὰς, οὐδὲ νὰ προαχθῆι εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἡκιστα δὲ νὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς ἀντίληψιν καὶ κηδεμονίαν τοῦ καθόλου Ἑλληνισμοῦ.

Ὅσον ὑψηλὸν καὶ ἐνθουσιῶδες παρίσταται τὸ φρόνημα τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισαμένων ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν, τόσον βαθέως ἐγκεχαραγμένη διαφαίνεται ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους ἢ πρὸς τὴν Πατρίδα λελογισμένη καὶ ισόβιος στοργή. Ἐντεῦθεν δικαίως τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καυχᾶται ἐπὶ τῷ κύκλῳ τῶν εὐεργετῶν του. Οὐδὲν ἔτερον ἔθνος δικαιούται εἰς ὁμοίαν καύχησιν, καὶ οὐδεὶς λαὸς ἐν τῇ Ἄνατολῇ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ παρομοίους ἥρωας φιλογενοῦς ἀφοσιώσεως καὶ πατριωτικῆς αὐταπαρνήσεως. Ἀναντιρρήτως τὸ ἡμέτερον Ἔθνος περιέχει εὐτυχῶς ἄφθονα καὶ ὑπέροχα στοιχεῖα πατριωτισμοῦ γενναίου ἐν τῇ ψυχῇ τῶν τέκνων του, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην παρασκευάζοντα αὐτῷ βεβαίως ἐθνικὸν βίον ἀπαράμιλλον καὶ μέλλον ἰκανῶς εὐελπι. Ἐν τοῖς εὐεργεταῖς αὐτοῦ τὸ ἔθνος διακρίνει μετ' ἐνθουσιῶδους ὑπερηφανείας ἔξοχον φιλοπατρίαν, ζηλωτὴν ἐθελουσίαν, συναισθάνεται δ' εὐλογον πεποιθήσιν ἐπὶ τὰς μελλούσας τύχας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰ ὄνειρα

τοῦ Ἐθνικοῦ μεγαλείου. Διὰ τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ ἐπαιδαγωγήθη τὸ Γένος ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ δι' αὐτῶν ἐγαλουχήθη μὲ τὸ γάλα τῆς ἐλευθερίας, ἔθραυσε δὲ ἐξεγερθὲν τοὺς κλοιοὺς τῆς σκληρᾶς αὐτοῦ ὑποδουλώσεως.

Νῦν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος μὴ ἀπολέσαν ἴσως τὸ ἰσχυρὸν συναίσθημα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἡρωϊκῆς ἀφοσιώσεως καὶ τὴν εὐγενῆ ὄρμην πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὸ Ἐθνικὸν μεγαλεῖον, ἀδυνατεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν πατριωτισμὸν αὐτοῦ δι' ἔργων γενναίων, ἐκδηλοῦ ὅμως τοῦτον καθ' ἑκάστην δι' ἀπαραιμίλλων ὑπὲρ τῆς Πατρίδος θυσιῶν, παρέχον ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον φαινόμενον λαμπρὸν καὶ ἀπαραδειγματίστον εἰς τὴν ἐν γένει Ἱστορίαν.

Καὶ ἐν μέρει τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπολευθερωθέντος καὶ δημιουργηθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, οἱ εὐεργεταὶ αὐτοῦ οὔτε ἡλαττώθησαν, οὔτε ἀνεπαύθησαν. Πλείστοι διαπρεπεῖς ἄνδρες κατῆλθον, ἵνα συναγωνισθῶσιν ἐνθουσιῶδως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀληθοῦς προόδου τῆς πατρίδος, διὰ τῆς ἰδρύσεως Ὀρφανοτροφείων, Νοσοκομείων, Πολυτεχνείων, Πανεπιστημίων, Παρθεναγωγείων, Μουσείων, Βιομηχανικῶν Σχολείων, Στρατιωτικῶν Σχολῶν, Βιβλιοθηκῶν, Ἀκαδημιῶν, παρέχοντες ἀναμφίλεκτα μεγάλῃς καρδίας καὶ ἀρετῆς ὑπερόχου δείγματα. Ἄνδρες φιλοπάτριδες, δημιουργοῦντες μετὰ μόχθων καὶ οἰκονομιῶν περιουσίας, ὑφ' ἑνὸς καὶ μόνου ἐλαυνονταὶ πόθου, ν' ἀναδειχθῶσιν εὐεργεταὶ τοῦ Ἔθνους καὶ ν' ἀποθῶσιν ἰσχυροὶ παράγοντες ἀναπτύξεως, εὐημερίας, πνευματικῆς ἀναβιώσεως καὶ ἐθνικῆς δόξης. Δωροῦντες ἢ κληροδοτοῦντες εἰς τὸ Ἔθνος τὰς ἑαυτῶν περιουσίας, παρεσιεύσαν τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς ἀναστάσεως, ἐπροίκισαν δὲ καὶ περιεκόσμησαν αὐτὸ διὰ φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, ἀνεγείραντες μέγαρχα ἢ μᾶλλον ἀνάκτορα πλοῦσια καὶ μεγαλοπρεπῆ.

* * *

Ἐν τῇ εὐγενεῖ χορείᾳ τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν διαπρεπῆ κατέλαβε θέσιν ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν 24ην Μαρτίου τοῦ 1893 ἀποβιώσας ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΖΗΣ. Ἐγεννήθη ἐν τῇ κωμοπόλει Πλατάνου πρωτευούσῃ τοῦ Δήμου Προσχείου τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας τῷ 1830, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, ἐφημέριος ὢν ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ, βλέπων τὸν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ζῆλον τοῦ παιδὸς πρὸς τὴν μάθησιν, ἀπέστειλε αὐτόν, ἅμα περατώσαντα τὰ διδασκόμενα τότε ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει στοιχειώδη μαθήματα, πρὸς τελειότεραν ἐκπαιδεύσιν, τὸ πρῶτον μὲν ἐν Μεσολογίῳ, ἔνθα διέμενεν εἰς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, σχολάρχῃς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος, ἀκολούθως δὲ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καταταχθεὶς εἰς τὴν Ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ μετ' εὐδοκίμων διδασκαρικῶν ἐξετάσεως ἀριστεύσας ἠδυνήθη μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν πόθον ὑφ' οὗ κατείχετο, δηλαδή νὰ μεταβῆ εἰς Γαλλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἱατρικῶν αὐτοῦ σπουδῶν. Ἐκεῖ διέτριψεν ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη ἐκπαιδευόμενος ἐν τοῖς πανεπι-

στημίους τοῦ Μομπελιέ καὶ τῶν Παρισίων. Ἐπανεθῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Γ. Κυριαζῆς ἐξήσκησε τὸ ἰατρικὸν ἐπάγγελμα κατὰ πρῶτον ἐν Ναυπάκτῳ, καὶ ἀκολούθως ἐν Αἰτωλικῷ, θέλων νὰ φανῆ χρήσιμος ἰδίως εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, αὐτῷ δὲ διαμένον ἔλαβεν ἀφορμὴν, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν καταδείξῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναφανῆ σωτὴρ ὀλοκλήρου πληθυσμοῦ. Εἰς διάφορα μέρη τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἀνεφάνησαν τότε κρούσματα τῆς ἀπαισίου νόσου, ἣτις τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἐπισκέπτετο τὴν Ἑλλάδα, τῆς χολέρας. Ἀτυχῶς οἱ μὲν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ νομοῦ ἰατροὶ οὐδεμίαν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονος, αἱ δὲ δημόσιαι ἀρχαί, πεισθεῖσαι εἰς τὰς βεβαιώσεις τῶν ἰατρῶν, ὅτι οὐδὲν ἀνεφάνετο ὑποπτον σύμπτωμα, ἡμέλησαν νὰ λάθωσι τὰ προσήκοντα μέτρα. Δυστυχῶς ὁμοῦ αἱ προρρήσεις τοῦ Γ. Κυριαζῆ ἐπληθύνθησαν καὶ ἡ φοβερὰ νόσος ἐνέσκηψεν ἐν Μεσολογγίῳ μετὰ μεγίστης ὀρμῆς, ἐνῶ ἐν Αἰτωλικῷ, χάρις εἰς τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, τῇ πεφωτισμένῃ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀνδρὸς προληπτικὰ μέτρα, ἡ νόσος δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσβάλλῃ.

Ὅπως περιβλεπτοὶ δύνανται ἀληθῶς νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ἐκδουλεύσεις τοῦ Γ. Κυριαζῆ ὡς ἰατροῦ κατὰ τοὺς θλιβεροὺς ἐκείνους χρόνους. Τὸ πράττειν κατ' ἴδιον τὸ ἀγαθόν, τὸ εὐεργετεῖν ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα, εἰσὶ πολὺτιμοὶ ἀρεταί, αἷς ἡ ἠθικὴ ἐπιβάλλει τοῖς δυναμένοις ὡς καθήκοντα ἱερά. Τὸ βίβτεσθαι ὁμοῦ ἐν μέσῳ τοῦ θανάτου καὶ προκινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, τυγχάνει τεκμήριον ὑψίστης μεγαλοψυχίας, κινουμένης τὴν ἐκπλήξην καὶ τὸν θαυμασμόν ἀπάντων, μηδ' αὐτῶν τῶν μᾶλλον ἀδυσωπῆτων κοινωνιστῶν ἐξαιρουμένων, οἵτινες ἐν τῇ ἰσπεδώσει τῆς διανοίας, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἰκανότητος, ἦν ἐπιδιώκουσιν, οὐδέποτε θὰ ὀσφρανθῶσι τὸ θεῖον τοῦτο τῆς ὑπάτης ἀρετῆς ἄρωμα.

Ἀμείβων τότε τὰς πρασπεθείσας ὑπὸ τοῦ Γ. Κυριαζῆ εἰς τὴν δημόσιον ὑγίαν ὑπηρεσίαν ὁ πάντοτε μὴ παριδὼν τὴν ἀληθῆ ἀξίαν καὶ χρησιμότητά πλήρης καρδίας αἰδίδιμος Βασιλεὺς Ὁθων, ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ παράσημον τοῦ Σωτῆρος, ὅπερ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτον ἐνδειξὶς μεγίστης τιμῆς, περιεβάλλετο δὲ δι' ἐκλάμπρου ἀγλῆς, οὐχὶ ἔμβλημα ὡς σήμερον κομματικόν, στολίζον τὰ ἀσημότερα στήθη, ἀλλὰ διακριτικὸν δεῖγμα ἐκτιμῆσεως καὶ ἠθικῆς ἀμοιβῆς μεγάλων ὑπηρεσιῶν καὶ πεφωτισμένων ἐκδουλεύσεων.

Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ Γ. Κυριαζῆς ἀπῆρχετο εἰς Ῥουμανίαν, ἐκεῖ δὲ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία του κατεδείχθη φαεινότατα. Ἀφοῦ διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον χρόνον εἰς τινὰς πόλεις τῆς Ῥουμανίας, ἀπεκατεστάθη τέλος ἐν Βουκουρεστίῳ, κληθεὶς ὑπὸ τῆς τότε κυβερνήσεως εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρῶτου τῶν νοσοκομείων τῆς πόλεως ταύτης, περιφανῆ δὲ καταλαθῶν θέσιν μετὰ τῶν ἐκεῖ ἰατρῶν ἐγγωρίων καὶ ἀλλοδαπῶν, ἐγένετο καὶ ἰδιαίτερος ἰατρός τοῦ ἡγεμόνος Κούζη, παρ' οὗ ἐτιμᾶτο δι' ἰδιαζούσης φιλίας. Εἰς ἅπαντας τοὺς παρεπιδημοῦντας ἢ μεταβαίνοντας ἐκεῖ

Ἕλληνας παρέεχε δωρεὰν πάντοτε τὴν ἰατρικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν, διὰ παντοίων τρόπων γινόμενος εἰς αὐτοὺς ὠφέλιμος, καὶ πλείστους ἀπόρους Ἕλληνας συντηρῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς ἐξ ἰδίων. Ἀναρίθμητοι εἰσὶν αἱ προσωπικαὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοεργίαι, αἱ ὑπὲρ τῆς Κρήτης, τῆς Χίου, τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ῥουμανίας κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς τῶν σεισμῶν θυσίαι του. Συναθροῖσθε ἀπάσας τὰς ἀρετάς, λάβετε τὰ αἰσθήματα τὰ εὐγενῆ πάντα, τὰ ὑψηλά, τὰ μεγάλα, δώσατε τὴν τελειότεραν ἀποτύπωσιν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, ἐνσταλλάξατε ταῦτα ἐν μιᾷ καρδίᾳ, σφριγῶσι ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, συγκινουμένη πρὸ τῆς δυστυχίας, πολλοῦση πρὸ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἔθνους καὶ θὰ ἔχητε τὴν καρδίαν τοῦ Γεωργίου Κυριαζῆ. Ἐντεῦθεν θέσατε εἰς ἀεικίνητον ἀγαθοεργίας ἐνέργειαν τὴν καρδίαν ταύτην, ἀπάσας ταύτας τὰς ἀρετάς εἰς τὴν πρᾶξιν, ὅλα τὰ αἰσθήματα ἐκεῖνα εἰς τὴν πραγματικότητα, εἰς ἀέννησον, εἰς πυρετώδη δράσιν, οὐδέποτε σταματῶσαν, οὐδέποτε ἀπαυδῶσαν, πάντοτε ζωηράν, πάντοτε ἀνεξάντλητον, ἀπέραντον, καὶ ἔχετε τὴν ζωὴν τοῦ Ἀνδρὸς, ζωὴν φιλάνθρωπιαν, ζωὴν ἐλπίδος, ζωὴν παρηγορίας καὶ ἀρωγῆς. Πρὸς πάντας ἀγαθότης, ἀκαταπόνητος φιλοπονία, πρωτοβουλία εἰς πᾶν ἀγαθόν, πατρικὴ ὅλως μέριμνα ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν, αὐτὰ τὰ δάκρυα, ἅτινα ἐκόσμουσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ γενναίου φιλάνθρωπου ἐνώπιον τῆς δυστυχίας, τὰ τόσον ζωηρῶς μαρτυροῦντα, ὅτι ὑπερεξηκοντοῦτις πεῖρα δὲν ἴσχυσε νὰ ξηράνη τοῦ παρθενικοῦ αἰσθήματος τὰς πηγὰς, ταῦτα πάντα ἐνέχεον βάλαμον εἰς πᾶσαν ψυχὴν, ἐνέπνεον θάρρος εἰς πάντα ἀνθρώπινον κλονισμὸν, ἐχρησίμευον ὡς ἄσις εἰς τὸ ἄγονον καὶ ξηρὸν πεδίον τοῦ ψυχροῦ τῆς ἐποχῆς μας ὑπολογισμοῦ καὶ προέιδον τὴν ἀληθεῖαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς μεγάλης ἀρετῆς τοῦ Ἐθνικοῦ εὐεργέτου.

* * *

Μετὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ὁ Γεώργιος Κυριαζῆς συνεδέθη διὰ γάμου μετὰ τῆς διαπρεποῦς ἐλληνικῆς οἰκογενείας τῶν Ξενοκρατῶν, καταγομένης ἐκ Θράκης, ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐγκαταστημένης ἐν Ῥουμανίᾳ, ὅπου εἰς τῶν ἀδελφῶν ἀνήλθεν εἰς τὰ ὑπατα ἀξιώματα, αἰετοῦ δὲ διακριθείσης ἐπὶ ἐθνικωτάτοις αἰσθήμασιν, ὧν δεῖγμα τρανὸν παρέσχεν ὁ Κωστ. Ξενοκράτης, καταλιπὼν διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ μέγα μέρος τῆς κολοσσιαίας αὐτοῦ περιουσίας ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου καὶ ὑπὲρ διαφόρων φιλάνθρωπικῶν καταστημάτων. Ἐκτελεστής τῆς διαθήκης ταύτης γενόμενος ὁ Γεώργιος Κυριαζῆς καὶ περιβληθεὶς ὑπὸ τοῦ διαθέτου διὰ πάσης ἐξουσίας, διὰ τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ σχέσεων αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως ἣς ἀπήλασε παρὰ τῶν ἐκεῖ πολιτευομένων καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Καρόλου, παρ' οὗ εἶχε τιμηθῆ διὰ τοῦ ταξιάρχου τοῦ ρουμανικοῦ στέμματος, κατώρθωσε, πάντοτε οἰστρηλατούμενος παρ' ἀγνωστάτης φιλοπατρίας καὶ πάντοτε ὑπηρετῶν τὸ χρέμα, ὅχι ὡς ἄλλοι ἐν εἴδει εἰδώλου, ὡς μέσον ταπεινῶν ὑλικῶν ἀπολαύσεων

καὶ τέρψεων, ἀλλ' ὡς παράγοντα ἀπαραίτητον τῆς Ἐθνικῆς Προόδου, ὡς ἰσχυρὰν δύναμιν πρὸς ἐπιτέλεσιν γενναίων ἔργων, ὡς ἀρωγὸν τῆς ἐντίμου ἐργασίας καὶ μοχλὸν ὠθοῦντα τοὺς φιλοπάτριδας ἄνδρας πρὸς τὴν ἐνσάρκωσιν ἰδεωδῶν ἀνωτέρων, νὰ ἐξομαλύνῃ πάντα τὰ παρεμβληθέντα ὑπὸ τῶν Ῥουμανικῶν ἀρχῶν προσκόμματα πρὸς πραγματοποίησιν τῶν φιλογενῶν τοῦ διαθέτου διατάξεων, ἠδυνήθη δ' οὕτω νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἰδρύσειν τοῦ ἐν Μεσολογγίῳ παρθεναγωγείου, ὅπερ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου διαθέτου *Ξενοκράτους*, καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθεῖσαν τελευταίῳ κατασκευῆν τορπιλλοβόλων, διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ κληροδοτηθέντος ὑπὸ τοῦ διαθέτου κτήματος. Ἐλθὼν ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του ἐν Ἀθήναις ὁ φιλόπατρις ἱατρός, καὶ θέλων ἵνα φανῇ ἔτι μᾶλλον χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, διέθεσε τὸ μέγα ποσὸν τῶν 600 χιλιάδων φράγκων χρυσῶν, ἅτινα κατέθεσε παρὰ τῆ Ἐθνικῆς Τραπέζῃ, ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν, ἰδρυθῆ ἐν Μεσολογγίῳ, ὡς πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ λειτουργήσῃ τεχνικὴ σχολὴ τῶν ἀρρένων, φέρουσα τὴν ἐπωνυμίαν *Ἐπαγγελματικὴ Σχολὴ Γεωργίου καὶ Ἐλένης Κυριαζῆ*.

Διὰ τῶν τοιούτων αὐτοῦ πράξεων καὶ ἰδίως διὰ τῆς τελευταίας ἀληθῶς ἡγεμονικῆς δωρεᾶς ὁ *Γ. Κυριαζῆς* ἀνεθιβάσθη εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγάλων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους εὐεργετῶν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας, Καπλάνας, Ζάππας καὶ λοιποὺς καὶ πρὸς τὸν ἔτι ἐπιζῶντα Ἀβέρωφ. Πράξεις τοιαῦται δὲν χρήζουσι τετριμμένων ἐπαίνων. Ἀπλῶς μόνον ἀναγραφόμεναι, περιβάλλουσιν ὡς στέφανος δόξης τὴν μνήμην τῶν γνησίων τέκνων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τῶν ἀληθῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ὡς ἰδεῶδες τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐπιφυλάσσουν τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ δι' ἀγῶνων μακρῶν κτηθέντος χρήματός των εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῶν ἀνγκῶν αὐτῆς. Μόνον ὁ κόσμος ἐκεῖνος, οὔτινος οὔτε ὀλόκληρος ὁ βίος καὶ ἡ ψυχὴ οὔτε ὁ νοῦς δὲν ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἡμερον φέγγος τοιούτων ἰδανικῶν, μόνον ἐκεῖνος δὲν δύναται νὰ θαυμάσῃ, δὲν δύναται ν' ἀνυψώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸ μεγαλεῖον τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν Ἀνδρῶν τούτων.

* * *

Τοιοῦτος ἐν βιογραφικῷ σημειώματι ὁ μεγαλόφρων ἀνὴρ, οὔτινος ἐπιτυχεστάτην εἰκόνα, χαρῶνθεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τελευταίας ἐνταῦθα γενομένης φωτογραφίας αὐτοῦ, ἡ *Ποικίλη Στοά* δημοσιεύει εἰς ἀγήρατον μνήμην τῶν ἀγαθῶν καὶ μεγάλων τοῦ ἀνδρὸς πράξεων, ἅς ἐν ἰδίῳ ἐνθουσιασμῷ, μετέχουσα τῆς ἀπαραμίλλου εὐγενείας τῶν αἰσθημάτων ἐκείνου καὶ ἐγκλείουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς θησαυρὸν φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος, συνεχίζει σήμερον ἡ εὐγενῆς σύζυγος τοῦ Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου κ. *Ἐλένη Κυριαζῆ*, γυνὴ διακεκριμένη, ἐν τῇ ἀληθεστέρᾳ ἰδέᾳ τῆς ἀγαθοτέρας καὶ γλυκυτέρας ψυχῆς διερχομένη τὸν βίον εὐεργετοῦσα, καὶ μετὰ ζήλου καὶ θερμῆς προθυμίας ἐνισχύουσα πάντα κοινω-

φελῆ σκοπὸν. Ἡ *Ποικίλη Στοά*, πιστῶς διερμηνεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματα, κοσμεῖ τὰς σελίδας τῆς διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς μορφῆς τοῦ ἐξόχου τούτου τέκνου τῆς ἡμετέρας πατρὸς *Γεωργίου Κυριαζῆ*, οὗ τὸ ἐπιφανὲς ὄνομα περιβλέπτως ἐνεχαράχθη ἐν τῇ αἰωνίῳ τῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν στήλῃ, καταλαβὸν τὴν ἐπισημοτέραν θέσιν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν εὐγενῶν ὑπερμάχων τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας, ἀληθῶν ἐκτελεστῶν τῶν Ἐθνικῶν πόθων, ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὁποίων ἐμπερικλείονται τὰ θεῖα προνόμια τῆς μεγαλοφροσύνης, τῆς ἐντίμου δόξης, τῆς εἰλικρινοῦς ἀξίας, τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκουσιν. Ἐθνος, τοιούτους ἐγκλείει εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ εὐεργέτας, βεβαίως δὲν εἶναι ἄμοιρον ἐνδόξου μέλλοντος καὶ μεγάλου προορισμοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς μεγάλης πρὸς τὸ Ἑλληρικὸν ἔθνος δωρεᾶς τοῦ Ἀνδρὸς. Εὐγλωττότερον τῶν γραμμῶν ἡμῶν εἰκονίζει τὸ ἀπείριστον τοῦτο κείμενον, τὴν μεγάλην καρδίαν τοῦ Εὐεργέτου, τοῦ μεγαθύμου καὶ μετρίφρονος Ἑλληνοῦ, τοσοῦτον ἐξόχως συνδέσαντος τ' ὀνόματός με τὴν ἰδρύσειν τῆς πρακτικωτέρας καὶ κοινωφελεστέρης τῶν Ἑλληνικῶν Σχολῶν.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗ

ΕΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙῳ

Πρὸς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος

Ὁ ὑπογεγραμμένος Γεώργιος Π. Κυριαζῆς πολίτης καὶ δημότης τῆς πόλεως Βουκουρεστίου, τοῦ Βασιλείου τῆς Ῥουμανίας δηλῶ διὰ τοῦ παρόντος δωρητηρίου ἐγγράφου τὰ ἀκόλουθα. Κατέθεσα παρὰ τῆ Ἐθνικῆς Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος εἰς χρεώγραφα τοῦ παγίου Ἑλληνικοῦ δανείου τῶν 4% ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς οἵτινες ἀναφέρονται ἐν ταῖς ληφθείσαις παρ' ἐμοῦ ἀποδείξεσι καταθέσεως ὑπ' ἀριθμὸν 1498, 1499, 1500, 1501, καὶ 1502, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Ἀπριλίου 1892, τὸ ἀντιπροσωπευόμενον ὑπ' αὐτῶν ποσὸν φράγκων χρυσῶν ἐξακοσίων χιλιάδων (ἀριθ. 600000 χιλ.) ὅπερ δωροῦμαι ἀμετακλήτως εἰς τὸ δημόσιον τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ὑπὸ τὸν ὄρον καὶ ἐπὶ τῷ ἀποκλειστικῷ σκοπῷ, ἵνα ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦτο χρησιμοποιηθῇ καθ' ἃ ὀρίζω εἰδικώτερον κατωτέρω πρὸς ἰδρύσειν, συντήρησιν καὶ πλήρη λειτουργίαν ἐκ τῶν τοκομεριδίων τοῦ εἰρημένου κεφαλαίου, *ἐπαγγελματικῆς ἢ τεχνικῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων*, φεροῦσης τὸ ὄνομα *Ἐπαγγελματικὴ Σχολὴ Γεωργίου καὶ Ἐλένης Κυριαζῆ* ἢ εἰς ἄλλο μὲν διαρκῆς ὀρίζεται ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου, προορισμὸς δὲ ἡ τεχνικὴ ἀπόρων παιδῶν ἐκπαίδευσις εἰς τὰς ἐξῆς τέσσαρας τέχνας, ὧν ἡ χρησιμότης εἶναι ἐν Ἑλλάδι ἀναμφίβολος, ἧτοι εἰς τὴν *σιδηροορμίαν, ξυλουργίαν, ραπτικὴν καὶ ὑποδηματοποιίαν*, αἵτινες θὰ διδάσκωνται ἐν τῇ ἰδρυθησομένῃ σχολῇ καθ' ὅλους τοὺς κλάδους αὐτῶν καὶ τὰ εἶδη, βελτιούμενα βαθμηδὸν καὶ καθ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ ὑπάρχοντα διαθέσιμα χρηματικὰ μέσα. Ἡ κάρπωσις τοῦ καταθέντος παρὰ τῆ Ἐθνικῆς Τραπέζῃ κεφαλαίου τῶν χρυσῶν ἐξακοσίων χιλιάδων φράγκων, θὰ ἐξακολουθῇ ἀνήκουσα εἰς ἐμέ, ἐφ' ὅσον χρόνον διατελῶ ἐν τῇ ζωῇ, καὶ εἰς ἐμὲ ἀνήκει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράττω ἐφ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τὰ τοκομερίδια, καὶ μόνον μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀποβιώσεώς μου θέλει περιέλθει τὸ εἰρημένον κεφάλαιον εἰς τὴν

κυριότητα του δωρεοδόχου δημοσίου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ πραγματοποιηθῇ παραχρῆμα κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ὁ σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως, συντηρήσεως καὶ λειτουργίας τῆς ἐπαγγελματικῆς σχολῆς. Πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου συνιστᾶται ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κατωτέρω ἀναφερομένων προσώπων, εἰς ἣν ἀνατεθῆσεται ἀποκλειστικῶς ἡ διαχείρισις τοῦ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ κατατεθέντος ποσοῦ καὶ ἡ ἐκτέλεσις παντὸς ὅ,τι ἀπαιτεῖται ἵνα ἔλθῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς ἰδρύσεως, συντηρήσεως καὶ λειτουργίας τῆς σχολῆς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ συνισταμένη ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ καταλλήλου πρὸς ἀνέγερσιν τῆς σχολῆς οἰκοπέδου, καὶ περὶ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἀναλόγως τῶν ὑπαρχόντων χρηματικῶν μέσων καὶ ἀπολαμβάνει τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας καὶ συντηρήσεως. Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔσονται τὰ ἠθικὰ πρόσωπα τοῦ κατὰ καιροὺς Δημάρχου ἢ χρέη Δημάρχου ἐκπληροῦντος δημαρχικοῦ παρέδρου τοῦ δήμου Μεσολογγίου, τοῦ Νομάρχου τοῦ νομοῦ Ἀχαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, τοῦ προέδρου τοῦ πρωτοδικείου Μεσολογγίου καὶ δύο δημοτῶν Μεσολογγίου ἐκλεχθσομένων ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου.

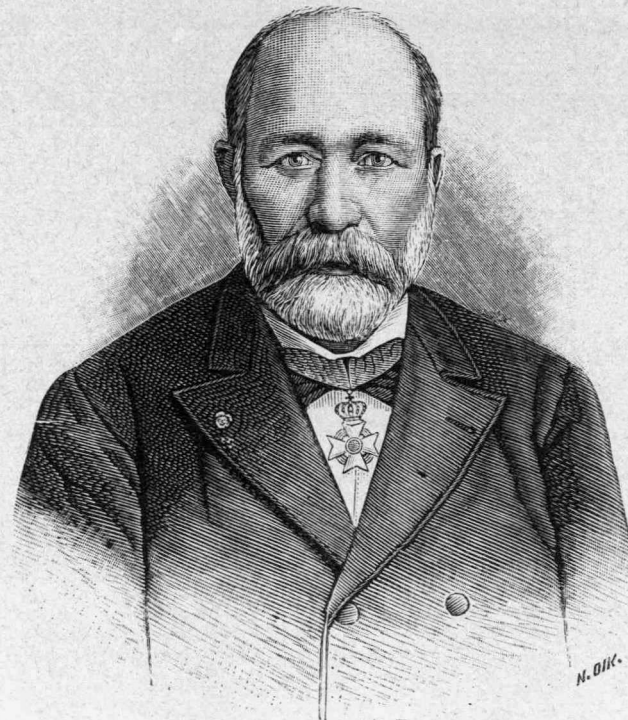
Εἰς οὐδένα δὲ ἀπολύτως, μηδὲ εἰς ἐμὲ αὐτὸν δίδεται ποτὲ ἐπὶ οἰφδήποτε ἐν γένει λόγῳ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἄρῃ, ἢ παραλάβῃ ἐκ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὸ ποσὸν τῶν ἑξακοσίων χιλιάδων φράγκων χρεώγραφα, μήτε νὰ τροποποιήσῃ ὁπωσδήποτε, ἀλλοιώσῃ ἢ μετατρέψῃ τὸν προορισμὸν τοῦ κεφαλαίου τούτου. Ἐὰν δὲ καθ' οἰονδήποτε χρόνον ἐπέλθῃ ἡ διάλυσις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὴν λήξιν τοῦ προνομίου αὐτῆς, τὸ Ἑλληνικὸν δημοσίον δικαιούται μόνον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ νὰ ἄρῃ ἐκεῖθεν τὸ καταθειμένον ποσόν, ἀλλ' ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ, ἵνα παραχρῆμα παρακαταθήσῃ αὐτὸ παρ' ἑτέρῳ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους ἀνεγνωρισμένων πιστωτικῶν καταστημάτων. Μαθηταὶ πρὸς ἐκπαίδευσιν γίνονται δεκτοὶ μόνον οἱ φέροντες τοῦλάχιστον ἀπολυτήριον πρωτοβαθμίου ἢ δευτεροβαθμίου δημοτικοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων, ἀνεπίληπτον δείξαντες ἐν αὐτῷ διαγωγὴν, ἀνήκοντες εἰς ἀπόρους ἀλλ' ἐντίμους οἰκογενείας τῶν διαφόρων νομῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄγοντες ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν, τὸ τρίτον ὅμως τοῦλάχιστον τῶν ῥηθέντων θὰ ἀνήκῃ εἰς οἰκογενείας ἐγκρατεστημένας ἐν τοῖς δήμοις Προσχίου, Πυλλῆνης, Ἀποδοτίας, Κλεπαίδος καὶ Ναυπάκτου τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας καὶ ἐν τῷ δήμῳ Μεσολογγίου τῆς ἑμωνύμου ἐπαρχίας. Ἐκ τῶν αἰτούντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σχολὴν γίνονται δεκτοὶ οἱ εὐδοκιμήσαντες ἐν τῷ διαγωνισμῷ, ὅστις θέλει γίνεσθαι πάντοτε καθ' ἃ ὁρισθήσεται ἐν τῷ συνταχθησομένῳ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκριθησομένῳ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως κανονισμῷ. Μεταξὺ ὅμως τῶν ἐξ ἴσου εὐδοκιμησάντων μαθητῶν προτιμηθήσονται οἱ ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἀγχιστείας συγγενεῖς μου μέχρι τοῦ ὀγδόου βαθμοῦ. Ἐν τῷ συνταχθησομένῳ δὲ κανονισμῷ πρὸς σύνταξιν τοῦ ὁποίου θέλει ληφθῆ ὡς ὑπόδειγμα ὁ διέπων τὸ ὄρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα κανονισμός, θέλει ληφθῆ φροντίς, ἵνα κανονισθῶσιν ἀκριβῶς τὰ περὶ βραβεύσεως τῶν εὐδοκιμησάντων ἐν ταῖς ἐξετάσεσι καὶ διακρινομένων ἐπὶ χρηστότητι καὶ φιλοπονίᾳ μαθητῶν, τὰ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θέλουσι διαιτᾶσθαι, τρέφεσθαι καὶ ἐκπαιδεύεσθαι οἱ διαρκῶς μένοντες ἐν τῇ σχολῇ ὡς ὑπότροφοι μαθηταὶ καὶ τὰ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς σχολῆς, καὶ πᾶν ἄλλο σχετικὸν ἀντικείμενον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἀπριλίου 1892.

Γ. Π. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Ῥουμανίας.

Τρία ὅμοια ἀντίτυπα ἐδόθησαν εἰς τοὺς κ. κ. Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, Ὑπουργὸν τῆς Δη. Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸν Δήμαρχον Μεσολογγίου.

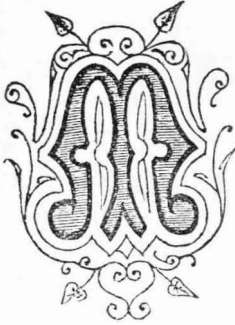

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ὁ Διακριτὸς Ἐβεργέτης τοῦ Ἔθνους.

EN ONEIPON

ONON ἔαν ἐγνώριζα γλῶσσαν τινὰ ἰδιαιτέραν θὰ ἠδυνάμην νὰ περιγράψω τὰς ὀπτασίας τῶν ὕπνων μου. Διὰ τῶν συνήθων λέξεων κατορθῶ μόνις νὰ διατυπώσω ἄχαρι καὶ ἀδέξιον διήγημα, οὔτινος οἱ ἀναγνώσταί μου βεβαίως οὐδόλως θὰ κατανοήσουν τὸ βάθος'—ἐγὼ μόνος δύναμαι νὰ διακρίνω, ὑπὸ τὰ τόσα περίπου τῶν συνεραμμένων λέξεων, τὴν βαθυτάτην ἄβυσσον.

Φαίνεται ὅτι τὰ ὄνειρα, ἔστω καὶ τὰ πλέον κατὰ τὴν ἰδέαν μας, μεγάλα ἔχουσι διάρκειαν μόνις ἐπαισητήν, τὰς στιγμὰς μόνον ἐκείνας τὰς πάντοτε βραχυτάτας καθ' ἃς τὸ πνεῦμα κυματίζεται μεταξύ ἐγρηγόρευσης καὶ ὕπνου, ἀπατώμεθα ὅμως ἐκ τῆς ἐκτάκτου ταχύτητος μεθ' ἧς ἀντικατοπτρίζονται, διαδέχονται ἀλλήλας καὶ παραλλάσσουν αἱ σκηναί. Βλέποντες τόσα πράγματα λέγομεν : ὠνειρεύομεν ὅλην τὴν νύκτα, ἐνῶ μόνις ὠνειρεύθημεν μίαν στιγμὴν.

*
* *

Ἡ ὀπτασία μου, περὶ ἧς θὰ ὀμιλήσω, ἴσως εἶχεν ἀληθῆ διάρκειαν ὀλίγων δευτερολέπτων, διότι καὶ εἰς ἐμὲ ἐφάνη βραχεῖα. Τὸ πρῶτον ὄραμα ἐπαρουσιάσθη διὰ δύο ἢ τριῶν ἐλαφρῶν σκιρτημάτων ὡς νὰ ὑψωνέ τις, ὅπισθεν διαφανοῦς, διὰ μικρῶν βιαίων στροφῶν, τὴν θρυαλλίδα ἀνημμένης λυχνίας.

Κατ' ἀρχὰς ἀόριστος ὑπαύγεια σχήματος προμήκους ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ πνεύματός μου ἐκ τῆς ὑπνώδους καταστάσεως τῆς νυκτός καὶ τῆς ἀνυπαρξίας εἰς ἣν εὕρισκόμεν.

Κατόπιν ἡ ὑπαύγεια μεταβάλλεται εἰς ἠλιακὴν ἀκτῖνα εἰσερχομένην ἐκ παραθύρου τινός ἀνοικτοῦ καὶ ἐξαπλουμένην ἐπὶ δώματος. Συγχρόνως ἡ προσοχή μου τεταμμένη ἤδη ἐντείνεται ἔτι' ἀόριστως προαισθάνομαι ὅτι πρᾶγμα τι, ἀγνωῶ ποίας φύσεως, θὰ συγκινήσῃ ἐνδομύχως τὴν ψυχὴν μου.

Τώρα διευκρινίζεται : Είναι ἀκτίς ἐσπερινῶ ἡλίου εἰσερχομένη ἐκ τοῦ κήπου ἐφ' οὗ ἐπιβλέπει τὸ παράθυρον, κήπου μακρὰν τῆς πόλεως ἐν τῷ ὁποίῳ εἶμαι βέβαιος, χωρὶς νὰ ἴδω, ὅτι ὑπάρχουσι χίλια ἄνθη, *φουλίμα* καὶ *γιασεμιά*. Ἐπὶ τῆς φωτεινῆς ταύτης ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀκτίνος ἢ σκιά δένδρου τινὸς εὐρισκομένου ἐξωθεν διαγράφεται, ἐλαφρῶς ὑποτρέμουσα, — ἢ σκιά ἐνὸς πεύκου...

Ἡδὴ τὰ σχετικῶς σκιερὰ μέρη φωτίζονται· ἐν τῷ σκίοφωτι τ' ἀντικείμενα καθορίζονται, — βλέπω τὰ πάντα μετ' ἀνεκφράστου συγκινήσεως !

Εἶναι ἀπλούστατα ἐν τούτοις· μικρὸν οἶκημα ἐπαρχιακῆς τινος κατοικίας ἐκ λευκῶν ἐξ ἀσθέστου τοίχων καὶ ψαθίνων ἐδρῶν. Ἐπὶ τραπέζης ὑπάρχει παλαιὸν ὠρολόγιον οὔτινος τὸ ἐκκερμῆς ἤχεϊ ἀνεπαισθήτως. Πάντα ταῦτα ὅμως τὰ εἶδον κάπου, τὰ εἶδον πολλακίς, ἀλλ' ἔχω τὴν συνειδήσιν τῆς ἀδυναμίας εἰς ἣν εὐρίσκομαι νὰ ἐνθυμηθῶ ποῦ, καὶ ταράσσομαι ἀδημονῶν ὀπισθεν τοῦ σκοτεινοῦ τούτου πέπλου, ὅστις ἐγείρεται πρὸ ὠρισμένου τινὸς σημείου τῆς μνήμης μου, ἐμποδίζων τὰ βλέμματά μου τὰ ὁποῖα ἐπόθουν νὰ ρίψω πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀγνοῶ εἰς ποῖον παρελθὸν οὐχὶ ἀπομεμακρυσμένον ἴσως. . . .

. . . . Εἶναι βεβαίως ἐσπέρα καὶ διακρίνω εὐκρινῶς τὴν χρυσοῦν ἡλιακὴν ἀνταύγειαν τὴν ἡμέρα σθεννυμένην, — καὶ αἱ βελόνας τοῦ ἐκκερμῆος σημειοῦσι τὴν ἕκτην ὥραν. . . . Ποίας ἡμέρας ἢ ἕκτη ὥρα ἤτις παρήλθεν ἀνεπιστρεπτὴ καὶ ἐχάθη ἐν τῇ ἀβύσσῳ τῆς αἰωνιότητος ; Ποίας ἡμέρας, τίνος ἔτους ἀπομεμακρυσμένου καὶ ἐκλιπόντος ;

Καὶ αἱ ἔδραι αὐταὶ ἔχουσι τι τὸ ἀρχαῖόν. Ἐπὶ μιᾶς ἐξ αὐτῶν κεῖται μέγας ἐκ λευκῆς ψάθης πῖλος κόρης. Οἱ ὀφθαλμοί μου προσηλοῦνται ἐπ' αὐτοῦ καὶ τότε ἡ ἀνέκφραστος ἐκείνη φρικίασις μετὰ ταρασσεί ἐπὶ πλέον. . . . Τὸ φῶς ἐλαττοῦται, ἐλαττοῦται· τώρα μόλις ἀπομένει ὁ ὑποτρέμων φωτισμὸς τῶν συνήθων ὄνερων. . . . Δὲν ἐννοῶ, δὲν ἤξεύρω, — καὶ ἐν τούτοις αἰσθάνομαι ὅτι ἐγνώρισα ἄλλοτε τὰ τῆς οἰκίας ἐκείνης καὶ τὸν βίον ὃν διῆγον ἐν αὐτῇ, — βίον ἡρεμον καὶ μελαγχολικόν, βίον ἐξορίστων. . . .

Ἐνῶ δὲ παρατηρῶ τὸν παρθενικὸν ἐκεῖνον πῖλον ὅστις ἐξαλείφεται κατ' ὀλίγον καθὼς πᾶν ὅ,τι εὐρίσκεται πέραν αὐτοῦ ἐντὸς φαιώδους τινὸς ὡς τοῦ λυκαυγοῦς χρώματος, αἴφνης ἀστραπιαία σκέψις διέρχεται τοῦ νοῦ μου, ὡς νὰ ἐτέθη ἐν αὐτῷ παρ' ἄλλου ἢ παρ' ἐμοῦ : « Λοιπὸν ἐκείνη ἐπανήλθε ! »

— Πράγματι δέ, ἐκείνη παρουσιάζεται. Ἐκείνη, ὀπισθὲν μου χω-

ρὶς νὰ τὴν ἀκούσω ἐρχομένην· σταθεῖσα εἰς τὸ σκοτεινὸν μέρος περὶ τὸ βάθος τοῦ οἰκήματος ὅπου ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἡλίου δὲν φθάνει· ἐκείνη, ἀόριστος ὡς σκιαγραφία χαραχθεῖσα διὰ νεκρῶν χρωμάτων ἐπὶ φαιώδους σκιάς.

Ἐκείνη νεωτάτη, ἀσκεπής, μετὰ καστανῶν βοστρύχων περὶ τὸ μέτωπον διασκευασμένων ἀρχαιοτρόπως· οἱ δύο ὠραιότατοι διαυγεῖς ὀφθαλμοί τῆς μετ' ἠτένιζον μετ' ἐκστάσεώς τινος μελαγχολικῆς μεμιγμένης μετὰ παρθενικῆς ἀγνότητος καὶ τῇ ἔδιδον ὕφος ὡς νὰ ἤθελε νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ· ἴσως οὐχὶ ἀπολύτως ὠραία ἀλλὰ κατέχουσα ἐν τῇ τελειότητι τὰ δῶρα ἐξόχου χάριτος. . . . Πρὸ πάντων ὅμως ἦτον ἐκείνη ! Ἐκείνη, λέξις ἤτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἐξαίρετως γλυκεῖα προφερομένη· λέξις ἤτις, λαμβανομένη κατὰ τὴν ἐννοίαν ἣν αἰσθάνομαι, συνοψίζει ἐν αὐτῇ πάντα λόγον ὑπάρξεως καὶ ζωῆς, σημαίνει τὸ ἀνέκφραστον καὶ τὸ ἄπειρον. Τὸ νὰ εἶπω ὅτι τὴν ἀνεγνώρισα θὰ ἦτο πολὺ ὀλίγον καὶ λίαν τετριμμένον ἐνῶ πολλά ἐδοκίμασα· ἡ ψυχὴ μου ὅλη ἐξανέστη καὶ ὠθεῖτο πρὸς αὐτὴν μετὰ πρωτοφανοῦς δυνάμεως καὶ ὡς κυριευθεῖσα, ὅπως τὴν ἐπανακτῆσῃ, ἢ δὲ κίνησις αὐτῆ εἶχε τι τὸ ἀπελπιστικόν, τὸ φοβερῶς ἀποπνικτικόν, — ὡς ἡ ἀδύνατος προσπάθεια ἀνθρώπου ζητοῦντος νὰ ἐπανακτῆσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πνοήν, τὴν ἰδίαν του ζωὴν ἐνῶ πρὸ πολλοῦ χρόνου τὸν καλύπτει ἡ πλᾶξ τοῦ τάφου...

* *

Συνήθως ἡ βιαία συγκίνησις ἦν ὑφιστάμεθα ἐν ὄνειρῳ συντρίβει τοὺς ἀδιόρατους δεσμοὺς αὐτοῦ καὶ τότε τετέλεστα· ἀφυπνιζόμεθα. Ὁ εὐθραυστος μῖτος ἀπαξ συντριβῆς, ἐπιπλέει πρὸς στιγμὴν, κατόπιν καταπίπτει καὶ ἐξαφανίζεται τόσον ταχύτερον ὅσον πλειότερον τὸ πνεῦμα προσπαθεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ, — χάνεται ὡς διαμελισμένος λεπτός πέπλος εἰς τὸ κενὸν ὃν ζητεῖ τις νὰ συλλάβῃ ἐνῶ ὁ ἄνεμος παρασύρει βιαίως εἰς ἀπομεμακρυσμένα καὶ ἀπρόσιτα βάθη.

Ἄλλ' οὐχί, αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν ἀφυπνίσθη καὶ τ' ὄνειρον παρετάθη ἀποσθεννύμενον, τ' ὄνειρον ἐξηκολούθησε θηήσκον.

Πρὸς στιγμὴν ἔστημεν ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, ἀναχαιτισθέντες ἐκ τῆς πρώτης ὀρμῆς τῶν ἀναμνήσεων, δὲν γνωρίζω παρὰ τίνος ἀνεξηγήτου ἀκινήσιος. Χωρὶς φωνήν, ὅπως ὁμιλήσωμεν, καὶ σχεδὸν ἄνευ ἰδέας ἐν τῷ νῷ, διασταυροῦντες μόνον βλέμματα φασμάτων μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἀρρήτου ἀγωνίας. . . . Κατόπιν καὶ οἱ ὀφθαλμοί μας ἐπεσκιάσθησαν, ἐλάβομεν σχήματα ἔτι ἀοριστότερα, κινούμενοι ἄνευ λόγου καὶ

ἀκουσίως. Τὸ φῶς ἐλαττοῦται, ἐλαττοῦται πάντοτε· σχεδὸν δὲν διακρίνω πλέον. Ἐκεῖνη ἐξήλθε καὶ τὴν παρακολουθῶ εἰς εἶδός τι αἰθούσης μετὰ λευκῶν τοίχων, εὐρείας καὶ δι' ἀπλουστάτων ἐπίπλων διασκευασμένης, — ὡς αἱ συνήθεις ἐπαρχιακαὶ κατοικίαι.

Ἐτέρα σκιά γυναικὸς ἀνέμενον ἡμᾶς ἐκεῖ φέρουσα καταμέλαναν ἐσθῆτα, — γυνὴ ἡλικιωμένη ἦν ἀνεγνώρισα ἐπίσης ἀμέσως καὶ ἤτις τῇ ὠμοίαζεν, ἡ μήτηρ της βεβαίως, — ἠγέρθη κατὰ τὴν προσέλευσίν μας καὶ ἐξήλθομεν καὶ οἱ τρεῖς, ἄνευ οὐδεμιᾶς προηγουμένης συνεννοήσεως, ὡς ὑπέκοντες εἰς συνήθειαν . . .

Πόσαι λέξεις, Θεέ μου, καὶ πόσαι ἀτελείωτοι φράσεις ὅπως ἐξηγήσω κακῶς ὅτι συνέβαιναν ἄνευ διαρκείας καὶ ἀθροῦτως μεταξύ προσώπων διαφανῶν ὡς ἀνταύγεια, κινουμένων ἄνευ ζωῆς ἐν τῇ αὐξανομένη καθε στιγμῇ σκοτίᾳ, πλέον θολῶδει καὶ πλέον ζοφερῶ καὶ αὐτῆς τῆς νυκτός.

Ἐξήλθομεν καὶ οἱ τρεῖς, περὶ τὸ λυκαυγές, ἐπὶ μικρᾶς μελαγχολικῆς ὁδοῦ, λίαν μελαγχολικῆς, περιστοιχομένης ἔνθεν ἀκείθεν ἐκ μικρῶν χθαμαλῶν οἰκίσκων κεκρυμμένων ὑπὸ ὑψιπετῆ δένδρα, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας προησθάνομην ἀορίστως τὴν θάλασσαν· ἐντύπωσης μακρυνῆς ἐξορίας, μετατοπισμοῦ καὶ πάντα ταῦτα ὀρώμενα ἐν τῷ σκιάφωτι ἐκεῖνῳ ὅπου ζῶσιν οἱ νεκροί. Μεγάλα πτηνὰ περιίπταντο ὑπὸ βαρὺν οὐρανόν, καίτοι δὲ ὑπὸ τοιαύτην σκοτίαν, ἐνόμιζέ τις ὅτι εὐρίσκετο κατὰ τὴν ὥραν ἀκριβῶς ἐκεῖνην, τὴν φωτεινὴν ἔτι, ἤτις ἀμέσως ἔπεται τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Φανερῶς ἐκτελοῦμεν ἐκεῖ συνήθη πρᾶξιν· ἐν τῷ ζόφῳ τῷ κατὰ στιγμῇ πυκνουμένῳ, ὅστις δὲν ἦτο ὁμοῦ καὶ ἡ νύξ, ἐκάμνομεν τὸν ἐσπερινὸν μας περίπατον . . .

Ἄλλ' αἱ ἐντυπώσεις αὗται ἄς ἠσθάνθη ἐξηφανίζοντο κατ' ὀλίγον· αἱ δύο γυναῖκες μὲν διεκρίνοντο· μοι ἔμενε μόνον ἡ αἴσθησις δύο ἐλαφρῶν καὶ ἀγαπητῶν φασμάτων βαδιζόντων παραπλευρῶς μου . . . Αἰφνης ἐκ τῶν δύο γυναικῶν ἡ νεαρὰ ἀποσπᾶται· μὲν διακρίνω τὴν γλυκεῖαν καὶ ὠχρὰν κεφαλὴν της κλίνουσαν ἐλαφρῶς μετὰ δύο πτερυγῶν· ἔφερε πτέρυγας τώρα καὶ μοι ἐφαίνετο τὸσον φυσικὸν τοῦτο! Προησθάνομην ὅτι ἂν τὰς ἤνοιγε θὰ ἦσαν πολὺ μεγάλα· ἠτένιζον ἐταστικῶς καὶ σιωπηρῶς, τὴν ἰκέτευσον νὰ μὴ χαθῆ. Χρυσῆ περιέβαλε τὸ σῶμά της λαμπρῶν καὶ διὰ μειδιάματος ἀνεκφράστου καὶ σχεδὸν ἀφανοῦς μοι ἔλεγεν ὅτι πρέπει νὰ φύγη ὑπέικουσα εἰς ἀνωτέραν θέλησιν. Ἡ ὠχρὰ ἀγαπητὴ μορφή μετ' τοῦ ἀγγέλου τὸ μειδιάμα σβέννυται ἡρέμα, ἀπομακρύνεται καὶ τὴν θεῖαν πτῆσιν της πρὸς τοὺς οὐρανοὺς παρακολουθῶ

ἄπλετος αἴγλη καὶ πάγκαλος χρυσῆ δόξα. Κατόπιν, οὐδέν· τὸ πᾶν ἐσβέσθη διὰ παντός ἐν τῇ ἀπολύτῳ νυκτὶ τοῦ ἀληθοῦς ὕπνου.

Ἐκοιμήθη πολὺ κατόπιν τοῦ ὄνειρου τούτου, — μίαν, δύο ὥρας δὲν γνωρίζω· ὅτε ἠγέρθη καὶ ἐπανήλθον αἱ σκέψεις ἐνεθυμήθη τ' ὄνειρόν μου καὶ ἐνδόμυχος συγκίνησις, πίεσις ἀσυνήθης τῆς καρδίας με κατέλαβε. . . Ἐν τῇ μνήμῃ ἐπανέβλεπον κατ' ἀρχὰς τὸ ὄραμά μου κατὰ τὴν στιγμῇ τῆς ἐντάσεώς του, ὅτε δηλ. ἐσκέφθη ἐκεῖνη ἀναγνωρίσας τὸν μεγάλον της πῖλον ἐπὶ τῆς ἔδρας καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐφάνη ὅπισθέν μου. . . Κατόπιν ἀνεπόλουν βραδέως τὰ ἐπίλοιπα: τὰς τόσον ἀκριβεῖς λεπτομερείας τοῦ γνωστοῦ μοι οἰκήματος, τὴν γυναῖκα τὴν μᾶλλον ἡλικιωμένην ἦν διείδον ἐν τῇ σκοτίᾳ, τὸν περίπατον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκεῖνη ὁδῷ, τὴν θαυμασίαν τῆς ἀγαπητῆς κόρης πτῆσιν, ἣτις κατεστῆσε τριφε τὴν καρδίαν μου. . . . Ποῦ λοιπὸν ἠγάπησα πάντα ταῦτα; Ἄνεζήτουν ταχέως ἐν τῷ παρελθόντι μετ' ἀνησυχου τινος θλιβερᾶς ἀδημονίας, βέβαιος ὅτι θ' ἀνεύρισκον. . . .

Ἡ ἀνθρωπίνῃ κεφαλῇ εἶναι πλήρης ἀναριθμητῶν ἀναμνήσεων, συσσορευμένων συγκεχυμένων· ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ χίλια ἴνες συνεσφιγμένα ἐν τοῖς σκοτεινοῖς θαλάμοις τοῦ ἐγκεφάλου ἀφ' ὅπου δὲν θὰ ἐξέλθωσι ποτέ. Ἡ μυστηριώδης χεὶρ ἡ κινουσα καὶ περιστρέφουσα ταύτας συλλαμβάνει κάποτε τὰς πλέον ἀλησμονήτους καὶ τὰς φέρει εἰς τὸ φῶς κατὰ τὰς ἡρέμους στιγμὰς αἵτινες προηγούνται τοῦ ὕπνου. Αὐτὴ ἦν διηγοῦμαι δὲν θὰ ἐπανεῖλθῃ ἴσως ποτέ πλέον ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπανεῖλθῃ, ἕτερον τινα νύκτα, πάλιν δὲν θὰ μάθω τι πλείοτερον περὶ τῆς παρθένου ἐκεῖνης ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῇ ἦτο τὸ διηγετικὸν ὄνειρόν μου.

(1893)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΜΑΝΤΖΑΒΙΝΟΣ

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ

(ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ)

Σπυρίδωνι Δε Βιάζη

I

ΑΙΣ θύραις ἄνοιξε καὶ παραδώσου
Φράγκα πεντάμορφη καὶ λυγρή,
Ἄσχερι ἀτρόμητο θωρεῖς ἐμπρός σου,
Σὲ περιζώσανε παντοῦ οἱ ἐχθροί

Κύττα 'ς τὸ κάστρο σου μ' ὀρμητὴ πηδᾶνε
 Ἄλογ' ἀράπικα πῶχουν φτερά,
 Πρωτοπαλλήκαρα γιὰ ἰδὲς χουμᾶνε
 Μὲ τόλμη ἀνίκητη μὲς' ἔς τὴ φωτιά

Τὰ χέρια κύτταξε πῶς πολεμοῦνε,
 Ἄθραφα σώματα γιὰ ἰδὲς σωρούς,
 Κοράκια ἀχόρταγα γοργὰ πετοῦνε
 Καὶ φοβερίζουνε τοὺς ζωντανούς.

Παντοῦ εἶναι θάνατος, παντοῦ εἶναι φρίκη,
 Παντοῦ τὰ βόλια σου μᾶς πλημμυροῦν,
 Μὰ οἱ λιονταρόψυχοι πάντα τὴ νίκη
 Μὲ πόθο ἀμέτρητον ἀκαρτεροῦν.

Κανεὶς δὲ δείλιασε, κανένα χέρι
 Δὲ μένει ἀκίνητο ἔς τὴ συμφορά,
 Σὰν πύργος στέκεται κάθε ξυπτέρι
 Κι' ἐμπρὸς ἔς τὸ θάνατο χαμογελά.

«Σημαίαις καὶ φλάμπουρα γιὰ τέτοια νίκη
 Θὰ κυματίζουνε τρομακτικά,
 Κανένα τούρκικο ποτὲ σαρίκι
 Φράγκα περίφανη δὲ προσκυνᾷ».

Παλεύουν οἱ ἄπιστοι χρόνια περίσσια
 Μὲ μιὰ μαρμάρινη χρυσῆ ὠμορφιά,
 Ποῦ μεσ' ἔς τὰ στήθη της τὰ λιοντάρισσια
 Κλεῖ τρυφερότατη κι' ἀθῶα καρδιά.

Μόνο τὰ στήθια της εἶναι γυναίκεια
 Τ' ἀχνό της πρόσωπο κ' ἡ φορεσιά
 Μὰ μεσ' ἔς τὰ μάτια της τ' ἀστροπελέκια
 Ἡ κόρη τᾶλαβε κληρονομιά.

Ψηλὰ ἔς τὸν πύργο της στέκεται μόνη
 Μὲ χάρι ἀσύγκριτη καὶ δὲ μιλεῖ,
 Ἐς τὸ κάθε βόλι της κ' ἕνα ξαπλώνει
 Καὶ μ' ἀναγάλλιασι γύρω θωρεῖ.

Τὸ πλούσιο ρούχο της ὄλο ἀρμενίζει
 Καὶ κυματίζουνε σγουρὰ μαλλιά,
 Μὰ μὲ τὸ μάτι της τρόμο σκορπίζει
 Μέσα ἔς τ' ἀδάμαστα κι' ἄγρια θεριά.

Ἐς τὸν πύργο δλόγουρα στέκει τ' ἀπκέρι,
 Τὰ βόλια πέφτουνε πυκνὰ πυκνὰ,
 Μὰ τὸ μαρμάρينو τῆς κόρης χέρι
 Θερίζ' ἀμέτρητα Τούρκων κορμιά.

Ἄλλος τ' ἀνάσκελα ἔς τὴ γῆ βροντάει,
 Σὰ σκύλος ρυάζεται κι' ὄλο μουχτᾶ
 Ἄλλος μὲ μάνιτα ἔς τὸν πύργο ὀρμαίει
 Καὶ πέφτει ἀπίστομα καὶ ῥοβολᾷ.

Ἡ γῆς ἀπὸ αἵματα μεμιάς γεμίζει,
 Τρόμος καὶ θάνατος τοὺς πλημμυροῦν,
 Ἡ πείνα ἀμέτρητα κορμιά θερίζει,
 Τὰ χέρια ἀπόστασαν νὸ πολεμοῦν.

Ποῖος ἀπὸ τ' ἄλογο βροντᾶ ἔς τὸ χῶμα,
 Ποῖος ἀντρεῖεῦεται νὰ σηκωθῆ,
 Ποῖος τοῦ συντρόφου του δαγκάει τὸ σῶμα
 Πῶς δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀνισταθῆ.

Τ' ἄλογ' ἀφρίζουνε καὶ χλημητᾶνε,
 Τὸν κάμπο ἐθόλωσε καπνός, φωτιά,
 Ἐδῶ πατήματα ἔς τὴ γῆ ἀντηχᾶνε
 Ἐκεῖθε λάμπουνε γυμνὰ σπαθιά!

«Τοῦρκοι περίφανοι μὴ κινηθῆτε»,
 Ἡ κόρη ὀλόχαρη λέει ἔς τοὺς ἐχθρούς,
 «Ἐμπρὸς ἔς ταις τάξεις σας μετρηθῆτε
 Πόσους ἐσώριασα χάμου νεκρούς.»

Τοῦ κάκου οἱ Μπέιδες μὲ περιφάνεια
 Τρίζουν τὰ δόντια τους τρομακτικά,
 Λάμπουν ἔς τὰ χέρια τους τὰ γιαταγάνια
 Κι' ὄλο φωνάζουνε, φωτιά φωτιά !

Κανεὶς τῆ θέσι του, κανεὶς δὲ ξέρει,
 Ὅλοι βουθαίνονται ἔς τὴ προσταγή,
 Φτερὰ ἔς τὰ πόδια τους, φτερὰ ἔς τὸ χέρι,
 Τρόμος ἀκράτητος τοὺς ὀδηγεῖ.

Εἶναι ἀπὸ φλάμπουρα γεμάτοι οἱ κάμποι,
 Ὁ Τοῦρκος κείτεται χάμου νεκρός,
 Τὸ Μισοφέγγαρο τώρα δὲ λάμπει,
 Ἐς τὸ κάστρο ἀτάραχα λάμπει ὁ σταυρός.

«Ἀλλάχ' βοήθα μας ! Ἀλλάχ' ! φωνάζει,
 Πρωτοπαλλήκαρο μὲ προσταγή,
 «Ἐμπρὸς ἔς ταις τάξεις σας τί σᾶς δειλιάζει ;
 Θὰ τὴν νικήσουμε τὴ λυγερή.

« Ἄν ἐφωλιάσανε τ' ἀστροπελέκια
 Ἵς τὰ δυὸ τὰ μάτια της τὰ γαλανά,
 Ὅμως τὰ στήθη της εἶναι γυναίκεια,
 Τ' ἀχνό της πρόσωπο κι' ἡ φορεσιά.

« Τοῦρκος περίφανος δὲν θὰ μπορέση
 Εἰς τὴν πεντάμορφη ν' ἀντισταθῆ
 Γυναίκειο φόρεμα κι' ἂν δὲ φορέση
 Κρύφτοντας τ' ἄρματα καὶ τὸ σπαθί».

Ἦ, κακοροϊζικοὶ ποτὲ τὴ νίκη
 Δὲν τὴν ἐλάθετε κληρονομιά,
 Ἔχετε σύντροφο πάντα τὴ φρίκη,
 Τὸ μῖσος τ' ἄσπονδο, τὴν προδοσιά.

3

« Σὲ κάμπους ἔρημους μὲ σέρνει ἡ μοῖρα
 Κι' ὄλοι μοῦ δείχνουνε σκληρὴ ψυχὴ
 Ἄνοιξε, ῥήγισσα, σ' ἐμὲ τὴ θύρα
 Ποῦμαι ἐτοιμόγεννη καὶ μοναχῆ.

« Δὲν ἐκλονίστηκε μὲ τὰ κανόνια
 Κ' ἔμεινε ἡ θύρα σου πάντα κλειστή,
 Θ' ἀνοιξῆ, ῥήγισσα ἔς τὴ ψυχοπόνια,
 Ἵς τὴν ἐτοιμόγεννη θὲ ν' ἀνοιχτῆ».

Ἄπὸ τὸν πύργο της γύρω κυττάζει
 Καὶ πόνο αἰσθάνεται μέσ' ἔς τὴν καρδιά,
 Νὰ φέρουν γλήγορα μὲ βιά προστάζει
 Τὰ διαμαντόπλεκτα χρυσὰ κλειδιά.

Ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ μέσα μπαίνει
 Ἄσκέρι ἀμέτρητο, τρομακτικό,
 Ἡ κόρη ῥίχνεται σὰ μανιωμένη
 Παλεύει ἀδιάκοπα μὲ τὸν ἐχθρό.

Παλεύαν οἱ ἄπιστοι χρόνια περίσσια
 Μὲ τὴ μαρμάρινη χρυσῆ ὠμορφιά,
 Ποῦ μεσ' ἔς τὰ στήθη της τὰ λιονταρίσσια
 Ἐκλείε γλυκύτατη κι' ἀθῶα καρδιά.

Ἄπιστοι κρύψετε τὸ γιαταγάνι
 Κι' ὁ κόσμος στέκεται καὶ σὰς θωρεῖ,
 Ὅπου κρυφτήκατε σ' ἓνα φουστάνι
 Γιὰ νὰ νικήσετε μιὰ λυγερῆ.

Ἐν Ζακύνθῳ Ἀύγουστος 1893.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΤΟ ΧΕΡΑΚΙ ΤΗΣ ΔΗΜΑΡΧΟΠΟΥΛΑΣ

— ΑΠΟ ΦΙΛΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ —

ΙΜΑΣΤΕ ἀπάνω στὸν καφέ. Ὁ κύρ δήμαρχος
 εἶχε ξεζωστῆ τὴ φουστανέλα του, ξεκούμπωσε τὸ
 γελέκο του, καὶ ξαπλώθηκε γελαστός σὲ μιὰ πολ-
 τρόνα ἀμνοντας ραχάτι. Ἐκεῖ ἀπάνω μπαίνει
 ἕνας χωροφύλακας.

— Κύρ δήμαρχε, τουφέκι στ' ἀμπέλια! . . .
 βαρέθηκαν γιὰ τὸ νερό.

Ὁ κύρ δήμαρχος ἀνατινάχτηκε, φύσησε τὰ μάγουλά του, καὶ σέρ-
 νοντας τὴ φουστανέλα του, τὸ φέσι του καὶ τὰ τσαρούχια του ἄρ-
 χισε νὰ κατεβαίνει τὴ σκάλα. Θέλησα νὰ πάγω μαζῆ του καὶ μὲ
 μπόδισε.

— Κάθησαι, αὐτοῦ ποῦ κάθεσαι, λεβέντη μου, δὲν εἶσαι γιὰ κακο-
 νύχτιες. Αὐτὸ ποῦ ἤθελα κι' ἐγώ. Εἶχα φάγη καὶ καλὰ μάλιστα, εἶχα
 πιῆ κι' ὄχι λίγο. Εἶχα λησμονήσῃ καὶ τὸ σπαθί μου, καὶ τὸ καπέλο μου
 καὶ τὸ στέμμα μου. Μόνο ὁ καθρέφτης ἀντικρὺ μῶδειχνε τὴ στολὴ μου
 μὲ τ' ἀστεράκι τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ. Ὅταν ἔφυγεν ὁ κύρ δήμαρχος ἄρ-
 χισε νὰ φεύγῃ κι' ἡ ἡσυχία μου. Ἡ δημαρχοπούλα, ὅπως σοῦ ἔλεγα
 καὶ παραπάνω, δὲ ξέρω τί βρίσκει νὰ μὲ κοιτάζῃ πάντα στὰ μάτια,
 ἓνα κοριτσάκι δεκαπέντε χρόνων, ἓνα μαιμούδακι, μπεμπέ, παχουλὸ μὲ
 γαλανὰ μάτια καὶ ξανθὰ μαλλιά. Καὶ μὲ τὴν ἴδια εὐχαρίστηση ἄρ-
 χισε πάλι νὰ καρφώνῃ τὰ ματάκια του τὸ πιτσουνάκι στὰ δικά μου.
 Ἄνατινάχτηκα καὶ μαζῆ μου καὶ τὸ τραπέζι μὲ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ
 γλυκοῦ καὶ τῶν φρούτων. Ἡ δημαρχοπούλα χαμογέλασε καὶ εἶπε μὲ
 μιὰ φωνὴ ποῦ ὅταν τὴν ἀκούς, θαββεῖς, πῶς κάτι τι ἄλλο εἶναι αὐτὸ τὸ
 τριαντάφυλλο παρὰ κόρη ἑνὸς κύρ δημάρχου:

— Θὰ πάρετε, καφέ, κύριε Μιλτιάδη;

— Εὐχαριστῶ, δεσποινίς.

Μὲ κοίταξε κἄπως θυμωμένα. Ἔτσι πάντα μὲ κοιτάζει ἐδῶ κι' ἓνα
 μῆνα τώρα ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ μὲ πετάξῃ ἔς αὐτὸ
 τὸ χωριὸ ἢ νὰ κυβέρνησις, καὶ νὰ γνωρισθῶ μὲ τὸν κύρ δήμαρχον καὶ

τὴν κόρην του. Ἔτσι πάντα μὲ κοιτάζει μὲ τὰ ματάκια της, ποῦ ἀγριεῦουν τόσο, ὅσο ἡ θάλασσα στὸ φύσημα τοῦ μπάτη, ὅταν θελήσω νὰ τὴν κομπλιμεντάρω. Καὶ χωρὶς νὰ μοῦ μιλήσῃ γυρίζει πρὸς τὴν Βασίλω :

— Βάσω, νὰ σηκώσῃς τὸ τραπέζι, καὶ νὰ μᾶς φέρῃς τὸν καφέ στὸ μπαλκόνι.

Ἡ Βασίλω, καὶ χαϊδευτικά ἡ Βάσω εἶναι περιέργο ζῶο. Ἐνας κορμὸς ὀλοστρόγγυλος μὲ δυὸ χέρια ὀλοστρόγγυλα, μὲ δυὸ ποδάρια ὀλοστρόγγυλα, μὲ δυὸ μάτια ὀλοστρόγγυλα, μ' ἓνα κεφάλι ὀλοστρόγγυλο, μὲ μιά μούρη ὀλοστρόγγυλη, μ' ἓνα στόμα ὀλοστρόγγυλο, ἀπάνω κάτω ὀδοστρωτήρ, ποῦ ὅπου πατήσῃ τὸ πόδι της ὄλο τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ κύρ δημάρχου ἀρχίζει νὰ χορεύῃ νευρικά.

Μᾶς ἔφερε δυὸ καρέκλες στὸ μπαλκόνι καὶ καθήσαμε. Τὸ μπαλκόνι μαρμαρένιο, ἀψηλὸ πολὺ μὲ τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ κάτω καὶ μὲ μιά ἀκακία ποῦ ἀνεβαίνει ἀπὸ μέρα σὲ μέρα πρὸς τ' ἀπάνω πράσινη καὶ φουντωτὴ σὰν ὀμπρέλλα, μὲ τὰ σιδερένια του κάγγελα, εἶναι πολὺ ὄμορφο πρᾶμμα. Ἄν σοῦ πῶ πῶς μ' αὐτὸ τὸ μπαλκόνι εἶμ' ἐρωτημένοι, θὰ μὲ πάρῃς γιὰ κᾶνα γεροντάκι ποῦ τ' ἀρέσει νὰ ξαπλώνεται σὲ μιά κώχη μὲ τοὺς ρευματισμοὺς στὰ πόδια καὶ τὸ βιβλίο στὸ χέρι. Ἄπ' ἐκεῖ ρίχνω τὴ ματιά μου κάτω στὴ πλατεῖα, τὴν σηκώνω ὕστερα πρὸς τὸ βράχο τοῦ βουνοῦ, καὶ τὴν ἀφίνω νὰ τρέξῃ στὴν ἐλεύθερη θάλασσα. Νὰ κι' ἀπόψε ἡ ἴδια χαρωπὴ, ἡσυχη, γλυκεῖα ὄψις του. Ἡ πλατεῖα μὲ τὰ δεντράκια της, καὶ τὸ καφενοδάκι της ποῦ πίνουν τὸν καφέ τους καὶ κόβονται γιὰ τὰ πολιτικά οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ μαζῇ μὲ τοὺς γέροντες. Ἡ κυβέρνησις στέκει καλά· ὄχι ἡ κυβέρνησις θὰ πέσῃ καὶ ἔτσι πάει λέοντας· παραπέρα ἡ παρέα ποῦ ξεφαντόνει κάθε βράδυ, καὶ ψάλλει γιὰ τὴ κόρη τῆς χήρας τοῦ χωριοῦ μὲ τόσο πάθος :

σὰν τί τὸ θέλει ἡ μάνα σου τὴ νύχτα τὸ λυχνάρι ... ὦ!... ὦχ!...

Καὶ πῶς παρέκει ἓνας ὕπνος καὶ σιγαλιὰ μεγάλη σ' ὄλα τὰ σπιτάκια ποῦ ξετυλίγονται κλιμακωτὰ στὴν ἀράδα. Καὶ ἀπόμακρα ἡ θάλασσα ἢ πάντα ἀφρισμένη μὲ τὰ κατάρτια τῶν καϊκιῶν της, ποῦ τόσο φαντάζουν μέσα στὴ νύχτα. Ἀποπάνω τὸ βουνὸ ἡσυχο μὲ τὰ δεντράκια του κρεμασμένα, λές, τὸ ἐν' ἀπάνω σ' ἄλλο. Σιγαλιὰ μαγεμένη. Ἄν θυμᾶσαι, τὴν μεγάλη ἐκείνη λαγγαδιὰ τῆς Πεντέλης ποῦ βαρούσαμε τὰ ὀρτύκια πέρυσιν· μοιάζει πολὺ αὐτὴ ἢ ἀγκωνὴ τῆς γῆς. Τόπος ποῦ δὲν σοῦ ἀνοίγει μεγάλο ὀρίζοντα γιὰ νὰ σοῦ ἀναφτερόνῃ τὴν καρδιά καὶ νὰ σοῦ συνεπαίρῃ τὴ σκέψῃ. Τόπος μικρὸς, γελαστός ποῦ σὲ σέρ-

νει μαζῇ του καὶ σοῦ λείει κάθησαι ἐδῶ αἰώνια, μὴ ζητήσῃς τίποτε ἀπὸ τὴν ζωὴ πέρα ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ μου.

Ἡ Βάσω ἔφερε τὸ καφέ· ἔβαλε μιά καρέκλα ἀναμεσὸ μας, ἀπίθωσε τὸ δίσκο, κι' ἔφυγε.

— Κύριε Μιλτιάδη, θὰ σᾶς σερβίρω μόνη μου, εἶπε ἡ δημαρχοπούλα, καὶ σηκώθηκε.

Εἶχ' ἀνάψῃ ἓνα σιγάρο καὶ κοίταζα τὴ θάλασσα σὰν κουτός. Κι' ἄξαφνα εἶδα τὸ παχουλὸ τῆς χέρι ἐμπρὸς στὰ μάτια μου. Ἡλεκτρισμὸ νὰ εἶχε δὲ θὰ ξαφνιζόμουνά τόσο. Τί ὄμορφο χεράκι. Ποτές μου δὲν εἶδα τόσο ὄμορφο χεράκι· παχουλὸ, μικρουλάκι σὰν κουκλάκι, μαλακὸ καὶ διάφανο σὰν κρούσταλλο, μικρὸ, μικρὸ καὶ παχουλὸ—ὅσο ἄφινε νὰ φαίνεται ἢ ταντέλλα τοῦ μανικιοῦ της. Τὸ μαργιόλικο τὸ κορίτσι· εἶδε τὴ φωτιὰ πῶθγαιναν τὰ μάτια μου, χαμογέλασε καὶ τ' ἄφησε τὸ χεράκι τῆς ἀκόμα μπροστὰ στὰ μάτια μου. Ἐγὼ ποῦ δὲ κυριέψα κανένα φρούριο τουρκικὸ ἀκόμα, ἀλλ' ἔχω κάμη ἀρκετὲς παλληκαριές, σάστισα! Ἐνα χεράκι κοριτσιοῦ δεκαπέντε χρόνων, ἓνα χεράκι ἐνὸς μπεμπέ μ' ἔκαμε ἀπάνω κάτω. Στάθηκα ἀρετὰ σὰν κουτός, ἀσάλευτος, καὶ ὕστερα ἔπιασα τὸ χεράκι τῆς δημαρχοπούλας· ἀνατριχίασα ὄλος κι' ἔνωσα τὸ αἶμά της νὰ βράζῃ μέσα στὶς γαλάζιες φλεβίτσες της· πῶς ἔλαμπαν τὰ μάτια της ἀπὸ ἠδονὴ καὶ τί φωτιές μ' ἀναθάν. Καὶ συλλογιζόμουνά πῶς ἦρθε ἔτσι ἄξαφνα αὐτὴ ἢ φωτιὰ. Καὶ ἄρχισα νὰ τὸ χαϊδεύω αὐτὸ τὸ χεράκι τὸ παχουλὸ καὶ τ' ἀπαλὸ σὰν μετάξι. Κ' ἐκεῖ ποῦ τὸ χαϊδεύω τὸ σέρνω περισσότερο κοντὰ μου καὶ σκύβω καὶ τὸ δίνω ἓνα φιλὶ γλήγωρο, γλήγωρο. Ἀναταράχθηκα καὶ κοίταξα τρομασμένα τὴ δημαρχοπούλα. Τὸ μαργιόλικο κορίτσι ἔστεκε ἀτάραχο. Καὶ εἶπε ἀγάλι· ἀγάλια ποῦ μόλις τ' ἄκουσα :

— Μιὰ φορά, μονάχα! Ἐαναφίλησέ το . . . ξανά . . .

Κι' ἔτσι χθὲς τὸ βράδυ ὅσο νὰ γυρίσῃ ὁ κύρ δημάρχος ἀπὸ τ' ἀμπέλια ποῦ βαρέθηκαν καμιά ντουζίνα γιὰ τὸ νερό, βάρσα κι' ἐγὼ στὸ μπαλκόνι τοῦ κύρ δημάρχου γιὰ τὸ καλὸ στὸ χεράκι τῆς δημαρχοπούλας διπλὲς καὶ διπλὲς ντουζίνες φιλιὰ. Ἄπ' αὐτὲς σοῦ στέλνω καὶ σένα μιά ντουζίνα ἐγὼ ὁ τρομερὸς ἀνθυπολοχαγὸς καὶ φίλος σου

Σεπτέμβριος 1893.

Ἀχιλλεὺς Σπαθάτος.

ΜΗΤΣΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

I

Πρὶν ἄλλο τι γὰρ σᾶς εἰπῶ καὶ πρὶν εὐχαριστήσω
 Μὲ λύπην σπεύδω, Κύριε, συγγνώμην γὰρ ζητήσω.
 Ἐβράδυνα πάρα πολὺ ἀπάντησιν γὰρ δώσω
 Ἄλλ' ἐμαυτὴν δὲν πρόκειται ποσῶς γὰρ δικαίωσω.
 Ἐὰν εἰξεύρατε καλῶς πῶς εἶμαι ἢ καυμένη
 Μέρα καὶ νύκτα ὡς στ' αὐτιά μέσ' στή δουλειὰ πριγμένη,
 Βεβαίως μ' αὐστηρότητα πολλὴν δὲν θὰ μὲ κρίνατε
 Καὶ προθεσμίαν ἀρκετὴν ἀκόμη θὰ μοῦ δύνατε.
 Δὲν εἶναι παιξε γέλασε σχολεῖο γ' ἄρματώσης,
 Νὰ βρῆς τὸ σπῆτι, τὰ παιδιά, δασκάλους γὰρ μισθώσης.
 Ἀκόμη καὶ στὸν ὕπνῳ μου δασκάλους ὄνειρευόμην
 Καὶ γιὰ θραυρία σκέπτομαι ἀκόμη κι' ὅταν γυνώμαι.
 Ἐγὼ λοιπὸν βρισκόμουν γὰρ σέ φούρια τρομερὰ
 Τὸ γράμμα σας ἀνέγνωσα μ' ἀνέκφραστη χαρὰ.
 Μεγάλως μ' ἐτιμήσατε μὲ ὅσα μοῦ προτείνετε
 Καὶ μ' ἄκραν ἐπιεικειαν, ὦ κύριε, μὲ κρίνετε.
 Πλὴν γὰρ τολμήσω δύναμαι ἐγὼ, ὁ κόκκος ἄμμον
 Μέσ' στοὺς Παράσχους, Ῥαγκαθεῖς γὰρ γράψω τ' ὄρομά μου !
 Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ποθῶ γὰρ σᾶς εὐχαριστήσω
 Μετὰ πολλῆς ἐπιμοῆς θὰ τὸ ἐπιχειρήσω.
 Κι' ἂν κατορθώσω κάτι τι γὰρ τρώγεται κομμάτι
 Ἄν ὄχι μὲ λαδόξυδον τοῦλάχιστον μ' ἄλατι
 Θὰ σᾶς τὸ στείλω βέβαια καὶ γὰρ μὲ συγχωρῆτε
 Ἄν τῆς «Ποικίλης σας Στοᾶς» ἀνάξιον τὸ βρῆτε.
 Τὸ δωρηθὲν μοι ἔλαβον καὶ χάριτας ὀφείλω,
 Τὸν δὲ κατονισμὸν ἡμῶν προθύμως θὰ σᾶς στείλω.
 Μία σελὶς εἰς τὴν «Στοάν» πάρα πολὺ σημαίνει,
 Καὶ τώρα ὑπογράφω, ὦ κύριε Ἀρσένη.

Ἀθῆναι τῆ 26ῃ Ἰουλίου 1893.

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΦΟΥΝΤΟΥΚΛΗ

2

Αχ δυστυχῶς δὲν μπόρεσα γὰρ γράψω μήτε στίχο·
 Ἡ Μοῦσα δὲν ἠθέλησε εἰς ἔμπνευσιν γὰρ τύχω.
 Πολλαῖς φοραῖς ἐκάθησα μὲ σοβαρὸν τὸ ὕφος
 Ἄλλ' ἀνωθεν ἐκρέματο τοῦ Δαμοκλείους ξίφος.
 Τὸ ξίφος δὲ συνέκειτο ἐκ πλήθους διδασκάλων
 Ἑλλήνων, Ἀγγλῶν, Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ Γάλλων.
 Μόλις τὴν πέτρα ἐπιανα μ' ἐκόβατε στὴ μέση
 Καὶ μοῦ ζητοῦσαν γελαστοὶ τοῦλάχιστον μιὰ θεοί.
 Ποῦ γὰρ σοῦ μείρη ποιήσεις σὰν εἶσαι μὲ δασκάλους !
 Ἀμέσως μεταβάλλεσαι πρὸ τοῦ πεζοῦ τῶν κάλλους.
 Ἐκεῖ ποῦ πρὶν Ἠλύσια, σχολεῖου τάξεις βλέπετε
 Καὶ εἰς τὸν κρῖνον ὑλισμὸν εὐθὺς τὸν ροῦν σου τρέπεις
 Καὶ παραιτῆς τὰ σύννεφα καὶ βρῖσκεσαι στὴ σκόνῃ
 Κι' ὅταν θαρρῆς μ' ἀπόλυσιν ὅτι εὐρέθης μόρη,
 Εὐθὺς παρουσιάζεται — τί τρομερὰ πληγὴ ! —
 Ὁ μάγειρός σου κι' ἐρωτᾷ, Κυρία, τί φαγί ;
 Ὡ εὐτυχῆ φιλόσοφε, ποῦ ζοῦσες στὸ πιθάρι,
 Εὐτυχισμένα πρόβατα ποῦ σᾶς ἀρκεῖ χορτάρι !
 Πῶς ἠθελε γὰρ μὴν πειρῶ, τὴ δίψα γὰρ μὴ ροιῶθω
 Καὶ τὸν Θεόν μου μοραχὰ κρυφὸν γὰρ ἔχω πόθο.
 Ἄλλ' ἀπὸ χῶμα ἔγεινα κι' ἐκεῖ θὰ ξαναπάγω
 Κι' οὔτε τρεῖς ἡμέραις δὲν μπορῶ γὰρ ζῆσω ἂν δὲν γάγω.
 Κι' ἂν ὁ Θεὸς εὐδόκησε γὰρ μοῦ δωρήσῃ πνεῦμα
 Κι' αὐτὸ ἀκόμη κάποτε μοῦ φαίνεται σὰν ψεῦμα.

Μὲ λύπην μου σᾶς παραιτῶ, ὦ κύριε Ἀρσένη,
 Καὶ γὰρ προσθέσω ἄλλο τι μοῦ φαίνεται δὲν μένει.
 Ὅσον διὰ συνδρομητὰς μὲ ζῆλον προσπαθῶ,
 Πλὴν δυστυχῶς δὲν δύναμαι γὰρ σᾶς ὑποσχεθῶ.
 Μ' αὐτὴν τὴν ἀναπαράδιαν ποῦ εἶναι τελευταίως,
 Ὅποιος ἀκούσῃ συνδρομὴν τὸν πιάνει τεταρταῖος.

10ῃ Σεπτεμβρίου 1893.

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΦΟΥΝΤΟΥΚΛΗ

Σ. Δ. Π. ΣΤΟΑΣ. Τὸ πρῶτον ἤδη ἢ εὐφροσύνη δεσποινὶς Φλωρεντία Φουν-
 τουκλή τιμᾷ διὰ τῆς εὐγενοῦς αὐτῆς συνεργασίας τὴν «Ποικίλην Στοάν», ἀνα-

πληρώσασα τὴν ἔνεκεν πολλῶν ἀσχολιῶν ἀποστολὴν ἔκτενεστέρου Ἔργου διὰ τῶν ἀνωτέρω δημοσιευομένων δύο πρὸς ἡμᾶς ὠρχίων αὐτῆς ἐμμέτρων γραμμάτων. Ἡ λογία κόρη, φοιτήτρια τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ, ἀληθῶς δὲ νοῦς μαθηματικός, γράφει πρὸ πολλοῦ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ κ. Σουρῆ χαριέστατα ποιήματα καὶ ἀναδείκνυται ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀληθῆς Σατουρική ποιήτρια. Ἀρίστα ποιήσασα ἐν Γερμανίᾳ σπουδᾶς καὶ ἰδίᾳ πολυτίμως ἀσχοληθεῖσα εἰς τὰ Παιδαγωγικὰ ἔγραψε καὶ ἄλλοτε τὰς ἐκεῖθεν ἐντυπώσεις τῆς ἐμμέτρως δημοσιευθείσας εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν. Καθ' αὐτὸ γυνὴ τῶν γραμμάτων, ἔχουσα τὸ θάρρος τῶν ἰδεῶν τῆς, τύπος ἀρίστης κόρης ἀληθοῦς ἀξίας, προώρισται νὰ καταλάβῃ διακεκριμένην θέσιν μεταξὺ τῶν Λογιῶν Ἑλληνίδων. Νῦν, ποθοῦσα νὰ παράσχῃ λυσιτελεστέρας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἑλληνίδων, ἀνέλαβε πρὸ τινος ἐνταῦθα μετὰ τῆς γνωστῆς καὶ εὐπαιδευτοῦ κυρίας Εἰρήνης Πρινάρη τὴν Διεύθυνσιν Νέου Ἑλληνικοῦ Παρθενωγαγείου, οὗτινος τὴν ἴδρυσιν εὐφροσύνως ἐχαιρέτησεν Ἑλληνικὴ Κοινωνία, περιέβαλλε δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διὰ τῆς ἐκτιμῆσεώς του ὁ ἐννοῶν τὴν ἀξίαν ἀληθοῦς ἐκπαιδύσεως κόσμος

Πρὸς τὴν χαριεστάτην ἡμῶν συνεργάτιδα καὶ δημοσίᾳ ἐκφράζομεν τὰς θερμότερας ἡμῶν εὐχαριστήσεις.

ΤΟ ΡΥΑΚΙ

Θυμοῦμ' ἓνα ρυάκι στὴν ἐξοχὴ ἔκει κάτου
ποῦ σιγανὰ ἐκυλοῦσε τὰ ξάστερα νερά του
Θυμοῦμαι τι λουλούδια στὰ δύο πλευρὰ του ἀνοῦσαν,
θυμοῦμαι τί πουλάκια τριγύρω του ἐπετοῦσαν.

Ἦλθε βαρὺς χειμῶνας στὴν ἐξοχὴ ἔκει κάτου
κι' ἀγριωπὰ κυλοῦσε τὰ θολερὰ νερά του·
χαθῆκαν τὰ λουλούδια ποῦ στὰ πλευρὰ του ἀνοῦσαν
καὶ φύγαν τὰ πουλάκια ποῦ γύρω του ἐπετοῦσαν.

Τὸ βλέπω καὶ μὲ πόνο τὰ δάκρυά μου χύνω,
Γιατὶ ἡ ζωὴ μου μοιάζει μὲ τὸ ρυάκι ἔκεινο.

1893

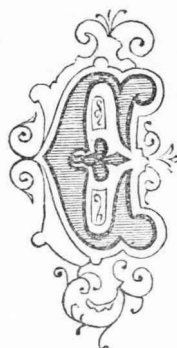
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΠΟΛΕΜΗΣ

.....
Σφίγγουμε ἴσπην ἀγκαλιά Σου
Ἄχ, ἀγάπη μου χρυσῆ,
νὰ μεθῶ μὲ τὰ φιλιὰ Σου
καὶ μὲ τὰ δικά μου Ἐσύ . . .
.. ..

Η ΔΑΣΚΑΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΑΞΙΔΕΨΑ κάποτε, — μᾶς ἔλεγε ὁ Μῆτρος, — μὲ τὴν δασκάλα ἐνοῦ χωριοῦ. Ὁ δρόμος μας ἦτον μακρινός, κ' εἴχαμε συντροφιά τὸν ἀγωγιάτη μας, δυὸ μησόκοπους πεζοὺς κ' ἓνα νιοστεφανωμένο ἀντρώγενο. Ἡ δασκάλα τότε πρωτοπήγαινε στὸ χωριό, ὕστερ' ἀπὸ τέσσερα πέντε χρόνια ποῦ μαθήτευε στὰ σχολεῖα τοῦ Κεστοράτη. Ἦτον ὡς δεκάξη δεκαεφτά χρονῶν κόρη, ντροπαλὴ, λιγομίλητη, σεμνὴ, ροδοκόκκινη στὸ πρόσωπο καὶ χαριτωμένη, γιομάτη χυμὸν

καὶ νιότη, μὲ δυὸ καστανὰ γλυκὰ μάτια, μὲ καλοκαμωμένο κορμί, μεστοὺς κόρφους καὶ θρεμμένα κνήμια καθὼς ἐδείχονταν ταῦτα ὡς ἀπάνου ξέσκεπα, ὅταν εὐρίσκονταν καθάλα καὶ τὸ φουστάνι τῆς δὲν ἐβολοῦσε νὰ πέφτῃ κάτου καὶ κάτου. Καὶ μοναχὴ τῆς νὰ ταξίδευε μὲ τὸν ἀγωγιάτη, δὲν ἐκιντύνευε ποτέ. Μὰ γιὰ κάθε κακὸ ἓνας δικός τῆς τὴν εἶχε παραδώσει ἔς τὴν προστασία καὶ ἔς τὴν εὐθύνη τοῦ νιοῦ τ' ἀντρώγου.

Τὸ βράδυ κονέψαμε εἰς ἓνα μοναστήρι παλιὸ καὶ μεγάλο, κατὰστρατα, ἔς τὴν ἐρημιὰ. Ὅσο νὰ φτάσομε ἐδῶ, ὅλο τὸν κάμπο, ποῦ διαβήκαμε, τὸν ἐσήκωσα μὲ τὰ σωστὰ ἐστὸ πόδι ἐγὼ μὲ τὰ τραγούδια καὶ μὲ τὰ εὐθυμα λόγια μου. Ἄλλ' οὔτε λόγος, οὔτε κἂν χαμόγελο ἓνα δὲ μπόρεσα νὰ τῆς κλέψω τῆς σκληρῆς. Τὸ μοναστήρι εἶνε χτισμένο μέσα ἔς τὸ λόγγο. Ἔχει ψηλοὺς τοίχους περίγυρα κι' ἀπὸ μέσα τὰ κελλιά ἀραδιασμένα μὲ τέσ κρεβάτες τους, τὴν πλακοστρωμένη αὐλὴ μὲ τὰ δέντρα τῆς καὶ τὸ ἐκκλησάκι, μικροῦτσικο καὶ παλιό, ἀπὸ τὰ χίλια ἑκατόν, ὅπως γράφει στὸν νάρθηκά του, σκοτεινὸ, ἡσυχο, ὅλο εὐλάβεια καὶ θρησκευτικὴ ἀνατριχίλα. Ἐφάγαμε ἔς ἓνα τραπέζι κοινό, διπλοπόδι καταγῆς στρωμένοι, ὅτ' ἔφερνε καθένας μαζὴ του κι' ὅτι μᾶς ψευτοετοίμασεν ὁ φιλόξενος καλόγερος τοῦ μοναστηριοῦ. Πολλὰ λόγια γιὰ ἀπόδειπνα δὲν ἀλλάξαμε, γιὰτὶ κι' ἀποσταμέν' εἴμασταν καὶ τὴν αὐγὴν

ἔπρεπε νὰ ξυπνήσουμε γλήγορα γιὰ νὰ φύγουμε δίχως ἥλιο. Κ' ἐπλαγιάσαμε.

Ἐπλαγιάσαμε 'στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ ἀραδαριά. Ἦτον καλοκαίρι, θερινὸς μῆνας, ποῦ 'νε μιὰ χαρὰ νὰ κοιμᾶται κκνένας ὄξω. Ἀλλὰ ποῦ νὰ θρῶ ὕπνον ἐγώ. "Ὅχι γιὰτ' εἶχα κοντὰ μου προσάναμμα. Ὁ Θεὸς μάρτυράς μου. Ἡ δασκάλα κοιμῶνταν πολὺ μακριά, 'στὴν ἄκρη ἄκρη, πίσω ἀπὸ τὸ νιὸ τ' ἀντρόγυνο. Ἀλλὰ γιὰτ' ὅταν ἔτσι τυχαίνει νὰ ξενυχτίζω 'στὴν ἐξοχή, ἢ ὄψη, ἢ θεά της ξυπνάει κάποιο αἰσθημα κρυφὸ κι' ἄγνωρο μέσα μου, ποῦ δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ λαρώσω. Κι' ἀγρύπναγα ξαπλωμένος ἀποκάτου ἀπὸ τὸ σκέπασμά μου, κυττάζοντας 'στὸν ξάστερον οὐρανὸ τὸ φεγγάρι, ὅπ' ἀρμένιζε ἀγάλια ἀγάλια ἐκεῖ ἀπάνου καὶ περιχυνε μὲ τὸ λαμπρὸ φῶς του ὅλη τὴν πλάση κάτω. Οἱ ἴσκιαι τῶν δέντρων τῆς αὐλῆς ἔπεφταν σὰν φαντάσματα γύρω μου κι' ἀπάνου 'στὲς σκεπὲς τῶν κελλιῶν. Ἀεράκι δὲν ἐφύσσε ὀλότελα. Φύλλο δὲν ἐκουωνῶνταν. Νεκρίλα διάπλατη, σιωπὴ βαθύτατη ἐβασίλευεν. Οὔτελαλίτσα νυχτοπουλιοῦ, οὔτε ἠχὸς φλογέρας. Οὐδὲ βάθυσμα σκύλου, οὔδ' ἀγωγιάτη σαλαγῆ, οὔδὲ κυπρί ζώου δὲν ἀγροικᾶτο. Ὁ λογισμὸς μου ἐπέταν ἐλεύθερος, ἀνέμποδος καὶ γοργὸς εἰς τ' ἄπειρο τ' ἀψήλου κ' ἐδρσολογιέταν μέσα στὰ μυστικὰ κάλλη τῆς σεληνοφώτιστης νύχτας. Κάποτε κάποτε μοῦρχετο καὶ νὰ σηκωθῶ, νὰ πεταχτῶ ὄξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ νὰ χωθῶ μέσα 'στὰ ὀρμάνια του, νὰ μονιάσω σὰν τὸ θεριό. Μοῦ ἐφαινότου πῶς ἔτσι μονάχα θὰ νὰ ἔρεσκα λαρωμό, πῶς ἔτσι θὰ νὰ γλυκοκοιμιώμουν. Κι' ὅσο νὰ σκάση τῆς χαραγῆς τ' ἄστρι 'στὸ καταρράχι τοῦ βουνοῦ, κ' ἐγὼ δὲ θυμᾶμαι πλιὰ πόσα γλυκομιλήματα κρυφὰ ν' ἄλλαξα μὲ τὴν δροσερὴ καὶ μοσχοβολισμένην ἐκεῖνη νύχτα, σὰν ἐβασίλεψε καὶ τὸ φεγγάρι στερνὰ καὶ μᾶς ἄφηκε 'στὰ σκοτεινὰ ἔτσι ὀλομόναχους.

Μὲ τὰ πρῶτα γλυκοχαράματα ξύπνησε ὁ γνοιαστικὸς ἀγωγιάτης, πρὶν νὰ φωνάξουν ἀκόμα τὰ ὀρνίθια, καὶ κρένοντάς μας ἐπῆγε 'στὰ ζῆ του. Πρῶτος πετάχτηκα ὀρθὸς ἐγὼ κ' ἐβγήκα 'στὴν ὀξώπορτα. Τὸν κοιμάμενον κάμπο χαμηλὰ ἐσκέπαζε σὰν ἀπέραντο πουπουλένιο πᾶπλωμα ἢ νυχτερινὴ καταχνιά, πυκνὴ καὶ γαλάζια. Τὸν ἀνασασμὸ του τὸν ἤσυχο κι' ἀπαλὸ σὰν ἐργατάρη, σὰ ζευγαῖ, μοσχοβολισμένον ἀπὸ τὲς εὐωδιὰς τὸν ἀνθῶν του, τὸν ἔφερεν τὸν ἀνήφορο ἢ χασκωτὴ καὶ δασιὰ λαγκαδιὰ ποῦ ἀνέβαινε ὀλόϊση κατὰ τὸ κορφοβοῦνι. Μ' ἐχτύπησεν τοῦ μοσχοβολισμοῦ του ἢ πλημμύρα τρικυμιστὰ κι' ἄξαφνα κι' ἀνάσαναν βιαστικὰ καὶ πνιχτὰ τὰ πνευμόνια μου, ὡσὰν νὰ βουτοῦσα μέσα εἰς

ΠΑΝΤΟΛΕΩΝ ΚΩΣΤΑΚΗΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

μοσχοβολισμένο νερό άπατης λίμνης. "Ε, και να κάτεχα τὸ γλυκὸ τῷ-
νειρο ποῦ νανοῦριζε τὴν ὥρα ἐκείνη τὸν κοιμάμενον κάμπο!

Ἄκολούθησα τὸν ἀγωγιάτη μὲ τὰ πράγματά του στὴν κοντινὴ
βρύση ποῦ πῆγε νὰ τὰ ποτήσῃ. Τότες ξυπνοῦσαν καὶ τὰ πουλάκια ἔς τὰ
δέντρα κι' ἄρχιζαν τοὺς κελαιδισμούς των. Τότες ἀκούστηκαν καὶ τὰ
ὄρνιθια, ἀπὸ τὰ σκόρπια ὀλόγουρα καλύβια ἑστὰ λόγγα καὶ ἐστὰ χωρά-
φια ἀνάμεσα. Ἐχλιμίντρησαν δυνατὰ καὶ δυὸ μουλάρια, σὰν νὰ χαι-
ρέτιζαν κι' αὐτὰ τὰ καυμένα τὸ γλυκοξημέρωμα, ἐκεῖ ποῦ ὀροσίζαν τὰ
διψασμένα ρουθούνια τοὺς ἐπὶ τὸ νερό. Ὁ ἀγωγιάτης τ' ἀράδιασεν ὕστερ'
ἀπὸ κουτσάκι ἐπὶ κουτσάκι σαμαριοῦ μὲ τὰ καπίστριά τους καὶ τᾶσυρε
κατὰ τὸ μοναστήρι σουρίζοντας. Κ' ἐγὼ βρέχοντας ἑστὴ βρουσούλα τὸ
πρόσωπό μου, συλλογιζόμενον πύσες κρυθβρῦσες τέτοιες, ἐπὶ τέτοιαν πα-
ρόμοια μαγικὴν ὥρα, ἔχουσε ὀροσερέψει τὸ θερμασμένο μου μέτωπο κ'
ἔχουν ἀνοίξει τὰ βάρυπνα μάτια μου μὲ τὰ κρυσταλλόνερά τους.

"Ὅσο νὰ γυρίσω ἐγὼ ἐπὶ τὸ μοναστήρι εἶχαν σηκωθῆ κ' εἶχαν φορτώσει
κι' ὅλα οἱ ἄλλοι. Βγήκα στερνός ἀπὸ τὴν χαμηλὴ σιδερόπορτα τοῦ ξώ-
τοιχου, σέρνοντας ἀπὸ τὸ καπίστρι τὸ μουλάρι μου κι' ἀκολουθήμενος
ἀπὸ ψηλὸν ἡμερο σκύλλαρο μὲ ὀκνὰ μάτια καὶ μαλλιά μακρύτατα παρ-
δαλά. Ὁξὼ ἀπὸ τὸ περιαῦλι, ποῦ κατηφοροῦσε χορταριασμένο τὸ σιάδι
κατὰ τὴν λαγκαδιά, ξάνοιξα μὲς ἑστὸ θαμπὸ φῶς τῆς αὐγούλας τὴν
καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ, κρεμασμένην ἀπάνου σ' ἓνα χιλιόχρονο πουρ-
νάρι. Ἐσίμωσα τὸ πουρνάρι, βαστώντας τὸ καπίστρι τοῦ μουλαριοῦ
ἑστὰ χέρια μου, καὶ πιάνομαι ἀπὸ τὸ σχοινὶ τῆς καμπάνας, ποῦ τὸ κού-
ναε δῶθε καὶ κεῖθε τὸ ἀπαλὸ φύσημα τ' αὐγερινοῦ ὀροσόπαγου. Μὲ τοὺς
πρώτους τῆς χτύπους ὅμως προγγάει τὸ μουλάρι μου ξαφνιασμένο καὶ
ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια μου μὲ κίνδυνον νὰ μὲ παρασύρῃ κ' ἐμένα τὸν
κατήφορο, ἂν δὲν τ' ἀπολυοῦσα. Τὸ μουλάρι τὸ ξανάπιακε ὁ ἀγωγιά-
της, κ' ἐγὼ ξακολούθησα νὰ βαρᾶω τὴν καμπάνα δυνατὰ κι' ἀδιάκοπα.
Δὲν ξημέρωνε, ὄχι, γιορτῆ, γιὰ νὰ καλέσω μ' αὐτὴν τοὺς γύρωθε χρι-
στιανούς ἑστὴν ἐκκλησιά, κι' ὅσοι θὰ τὴν ἀκοῦσαν κείνην τὴν ὥρα, ποιδὸς
ξέρει τί θὰ νὰ βάλαν μὲ τὸν νοῦ τους, — ἀλλὰ μοῦ ἐρχότουσε ἔτσι καλὰ
νὰ τὴν γροικᾶω νὰ σημαίνη, κ' οἱ ἤχοί της κ' οἱ ἀντίλαλοί τους νὰ σμί-
γουν μὲ τοὺς κελαιδισμούς τῶν πουλιῶν, μὲ τὸ μουρμουρι τοῦ λόγγου καὶ
μὲ τὰ ξεφωνητὰ τῶν ὄρνιθιῶν, εἰς ἓναν ἀρμονικὸν ὕμνον τῆς Χρυσου-
γῆς ποῦ ἐπρόβαινε ἑστὸ βουνὸ γλυκοθώρητη καὶ ντροπαλῆ, σὰν νυφούλα.

Οἱ ἄντρες δὲν ἐκαθαλίκεψαν. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὁ νιόγαμπρος, εἶχε
ἀγοράσει ἓνα πιστόλι, κι' ἀνεβαίνοντας ὅλοι μαζῆ ἀπάνου ἀπὸ τὸ δρόμο,

ἔστους ὄχτους, ἔρριχναν ἔστα πουρνάρια μ' αὐτό, δοκιμάζοντάς το πόσο ἔκρπτε. Ἐγὼ μοναχὰ ἀκολουθοῦσα τὲς γυναῖκες, — τὴ νιόνυφη καὶ τὴ δασκάλα, — κι' ὁ ἀγωγιάτης, ποῦ χάζευε κι' αὐτὸς μὲ τὸ πιστόλι ἀπὸ μακριὰ κ' ἔμνησκε πίσω πίσω. Ὁ δρόμος ἦτον ὀλίγο ἀνηφορικός ἐδῶ κ' ἔσχιζε τὸ πυκνὸ δάσος τοῦ μοναστηριοῦ. Κοδελώνονταν ὀλόγυρ' ἀπὸ ὄχτους, πήδαε ρεμματιές, ἀνέβαινε μικροὺς βράχους. Κ' ἐκεῖ ποῦ πηγαίναμε ἀγάλια ἀγάλια ἐμεῖς οἱ τρεῖς καθάλα, ἐμένα μούρθε πάλε ἢ ὄρεξη ἢ βραδυνὴ γιὰ νὰ τραγουδήσω. Σᾶς ξομολογιέμαι. Ὅταν τυχαίνω σὲ δρόμο, ἢ θὰ μοῦ κρατᾷ μέσα κάθε ἀναπνοή μου καὶ κάθε κρίση ὁ θαυμασμός τῆς φύσης ὀλόγυρα ἢ θ' ἀπολυεταὶ ἀκράτητ' ἢ χαρὰ κι' ὁ ἐνθουσιασμός μου σὲ τραγούδια καὶ σὲ γελοῦμενα λόγια. Εἶχα πάρει, —θυμᾶμαι σὰν τώρα, — τὸ τραγοῦδι ποῦ λέει, πῶς ἓνα παλληκάρι γυρνώντας νύχτ' ἀπὸ τὸν πόλεμο ποῦ πολεμοῦσε κι' ἀπὸ τὴ βίγλα ποῦ φύλαε, ἔπεσε νὰ βρῆ λίγον ὕπνο ἔστην ἀγκαλιὰ τῆς ἀγάπης του, κι' αὐτὴ μόλις ἐχάραξε ἢ ἀνατολή κι' ἄρχεψαν τοὺς κελαϊδισμούς ἢ πέρδικες καὶ τ' ἀηδόνια, τοῦ φώναξε νὰ τὸν ξυπνίσῃ, ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ κυπαρισσέγιο τῆς τὸ κορμὶ καὶ νὰ φιλήσῃ τὸν ἀμάλαγο κόρφο τῆς καὶ τὸν παρθενικὸ λαιμό, ποῦτον ἄσπρος σὰν χιόνι καὶ ὄροσερός σὰν τὸ κρού- νερο πῶρχεται ἀπὸ τὰ κορφοβούνια.

Ἡ νιόνυφη, ζωηρὴ κι' ἀνοιχτόκαρδη γυναῖκα, δοκιμασμένη ἔστα τέτοια γλυκοξυπνίσματα τῆς αὐγῆς ἔστο νυφιάτικο στρώμά τῆς, ἐδείχνονταν περίχαρη καὶ δὲν ἄφινε κλωθογύρισμα δρόμου ποῦ νὰ μὴ γυρνᾷ καὶ νὰ μοῦ ἐπιδοκιμάζῃ μὲ χαμόγελο τὴν ἐπιτυχία τοῦ καλοῦ τραγουδιοῦ. Μὰ ἡ δασκάλα... μωρὲ τσιμουδιά, ἢ σκληρή. Ἄν δὲν εἶχε δοκιμάσῃ κι' αὐτὴ, σὰν τὴν νιόνυφη, τὴν γλυκάδα τῆς χαραυγῆς τοῦ τραγουδιοῦ, τάχα δὲν τὴν ὠνειρεύονταν ὅμως;

Ἐάφνου, σὲ μιὰ λόξα τῆς ρεμματιᾶς, ἀπάνου ἔστο γύρισμα τοῦ τραγουδιοῦ μου, ἀκούω ἓνα σφιχτὸ ξεφωνητὸ καὶ βλέπω τὴ δασκάλα νὰ κατακυλιέται στὸν χαμηλὸ γκρεμὸ ἐνοῦ βράχου. Μὴ παντέχετε ὅτ' ἦτον αὐτοκτονία. Κάθε ἄλλο. Τὸ ζῶο, ποῦ καθάλιεκε, ἔκαμε νὰ πηδήσῃ ἓνα κοντρί σὰν σκαλοπάτι φυτρωμένο μὲς ἔστο δρόμο καὶ μὲ τὸ πηδημά του ἢ κόρη ξέγνοιαστη ἀπάνω του τραντάχτηκε κ' ἔγειρε κατὰ τὴν λαγκαδιά. Κόβεται τότε ἢ ἔγγλα τοῦ σαμαριοῦ καὶ πέφτει τοῦτο μαζῆ μὲ τὴν καθάλα καὶ μὲ τὴν κόρη κάτω ἔστο βᾶθο. Ἐμπηξε κ' ἢ νιόνυφη τὲς φωνές. Ὁ ἀγωγιάτης ἦταν πολὺ πίσω ἀκόμα. Πηδάω εὐτὺς ἀπὸ τὸ ζῶο καὶ τρέχω πρὸς τὴ δασκάλα, ποῦ ξαπλωμένη ἀπάνου σὲ μιὰ πλάκα, μὲς' ἐστὴ σούδα ποῦχε πέσει, δὲν εἴμποροῦσε νὰ πάρῃ ἀνα-

σασμό. Τὴν πιάνω ἀπὸ τὴ μέση, τὴν ἀνασηκώνω ὀρθὴ ἔστα πόδια τῆς, τὴν ἀκουμπᾶω ἔσ' ἓνα κοτρώνι, καὶ τῆς ραντίζω μὲ τὰ χέρια μου νερὸ στὸ ἀχνὸ πρόσωπό τῆς. Κι' ὅσο νάρθῃ ὁ ἀγωγιάτης καὶ νὰ πάρουν κ' οἱ ἄλλοι εἶδηση, τὴν συνέφερα ἐγώ. Ἡ νιόνυφη δὲν εἴμποροῦσε νὰ πηδήσῃ κι' αὐτὴ ἀπὸ τὴν καθάλα τῆς νὰ μοῦ δόσῃ βοηθητικὸ χέρι, κ' ἔστεκε ἐκεῖ ὀρθὴ κ' ἐφώναζε. Ὡς καὶ τὰ μουλάρια τὰ καυμένα σταμάτησαν μοναχὰ τοὺς κ' εἶχαν κι' αὐτὰ γυρμένα κι' ὀλάνοιχτα τὰ μάτια τοὺς κατὰ ἐμᾶς. Ἐκεῖνο ποῦ καθάλιεκε ἢ κόρη, γυμνὸ καὶ ξαφνιασμένο, ἐτρε- μούλιαζε ὀλόρθο, τρομαγμένο ἀπὸ τὸ ξαφνικὸ καὶ βαρὺ πέσιμο τῆς κυρᾶς του. Ὁ πρῶτος μου λόγος, ἄμα τὴν συνέφερα, ἦτον νὰ τὴν ρω- τήσω ποῦ βάρεσε. Ἡ κόρη σήκωσε τὰ μεγάλα κασταναὰ μάτια τῆς, κυκλωμένα περίγυρα κατὰ τὲς κόχες μὲ μιὰ ἀλαφριά μελανὴ λουριδ' ἀπὸ τὴ λαχτάρα, καὶ νοτισμένα ἀπὸ δυὸ χοντρά μαργαριτάρια, δάκρυα ποῦ τότες ἄρχιζαν ν' ἀναβρῦζουν, μὲ κύτταξε τόσο συμπαθητικὰ ποῦ ποτὲ δὲ θὰ τὸ λησμονήσω στὴ ζωὴ μου, καὶ μοῦπε ἀνάλαφρα:

— Πουθενά, . . . σ' εὐχαριστῶ.

Κ' ἔκαμε νὰ σηκωθῆ, πιάνοντας μὲ τὸ δεξιὸ χέρι τῆς τὴ μέση καὶ μὲ τ' ἄλλο ἀκουμπώντας στὸ κοτρώνι ποῦ ἐκάθονταν. Μὰ δὲν τὴν ἄφηκα, γιὰ νάρθῃ ἔστα ὕπατά τῆς καλλιτέρα. Σὰν πλάκωσαν σὲ λίγο οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸν ἀνήφορο μὲ τὸν ἀγωγιάτη, μοῦ τὴν ἄρπαξαν, — ἔτσι θὰ τὸ εἶπῶ, — ἀπὸ τὰ χέρια μου, μὲ τὴν ἀπαντοχὴ πῶς μ' ἀπαλλά- ζουν ἀπὸ βᾶρος, ποῦ ἐγὼ ἤμουν τόσο εὐχαριστημένος ἐνόσω μοναχός μου τῆς ἐπέροφερα τὴ βοήθεια μου. Εἶχα φοβηθῆ κ' ἐγὼ πολὺ. Εἶχα πῆ ἔστην ἀρχὴ πῶς δὲ θὰ τὴν εὔρισκα, ἐκεῖ ποῦ ἔτρεξα, ζωντανή, — τόσο βαριὰ καὶ τόσο ἄσχημα εἶχε πέσει ἢ καυμένη, — κ' εἶχε πανιάσει τὸ πρόσωπό μου πλιότερο κι' ἀπὸ τὸ δικό τῆς. Σὰν μ' ἀναμέρισαν ἐμένα, τραβήχτηκα σὲ μιὰ τούφα κ' ἔκατσα ν' ἀνασάνω. Αὐτὴ ἀγάλια ἀγάλια ἤρθε ἔστα συγκαλά τῆς καὶ τὴν ἐσήκωσαν νὰ κινήσουμε γιὰτ' εἶχε περάσ' ἢ ὦρα, εἶχε δόσει ὁ ἥλιος. Πέρασε κοντά μου, μ' εἶδε πα- νιασμένον καὶ μὲ ρώτησε σιγαλινὰ:

— Ποῦ χτύπησες, ποῦ σὲ πονεῖ;

Ἐστὴν ταραχὴ καὶ ἔστὴ λαχτάρα τῆς ἐνόμισε πῶς εἶχα πέσει κ' ἐγώ. Καὶ μῶκαμε τὴν ἴδια ρώτηση ποῦ τῆς εἶχα κάμει ἐγώ, ὅταν τὴν πρω- τόφερα στὸν λογισμό τῆς μοναχός μου.

Ἄσχημα ἔκαμα ποῦ εἶπα ὅτι μοῦ τὴν ἄρπαξαν πλέον ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ ἄλλοι κι' ὅτι μ' ἀναμέρισαν ὀλότελα ἐμένα. Γιατὶ ὅταν ἤρθε ἢ ὦρα νὰ ξεκινήσουμε πάλι, κι' ὁ ἀγωγιάτης μὲ τοὺς δυὸ πεζοδρόμους

έμειναν να ράψουν την ἔγγλα τοῦ μουλαριοῦ καὶ νὰ ξαναφτιάσουν τὴν καθάλα τῆς, ὁ νιόγαμπρος φρόντισε νὰ κατασυχάσῃ καὶ νὰ συνοδέψῃ τὴν ξαφνισμένη καλὴ του, κ' ἡ δόλια ἢ κόρη, ἐκτός ποῦ θάμνησκε μόνη τῆς πίσω, μὰ στενοχωριότου κ' ὄλας νὰ ξαναἰσθῆ 'στὸ ζῶο ποῦ τὴν ἔρριξε.

Τοὺς κρυφοὺς συλλογισμοὺς τῆς κόρης ὁ νιὸς τοὺς νιώθει. Χωρὶς νὰ καθλικέψῃ, τραβῶντας ἀπὸ τὸ συρτάρι τὸ μουλάρι μου, τὴν ἐσίμωσα καὶ τὴν ρώτησα ἂν μπορεῖ νὰ ξανακαθαλικέψῃ τὸ δικότης. Σὰν νὰ τῶξερα.

— Νὰ μῶδιαν ἄλλο καλλίτερα θὰ νὰ ἦτον, μοῦ εἶπε χαμηλοκουττάζοντας.

— Πάρ' τὸ δικό μου, τῆς λέω.

— Καὶ σύ;

— Τὸ δικό σου.

— Καῦμένε, θὰ σὲ ρίξῃ, μῶκαμε μὲ ἔκφρασην ἀνατριχίλας.

— Ἔγνοια σου.

— Μὰ καὶ τὸ δικόσου εἶν' ἄγριο.

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε; Δὲν τὸ βλέπεις τί ἡμερα ποῦ περπατάει;

— Ναί, μὰ ἐκεῖ ποῦ ξαφνίστηκε, μὲ τὴν καμπάνα... 'στὸ μοναστήρι... κάτου;

— Μὰ ἐκεῖ ξαφνίστηκε.

— Καῦμένε,... τώρα σὲ συλλογίζομαι τί θὰ πάθαινες ἂν σ' ἔσερνε μαζὶ του σ' ἐκεῖνον τὸν κατήφορο.

— Δὲ θὰ χτύπαγα, ἦταν χορτάρια.

Κ' ἐγέλασα. Ἐχαμογέλασε κ' αὐτὴ. Ἦτον τὸ πρῶτο χαμογέλιο ποῦ εἶδα νὰ γλυκοχαράζῃ στὰ χεῖλη τῆς. Φαντασθῆτε τὴ χαρὰ μου. Ἔτσι ἐμείναμε σύμφωνοι γιὰ τὰ μουλάρια μας καὶ τὴν παρακάλεσα νὰ περάσῃ νὰ καθαλικέψῃ. Τὴν βοήθησα ν' ἀνεθῆ. Ἐκεῖ ποῦ ἡ ζέρβια παλάμη μου ἐχεράκωνε τὴν ἀμασκάλη τῆς τὴν τρυφερὴ καὶ τὸ δεξιὸ χέρι μου ἐκράταε τὸ σκληρὸ κουτσάκι τοῦ σαμαριοῦ γιὰ νὰ μὴ γέρνη, τότες ἔνοιωσε αὐτὴ τὸ πρόσωπό τῆς νοτισμένο ἀκόμα κ' εἶδε βρεμμένα καὶ τὰ μπροστινὰ βουχά τῆς.

— Κύτταξε, μοῦ εἶπε, πῶς ἔγεινα ἀπὸ τὰ νερά ἐκεῖ πῶπεσα.

— Δὲν σ' ἔβρεξεν ἢ ρεμματιά, σ' ἐράντισα ἐγὼ μὲ τὰ χέρια μου γιὰ νὰ σὲ συνεφέρω.

Κοκκίνισε σὰν τὴν παπαρούνα τοῦ Ἀπρίλη 'στὸ πρόσωπο, μοῦ χάρισε καὶ δευτέρη συμπαθητικὰ ματιὰ ποῦ μοῦ ἀνατάραξε τὰ σωθικὰ ὄλα, ὅπως θολώνει κάθε διαβάτης 'στὸ πέρασμά του τὰ λαγαρὰ βάθη τοῦ

ποταμοῦ, καὶ μὲ τὸ σιγαλό της «εὐχαριστῶ» τὴν ἄκουσα νὰ μουρμουρίσῃ καὶ τοῦτα :

— Ἀλλοίμονό μου πῶς κατάντησα.

Ἦταν σεμνότατα τὰ λόγια τῆς καὶ δὲν τῆς ἀντιλογήθηκα.

Ὅσο νὰ μᾶς προφτάκουν οἱ πισινοὶ μὲ τὸ μουλάρι, ἀνέθηκα κάμποσον δρόμο πεζὸς ἐγὼ 'στὸ πλάι τῆς. Εἶχε τραβήξῃ πολὺ μπροστὰ καὶ τὸ νιὸ τ' ἀντρόγυνο. Ἐπὶ τὸ διάστημα αὐτὸ βρεθήκαμε οἱ δύο μας ὀλομόναχοι καὶ συμφιλιωμένοι μέσα 'στὸ λόγγο. Χίλια γλυκὰ λόγια μῶρχονταν 'ς τὸν νοῦ γιὰ νὰ τῆς 'πῶ. Ἀλλ' ὄλα ἐπνίγονταν ξαφνικὰ μέσ' 'ς τὸ λάρυγγά μου, ποῦ τὸν ἐστένευε δὲν ξέρω κ' ἐγὼ ποια δύναμη ἀόρατη καὶ αὐστηρή. Ὅμως σὲ τέτοιες περιστάσεις γίνονται καλοφωνότερο στόμα τὰ καῦμένα τὰ μάτια. Τότες μιλοῦν αὐτά. Ἐπὶ τὸ διάστημα ἐκεῖνο, πόσα δὲν τῆς εἶπαν τῆς κόρης τούτης τὰ μάτια μου. Κι' ἀκοῦν τὰ μάτια τότε. Κι' αὐτῆς μιλοῦσαν κ' ἄκουγαν μοναχὰ τὰ μάτια. Ἐνοιωθα ἐγὼ ὅτι τὰ μάτια τῆς ἄκουγαν τὸ τί τῆς λέγουν τὰ δικά μου, ὅπως παρόμοια ἔνοιωθα τὸ τί μοῦ λέγαν τὰ δικά τῆς. Ὅμως τί μούλεγε καὶ τί τῆς ἔλεγα, δὲ σὰς τὸ μολογῶ. Μπορεῖ νὰ τὸ φαντάζεστε.

Καθαλικέψα κ' ἐγὼ. Κάποιος λέει πῶς ἐπλάγιασε σὲ κρεβάτι κοριτσιοῦ καὶ δὲν τὸν ἄφηναν νὰ κλείσῃ μάτι ὅλην τὴν νύκτα οἱ ψύλλοι. Ἐμένα, καθισμένον 'ς τὴν καθάλα τῆς δασκάλας, δὲν μ' ἔφαγαν οὔτε ψύλλοι οὔτε κορέοι. Δὲν ἔμεινα ὅμως κ' ἀνέθλαθος ὀλότεια. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ μὲ τὸ πέσιμό τῆς μοῦ κόπηκε ξαφνικὰ τὸ τρυφερὸ τραγούδι 'ς τὴ μέση, δὲν ξαναμουῖθε εὐθυμία. Μιὰ σκυθρωπάδα μ' ἐθάρυνε, τρανὴ σὰν τὸν Πίνδο ποῦ θ' ἀνεβαίναμε 'ς ὀλίγο. Οὔτε τραγούδι πλιά ἀπὸ τότε, οὔτε γέλοιο, οὔτε ζωηρὸ λόγο, οὔτε μιλιὰ. Τραγουδοῦσαν οἱ ἄλλοι οἱ ἄντρες, φώναζαν, γελοῦσαν, ἔρριχναν πιστολιές ἀπὸ καθάλα 'στὰ δέντρα ποῦ διαβαίναμε, χωράτευαν μὲ τοὺς διαβάτες ποῦ συναπαντούσαμε, ἔσκιαζαν μὲ ρεκασμοὺς τὰ γίδια ποῦ βρίσκαμε νὰ βόσκουν κατὰ στρατα σκαρφαλωμένα 'ς τ' ἄγριοπρίναρα, ξάφνιζαν μὲ χουγιακτὰ τὸν πιστικὸ ποῦ 'ς τὸν ὄχτο παράμερα βαροῦσε τὴν τζαμάρα του. Ἐγὼ ἀναίσθητος, ξένος καὶ παντάξενος 'ς ὄλ' αὐτά. Τόσο, ποῦ μερικὲς φορὲς 'ς τὰ κοτρώνια ποῦ ἀνέβαινε τὸ μουλάρι μου κόντεψα μὲ τὰ τινάγματα μου νὰ τὴν πάθω σὰν τὴν δασκάλα καὶ νὰ κατρακυλισθῶ σὲ βαυτέρους λάκκους.

— Τῆρα μπροστὰ σου, μπρὲ παιδί μ', μοῦ φώναζε ὁ ἀγωγιάτης, τί θὰ πᾶς κ' ἐσὺ 'ς τὸ βέμμα κάτου καμμιὰν ὥρα. Εἶνε κακοτοπιὰ ἐδῶ, τῆρα μπροστὰ σου.

Ἵς τὲς κακοτοπιῆς ποῦτον στενὸς ὁ δρόμος, σωστὸ μονοπάτι, ἐγὼ πήγαινα πίσω πίσω, στενὸς ἀπ' ὅλους, κ' εἶχενα τὴ δασκάλα μπροστὰ καὶ τὸν ἀγωγιάτη ἀπὸ κοντά. Ὅπου ἐβγαίναμε σὲ σιάδι, τύχαινε κάποτε νὰ πάω ζυγὰ ζυγὰ μ' αὐτήν. Ἐστρεφε τότε αὐτὴ κατ' ἐμένα, μ' ἐκύτταζε συμπαθητικὰ καὶ μοῦ χαμογελοῦσε γλυκὰ γλυκὰ. Μιὰ φορὰ μοῦ εἶπε ἤσυχα, σὰν γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀκούσουν οὔτε τὰ πουλιὰ ποῦ γλυκοτσιμπιῶνταν ἀπάνω ἔς τὰ κλωνάρια τοῦ δάσου.

— Γιατί δὲ λὲς καὶ σὺ τίποτα, ποῦνε ἡ πρώτη χαρὰ σου ;

Χαμογέλασα μοναχὰ καὶ δὲν ἔχω ὑποψία ὅτι τὰ μάτια μου ποῦ τὴν ἀντίκρυσαν τῆς φανερώσαν τὴν γλυκειὰν ἀνατριχίλα ποῦ περίτρεξε ἀπὸ φλέβα σὲ φλέβα κι' ἀπ' ἀρμὸ εἰς ἀρμὸ τὸ αἷμά μου.

— Μὴ σὲ στενοχωρεῖ ποῦ μῶδωκες τὴν καθάλα σου ; Μοῦ ξανάειπε.

Ἐγὼ δὲ μπόρεσα νὰ κρατήσω ἐν' ἀλαφρὸ ἀναστέναγμα ποῦ ἐγεννήθηκε μέσα μου ἀπὸ κάθε ἄλλο αἶσθημα παρὰ ἀπὸ τὴν στενοχώρια πῶθαζε αὐτὴ μὲ τὸν νοῦ της. Ὅμως γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσω νὰ μένη ἔστη βλαβερὴ ἰδέα της, τῆς μίλησα χαμογελῶντας πάλι :

— Τώρα σ' ἔκαμα νὰ μοῦ μιλᾷς, δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ξαναξεφουρνίζω ζωηρὰ λόγια, δὲ τὸ κατάλαβες ;

Ἦτον πολὺ τολμηρὸς ὁ λόγος μου τοῦτος κ' ἔφερε ἔσθ' ἀπαλὸ μάγουλό της τὸ βαθύτερο τῆς φωτιᾶς χρῶμα. Ἀλλὰ δὲν ἐπειράχτηκα, γιὰτ' εἶδα νὰ ξεβάψη γλήγορα πάλι καὶ νὰ μὲ γλυκοτηρᾷ.

Ἐτσι περάσαμε ὅλο τὸ δρόμο, ὡς τὸ χωριό. Ἐγὼ παντοῦ τὴν ἐπεριποιόμουν. Ἐγὼ τὴν ἀνεβοκατέβαζα ἀπὸ τὸ ζῶό μου ἔς τοὺς ἀνήφορους καὶ ἔς τοὺς κατήφορους, ἐγὼ τὴν ἔπιανα ἀπὸ τὸ χέρι ἔς τὰ ποτάμια καὶ στοὺς γκρεμούς, ἐγὼ τὴν ἐπότιζα νερὸ μὲ τὸ ἀχώριστο πιξαρένιο καυκόπουλό μου στὲς κρυόθρυσες τοῦ Πίνδου, ἐγὼ τῆς ἔδωκα τὸ ψάθινο σκιαδί μου, ὅπως φερνα πάντα ἔς τὰ ταξείδια, γιὰ νὰ μὴ τὴν κάψουν τὰ λιοπύρια τοῦ Θεορτῆ. Κι' αὐτὴ ὅλο μ' εὐχαριστοῦσε καὶ μοῦ χαμογελοῦσε γλυκὰ, κ' ἐγὼ, ἀμίλητος πάντα, ὅλο ἀνατρίχιαζα γλυκότερα μέσα μου.

Κάποτε τὴν ρώτησα καὶ ἔς τὸ δρόμο νὰ μοῦ εἰπῆ ποῦ χτύπησε.

— Πουθενά, μῶλεγε αὐτὴ συμπαθητικὰ. Ἀλλ' ἀπὸ τ' ἀλαφρὸ σούφρωμα τοῦ ὤμορφου προσώπου της κι' ἀπὸ τὸ συχνὸ βάλσιμο τοῦ χεριοῦ της ἔς τὴ μέση, κατὰ τὰ νεφρὰ, ἐννοιωθα ἐγὼ ὅτι χτύπησε κι' ὅτι πονοῦσε καὶ τῶκρυφε. Ὅσο ποῦ τῆς εἶπα μιὰ φορὰ.

— Μά, μὴ τὸ κρύβης ἀπὸ μένα.

Τώρα ποῦ μὲ κύτταξε, τὰ μάτια της ἦταν ὑγρότατα καὶ ἔς τὴν

ὕγροτῃ τους μέσα ξάνοιξα σὰν μέσα σὲ καθαρὴ ἀνάβρα πῶς εἶχαν βουρκώσει καὶ τὰ δικὰ μου.

Κι' ἄλλην μιὰ φορὰ τὴν ρώτησα πῶς ἔκαμε κ' ἔπεσε ἔστη λαγκαδιὰ ἐκεῖ κάτω. Κι' αὐτὴ μοῦ εἶπε κοκκινισμένη ἔσθ' ἄνθρωπο :

— Μ' εἶχε συνεπάρει . . . κάποια . . . συλλογὴ . . . ἡ πρωϊνὴ νύστα, . . . τὸ ξημέρωμα . . . ξέρω κ' ἐγὼ . . . τὸ τραγοῦδι σου . . .

Δὲν εἶπεν ἄλλο. Χαμήλωσε καὶ τὰ μάτια. Οὔτ' ἐγὼ μπόρεσα νὰ τὴν τηρᾶω περισσότερο κατὰ πρόσωπο, γιὰτὶ ὁ λόγος της τοῦτος ἀναψε θέρμη μέσ' ἔς τὰ μελίγγια μου.

Ἦστερ' ἀπὸ καμμιά δεκαριά μέρες ἀπαντηθήκαμε ἔς ἓναν στενὸ κατηφορικὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Ἐγὼ ἀνέβαινα κι' αὐτὴ κατέβαινε. Βαστοῦσε ἔς τὸ ἀριστερὸ χέρι της κατιφένιο σακουλάκι, πλουμισμένο μὲ μετάξι ἀπ' ὄζω καὶ γιομάτο ἀπὸ βιβλιαράκια. Ἦταν πρωὶ ἀκόμα. Δὲν εἶχε πάει δυὸ βουκέντρος ὁ ἥλιος. Χαιρετισθήκαμε. Κύτταξα ὅτι κ' ἐγὼ κι' αὐτὴ σφίξαμε τὰ χέρια μας καὶ δὲ μᾶς ἔρχονταν νὰ τ' ἀφήσουμε ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Ἵς τὰ πρόσωπα εἶχαμε γίνει κ' οἱ δυὸ, σὰν τὸν καρπὸ τῆς κρασιᾶς ὅταν οὐρμάζει, κατακόκκινοι. Κι' ὅσο τηράγαμε ὁ ἓνας τὸ ἄλλον κατὰματα, τόσο πλειότερο ἀνάφταν ἡ ὄψες μας καὶ ὑγραίνονταν τὰ μάτια. Τὴν ρώτησα :

— Πῶς πάει τὸ χτύπημα ;

— Τώρα, . . . μὲ πονεῖ ἐδῶ.

Μοῦ εἶπε γλυκὰ καὶ μῶδειζε μὲ τὸ χεράκι της δίπλα ἔσθ' ἄνθρωπο της κατὰ τὸ ψυχικό.

Καταλάβατε τί ἤθελε νὰ εἰπῆ ἡ κόρη ;

Ἐ, σὰς φτάνουν ὡς ἐδῶ, τᾶλλα δὲ σὰς τὰ φανερώνω.

(Ἰούnius 1893)

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

— Ὁ ζητῶν νὰ θέλῃ μιὰν γυναῖκα, παραδέχεται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ.

— Ὁ ἔρωσ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἰσχυρότερος πολλάκις, βαθύτερος τοῦ ἔρωτος τῆς γυναίκας.

— Διὰ τὸν ἄνδρα, τὸ πρῶτον κέντρον τοῦ ἔρωτος εἶναι αἱ αἰσθήσεις : Διὰ τὴν γυναῖκα ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν.

— Ὁ ἀγαπῶν κανονικῶς ὑπὸ τὸν ἥλιον, λατρεύει φρενητιωδῶς ὑπὸ τὴν Σελήνην. — Ὁ ἀνὴρ μόνος ἐξύμνησε καὶ ἀπηθανάτισε τὸν ἔρωτα δι' ἀριστουργημάτων, καθόσον μόνος αὐτὸς ἤσθ' ἀνθὴ αὐτὸν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ποιήσει.

— Ὁ ἥλιος, κατὰ τινὰ ἀρχαῖον Ἀλεξανδρινὸν μυθιστοριογράφον εἶναι ἐραστής τοῦ κάλλους, τούτου δ' ἐνεκεν ἀναγκάζει ὅλους καὶ ὅλας νὰ ἐκδύωνται καὶ κολυμβῶσιν, ἵνα βλέπῃ τὸ σῶμά της.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Μάγισσα ὁ ἥλιος πέφτει
"Ακουσε τί θά σοῦ πῶ.
Πάλι μέσα 'ς τὸν καθρέφτη
Φέρε τ' ἄστρο ποῦ ἀγαπῶ.

Μέσ' 'ς τὸ διάφανο κρυστάλλι
Δεῖξέ μου ἄλλη μιὰ φορὰ
Τὰ μαρμαρινά της κάλλη
Καὶ τὰ μάτια τὰ γλαρά.

Ἐξεφρένιασα καὶ μένω
Ἐστὸν καθρέφτη σὰν θωρῶ
Σκέλεθρο ξεσαρκωμένο
Κι' ἄλλα κόκκαλα σωρό.

Ζάκυνθος 1893.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΔΙΣΤΙΧΑ

Στάλλα μὲ στάλλα τὸ νερό, τὴν κάθε πέτρα λυώνει
"Ὅσο ἂν σταλάξει ἡ ἀγάπη σου, τόσο ἡ καρδιὰ πετρώνει.

Κι' ἐσύ, κι' ἐγώ, κι' ὅλοι 'ς τὴ γῆ, μὲ μιὰ καρδιὰ ἀγαποῦμε
Καὶ μὲ δυὸ μάτια μοναχά, καὶ κλαῖμε, καὶ γελοῦμε.

Τ' Ἄδη τὴ πόρτα ἐχτύπησα συγν' ἀφ' τὴν ἀπονιά σου
Κι' ὁ χάρος γιὰ νὰ 'ρθῶ 'ς τὸ νοῦ, μοῦ εἶπε τ' ὄνομά σου.

Πλαστὸ ζαφεῖρι ἡ ἀγάπη σου χρυσοψευτοδεμένο
Πάει τὸ γιὰλὶ καὶ ἐφάνηκε χαρτὶ χρωματισμένο.

Ζάκυνθος 1893.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ - ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ WAGNER

ΑΡΑ πᾶσαν τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὴν ψυχρότητα ἡ Γερμανία συγκινεῖται ὁλόκληρος κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσκυνήσεως τῆς ἐθνικῆς τέχνης· ὁμιλοῦμεν περὶ τῆς προσωπικῆς τέχνης τοῦ Wagner, ἣν ἡ κραταιὰ αὐτοῦ θέλησις ἐνίδρυσεν ἐν Bayreuth, τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ τῶν Markgraf πρωτεύουσι, ἣτις ἐγήρασε χωρὶς ὁμως οὐδόλως νὰ μεγαλώσῃ. Ἐκαστος δὲ μουσὸλόγητος Γερμανὸς ἀποτίνει εἰς τὸ εὐεργετικὸν τοῦ Bayreuth ταμεῖον τὰς εἴκοσι μάρκας, εἰσιτήριον φόρον, εἰσπραττόμενον ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων κατὰ τρόπον ἡμιστά ἱερατικόν.

Ἡ πρὸς βορρᾶν τῆς Βαυαρίας κατὰ τοὺς δύο τελευταίους θερινοὺς μῆνας τοῦ ἔτους μεγάλη τῶν ταξειδιωτῶν κίνησις ἔχει κέντρον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὸ τοῦ Βάγνερ θεάτρον. Καὶ συναντᾷ τις καθ' ἀπάσας τὰς μεγάλας σιδηροδρομικὰς διακλαδώσεις σμήνη ὅλα προσκυνητῶν, ὁρμώντων ἀπὸ τῶν τεσσάρων τοῦ κράτους ἄκρων καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ἵνα ἀκροασθῶσιν ἐνός τῶν μελοδραμάτων τοῦ διδασκάλου, ἰδίᾳ τοῦ Parsival.

Ἐν ᾧ ἡ ἐφ' ἧς ἐπιβαίνομεν ἀμαξοστοιχία εἰσέρχεται εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, τὸ πατριαρχικὸν καὶ ἤρεμον Bayreuth διατελεῖ ἀνάστατον. Ἡ ὄψις τῆς πολίχνης ταύτης εἶνε ἡ ὄψις κώμης, ἐν ἣ καταφθάνει στρατιωτικὸν σύνταγμα πρὸς καταυλισμὸν. Ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας τοῦ σταθμοῦ γηγενεῖς τῆς πολίχνης γραῖαι ἀπωστικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀσχημίας προσφέρουσιν ἱκετευτικῶς τὴν ἀργυρῶνητον, ἐννοεῖται, φιλοξενίαν τοῦ οἴκου των Zu mir, zu mir, komm komm! holder Knabe.

Ἐν πρώτοις ἐσπεύσαμεν πρὸς τὸν τάφον τοῦ Βάγνερ. Ὁ μέγας μελοποιὸς ἀναπαύεται ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἐξοχικοῦ οἴκου του, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν ἔτι καὶ σήμερον ἡ χήρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθημεν εἰς τὸ παρακείμενον τοῦ Liszt μαυσωλεῖον. Καὶ τότε ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν πόλιν, λίαν καινότροπον μὲ τοὺς ἀναριθμητοὺς πλανοδίους πωλη-

τάς τῶν βαγνερείων ἀναμνήσεων καὶ ἀθυριμάτων, μὲ τὰ πολυάριθμα ζυθοπωλεῖα αὐτῆς, ἐν οἷς ῥέει κρουνηδὸν γευστικώτατος ζῦθος, μὲ τὴν διηγετικὴν κίνησιν μεγάλων ἀμαξῶν συρομένων ἐπιπόνως ὑφ' ἐνὸς χάριν οἰκονομίας ἴππου καὶ τὴν τύρβην κοσμοπολιτικοῦ πλήθους καθ' ἐκάστην ἀνανεουμένου. Πέραν δὲ τοῦ θορύβου τούτου καὶ τῆς κινήσεως, ἐκείθεν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν προαστείων οἰκίσκων ἐκτείνονται ἀγροὶ καὶ λιμῶνες ἐπιχαρίτως ἀπλούμενοι ὑφ' ὕψωρον οὐρανόν· καὶ τὸ σύνολον τοῦτο ὅπερ εἶνε ὁ ὀμφαλὸς τοῦ ὄροπεδίου τῆς Φραγκονίας περιπλαισιοῦσι ἐν τῷ ὀρίζοντι αἱ μαῦραι διακυμάνσεις τοῦ ὄρους Fichtel.

Εἶνε ἄλλως τὸ Bayreuth καὶ ὠραῖος τύπος τῶν μικρῶν ἐκεῖνων γερμανικῶν διατριβῶν, ἐν αἷς κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα μικροὶ ἡγεμονίσκοι περιέβαλλον ἑαυτοὺς μὲ τὰς διασκεδάσεις καὶ τὸν διάκοσμον τῶν Βερσαλλιωῶν. Καὶ τῷ ὄντι οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ὅστις μὲ τὰ διπλᾶ του κωδωνοστάσια ἐνθυμίζει τὸν μέσον αἰῶνα, ἐγείρεται ἀνάκτορον ῥυθμοῦ ῥοκοκό, οὔτινος ἢ μελανῆ πρόσοψις καὶ ἢ ἐναντί του στειρεύσασα κρήνη διηγοῦνται μελαγχολικῶς τὰ περασμένα τοῦ Markgraviat μεγάλα. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν δὲ μέρος τῆς πόλεως ὑπάρχει ἔτι τὸ γνωστὸν εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ἐρημητήριον, ὅπου ἐν μέσῳ τῶν τεχνητῶν ἐρειπίων νύμφαι καὶ τρίτωνες φέροντες προτεταμένους κρουνοὺς, στοαί, δένδρα, θριγκοί, φραγμοί, θάμνοι παρέχουσιν ἔτι ζῶσαν τὴν ἀνάμνησιν τῆς βασιλογεννήτου κομήσεως τοῦ Bayreuth, ἧτις ἦτο ἡ ἀδελφὴ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Βολταίρου ἢ φίλη.

Σήμερον πάντα ταῦτα εἶνε λησμονημένα χάριν τοῦ Βάγνερ καὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ· τὸ ὄνομα τούτου καὶ μόνου φέρεται ἀνὰ πάντα τὰ στόματα, ἐπιδεικνύεται εἰς τὰ παράθυρα τῶν βιβλιοπωλείων, ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐπὶ τοῦ περιφορήτου ἐκθέματος τῶν μικροπωλητῶν, οἵτινες πωλοῦσι βιογραφίας καὶ εἰκόνας τοῦ κλεινοῦ μουσουργοῦ, μεταφράσεις τῶν λιβρέτων του, μουσικὰ ἀποσπάσματα, τεμάχια ἐκ τῶν ἔργων του. Οὐδεὶς ἴσως ἄλλος μνημονεύεται μέγας ἀνὴρ, ἐπεγεύρας ζῶν ἔτι τυφλότερον θαυμασμόν, τόσον ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι. Οἱ Γάλλοι εἶχον τὴν λατρείαν τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ λευκανθέντος, καὶ ἐτέλεσαν τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ὀδοχριστοῦ ἔτους του, ἀλλὰ καὶ τότε ἔτι καὶ οἱ μάλιστα ἐνθουσιασταὶ ἐπέκρινον τὸ τοῦ ποιητοῦ θέατρον. Ἄλλ' οἱ Γερμανοὶ ἐκ κατασκευῆς αὐτῶν τυγχάνοντες τόσον ἐν τῇ πολιτικῇ ὅσον ἐν τῇ τέχνῃ πειθαρχικοί, κύπτουσι τὴν κεφαλὴν πρὸ ἐκείνου, ὃν ἐκάστοτε αἰσθάνονται μεγαλείτερον καὶ ἰσχυρότερον ἑαυτῶν.

Ἄλλ' ἡ ὥρα τῆς παραστάσεως προσεγγίζει· ἀπὸ τῆς 3 μ. μ. ἢ εἰς

τὸ θέατρον τοῦ Wagner ἄγουσα διατρέχεται ἤδη ὑφ' ἀμαξῶν. Τὸ θέατρον ἐγείρεται ἐπὶ λόφου συδένδρου· εἶνε ὁ ἅγιος τόπος τῶν φανατικῶν τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ, ἡ Μέκκα, ἡ Ἱερουσαλήμ, οὕτως εἶπεῖν, τῆς λατρείας τῆς ὀνομαζομένης βαγνερισμός. Τὸ δὲ θέαμα τῆς τῶν θεατῶν προσελεύσεως εἶνε ἐκ τῶν τὰ μάλα ποικίλων. Ὅλοι τῆς δημιουργίας οἱ τύποι ἀντιπροσωπεύονται. Αἱ ἐνδυμασίαι αἱ μᾶλλον διάφοροι διασταυροῦνται ἐν τῷ περὶ τὸ θέατρον μικρῷ ἄλσει. Πολυαριθμότεροι διακρίνονται οἱ ἄστοι τῆς Σαξωνίας καὶ Βαυαρίας, συρρέοντες ἐκεῖ ἐξ ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ. Μεταξὺ τοῦ πυκνοῦ πλήθους παρατηρεῖ τις ἐκ τῆς ἡλλοιωμένης φυσιογνωμίας των, ἐκ τῆς ἀλλοκότου διαθέσεως τῆς κόμης αὐτῶν καὶ τοῦ ἐπὶ τὸ ῥαφαηλικώτερον κατεσκευασμένου καλύμματός των τοὺς ἐκπαθεῖς τεχνολήπτους, τοὺς ἐνθουσιαστάς, τοὺς μάρτυρας τῆς βαγνερείου τέχνης. Διακρίνει δ' ὁ παρατηρητῆς ὡσαύτως καὶ τοὺς snobs, ὡς καλοῦσιν αὐτοὺς οἱ Γάλλοι, τοὺς ἀνθρώπους δηλονότι ἐκείνους τοὺς ἀπαντῶντας ἄλλως καθ' ὅλας τὰς ἐκκεντρικὰς συναθροίσεις, οἵτινες θὰ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀπηλπισμένους, ἐὰν μὴ προεπορεύοντο καὶ αὐτῶν τῶν πρωτοπορούντων ἐν οἰωδῆποτε κλάδῳ τῆς τέχνης. Ἐπὶ πᾶσι βλέπει τις καὶ τοὺς ἀπλοῦς περιέργους, οἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον στρατολογοῦνται ἐκ τῶν διαιτωμένων ἐν λουτροῖς ἰαματικαῖς τῶν πόλεων Carlsbad, Marienbad, Franzensbad καὶ οἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ τῆς θεραπείας των ἐπιδεικνύουσιν ἑαυτοὺς ἐνίοτε ἢ καὶ μόνον ἐφάπαξ, ἵνα δύνωνται νὰ λέγωσιν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἐστίας των, ὅτι ἠκροάσθησαν τοῦ Parsival εἰς τὸ Bayreuth καὶ περιγράψωσι τὸ περίφημον αὐτὸ μέρος. Ἡ εἰρωνεία ἧτις προΐσταται ἀχώριστος ἀπὸ πάσης ἐκδηλώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἠθέλησεν ὥστε ὁ τόπος τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς εὐλαθείας τῶν ἀληθινῶν φανατικῶν τοῦ Wagner, νὰ ἀποβῇ κατὰ μέγα μέρος εἶδος σταθμοῦ τῶν πρὸς ἀνάρρωσιν ταξιδιωτῶν ἐκ τινος τῶν περικειμένων πόλεων. Ἄλλὰ ὅταν πρέπει νὰ παρατηρητῆται ἐν ταῖς λεπτομερείαις τὸ πλῆθος τὸ παρακολουθοῦν τὸν θρίαμβον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Θὰ συνήγῃ τις ὅτι ἡ λατρεία τῆς μεγαλοφυΐας παίζει ἐλάχιστόν τι μέρος εἰς τὰς συναθροίσεις ταύτας τῶν ὀπαδῶν τοῦ συρμοῦ καὶ τῶν κεχηναίων, οἵτινες αὐξάνουσι τὴν θριαμβευτικὴν τῶν δαφνηφόρων πομπήν· ἀρκεῖ ὁ θριαμβευτῆς νὰ εἶνε ἀληθῶς μέγας ἀνὴρ.

Τῆς παραστάσεως ἡ ἐπιχειρημένη ἔναρξις ἀγγέλλεται καθ' ὅλως παράδοξον τρόπον, τῶν σαλπίγγων ἠχουσῶν ἀπὸ τῶν προπυλαίων τοῦ θεάτρον τοὺς πρώτους τόνους τοῦ ἐνδοσίμου «Leitmotiv» τοῦ ἐκτελεσθησομένου μελοδράματος. Οἱ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐν τῷ ἄλσει τῷ

περὶ τὸν ναὸν Wagner, οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἐν λόγῳ θεάτρον, περιφερόμενοι σπεύδουσι τότε ἀθρόοι πρὸς τὴν αἴθουσαν, ἥς τὰς θύρας εὐρίσκουσι κεκλεισμένας οἱ πᾶρροι ἀφικνούμενοι. Ἐντὸς ὀλίγων πρώτων λεπτῶν αἱ χίλια τετρακόσιοι θέσεις καταλαμβάνονται καὶ αἱ θύραι κλείονται· καὶ ἔκτοτε διαμένουσι κεκλεισμένοι ὡς πρότερον διὰ τοὺς ἀφικνουμένους ὡς καὶ διὰ τοὺς θέλοντας τυχὸν νὰ ἐξέλθωσιν.

Ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ θεάτρου διακόσμησις εἶνε ἀπλῆ καὶ μονότονος· τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ θυσιάζεται χάριν τῆς καλῆς ἐσωτερικῆς διατάξεως· οὐδὲ ἔχνος πολυτελείας ἢ ἐπιτηδεύσεως φιλοτέχνου. Βαθμίδες ἐν εἶδει ἀμφιθεάτρου καὶ ἐπ' αὐτῶν ψιθωτὰ ἐδώλια. Οὐδεμίαν χρύσωσις, οὐδὲ παραραπετάσματα, οὐδὲ λυχνία πολύφωτος ἀπὸ τοῦ μέσου αἰωρουμένη. Ἡ γυμνότης ναοῦ προτεσταντικοῦ ἀντὶ τῆς λαμπηβολῆς χρυσηλάτου αἰθούσης μελοδράματος. Ἐκεῖνο ὅπερ πρὸ πάντων παρέχει τὴν ἐντύπωσιν εὐγενείας, γλυκειᾶς τινὸς αὐστηρότητος καὶ μεγαλειότητος γαληνίου, ἣν παράγει τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο, εἶνε οἱ κορινθιακοὶ κίονες οἵτινες, ἐγειρονται ἀπὸ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν ἐπὶ τῶν δύο τῆς αἰθούσης πλευρῶν. Περὶ πλέον τὸ φῶς εἶνε ἀμυδρόν, ἢ δὲ ὀρχήστρα διατελεῖ ἀόρατος. Διὰ τῆς περιέργου δὲ αὐτῆς διατάξεως ὁ δημιουργὸς τοῦ θεάτρου ἠθέλησε ν' ἀπομονώσῃ τὸν θεατὴν ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου, ἐφελκύσῃ δὲ καὶ προσηλώσῃ δεσποτικῶς, ἵνα εἴπω οὕτω, τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ἐξαίφνης γίνεται σκότος, ἡδύτατος δὲ βόμβος αὐλῶν καὶ τετραχόρδων ἀνέρχεται ἐκ τῆς μυστικῆς ἀθύσου, ἐν ἣ ἵδρυται ἀφανῆς ἢ ὀρχήστρα καὶ ἀστραπιαίως γίνεται σιωπὴ μολυβδίνη, ἣν οὐδὲν πλέον διακόπτει· οὐδὲ ὁ ἐλάχιστος θόρυβος φωνῆς, οὐδὲ εἰς ψίθυρος, οὐδὲ ἦχος ὑποβάθρων κινουμένων ἢ ὀτριγμὸς ἀνοιγοκλειομένων θυρῶν. Νομίζω ὅτι ἐκεῖνος ὅστις θὰ διεκινδύνευε μίαν λέξιν ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς ταύτης θὰ ἐτιμωρεῖτο κατὰ τὸν νόμον τοῦ Λύντς. Ὁ λαὸς οὗτος τῶν θεατῶν ὀλόκληρος παρίσταται ἐκεῖ συνέχων καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν του ὡς ἐν προσδοκίᾳ θαύματος· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ προτιμῶντες τὰς θεατρικὰς αἰθούσας ζωηρὰς καὶ εὐθύμους συγχινοῦνται ὅταν τὸ ἀόρατον ἄσμα τῶν τετραχόρδων διαταράττει ὑπηρχοῦν ἐν τῷ κενῷ τὴν μεγάλην αὐτὴν νηνεμίαν μετὰ θλιβεροῦ τινος παραπόνου οἰονεὶ μακρόθεν ἀκουομένου.

Ἡ αὐλαία διχάζεται—δὲν ὑψοῦται—καὶ ἔκτοτε ἕκαστος θεατῆς ἀποξενοῦται ὄντως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ μένει οἰονεὶ μόνος ἐν μέσῳ δύο χιλιάδων συνθεατῶν, ἐνώπιον εἰκόνας ζώσης, λαλούσης, ἐνώπιον εἰκόνας, ἥς τὸ φῶς καὶ τὰ χρώματα, οἱ ἦχοι καὶ αἱ κινήσεις, ὁ λόγος καὶ

ὁ ῥυθμὸς συνεννοῦνται, ἵνα παραγάγωσιν ἐν τῷ θεατῇ ἐντύπωσιν ἀκαταγώνιστον.

Ἡ μυστηριώδης καὶ σχεδὸν θρησκευτικὴ πομπὴ αὐτῆ, αἱ ἰδιόρρυθμοι καὶ καινοφανεῖς αὐταὶ διατάξεις, αἱ οὐδόλως τὰς ἔξεις καὶ τὰς ἀδυναμίας τοῦ κοινοῦ θεραπεύουσαι καὶ αἴτινες μετατρέπουσιν ἐν θεάτρον εἰς ναὸν, συνάδουσι τέλειον πρὸς τὸ κολοσσαῖον ἔργον τοῦ Wagner, ὅστις ἄλλως οὐ μόνον δὲν ἐκλιπαρεῖ τὴν ἐπιείκειαν τῶν θεατῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ἐπιβάλλει αὐτοῖς τοὺς ἑαυτοῦ νόμους. Εἰς πάντα τὰ ἀνωτέρω προστιθεμένης τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ χειροκροτεῖν διαρκούσης τῆς ἐκτελέσεως, τοῦ εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἐξέρχεσθαι πρὸ τοῦ τέλους αὐτῆς, ἔχει τις τὸ σύνολον μέτρων, ἅτινα ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸν θεατὴν νὰ προσηλώσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματός του ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ παιζομένου δράματος, ὡσεὶ ἦτο μόνος πρὸ τοῦ ἔργου. Ἀφ' ἐτέρου αὐτὰ ταῦτα τὰ μέτρα καθιστῶσιν ὀρατώτερα καὶ ἀπτότερα καὶ τὰ ἐλάχιστα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐλαττώματα.

Ἐκάστη πρᾶξις διαρκεῖ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὡς ἔγγιστα ὥραν, ἕκαστην δὲ διάλειμμα παρατείνεται περὶ τὰ τρία τῆς ὥρας τέταρτα. Κατὰ τὰ διαλείμματα ταῦτα οἱ πιστοὶ τοῦ Wagner εἰσελαύνουσιν ἄπληστοι εἰς τὰ δύο παρὰ τὴν θύραν τοῦ θεάτρου ἐστιατόρια, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι φθάνοντες μένουσιν ἔξωθεν ἐκπολιορκούντες αὐτὰ καὶ ἐκεῖ θύουσιν εἰς τὸν λάρυγγα καὶ τὴν γαστέρα αὐτῶν ἀφθόνως. Ἡ αἰσθητικὴ ἐν Γερμανίᾳ οὐδέποτε διίσταται πρὸς τὸν στόμαχον. Καὶ ὅταν αἱ σάλπιγγες ἐκπέμψωσιν αὐθις τὸ κλητῆριον σάλπισμά των, ἢ ἀχανῆς αἰθουσα πληροῦται καὶ πάλιν διὰ τοῦ σιωπηροῦ πλήθους, πίπτει καὶ αὐθις σκοτία, ἐκ νέου διανοίγεται ἢ αὐλαία καὶ ἢ γοητεία ἀρχίζει καὶ πάλιν.

Κατὰ τὴν ἀλησμόνητον ἐκείνην ἐσπέραν ἦν κατ' Αὐγούστον τοῦ 1888 διήνυσα ἐν Bayreuth ἐδιδάσκετο ὁ Παρσιφάλ. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος παρέλαβεν ὁ Wagner ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἐθνικοῦ ἀριστουργήματος τοῦ κατὰ τὴν XII καὶ XIII ἑκατονταετηρίδα βιώσαντος γερμανοῦ βασιφῶδου Wolfran d'Eschenbach, τοῦ μεγίστου κατὰ τὸν Schlegel τῶν ποιητῶν, οὗς ἡ Γερμανία ποτὲ παρήγαγεν· παρὰ τοῖς ἐνθουσιασταῖς μάλιστα Γερμανοῖς τὸ ποίημα αὐτοῦ Parsival ὑπερβάλλει ἄπικτα τὰ ποιητικὰ τῆς Εὐρώπης ἔργα.

Τὸ ποίημα τοῦ Wolfran, ἐν ᾧ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τότε αἰῶνος παραδόσεις τόπων καὶ χρόνων τὰ μάλιστα διαφόρων συγχέονται, ἐμφανίζει τοὺς ἥρωας αὐτοῦ ἐν μέσῳ παραδοξοτάτων συμβεβηκότων, ἅτινα ἔχουσι τὴν Ἀνατολὴν ὡς πρώτιστον θεάτρον. Ὁ Gamuret νεώτερος

υιός του βασιλέως του Ανζου περιτρέχει τὸν κόσμον, ἐπιδιώκων τύχην. Ἐλευθεροῖ τὸν βασιλέα τοῦ Βαγδατίου, εἶτα δὲ Βελικανὴν τὴν τῶν Μαυριτανῶν βασίλισσαν, ἣν λαμβάνων εἰς γάμον γίνεται βασιλεὺς. Μετ' οὐ πολὺ ἐγκαταλείπει τὴν τε σύζυγον καὶ τὸν θρόνον καὶ μεταβαίνει εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου καταγαγὼν λαμπρὰν νίκην ἐν ἵπποτικῷ ἀγῶνι (tournoi) λαμβάνει ὡς γέρας τὸ βασίλειον τῶν Waleis καὶ τὴν χεῖρα τῆς ὡραίας αὐτοῦ ἡγεμονίδος Herzeloide· ἀλλὰ καὶ τὴν δευτέραν ταύτην γυναῖκα θ' ἀφήσῃ μετ' οὐ πολὺ, ἵνα ὑπάγῃ εἰς ἀρωγὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Βαγδατίου περιπλακέντος εἰς πόλεμον. Ἐκεῖ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης δολία χεῖρ θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν ἀρειμαῖον καὶ ῥομαντικὸν αὐτοῦ βίον. Ἡ Herzeloide ὁμῶς ἔχει ἀποκτήσει υἷον ἐκ τοῦ δολοφονηθέντος συζύγου τῆς, Parsival, τὸν ἥρωα τῆς περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐποποιίας. Ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς σφοδρᾶς λύπης, ἐν ἣ ἐβύθισεν αὐτὴν ἡ ἀπώλεια τοῦ συζύγου, ἡ τεθλιμμένη χήρα ἀποχωρεῖ εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα μηδέποτε τὸ πεφιλημένον τέκνον τῆς ἀκούσῃ περὶ ἵπποτισμοῦ. Τὸ παιδίον ἀνατρέφεται ὡς χωρικός, ἀλλ' ἡμέραν τινὰ συναντᾷ κατὰ τύχην ἵπποτάς τοῦ βασιλέως Artus, οἵτινες συναπτήνεγκον αὐτὸν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ κυρίου των. Ἐκεῖ θ' ἀποκαλυφθῆ αὐτῷ ἡ ἐνδοξός του καταγωγὴ καὶ ὅταν γίνῃ ἐπιτήδειος περὶ τῶν ὄπλων τὸν χειρισμὸν, θ' ἀποφασίσῃ ν' ἀκολουθήσῃ τοῦ πατρὸς του τὰ ἔχνη. Θὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ὡραίαν βασίλισσαν Ganduirramur ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ θὰ λάβῃ αὐτὴν εἰς γάμον. Ἐνῶ δὲ μετὰ ταῦτα ζητεῖ εἰδῆσαι περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ συναντᾷ τὸ θαυμάσιον φρούριον ἐν ᾧ φυλάττεται ὁ ἅγιος Γράαλ· ὠνόμαζον δ' οὕτω τὴν ἁγίαν κύλικα ἥτινι ἐχρήσατο ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ δεῖπνον τὸ μυστικὸν θεσμοθετῶν τὴν εὐχαριστίαν.

Τὸ ἐξάισιον τοῦτο ποτήριον τὸ ἐκ πολυτίμου μονολίθου κατασκευασθὲν καὶ δι' ἀγγέλων σταλὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐν ᾧ Ἰωσήφ ὁ ἐξ Ἀρειμαθείας, ὁ πρῶτος αὐτοῦ θεματοφύλαξ, εἶχε κατὰ τὴν παράδοσιν συλλέξει σταγόνα πρὸς σταγόνα τὸ ἅγιον τοῦ Σωτῆρος αἷμα, ῥέον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, εἶχεν, ὡς ἐνομίζετο, μετακομισθῆ εἰς Βρεττανίαν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωσήφ χειροτονηθέντος εἰς ἐπίσκοπον ὑπ' ἀγγέλων καὶ πλεύσαντος ἐκεῖσε μετὰ τῶν συντρόφων του ἐξ Ἀσίας ἐπὶ τοῦ χιτῶνός του μετατραπέντος διὰ θαύματος εἰς σχεδίαν.

Μετὰ τὴν βραχεῖαν ταύτην παρέκβασιν ἀναλαμβάνομεν τὸ νῆμα τῆς διηγήσεως.

Ἐκεῖ ἐν τῷ φρουρίῳ ὁ Parsival γίνεται ἐκπληκτος μάρτυς τῶν θαυμάτων, ἅτινα ἐπιτελεῖ τὸ ἅγιον τοῦτο λείψανον· ἀλλὰ θαμβωθείς ἀπέρ-

χεται ἄπρακτος ἀφίνων οὕτως ὡς μὴ ὄφελε τὸ φρούριον καὶ τὸν ἐν αὐτῷ θεῖόν του τὸν δυστυχῆ βασιλέα Ἀμφόρταν ὑπὸ τὸ κράτος μαγείας, διόπερ θὰ θελήσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκεῖσε καὶ αὐθις διὰ μυρίων κινδύνων καὶ περιπετειῶν.

Ὁ Παρσιφᾶλ εἶνε ὁ λυτρωτής, ὁ ἐπηγγελμένος εἰς τὸ θρησκευτικοστρατιωτικὸν τάγμα τῶν ἵπποτῶν τοῦ ἁγίου Γράαλ. Ἐκ τῆς ἀμαρτίας τοῦ βασιλέως Ἀμφόρτα ἡ θλιψίς καὶ τὸ ὄνειδος εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἱερόν, ὁ ναὸς ἠρημώθη· τὸ θαυματουργὸν ποτήριον ἀπώλεσε τὴν ἀρετὴν του, καὶ προστατεύει μὲν ἔτι τοὺς προμάχους αὐτοῦ κατὰ τοῦ θανάτου, ἀλλ' οὐχὶ πλέον κατὰ τῶν πειρασμῶν τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Ἡ ἱερά λόγχη, ἥτις καθίστα αὐτοὺς ἀηττήτους εἰς τὰς μάχας τὰς ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶνε εἰς χεῖρας ἀπίστου, ὁ δ' ἔνοχος βασιλεὺς ἠσθάνθη τὰ πρῶτα θαύματα. Ἡ πληγὴ του δὲν δύναται νὰ θεραπευθῇ· τὸν θάνατον τὸν ἐπικαλεῖται ματαίως, διότι οἱ ἵππῶται τοῦ Γράαλ εἶνε ἀθάνατοι· ἡ δόνη του, αἱ ἀλγηδόνες του, αἱ τύψεις τῆς συνειδήσεώς του εἶνε ἀνίκανοι νὰ ἐξαγοράσωσι τὸ λάθος του, διότι ὁ Θεὸς ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐνῶ εἶνε ἀνάξιος ἱερεὺς, ὀφείλει οὐχ ἤττον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν του, ἵνα εἰς ῥητὰς ἡμέρας τελεῖ ἔτι τὴν ἁγίαν λειτουργίαν, ἀπηγορευμένην εἰς πάντα ἄλλον καὶ γίνεται ἐπομένως ἐκάστοτε ἔνοχος νέων ἱεροσυλιῶν. Εἰς μόνος ἄνθρωπος δύναται ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἱερατείας καὶ ἐπουλώσῃ τὴν πληγὴν του, ὁ ἀθῶος ὅστις ἀφοῦ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν ἀπίστων τὴν λόγχην ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Montsalvat. Ἄλλ' ὁ Ἀμφόρτας ἀγνοεῖ τὸν Παρσιφᾶλ, οὗτος δὲ δὲν γνωρίζει καὶ ἑαυτόν. Καθ' ἣν ἡμέραν προαίσθημα μύχιον ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ φρούριον τοῦ ἁγίου Γράαλ ἐκθαμβος κατελήφθη ὑπὸ θαύματος καὶ ἐκστάσεως, γενόμενος μάρτυς τῶν μυστηρίων. Πυρὴ τις ἀποκαλύπτουσα αὐτῷ τὸ μυστικὸν τῆς γεννήσεώς του, θὰ τὸν διδάξῃ περὶ τῆς ὑπερφυσικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς καὶ θὰ ἐξυπνίσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸ ἔλεος. Οὐχ ἤττον ἐπειδὴ δὲν ἀνταπεκρίθη παρ-εὐθὺς εἰς τὴν πρώτην πρόσκλησιν τῆς χάριτος, κατεδικάσθη νὰ πλανηθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον, πρὶν ἐπανεῦρῃ τὴν ὁδὸν τοῦ θυσιαστηρίου, ἀπρόσιτον εἰς τοὺς ἀνιέρους. Ἡ νίκη κατὰ τῶν γοητειῶν τοῦ ἔρωτος ἀπέδωκεν αὐτῷ τὸ ἅγιον ὄπλον· καὶ τότε ἐπιστρέφει εἰς τὸ φρούριον τοῦ Γράαλ, ἐλευθερόναι τὸ θεῖον, χρίεται βασιλεὺς καὶ βασιλεύει ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῆς ὡραίας Ganduirramur, ἐνῶ ὁ ἑτεροθαλής αὐτοῦ ἀδελφὸς ἐθνικός ἕως τότε ἵπποτης βαπτίζεται καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰς Ἰνδίας εὐαγγελιζόμενος τὸν χριστιανισμόν.

Ὁ Βάγνερ ἠθέλησε νὰ κάμῃ τὸ δράμα του ἔργον ἐποικοδομήσεως καὶ εὐλαθείας, ἐν Bühnenweihfestspiel, ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον, τελετὴν θεατρικὴν καὶ θρησκευτικὴν. Δὲν εἶνε παράδοξον φαινόμενον εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον τὸν θεωρούμενον αἰῶνα τοῦ σκεπτικισμοῦ ἢ μαγείας, ἣν ἐξασκεῖ ἡ χριστιανικὴ ἰδέα ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν καλλιτεχνῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἥμιστα πρὸς τὴν πίστιν εὐεπιφύρων;

Τὸ ἔπος τοῦτο, οἷον αὐτὸ διηγήθημεν, εἰρήσθω χάριν ἱστορικῆς ἀκριθείας, τυγχάνει μίμησις τοῦ ὁμωνύμου ποιήματος Parceval τῆς κυκλικῆς ποιήσεως τοῦ βραψωδοῦ τῆς βορείου Γαλλίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸν τίτλον Table Ronde καὶ Saint Graal.

Ὁ Wagner ἐγένετο ὁ τρίτος ἐκμεταλλευτὴς τοῦ ἠρωϊκοῦ θέματος τοῦ Παρσιφάλ. Ὁ Παρσιφάλ τοῦ Wagner εἶνε μυστικώτερος τοῦ τοῦ Wolfran, ὃν μετ' ἄκρας ἀφελείας ἀγνόν, παλαιὸν κατὰ τῶν μεθυστικῶν πειρασμῶν τῶν αἰσθήσεων, φθάνον δὲ μετὰ μακρὰ δεινὰ καὶ δοκιμασίας ἀλλεπαλλήλους εἰς τὸν ὑπερφυσικὸν στέφανον τοῦ Saint Graal.

Κατηγοροῦσι τοῦ Wagner, ὅτι ἔλαθεν ὡς βᾶσιν τοῦ ἔργου του μῦθον. Ἄλλ' οὕτω δοξάζοντες δὲν σκέπτονται ὅτι δι' ἔργον τοιοῦτον οἷον συνέλαθεν αὐτὸ ἢ κεφαλὴ τοῦ τολμηροῦ δραματοῦργου, μόνον ὁ μῦθος ἤνοιγεν ἀρκούντως εὐρεῖς ὀρίζοντας καὶ ὅτι διὰ τοὺς τιτανεῖους αὐτοῦ ὀνείρους αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι θὰ ἦσαν εἰς ἄκρον ἀνεπαρκεῖς.

Ἡ γλῶσσα ἐν τῇ ἐγράφῃ ὁ Παρσιφάλ ὡς καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Βάγνερ ποιήματα ἀποβαίνει λίαν δυσνόητος, βριθουσα νεολογισμῶν καὶ ἄλλων λέξεων δημιουργηθειῶν ad hoc. Παραβλέπει τις ὅμως τοῦτο, διότι ἡ ποίησις τοῦ μουσοτραφοῦς συγγραφέως κεῖται ὁλόκληρος ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ.

Ἡ ἐντύπωσις ἢ παραγομένη ἐκ τῆς ἀκροάσεως τοῦ μουσικοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Βάγνερ εἶνε κολοσσιαία, τὸ δὲ συναίσθημα ἐκ τῶν ἡδυτάτων μεθ' ὅλην τὴν τρικυμίαν τῶν δεινῶν, ὧν τὸ δράμα γίγνεται ἢ παράστασις. Ἡ μελωδικὴ οὐσία τοῦ ἔργου εἶνε τόσο γόνιμος καὶ τόσο ὠραία, ἢ γλῶσσα τόσο ἰσχυρὰ τόσο εὐκαμπτος, τὸ ὕφος τόσο τελείως ὁμογενές, ἢ λογικὴ τόσο αὐστηρά, ἢ τονικὴ διαβάθμισις τόσο σοφῆ, ἢ ἀνάπτυξις τόσο μεγαλοπρεπῆς, ὥστε ὡς ἔλεγε Γάλλος τεχνοκρίτης, εἶνε ὑπερέτερα τοῦ χρόνου καὶ τῶν αἰοιδῶν ὡς καὶ τῶν ἀδιακρίτων σφετεριστικῶν μιμήσεων· ἕκαστος φθόγγος τῆς θαυμασίας τοῦ μουσοῦργου ἀρμονίας φαίνεται ζωντανός. Ἡ ἀληθὴς εὐτυχία δὲν εἶνε ν' ἀκούσῃ τις τὸν Παρσιφάλ, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἀκούσῃ νὰ δύναται νὰ τὸν ἀναπολῇ μὲ πᾶν ὅ τι ἢ μαγεία τῆς ἀναμνήσεως προσθέτει εἰς τὰς φαντασιώδεις καλλονὰς ὑπεράνω τῶν πραγματικῶν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι. ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ ΠΕΤΡΑΚΗΣ

(Ἐξ ἀντιγραφῆς παλαιᾶς φωτογραφίας)

Τὸ προανάκρουσμα καὶ ἐν γένει ἡ πρώτη πράξις εἶνε θαυμάσια, ὁ δὲ ἱερός παιὼν πλήρης ἐμπνεύσεως. Ἡ ἐντύπωσις ἡ ἐκ τούτου, ἐκτελουμένου καὶ ἀδομένου ὑπὸ ὀρχήστρας καὶ ἀοιδῶν πρώτης τάξεως ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς ἦτο μεγάλη. Ἡ δευτέρα πράξις, καθ' ἣν ἡ σκηνὴ παριστᾷ μαγικὸν κήπον πλήρη filles-fleurs, εἶνε θελκτικὴ μουσικὴ σελίς, ἀποπνεύουσα δρόσον καὶ ἀνοιξιν. Αἴφνης αἱ filles-fleurs ποιοῦσιν ἔφοδον κατὰ τῆς ἀγνεύσεως τοῦ Παρσιφᾶλ, ἀλλ' οὐδὲν αὕτη ὑπεγείρει σκάνδαλον ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ θεατοῦ, διότι καὶ αἱ τῶν ἐπιτιθημένων θωπευτικαὶ προκλήσεις εἰσὶν ἀθῶαι καὶ τοῦ ἀμυνομένου τὸ ἦθος ἄδολον, ταῦτα δὲ πάντα ἐρμηνεύονται διὰ μουσικῆς, ἥτις ἀγγέλλει μὲν τὴν φιλαρέσκειαν, ἀλλὰ τὴν ἀγνήν, τὴν ξένην πάσης ἡδυπαθείας, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Παρσιφᾶλ τὸν ἡρωϊσμόν. Ἰδοὺ τέλος ἡ τρίτη πράξις· ἡ αὐλαία διχάζεται διὰ τελευταίαν φορὰν, τὸν δὲ θεατὴν βυθίζει εἰς ἔκστασιν ἡ γαλήνιος μουσικὴ καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς λόγῃς τοῦ ἀγίου Γράαλ, τοῦ νικτῆρος τοῦ Παρσιφᾶλ, ἀπαράλλακτον πρὸς τὸν νικτῆρα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ βαπτίσματος τῆς ἐθνικῆς Cundry. Ἡ ἐντύπωσις ἀποβαίνει ὄντως ἀκαταγώνιστος, ἀλλ' εἶνε ἡ Cundry μετανουοῦσα μάγισσα ἢ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ ; Ὁ δὲ Παρσιφᾶλ εἶνε ἄνθρωπος ἢ Θεός ; Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι οὐδόλως ἐκ τῆς ἀναμιξεως τοῦ θεοῦ προσβάλλεται ἡ εὐλάβεια τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ παρεστώτων χριστιανῶν· ὁ θεατὴς ἐλησμόνησεν ἤδη ὅτι εὐρίσκεται ἐν θεάτρῳ, ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ ἐξῆραν αὐτὸν καὶ συνέχουσι μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Ἡ κρίσις μου εἶνε βεβαίως μᾶλλον ἐντύπωσις ἀνθρώπου ἀμοιροῦντος τεχνικῶν γνώσεων μουσικῆς καὶ ὅστις πάθαινεταί χωρὶς νὰ δύναται νὰ κρίνῃ ὅτι αἰσθάνεται· ἀλλ' ἕως ἡ δύναμις τῆς συγκινήσεως δι' ἧς εἰς ἀμύητος καταπλήσσειται εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἔργων τοῦ Βάγνερ, ἅτινα θεωροῦνται παρὰ τῶν εἰδημόνων τόσοσιν σοφὰ, εἶνε ἡ ἀρίστη ἀπόδειξις τῆς ἀριστοτεχνικῆς δεινότητος τούτων. Αἱ δύο τελεταὶ τοῦ ποτηρίου κατὰ τὴν πρώτην καὶ τρίτην πράξιν καὶ κατὰ τὴν δευτέραν πράξιν τὸ θαυμάσιον μέλος τῆς γοητείας καταλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκούοντος δι' ἐκτάκτου μαγείας. Ὡς ἔλεγε γάλλος τις λογογράφος ὄνειρον ἀληθοῦς ὀπλοῦ ἢ χάσις προμηθεύει ὁ Βάγνερ εἰς τοὺς θεατὰς τῶν ἔργων του διὰ περιπλοκοῦ συνδυασμοῦ μέσων μηχανικῶν ἢ ἰδεωδῶν, ἀλλὰ τὸ ἰδεῶδες εἶνε βέβαια τῆς ἐξάρσεως τὸ πρῶτον στοιχεῖον. Ὁ ἐνθουσιασμός μετὰ τὸ προσίμιον καὶ τὸ τέλος ἦτο ἀληθῆς καὶ εἶδον καθ' ὅσον ἐπέτρεπε τοῦτο τὸ ἀνά τὴν αἴθουσαν βασιλεῦον σκιόφως πλείονας θεατὰς ἐκ τοῦ ὠραίου ἰδίως φύλου σπογγίζοντας τοὺς ὑγρὰνθέντας αὐτῶν ὀφθαλμούς.

Θ' ἀπέδιδέ τις τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν φανατικὸν ἐνθουσιασμόν, ὃν Γερμανοὶ τινες θεωροῦντες τὸν συγγραφέα τοῦ Παρσιφᾶλ ὡς τὸν δημιουργὸν τῆς ἀκραίφου καὶ γνησίας γερμανικῆς μουσικῆς τρέφουσι πρὸς τὸν Βάγνερ, ἐὰν οἱ περιστάμενοι δὲν ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ξένοι.

Περὶ τῶν ἠθοποιῶν ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ὑπόκρισις ἐγένετο ἀξία τοῦ ἔργου. Αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἃς τὰ βαγνέρεια μελοδράματα ἐκτελοῦνται, δὲν δύνανται ν' ἀνεχθῶσι τὴν μετριότητα. Ἀπαιτεῖται τὸν ἀντιπῶν ἐξοχότης ἀπόλυτος ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ, παρὰ τοῖς ἠθοποιῶσι καὶ εἰς τὸν διάκοσμον ἐκ τούτου καὶ μόνου ὅτι διὰ τὴν πλήρη τοῦ θεάτρου σκοτίαν καὶ τὴν ἀφανείαν τῶν μουσικῶν, κεκρυμμένων ὡς εἴρηται ἐντὸς ὑπογείου κουφώματος ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἢ προσοχῇ τοῦ κοινοῦ συγκεντροῦται ὀλόκληρος ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὅταν ἄλλως ἢ ἀπὸ τῆς σκηνῆς διδασκαλία γίνεται δι' ὑποκριτῶν, οἷοι ὁ Reichmann, ὁ Van Dyke, ἡ Malterna ἢ ἡ Malten καὶ αὐτὸ τὸ ἀπίθανον νομιζέται ἀληθές, τὸ ὑπερφυσικὸν πραγματικότης, τὸ δὲ ἕκτακτον πρᾶξις τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ ἠθοποιῶν, εἰρήσθω ὅτι ὁ Βάγνερ ἐπιτρέπει μὲν τῷ διακριθέντι τυχὸν αἰεὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἵνα δεχθῇ τὰς ἐπευφημίας τοῦ κοινοῦ, ὅποτε τοῦτο γοητευθὲν ἤθελε τὸ ἀπαιτήσῃ. Ἀλλὰ παρεκτός τῆς συνηθείας ταύτης, βαρβάρου ἄλλως, ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ὑποκριτῶν αὐταπαρνήσεως ἐκτάκτους θυσίας· οὕτω π. χ. ἐπὶ τῶν ἀνὰ τὴν πόλιν τοιχοκολλωμένων προγραμμάτων φέρεται τοῦ μελοδράματος μόνος ὁ τίτλος, ἐνῶ τῶν ἠθοποιῶν τὰ ὀνόματα γίνονται γνωστὰ διὰ προγραμμάτων τιθεμένων εἰς πώλησιν μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς παραστάσεως καὶ φερόντων αὐτὰ καθ' ἣν τάξιν ἀναγράφει ὁ συγγραφεὺς τὰ οἰκεῖα πρόσωπα ἐν τῇ μετωπίδι τοῦ ἔργου. Τὰ πρόσωπα ἄρα εἰς οὐδένα ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς· τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐκμανθάνουσι πλείονες καὶ ὑποδύονται αὐτὸ διαδοχικῶς. Προσέτι ἅπαντες οἱ μεμισθωμένοι ὑποκριταὶ ἀνέρχονται κατὰ πᾶσαν παράστασιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς· οἱ δὲ δι' οὓς δὲν ἀπομένει πρωταγωνιστοῦ πρόσωπον ὑποδύονται ἄφωνα πρόσωπα ἢ θάπτονται ἐν τῷ χορῷ.

Πάντες οὗτοι οἱ νεωτερισμοὶ ἂν καὶ κατ' ἐπιπολὴν φαίνονται ἐπουσιώδεις, παράγουσιν ὅμως σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Τὸ κοινὸν ἀδιαφορεῖ περὶ τῶν ὑποκριτῶν καὶ οὗτοι ἀμοιβαίως περὶ ἐκείνου. Ἀμφότεροι ὄντως οἵ τε θεαταὶ καὶ οἱ ὑποκριταὶ ἐντὸς τοῦ θεάτρου διαρκούσης τῆς παραστάσεως διατελοῦσι βαθέως προσηλωμένοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, οὗτοι μὲν ὑπὸ τὸ κράτος ἰσχυρᾶς δράσεως, ἐκεῖνοι δὲ γοήτρου. Ἐκτὸς δὲ τοῦ θεάτρου ἀπάντων ἡ διάνοια φέρεται λεληθότως πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Γουλιέλμος Ῥιχάρδος Βάγνερ ἐγένετο ὁ μέγιστος τῶν δραματικῶν μουσουργῶν τοῦ XIX αἰῶνος, εἰς δὲ τῶν βαθυνουστέρων καὶ μᾶλλον ρεκτῶν μουσικοφιλοσόφων ὄλων τῶν χρόνων. Τυχχάνει μέγας οὐ μόνον διότι μετὰ τοῦ Βερλιόζ ἀνεκαίνισε τὰ εἶδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως, οὐ μόνον διότι ἐπροίκισε τὴν ὀρχήστραν διὰ πλείστης δυνάμεως ἀλλ' ἰδίως διότι ἐγένετο ὁ δημιουργὸς διανοητικοῦ μνημείου, ὅπερ ἀπαρτίζει σειρὰ ὀλόκληρος μελοδραμάτων μεγάλης ἀξίας καὶ ὅπερ ἀνέστησεν ὑπὸ τινος ἐπόψεως τὸ ἀρχαῖον θέατρον.

Ὅστις δὲν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ Wagner καθ' ὥραιαν ἐσπέραν θέρους μετὰ παράστασιν τοῦ Παρσιφᾶλ δὲν εἰξεύρει ὅποιαν ἐξαισίαν καὶ θεῖαν ἐντύπωσιν δύναται νὰ παραγάγῃ ἢ μουσικῇ.

Σεπτέμβριος 1893.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗΣ

ΔΥΟ ΠΑΤΕΡΕΣ¹

Γονεῖς ἀπίκρατοι κ' οἱ δύο, κ' ἀπ' ὄλους ζηλεμένοι
'Εκαμαρῶναμε μαζῇ
'Εσὺ μιά κόρη τρυφερή,
Κ' ἐγὼ μιά χαϊδεμένη.

'Αλλ' ὁ οὐρανός, ποῦ εἶδε 'ς αὐταῖς τὰ γαλανὰ του κάλλι,
Καὶ τὴ γλυκεῖά του τὴ θωριά,
Νύφη του ἠθέλησε τὴ μιά,
'Δικὴ του καὶ τὴν ἄλλη!

Εἰς τῆς ὀχτῶ τοῦ γάμου τῆς τὴν εἶδα 'πεθαμμένη,
Κ' ἐσὺ, 'σάν πτώμα ζωντανό,
Μέσα 'σὲ τάφο σκοτεινὸ
Σιγὰ νὰ κατεβαίνῃ.

'Αλλ' ἡ δικὴ μας συμφορὰ δὲν εἶνε, φίλε μου, ἴτη·
Γιατί, 'σάν θέλῃς τὴν αὐγή,
Χτυπᾷς τὸν τοῖχο, ποῦ τὴν κλεῖ,
Κι' αὐτὴ θά σ' ἀπαντήσῃ.

'Εγὼ ὁ θλιμμένος, τρέχω ἐκεῖ, ποῦ ὁ πόνος μ' ὀδηγáει,
Βλέπω ἕνα μνημα . . . τὸ φιλῶ,
Τὸ δακρυβρέχω, τὸ χτυπῶ,
'Αλλὰ δὲν μ' ἀπαντáει!

(Κατὰ τὸ Ἴταλικὸν 1893)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

¹ Πατήρ τις, ἀπολέσας τὴν θυγατέρα του μικρὸν μετὰ τοὺς γάμους τῆς, ἀποτείνεται πρὸς τινὰ φίλον του, οὗ ἡ κόρη κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἐνεούετο τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

δαιοτάτων ἀνδρῶν τῆς πρωτεύουσας. Ὀγδοήκοντα τοιαύτας διαλέξεις ἔκαμην, ἀναλύσασα τὰ καταλλήλοτερα καὶ διδακτικώτατα ποιητικὰ ἔργα τῶν προγόνων ἡμῶν, Ὁμήρου κλπ.

Τὸ 1872 συνέστησε τὸν πρώτον ἐν Ἀνατολῇ, τὸν ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς γυναικειᾶς παιδείσεως Σύλλογον τῶν Κυριῶν, βοθηουμένη ὑπὸ τῶν εὐγενῶν δεσποινῶν Ἑλένης Παπαρρηγοπούλου, ἧτις καὶ ὑπῆρξεν ἡ πρόεδρος αὐτοῦ μέχρι τέλους τοῦ βίου της, Σμαράγδας Βικέλα ταμίου, μητρὸς τοῦ διαπρεποῦς λογίου καὶ ποιητοῦ κ. Δ. Βικέλα, καὶ τῆς κυρίας Ἑλένης Γ. Σκουζῆ ἀντιπροέδρου. Συνειργάσθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Ἐργαστηρίου τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν, καὶ ὡς γραμματεὺς τοῦ συλλόγου καὶ ὡς ὁργανώτρια τοῦ πρώτου τούτου γυναικείου ἔργου εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς, ὅπερ περιποιεῖ τιμὴν μεγάλην εἰς τὰς Ἑλληνίδας.

Τὸ 1874 ἐπεσκέφθη τὴν Γαλλίαν, ἔτυχε δὲ συμπαθεστάτων ἐνδείξεων ἐκτιμῆσεως διὰ τὰς καλλιτεχνικώτατας διαλέξεις αὐτῆς, δι' ἃς αἱ Ἑλληνίδες τῆς Μασσαλίας προσέφερον αὐτῇ πολυτιμώτατον δακτύλιον ἐξ ἀδαμάντων, φέροντα περὶ τὴν σφενδόνην κολαυετικήν ἀφιέρωσιν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν προσεκληθῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῶν ἐκεῖ διαπρεπόντων ἀνδρῶν, ὅπως ἰδρῦσῃ καὶ ὁργανώσῃ Πρότυπον Παρθεναγωγείου καὶ Διδασκαλείου ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων ἀνά πάσαν τὴν Ἀνατολήν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ κυρία Κεχαγιᾶ ἱδρυσεν καὶ ὠργάνωσε τὸ Ζάππειον, εἰς ᾧ μετέδωκε τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς καὶ παιδευτικὰ ὄνειρα, ἐνσαρκώσασα ἐν αὐτῷ ἅπαν τὸ παιδαγωγικὸν αὐτῆς πρόγραμμα καὶ καταστήσασα τὸ λαμπρὸν τοῦτο καθίδρυμα ἐστὶν ἀκτινοβολίας ὀρθοσκευτικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ πατριωτικῶν αἰσθημάτων, στηρίζασα πάντοτε τὸ ὅλον ἔργον της ἐπὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ συγκρατήσασα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς διὰ τοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰς καρδίας τῶν μαθητριῶν αὐτῆς μὲ φανατισμὸν ἀληθῶς μέγαν καὶ ὑψηλόν.

Ἀφ' ἐτέρου τὰ φιλολογικά, παιδαγωγικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ τῆς κ. Κεχαγιᾶ ἔργα δὲν εἶναι ὀλίγα καὶ ἀνάξια λόγου, δυνάμενα νὰ προκαλέσωσιν ἴσως καὶ τὸν φθόνον πολλῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι λογίων. 1) Πλὴν τῶν Παιδαγωγικῶν αὐτῆς μελετῶν, ἃς ὡς παρακαταθήκην κατέλιπεν εἰς τὰς Ζαππίδας, ἰδημοσίευσεν 2) Κρίσεις ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Lefèvre τοῦ 19ου αἰῶνος, ὑπερασπιζομένη νευρωδῶς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σωκράτους καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἀρχάς. 3) Ἐξ Διαλέξεις σπουδαιότητας περὶ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, Προμηθέως Δεσμώτου τοῦ Αἰσχύλου, Οἰδίποδος ἐπὶ Κολλωνῶ καὶ τρεῖς περὶ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης καὶ τῆς ἐνόητος τῶν τεχνῶν παρ' Ἑλλήσι. 4) Συνέγραψεν ἐγχειρίδιον πρὸς τὰς διδασκαλίσας. 5) Οἰκιακὴν Οἰκονομίαν καὶ στοιχειώδη γραμματολογία, διεκόσμησεν δὲ καὶ ἐξακολουθῆ στωλίζουσα καὶ πάντοτε ἀκουράστως ἀσχολουμένη, πολλὰ τῶν ἐγκριτῶν Περιοδικῶν καὶ φιλολογικῶν συγγραμμάτων τῆς πατρίδος αὐτῆς, διὰ πραγματειῶν ποικίλων, σπουδαίων, καὶ ἀνωτέρων γυναικείου καλάμου, ἔργων ἐν γένει εἰς τὰ ὅποια ἀποπνέει ἔρωσ τεχνῆς καὶ ἀρμονίας. Ἡ κυρία Κεχαγιᾶ τυγχάνει μέλος πολλῶν Σωματείων, τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου τῶν Παρισίων, τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικειᾶς παιδείσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν, τοῦ Δραματικοῦ, τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικειᾶς παιδείσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν, τοῦ φιλελληνικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως καὶ πλείστον ἄλλων σωματείων καὶ συλλόγων ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἀλλαχοῦ.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΕΧΑΓΙΑ

Ἀξιότιμε κύριε Ἀρσένη

ΑΣΜΕΝΩΣ ἀνταποκρινόμενη εἰς τὴν εὐγενῆ ὑμῶν παράκλησιν, ἀποστέλλω διὰ τὴν ἀξιόλογον «Ποικίλην Στοάν», τὴν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ γενομένην μετὰφρασιν περικοπῆς κεφαλαίου ἐκ τοῦ περὶ Γυναικὸς μεγάλου ἔργου, ὅπερ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Th. Stanton, εἰς ᾧ δὲ προσέφερον πραγματείας αἱ ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης συσταθεῖσαι εὐπαιδευτοὶ γυναικες. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο προσήνεγκε καὶ ἡ Κυρία Κεχαγιᾶ τὴν περὶ τῆς Ἑλληνίδος καὶ Ἀνατολίτιδος πραγματείαν της τῷ 1884.

Η ΑΝΑΤΟΛΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XVII

ΥΠΟ

ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ Α. ΚΕΧΑΓΙΑ

Ἡ κυρία Καλλιόπη Κεχαγιᾶ ἐγεννήθη ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας, ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς· ὁ πάππος αὐτῆς ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀντιπρόσωπος τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων παρὰ τῇ Πύλῃ καὶ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους περιβληθεὶς καὶ τὸ καρτάριον ὡς δεῖγμα ὑψίστης τιμῆς, Μηλὲτ Κεχαγιᾶ, ἐξ οὗ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα. Ὁ πατήρ αὐτῆς ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἀντεκατέστησε τὸν πάππον, ἀλλὰ ταχέως περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν ἀρχῶν διὰ τὰ ἐνθουσιώδη αὐτοῦ αἰσθήματα ὑπὲρ τῆς ἀναγεννωμένης πατρίδος, ἀπεμακρύνθη τῆς ἀρχῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐμπορικὸν βίον. Ἐντεῦθεν φοβούμενος τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντιπαθείας, παρέλαβε τὴν οἰκογένειάν του μετὰ τινα ἔτη καὶ μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἐκπαιδεύσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ τὸ 1850. Ἡ κυρία Καλλιόπη Κεχαγιᾶ ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ τότε ἀκμάζον σχολεῖον τῆς φιλέλληδος κυρίας Μαρίας Χίλλ καὶ ἔμεινε παρ' αὐτῇ μέχρις οὗ ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς αὐτῆς, μετέπειτα δὲ συνειργάσθη μετὰ τῆς εὐσεβοῦς αὐτῆς παιδαγωγοῦ, ἧτις ἠγάπησεν αὐτὴν ὡς ἴδιον τέκνον καὶ τὴν ἐτίμα ἰδιαζόντως. Δεκατετραετίς μόλις οὕσα μετέβη εἰς Λονδίον, ὅπου καὶ ἐφοίτησεν ἐν τινὶ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων παρθεναγωγείων πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἀγγλικῆς καὶ πρόσ-κρησιν πλειοτέρων γνώσεων, παραμείνας ἐν αὐτῷ διετίαν ὀλόκληρον. Ἐπανελθούσα εἰσῆλθεν ὡς βοηθὸς τῆς κυρίας Χίλλ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον αὐτῆς. Πρώτη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀνατολῇ εἰσήγαγε τὸ ἔθιμον τῶν δημοσίων διαλέξεων, τέρψασα τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ 1871—1873 διὰ τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ φιλολογικῶν αὐτῆς διαλέξεων ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Νηπιαγωγείου τοῦ Ἀρσακείου, ὅπου μετὰ πολλῆς ἡδονῆς ἔσπευδον καὶ ἐκ τῶν σπου-

Εἰς ταῦτα τὰ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ μεταφρασθέντα περὶ τῆς Κας Κεχαγιᾶ, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω ὀλίγιστας τινὰς γραμμὰς, ἃς ἐπιβάλλει μοι ἰδιάζουσα ὀλιῶς ἐκτίμησις πρὸς τὴν ἀληθῶς λογίαν ταύτην γυναῖκα τῆς πατρίδος μου.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1888 ἡ κ. Κεχαγιᾶ ἐπεχείρησε τὸ εἰς Ἀμερικὴν ταξιδεῖδόν της, ὁμηθεῖσα πρὸς τοῦτο ὑπὸ πόθου πρὸς μελέτας παιδαγωγικὰς ποιήσας καὶ σπουδαιοτάτας. Διέμεινεν ἐν Ἀμερικῇ 8 μῆνας, καθ' οὓς μεταβάσα κατὰ διαδοχὴν εἰς τὰς πόλεις Boston, Buffalo, Sikago, Κιγκινιάτην, Φιλαδέλφειαν, Washington καὶ Νέαν Ὑόρκην, ἐπεσκέφθη ἐν αὐταῖς ἅπαντα τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἀπὸ τῶν Νηπιαγωγείων μέχρι τῶν Πανεπιστημίων, καθὼς καὶ τὰ νοσοκομεῖα, φρενοκομεῖα, φυλακὰς καὶ ἅπαντα τὰ κέντρα τῶν γραμμῶν, ἐταιρεῖας, βιβλιοθηκὰς, λήσχας γυναικῶν καὶ Συλλόγους, οἵτινες ἀπένευμαν αὐτῇ τὸν τίτλον ἐπιτίμου μέλους. Ἐπανειλημμένως προσεκλήθη νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἐν Sikago περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως ἐν Ἑλλάδι, καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου τῶν Κυριῶν, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δὲ τῆς Evenston ἀνέπτυξε τοὺς φυσικοὺς, ιστορικοὺς καὶ φυλετικοὺς λόγους δι' ὧν ἐδημιουργήθη ἡ Καλλιτεχνία ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Φιλαδέλφειᾳ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλανθρωπῶν ἔργων τῶν γυναικῶν μας, ἐν τῷ μεγάλῳ Διδασκαλεῖῳ τῆς Νέας Ὑόρκης πρὸς 1800 νεανίδων καὶ τῶν ἀρχῶν, περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἰδεῶν ὡς διεθνῶν πρὸς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν, ἐν Washington δὲ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῶν ἔργων καὶ τῶν σωζομένων μνημείων, πάντοτε διεγείρασα τὴν ἰδιάζουσαν ἐκτίμησιν καὶ πανταχοῦ τυχοῦσα τῶν ὑψίστων τιμῶν δι' ὧν πράγματι ἀνύψωσεν ἐν Ἀμερικῇ τὸ γόητρον τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ ἐτίμησε μεγάλως ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς τὴν Ἑλληνίδα γυναῖκα. Κατὰ τὴν ἐξ Ἀμερικῆς ἐπιστροφὴν της ἡ κ. Κεχαγιᾶ μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ μακρὸν πρὸς ἀνωτέρας καλλιτεχνικὰς μελέτας, μῆνας ὅλους διερχομένη ἐν ταῖς Μουσεῖοις καὶ σπουδάζουσα τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν.

Κατὰ τὸ 1890 ἐπιστρέψασα ἐξ Ἰταλίας προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν, μετὰ τῶν ὁσίων ἄλλοτε ἐπὶ ἔτη εἶχεν ἐν ἀγάπῃ συνεργασθῆ, ὅπως συστήσῃ καὶ ἀναλάβῃ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ ἐνταῦθα Πρωτοτύπου Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, ἣτις περιέβαλλε τὸ ἔργον διὰ τῆς πολυτίμου Αὐτῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης. Τὸ Πρωτότυπον Παρθεναγωγεῖον, ἰδικὸν ἀληθῶς παιδευτήριον, σκοπὸν ἔχον νὰ παρασκευάσῃ κατ' ἐξοχὴν μεμορφωμένας γυναῖκας καὶ ἑλληνίδας μητέρας δι' ἀγωγῆς καὶ παιδύσεως, οἷα συνήθως ἐν τῷ οἴκῳ παρέχεται δι' ἀδράς δαπάνης, εἰς τὸ τριετὲς διάστημα ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἀπέφερε λαμπροὺς καρπούς, θέλει δὲ σπουδαίως ἐξυπηρετήσῃ κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην καὶ μητρικὴν ὄντως διέθυνσιν τῆς κυρίας Κεχαγιᾶ.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1891 συσταθείσης τῆς ἐν Χριστῷ Ἀδελφότητος, ἡ κυρία Κεχαγιᾶ προσεκλήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης, ἣτις ἰδιαζόντως εὐνοεῖ καὶ ἀγαπᾷ αὐτήν, ὅπως ἀναλάβῃ καὶ τὴν τοῦ σωματείου τούτου ἐπιμελεστέραν κατάρτισιν. Συνεργαζομένη ἤδη μετὰ τῶν συναδέλφων αὐτῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὠραίου σκοποῦ τοῦ σωματείου τούτου καὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν καθ' ἡμᾶς Φυλακῶν, πολυτίμως μεριμνᾷ ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς ἰδίως βελτιώσεως τῶν

ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐφῆθων καταδίκων, ὅπως οὗτοι τῶν φυλακῶν ἐξερχόμενοι ἀποβῶσι πολῖται χρηστοί. Πρὸ τοῦτο ἰδρυθήσεται δαπάναις τοῦ πάντοτε πρωτοστατοῦντος εἰς πᾶν ἔθνικὸν ἔργον μεγαθύμου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενοῦς κυρίου Γεωργίου Ἀβέρωφ ἴδιον κατάστημα διὰ τοῦς καθεὶρ μόνους Ἐφῆθους. Εἰς τὸ ἰδρυθῆσομενον Ἐφῆβεῖον, οὐ ὁ καταρτιζόμενος ἔσται καθ' ὅλα τέλειος εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ, θέλουσι συγκεντρωθῆ οἱ Ἐφῆβοι πασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι φυλακῶν, καὶ ἐργαζόμενοι ἐν αὐτῷ καὶ διδασκόμενοι θὰ ἀποτίωσι τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐριθθέντα αὐτοῖς χρόνον τῆς ποινῆς, μηδένα κίνδυνον ἠθικὸν διατρέχοντες ἐκ συγχρωτισμοῦ μετ' ἐνηλίκων καταδίκων.

Ἡ κυρία Κεχαγιᾶ ὡς πρόγραμμα τοῦ βίου αὐτῆς καὶ σκοπὸν ἔθετο τὴν φιλανθρωπίαν. Χαρακτηρίζει αὐτὴν εὐγένεια ἦθος καὶ ἔκτακτος εὐπροσηγορία, φύσει δὲ καλλιτεχνος καὶ ποιητικῆ, διακρίνεται διὰ τὴν ὑψηλὴν ἀγάπην, ἣν δεῖκνύει πρὸς πᾶν ὅτι καλόν, εὐγενές καὶ μέγα.

Τοιαύτη ἐν ἀσθεναστάτῃ καὶ ἀμυδρᾷ σκιαγραφίᾳ ἡ κυρία Κεχαγιᾶ τὴν ὁποίαν ἠτύχησα νὰ γνωρίσω πρὸς τριετίας, καὶ ἣτις, εἶμαι βεβαία, ὅτι οὐδέποτε θέλει μοῖσυγχωρήσῃ τὰς περὶ αὐτῆς σημειώσεις μου ταύτας, ἃς ὀφείλω εἰς τὴν φιλόφροναν Ὑμῶν αἴτησιν, ἀποστέλλω δὲ πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῷ ὠραίῳ ὑμῶν ἑθνικῷ ἡμερολογίῳ, εἰς ὃ πολὺ ἀρμοδίως δημοσιεύεται καὶ ἡ εἰκὼν τῆς διακεκριμένης ταύτης Ἑλληνίδος καὶ καλλιτέχνου παιδαγωγοῦ.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου

ΙΟΥΛΙΑ Α. Σ * * *

ΘΑ ΜΑΡΑΘΗ

Μελαχροινούλά μου, ἄλλος μαγνήτης,
Ἡ τύχη ἀχώριστη θὰ μᾶς κρατῆ
Μὰ πόσο σκιάζομαι τῆ δύναμί της,
Δὲν ξέρω ὁ δύστυχος κι' Ἐγὼ γιατί!

Κι' ὅμως τὰ χεῖλη μας ποτὲ ἄς μὴν 'ποῦνε
Πόσα τὸ στῆθός μας βαθεῖ' ἀγροικᾷ
Μόνο τὰ μάτια μας κρυφ' ἄς 'μυλοῦνε
Μὲ λόγι' ἀμίλητα καὶ μυστικά.

Σὲ πλάνα ὄνειρα ποτὲ ἄς μὴ ρίξῃ
'Ἐλπίδα ἢ σκέψι μας καὶ μαγευθῆ.
Μπουμπούκι' ἡ ἀγάπη μας ἄς μὴν ἀνοίξῃ
Δυὸ 'μέραις κι' ἔπειτα νὰ μαραθῆ.

1893

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

- Μία . . . δύω . . . πέρνει τέλος . . . Τὴν καρδιά μου τὴν πουλῶ.
- Τὴν πουλεῖς; Καὶ τί γυρεύεις δι' αὐτὴν παρακαλῶ;
- Ἐνα φίλημα . . . — Τὴν πέρνω. — Τρὲ πουλήθηκε παιδιὰ!
- Ἄχ! μὲ ἓνα φίλημά της μοῦ ἐπῆρε τὴν καρδιά!

ΓΙΑΤΙ;

- Γιατὶ μοῦ γύρεψες φιλή; — Ἐσὺ γιατί ποτίζεις τὴν γάστρα σου ἀγάπη μου; — Γιατί; Δὲν τὸ γνωρίζεις; Για νὰ ἰδῶ τὸ φῶλι μου γλυκὰ νὰ λουλουδίση . . .
- Ἄφοῦ λοιπὸν τὸ φῶλι Σου θέλει νερό ν' ἀνθίσση Πῶς θέλεις ἡ ἀγάπη μου ν' ἀνθῆ χωρὶς φιλή;
- Εἶναι τὸ φίλημα δροσιὰ ε' τὸν ἔρωτα τρελλή!

ΑΙ;

- Ἄ, ὅτι παθαίνει ἡ δύστυχη καρδιά μου ε' τὴ ματιά Σου
- Εἰς τὴν δική μου τὴ ματιά, παθαίνει κι' ἡ καρδιά Σου;

ΝΙΚΟΣ ΚΟΤΣΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀξιότιμε κύριε Ἀρσένε,

Ἐλαβον τὴν ὑμετέραν *Μια κολακευτικὴν ἐπιστολήν*, ἐξ ἧς μαρτάνω μετὰ χαρᾶς ἐθνικῆς, ὅτι ἡ «Ποικίλη Στοὰ», ἣτις ἐπὶ τσοαῦτα ἔτη ἔτερις τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον καὶ ἐξεπλήρωσε μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὴν ἐν τῇ πνευματικῇ ἐργασίᾳ χρῆσιμον αὐτῆς ἀποστολήν, πρόκειται, μετὰ ὀλιγοχρόνιον διακοπήν, νὰ συνεχίσῃ ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς σκοπὸν.

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς, διότι ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐγγράψητε καὶ ἐμὲ μεταξὺ τῶν σπουδαίων συμμετόχων τῆς ὠραίας ὑμῶν ἐργασίας ταύτης, μετὰ πολλῆς δὲ προθυμίας ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ὑμετέραν εὐγενῆ ταύτην ἔφραση, πέμπω πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ «Ποικίλη Στοᾷ» τοῦ 1894, ὅπως ἀνέκδοτον νεώτερον ἔργον μου «Τὸ εἰς Ἀμερικὴν Ταξιδιὸν μου», ἐλπίζουσα, ὅτι θέλετε κρίνει αὐτὸ ἐκ τῆς προθυμίας μᾶλλον τῆς γραφᾶς ἢ ἐκ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ἀξίας.

Εὐχομένη τῇ φίλῃ **Π. Στοᾷ** τὰ κράτιστα, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης τιμῆς μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30ῇ Ἰουλίου 1893.

Καλλιόπη Α. Κεχαγιᾶ

ΤΟ ΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΝ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΜΟΥ

Διάπλους τοῦ Ὠκεανοῦ

ΟΛΥΓΕΤΗΣ πόθος καὶ μελέται ποικίλαι, ἀπὸ νεανικῆς μου ἡλικίας πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην, περὶ τῆς ὁποίας τόσα καθ' ἐκάστην ἐμάνθανον θαύματα ἐπιστήμης καὶ βίου, ἀλλὰ καὶ τόσα ἀνεγίνωσκον παράδοξα καὶ ἀντιφατικὰ εἰς τὰς ἐντυπώσεις περιηγητῶν καὶ τὰς περιγραφὰς γεωγράφων, ἱκανοποιήθησαν τέλος τὴν 27ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1888.

Ἐμελλον νὰ διαπλεύσω τέλος πάντων, τὸν ἀπέραντον Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν τοῦ ὁποίου τὰ οὐρανομήκη κύματα, λέγουσιν ὅτι ὀλιγότερον πτοοῦσι τοὺς ναυτιλλομένους ἢ αἱ ἀνώμαλοι καὶ εὐτράπελοι κυμάνσεις τῆς Μεσογείου.

Εἶχον ἤδη ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας ἀπὸ τῆς 18ης Αὐγούστου προμηθευθῆ τὸ εἰσιτήριόν μου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Κεφαλληνία» τῆς γραμμῆς τοῦ Cunard ἀπὸ Λίβερπουλ εἰς Βοστώνην, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐσωκλείστως μοι ἔπεμ-

Σ. Α. Π. ΣΤΟΑΣ. Μετ' ἰδιαζούσης εὐχαριστήσεως κοσμῶμεν τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου τῆς «Ποικίλης Στοᾶς», δι' ὠραίας προσωπογραφίας τῆς διακεκριμένης παρ' ἡμῖν λογίας κυρίας Καλλιόπης Κεχαγιᾶ, τὸ δεύτερον ἤδη τιμώσης διὰ τῆς εὐγενοῦς καὶ ἐξαιρέτου αὐτῆς συνεργασίας τὸ ἡμέτερον ἔργον. Τὸ ἀνωτέρω καταχωριζόμενον ἄρθρον τῆς κατ' ἐξοχὴν εὐπαιδευτοῦ κυρίας καὶ διαπρεποῦς ἡμῶν συνεργάτιδος, Ἀναμνήσεις τοῦ εἰς Ἀμερικὴν Ταξιδίου της, ἔργον ἐντελῶς ἀνέκδοτον, ὅπερ ἐξ ἰδιαζούσης πρὸς τὴν «Ποικίλην Στοᾶν» ἐκτιμῆσεως εὐγενῶς πρὸς στολισμὸν τοῦ παρόντος αὐτῆς τόμου παρεχώρησεν, ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως ἐνδιαφέρον καὶ διδακτικώτατον δημοσίευμα. Οὐχὶ συνήθης τις περιγραφὴ ἐντυπώσεων, ἀλλ' ἀληθὴς μελέτη, ἐν ἧ ἡ χάρις τῆς ἐκθέσεως ἀμιλλᾶται πρὸς τὰς ὠραίας σκέψεις καὶ τὰς διδακτικωτάτας ιδέας ἃς ἐν τῷ μεταξὺ ἐγκατέσπειρεν ἢ μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας καὶ ὀξυνοῦς γράφουσα λογία κυρία, ἐν γλαφυρότητι δι' ὕφους καὶ ἐνιαχοῦ ἐν ποιητικωτάτῃ ἀληθῶς ἐξάρσει περιγράφεται ὁ Διάπλους τοῦ Ὠκεανοῦ, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἱστορεῖται ἡ ἐν Ἀμερικῇ

φεν ἢ διεύθυνσις καὶ τὸ ὅλον διάγραμμα τῆς ἐσωτερικῆς διατάξεως ἐν ᾧ διεκρίνετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ θαλαμίσκου μου, ὅστις ἔμελλε νὰ μὲ φιλοξενήσῃ.

Ἦτο τὸ πρῶτον πρακτικὸν δεῖγμα, ὅπερ ἐλάβρανον τῆς Ἀμερικανικῆς περὶ τὸ διοικεῖν ἀκριβείας. Δὲν συστέλλομαι νὰ εἶπω, ὅτι κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀναχωρήσεώς μου νευρικὴ τις ἀνησυχία μὲ κατεῖχε καὶ ἐδοκίμαζον νὰ ὑπλισθῶ μὲ τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν τῆς θελήσεως, ὅπως ἐπιχειρήσω τὸν διάπλουν, καθόσον ἐννέα ἡμέραι ἐσημειοῦντο διὰ τὸ μακρὸν τοῦτοθαλάσσιον ταξίδιον, ἐν παρενθέσει δὲ (καιροῦ ἐπιτρέποντος). — Πόσας λοιπὸν ἡμέρας ἐμέλλομεν νὰ πλέωμεν τὸν Ὠκεανὸν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει; — τοῦτο ἦτο ἄδηλον τοῖς πᾶσι. Ἐν μόνον μὲ καθησυχάζε καὶ ἠῤῥξανε τὸ θάρρος μου, ἢ πληροφορία ὅτι ἡ «Κεφαλληνία» ἦτο τὸ ἀναπαυτικώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀτμόπλοιον τῆς γραμμῆς καὶ ὅτι ἐμέλλον νὰ συμπλεύσω μετὰ 200 περιηγητῶν Ἀμερικανῶν καὶ Ἀμερικανίδων ἐπανερχομένων εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν· οὕτω τὸ ἀτμόπλοιον οὕτε φορτίον εἶχεν ἐμπορικόν, οὕτε ἄλλην τινα ταχυδρομικὴν ἐτέλει λειτουργίαν.

Ἡ πόλις τῶν Παρισίων, ἥτις συνήθως δεσμεύει, ὡς ἡ Κίρκη, τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτήν, τὴν φορὰν ταύτην μοὶ ἐχρησίμεισε μόνον ὡς σταθμὸς, ἂν καὶ δεκαπέντε ὄλας ἔμενον ἡμέρας ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ ἅπας ὁ χρόνος κατηναλώθη εἰς παρασκευὴν τοῦ ταξιδίου. Ἐπρεπε νὰ γράψω πρὸς φίλας μου παρὰ τῶν ὁποίων εἶχον προσκληθῆ, νὰ δηλώσω καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐν Ἀμερικῇ περιουσίας μου, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον ἔμελλον πρὸς ταύτην νὰ διαθέσω, ἵνα μὴ

δραῖσις τῆς γυναικός, εἰς χεῖρας τῆς ὁποίας εἶνε ἀποκλειστικῶς ἀνατεθειμένα σπουδαϊότατα ζητήματα.

Ἡ «Ποικίλη Στοὰ» πάντοτε εὐτυχήσασα νὰ περικλείσῃ εἰς τοὺς διαφόρους αὐτῆς τόμους ἔργα πολλῆς ἀξίας καὶ ἐνδιαφέροντος, ἐν ἰδίᾳ εὐφροσύνη στολίζει τὰς σελίδας τῆς διὰ τῆς πολυτίμου δημοσιεύσεως τῆς κ. Κεχαγιᾶ, καίτοι δὲ ἡ Διεύθυνσις αὐτῆς γινώσκει, ὅτι ὁ εἰλικρινῆς οὗτος αὐτῆς ἔπαινος προσκρούει εἰς τὴν ἐγνωσμένην μετριοφροσύνην τῆς τοσοῦτον ἀθροῦσως ἀλλὰ τελεσφόρως πάντοτε παρασχούσης διαπρεπεῖς ὑπηρεσίας ἐν τῇ πνευματικῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους λογίας γυναικός, ἐνόμισεν εὐλόγον τὴν περίστασιν, ὅπως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τῆς λαμπρᾶς ταύτης μελέτης, γνωρίσει ἀρμυδιώτερον εἰς τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον τὴν ἔγκριτον αὐτῆς συνεργάτιδα, ἐν ἰδίᾳ ἄρθρῳ παρέχουσα καὶ καλλίστας σημειώσεις περὶ τῶν ἔργων καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τῆς κ. Καλλιόπης Κεχαγιᾶ ὡς ἑλληνίδος κατόχου παιδείας καὶ καλλιτέχνου παιδαγωγοῦ. Τὰς σημειώσεις ταύτας, τῇ παρακλήσει ἡμῶν, μετέφρασε χάριν τοῦ ἡμετέρου ἡμερολογίου ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ εὐγενῆς καὶ φιλόμουσος δεσποινίς.

ἀπολεσθῆ ὁ καιρὸς, ὅταν φθάσω, εἰς κανονισμὸν τοῦ ἐκεῖ προγράμματος. — Τούτων γενομένων τὴν 8ην Σεπτεμβρίου, ἀνεχώρησα διὰ Λονδῖνον καὶ μετὰ σταθμὸν 12 ὥρῶν εὕρισκόμενην ἤδη ἐν Λίβερπουλ τὴν 11 τοῦ μηνός. Ἐφιλοξενήθη ἐνταῦθα ἀδελφικώτατα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Κορνηλίου παρὰ τῇ φίλῃ μου κυρίᾳ Ῥάλλῃ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπισκεπτομένη πᾶν τὸ ἄξιον λόγου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ διερχομένη τὰς ὁδοὺς καὶ λεωφόρους, προσεπάθουν νὰ συγκεντρώσω ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ὅσον ἢ μνημὴ μὲ ἐβοήθει, καὶ νὰ ἐνοποιήσω, οὕτως εἰπεῖν, τὴν εἰκόνα τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ὅσον οἶόν τε πλαστικὴν καὶ ἀκριβῆ. — Ἐπίστευον ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἐργασίας θὰ ἦτο ἐλαστικώτερον, χαριέστερον καὶ ποικιλώτερον—ἀλλ' ἠπατώμην, μεγάλως. Μοὶ παρέστη ἡ Εὐρώπη ἐν τῇ ποικιλίᾳ τοῦ βίου, ἐν ταῖς περιστάσεσιν αὐτῆς ταῖς ἱστορικαῖς, ἐν τῇ πάλῃ τῶν λαῶν αὐτῆς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας, ἐν τῇ θρησκείᾳ, τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, σεβαστὴ μὲν καὶ ἐπιβλητικὴ διὰ τὸ γῆρας, μυστηριώδης δὲ καὶ αἰνιγματικὴ διὰ τὴν ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐκδηλούμενην ἔκφρασιν. Ὑπὸ τὰ σήματα καὶ παράσημα, ἅτινα φέρει ἐπὶ τοῦ στήθους, ὡς ἔπαθλα τῆς ἐκπολιτιστικῆς αὐτῆς δράσεως, κρύπτονται πληγαὶ εἰδεχθεῖς αἰῶνων, τὰς ὁποίας μάτην ὁ πολιτισμὸς καλλύνει διὰ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τῆς περιβολῆς. Προλήψεις βίου ἐσωτερικοῦ, δογματισμὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν αἱρέσεων, ὁ βαρὺς καὶ πνιγηρὸς, ἐνιαχοῦ, χιτῶν τῆς πολιτείας, εἶναι τὰ σπάργανα ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἠσθανόμην, ὅτι ἐκινεῖτο μᾶλλον τοῦτο ἀνθηρὰ νεανικὴ ζωὴ καὶ ἵπταντο ἐλαφρὰ καὶ πτερυγοφόρα ὄνειρα. Τοιαύτη ἦτο περίπου ἡ ἀντίληψις τῆς χώρας, ἣν ἔμελλον, τίς οἶδε, ἴσως διὰ παντός ν' ἀφήσω, μεταβαίνουσα εἰς κόσμον νέας συνθήκης καὶ νέου βίου. Ἐκεῖνο δὲ, ὅπερ ἐπέτεινε περισσότερον τὴν πίεσιν τῆς ψυχῆς μου, ἦτο καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτῆρ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως Λίβερπουλ.

Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι δαίμων βαρὺς ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν οἰκιῶν καὶ χεῖρ στιβαρὰ εἶχε διαγράψει πᾶσαν ἐν αὐτῇ τελομένην κίνησιν καὶ ζωὴν. Τὸ αὐτὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχῆμα, αἱ αὐταὶ τῶν οἰκῶν διατάξεις, ἢ αὐτὴ κανονικὴ καὶ ἀδιάσπαστος ἐξωτερικὴ τούτων διακόσμησις, ὁ χαρακτῆρ τῆς ῥυμοτομίας, ἢ ταυτότης τῆς συναλλαγῆς τῶν ἐν τῇ πόλει, ταῦτα πάντα ἀφῆρουν ἐκ τῆς ἀντιλήψεώς μου τὴν ἀτομικὴν καὶ ἐλευθέρην δραῖσιν τοῦ βίου.

Ἐν μόνον καθαρῶς διὰ πάντων διεφαίνετο, ἢ μεγάλη καὶ ἐπιβλητικὴ κυβερνητικὴ ἐνότης τῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας τοὺς θεσμοὺς ἐν ἀκι-

νήτῳ, οὕτως εἶπεῖν, ὑπακοῆ, ὁ λαὸς ἀκολουθεῖ. Μὴ αἱ ἐντυπώσεις αὐταὶ τῆς πόλεως Λίβερπουλ, δὲν ἔδιδον χροιάν τινὰ ἐπιβαρυντικὴν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης, ἣν ἐν τῇ διανοίᾳ μου ἐσχημάτιζον; Εἶχον τέλος ἀνάγκην διεξόδου, εἶχον ἀνάγκην ἐλευθερωτέρας ἀτμοσφαιρας, ὅπως ἀνακουφίσω τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπικείμενον βᾶρος, καὶ εὐρύστερνος καὶ μεγαλοπρεπῆς μοὶ ἤνοιγε τοὺς κόλπους τοῦ Ὁ Ὀκεανός.

Ὀκεανός! Λέξις μεγάλη, εἰκὼν ἀντιλήψεως ἔθνῶν καὶ λαῶν, ἐπιστημόνων καὶ ἀτόμων! Λέξις, τὴν ὅποیان ὁ παῖς ἀφελῶς μειδιῶν καὶ παίζων μανθάνει ἐν τοῖς σχολείοις, ὁ ἐπιστήμων μετὰ βρασάνων μελέτης καὶ πείρας ἀδυνατεῖ νὰ λύσῃ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ζωῆς αὐτοῦ τῆς τελουμένης διὰ τῶν μεγάλων βρουμάτων, ὁ δὲ ἀτρόμητος ναύτης ἐν αὐτῷ προσδοκᾷ τὴν ἐπίστεψιν τῆς γενναίας αὐτοῦ καρδίας, τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ δόξης. — Ναί. — Ὀκεανός! — Δὲν εἶναι λέξις κενή, ἀλλ' ὄντοτης, οὕτως εἶπεῖν, ἡ ὅποία ἀψησῶλησε καὶ τοὺς μεγάλους τῶν πατέρων ἡμῶν καλλιτέχνας. Ὁ Ὀκεανός κατὰ τὴν ἀντίληψιν τούτων εἶχεν ὅστ᾽ αὐτῶν καὶ σάρκα, χαρακτῆρα καὶ δρᾶσιν.

Ὅτε πρῶτον ἐπεσκέφθη τὸ ἔθνικόν Μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως, τὸ πλοῦσιον τοῦτο κληροδότημα τῶν Βουρβόνων, ἀκουσίως ἐπὶ ὄραν ὄλην ἐστάθη πρὸ τῆς μεγάλης κλίμακος τῆς ἀγοῦσης πρὸς τὰς αἰθούσας. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς, ἐπὶ μεγίστων ὀρθοστατῶν, ἀναπαύονται οἱ δύο δαίμονες τῆς ἱστορίας, ὁ πολὺς καὶ γιγαντώσωμος Νεῖλος ἐκ δεξιῶν, κεκλιμένος ἀσφαλῶς καὶ ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν ἡσυχῶν βρουμάτων τοῦ ὀμῶν μου ποταμοῦ, καὶ ὁ ἐξ εὐανύμων Τιτᾶν Ὀκεανός, ἀντίληψις ἐμπνευσμένη μεγάλου καλλιτέχνου, γεννηθεῖσα διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν αἰῶνων ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐκπροσωποῦσα ἐκπληκτικῶς, τῷ ὄντι, τὸ μέγα στοιχεῖον τὸ χωρίζον τὸν παλαιὸν ἐκ τοῦ νεωτέρου κόσμου. Κατάκειται μονίμως καὶ ἀσφαλῶς μετὰ δυνάμεως, ἣν ἀδύνατον φαίνεται νὰ παρασαλεύσῃ ἔξωθεν αἰτία, κατάκειται ἐπὶ τοῦ δονουμένου καὶ κυμαινομένου στοιχείου, τοῦ συμβόλου τούτου τῆς ἀστασίας. Εἶναι κύριος καὶ ἀσφαλῆς κυβερνήτης τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κράτους. Τὸ βλέμμα ἀτενίζει εἰς ἀτέρμονα ὀρίζοντα, προκαλεῖ δὲ πίστιν καὶ πεποίθησιν. Φαίνεται μέγας καθ' ὅλας τὰς ψυχικὰς διαθέσεις, φοβερός τὴν ὀργήν, ἀλλὰ μέγας κατὰ τὴν στοργήν. Ἐμποιεῖ ἐν γένει τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας κατὰ τὰς σχέσεις. Ἀδύνατος φαίνεται ὁ δόλος εἰς τὴν ἀκατάσχετον αὐτοῦ θέλησιν· δὲν γνωρίζει τὰς μικροπαθείας καὶ τὸν τάρραχον τοῦ κοινοῦ βίου. Εἶναι μέγας, ἐπιβλητικὸς καὶ ἀσφαλῆς. — Τοιαῦτην εἶχον ἀντίληψιν περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ τὸν ὅποιον ἔμελλον νὰ διαπλεύσω. — Ἦμην πάντοτε, ὡς

ἕκαστος εὐκόλως δύναται νὰ εἰκάσῃ, περιεργος μετ' ἀνυπομονησίας, ὅπως διὰ τῆς πείρας ἴδω καὶ ψηλαφῆσω τὴν μεγάλην ταύτην τῶν πατέρων ἡμῶν ἀντίληψιν.

* * *

Ἀποχαιρετήσασα τοὺς ἀγαθοὺς μου φίλους, ἐπεβιάσθη ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Tindal», ὅπερ ἔμελλε νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς τὴν «Κεφαλληνίαν» ἠγκυροβολημένην ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῆς ἔξωθεν τοῦ λιμένος· Μόνη ἢ ἀγαπητὴ μου φίλη κυρία Πάλλη, μὲ συνώδευσε μέχρι τῆς «Κεφαλληνίας». Ἀδύνατον εἶναι νὰ παραστήσω τί ἠσθάνθη ὅταν καὶ ταύτης ἀπεχωρίσθη. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὄντως, ἀπεχαιρέτων καὶ πατρίδα καὶ οἰκίους καὶ φίλους. Φόβος συνεῖχε τὴν καρδίαν μου, ἔκπληξις τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιβλητικὸν θρησκευτικὸν αἶσθημα, μέχρι δακρύων.

Ἐπεβιάσθημεν ἐπὶ τῆς «Κεφαλληνίας», παρεδώκαμεν τὰς ἀποσκευάς, ἐγὼ δ' ἤτοιμαζόμεν νὰ κατέλθω εἰς τὸν κοιτωνίσκον μου, ὅτε βουδὸν ὑψηλὸν ξύλινον κινούμενον πρὸς ἡμᾶς, ἀπέσπα αἰφνιδίως τὴν προσοχήν μου. Τί ἦτο ἄρα τὸ κινούμενον ἐκεῖνο ξύλινον στοιχεῖον; Ὀλίγον μακρὰν μου συγχρόνως ἀκούονται φωναὶ χαρᾶς, our chairs! our chairs! ἐκφωνοῦσι δύο δεσποινίδες παρ' ἐμοί. Ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ ἐδρῶν, ἀλλὰ τὸ κινούμενον ἐκεῖνο βουδὸν ἔλυε τὴν ἀπορίαν μου ἱκανῶς, ὅταν ἀπροσδοκῆτως ἐν ἠλεκτρικῇ ταχύτητι μεταφέρεται ὄγκος οὗτος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ διανέμεται κατ' ἐπιγραφὰς εἰς ἕκαστον ταξειδιώτην. — Πόθεν ἤρχοντο; Τίς εἶχε βάλει ἐπ' αὐτῶν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ὀνομάτων; Διατί τὸ ἰδικόν μου ὄνομα δὲν ἦτο μεταξὺ αὐτῶν; — Μοὶ ἐφαίνετο ἄδικος ἢ πράξις, μεροληψία ἐγωϊστικῆ, ἔλλειψις ἀθρότητος πρὸς ξένην: διότι ἤμην ἢ μόνη ξένη μεταξὺ ὄλων τῶν ἐπιβατῶν. Τοιαῦτα διενούμην, ὅτε ναύτης εὐπάρυφος καὶ εὐγενῆς τοὺς τρόπους, μετ' εὐλαθείας πλησιάσας μὲ ἠρώτησε «ποῦ εἶναι ἡ ἔδρα σας κυρία, διὰ νὰ τοποθετήσω αὐτὴν πρὶν ἢ ἀποπλεύσωμεν; Ὁ βορρᾶς εἶναι ἰσχυρὸς καὶ ὁ σάλος προμηγύεται μέγας». «Δὲν ἔχω, ἔδραν, τῷ ἀπεκρίθη, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νὰ μοὶ προμηθεύσητε τινὰ, ὅπως καὶ εἰς τοὺς λοιπούς»; «Αἱ ἔδραι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας αὐτῶν, μοὶ ἀπήνησεν· οἱ ἐξ Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Εὐρώπην διαπλέοντες ταξειδιῶται φέρουσι τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ ἀφίνοσι ταύτας ἐν Λίβερπουλ μέχρις ἐπανόδου». Τότε εἶδον τὴν πλάνην μου καὶ παρεκάλεσα ἐπὶ ἐνοικίῳ, οὐχὶ ἀσημάντῳ, λιρῶν δύο, νὰ μοὶ δοθῇ ἔδρα τοῦ ἀτμοπλοίου.

Ἐνῷ ταῦτα διημεθόντο μεταξὺ μας, 180 ἔδραι εἶχον ἤδη τοποθετηθῆ ἐπὶ τοῦ εὐρυτάτου καταστρώματος, ἔθην μὲν διὰ τὰς κυρίας,

εκειθεν δε δια τους ανδρας, κατα γραμμάς κανονικωτάτας και πυκνάς συστοιχίας. Υπηρέται επί τούτω τεταγμένοι περιετύλισσον ένα εκαστον τών επιβατών εν σχήματι μωμίας δια τών σκεπασμάτων, τών σισυρών, και άλλων περικαλυμμάτων, θέτοντες υπό τον αύχένα κυλινδρικά προσκεφάλαια. Ξεπλάγην πρό της εκτάκτου ταύτης κινήσεως και παρασκευής, η οποία δέν προεμήνυε, βεβαίως, ήσυχον πλοῦν, οτε δύο σεβασταί δεσποιναι, κεκτημένοι πείραν πολυετή τών Ωκεανείων ταξειδίων, ήραιώσαν τās έδρας αυτών και προητοίμασαν θέσιν και δια την ιδιικήν μου. «Ξαπλωθήτε κυρία» μοι ειπεν ο ναύτης, και δόσατέ μοι τὰ σκεπάσματά σας». Υπήκουσα και εντός 5 λεπτών ασφαλώς και στενωώς ως μωμία περιτετυλιγμένη, κατεκείμεν εντός της πολιās σισύρας μου, του αδιασπάστου συντρόφου τών ταξειδίων μου, με τους πόδας περιτετυλιγμένους κυλινδρικώς εντός σαλλίου, ώστε μοι ήτον αδύνατον να κινηθώ.

Ίδου λοιπόν εγώ έτοιμη δια τον πλοῦν. Έν τῷ μεταξύ ανειλικύσθη η άγκυρα, νεκρική επήλθε σιγή και μόνον αι διαταγαί του πλοιάρχου ήκούοντο. Μόλις έστράφη η «Κεφαλληνία» κατα πρύμναν προς τὰ Βορειοδυτικά, τὰ ουρανομήκη κύματα του Ωκεανου ήρχισαν να κινώσιν αυτην απειλητικώς. Πρώτην ήδη φοράν ήνοιγετο ενώπιόν μου ορίζων άτέρμων, του οποίου την μονοτονίαν διέκοπτον κύματα ατελευτήτου μήκους και φοβερου ύψους, μεταξύ δε τών οποίων χάος φοβερόν κατα διαδοχήν εφιλοξένει εις τον βυθόν αυτου το σκάφος, εκατέρωθεν του οποίου τὰ κανονικώς ύψούμενα κύματα καθίστων το θέαμα αληθώς τρομερόν. Έκυλίετο την αυτην φυλάττουσα πάντοτε φοράν μεγαλοπρεπώς και επιβλητικώς η ύγρα αυτη σειρά τών βουνών επί τών οποίων ανερχόμενοι και κατερχόμενοι επλέομεν, η δε κύμανσις τοσοῦτον έγένετο κανονικώς και βραδέως, ώστε ολιγώτερον έπασχον επί του ατμοπλοιου τούτου η κατα τον εϊσπλουν και εκπλουν του Σαρωνικου, όταν Νότος λαῦρος κυμαίνη αυτόν.

Οὔτω διεπλεύσαμεν επί 12 ώρας μέρος του πορθμου του Αγίου Γεωργίου, και δύο ώρας μετά την Χαλιφαξ έξηφανίσθη εκ του ορίζοντος πᾶσα ξηρά, ώστε το σκάφος διηνεκώς έφεξης απετέλει το κέντρον του κυκλοτερουs και μεθ' ήμῶν κινουμένου ορίζοντος. Ηδη εΐχομεν διελθει την δευτέραν, τρίτην και τετάρτην ήμέραν τον βορρᾶν ειχε διαδεχθη θωπευτικός ζέφυρος, πάντες οι συνεπιβάται μοι εϋθυμοι, ζωηροί και όμιλητικοί παρεδίδοντο εις παίγνια ποικίλα, εις αναγνώσεις, πλείστοι δε έτακτοποίουν τās περιγηγητικᾶς αυτών σημειώσεις σπουδά-

ζοντες και γράφοντες. Η όρεξις πάντων ήτον άριστη, η τράπεζα πλουσία και ή εστίασις φαιδροτάτη αι προς έμε φιλοφρονήσεις τών Αμερικανίδων φίλων μου, έγέγοντο μετά πολλής λεπτότητος και αγάπης. Εφιλοτιμούντο τίς πλείον ν' απαντήση εις τās πληροφορίας τās όποιας παρ' αυτών εζήτουν. Χαρακτηριστική τροφή του προγεύματός μας ήτο το έθνικόν φαγητόν poring εκ του οποίου απλήστως έτρωγον, συνιστάμενον εκ κριθής και γάλακτος.

Την έκτην ήμέραν του πλου έπορεύθη προς την πρώραν του πλοιου, όπου σμήνος ανθρώπων υπερχιλίον συνθεϊτο περι τράπεζαν παρὰ τη οποία τρεις του ατμοπλοιου υπάλληλοι έδαμάλιζον αυτούς. Που εύρέθη η φωλεά αυτη τών ανθρώπων, ήγνόουν παντελώς διότι πρώτην ήδη φοράν έβλεπον αυτούς, έρωτήσασα δ' έμάνθανον ότι ήσαν μεταναστάται Ιρλανδοί Σουηδοί και Γερμανοί, της έσχάτης κοινωνικής θέσεως και ήθικῆς καταστάσεως, οτινες μετέβαινον εις την Βόρειον Αμερικην προς εύρεσιν πόρου ζωής και εγκαταστάσεως. Μοι ειπον προσέτι ότι καθ' εκάστην εβδομάδα πολλά τιαυτα ανθρώπινα ρεύματα μεταβαίνουσιν εις την Αμερικην. Τίς είναι η τύχη τών ανθρώπων τούτων, και τίνι τρόπω εγγληματίζονται εις την νέαν ταυτην γην, ήσαν ζητήματα τὰ όποια δέν ήδυνάμην να λύσω εν τη διανοίᾳ μου, και τουτο διότι μεθ' όλας τὰ μελέτας, ας περι Αμερικῆς ειχον κάμει και τās αναγνώσεις τών περιγηγητών, όμολογῶ δέν ειχον κατωρθώση να σχηματίσω όρθην περι αυτης ιδέαν.

Την όγδόν ήμέραν μετά το πρόγευμα, ανήλθομεν επί του καταστρώματος. Ο καιρός ήτο εϋδιος, ο δε Ωκεανός παρίστα ενώπιόν μου ακριβώς και θαυμαστώς την εικόνα εκείνην του πλαστικου έργου τών Ελλήνων εν τῷ μουσειῳ της Νεαπόλεως. Ποία μεγαλοφυία τών πατέρων ήμῶν, πόσον ακριβής και αληθής η αντίληψις αυτών περι Ωκεανου! Εϊμεθα πλέον ασφαλειs και επιστεύαμεν εις την σταθερότητα αυτου, οτε ήκουσα να προφέρηται μετά φόβου «the fog, the fog, is coming» και μετά τρόμου πάντες ήτένιζον προς τὰ Βορειοδυτικά του ορίζοντος: εύρισκόμεθα εις τους σύρτας του Αγίου Γεωργίου παρὰ την Νεόγειον, και μετ' όλίγα λεπτά τον αίθριον ουρανόν περιεκάλυπτε πυκνη όμίχλη την όποιαν ήτο αδύνατον να διέλθωσιν αι ακτίνες του ήλιου, επί δε του καταστρώματος, επίσης δέν διεκρίνομεν άλλήλους. Ταραχή, θόρυθος ανησυχητικός τών επιβατών, παρακελεύσεις έσπευσμένοι του πλοιάρχου, συριγμός αδιάκοπος της ατμομηχανῆς, εκράτουν τους πάντας εν φόβῳ και ανησυχίᾳ, και το ατμόπλοιον εξατμήσαν έπαυσε

νά κινῆται, τὰ δὲ μονότονα συρίγματα τῆς μηχανῆς, ἤκούοντο ὡς κώδωνες πένθιμοι συνοδεύοντες κηδεῖαν. «Πόσον θέλει διαρκέσει ἡ ὀμίχλη αὕτη» ἠρώτησα, «καὶ διατί δὲν πορεύεται τὸ ἀτμόπλοιο». Δι-
 ἀρκεῖ πολλάκις ὥρας μοι εἶπον, ἡμέραν ἢ καὶ ἡμέρας, εὐρισκόμεθα δὲ
 πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ὀκεανοῦ, ἔνθα συνήθως συμβαίνουναι τὰ τρομερὰ ναυά-
 για, ἕνεκα τῆς ὀμίχλης ταύτης· οὔτε φάρος δύναται νὰ ὀδηγήσῃ τὸν
 ναυτιλλόμενον, οὔτε πυξὶς δύναται νὰ βοηθήσῃ, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ
 περιμένωμεν τὴν διάλυσιν τῆς ὀμίχλης». Δύναται ἕκαστος νὰ ἐννοήσῃ
 ὅτι δὲν ἤμην πολὺ ἡσυχος. Ἡ νύξ διήλθεν ἐν τῇ καταστάσει ταύτη,
 τὴν δὲ ἐπιούσαν τὴν ἐνάτην π. μ. μόλις ἤρχισεν ἐλαφρὰ τις διάλυ-
 σις τοῦ πυκνοῦ σκότους, ὅτε ἀνήλθομεν πάντες ἐπὶ τοῦ καταστρώμα-
 ματος καὶ θέαμα πρωτοφανὲς καὶ ἐκπληκτικὸν παρέστη πρὸ ἡμῶν.
 Ὁ πυκνὸς ἐκεῖνος καὶ μέλας πέπλος, ὁ περικαλύπτων τὸν ὀρίζοντα, ἤρ-
 χισε κατὰ μικρὸν ὑψούμενος καὶ ἀποχωριζόμενος τῶν ὑδάτων νὰ σχη-
 ματίζῃ ἐπὶ τῆς κορυφῆς μας θόλον οὐράνιον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου
 μετὰ μικρὸν ἠνοιέτο κυκλικῶς, δέσμαι δὲ φωτεινὰ τοῦ ἡλίου διερχό-
 μεναι δι' αὐτοῦ, ζωηρῶς ἀντηνακλῶντο ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ Ὀκεανοῦ,
 καὶ στέμμα χρυσοῦν περιθέον τὸ ἄνοιγμα, ἐχρωμάτιζε τὰ πλησίον
 στρώματα τῆς ὀμίχλης μὲ παραδόξους καὶ ποικίλας ἀποχρώσεις ἐν
 εἶδει ἱριδώσεως. Τὸ στέμμα τοῦτο εὐρυνόμενον ὑψούτο καὶ ὤθει τὰς
 περὶ αὐτὸ στιβάδας τῆς ὀμίχλης πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ ὀρίζοντος, ἐντὸς
 δὲ ὀλίγων ὥρῶν ὁ πυκνὸς οὗτος καὶ μέλας θόλος περισυλλεγόμενος κα-
 τείρχετο πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ περὶ ἡμᾶς μεγάλου ὀρίζοντος, ἔνθα μυστη-
 ριῶδη ἐλάμβανε σχήματα καὶ περιέβαλλε τέλος ἡμᾶς ὡς φαντασμαγορία
 ξηρᾶς περικυκλώσεως ἡμᾶς πανταχόθεν. Ἠκολούθησα μετὰ πολλῆς
 ἠδονῆς τὰ θαυμάσια φαινόμενα τοῦ φωτός ἐπὶ τῶν διαφόρων σχημάτων
 τῆς ὀμιχλώδους ταύτης ξηρᾶς. Μοι ἐφαίνετο, ὅτι κάτωθεν τοῦ ἡμισφαι-
 ρίου δαιμονία δύναμις ἔσυρε κανονικῶς τὸν μέλανα τοῦτον πέπλον τοῦ
 ὀρίζοντος. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐπανήρχετο εἰς τὴν
 προτέραν αὐτῆς κανονικὴν θέσιν καὶ ὁ πλοῦς ἡμῶν ἀπέβαινε ταχὺς καὶ
 εὐχάριστος.

Ἦτο ἤδη ἡ ἐνάτη ἡμέρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ φθάσωμεν εἰς Βοστώ-
 νην, ἀλλ' οὔτε ξηρὰ διεκρίνετό που, οὔτε πτερωτός τις ἄγγελος τοῦ
 ἀέρος ἐδείκνυε τὴν προσέγγισιν αὐτῆς. Εἴμεθα οὕτω ἀκόμη μακρὰν
 τῆς Ἡπείρου. Περὶ τὴν 4ην ὥραν μ. μ. τῆς ἡμέρας ταύτης, νέον φαι-
 νόμενον παρέσχε ποικιλίαν εἰς τὰς ἐντυπώσεις μας. Ἐπρομηνύετο βροχὴ,
 ἀλλὰ βροχὴ Ὀκεάνειος. Μακρὰν τοῦ πλοίου, πρὸς τὴν αὐτὴν πάντοτε

ΚΑΛΛΙΟΠΗ Α. ΚΕΧΑΓΙΑ

διεύθυνσιν βορειοδυτικῶς, σίφωνες ἀλλεπάλληλοι ἐσχημάτιζον στοὰς πυκνάς, ἐνοῦντες τὸν οὐρανὸν μὲ τὸν Ὀκεανὸν καὶ ταράσσοντες δεινῶς τὸ μέγα στοιχεῖον. Μετ' ὀλίγον νέφη μαῦρα ὀμβροφόρα καὶ πυκνὰ ἐκάλυπτον τὸν οὐράνιον θόλον, ἀστραπαὶ κατὰ γραμμὰς ποικίλας διέσχιζον φοβερῶς ταῦτα, αἱ δὲ βρονταὶ ἐχάνοντο εἰς τὸν ἀχανῆ Ὀκεανόν. Δὲν ἦσαν αἱ βρονταὶ τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀκούομεν ! Ἡ βροχὴ ἔπιπτε κρουνηδόν, ὡς νὰ εἶχον ἀνοίξῃ οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἠπέιλουν ἡμᾶς διὰ κατακλυσμοῦ. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐνδεκάτης ἡμέρας εἶδομεν ἀλιευτικά τινα πλοῖα κατερχόμενα τῆς Νεογέου, ἡ δ' ἐμφάνισις αὐτῶν ἐμαρτύρει, ὅτι προσηγγίζομεν πρὸς τὴν Ἑπειρον· καὶ ὅμως ὁ αὐτὸς πάντοτε κυκλικὸς ὀρίζων, καὶ τὸ πλοῖον μας εἰς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου. Οὐδαμοῦ ξηρά. — Πόσας λοιπὸν ἡμέρας ἀκόμη ἔπρεπε νὰ πλέωμεν ; — Ἐνῶ τοιαῦτα μετ' ἀνυπομονησίας διενεούμην, γραμμὴ μαύρη διεκρίθη μακρὰν καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας εὐρισκόμεθα ἤδη πρὸ τοῦ κόλπου τῆς Βοστώνης.

Μάτην ἐζήτουν βουὰ ὑψηλὰ ἢ κορυφὰς ὄρεων νὰ διακρίνω. Ἡ χώρα ἦτο πεδινή καὶ ἡ παραλία πολυσχημῶν μὲν ἀλλὰ χθαμαλή. Στέμμα νησυδρίων, τῶν πλείστων ὠχυρωμένων, κλείει τὸν μέγαν λιμένα τῆς πόλεως Βοστώνης, ὁ δὲ λιμὴν ὡς Μεσόγειός τις θάλασσα θωπεύει τὴν περὶ αὐτὸν παραλίαν χρησιμῶν ὡς μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἀπεράντου Ὀκεανοῦ εἰς τὴν ἥσυχον καὶ ἀκύμαντον ταύτην γῆν.

Ἐνῶ πρὸς τὴν Βόρειον Βοστώνην διηθύνετο ἡ «Κεφαλληνία», εἶδον προσπλέοντας πύργους φανταστικούς τετραπόρους, σχήματος ἀρχιτεκτονικοῦ ὅλως νέου εἰς τὰς ἀντιλήψεις μου, τετραπλεύρους μὲν κατὰ τὴν βάσιν, κυκλικούς δὲ πρὸς τὰς ὀρόφους, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχοντας πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν γνωστὰ πλοῖα· ἦτο τὸ τελωνεῖον καὶ τὸ ὑγειονομεῖον. Πρώτην φορὰν ἔβλεπον πυργοειδεῖς οἰκοδομὰς πλεούσας ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Ἐντεῦθεν ἤρχιζεν ἡ παραδοξολογία τοῦ Ἀμερικανικοῦ βίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἡσύχως καὶ ἀθροῦθως τὸ μέγα σκάφος ἠγγυροβόλει παρὰ τῇ ἰδίᾳ ἀποβάθρᾳ τῆς γραμμῆς Lunard. Μετὰ χαρᾶς ἐπανέβλεπον οἱ γονεῖς τὰ τέκνα, οἱ σύζυγοι τὰς συζύγους καὶ οἱ φίλοι τοὺς φίλους, ἐπανερχομένους ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ μακροῦ αὐτῶν πλοῦ. Ἀπεβιβάζοντο ἅπαντες μετὰ σπουδῆς καὶ ἀνυπομονησίας, ὅτε ἀνὴρ ὑψηλός, σοβαρὸς τὴν ὄψιν καὶ ἀξιοπρεπής, μὲ προφορὰν ξενικὴν, ἦλθεν εἰς συνάντησίν μου. Ἦτον ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἐντολὴν εἶχε νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς σεβαστῆς καὶ σοφῆς φίλης μου Χάου. Ἐξῆλθον ἀμέσως μετ' εὐγνωμοσύνης ἀκολουθοῦσα τὸν εὐγενῆ ἄνδρα καὶ

μετ' ὀλίγα λεπτά ἐντὸς ἀμάξης ἀναπαυτικῆς εὐρισκόμεθα ἐν τῷ τελωνείῳ· ἡ ἀμαξά ἐστάθη πλησίον ἄλλων ἀμαξῶν κατὰ συστοιχίαν κανονικῆν, ἐντὸς εὐρυτάτου διαδρόμου, ἐκατέρωθεν χωριζομένου διὰ κιγκλίδων ἀπὸ δύο ἄλλους διαδρόμους ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, κεκοσμημένων διὰ θρονίων καὶ καθισμάτων ἀναπαυτικῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθηντο πλῆθος γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· τί ἀνέμενον παντελῶς ἠγνόουν· ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡμεῖς ἰστάμεθα ἐπίσης μου ἦτο ἄγνωστον. "Ὅτε μετ' ὀλίγον τὸ πελώριον τοῦτο μονόροφον ἀρχιτεκτονικὸν κατασκευασμα, μὲ τὰς ἀμάξας πλήρεις ἐπιβατῶν καὶ τὰς φορτηγίδας πλήρεις ἀποσκευῶν, μὲ τὴν πλυθὴν τῶν ἐκατέρωθεν καθημένων πολιτῶν, ἤρχισεν ἀποσπώμενον ἐκ τῆς χέρσου γῆς, νὰ πλῆη πρὸς τὴν ἀπέναντι παραλίαν τῆς Βοστώνης, ὅπου ἔφθασε μετὰ εἴκοσι λεπτῶν πλοῦν, χωρὶς δὲ νὰ συμβῆ ἡ ἐλαχίστη διατάραξις, αἱ ἀμαξαι, αἱ φορτηγίδες καὶ οἱ πεζοπόροι ἐξηκολουθήσαμεν τὸν δρόμον μας. Ἦτον ἡ δευτέρα περίπτωσις καθ' ἣν ἐθαυματοποιεῖτο ὁ βίος τῶν Ἀμερικανῶν εἰς τὴν φαντασίαν μου. Ἡ καθ' ἡμᾶς σχεδία εἶχε λάβει τὸν χαρακτήρα κινητῆς πόλεως. Μετὰ μιᾶς ὥρας πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν περιώνυμον Περκίνοιον σχολὴν τῶν ἀομμάτων, ὅπου εὗρον φιλοξενίαν φιλόστοργον παρὰ τῇ κυρίᾳ Χάου.

"Ἴνα ἐννοήσω τὸν βίον τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης καὶ νὰ πολιτογραφηθῶ, οὕτως εἶπεῖν, ἐν αὐτῇ, ἦτον ἀνάγκη νὰ γνωρίσω πρὸ παντὸς τὴν πόλιν· — ἀπὸ τῆς ἐπιούσης λοιπόν, ὀδηγούμενη ὑπὸ τοπογραφικοῦ χάρτου διέτρεχον ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, τὸ πλεῖστον πεζῇ, πάσας τὰς ὁδοὺς, λεωφόρους καὶ πλατείας τῆς πόλεως, ἀπλήστως ἀποταμιεύουσα ἐν τῇ διανοίᾳ μου τὰς θαυμαστοτέρας καὶ μᾶλλον παραδόξους τῶν ἀντιλήψεων ἐπὶ τοῦ δημοσίου βίου καὶ τῆς διαίτης τῶν κατοίκων, πανταχοῦ εὐρίσκουσα τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Ἐλησμόνουν τὸν μέγαν Ὠκεανὸν τὸν χωρίζοντα τὴν Λίβερπουλ τῆς Βοστώνης καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐν ἣ ἡ κοινωνία ἀπερρόφα τὸ ἄτομον, ἴστατο ὡς ἀντίθεσις ἰσχυρὰ πρὸς τὴν Βοστώνην, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ πάντα χαρακτηρίζουσι τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, κατὰ τὴν δρᾶσιν.

Ἡ πόλις τῆς Βοστώνης μεγίστη εἰς ἔκτασιν ἔχει τὴν μείζονα αὐτῆς ἀνάπτυξιν καὶ τῆς παραλίας τὴν ἐκτύλιξιν πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ βαθυδίνου ποταμοῦ Καρόλου, ὅστις ἐπὶ μίλια ὅλα ἀρδεύει τὴν εὐδαίμονα πολιτείαν τῆς Μασαχουσέτης. Τῷ εἰσπλέοντι, τὸ θέαμα τῆς πόλεως εἶναι μαγευτικόν. Ὁ λιμὴν, ὡς προανέφερον, θωπεύει τὴν παραλίαν ἐπιχαρίτως· οὐδὲν ἀπότομον συναντᾷ ὁ ὀφθαλμὸς, οὐδεμίαν ἀκτὴν δυσπρόσιτον. Τὸ στέμμα τῶν καταφύτων καὶ ὀχυρωμένων νησιδρίων χρησιμεύει

ὡς πρόσκοπος τῆς μεγάλης πόλεως. Τὰ ὑψηλὰ κωδωνοστάσια, ἰδιορρυθμοῦ ὅλως ἀρχιτεκτονικῆς, προσθέτουσιν ἰσχυρὸν χρῶμα εἰς τὴν γραφικὴν ἄποψιν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς κατοικουμένης γῆς εἶναι δῶρον τοῦ ποταμοῦ, γῆ χωστή, ἧς μορφή ἐνιαχοῦ συντηρουμένη μαρτυρεῖ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς κατάστασιν· ἡ νεωτέρα πόλις, ἣν κατατέμνουσιν ὁδοὶ εὐρύταται καὶ εὐθεῖαι καὶ λεωφόροι πλούσιαι εἰς οἰκοδομὰς καὶ δενδροστοιχίας εἶναι ἔργον γιγάντιον τῶν μεγαλεπηθῶλων τέκνων τῆς νέας ταύτης χώρας, χωσθεῖσα δι' ἄμμου καὶ χαλίκων ἀπὸ δέκα μόνον ἐτῶν. Ἐντελῶς δύσκολον ἀποβαίνει εἰς τὸν γηραιὸν Εὐρωπαῖον νὰ φαντασθῆ τοῦ εὐθαλοῦς καὶ γενναίου τούτου λαοῦ τὰς μεγάλας πράξεις. Εἶναι οἱ εὐτυχεῖς προνομιῶχοι τῆς ἱστορίας τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνθρωπότητος, φέροντες ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτῶν, ὡς σύνθημα προόδου καὶ πολιτισμοῦ, τὴν φιλανθρωπίαν. Ἡ Βοστώνη, πλουσία εἰς δημοσίας καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς ὑπερετεῖ τὸν δημόσιον βίον, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθὴς αὐτῆς κόσμος. Τὸ κυβερνεῖον, ἔνθα ἐντὸς στοᾶς καλλιτέχνου ἴδρυται τὸ ἄγαλμα τοῦ πατρὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς Washington ἐν μέσφ σημαίων καὶ τροπαίων, εἶναι, οὕτως εἶπεῖν, ἡ Ἀκρόπολις τῆς πόλεως. Οἱ κάτοικοι τῆς Βοστώνης, καθὼς καὶ πάσης ἄλλης πόλεως δὲν περιπατοῦσιν, ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ τρέχουσιν, ἀλλοίμονον δ' εἰς τὸν ἀτυχῆ ξένον, ὅστις δὲν ἤθελε συμβαδίζει μετ' αὐτῶν. Αἱ μεγάλαι τῆς πόλεως ἀποστάσεις μηδενίζονται διὰ τῆς ἐκπληκτικῆς ὀργανώσεως τῶν τροχιοδρόμων, αἱ δὲ γραμμαὶ τῶν σιδηροδρόμων, διασχίζουσιν αὐτὴν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι ὅλως ἰδιόρρυθμος· τόσα σχεδία ἀρχιτεκτονικὰ ὑπάρχουσιν, ὅσαι καὶ ἀτομικαὶ ἀντιλήψεις. Αἱ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι εἶναι ἀναπαυτικώταται, παρέχουσαι πάσας τὰς δυνατὰς ἀνέσεις. Τὸ κλίμα τῆς πόλεως ἀνώμαλον καὶ ὅλως τοπικόν, οἱ ἐπικρατοῦντες δ' ἄνεμοι εἶναι οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ἀνατολικοί, πάντοτε ψυχροὶ τὸν χειμῶνα, διότι ὁ χαρακτήρ τῆς διαρθρώσεως τῆς Ἠπείρου καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν σύγκρασιν τῶν ἀνέμων· ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πνέοντες ἄνεμοι εἶναι θερμότεροι καὶ πνιγηροὶ κατὰ τε τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος. Τὰ πρόσεται τῆς πόλεως εἶναι θαυμάσια, κατάρρυτα καὶ κατὰφυτα, σκιαζόμενα ὑπὸ πυκνοφύλλων δασῶν. Ἀπέραντοι ἐκτάσεις διαχωρίζουσαι τὰς κωμοπόλεις ἀπὸ τὴν πρωτεύουσιν συντέμνονται διὰ τῶν πυκνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἐκάστη κωμόπολις εἶναι διωργανισμένη μὲ τὸ αὐτὸ σύστημα τῶν σχολείων, δημοσίων βιβλιοθηκῶν, συλλόγων καὶ λεσχῶν γυναικῶν, γυμναστηρίων, ἐκκλησιῶν, νοσοκομείων κλπ., τὰ δὲ διδασκα-

λεῖα καὶ τὰ πανεπιστημιακὰ Κολλεγεῖα τῶν γυναικῶν εἶναι ἐσπαρμένα εἰς θελκτικὰς ἐξοχὰς ἀποστάσεων 100 καὶ 150 μιλίων, μέγιστα, εὐρυχωρότατα, πλούσια, τέλεια εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν μὲ χιλιάδας χιλιαμέτρων γαιῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν φοιτησῶν, μὲ λίμνας καὶ ποταμούς πρὸς ἵππασίαν, ἀμαξοδρομίαις, κωπηλασίας καὶ λεμβοδρομίας τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων Σιλφίνων καὶ Ἀμαζόνων τῶν ὁποίων δὲν δύναται τις νὰ λάβῃ ἰδέαν εἰμὴ ζῶν μεταξὺ αὐτῶν καὶ λαμβάνων μέρος εἰς τὰς ἐκδρομὰς καὶ διαχύσεις.

Ἡ θέσις τῆς Βοστώνης πρὸς τὰς λοιπὰς πόλεις τῶν ἄλλων πολιτειῶν, εἶναι ἡ αὐτὴ τὴν ὁποίαν κατεῖχον αἱ παλαιαὶ Ἀθηναὶ ἐπὶ τῆς καλῆς ἐποχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου, πρὸς τὰς λοιπὰς ὁμοσπόνδους πόλεις καὶ χώρας. Εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἡ Ἀκαδημία ἐν ἣ διαμορφοῦνται αἱ πολιτικά, θρησκευτικά καὶ φιλολογικὰ ἰδέαι, ὧν σκοπὸς εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ διάπλασις τῶν λαῶν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εἶναι συγκεντρωμένοι οἱ ἀληθεῖς τῶν γραμμάτων τοῦ ἠθικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ βίου ἀριστοκράται, ἄπασαι δὲ αἱ λοιπαὶ πολιτεῖαι, καίπερ ἐλεύθεροι εἰς τὴν διακανόνισιν τοῦ βίου αὐτῶν, μετ' εὐλαθείας ἀκολουθοῦσι τὸ βιωτικὸν πρόγραμμα τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης τῆς ὁποίας αἰσθητοποιεῖται σύμπας ὁ βίος ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ πολίχνῃ αὐτῆς, τῇ Κανταβριγίᾳ. Μόνον ἐκεῖνος ὅστις δυνηθῆ νὰ φιλοξενηθῆ ἀδελφικῶς ἐν ταῖς ἐστίαις αὐτῶν, νὰ λάβῃ μέρος εἰς πᾶσαν γενομένην ἐνέργειαν εἰς τὰ κέντρα τῶν γραμμάτων, τῶν Συλλόγων καὶ τῶν Ἑταιριῶν, νὰ πολιτσιογραφῆθῆ ἐν ταῖς Λέσχαις, τὰ Ἀθήναια, καὶ ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς πόλεως, νὰ παρακαθῆσθαι εἰς δημοσίας τελετὰς καὶ οἰκογενειακὰ γεύματα, νὰ παρακολουθῆσθαι δὲ τὴν ἐργασίαν τῶν πολυπληθῶν αἰρέσεων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ τέλος νὰ εἰσέλθῃ, ὡς κάτοικος, ἐντὸς νοσοκομείων, φρενοκομείων, φυλακῶν καὶ παιδευτηρίων, ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πρὸς μελέτην σπουδαίαν, δύναται διὰ τῆς Βοστώνης νὰ γνωρίσῃ ἀπάσας τὰς λοιπὰς πόλεις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ σύμπαντα τὸν βίον τῶν ἐν αὐταῖς, πλην τῆς ἐφηροσμένης ἐπιστήμης εἰς τὴν βιομηχανίαν, τῆς ὁποίας τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν κρατοῦσι δύο μέγιστα καὶ γιγάντιοι πόλεις, αἱ πόλεις τοῦ σιδήρου καὶ τῶν λίθων ἢ τοῦ Chicago καὶ τῆς Νέας Ὑόρκης. Αἱ πόλεις αὗται δὲν εἶναι καθαρῶς Ἀμερικανικαί, εἶναι διεθνεῖς. Ἐντεῦθεν ἐνοῦντες τὴν Βοστώνην μετὰ τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τοῦ Chicago, ἔχομεν τὴν ἐκπληκτικὴν καὶ ἐπιβλητικὴν εἰκόνα τοῦ βίου τῶν στρατευομένων τούτων κατοίκων τοῦ νέου κόσμου καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ.

Τὴν πρώτην ἐν Βοστώνῃ Κυριακὴν προσεκληθήμεν εἰς γεῦμα ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ πρώην διοικητοῦ τῆς πολιτείας Μασσαχουσέτης. Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν συνοδευομένη ὑπὸ τῆς σοφῆς φίλης μου, οἱ συνδαιτημόνες εἶχον ἤδη πάντες προσέλθει, καὶ μετ' ὀλίγον ἠγγέλθη τὸ γεῦμα. Συνειθισμένη εἰς τὴν διασκευὴν τῆς τραπέζης τῶν Ἀγγλων, πείραν ἔχουσα τῶν ἐπιτραπεζίων σκευῶν τῶν Γάλλων, ἐνόμιζον ὅτι ἡμῖν ἰκανῶς παρεσκευασμένη νὰ παρακολουθῆσω τὰς ἐπιτραπεζίουσιν συνηθείας καὶ τῶν Ἀμερικανῶν φίλων μου. Ἄλλ' ἠπατώμην δεινῶς, διότι τοιοῦτον ἦτο τὸ πλήθος τῶν σκευῶν, σκυφίων, ἐκπωμάτων, δοχείων, τρυβλίων καὶ ὑποσκυφίων τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἰς ἐμὲ ἦτο πάντῃ ἄγνωστος, ἂν καὶ πολλάκις εἶχον προηγουμένως παρευρεθῆ εἰς γεύματα ξένων, ὥστε ἐπρόσμενον νὰ ἴδω τοὺς ἄλλους τρώγοντας διὰ νὰ διδαχθῶ τί ἔπρεπε νὰ πράξω. Ἀπόλεσα τὸ πλεῖστον μέρος τῆς εὐχαριστήσεως, ἵνα μετὰ προσοχῆς ἀκολουθῆσω τὰς τῆς τραπέζης ἐθιμοταξίας, ὅθεν πλην τοῦ ἐκ χελώνης ῥουφήματος πάντα τὰ λοιπὰ μοὶ ἐφάνοντο παίγνια ἐπιτραπέζια μὲ τὰ ὁποῖα διασκεδάζουσι τὰ κοράσια παίζοντα ἢ μιμούμενα τοὺς μεγάλους, καθέσον εἰς τὴν διηνεκὴ μετατόπισιν καὶ κίνησιν τῶν τρυβλίων, τῶν ἐκπωμάτων καὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν, ἐχάνετο ἡ ἰδέα τῆς τροφῆς. Δύο πράγματα διεκρίνοντο κατέχοντα μόνιμον θέσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, αἱ ἀνθοδέσμαι τῶν συνδαιτημόνων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πλουσίως καὶ φιλοκάλως συντεταγμέναι, καὶ τὸ μέγα ἐθνικὸν δοχεῖον τοῦ πάγου διὰ τοῦ ὁποίου πυκνῶς ἐπληροῦντο τὰ ποτήρια. Ὁ οἶνος τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῶν γευμάτων καθ' ἡμᾶς, ἐν δεινῇ ἀσφυξίᾳ ἐκρατεῖτο ἔγκλειστος ἐντὸς μικροσκοπικῆς φιάλης, οὐδεὶς δὲ τούτου ἔκαμε χρῆσιν. Ἠγνῶουν τότε, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς Βοστώνης ἦσαν μέλη τοῦ τῆς ἐγκρατείας Συλλόγου τοῦ ὁποίου συμμετεῖχε καὶ ἡ σεβαστὴ οἰκοδέσποινα. Τὰ ἐδέσματα ἦσαν πλούσια, τὰ ἐπιδόρπια ἄφθονα καὶ ποικίλα καὶ τὰ ὀπωρικὰ ὠραῖα καὶ εὐχυμα μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο σταφυλῶν μόνον τρία εἶδη. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ γεύματος, ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἦτο ἀξιοπαρατήρητον δι' ἐμὲ ἦτον ὁ χαρακτήρ τῶν συνδαιτημόνων. Ἐκ δεξιῶν τῆς οἰκοδεσποίνης ἐκάθητο γυνὴ πρεσβῦτις, ὑψηλὴ τὸ ἀνάστημα, μεγαλοπρεπῆς τὴν περιβολήν, μ' ἐμβριθῆς καὶ γελῶν τὸ μέτωπον, λευκὴν τὴν κόμην καὶ φιλομειδῆς τὸ στόμα, τῆς ὁποίας ἡ φωνὴ δὲν μετεῖχε τῆς μονοτονίας τῆς φωνῆς τῶν λοιπῶν. Ἦτο γλυκεῖα, ἐναρμόνιος καὶ μουσική. Ἦτο ἡ κυρία Agassis ἢ Διευθύντρια τοῦ Πανεπιστημίου τῶν γυναικῶν, ἐν Κανταβριγίᾳ, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς δι' ἰδίας δαπάνης συνέστησε καὶ συντηρεῖ τὸ

φυσιολογικόν Μουσείον, διαθέτων κατ' ἔτος 15 καὶ 20 χιλιάδας δολλαρίων πρὸς τελειοποίησιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ. Ἄντικρυ αὐτῆς ἐκάθητο γυνὴ μεσήλιξ μὲ ἔκφρασιν ἔκτακτον ἀγνότητος καὶ ἀγιασμοῦ, τὸ βλέμμα ἤρεμον καὶ ἐμβριθές, σιωπηλὴ καὶ μετριόφρων, ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ὁποίας ἐφαίνετο κόσμος ὅλος ἰδεῶν ἐσωτερικοῦ βίου ἀποκαλυπτόμενος. Ἡ γυνὴ αὕτη ἐθυσίασε τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον καὶ τὴν θερμὴν αὐτῆς καρδίαν καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον εἰς σύστασιν καὶ διατήρησιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη 40 νηπιαγωγείων διὰ τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, ἅτινα διηθύνουν εὐδοκιμώτατα καὶ διὰ τῶν θυμασιῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, ἐπεβλήθη ἐπὶ τῆς πολιτείας τοῦ τόπου καὶ ἐγένοντο ταῦτα δημόσια. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἐμπνευσμένην ἐκείνην μορφήν τῆς κυρίας Chaw τῆς μητρὸς ταύτης τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ. Παρ' αὐτῇ δίδυμος ἀδελφὴ, ἐκάθητο ἡ κυρία Hikinon, ἥτις μετριοφρονέστατον διάγουσα βίον καὶ ἀπλούστατα ἐνδεδυμένη, πολλοὺς ἐξηπάτα, ἐνῶ ἐπὶ κεφαλῆς ἦτο μεγάλου ἔργου καὶ σκοποῦ. Εὐτυχήσασα νὰ συζευχθῇ ἄνδρα φιλόμουσον καὶ ἰδεῶν κοινωνικῶν ὑψηλῶν, ἀνέλαβε μετ' αὐτοῦ τὴν μουσικὴν ἀνατροφὴν τῶν κατοίκων τῆς Βοστώνης καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ὀρθοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος αὐτῶν. Πρὸ δεκαετίας περίπου διατηρεῖ ἰδίαν αἰθουσαν συναυλιῶν εἰς ἣν ἀνέως κάθηνται 4,000 ἄνθρωποι, ὑπηρετοῦνται δ' ἐν αὐτῇ ἅπαντες οἱ κανόνες τῆς ἀκουστικῆς. Διατηρεῖ ὀρχήστραν ἐξ 72 ἀρίστων καλλιτεχνῶν τῆς Εὐρώπης, στρατολογουμένων κατὰ καιροὺς ἐκ τῶν μεγάλων μουσικῶν πόλεων τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, δαπανῶσι δὲ οἱ σύζυγοι πρὸς συντήρησιν τῶν συναυλιῶν τούτων 100—150 χιλιάδας φράγκων, παρευρισκόμενοι τακτικῶς εἰς τὰς παρασκευὰς τῶν μεγάλων κλασικῶν ἔργων καὶ βοηθοῦντες τὸν διευθύνοντα τὴν ὀρχήστραν. Παρευρέθη εἰς τέσσαρας συναυλίας, μετηρσιώθη εἰς κόσμους ἀνυπάρκτους καὶ ἔμεινα ἔκθαμβος διὰ τὴν τελειότητα καὶ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων καὶ ἐξόχων μουσουργημάτων, τῆς «Δημιουργίας» (Création) τοῦ Haydn, τοῦ «Μεσία» τοῦ Handel, Te deum τοῦ Berliozο καὶ τοῦ «Μωϋσέως» τοῦ Rossini, ὅτε ἡ μὲν ὀρχήστρα συνέκειτο ἐξ 72 ἀνδρῶν, 120 δὲ γυναῖκες, ἄνδρες καὶ παιδία ἀπετέλουν τὸ χορικὸν μέρος. Ὅταν ἠθέλησα νὰ συγχαρῶ αὐτοὺς διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, μὲ ἀπέτρεψαν αἱ φίλαι μου, ἐπειδὴ ἐφρόνουν, αἱ μεγάλαι αὐταὶ καρδίαι, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ καθήκον αὐτῶν ἐξεπλήρουν πρὸς τὴν πατρίδα. Οὕτως ἐλάβανον καὶ μεγάλην ἰδέαν τῆς φιλοπατρίας τῶν Ἀμερικανῶν.

Ἄπέναντί μου εἶχε τὴν θέσιν τῆς ἄλλης γυνῆ, μᾶλλον εὐτραφῆς, με-

τρίου ἀναστήματος, ἀπέριτος εἰς τὴν περιβολὴν, μὲ ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον τὸ βλέμμα, φέρουσα βαθεῖας αὐλακας ἐπὶ τοῦ μετώπου, βίου ἐν γένει ἐνεργοῦ καὶ ἐμβριθοῦς. Ἦτον ἡ κυρία Durand σύζυγος τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ ἰδιοκτητοῦκατ' ἀρχὰς τῆς μεγάλης πανεπιστημιακῆς σχολῆς τῶν γυναικῶν, τοῦ Wellesley, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἶχε πρακαταβάλλει 40 ἑκατομμύρια δολλαρίων καὶ γαίας ἀπεράντους μὲ λίμνην μεγίστην καὶ ἀπέραντα δάση. Εἶναι πρόεδρος τοῦ Χριστιανικοῦ Συλλόγου τῶν νεαρῶν γυναικῶν τῆς Βοστώνης, ταμίας τοῦ Wellesley, ἔχει δὲ καθιερώσει ἅπαντα αὐτῆς τὸν χρόνον εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα. Καίπερ κάτοχος μεγάρων, κατοικεῖ εἰς μικρὸν οἶκον διὰ νὰ οἰκονομῇ χρόνον πρὸς τὰ ἄπειρα φιλανθρωπικὰ ἔργα αὐτῆς. Ἀπέναντι τοῦ οἰκοδεσπότου εἰς τὴν τετάρτην τῆς τραπέζης πλευρᾶν, ἐπεβάλλετο ἄλλη γυνὴ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πρεσβυτικῆς ἡλικίας, ὑψηλὴ τὸ ἀνάστημα, μεγαλοπρεπῶς καὶ πλουσίως ἐνδεδυμένη, πλουσία εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τοὺς λόγους, καλοκᾶγαθος εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφορᾶν, μὲ βλέμμα ἀστραπηδόλον καὶ γοργόν, ζωηρὰ καὶ εὐκίνητος· ἦτον ἡ κυρία Hemenway, ἡ προστάτις τοῦ μεγάλου ἀρχαιολογικοῦ ἔργου τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀριζόνης, πρώτη ἀναλαβοῦσα καὶ τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν δαπάνην τῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Juni ἐν ταῖς Pueblass (περιληπτικαῖς κατοικίαις), εὐροῦσα δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἄνδρα σοφόν, ζήσαντα πενταετίαν ὄλην μεταξὺ τῶν Gagag, τῶν Juni, καὶ μυθθέντα τῶν μυστηρίων τῆς πνευματολατρίας τῆς ἀρχαίας ἐκείνης καὶ ἐκλιπούσης φυλῆς. Ὁ Conchin νεαρὸς ἀνὴρ πεπαιδευμένος, θαυμασίας ἔκαμεν ἀνακαλύψεις κατὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ ἀνασκαφὰς μεταξὺ τῶν ἀφανῶν ἐκείνων ἐρειπίων, πόλεων μεγάλων ἐν αἷς ἀφῆκαν ἔχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν λαοὶ πρὸ χιλίων καὶ δύο χιλιάδων ἐτῶν. Ἡτύχησα νὰ ἀκολουθήσω τὰς ἐν τῇ φιλοκάλῳ αἰθούσῃ τῆς κυρίας Hemenway διαλέξεις τοῦ ἀνδρός, εἶδον ἐπὶ εἰκόνων φωτογραφημένων θαυμάσια ἔργα τῆς ἀρχαίας ἐκείνης τέχνης, ἅτινα πολλὴν ἔχουσι τὴν σχέσιν πρὸς τὰ ἡμέτερα Μηκοναῖα καὶ ἐμελέτησα ὑπὸ τὰς ὀδηγίας αὐτοῦ ἐν Οὐασινγκτῶνι εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον Σμισθόνειον τὴν ἱερογλυφικὴν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ εἰκονικὴν γραφὴν ἐπὶ μεγάλου βωμοῦ καὶ ἐπὶ ἄλλων λίθων. Δίκαιον ἦτο ν' ἀναφωνήσω, πόσον ὀλίγον γνωρίζομεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου τὸν κόσμον τοῦ Δυτικοῦ, καὶ πόσον ἀτελῶς περιγράφουσι τοῦτον οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ γεωγράφοι!

Πρέπει νὰ προσθέσω εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀνθοδέσμην τῶν συνδατηθῶν καὶ τὴν φίλην μου Ἰουλίαν Χάου τὴν ὁποίαν δι-

καίως εξέλεξαν αἱ σοφαὶ γυναῖκες τῆς Νέας Ἀγγλίας ὡς ἰσόβιον πρόεδρον αὐτῶν, διότι δι' αὐτῆς καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτῆς συνέστηθησαν ἀπὸ εἰκοσαετίας Σύλλογοι καὶ λέσχαί γυναικῶν τῶν ὁποίων σκοπὸς εἶναι ἡ ἀνύψωσις καὶ τελειοποίησις τοῦ γυναικείου φύλου καὶ δι' αὐτῆς ἡ ἠθικοποίησις καὶ βελτίωσις τοῦ λαοῦ. Ἡ γυνὴ αὕτη ἡ διακρινομένη ἐπὶ ἐκτάκτῳ φιλελληνισμῷ, θεωρεῖται ἡ συνεκτικὴ δύναμις τῶν σωματείων τούτων, ὃ δὲ βίος αὐτῆς εἶναι ἀφιερωμένος εἰς ὀμιλίαις καὶ διαλέξεις, τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται τῶν αὐτῆς μετέχουσιν ἐξάρσεως καὶ ἐμπνεύσεως, ὥστε δικαίως δύναται τις νὰ ἀποκαλέσῃ αὐτὰς Ποίησιν. Τὸν χρόνον καθ' ὃν ἠτύχησα νὰ ζήσω ὑπὸ τὴν στέγην αὐτῆς, πᾶσαν σχεδὸν ἐσπέραν ἦτο προσκεκλημένη εἰς Σύλλογον ἢ Λέσχην γυναικῶν, πάντοτε ἐτοίμη ἔχουσα καὶ διάλεξιν ἀνάλογον. Παρευρέθη εἰς πολλὰς ἐκ τῶν διαλέξεων τούτων καὶ ἐν πολλοῖς συλλόγοις ἠναγκάσθη ἐκ φιλοτιμίας ἐθνικῆς, νὰ λάβω μέρος καὶ εἰς τὰς συζητήσεις αὐτῶν, δὲν θέλω δὲ ποτὲ λησμονῆσαι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἐντὸς αἰθούσης μεγίστης, ἐνώπιον ἀπέρου πλήθους ἀκροατῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἠρμήνευσεν ἡ σοφὴ αὕτη καὶ ἀκούραστος γυνὴ πολλὰ χωρία τῆς πολιτείας τοῦ Πλάτωνος σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἀληθῆ πορείαν τῶν κοινωνιῶν. Πολλὰ καὶ σοφὰ ἐλέχθησαν, προσεκλήθη δὲ καὶ ἐγὼ νὰ ἐρμηνεύσω ἰδέας τινὰς Πλατωνικάς, σχετιζόμενας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος ἔργον, νὰ ἀναγράψω τί περὶ αὐτῶν.

Μεταξὺ τοιούτων συνδαιτημόνων καὶ αἱ συζητήσεις ἡμῶν ἦσαν ποικίλαι καὶ σπουδαῖαι, ἐκ τούτων δὲ πολλὰ ἐποριζόμενα πορίσματα, βοηθοῦντά με εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἐν Ἀμερικῇ μελετῶν μου. Ἐφεξῆς ἐπὶ μῆνα ὄλον συνεχῶς προσκαλουμένη εἰς σωματεῖα ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου ἐπιτίμου μέλους 15 Συλλόγων καὶ Ἐταιριῶν, πλεῖσται δὲ ἐδόθησαν ἐσπερίδες τὰς ὁποίας ἐν Ἀμερικῇ καλοῦσι receptions, δύο ἐκ τῶν ὁποίων παρέμειναν ἀξιομνημόνευτοι, διότι ἐγένοντο ἐντὸς τῶν σπουδαστηρίων τῶν μεγαλειτέρων καλλιτεχνῶν γυναικῶν ζωγράφων καὶ γλυπτῶν. Ἐπεσκέφθη τὸ ὄλον περὶ τὰ 32 φιλανθρωπικὰ σωματεῖα, παρευρέθη εἰς τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους αὐτῶν συνεδριάσεις καὶ ἐθαύμασα τὸν ἀκαταπόνητον ζῆλον καὶ τὴν ἀνυπόκριτον εὐσέθειαν τῶν γυναικῶν.

Γεύματα πυκνά, δεῖπνα φιλικὰ, ἐσπερίδες σωματείων, ὀμιλῖαι καὶ διαλέξεις κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τῶν φίλων, διεδέχοντο ἄλληλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δίκαιον εἶναι νὰ ἀναφέρω τὴν ἐσπερίδα τὴν δοθεῖσαν μοι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βοστώνης ὑπὸ 400 νεανίδων φοιτητριῶν,

αἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς ἐνθύμησιν τῆς ἐσπέρας, διεμοίραζον μεταξὺ τῶν τὰ ἄνθη μεγίστης ἀνθοδέσμης, ἣν μοι εἶχον προσφέρει. Κατὰ παράκλησιν τοῦ διευθυντοῦ ὠμίλησα πρὸς αὐτὰς τότε περὶ τῆς γησιᾶς προφορᾶς τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς λαλουμένης Ἑλληνικῆς.

* * *

Ἐνῷ οὕτω διηρχόμην τὰς ἐσπέρας καὶ τὰς ὥρας τῶν ἐστιάσεων, κατὰ τὸν ἄλλον τῆς ἡμέρας χρόνον, καίπερ πολυετῆ ἔχουσα πείραν τῆς παιδαγωγίας καὶ τῆς διδασκαλίας, ὡς παιδίον ἀπλήστως ἐμελέτων καὶ ἐσπούδαζον ζητήματα καινοφανῆ εἰς ἐμὲ ἐν τῇ Περικνεῖφ σχολῇ τῶν ἀομμάτων. Εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα τὸ παιδαγωγικὸν ὕψος τῆς σχολῆς ταύτης καὶ τὸν χαρακτήρα τῆς ὑψηλῆς καὶ ἀγνῆς φιλανθρωπίας τῆς ὁποίας δεικτικὸς ἐπιβλητικὸς εἶναι αὐτὸ τὸ τῆς παιδείσεως πρόγραμμα τῶν ἀομμάτων παιδῶν καὶ παρθένων. Διὰ τοῦ προγράμματος τούτου κατώρθωσεν ὁ ἐπιστήμων καὶ φιλόανθρωπος Χάου, ὁ ὀργανωτὴς τῆς σχολῆς ταύτης, ὁ ὑψώσας διὰ τῆς ἀκαταπονήτου αὐτοῦ ἐργασίας εἰς οὐράνια ὕψη τὸν Πέρικιν τὸν ὄδρυτὴν τῆς σχολῆς, νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀομμάτους ἴσους καὶ ἀνωτέρους τῶν ἐχόντων τὴν ὄρασιν. Εἶπεν «ὁ ἀόμματος παῖς, πρέπει ὡς ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν πλάσμα νὰ ἀπολαύῃ πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς παιδείσεως καὶ ἀγωγῆς καὶ νὰ λησμονῇ τὴν στέρησιν τοῦ πολυτίμου φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ» ! καὶ διέγραψε τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς ταύτης, ὅπερ εἶναι πολὺ ἀνώτερον καὶ πολὺ τελειότερον, περιεκτικώτερον καὶ πρακτικώτερον παντὸς προγράμματος παιδευτικοῦ ἐν τε τῇ γηραιᾷ Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ Ἀμερικῇ. Συνάψας ὁ μέγας οὗτος νοῦς τὰς ἀρχὰς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ ἀσπασθεῖς οὐχὶ ὡς ἀντιθέτους ἀρχὰς, ἀλλ' ὡς συμπληρωτικὰς ἀλλήλων «οὐδὲν ἐν τῇ αἰσθήσει ὃ μὴ πρότερον ἐν τῷ νῷ» τοῦ Πλάτωνος, καί, «οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει» τοῦ Ἀριστοτέλους, ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰς ὑψίστας βαθμίδας τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως ἐξεγείρων ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀομμάτων παιδῶν ἰδέας καὶ γνώσεις ὑψηλοτέρων κόσμων, διὰ δὲ τῶν ἐμφύτων, οὕτως εἰπεῖν, ἰδεῶν ἐξακριβῶν καὶ καθαρῶς ὀρίζων τὸ σχῆμα καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Οὕτως ἠδυνήθη νὰ ὑπερνικήσῃ προσκόμματα ἀνυπέβλητα σχεδόν, μελετῶν δὲ διηνεκῶς καὶ παρακολουθῶν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἠδίκημένων πλασμάτων νὰ παρασκευάσῃ νέους καὶ νέας πρὸς διαπαιδαγώγησιν οὐχὶ τῶν ἀομμάτων μόνον, ἀλλὰ

καὶ αὐτῶν τῶν ὀρώντων. Ἐγνώρισα πολλοὺς διδασκάλους ἐργαζομένους εἰς τὰς οἰκογενεῖας καὶ τὰ σχολεῖα μετ' ἀπαρμύλλου ἐπιτυχίας· διδασκάλους τῆς φιλολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς φυσικῆς ἱστορίας, τῆς μουσικῆς ὀργανικῆς τε καὶ φωνητικῆς, τῆς γυμναστικῆς, ἐθαύμασα δὲ παιδαγωγὸν γυναῖκα τελειόφοιτον τῆς σχολῆς ταύτης, ἣτις ἔλυσε τὸ μέγιστον τῶν παιδαγωγικῶν καὶ φιλοσοφικῶν προβλημάτων, ἐκπαιδεύουσα κόρη τυφλῆν, κωφὴν καὶ ἄλαλον, ἣτις σήμερον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑψηλῆς μελέτης καὶ τοῦ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν μεγάλων παιδαγωγῶν τοῦ τε παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου. Πιστὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ σοφοῦ Χάου ἀκόλουθος, μελετήσασα πάντα τὰ ἔργα τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης παιδαγωγῶν, ἡ σοφὴ Sollivan ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ δίοδον πρὸς τὴν ψυχὴν τῆς Hélène Celler διὰ μόνης τῆς ἀφῆς καὶ νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀποκεχωρισμένην ταύτην ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πεφυλακισμένην οὕτως εἰπεῖν ψυχῆν, ὑπερνικῶσα τὰ ἀνυπέρβλητα ταῦτα τῆς φύσεως προσκόμματα, νὰ καταστήσῃ πρόσωπον ζῶν, μετέχον παντὸς βίου πνευματικοῦ, διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ. Εἶναι ὄντως μελέτης ἰδίας ἄξιον καὶ πραγματείας ὅπως εἰδικῆς ὁ βίος, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ δρᾶσις τῆς Hélène Celler διὰ τὴν ὁποίαν χρησιμεύει ἡ Sollivan ὡς γλῶσσα καὶ ἐπικοινωνία πρὸς τὸν ἕξω κόσμον. Ἡμέρας ὅλας καὶ ὥρας συνεχεῖς, ἐν κατανύξει καρδίας παρηκολούθουσαν τὴν τε διδασκαλίαν καὶ τὸν βίον τοῦ θαυμαστοῦ τούτου πλάσματος, τοῦ ὁποίου τὸ ὅλον σῶμα εἶναι ἔκφρασις καὶ γλῶσσα τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου, πνεῦμα ἀληθῶς δαιμόνιον, καταβιβάζον εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐκ τοῦ κόσμου τῶν πρωτοτύπων ἰδεῶν, ἀντιλήψεις καὶ εἰκόνας, ὅπως νέας, ἀγνάς, ὑψηλάς, ἀκριβεῖς καὶ καλλιτεχνικὰς, χρωματιζόμενας θελκτικῶς ὑπὸ ἀγγελικῆς ἀγαθότητος.

Λυποῦμαι, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ γράψω, ὅσα ἔπρεπε περὶ τῆς Hélène Celler διότι πολλὰ καὶ θαυμαστά ἠδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ περὶ αὐτῆς. Ἡ κόρη αὕτη ἐνδεκαετίς σήμερον εἶναι ἀκόπως πάσης τῆς ἐγκυκλίου παιδείσεως, ἔχει ἀλληλογραφίαν μετὰ σπουδαίων ἀνδρῶν, γράφει διηγήματα ὑπὲρ τῶν ἀομμάτων παίδων, δημοσιεύει περιγραφὰς εἰς περιοδικὰ, ὁμιλεῖ τὴν Γαλλικὴν καὶ γράφει αὐτὴν, κατῴρθωσε δὲ διὰ τῶν ἰδίων ἔργων νὰ καταρτίσῃ κεφάλαιον ἱκανόν, ἐκ τῶν τόκων τοῦ ὁποίου ἀνέλαβε τὴν διατήρησιν καὶ παιδείουσι πτωχοῦ καὶ ἐγκαταλειμμένου νηπίου, τυφλοῦ, κωφοῦ καὶ ἀλάλου. Εἶναι συγκινητικώτατον θέαμα νὰ παρευρίσκῃται τις πλησίον αὐτῆς, ὅταν παίξῃ μετὰ τῆς Edif Thomas, ἐπίσης τυφλῆς, κωφῆς καὶ ἀλάλου. Συνεκινούμενη εἰς δάκρυα ὅταν ἐβλεπόν αὐτὰς νὰ παίζωσι μὲ τὰς πλαγγόνας των, συκρατούμεναι διὰ τῶν

χειρῶν· διωχέτευον οὕτως εἰπεῖν διὰ τῶν δακτύλων αὐτῶν, ἢ μίᾳ εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἄλλης τὰς ἰδέας, τοὺς πόθους, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἀφώνως καὶ ἀταράχως.

Παρίστων αἱ δύο γραμμὴν ἠλεκτρικὴν τῆς ὁποίας ἡ ἐνέργεια εἰς τοὺς περὶ αὐτὰς ἦτον ὅπως ἀκατάληπτος, ἔπρεπε δὲ νὰ ἐγγίσῃ τις τὴν χεῖρα τῆς ἐτέρας κατὰ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τοῦ γινομένου. Πόσον θεῖα καὶ ὑψηλὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου! Πόσον ἰσχυρὰ καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἀνάγκη τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἠθικοῦ πλάσματος, ἡ ἀληθῆς ἀνάγκη πρὸς τῆς ὁποίας ναυαγοῦσι πάντα τὰ κοινωνικὰ προσκόμματα καὶ τὰ φυσικὰ ἐμπόδια. Ἡ ψυχὴ ἔλαβεν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ τὸν τύπον τοῦ τελειοποιήσιμου, καὶ ἡ τελειοποίησις αὐτοῦ εἶναι δικαίωμα τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἐπὶ γῆς δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐνθυμοῦμαι ἐσπέραν τινά, ὅτε εὐρισκόμην εἰς τὸ Διευθυντήριον τοῦ σχολείου, ἤκουσα συναυλίαν οὐράνιον τὴν ὁποίαν περιέβαλε τὸ μυστήριον τοῦ σκότους τῆς ἐσπέρας. Ἦτο τόσον ἐναρμόνιον τὸ ἐκτελούμενον μουσουργήμα ὑπὸ πνευστῶν καὶ ἐντατῶν ὀργάνων συνοδευομένων ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, ὥστε ὠρμησα πρὸς τὸν διάδρομον καὶ ἔσπευσα εἰς ἀναζήτησιν τοῦ δωματίου ὁπόθεν ἐξήρχοντο οἱ οὐράνιοι ἐκεῖνοι φθόγγοι· πλησιάσασα ἤνοιξα τὴν θύραν τῆς αἰθούσης τῶν συναυλιῶν καὶ ἐπὶ στιγμὰς παρέμεινα ἐν ἀληθείᾳ ἐκπλήξει. Ἐντὸς αὐτῆς τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα νέοι μετὰ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν εἰργάζοντο ἐν μέσῳ πυκνοῦ σκότους. Εἰς τὸν ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ πρᾶγμα φαίνεται θαῦμα ἐπιβλητικὸν καὶ μυστηριῶδες, ἐκεῖνοι ὅμως δὲν εἶχον ἀνάγκην τοῦ φωτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κόσμος μέγας ἐσωτερικοῦ φωτὸς καθωδήγει τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἐκτέλεσιν.

Πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς μου, ἐλάμβανον ἐκ τῶν πραγμάτων γινώσιν τῆς ἀληθοῦς περὶ μουσικῆς ἀντιλήψεως. Τὸ πυκνὸν σκότος, ἡ παρουσία τῶν ἀομμάτων, ἡ θαυμαστὴ ἐκτέλεσις μουσουργήματος θρησκευτικοῦ μοὶ ἐπεβάλλοντο κατὰ τρόπον ὅπως παράδοξον καὶ πρωτοφανῆ. Εἰς πολλὰς παρευρέθη ἐφεξῆς συναυλίας διδομένας κατὰ πᾶσαν Πέμπτην, εἰς ἄσματα χορικὰ τῶν παρθένων, εἰς τὰς παραδόσεις ὄλων τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς καὶ φυσικῆς ἱστορίας, παρεστάθη εἰς τὰ γυμνάσια αὐτῶν, παρηκολούθησα τὴν μελέτην τῆς μουσικῆς, ἔλαβον μέρος εἰς τὰ ἀφελῆ αὐτῶν παίγνια, καὶ ὁμολογῶ εὐλικρινῶς, ὅτι ἀπεκόμιζον ἐκάστοτε πορίσματα καὶ γνώσεις πολυτίμους τῆς παιδαγωγικῆς, τὰς ὁποίας μᾶτην ἀνεζήτησα ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν μεγάλων παιδαγωγῶν, καὶ ἐν τοῖς σχολείοις τῶν πεπαιδευμένων κρατῶν.

Ἡ Περκίνειος σχολή ἔχει βιβλιοθήκην ἐκτύπων βιβλίων πλουσιωτάτην, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἔργον ἐλλείπει τῆς φιλολογίας τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, πλουσία εἰς ἀναγνωστικά βιβλία, εἰς μεταφράσεις τῶν μεγάλων ποιητῶν πάντων τῶν ἔθνων καὶ εἰς περιηγήσεις· διατηρεῖ ἴδιον τυπογραφεῖον ἐντὸς τῆς σχολῆς καὶ δαπανᾷ ποσὰ μεγάλα διὰ τὰ μεταφράζοντα κλασικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα κατὰ τὴν ἐκτυπον στοιχειοθέτησιν τῶν βιβλίων τῶν ἀομμάτων.

Εἶναι πλουσία εἰς χάρτας γεωγραφικούς διὰ τοὺς ἀομμάτους, εἰς συλλογὴν βοτανικῆς, ζωολογίας καὶ ὀρυκτολογίας καὶ εἰς ὄργανα φυσικῆς τῶν ὁποίων πάντων κάμνουσι χρῆσιν καθ' ἑκάστην κατὰ τρόπον ὄντως θαυμάσιον οἱ ἀόμματοι παῖδες καὶ οἱ ἀόμματοι διδάσκαλοι αὐτῶν. Ἐν γένει ἡ σχολή αὕτη εἶναι τύπος τελειότητος παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, δι' ἧς ἐλύθησαν καὶ λύονται τὰ δυσχερέστατα τῶν προβλημάτων, ἅτινα ὄνειροπόλησαν μεγάλοι τῶν αἰώνων ἄνδρες. Τὴν σχολὴν ταύτην διευθύνει σήμερον καὶ ἀπὸ δεκαετίας ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ σοφοῦ Χάου, ἀνὴρ ἐπιστήμων καὶ φιλόσοφος, Ἑλλήν γνήσιος ὁ ἐξ Ἡπειροῦ Μιχαὴλ Ἀναγνωστόπουλος.

* * *

Ἐπεθύμουν περιγράφουσα τὴν πόλιν τῆς Βοστώνης νὰ παράσχω εἰ δυνατόν πλήρη ἰδέαν τοῦ Ἀμερικανικοῦ βίου, ἀλλ' εἶναι τόσα πολλά, ὅσα εἶδον, ὥστε ἀδύνατον εἰς τὰς σελίδας τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» νὰ διαλάβω νῦν οὔτε περὶ τῶν σχολείων οὔτε περὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ αἰρέσεων τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθην καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐκκλησιάσθην, οὔτε περὶ μουσείων, βιβλιοθηκῶν, τελετῶν, ἐορτῶν, συλλόγων καὶ ἐταιριῶν. Τοῦτο μόνον ἀναφέρω, ὅτι τὰ πάντα μοὶ ἦσαν ἀνοικτὰ καὶ ἡδυνάμην νὰ φοιτῶ ἐν αὐτοῖς ὅταν καὶ ὅπως ἤθελον. Ἡ μία φίλη μὲ παρέδιδεν εἰς χεῖρας τῆς ἄλλης, πανταχοῦ δ' εὕρισκον εὐγενῆ δεξίωσιν καὶ θερμὴν φιλοξενίαν καὶ ἀντίληψιν εἰς τὸ ἔργον μου. Πρὸς τὴν πληθύν τῶν ἐργασιῶν μου εἶχον ἀνάγκην βιβλιοθήκης καταλλήλου ἐν ἣ νὰ προμηθεύωμαι καὶ τὰς ἱστορικὰς καὶ κοινωνικὰς πηγὰς διὰ τῶν ὁποίων καὶ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς ἡδυνάμην νὰ ἐπικυρῶ, ὅσα ἔβλεπον καὶ ἤκουον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μοὶ ἐχορήγησεν ἀνὴρ λόγιος, ὁ βιογράφος τοῦ μεγάλου φιλανθρώπου καὶ ἐλευθερωτοῦ τῶν Μαύρων τῆς Ἀμερικῆς Samner τὸ ἀτομικὸν αὐτοῦ εἰσιτήριον εἰς τὸ Ἀθήναιον, τοῦ ὁποίου ἀπετέλει μέλος. Προσῆλθον εἰς τὴν πρότυπον ταύτην καὶ θαυμασίως ὀργανισμένην βιβλιοθήκην τῆς ἀριστοκρατίας τῶν γραμ-

μάτων, ἔνθα αἰθουσαι μέγιστα μετὰ πάσης ἀναπαύσεως παρέχουσι, πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς μελέτην καὶ σημειώσεις. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη διηρημένη εἰς ἀκτῖνας κατ' ἐπιστήμην καὶ θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα, διευθύνεται ὑπὸ γυναικῶν καὶ καλλιπαρείων, πεπαιδευμένων καὶ ἐπιχαρίτων παρθένων, ὧν ἐκάστη μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ προθυμίας ἱκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν αὐτῇ μελετῶντων. Ἡ ἐπικρατοῦσα τάξις, ἡ εὐλάβεια τῆς λειτουργίας, ἡ φιλοκαλία τῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων ἐκάστης μὲ ἐξέπληξε μεγάλως. Ἐφθασα εἰς τὴν ἀκτῖνα τὴν περιέχουσαν τὰ ἱστορικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα αὐτῶν τῶν Ἀμερικανῶν, ἐζήτησα δὲ νεώτατον ἔργον, τὴν ἱστορίαν τοῦ Hinkson ἐν ἣ μετὰ τόσης σοφίας καὶ ἀληθείας ἐκθέτει ὁ ἱστορικός τὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Μοὶ ἐζήτησεν ἡ βιβλιοφύλαξ τὸ ὄνομά μου γεγραμμένον. «Εἶμαι ξένη» τῇ εἶπον, «Ἑλληνίς φιλοξενουμένη ἐνταῦθα.» Μόλις ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης μοὶ ἀπήντησε. «Κυρία δὲν εἴσθε ξένη δι' ἡμᾶς· κατέχετε θέσιν μεταξὺ τῶν συγγραφέων μας· συνειργάσθητε εἰς τὸ περὶ γυναικὸς ἔργον τοῦ Θεοδώρου Στάντωνος κατὰ τὸ 1884, τὸ δὲ ἔργον σας κοσμεῖ τὴν βιβλιοθήκην ἐνταῦθα. Πάραυτα μοὶ ἐνεχείρησε τὸ ἔργον. Ἡ καλοκαγαθία τῆς γυναικὸς μὲ συνεκίνησε μέχρι δακρύων. Εἶχον ἐγὼ αὕτη λησμονήσει τὴν σύμπραξίν μου εἰς τὸ ἔργον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον συνειργάσθησαν ἐξ ὅλων τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης αἱ κορυφαῖαι τῶν πεπαιδευμένων γυναικῶν, οὐδεὶς δὲ ἐν τῇ πατρίδι μου, πλην τοῦ καλοῦ μου φίλου ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, ὅστις πρεσβευτῆς ὢν, ἐν Γερμανίᾳ μὲ παρεκίνησεν εἰς τὸ ἔργον, ἔλαβεν ἕκτοτε γνῶσιν τοῦ πράγματος. Ἐκαστος δύναται νὰ συμπεράνη, ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ Ἀθήναιον ἦτο ὡς ἴδιόν μου γραφεῖον· εἶχον ἐν αὐτῷ πάντα τὰ μέσα πρὸς ἐργασίαν.

* * *

Ἦθελον ἀκόμη νὰ παράσχω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» ἀκριβῆ τὴν εἰκόνα ἑνὸς τῶν μεγίστων, προτύπων καὶ τελειοτάτων Κολλεγίων τῆς Ἀμερικανικῆς μεγαλοφυΐας, ἔνθα διαμορφοῦται ὁ χαρακτήρ τῆς γυναικὸς καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης ἐξυψοῦται ἡ διάνοια αὐτῆς, ἔνθα τὰ πρῶτα διδάγματα τοῦ κοινωνικοῦ πρακτικοῦ βίου ἰσχυρῶς λαμβάνει. Εἶναι τὸ φυτώριον τῆς παρουσίας καὶ τῆς μελλούσης Ἀμερικανικῆς κοινωνίας, ἔνθα οὐδεὶς διδάσκει ἀνὴρ ἀλλὰ καθηγήτριαι γυναῖκες.

Ἡ πανεπιστημιακὴ αὕτη σχολὴ τοῦ Wellesley, ἔνθα δις ἐπὶ ἑβδο-

μάδας ἐφιλοξενήθη, ἐδίδαξα καὶ ἤκουσα διδασκούσας, εἶναι πράγματι τὸ κατ' ἰδέαν παντὸς παιδευτικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ ἔργου σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐκτενὴς αὐτοῦ περιγραφὴ ἀπαιτεῖ καὶ ἰδίαν πραγματείαν καθόσον παραλλήλως πρὸς τὴν σχολὴν ταύτην πρέπει νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ Wasser College, Normal College τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ Colombia College περὶ τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἰδέαν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν. Οὐχ ἤττον ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προστεθῇ, ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην Πανεπιστημιακὴν σχολὴν ἐντὸς δάσους ἀπεράντου ὑπάρχουσιν ἐσπαρμέναι, πλὴν τῆς κυρίας οἰκοδομῆς καὶ ἄλλαι μέγισται ἰδιαιτέρας, διὰ τὸ χημεῖον, ἀνατομεῖον, μουσικὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς καλλιτεχνίας, μετὰ συλλογῶν καὶ ὀργάνων ἐκπληκτικῆς ἀξίας καὶ τελειότητος. Εἰς δὲ τὸ Wasser College πλὴν τούτων ἐνυπάρχει καὶ Ἀστεροσκοπεῖον τέλειον ἐν ᾧ εἰργάζετο καὶ διηύθυνεν αὐτὸ ἡ σοφὴ ἀστρονόμος Maria Michel, ἧς αἱ μετεωρολογικαὶ σημειώσεις καὶ μελέται ἔχουσι μέγα κύρος εἰς τὰ ἀστεροσκοπεῖα τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ πόσα ἄλλα θαυμάσια δὲν ἠδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ περὶ τῶν Κολλεγείων τούτων, ἐν οἷς θερμῆς ἔτυχον φιλοξενίας καὶ ἀγάπης. — Ἐς ἄλλοτε λοιπόν. —

* * *

Ἔργον σπουδαιότατον, ὀφειλόμενον ἐνταυτῷ εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν Γυναικῶν ἐν Ἀμερικῇ εἶναι αἱ ἀναμορφωτικαὶ γυναικεῖαι φυλακαὶ τοῦ Cherborn τῆς Μασσαχουσέτης. Εἰκὼν τελειοτάτη τῆς ἀληθοῦς φιλανθρωπίας τὴν ὁποίαν ἀρωματίζει ἡ ὑψηλὴ καὶ ἡ ἀγνή χριστιανικὴ ἀγάπη. Εἶναι τὸ πρότυπον τῶν φυλακῶν σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν διοικητικὴν καὶ διευθυντικὴν. Ἡ διευθύνουσα τὰς φυλακὰς ταύτας Hélène Johnson ἀνήκει εἰς τὴν ὑψηλὴν βαθμίδα τῆς τε κοινωνίας καὶ τῶν γραμμάτων. Χήρα τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ Johnson, ἀνεξάρτητος εἰς τὸν βίον, ἐπὶ πέντε ὀλόκληρα ἔτη μέλος χρηματίσασα τῆς ἐπὶ τῶν φυλακῶν ἐπιτροπῆς τῶν Κυριῶν, ἡσχολήθη εἰς συνεχεῖς μελέτας καὶ σημειώσεις, καὶ μὴ δυνήθεῖσα ν' ἀνεύρῃ ἐπαξίαν διευθύντρια τῶν φυλακῶν τούτων πρὸς τὸν ὑψηλὸν φιλανθρωπικὸν σκοπὸν, ἐξ ἀγάπης χριστιανικῆς πρὸς τὰς ἐν αὐταῖς δοκιμαζομένας, ἀυθόρμητος, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀναμορφωτικοῦ τούτου καταστήματος, καὶ ἐγκαταλιπούσα τὴν Βοστώνην ἐγένετο κάτοικος τῶν φυλακῶν Cherborn. Ὅπου ἀγνή χριστιανικὴ ἀγάπη, ἐκεῖ καὶ πλουσία ἀκτινοβολία ἀληθοῦς φιλανθρωπίας! ὅπου δὲ ἀληθῆς

φιλανθρωπία, ἐκεῖ καὶ τὰ ἀποτελέσματα πάσης γνώσεως καὶ ἐπιστήμης εἶναι ἐκπληκτικὰ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν! Εἰσῆλθεν ἡ Hélène Johnson εἰς τὰς φυλακὰς ταύτας καὶ μετεβλήθησαν αὐταὶ εἰς μέγαν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῶν ὁποίων τελοῦνται αἱ μέγισται τῶν κοινωνικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν λειτουργιῶν ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἐκπεπτωκῶν ἐκείνων πλασμάτων, ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶ θύματα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν.

* * *

Ἦτο Τετάρτη 11 π. μ. ὅτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐφθάσαμεν εἰς Cherborn μετὰ τῆς φίλης μου κυρίας Μαρίας Felton, θυγατρὸς τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς Κανταβριγίας, τοῦ διδάξαντος καὶ γράψαντος ἱκανὰς πραγματείας περὶ Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τοῦ φιλέλληνοσ ἐκείνου τὸν ὁποῖον, ὅτε ἤμην κοράσιον εἰς τὸ σχολεῖον ἐνταῦθα, ἤκουσα ἐνθουσιῶδεις πάντοτε περὶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ἀπαγγέλλοντα λόγους καὶ ἐνθουσιῶδῶς διαλεγόμενον. Ἡ ἐξαισία καὶ γιγάντειος ἀληθῶς οἰκοδομῆ, μακρόθεν ἔχει χαρακτῆρα μεσαιωνικῆς πυργικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τρεῖς μέγισται ἀλληλοδιάδοχοι οἰκοδομαί, στενωῶς συνεχόμεναι πρὸς ἀλλήλας μετὰ περιοχῆς καλλιεργησίμων γαιῶν, παριστῶσιν εἰκόνα μεγαλοπρεπῆ διὰ τοῦ μεγάλουπύργου τοῦ ἐγειρομένου ἐπὶ τῆς κεντρικῆς οἰκοδομῆς. Ἐκρούσαμεν θύραν μικρᾶς οἰκίας κειμένης πρὸ τῶν λοιπῶν οἰκοδομῶν καὶ συνεχομένης μετ' αὐτῶν. Γυνὴ νεαρὰ μόλις ὑπερβάσα τὸ τριακοστὸν ἔτος, λεπτή, σοβαρὰ τὴν ὄψιν, μυστηριώδη ἔχουσα μελαγχολίαν ἐπὶ τῶν βλεμμάτων αὐτῆς, κάτω νεύουσα τὴν κεφαλὴν, μὲ ἐνδυμασίαν μετριοφρονεστάτην καὶ σοβαράν, ἤρεμος κατὰ τὰς κινήσεις, ἐπιβλητικὴ, προκαλοῦσα ἀληθῆ συμπαθειαν διὰ τὴν ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς διαχουμένην βαρυθυμίαν, γυνὴ τέλος τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ λησμονήσῃ τις, ὅταν καὶ ἄπαξ, ἤθελε τὴν παρατηρήσει, εἰσήγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Johnson. Ἡ ἀπέναντι θύρα ἔφερε πρὸς τὸ γραφεῖον αὐτῆς, εἰς τὸ βάθος δὲ τούτου ἐτέρα ἀνοικτὴ παρουσίασεν εἰς τὰ βλέμματα ἡμῶν θερμοκῆπιον θαυμάσιον, κεκοσμημένον διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνθέων καὶ σπανιωτάτων φυτῶν τῶν ὁποίων τὸ ἄρωμα ἦτο μεθυστικόν. Ἐν τῇ αἰθούσῃ κεκοσμημένη φιλοκάλωσκαί σεμνῶς, ἦσαν τοποθετημένα πυκνὰ ἀνοδοχεῖα μὲ ἀνοδοσέμασ ποικίλας, ἄνωθεν τῶν ὁποίων ἐκελάδου καλλίφωνα πτηνὰ, ἐξ εὐωνύμων δὲ τοῦ διαδρόμου, ἀντικρὺ τῆς αἰθούσης, εὐρίσκετο ἐν τῷ ἐστιατορίῳ ἐστρωμένη τράπεζα καὶ ἐπὶ τῶν παραθύρων καὶ τὰς γωνίας ἀνο-

σκεπεῖς περιπλοκάδες καθίστων τὴν θέσιν ἀληθῶς μαγευτικὴν. Μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ δωματίου κατεῖχε κλειδοκύμβαλον ἀνοικτόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὅτι πρὸ μικροῦ ἐμουσούργει ἡ εὐγενὴς οἰκοδέσποινα. — Ἄλλ' αὐταὶ δὲν εἶναι φυλακαί, εἶπον ἐν ἐκστάσει εἰς τὴν φίλην μου. — Εἶναι παράδεισος ἐδῶ καὶ μετ' ἀπορίας περιειργαζόμεν πάντα τὰ ἀντικείμενα.

Προσῆλθε τέλος ἡ κάτοικος τοῦ μαγευτικοῦ τούτου οἴκου. Γυνὴ ὑπερβάσα τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ὑψηλὴ τὸ ἀνάστημα καὶ μᾶλλον εὐσαρκος, ἐπάργυρον τὴν κόμην, μὲ γλυκὺ καὶ σταθερὸν ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίημα, κάτοπτρον τῆς ψυχικῆς αὐτῆς εὐεξίας, μόνιμος εἰς τὸ βῆμα, ἐμβριθὴς εἰς τὸ βλέμμα μετὰ καλοκαγάθου συμπεριφορᾶς, ὀρμαθὸν ἀντικλειδῶν φέρουσα ἐπὶ τῆς ζώνης, ἔδραμε πρὸς ἡμᾶς τείνουσα φιλικὴν καὶ θερμὴν τὴν χεῖρα.

Ἦτο πράγματι ὁ ἀληθὴς ἄγγελος τῶν ἐν μετανοίᾳ θλιβομένων γυναικῶν, διὰ τοῦ ὁποίου κατήρχετο ἡ θεία χάρις ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀνετείνοντο ψυχαὶ ἐν ἀληθεῖ μετανοίᾳ πρὸς τὸν Ὑψιστον. Τοιαύτης οὔσης τῆς Διευθυντρίας τοῦ καταστήματος, εὐκολον ἦτο νὰ μαντεύσῃ τις ὁποῖος τίς ἦτο καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἔσω τελουμένου μεγάλου ἔργου. Εἰς τὸ πρόγευμα ἡ αὐτὴ γυνή, ἥτις μᾶς ἤνοιξε τὴν θύραν ὑπηρετεῖ τὴν τράπεζαν. Ἠρώτησα μετὰ πολλῆς περιεργείας περὶ ταύτης καὶ ἔμαθον τὸ ἐξῆς, ἀξιοσημείωτον μέρος τοῦ βίου τῶν ἐγκλειστων. Ἡ γυνὴ αὕτη πρὸ τεσσάρων ἐτῶν παρεδόθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν εἰς τὰς φυλακὰς ταύτας ἐν οἰκτρᾷ ἠθικῇ καταστάσει καὶ μεγάλῃ νευρικῇ ἐξάσει. Εἶχε καταδικασθῆ εἰς πενταετὴ εἰρκτὴν καὶ εἰς περιορισμὸν ἀπομονωτικῶν τριῶν μηνῶν. Ὅταν τὴν ἔφερον, τοιαύτην παρέσχεν ἀντίστασιν εἰς τοὺς κλητῆρας, ὥστε ἡ κυρία Johnson ἐνόμισεν, ὅτι εἶχε πάθει τὰς φρένας. Δὲν ἠνείχετο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ θέσῃ κλητῆρ χεῖρα ἐπ' αὐτῆς. Τοῦτο ἰδοῦσα ἡ φιλόανθρωπος γυνή, διέταξε νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλευθέραν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς. Τὴν παρέλαβεν ἀμέσως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς καὶ θωπεύουσα αὐτὴν ὡς ἀσθενὲς παιδίον τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν τιμωριῶν, ἵνα τὴν κλείσῃ ἐντὸς δωματίου σκοτεινοῦ, ὅπως διέταττεν ὁ νόμος, μέχρις οὗ καθησυχάσῃ ἡ νευρικὴ αὐτῆς ταραχὴ. Ὅταν ἔλαβεν ἡ δυστυχὴς γυνῶσιν, ὅτι ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ τρομερὸν τοῦτο δωμάτιον ἀπὸ τοῦ ὁποίου οὐδεμία φωνὴ παρήγορος δι' αὐτὴν ἠδύνατο νὰ ἐξέρχεται καὶ οὐδεμία ἀκτὴς ἡλίου νὰ εἰσέρχεται, ἐντὸς δὲ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπῆρχεσκευὸς, στρωμνὴ ἢ κάθισμα, οἱ τοῖχοι καὶ τὸ ἔδαφος ἦσαν κεκαλυμμένα δι' ἐλαστικοῦ κόμμιος, ἤρχισε κλαίουσα καὶ ἐξαλλος ἐκ φόβου

ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ

νά ἔρπη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Johnson καθικετεύουσα αὐτὴν νὰ μὴ τὴν κλείσῃ ἐντὸς τοῦ δωματίου ἐκείνου, διότι ἤθελε βεβαίως τρελλαθῆ. — «Ἐσπάραττεν ἡ καρδιά μου, μοι ἔλεγεν, εὕρισκον τὸν νόμον σκληρὸν καὶ ἄδικον, ἔτρεμον διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ νοῦς τῆς γυναικὸς καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω εἰς τὸν νόμον τοῦ ὁποίου ἤμην ὑπάλληλος. Τὴν ἔκλεισα λοιπὸν ὡς ἐν τάφῳ καὶ ἀπεχώρησα αὐτὴν ἐκ τῆς ζωῆς τῶν ἔξω. Ἦμην τεταραγμένη καὶ δυστυχῆς μέχρις οὗ τελειώσω τὰς ἐργασίας τῆς ἡμέρας διότι εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου διηνεκῶς, τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀγρίας ἀπελπισίας τῆς καταδίκου καὶ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἡσυχάσω. Τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν γενικὴν προσευχὴν τῶν ἐγκλειστων, ἤνοιξα ἡσυχῶς τὴν θύραν τοῦ φοβεροῦ δωματίου, ἀλλ' οὐδεμία ἠκούετο πνοὴ ἀνθρώπου ζῶντος· εἰσῆλθον καὶ ἔκλεισα τὴν θύραν· ἔμελλον νὰ διανυκτερεύσω ἐντὸς αὐτοῦ διὰ νὰ ἐλαττώσω τὴν ὀξύτητα τῆς τιμωρίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἤκουσα ἀναφιλητὰ καὶ πικροὺς στεναγμούς. Εἶχον ἀνάγκην νὰ τὴν περιλάβω εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ διὰ τῶν θωπειῶν μου νὰ κάμω ὅ,τι ὁ νόμος ἀδυνατεῖ νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς αὐστηρότητος τῶν τιμωριῶν. Ἄτυχῶς τοῦτο δὲν μοι ἐπετρέπετο. Διενυκτέρευσα οὕτω εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ δωματίου προσευχομένη διὰ τὸ ἄθλιον τοῦτο πλάσμα. Μετ' οὐ πολὺ καταβληθεῖσα ἐκ τῶν συγκινήσεων ἀπεκοιμήθη, ἐνῶ ἐγὼ παρ' αὐτῇ ἠγγρύπνου. Τὴν πρωΐαν ἤνοιξα ἡσυχῶς τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω, ὅτε περιβαλοῦσα ἡ νεαρὰ κατάδικος τοὺς πόδας μου δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐν συγκινήσει παραδόξῳ καὶ κλαίουσα, «Μ' ἐσώσατε καλὴ Κυρία, μοι εἶπε, μὲ ἐσώσατε! Οὐδέποτε μὲ ἠγάπησεν ἄνθρωπος ὡς μὲ ἀγαπᾶτε ἑσεῖς, ἔχω λοιπὸν εἰς τὴν γῆν ἄνθρωπον νὰ μὲ ἀγαπᾶ! Ὡ εἶμαι τώρα εὐτυχῆς καὶ ἐτοίμη νὰ ὑποστῶ ἀγογγύστως τὴν τιμωρίαν μου πλησίον σας».

«Ἐκτοτε μετέβαλε διαγωγὴν, ἐγένετο ὁποῖα τὴν βλέπετε, εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης, οὐδέποτε δὲ συνεχώρησεν εἰς ἑαυτὴν τὸ ἀμάρτημα δι' ὃ κατεδικάσθη. Τὴν παρέλαβα παρ' ἐμοὶ μετὰ τριετῆ δοκιμασίαν, μὲ ὑπηρετεῖ πιστῶς, καὶ μὲ περιποιεῖται μετ' ἀγάπης ἱεραῶς. Αὐτὴ μετέβαλε τὴν οἰκίαν μου εἰς παράδεισον διὰ τῶν ἀνθῶν τούτων καὶ εἶναι ὁ ἀχώριστος σύντροφός μου. Ὅταν τὸ ἑσπέρας παίζω ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, κάθηται ὀπισθὲν μου καὶ χύνει θερμὰ καὶ ἡσυχα δάκρυα, πολλάκις δὲ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀσπάζεται τὴν χεῖρά μου. Ἐν μόνον εἰσέτι δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξαλείψω ἐξ αὐτῆς, τὴν βαρυθυμίαν, ἣτις ὅσον τελειοποιεῖται αὕτη τόσον γίνεται ἐπαισθητοτέρα».

Μετ' εὐλαθείας ἤκουον τὴν σοφὴν ταύτην παιδαγωγὸν τῶν ψυχῶν

καὶ ἤμην εὐτυχῆς διότι εὕρισκόμενη πλησίον τῆς. Ἦσαν λοιπὸν φυλακαὶ αὐται, ἡ τόπος ἱερός; Τρεῖς ἔζησα ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκολουθοῦσα μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ εὐλαβείας τὸ ἀναμορφωτικὸν ἔργον τῆς Johnson, σημειοῦσα καὶ μελετῶσα μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος τοὺς λόγους αὐτῆς. Τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐπεσεκέφθην τὰς αἰθούσας ἀπάσας τῆς ἐργασίας, τὰ ἀπομονωτικὰ δωμάτια, τὸ πλυντήριον, σιδηροτήριον, μαγειρεῖον, ἀρτοποιεῖον, τὴν μεγίστην μηχανὴν δι' ἧς μεταδίδεται ἡ θερμότης εἰς τὰ καταστήματα πάντα, τὸ θερμὸν ὕδωρ, ἐνθα τελεῖται πᾶσα μηχανικὴ κίνησις, ἐν γένει δ' ἀπάσας τὰς λοιπὰς ὑπηρεσίας. Εἶδον καὶ ἐδιδάχθην πῶς τελεῖται πλήρης ἡ λειτουργία τῶν φυλακῶν, λησμονήσασα, ὅτι εὕρισκόμενη εἰς τόπον τιμωρίας, ἐν εὐλαβείᾳ δὲ καὶ συγκινήσει συνεχῶς περὶ πάντων διηρώτων τὴν ἀκούραστον ὁδηγόν μου, καὶ μάλιστα ὅ,τι ἀπέβλεπε τὴν Διεύθυνσιν, τὸ παιδαγωγικόν καὶ ψυχαγωγικόν ἔργον, ἐνθα ἐκπληκτος, ἀπλήστως ἀπεταμίευσον γνώσεις, σχετίζουσα τὰ πάντα πρὸς τὸ παιδαγωγικόν μου ἔργον, χάριν τῆς νεαρᾶς ἡμῶν πατρίδος. Πανταχοῦ ἐπεκράτει πειθαρχία αὐστηροτάτη μετὰ χριστιανικῆς ἀγάπης, τάξις ἀπερίγραπτος καὶ ἀκατακνώτος δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀνατολίτας, ἐνότῃς διοικήσεως καὶ διευθύνσεως καθ' ὅλας τὰς ἐργασίας καὶ διατάξεις.

Τὴν μεθεπομένην, ἣτις ἦτο Κυριακὴ, ἀνήλθομεν εἰς τὴν εὐρύχωρον καὶ φιλόκαλον ἐκκλησίαν τῶν φυλακῶν, ὅτε ἡ μὲν κυρία Johnson ἐκάθησε παρὰ μουσικῶν ὀργάνῳ ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ἐγὼ δὲ παρ' αὐτῆς. Ὁ κώδων ἤρχισε σοβαρῶς νὰ ἤχη καὶ ἐκατέρωθεν εἰσῆρχοντο αἱ ἐγκλειστοὶ κατὰ κατηγορίας, λαμβάνουσαι τὰς ἔδρας τῶν ἡσυχῶς καὶ ἀθροῦτως. Εἰσῆλθον ἅπασαι μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐκάθησαν κάτωθεν τῆς ἐξέδρας ἀντικρῦζουσαι πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἠγέρθη ἡ Johnson, καὶ ἠγέρθησαν πᾶσαι· ἀνεγνώσθησαν εὐχαὶ οὐδεμίαν ἔχουσαι χροιάν τῶν ποικίλων ἐν Ἀμερικῇ αἰρέσεων καὶ μετ' ὀλίγον ἤρχισεν ὁ χορὸς σύμπας συγκείμενος ἐκ 450 γυναικῶν νὰ ψάλλῃ τὸν ἑωθινὸν ὕμνον. Αἱ πλεῖσται γυναῖκες ὠχραὶ καὶ μελαγχολικαί, ἐφαίνοντο ἐν ἀληθεῖ μετανόια. Τὸ θέαμα ἦτο σοβαρώτατον καὶ συγκινητικώτατον· ἤνωτα καὶ ἐγὼ τὴν καρδίαν καὶ τὴν φωνὴν μου μετ' αὐτῶν καὶ ἠσθανόμην ὅτι ἡ σοφὴ καὶ εὐσεβὴς ἐκεῖνη ἱερεὶα τῶν εὐχῶν συνήνωνεν ἰσχυρῶς πάσας ἡμᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτῆς ἀνηρχόμεθα εἰς χώρας ἀγιασμοῦ καὶ εὐλογίας. Εἰς τὸ βάθος τῆς ἐξέδρας δύο ἀνηρτοῦντο μέγιστα εἰκόνες ἐλαιογραφημένα μετὰ πολλῆς τέχνης· ἡ μὲν ἐκ δεξιῶν παρίστα τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος σώζοντος τὴν μετανουῶσαν Μαγδαληνὴν ἐκ τῆς λι-

θοβολήσεως, ἡ δ' ἑτέρα τὴν τῆς Ἀγίας Παρθένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένης· εἰς τὰ γόνατα αὐτῆς στηρίζεται μήτηρ ἀπηλπισμένη καὶ ἐν σπαραγμῶ ζητοῦσα παραμυθίαν· κάτω τῶν βαθμίδων κατάκειται τὸ τέκνον τῆς, νεκρὸν, γυμνόν, τοῦτο δὲ ὀλίγα μόνον καλύπτουσιν ἄνθη. Εἶναι ἔργον τὸ ὅποιον εἶχε βραβευθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Λουξεμβούργου τῶν Παρισίων πρὸ τινῶν ἐτῶν. Ὅταν κατήλθομεν ἐκ τῆς ἐκκλησίας, «Δὲν εἶναι μεγάλη πολυτέλεια νὰ ἔχητε ἐντὸς τῶν φυλακῶν τούτων εἰκόνας τόσο μεγάλης ἀξίας»; εἶπον εἰς τὴν ὁδηγόν μου μετὰ τινος ἀπορίας. «Ἄν ἠδυνάμην, μοὶ ἀπήντησε, θὰ εἶχον διακοσμήσει οὐ μόνον τοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ τοὺς διαδρόμους δι' ἀναλόγων εἰκόνων· δὲν γνωρίζετε ὀπόσῃ ἐπιρροὴν ἔχει ἡ τέχνη ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν κρατουμένων καὶ ὀπόσῃ παιδαγωγεῖ αὐτοὺς ἡ παράστασις παντὸς καλοῦ». Τότε ἔμαθον ὅτι πρὸ τινῶν ἐτῶν οἱ τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας ἦσαν μέλανες, ἐκαλύπτοντο δὲ δι' ἐπιγραφῶν τρομερῶν, ἀπειλητικῶν καὶ σκληρῶν, ὅτι ἡ Johnson ἀφῆρεσε τὰ ἀπειλητικὰ ῥητὰ, ἐχρωμάτισε τοὺς τοίχους λευκοὺς καὶ ἐπρότεινε ν' ἀναρτηθῶσιν αἱ δύο αὐταὶ εἰκόνες. «Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν μετὰ τὴν ἑωθινὴν προσευχὴν καὶ τὸ ἄσμα, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀπεκαλύφθη ἡ εἰκὼν αὕτη, ἠρμήνευσα τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἀνέστυρα τὸ παραπέτασμα, μοὶ εἶπε σπουδάζουσα ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν τὰς ἐντυπώσεις.—Ἐμμενον, ἅπασαι ἐκπληκτοὶ καὶ συγκεινημένοι, ἐν δὲ τῇ ὠχρότητι πολλῶν εἶδον, ὅτι ἔπρεπε νὰ σύρω τὸ παραπέτασμα καὶ νὰ διακόψω τὴν ἔντονον συγκίνησιν, ἐπειδὴ αἱ πλεῖσται εἰσὶ νευρικαὶ καὶ πολὺ εὐαίσθητοι· τὰς διέταξα ν' ἀποχωρήσωσιν. Ἐξῆλθον πᾶσαι μὲ τὸ βῆμα ἐλαφρότερον καὶ μὲ ἀκτῖνα ἐλπίδος, πλὴν μιᾶς νεαρᾶς γυναικός, ἣτις ἔμμενεν ἀκίνητος. Ὑπέμνησα αὐτῇ τὰς συνεπείας τῆς παρακοῆς, ἀλλὰ δὲν ἐκινεῖτο· ὅταν ἡ τελευταία ἔκλεισε τὴν θύραν, ἠγέρθη αὕτη καὶ κλαίουσα ἐγονάτισε πρὸ ἐμοῦ, παρακαλοῦσά με ἱκετευτικῶς νὰ ἀνασύρω τὸ παραπέτασμα καὶ νὰ τῇ συγχωρήσω νὰ μείνῃ δύο μόνον λεπτά! τὸ ἔπραξα! — Ἐχυσε δάκρυα πύρινα. — Τὸ βεβαρυμένον μέτωπόν τῆς κατὰ μικρὸν ἀπέκτησεν ἔκφρασιν τόσο ἤρεμον, ὡς νὰ εἶχε διαφωτίσει αὐτὸ ἀκτὶς ζωηρὰ ἡλίου, ἠγέρθη καὶ εὐχαριστήσασά με θερμῶς «εἶμαι ἐτοίμη νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν μου διὰ τὴν παρακοήν, μοὶ εἶπε, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὰς μετανουῶσας ἀμαρτωλοὺς γυναῖκας, ἔχω ἐλπίδας». Ἐκτοτε προσπαθῶ νὰ εἰσάγω ὅ,τι δύναμαι ἔργον τέχνης καὶ κατὰ τὰς Κυριακάς παρέχω αὐταῖς ἡδονὰς καλλιτεχνικὰς ὑψηλοτέρας φύσεως δι' ὧν ἐξημεροῦται ὁ τραχυθεὶς αὐτῶν χαρακτήρ».

Ἡ γυνὴ αὐτῆ τῆς ἀληθοῦς εὐσπλαγγνίας ἔχει μυστικὴν ἀστυνομίαν εἰς τὴν πόλιν, ἐκ κυριῶν περιωπῆς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Μασσαχουσέτης· αὐταὶ εὐρίσκουσιν εἰς τὰς οἰκογενεῖας θέσεις διὰ τὰς ἐξερχομένας τῶν φυλακῶν καὶ οὐδεὶς λαμβάνει γινῶσιν τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Τρεῖς μόνον ἐκ τῶν πολλῶν ἐξελθουσῶν ἐπὶ μίαν πενταετίαν, ἐπανήλθον εἰς τὰς φυλακὰς καὶ αὐταὶ ἐν κραιπάλῃ συλληφθεῖσαι. Ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις τῶν φυλακῶν τούτων, τοῦ νοσοκομείου, τοῦ βρεφοκομείου, καὶ ἅπασα ἐν γένει ἡ ἐργασία εἶναι τόσον καλῶς διοργανισμένη, ὥστε κινεῖται τὸ πᾶν ὡς μηχανὴ ὥρολογίου, ἡσύχως καὶ ἀθορύβως. Τοιαύτη ἡ γυνὴ ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ! Δι' αὐτῆς οἱ νόμοι τῆς πατρίδος ὑπηρετοῦνται εὐλαθῶς καὶ βελτιοῦται ὁ τιμωρούμενος!

* * *

Ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν Βοστώνην εὗρον τὴν κυρίαν Χάου παρασκευαζομένην διὰ τὸ ἐτήσιον γενικὸν συνέδριον τοῦ Συλλόγου (τῶν σοφῶν γυναικῶν τῆς Νέας Ἀγγλίας), ὅπερ ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ εἰς τὴν Πορθμεῖαν (Detroit), τὴν κειμένην μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν Ἐρίης καὶ Ὀνταρίο. Ἐπειδὴ κατὰ προηγουμένην συνεδρίασιν ἐν Βοστώνῃ εἶχον ἐκλεγῆ μέλος ἐπίτιμον τοῦ σωματείου τούτου, προσεκλήθη νὰ παρακαθῆσω καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου, οὗτινος Πρόεδρος ἦτο ἡ κυρία Χάου, εἰς τὸ συνέδριον τῆς Δετροάττης. Ἦτο τὸ δέκατον ἕκτον ἐτήσιον συνέδριον τοῦ σωματείου. Τὸ Προεδρεῖον συνέκειτο ἐξ ἀντιπροέδρων μὲν 12, ἐπιμελητριῶν 14, τῶν προέδρων τῶν κατὰ τμήματα ἐργασιῶν 10, 2 γραμματέων, τῆς ταμίου 2 δημοσιογράφων καὶ πλήθους ἄλλων ἀντιπροσώπων· ἐκάστη τῶν γυναικῶν τούτων, οὔσα κάτοικος ἄλλης πόλεως, ἦτον ἀντιπρόσωπος μιᾶς πολιτείας ἢ πόλεων ὠρισμένων πολιτείας τινός. Γυναῖκες πείρας ἐκτάκτου, ἡλικίας ὠρίμου καὶ παιδεύσεως μονίμου καὶ εὐρυτάτης. Ἡ πόλις ἐν ἣ ἐνιαυσίως προσέρχονται εἰς συνέδριον, ἐορτάζει τὴν παρουσίαν τῶν γυναικῶν τούτων δημοσίᾳ, φιλοτιμουμένη νὰ φιλοξενῇ αὐτὰς μετὰ τιμῶν ἐκτάκτων. Τοιαύτην ἐορτὴν ἔμελλε νὰ τελέσῃ ἡ Πορθμεῖα διὰ τὴν δεκάτην ἕκτην συνεδρίαν τοῦ 1888. Τὸ πρόγραμμα τῶν συζητήσεων ἦτον ἡδὴ ἀπὸ μηνός γνωστόν. Ἡ κυρία Ἰουλίαν Χάου ὡς ὑπόθεσιν εἶχε, «βίος ὑψηλός καὶ ζῆν ὑψηλά», ἡ Ida Honltin ἐξ Ἀϊόας ἱερεὺς γυνὴ «περὶ τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ θρησκείᾳ», ἄλλη «περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν», ἄλλη «ὅποια τις πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἐνδυμασία τῆς γυναικὸς», ἄλλη «περὶ τῆς βιοτεχνικῆς παιδεύσεως τῶν κορασιῶν», ἄλλη «ὅτι ἡ

γυνὴ πρέπει νὰ ἦναι φύλαξ τῆς δημοσίου ὑγείας», ἄλλη «περὶ τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς γυναικὸς», «σύγκρισις τῆς γυναικείας ἐργασίας πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀνδρῶν καὶ στατιστικαὶ σημειώσεις ἐμφαίνουσαι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρός» ὑπὸ τῆς ἐμπνευσμένης ἱερείας Blackuell, ἄλλη «ἡ ποίησις ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ», ἄλλη «νομοθετικὴ ἄποψις τοῦ ζητήματος τῆς ἐγκρατείας», ἄλλη «αἱ λειτουργίαι τοῦ κοινωνικοῦ βίου». Τοιαῦται ἦσαν αἱ ὑποθέσεις τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ παρουσιάσωσιν αἱ σοφαὶ αὐταὶ γυναῖκες, μεμελετημένοι καὶ συντεταγμένοι εἰς πραγματείας καταλλήλους πρὸς τὴν περίστασιν. Ἐνεῖχε πολὺ τὸ γόητρον τὸ συνέδριον τοῦτο, ὅθεν καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Ἠγγέλθη τηλεγραφικῶς εἰς τὴν ἐν Πορθμεῖᾳ ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς ἐπιτροπὴν καὶ ἡ ἄφιξις μου μετὰ τῶν ἄλλων, ὅπως ὀρίσθη κατάλυμα καὶ δι' ἐμέ.

Ἄνεχωρήσαμεν οὕτω μετὰ δύο ἡμέρας διὰ τῆς γραμμῆς τῆς Προνοίας πρὸς τὸν Καναδᾶ. Διετρέχομεν ἐν ἠλεκτρικῇ ταχύτητι τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῶν παρθενίων δασῶν, διερχόμεναι ἀλληλοδιαδόχως ἐσχεδιασμένας μελλούσας πόλεις, μὲ τὰς ὁδοὺς ἑμμοτομουμένας, τὰς πλατείας ἐτοιμοὺς, τὰ ὑδραυλικά ἔργα πλήρη εἰς χρῆσιν καὶ τὸν φωτισμὸν πολλαχοῦ ἐν ἐνεργείᾳ. Μοὶ ἐφαίνετο, ὅτι αἱ πόλεις ἐβλάστανον ἐνταῦθα, ὅπως καὶ τὰ φυτὰ. Οἱ πρακτικοὶ Ἀμερικανοὶ τῶν πολιτειῶν τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τῆς Μασσαχουσέτης εἶχον ἤδη ἐτοιμάσει πλῆθος ἐσχεδιασμένων πόλεων, δι' ὧν συνήπτετο ὁ Καναδᾶς πρὸς τὰς Πολιτείας ταύτας. Ὅ,τι καθ' ὁδὸν ἐβλεπον, ἦτο μέγα, νέον καὶ ἐκπληκτικόν, αἱ δ' ἐντυπώσεις μου ἦσαν τόσον πυκναὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι, ὥστε μετὰ κόπου συνεκράτουν τὴν ἐνότητα αὐτῶν.

Μετὰ εἴκοσιν ἐξ ὥρῶν σιδηροδρομικὴν πορείαν ἐστάθμευσα παρὰ τοὺς περιωνύμους καταρράκτας τοῦ Νιαγάρα. Ἐπὶ μίαν ὄλην ἡμέραν διέτρεχον ἐφ' ἀμάξης, καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις, τὸν Ἀμερικανικὸν καὶ τὸν Βρεττανικὸν Καναδᾶν, τοὺς ὁποίους διαζευγνύουσι δύο μέγισται γέφυραι ἐπὶ τῶν καταρρακτῶν καὶ τρίτη σιδηροδρομικὴ. Οὐδεμία γλῶσσα, οὐδεὶς χρωστήρ, οὐδεὶς ποιητὴς νὰ παραστήσῃ δύναται τὸ μεγαλεῖον τοῦ θείου τούτου πανοράματος. Εἶναι μέγα! Ὅντως μέγα καὶ καταπληκτικόν! Φαντασθῆτε τὸν Σαρωνικὸν κόλπον μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Διγίνης δονούμενον καὶ παφλάζοντα δι' ὑπογείου καὶ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως ποικίλως καὶ ἀντιθέτως, τὰ δὲ ὕδατα πυκνῶς στροβιλούμενα καὶ σπώμενα εἰς ἀτμώδεις ἀφρούς νὰ ἐπισκιάζωσι τὸν ἥλιον καὶ τοῦτο μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμίνας, ἐνθα ταῦτα ὑπερπηδῶντα προμαχῶνας γρανιτι-

κούς, να βρίσκονται από ύψους 200 ποδῶν εἰς τὴν εὐρύχωρον καὶ γρα-
νιτικὴν κοίτην τῆς Σαλαμινίου θαλάσσης, ἤτοι τὴν κοίτην τοῦ Νια-
γάρα, ὅπθθεν ἀρχὴν λαμβάνει ὁ ποταμός, φαντασθῆτε ἐκατέρωθεν
τῶν ὄχθων τούτων μηχανὰς δι' ὧν κατέρχονται οἱ ῥιψοκίνδυνοι περιηγη-
γηταὶ εἰς τὸ βάθος τῆς κοίτης τοῦ τρομεροῦ τούτου ποταμοῦ, ὅπου τὸ
παφλάζον ὕδωρ συσπειρούμενον πυκνῶς εἰς διάστημα ἐνός μιλίου ἀπο-
στάσεως, καθιστᾷ ἀδύνατον πᾶσαν ἀπόπειραν διαπλευσεως, φαντασθῆτε
τὰς ὑπερκειμένας παρὰ τὰς ὄχθας γαίας κατασκευεῖς ὑπὸ τῶν περιωνύ-
μων δασῶν τοῦ Καναδᾶ, φαντασθῆτε, σεῖς οἱ εὐδαίμονες κάτοικοι τοῦ
νησιωτικοῦ πελάγους τῆς Ἑλλάδος, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ κατασπαρμέναι
νῆσοι παρέχουσι θάρρος εἰς τὸν ναυτιλλόμενον καὶ εὐφροσύνην, φαντα-
σθῆτε εἰς τὸ μέσον τῆς μεταξὺ Αἰγίνης καὶ Ἀττικῆς, παφλαζούσης καὶ
συνδονομένης θαλάσσης, τρεῖς καταφύτους καὶ καλλιτεχνικωτάτας ἀδελ-
φὰς νήσους, ἐπιχαρίτως καὶ κομψῶς διασκευασμένας ὑπὸ τῆς τέχνης,
συνδεομένας δὲ πρὸς τὴν χέρσον γῆν καὶ πρὸς ἀλλήλας διὰ γεφυρῶν
καλλιτεχνικωτάτων, τὰς ὁποίας ἀλλεπαλλήλως λούουσιν οἱ ἀτμῶδεις
ἀφροὶ τοῦ ὑγροῦ ἐκείνου στοιχείου τοῦ παρασκευαζομένου μυστηριωδῶς
πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῆ κατὰπτωσιν, ταῦτα πάντα συνενώσατε ἐν τῇ
καλλιτέχνῳ ὑμῶν καὶ ζωηρᾷ φαντασίᾳ, ἵνα ἔχητε καὶ πάλιν ἀμυδρὰν
τινα ἰδέαν τῆς μεγαλοπρεποῦς σειρᾶς τῶν καταρρακτῶν, τοῦ ὄλου ἐξαι-
σίου ἐκείνου φαινομένου τῆς φύσεως!

Ἦμην ἱκανῶς τολμηρὰ νὰ προβῶ μέχρι τῆς τρίτης νήσου, ἀλλ' ἢ
διάβασις τῆς γεφύρας μοὶ ἐφάνη ἐπικίνδυνος. Ταραχὴ νευρική ἐν τῷ
μέσῳ τοῦ μεγάλου ἐκείνου φυσικοῦ φαινομένου μὲ προσεῖλκεν τρόπον
τινὰ ἠδέως καὶ μυστηριωδῶς, ἵνα συγχωνευθῶ μετ' αὐτοῦ καὶ συναποτε-
λέσω τὸν μέγαν τῆς λατρείας ἕμνον πρὸς τὸν Δημιουργὸν τοῦ φαινο-
μένου! Οὕτω κρατουμένη ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν ἐκατέρωθεν σιδηρῶν κιγ-
κλίδων καὶ συνεχομένη ὑπὸ φόβου, ἔσπευσα ν' ἀναχωρήσω.

Ἦτο τάχα εὐλογον νὰ ἐγκαταλείψω ἀμέσως τὰ θέληγτρα ταῦτα;
Ἦμην μόνη μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου, ἀλλ' εἶχον τὴν πατριωτικὴν φιλοτι-
μίαν νὰ μὴ καθυστερήσω τῶν τολμηρῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν ἡμην
ἐν ταύτῳ ἢ πρώτῃ ἴσως Ἑλληνίδι ἢ ἐπισκεπτομένη τοὺς καταρράκτας, καὶ
ἢ ἀπόφασις τῆς Ἑλληνίδος δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητος. Ἐπρεπε
καὶ ἐγὼ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ τρομερὸν ἄντρον τὸ κείμενον εἰς τὸ βάθος τοῦ
χάους, ὅπου κατακρημνίζονται τὰ ὕδατα μετὰ πατάγου κλονοῦντος τὰς
πέριξ χώρας. Ἐπεχείρησα ἐντεῦθεν μόνη τὴν ἀπόδοσιν ταύτην, ἀρνούμενον
τοῦ ὁδηγοῦ μου νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Στενὴ καὶ σιδηρᾷ γέφυρα ἐξαρτω-

μένη ἀπὸ τῶν ἀποτόμων ἐκείνων γρανιτικῶν ὄχθων, ἄγει πρὸς τὸ ἄν-
τρον. Ἄν καὶ εὐρισκόμεθα περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου, ἂν καὶ αἱ πρῶται
νιφάδες χιόνος ἐπιπτον ἐπὶ τῶν καταπρασίνων φυλλωμάτων τῶν δασῶν,
τὸ δὲ τῶν καταρρακτῶν ὕδωρ ἐξατμιζόμενον τρία εἶχεν ἤδη σχηματίσει
ἰριδωτὰ τόξα, ἐγὼ ἐπροχώρου πρὸς τὰ κάτω, λουομένη ὑπὸ τῶν κατα-
πιπτόντων περὶ ἐμὲ ὕδατωδῶν νεφῶν. — Ἄδιάφορον. — Ἐπρεπε νὰ
προχωρήσω! — Ἐφθασα τέλος πρὸ τοῦ ἄντρου συνεχομένη ὑπὸ αἰσθη-
ματος φόβου καὶ εὐλαθείας. Ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου κατακρημνί-
ζετο ἡ θάλασσα μὲ τοιαύτην ὄρμην, ὥστε μοὶ προϋξέει ἴλιγγον. Μικρά
τις τῆς γρανιτικῆς ἐκείνης ὄχθης ὑποχώρησις εἰς τὴν ὄρμην τοῦ ὕδατος,
θὰ μὲ κατέθαπτεν ἐντὸς ὑγροῦ τάφου! Ὅπισθὲν μοὶ τὸ σκοτεινὸν ἄν-
τρον, ἐμπρὸς τὸ καταπίπτον ἐκεῖνο ὄρμητικὸν στοιχεῖον, μὲ εἶχον ἀπο-
κλείσει ἐντελῶς τοῦ ἔξω κόσμου καὶ ἡσθανόμην πράγματι ἑμαυτὴν ἐν-
τὸς τάφου κεκλεισμένη! ἀλλ' ἐντὸς τάφου μεγαλοπρεποῦς, ἔνθα διη-
νοίγετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, πρῶτον ἤδη ἐπὶ ζωῆς μου, ὁ ἀληθὴς
ναὸς τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ. Ὅ,τι αἱ κοινωνίαι καὶ αἱ βιωτικαὶ περι-
πέτειαι, αἱ δοκιμασίαι καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ βίου εἶχον σθέσει ἐν τῇ καρ-
δίᾳ μου, μοὶ ἀπέδιδε πλουσίως καὶ ἀφθόνως ὁ μέγας οὗτος ἀχειροποίη-
τος ναὸς τῆς λατρείας τοῦ Δημιουργοῦ, τῆς μεγάλης ταύτης φύσεως.
Εἶχον κατέλθει μετὰ φόβου καὶ δειλίας, καὶ ἀνηρχόμην ἔχουσα τὴν καρ-
δίαν πλήρη ἐλπίδος καὶ πίστεως.

Αἱ λοιπαὶ ἐπισκέψεις καθ' ἅσας τὴν γραμμὴν τῶν καταρρακτῶν εἰς
τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, αἱ διὰ μηχανῶν κάθοδοι εἰς τὴν ὑφαλῶδη κοί-
την τοῦ Νιαγάρα, πάντα ταῦτα μοὶ ἦσαν εὐκόλα καὶ παιδιὰ μετὰ τὴν
εἰς τὸ ἄντρον κάθοδον. Ἦτον ἡ ἕκτη ἔσπερινή ὥρα, ὅταν ἀκόμῃ εὐρι-
σκόμην εἰς τὸν Βρεττανικὸν Καναδᾶν διὰ νὰ ἀποχαιρετήσω ἐξ ἀπόψεως
τὸν μέγαν πεταλοειδῆ καταρράκτην τῆς Ἀμερικανικῆς ὄχθης. Τὴν ἐπι-
οῦσαν τὴν 8ην τῆς πρωΐας ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Πορθμείαν, διαβάσαι
τὴν κρεμαστὴν γέφυραν τοῦ Νιαγάρα μεθ' ὅλης τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμα-
ξοστοιχίας, ὅτε τὸ περιληπτικὸν θέαμα τῶν καταρρακτῶν ἀπέβαιεν
ὄντως ἔκλαμπρον καὶ γραφικώτατον.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῆς Πορθμείας, ἀνέμενον αἱ εὐγε-
νεῖς δέσποιναι, αἱ μέλλουσαι νὰ φιλοξενήσωσιν ἡμᾶς· καὶ τὴν μὲν φί-
λην μου συνώδευσε μετ' ἐγκαρδίου ἀσπασμοῦ ἢ σύζυγος τοῦ ἱερέως
τῆς ἐκκλησίας («τῶν Πατέρων»), ἐμὲ δὲ παρέδωκεν εἰς τὴν εὐγενῆ κυρίαν
Alger, τοῦ βαθυπλούτου ἐκείνου Ἀμερικανοῦ, τὸν ὁποῖον μετὰ σεβασ-
μοῦ καὶ ἀγάπης οἱ συμπολιταὶ του ἀποκαλοῦσιν «the self made man»,

δηλαδή «ὁ ἑαυτὸν δημιουργήσας ἄνθρωπος»· τὸν διαπρεπῆ τοῦτον ἄνδρα ἢ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης εἶχε προτείνει ὡς Πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω τὴν θερμὴν καὶ ἔκτακτον φιλοξενίαν, τὰ γεύματα, τὰ δεῖπνα καὶ τὰς ἐσπερίδας, τὰς μετὰ τῆς εὐγενοῦς οἰκοδεσποίνης ἐπισκέψεις εἰς σχολεῖα, ἐκκλησίας, ναοὺς καὶ ποικίλα φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἀλλὰ μάλιστα πάντων τὴν χαριτόβρυτον ταύτην καὶ εὐδαίμονα πόλιν, ἐν ἣ τὰ πάντα εἰσὶ θαυμασιῶς διοργανισμένα, ὑπὸ τε τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας· 250 χιλιάδες κατοίκων ἀποτελοῦσι τὸν πυρῆνα βιομηχανικοῦ βίου διὰ τοῦ ὁποίου ἄπειρος εἰσέρχεται πλοῦτος ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῆς ἐξαγωγῆς. Ἡ θέσις τῆς πόλεως μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν, ἢ ἀπέραντος πεδινή αὐτῆς ἔκτασις καὶ πλουσία εἰς φυτεῖαν, τὰ θαυμάσια ὑδραυλικά ἔργα, ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἐπικοινωνίας, ἢ αὐστηρὰ ἀλλὰ φιλάνθρωπος ἐφαρμογὴ τῶν ἀστικῶν νόμων, καθιστῶσι τὴν πόλιν ταύτην ἰδίας μελέτης ἀξίαν.

Δύο χιλιάδες γυναικῶν πεπαιδευμένων παρευρίσκοντο εἰς τὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ «τῶν Πατέρων» συγροτουμένας κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν συνεδριάσεις. Αἱ λοιπαὶ συνεδρίαί, αἵτινες ἀποβλέπουσι τὰς ἐργασίας τοῦ σωματείου συγροτοῦνται ἀποκλειστικῶς διὰ τὰ μέλη, πάντοτε τὴν πρωίαν. Σύμπασα ἢ πόλις εἶχε περιβληθῆ τὴν ἐορτάσιμον αὐτῆς στολήν, τὴν εὐχὴν δὲ τῆς ἐνάρξεως τῶν συνεδρίων ἀνέγνωσεν ὁ γερουσιαστὴς τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ σπουδαιοτάτων ἐν αὐτοῖς γεγονότων ὀφείλω ν' ἀναφέρω περίπτωσιν τινα ἱκανῶς ἐνδιαφέρουσαν. Τὴν δευτέραν ἐσπέραν, ἐκ τριῶν κατὰ σειρὰν ὀμιλησασῶν γυναικῶν, μία κυρίως ἀνῆρπασε τὴν φαντασίαν μου καὶ μετ' ἠνάγκασε νὰ ζήσω ἐπὶ τινὰς στιγμὰς εἰς κόσμους ἀγνώστους μοι ἐντελῶς μέχρι τοῦδε. Ἦτο νεαρὰ γυνὴ ἐξ Ἀϊόας ἱερεῦς, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς θρησκείας καὶ φωτιζομένη ὑπὸ πνεύματος θεοῦ, ἥτις ἐν μέσῳ ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ ἀνέπτυξεν, ὅτι ἡ γυνὴ φύσει καὶ θέσει εἶναι ἱερεὺς τῆς λατρείας. Πόσα ἡμιῶρια παρήλθον, οὐδεὶς ἔλαθε συνείδησιν, κατῆλθε δὲ τοῦ βήματος μετ' ἐπευφημιῶν μεγάλων. Ταύτην ἠκολούθησε καλλιτέχνις γυνή, ἥτις ὡς θέμα τῆς ὀμιλίας αὐτῆς εἶχεν «ὅποια τίς πρέπει νὰ ᾔηαι ἢ ἐνδυμασία τῆς γυναικός». Πολλὰ καὶ διάφορα ἀναπτύξασα ἐπιχειρήματα ὑγεινῆς καὶ αἰσθητικῆς, κατέληξεν εἰς συμπέρασμα μέγα κατ' αὐτήν, ὅτι «τότε μόνον θὰ κατορθοῦτο νὰ ἔχουσι καὶ Ἀμερικανίδα Ἀφροδίτην, ὅπως οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου». Τὸ συμπέρασμα τοῦτο μοὶ ἐφάνη ἄδικον πρὸς τὴν Ἀφροδίτην τῆς

Μήλου, ἥτις καὶ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀδιαφιλονεικῆτως εἶναι ἢ παγκόσμιος Ἀφροδίτη, ἢ διεθνῆς ἐκείνη τοῦ καλοῦ παράστασις, ἥτις οὔτε πατρίδα ἔχει, οὔτε χρόνος δύναται νὰ μεταβάλλῃ αὐτήν. Ζητήσασα παρὰ τῆς Προέδρου τὴν ἄδειαν, ν' ἀντικρούσω τὴν ἰδέαν ταύτην τῆς Ἀμερικανίδος καλλιτέχνιδος, ἔλαβον ἀσμένως, κολακεύομαι δὲ νὰ πιστεύω ὅτι αἱ παρατηρήσεις μου, ἀπορρέουσας ἐκ στιγμιαίας ἐμπνεύσεως, κατέλιπον ἴσως τὴν νίκην εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν, ἀπέναντι τῆς δοξασίας τῆς λογίας Ἀμερικανίδος, ἐν ᾗ ἐν ἐνθουσιασμῷ τὸ ἀκρατῆριον ὑπέδεχτο τοὺς λόγους μου καὶ δι' ἀνθῶν κατεκάλυπτε πανταχόθεν τὸ βάθρον τοῦ βήματος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἰσχυρίσθην, ὅτι ἐν τῇ μιᾷ καὶ μόνῃ Ἀφροδίτῃ συνηγοῦντο τὰ ἔθνη καὶ ἀδελφοποιοῦντο οἱ λαοί.

* * *

Δύο εἰσέτι εἰκόνας γυναικείας δράσεως ὀφείλω νὰ μὴ παρίδω, ὅπως συμπληρώσω τὸν χαρακτήρα τῆς ζωῆς τῶν φιλοξένων Ἀμερικανίδων φίλων μου. Εἴχομεν τηλεγραφικῶς προσδιορίσει τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Washington συναντήσεώς μου μετὰ τῆς κυρίας Clafling τῆς συζύγου τοῦ διοικητοῦ τῆς Μασσαχουσέτης, ἐφθάσαμεν δ' ἀμφότεραι τὴν 24ην Φεβρουαρίου. Ἐχουσα ἢ σπουδαία αὕτη γυνὴ προσωπικὴν φιλίαν μετὰ τῆς ὀραίας καὶ πεπαιδευμένης κυρίας Cleveland τῆς συζύγου τοῦ Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐπεθύμει νὰ γνωρίσω τὰς αἰθούσας καὶ τὸ ἄτομον τῆς ἀληθῶς περιβλέπτου ταύτης γυναικός. Οὕτω τὴν ἐπιούσαν ἐλάβανον πρόσκλησιν διὰ τὴν ἰδιαιτέραν κατὰ πᾶσαν Δευτέραν ἐσπερίδα, ἣν ἔδιδεν εἰς τὰς φίλας τῆς ἐν τοῖς Λευκοῖς Μεγάροις. Ἄν καὶ ἠγνόουν τὴν πολυτέλειαν τῆς αὐτῆς ταύτης, οὐχ ἤττον δὲν ἐτόλμων νὰ παρουσιασθῶ μετὰ τὴν μέλανα ἐσθῆτά μου, φοβουμένη μήπως προσκρούσω εἰς τὰ ἐκεῖ ἔθιμα· εὐτυχῶς πρὸς τοῦτο μοὶ ἐδόθη ἐπιστήμως καὶ ἐγγράφως ἡ ἄδεια. Τὴν ἐσπέραν ἢ ἀγαστὴ φίλη μου μετὰ παρελάμβανεν ἐκ τοῦ ξενοδοχείου Gaint James Hotel.

Ἦτιώμην καθ' ὁδὸν τὴν κυρίαν Clafling διότι οὕτως ἀπαράσκευον ἔμελλε νὰ με συστήσῃ εἰς τὴν κυρίαν Cleveland, ἀλλὰ καὶ πάλιν μετὰ καθησύχαζεν ἢ διαβεβαίωσις, ὅτι ἀφ' οὐ παρ' ἐκείνης ἐπιστήμως μοὶ ἐδόθη ἢ ἄδεια, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ μοὶ ἀπευθύνῃ τὴν ἐλαχίστην παρατήρησιν. «Θὰ ἰδῆτε μοὶ προσέθηκε μετὰ πολλῆς γλυκύτητος, μετ' ὀπόσης ἐπιτηδεϊότητος καὶ καλοκάγαθίας ἐξομαλύνει οἰανδήποτε δυσκολίαν ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῆς. Εἶναι τὸ πρότυπον Ἀμερικανίδος γυναικός καὶ

τὸ *καύχημα* τοῦ Wellesley College ἔνθα ἐξεπαιδεύθη». Ἡ ἄμαξα ἐστάθη εἰς τὰ προπύλαια τῶν Λευκῶν Μεγάρων. Ἡ θαλαμηπόλος τῆς κυρίας Clafling ἐν τῇ τῆς κομμώσεως αἰθούσῃ διευθετοῦσα τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ πλουσίαν περιβολὴν τῆς κυρίας τῆς, ἔσπευσε νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἐμέ, ἀλλ' ἡ ἐνδυμασία μου ἦτο τόσο ἀπλὴ καὶ ἀπέριττος, ὥστε οὔτε νὰ προσθήσῃ οὔτε ν' ἀφαιρέσῃ τί ἡδύνατο.

Εἶδον πρὸ ἐμοῦ κομψὰς καὶ ὠραιότατας δεσποίνας καὶ δεσποινίδας μετὰ Ἀμερικανικῆς ὄντως πολυτελείας καὶ πλούτου περιβεβλημένας, νὰ διέρχονται καὶ μετ' ἀπορίας πολλῆς νὰ με ἀτενίζωσι. Προσῆρχοντο ἅπασαι εἰς τὸν μέγιστον, εὐρυχωρότατον καὶ καλλιτεχνικώτατον διάδρομον, ἄγοντα εἰς 4 μεγίστας συνεχομένας αἰθούσας τῶν ὁποίων ἡ διακόσμησις, ὁ χρωματισμός, ἡ διάθεσις τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων διέφερον καθ' ὀλοκληρίαν ἐν πᾶσι, παντὸς μεγάρου καὶ παντὸς ἀνακτόρου τῶν ἐν Εὐρώπῃ πρωτευουσῶν. Ὅπως ἡ ἡγεμονίς τῶν αἰθουσῶν τούτων ἡ πρότυπος αὕτη Ἀμερικανὶς γυνή, ἴδιον εἶχεν ἐντελῶς χαρακτῆρα γνήσιον, ἐθνικὸν καὶ τοπικόν, τὸν αὐτὸν ὑπετύπωσε χαρακτῆρα καὶ ἐν τοῖς Λευκοῖς Μεγάροις. Ἡ Μασσαχουσέτη εἶναι ἡ πρώτη πολιτεία καὶ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ θέσιν μετὰ τῶν λοιπῶν, ἡ σύζυγος δὲ τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς βεβαίως τὴν πρώτην ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ θέσιν μετὰ τῶν προσκεκλημένων εἰς τὴν ἔσπερίδα ταύτην.

Ἐφθάσαμεν ἐγκαίρως πρὸ τῆς θύρας τῆς κυανῆς αἰθούσης. Πρᾶγμα παράδοξον διὰ τὰ Ἀνατολικά ἔθιμα, ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ, ἔσωθεν ἴστατο ὀρθῆ μετὰ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς καὶ τίνων προνομιούχων τῆς αὐτῆς ταύτης, ἡ πάγκαλος, χαριτόβρυτος καὶ θελκτικὴ ἡγεμονίς τῶν Λευκῶν Μεγάρων, μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ περισσῆς χάριτος προτείνοσα τὴν χεῖρα εἰς ἕκαστον εἰσερχόμενον καὶ εἰσάγουσα αὐτὸν εἰς τὴν αἴθουσαν. — Τί μὲν ἔλεγε πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγνόουν; παρηκολούθησα ὁμως ἐν ἀληθεῖ ἐνθουσιασμῶ τοὺς ἐπιχαρίτους αὐτῆς τρόπους, τὴν γλυκύτητα τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν κινήσεων. Ἦτον ὄντως ἀξιολάτρευτος! «Βλέπετε·—μὲ εἶπεν ἡ κυρία Clafling, ἰδοὺ πῶς ἐννοοῦμεν νὰ σχηματίσωμεν τὰς Ἀμερικανίδας μας διὰ τῶν Κολλεγείων. Ἐκ τούτων ἐξερχομένη πᾶσα γυνὴ πρέπει νὰ ᾔται παρασκευασμένη πρὸς πᾶσαν μορφήν ἐνεργου βίου ἐν τῇ κοινωνίᾳ». Καὶ ταῦτα ἔλεγε μετὰ πολλῆς τῆς φιλοπατρίας ἡ σπουδαία αὕτη γυνή, ἡ ὅποια, ὡς ἔμαθον κατόπιν ὑπῆρξε καὶ κοσμητρία τοῦ Κολλεγίου Wellesley. Τότε προσῆσα ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς Cleveland ἐψιθύρισεν αὐτῇ λέξεις τινὰς τὰς ὁποίας δὲν ἤκουσα, καὶ στραφεῖσα πρὸς ἐμὲ μὲ συνέστησε διὰ κολακчу-

τικῶν λέξεων. — «Ἦθελον πολὺ λυπηθῆ, εἶπεν ἡ κυρία Cleveland ἂν δὲν σᾶς ἔβλεπον. Τόσα ἤκουσα καὶ ἀνέγνωσα περὶ Ἑλλάδος, καὶ τόσα εἶδον θαυμάσια τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ὥστε φαντάζομαι τὴν χώραν σας προνομιούχον τινα τόπον, ἔνθα πλουσίως ὑπὸ τῆς Προνοίας ἀπενεμήθησαν τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Χαίρω διότι ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν ὑποδέχομαι ἐν τοῖς μεγάροις μου τὴν πρώτην Ἑλληνίδα, ἣτις ἐπισκέπτεται τὸ Washington». Εἰς τὴν ἡγεμονικὴν ταύτην ὀμιλίαν, ἣτις φαίνεται, ὅτι εἶχε προσελκύσει καὶ τὴν προσοχὴν τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ, εἶπον, ὅτι ἡ καρδία μου τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπηγόρευε, διότι οὐδεὶς μὲ συνεῖχε πλέον δεσμός ἐθιμοταξίας. Εἰσήλθομεν ἀμέσως εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα εἶχον σχηματισθῆ πολλὰ κατὰ μέρος συγκεντρώσεις φίλων καὶ γνωστῶν. Μεταξὺ πάντων ἐπεκράτει εὐθυμία, ζωηρότης, χάρις καὶ ἀφέλεια. Μετ' οὐ πολὺ εἰσήρχετο καὶ ὁ ἀρχαιολόγος ὁ τὰς ἀνασκαφὰς ἐν Ὀριζώνῃ ἐκτελῶν Couching, φέρων ἐν δερματίνῳ κιβωτίῳ πολυτελῆ τινα κοσμήματα καὶ σύμβολα λατρείας ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἀνεμένετο πλέον καὶ ἡ κυρία Cleveland ἐγκατέλιπε τὴν παρὰ τὴν θύραν θέσιν τῆς.

Ἐν τῷ ὠραίῳ ἐκείνῳ κόσμῳ παρευρίσκοντο γερουσιασταὶ τῶν κυριωτέρων πολιτειῶν καὶ ἐκ τῶν ἰσχυόντων βουλευτῶν πλεῖστοι. Ἡ μάλιστα τῶν αἰθουσῶν τούτων ἐκίνησε τὴν βράβδον αὐτῆς—τίνι τρόπῳ—ἀγνοῶ, καὶ περὶ τράπεζαν κεκοσμημένην διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνθρώπων τοῦ περιωνύμου θερμοκηπίου τῶν Λευκῶν Μεγάρων, εὐρέθησαν ἰστάμενοι ἡ κυρία Cleveland, παρ' αὐτῇ ἡ Clafling, ὁ γερουσιαστὴς Hoar, ὁ Couching καὶ ἐγώ. Ἐδόθη ὁ λόγος εἰς τὸν ἀρχαιολόγον τούτον καὶ ἀνέπτυξεν ἐνώπιον πάντων τὸ ἔργον τῶν ἀνασκαφῶν, δεικνύων τὴν μέλλουσαν δόξαν τῆς Ἀμερικῆς ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου ἔργου. Ἡ κυρία Clafling παρεκάλεσε τοὺς γερουσιαστὰς νὰ ἐμποδίσωσι τὴν μελετωμένην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ἣτις ἔμελλε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Ὀριζώνης, καθόσον κατεστρέφετο τὸ ἀρχαιολογικὸν ἔργον, ἐὰν αἱ γαῖαι ἦθελον παραχωρηθῆ εἰς ἐταιρίας. Εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην ἐπιχαρίτως προσέθετο καὶ τὰς ἑαυτῆς συστάσεις ἡ κυρία Cleveland. Τότε εὐρὼν τὴν εὐκαιρίαν κατάλληλον ὁ Couching καὶ θέλων διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος νὰ δώσῃ μείζονα σημασίαν εἰς τὸ ἔργον του, προκάλεσε συζήτησιν μετὰξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ ἐπανερχόμενος εἰς ὅσα ἐν ταῖς διαλέξεσιν αὐτοῦ τῷ εἶχον παρατηρήσει, σχετικῶς πρὸς τὰ ἀγγειοπλαστικά τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τὴν κοσμηματογραφίαν, πράγματι δὲ ἐπετύγχανε τὸν σκοπὸν του, διότι πυκνὸς ἡμᾶς περιέβαλε κύκλος καὶ

μετά πολλῆς προσοχῆς καὶ ἀπορίας ἤκουον ἅπαντες, ὅτι ἠδύνατό τις νὰ σχετίσῃ βίον καὶ ἔθιμα λαῶν ἀρχαιοτάτων, ἀποχωριζομένων ἀλλήλων δ' ἀνυπερβλήτων ἀποστάσεων καὶ στοιχείων.

Δὲν δύναμαι νὰ ἐκθέσω πάνθ' ὅσα εἶδον καὶ ἤκουσα.

Ἀπεχαιρέτησα τὴν ἐπιβάλλουσαν ταύτην Ἀμερικανικὴν καλλονὴν ἐν εὐγνωμοσύνῃ καὶ θαυμασμῷ, ἐν ᾧ δ' ἐξηρχόμην τοῦ διαδρόμου μετὰ τῆς φίλης μου, συνηγήθη μετὰ τοῦ γερουσιαστοῦ Hoar, ὅστις μὲ ἠρώτησεν ἂν ἐπεσεκέβη τὸ Καπιτώλιον τῆς Ἀμερικῆς. Μάλιστα τῷ εἶπον, δις παρευρέθη εἰς συζητήσεις τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας καὶ ἤκουσα ὅσα ἐλέχθησαν περὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς μελλούσης νὰ διέλθῃ τὴν Ὀριζῶνα, ἐθαύμασα δὲ τὴν πολιτικὴν ἐπιρροὴν τῆς κυρίας Clafling. — Τῷ ὄντι — μοὶ ἀπήντησεν, ὁ σεβάσμιος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἀνὴρ δίκαιον, ἔχετε, διότι ἡ Κυρία αὕτη ἔχει τὴν ἔκτακτον τέχνην δι' ἧς γνωρίζει, ποῦ ἀνήκει τὸ δίκαιον καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐπιβάλληται. Τὰς ὀλιγίστας ταύτας λέξεις μοὶ ἀπηύθυνε μετὰ τῆς ἐπιμόνου παρακλήσεως, ὅπως τὸν ἐπισκεφθῶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ.

Τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς πρωΐας εὐρισκόμεν ἐἰς τὸ μοναδικὸν τοῦτο πολιτικόν, διοικητικόν καὶ μέγα μνημεῖον, ἔνθα λειτουργοῦσιν οἱ νόμοι καὶ οἱ θεσμοί, διὰ τῶν ὁποίων συγγρατεῖται ἡ ἐθνικὴ ἐνότης τῶν ἀπειρῶν πολιτειῶν τῆς ὀμοσπονδίας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς τῶν γερουσιαστῶν καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά προσελθὼν ὁ εὐγενὴς Ἀμερικανὸς μὲ προσέλαθεν εἰς τὸν βραχίονα αὐτοῦ καὶ μὲ περιήγαγεν εἰς ὅλα ὅσα ἦσαν λόγου ἄξια νὰ ἴδω ἐν τῇ γερουσίᾳ. Παραμείνασα εἰς τὸ θεωρεῖον τῶν ἐπισήμων ξένων, ὅτε ἡ συνεδρίασις εἶχεν ἤδη ἀρχίσει, εἶδον τοὺς σπουδαιότερους τῶν γερουσιαστῶν. Μετ' ὀλίγον ζητήσας τὴν ἄδειαν κατήλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων. Μοὶ ἐφάνη περίεργον πῶς δὲν μὲ ἀπεχαιρέτησεν ἀναχωρῶν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠνοιξεν ἡ θύρα τοῦ θεωρείου καὶ εἰσῆλθεν ὁ φιλόξενος οὗτος ἀνὴρ μετὰ τριῶν ἄλλων ἐκ τῶν πρεσβυτέρων γερουσιαστῶν πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ θερμῶς μὲ συνέστησεν. Ἀφοῦ ἀντηλλάγησαν πολλὰ περὶ Ἑλλάδος, ἐξήλθομεν τῶν θεωρείων, ὅτε ἐσπευσμένως ἠρώτα τις «ποία εἶναι ἡ κυρία αὕτη διὰ τὴν ὁποίαν γίνονται αἱ τιμαί». Φαίνεται ὅτι εἶναι δημοσιογράφος. Πρὸς τοῦτον στραφεῖς ὁ Hoar ἀπήντησε μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπειᾶς «Φιλοξενοῦμεν, εἶπεν, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τὴν Ἑλληνίδα γυναῖκα». Ἡ ἀπάντησις αὕτη τοσοῦτον μὲ συνεκίνησεν, ὥστε μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης ἐσφιγξα τὴν δεξιάν τοῦ ἀνδρός. Ἡ παρακαταθήκη λοιπὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν, ζωηρὰ καὶ

ἐκάστοτε νεάζουσα συνενώνει ἀδελφικῶς τὰς καρδίας λαῶν τοὺς ὁποίους χωρίζουσιν ἀπέραντοι ἀποστάσεις Ὁκεανῶν! Πόσον μεγάλη εἶναι ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐθνῶν ἡ ἐπιρροή τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

* * *

Γενικεύουσα τὰς περὶ τῆς δράσεως τῆς γυναικὸς παρατηρήσεις μου δὲν δύναμαι νὰ μὴ ἀναφέρω ἀκόμη σπουδαιότατα τινὰ ζητήματα, ἅτινα εὐρίσκονται ἀποκλειστικῶς εἰς χεῖρας αὐτῆς. Πολλὰ εἶναι ταῦτα καὶ ποικίλα, μίᾳ ὅμως πάντοτε ἢ πανταχοῦ διέπουσα ἀρχή, ἀφ' ἧς ὀρμώμεναι αἱ πρακτικαὶ ἐκεῖναι καὶ εὐσεβεῖς γυναῖκες, τὰ μέγιστα κατώρθωσαν εἰς τὸ χριστιανικὸν ἐκπολιτιστικὸν αὐτῶν ἔργον. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ὡς δύναμις ἀγία καὶ ἀκατάβλητος ἀποπνέει ἀφ' ὅλων τῶν πράξεων αὐτῶν — καὶ! — ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ἡ χριστιανικὴ *φιλανθρωπία!*

1) Ἡ γυνὴ ἐν Ἀμερικῇ ἀνέλαβε πρώτη τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν μαύρων δούλων, καὶ ταύτην ἐν ἐνθουσιασμῷ παρακολουθοῦσαι αἱ λοιπαὶ προσέφερον τοὺς συζύγους, τοὺς υἱούς, τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν ἀγωνιζόμεναι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ, καὶ ἠύλογῆθη τὸ ἔργον. Οἱ πρὸ μικροῦ κτήματα καὶ δούλοι αὐτῶν, σήμερον ψηφοφόροι ἐλεύθεροι ἀπολαμβάνουσι πάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἐξακολουθοῦσι τὸν ἀγῶνα αὐτῶν αἱ γυναῖκες μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, προσπαθοῦσαι διὰ τῆς παιδείσεως καὶ ἀγωγῆς νὰ ὑψώσωσι τὴν ἠθικὴν ἐκτετατὴν ταύτην φυλὴν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον εἰς ὃ εὐρίσκονται καὶ τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα. Ἐκατομμύρια δολλαρίων δαπανῶνται σήμερον πρὸς Ἰδρυσιν καὶ συντήρησιν εἰδικῶν ὑπὲρ τῶν μαύρων σχολείων εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας. Εἶναι ἀληθῶς συγκινητικὸν θέαμα νὰ παρευρίσκηται τις εἰς τὰ ὑπὲρ αὐτῶν συλλαλητήρια, καθ' ἃ χιλιάδες μαύρων μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν ἐγγόνων αὐτῶν, ἐν ἐνθουσιασμῷ εὐγνωμοσύνης ἀκολουθοῦσι τὸν ἀγῶνα. Ἡτύχησα ν' ἀκούσω τὸν περιώνυμον μαῦρον σοφὸν Douglas ἐν Κιγκινάτῃ καὶ ἐθαύμασα τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου, καὶ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ ῥήτορος.

2) Ἡ ἐγκατάστασις, ἐκπαίδευσις, ἠθικοποιήσις καὶ χρησιμοποίησις τῶν κατὰ χιλιάδας καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα προσερχομένων μεταναστῶν, εἶναι ἔργον τῆς γυναικὸς, ἐκτελούμενον μετὰ τόσης σπουδαιότητος καὶ χριστιανικῆς ἀνεκτικότητος, ὥστε ἡσύχως καὶ ἀθροῦτως ἀφομοιοῦνται τὰ βεῦματα ταῦτα πρὸς τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου.

3) Ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ βελτίωσις τῆς ἐργατικῆς τάξεως, εὐρί-

σκεται εἰς χεῖρας τῶν γυναικῶν, λειτουργούντων θαυμασίως τῶν πρὸς τοῦτο Συλλόγων καὶ Ἑταιριῶν.

4) Τὸ ζήτημα τῆς ἐγκρατείας, ἢ δύστροπος αὕτη κοινωνικὴ πληγὴ μεταξὺ τῶν μεταναστατῶν, διεξάγεται ἀποτελεσματικώτατα. Κατῶρθωσαν αἱ γυναῖκες νὰ ἔχωσι καὶ ἰδίαν αὐτῶν ἀστυνομίαν πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, πρῶται ὑποβάλλουσαι ἑαυτὰς εἰς τοὺς νόμους καὶ κανόνας οὓς ἔθεντο.

5) Τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐξαγνίσεως τῶν ἠθῶν τοῦ λαοῦ, μελετᾶται σήμερον μετὰ πολλῆς ἐντάσεως καὶ ὑπομονῆς ὑπὸ τῶν γυναικῶν, συνεστήθησαν δ' ἤδη ἑταιρίαι, αἵτινες λειτουργοῦσι μεθοδικώτατα.

6) Τὸ περὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς σπουδαιότατον κοινωνικὸν ζήτημα, παρασκευασθὲν διὰ μελετῶν στατιστικῶν καὶ ἱστορικῶν, παρεδόθη ἤδη εἰς τὴν Βουλὴν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ.

7) Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή τοῦ λαοῦ διὰ τῶν κατ' ἐνορίαν ἐσπερινῶν σχολείων, ἐν οἷς διδάσκουσι χαριτόβρυτοι δεσποινίδες καὶ σεμναὶ δέσποιναί, ἀποφέρει θαυμάσια ἀποτελέσματα.

8) Ἡ διεύθυνσις, ἐπίβλεψις, νοσηλεία καὶ ἡ παραμυθία ἐν νοσοκομείοις, ὀφθαλμοϊατροείοις, ὀρφανοτροφείοις, φρενοκομείοις, φυλακαῖς παίδων καὶ γυναικῶν, εἶναι ἀποκλειστικὸν ἔργον γυναικῶν.

Τὸ πάντων ὅμως θαυμαστότερον εἶναι ἢ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν μέριμνα καὶ στοργή. Ὅποια αὐταπάρνησις, ὅποια ὑπομονή! Ὅποια συγκατάθεσις! Ὅποση ἐργασία! Ὅποια ἀγάπη! Ὅποια τέλος καλοκάγαθία τρόπων! Εἶναι ἡ ἀληθὴς εὐλογία τῆς κοινωνίας! «Αἱ γυναῖκές μας, μοὶ ἔλεγεν ὁ μέγας ἀνὴρ τῆς ἐργασίας Algers, δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ πένητας οὔτε αὐτὴν τὴν ἐλαφρὰν κεφαλαλίαν». Καὶ εἶχε δίκαιον.

— Τίνες δ' εἰσὶν αἱ γυναῖκες αὗται, αἱ ἐργαζόμεναι διηγεκῶς ὑπὲρ τῆς εὐεξίας τῆς κοινωνίας;—Εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες εἰς μέγαρα οἰκοῦσαι καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἀγναὶ ἀριστοκράτιδες, περιώρισαν τὰς δαπάνας τῆς πολυτελείας, ἐγκατέλιπον σχεδὸν τὰς δαπανηρὰς πολυπληθεῖς αὐτῶν συναναττροφάς! Ἀπεχαιρέτησαν τὰς κατὰ τύπους διπλωματικὰς ἐπισκέψεις τῶν φίλων καὶ μεταβαλοῦσαι τὸν χρόνον, ὃν ἠδύναντο νὰ κατασπαταλῶσιν εἰς ἀργολογίας καὶ ἀργοπραγίας, εἰς ὥρας εὐλογητῆς ἐργασίας, ἐπλούτησαν ἑαυτὰς μετὰ χρόνον ἰκανὸν πρὸς τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῆς φιλανθρωπίας!

Ἡ γυνὴ ἐν μόνῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ δύναται νὰ ἱκανοποιῇ τὸν θεῖον ἔρωτα τῆς ψυχῆς, ἣν ἐδώρησεν εἰς αὐτὴν ὁ μέγας Θεός. Ἡ γυνὴ εἶναι πλασμένη διὰ ν' ἀγαπᾷ.

— Ἄλλὰ ν' ἀγαπᾷ ἄνευ ἐγωΐσμου. — Ν' ἀγαπᾷ — ναί — ἀλλ' ὄχι τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἢ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἀλλὰ τὸν πλησίον αὐτῆς, διὰ τὸν πλησίον αὐτῆς. Ἡ καρδία τῆς γυναικὸς εἶναι θησαυρὸς ἀκένωτος στοργῆς, ἥτις ὅσῳ μᾶλλον παρέχεται πρὸς τοὺς ἄλλους, τόσῳ μᾶλλον αὐξάνει καὶ πολλαπλασιάζεται. Ἡ τοιαύτη γυνὴ πανταχοῦ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ἡ θεία κλίμαξ διὰ τῆς ὁποίας κατέρχεται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ σαρκούται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ — αὐτὴ ἡ Ἀγάπη ἐν ἣ ἐνεσαρκώθη καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ Κυρίου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1893.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ Α. ΚΕΧΑΓΙΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ

Δὲν λάμπουνε γιὰ μένα οἱ ὀφθαλμοὶ σου
Σὰν ἄστρα ἀνοιξιάτικης νυχτός!
Οὔτε σκορπᾷ ἀκτίνες ἡ μορφὴ σου
Σὰν τῆς αὐγῆς τὸ μαγευμένο φῶς!

Τριαντάφυλλα καὶ κρῖνα δὲν ἀνοθοῦνε
Γιὰ μένα ὅτε τὸ πόδι σου διαβῆ,
Τὰ κύματα δὲν βλέπω νὰ φιλοῦνε
Τῇ φτέρνᾳ σου σ' αὐτὰ σὰν καταβῆ.

Ἡλιος δὲν βλέπω στὰ ξανθὰ μαλλιά σου,
Καὶ μάρμαρα στὰ στήθη σου λευκά,
Τέτοια δὲν βλέπω ἐγὼ στὴν ὁμορφίᾳ σου
Ὅνειρατα τρελλὰ ποιητικά!

Ἡ ἀγάπη μου καθόλου δὲν σ' ἀλλάζει
Στὰ ἐρωτευμένα μάτια μου ἐμπροστὰ
Πραγματικὴ, ὡς εἶσαι σὲ θαυμάζει
Ἡ δόλια μου καρδιὰ κ' ἡ φαντασίᾳ.

Φθάνει τὸ φῶς μονάχο τοῦ ματιοῦ σου
Νὰ φωτισθῇ ἡ μαύρη μου ζωὴ!
Μοῦ φθάνει μόνον ἡ γλύκα τοῦ φιλιῦ σου
Νὰ λησμονήσω κι' οὐρανὸ καὶ γῆ.

Ζάκυνθος 1893.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΗΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ